ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ
1
DIMANCHE
1er JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Թիւ 106

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 16.237 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 61e ANNÉE — No 16.237

«ՅԱՌԱՋ»ի տեսակցութիւնները

ՓՐՈՖ. ԺԱՆ-ՓԻԵՌ ՄԱՀԷ-Ի ՀԵՏ

Փարիզի մէջ գոյութիւն ունի արեւելեան լեզուներու բարձրագոյն ուսումնարան մը, ուր հաստատուած է հայերէնի ամպիոն մըն ալ: Այս ամպիոնին պատասխանատուն է Փրոֆ. Ժան - Փիէռ Մահէ: Ան արեւելեան լեզուներու, յատկապէս վրացերէնին զուգահեռ, հետաքրքրութիւն ցոյց տուած է նաեւ հայերէնին, ապա Հայաստանի մէջ կատարելագործած իր այս մասնագիտութիւնը, եւ Փրոֆ. Ֆ. Ֆէյտիի հանգստեան կոչուելէն ետք (1977) նշանակուած հայագիտութեան ամպիոնին ղեկավարութեան:

Երբ կ'երթանք տեսակցութիւն մը ունենալու իրեն հետ, Համալսարանէն ներս հայերէնին պարզած պատկերէն աւելի կը հետաքրքրէ մեզ սա օրերուն, լիսէներու մէջ, կամ լիսէական ուսանողութեան համար մեր լեզուին ճակատագիրը. ծանօթ է, թէ վերջերս զանազան ձեռնարկներու ընթացքին, թէ մամուլէն, յաճախ խօսուեցաւ, գրուեցաւ պաքալորէայի քննութիւններու հայերէնին որպէս Ա. կամ Բ. լեզու ընդունուելու հարցին մասին: Յատկապէս Սամուէլ - Մուրատ վրժ.ի տեսուչ Հ. Վարդան Քէչիչեանի այս ուղղութեամբ ստացած գրական պատասխանատուութիւնը («Յառաջ», Մարտ 5) շրջանի կրթական պատասխանատուներէն, բաւական լաւատեսութիւն ծաւալած էր հետաքրքիր շրջանակներու մէջ:

Մեր զրոյցը կը սկսինք ուրեմն այս կէտէն. կը պատասխանէ մաքուր արեւելահայերէնով մը, ուր ոչ մէկ օտար բառ կը յանդգնի մուտք գործել:

Հ.- Որպէս այս հարցով զբաղող ու լաւատեղեակ անձ մը, ի՞նչ ունիք մեզի ըսելիք այս մասին:

Պ.- Ես երկար ատենէ ի վեր ուզած եմ որ այդ իրաւունքը տրուի. պաշտօնական լեզուներէ զատ, ինչպէս՝ գերմաներէնը, իտալերէնը եւայլն, արտասահմանեան ծագումով բնիկ փոքրամասնութիւններու պատկանող ուսանողներ իրաւունք ունին, ըստ իրենց հպատակութեան, ընտրելու իրենց լեզուն, պաքալորէայի քննութեան համար: Ուզեցի որ Հայերու եւս տրուի այդ իրաւունքը. սակայն օրինական հնարաւորութիւն չկար, քանի որ Հայերը պետութիւն չունէին: 1980-էն ետք որպէս սկզբունք կառավարութեան պատկանող քանի մը անձնաւորութիւններ ընդունած էին թէեւ, սակայն ոչ մէկ որոշում պաշտօնապէս հրապարակուեցաւ:

Հ.- Հ. Վարդանի տրուած պատասխանը՞...:

Պ.- Թէեւ պաշտօնական էր, սակայն չէր յենուր հրատարակուած որեւէ օրէնքի բնագրի. կարելի է միայն ապագայ կարգադրութիւններու սկիզբ մը նկատել: Ինչպէս ըսի, հայերէնը Ֆրանսական Պետութեան համար ո՛չ պետական լեզու մըն է այսօր, ոչ ալ գաւառական լեզու մը, դժուար է օրինական տրամադրութիւններու պատշաճեցնել կացութիւնը: Եթէ բազմաթիւ ծնողքներ այս ուղղութեամբ դիմում կատարեն, թերեւս հետապնդուի ու վերջապէս օրինական դառնայ:

Հ.- Ներկայի պայմաններու մէջ ի՞նչ բնոյթ ունի հայերէնի քննութիւնը լիսէաւարտներու համար:

Պ.- Նոր նիւթեր պատրաստեցինք գրաւոր քննութեան համար: Նախարարութենէն ընդհանուր ցուցմունքներ ստացայ այս մասին, ինչպէս ուրիշ նման լեզուներու համար:

Հ.- Կրնայի՞ք ըսել թէ ինչե՞ր կը պահանջուին պաքալորէայի աստիճանին հայերէնի գրաւոր քննութեան ներկայացող ուսանողէ մը:

Պ.- Իրեն 30 տողնոց բնագիր մը կը տրուի. յետոյ երեք տեսակ հարցում կ'ուղղուի. Ա) Բնագրին մասին հարցումներ, բառերու նշանակութիւն եւ բնագրի ընդհ. բովանդակութեան եւայլն, Բ) շարադրութիւն, օրինակի համար ուսանողէն կը պահանջուի որ տրուած նիւթին նմանութեամբ այլ բնագիր մը պատրաստէ, Գ) լեզուական գիտելիքներ, ինչպէս քերականական հարցումներ, հատուածի մը թարգմանութիւնը մէկ լեզուէն միւսը:

Իսկ եթէ քննութիւնը բերանացի է ուսանողը պէտք է 20 կտոր պատրաստած ըլլայ, որոնցմէ կ'ընտրուի մէկը որպէս քննութեան բնագիր:

Այս մասին յետագային եթէ պետական որոշում մը տրուի պէտք է անպայման քննութեան ցուցմունքներ պատրաստուին ու հրապարակուին:

Հ.- Պէտք ունինք նաեւ դասաւանդութեան ծրագրի մը, ու դասագրքերու:

Պ.- Հայերէնի ապագային համար անպայման պէտք է այս հարցը պետական տնօրինութեամբ կազմակերպուի. պաշտօնական ըլլալու պարագային պէտք է մանկավարժական կամ կրթական հիմնարկ մը ստեղծել, որպէսզի ըլլալիքը ճշդուի. յետոյ անհրաժեշտ է շատ մօտիկ կապ պահել պետական դպրոցներու հետ, եթէ ոչ, ոչինչ կարելի է: Կան տակաւին այլ նիւթեր ալ. լեզուն սորվիլ անշուշտ էական է, սակայն պէտք է գրականութիւն եւ պատմա - մշակութային պատրաստութիւնն ալ ընկերանայ անոր:

Հ.- Երբ «հայերէն լեզու», «հայերէնի քննութիւն» կ'ըսէք, նկատի ունիք արեւելահայերէնը՞, թէ արեւմտահայերէնը:

Պ.- Այս մասին պաշտօնական որոշում մը չկայ. ես արեւմտահայերէն բնագիրներ պատրաստեցի, գաղութին լեզուն արեւմտահայերէնն է, սակայն ուսանողը հարցումներու պիտի պատասխանէ արեւմտահայերէն կամ արեւելահայերէն, դասական կամ նոր ուղղագրութեամբ: Եթէ պահանջ ներկայանայ, կարելի է նաեւ արեւելահայերէն հարցումներ պատրաստել:

Ցուսալի է որ երբ հարցը պաշտօնական ճանաչում գտնէ, Հայերը այս մասին միաբանին ու վէճ չըլլայ: Ես շատ եմ լսեր ըսողներ, «պետական համալսարանի տնօրէնը արեւելահայերէն կը խօսի, կը թաղէ արեւմտահայերէնը» եւայլն. այդպիսի նպատակ երբեք չեմ ունեցեր: Նման հարցեր պէտք է գաղութին մէջ մնան:

Հ.- Միջին հաշուով քանի՞ ուսանող կը մասնակցի այս քննութիւններուն:

Պ.- 70 - 80 ուսանող. նոյնքան ալ Լիոնի եւ Մարսէյլի մէջ. ենթադրենք շուրջ 200 - 250 հոգի:

Հ.- Եւ ի՞նչ կ'ըլլայ յաջողութեան համեմատութիւնը առհասարակ:

Պ.- Քիչեր կը ձախողին:

Հ.- Եթէ դիմողներու թիւը աւելնայ, անհրաժեշտ անձնակազմը ունի՞ք քննութիւն կատարելու համար:

Պ.- Եթէ պէտք ունենանք, կրնամ կարող ոեւէ մէկը նշանակել, որպէս հայերէնի քննիչ:

×

Մեզի համար այնքան այժմէական այս նիւթէն ետք, խօսակցութիւնը կը շարունակուի հայագիտական ամպիոնին աշխատանքներուն մասին: Լեզուի դասաւանդութիւնը բաժնուած է հոն երեք մասի. Ա) արեւմտահայերէն, Բ) արեւելահայերէն, Գ) գրաբար: Ասոնցմէ զատ կան Հայոց պատմութեան, գրականութեան եւ արուեստի դասընթացքներ: Եօթը հոգինոց անձնակազմ մը միայն ունի այս ամպիոնը:

«- Եօթը հոգի ենք, ամէն բան չենք կրնար ընել: Գոհ եմ որ Ժ. Տէտէեանը Հայոց պատմութեան դասագիրք հրատարակեց ու ամէն տարի ստիպուած չենք ըլլար ընդհանուր պատմութեան մասին խօսելու. փոքր հարցեր կ'արծարծենք:

Ցանկալի կ'ըլլար որ ուրիշ նիւթերով զբաղողներ հայերէնով ալ հետաքրքրուէին. գրաբար կամ աշխարհաբար սորվէին իրենց աշխատանքներուն մէջ գործածելու համար»:

Փրոֆ. Մահէ համալսարանի հայագիտական ընթացքին գրաբար, արեւելահայերէնի քերականութիւն, գրական մեկնաբանութիւն եւ քաղաքակրթութեան պատմութիւն եւ արեւմտահայերէնի ձեւաբանութիւնը կը դասաւանդէ: Կը խօսի Հայաստանի մէջ տեղացի մասնագէտներու հետ ունեցած սերտ գործակցութեան մասին, ու յատկապէս այն նորութիւններուն, որոնք յայտնուած են Անանիա Շիրակացիի վաստակին ուսումնասիրութեան ընթացքին: Մատենադարանի ձեռագրագէտ Արտաշէս Մաթեւոսեանի աշխատանքներուն շնորհիւ այսօր կարելի կ'ըլլայ ամբողջական շղթան կազմել Ա. Շիրակացիի վաստակին: Անկէ, Միջնադարու հայ քաղաքակրթութեան ու մատենագրութեան կու գայ խօսքը:

«- Հայկական միջնադարեան մատենագրութիւնը շատ բազմազան է. դպտականը, օրինակի համար, միալար է կրօնական - սրբախօսական նիւթեր միայն ունի, կամ վրացականը, շատ հետաքրքրական է, սակայն Է. - ԺԲ. դարերէն երկու հատոր պատմութեան ձեռագիր միայն ունին. եթէ մէկը կ'ուզէ վրացական պատմութիւնը ուսումնասիրել, անպայման պէտք է հայկական աղբիւրներու դիմէ: Հայերը առատ նախանիւթ ունին. օրինակ, Եղիշէն. պատմութեան աղբիւր է, սակայն վէպ է նաեւ, քարոզչական տարբեր կան, բարոյական մեծ բովանդակութիւն ունի: Յետոյ հրաշալի է միջնադարեան հայկական բանաստեղծութիւնը. բարձր կրթութեան լիակատար համակարգ ունին Հայերը: Ասորիներէն զատ ոչ ոք այնքան ամբողջական կերպով թարգմանեց յունական բազմազան գործեր:

ԺԳ. դարուն Այրեվանքի մէջ, օրինակ, կը տեսնենք թէ ուսումնական մակարդակը որքան լաւ կազմակերպուած էր. կը կարդային Աստուածաշունչը, հեթանոս հեղինակները եւ փիլիսոփայութեան բարդ բնագիրներ»:

Հ.- Այս բոլորին քով հայագիտական աշխատանք կը տանիք նաեւ «Էնսթիթիւ Քաթոլիք»ի մէջ. կ'ուզէ՞ք խօսիլ ձեր այս գործունէութեան մասին եւս:

Պ.- Հոն գրաբարի քերականութիւնը կը դասաւանդեմ, տարրական եւ աւելի բարձր մակարդակով. կ'աշխատինք աւելի ձեռագիրներու եւ արձանագրութիւններու լուսանկարներուն վրայ: Գիտա-հետազօտական աշխատանքի մը անհրաժեշտ գիտելիքը կու տամ, կ'ուզեմ տալ:

Հ.-Իսկ *Revue des Etudes Arméniennes*ը, որուն խմբագրութեան քարտուղարն էք, որքա՞ն ժամանակ եւ ի՞նչ աշխատանք կ'առնէ ձեզմէ:

Պ.- Բաւական շատ. կ'ուզեմ որ լուրջ գործ մը ըլլայ հանդէսը. կարեւոր կը հա-

Fonds A.R.A.M

ՕՇԱԿԱՆԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«Համապատկեր»ի 10րդ հատորին Գ. գլուխին մէջ, «Վիպողը» վերնագրուած Օշական կ'անդրադառնայ իր վէպերուն համադրական բնոյթին ու կը գրէ հետեւեալը. «Օշականի վէպին մեծագոյն միութիւնը, «Մնացորդաց», ծրագրած էր ինքզինք աւարտել տարագրութեան մէջ (1915), ինչ որ կը նշանակէ համադրումը 1840-ին սկսող մեր նորագոյն շրջանին, մօտաւորապէս դարու մը կեանք. իր բոլոր երեսներով (Համ. Ժ. էջ 102): Ու տասը տող վարը, կ'աւելցնէ. «Օշական ունի համադրական ուրիշ ձեռնարկ մը, «Եռանկար» ընդհանուր խորագրով» (էջ 105): Երկու մէջբերումներուն միջեւ կը տարածուի երեք էջնոց ծանօթութիւնը, ուր նիւթը՝ «Մնացորդաց»ի չգրուած Գ. հատորն է: Ասոր կը հետեւի անմիջապէս ուրիշ ծանօթութիւն մը, նոյնքան երկար, որ կը բացատրէ «Եռանկար» խորագրուած շարքին տարողութիւնը, պարունակութիւնը, ծրագիրը: Երկու ծանօթութիւնները, առաջին ակնարկով՝ անադերս իրարու, խորքին մէջ՝ առնչուած են մէկը միւսին, որովհետեւ կը խօսին չգրուած, ծրագիր մնացած գործերու մասին: «Մնացորդաց»ի առաջին երկու «գիրք»երը միայն գրուած են. երրորդը, այսինքն այն՝ որ տարագրութեան պիտի մօտենար ու «Դժոխք» պիտի կոչուէր, չունինք: Անոր մասին հեղինակը կ'ըսէ. «Գ. հատորը, այն պարագային որ նուաճուի..., պիտի պատկերէր, իւրաքանչիւրը երեք հարիւրը անցնող տասը գիրքերու վրայ, մեր տարագրութիւնը...» (էջ 103): Միւս համադրական ձեռնարկէն ալ, նոյնպէս, մաս մը միայն ունինք, քանի որ ծրագրուած երեք հատորներուն առաջինը գրուա՛ծ է, բայց յաջորդ երկու հատորներուն ձեռք չէ դպցուցած Օշական. գրուած հատորին վերնագիրն է՝ «Սահակ Պարգեւեան»: Այն մէկն է, որ կը հասնի այսօր մեզի Անթիլիասի տպարանէն, գրքի ձեւով, լոյս տեսնելէ ետք վերջին տարիներուն՝ մաս մաս «Բագին»ի էջերէն: 467 էջնոց պատկառելի եւ (ինչո՞ւ իրողութիւնը պարտկել) դժուար մարսելի հատոր մըն է:

Տասը տարի է ահաւասիկ՝ Օշական կը կարդամ, ու առաջին անգամն է որ իր գործերէն մէկուն մասին կ'ըսեմ «դժուար մարսելի»: Ստիպուած եմ բացատրութիւն տալու: Բացատրութիւնը, գոնէ ես իմ հաշւոյս, պիտի գայ աւելի ուշ:

Նախ պիտի շարունակեմ հետեւիլ Օշականի ծրագրային պարզաբանումներուն: Օշական «Եռանկար»ի մէջ իր հետապնդած առաջադրանքը կը ներկայացնէ սապէս. «Գործը կը ձգտի նուաճել արեւմտահայ քաղաքը, անոր ընտրանին, որմէ զատուած են երեք յատկանշական անձնաւորութիւններ, երեքն ալ արուեստի կալուածէն.– գրագէտ մը, երաժիշտ մեծ արուեստագէտ մը, դերասան մը» (էջ 105 - 106): Կարեւորը ուրեմն այն է, որ «Սահակ Պարգեւեան»ով սկսած այս շարքին մէջ՝ Օշական կ'ուզէր նուաճել արեւմտահայ իրականութեան մէկ նոր երեսը, զոր ստիպուեր էր մէկ քով ձգել «Մնացորդաց»ի մէջ, ու այդ նոր երեսը «քաղաք»ն է: Ի՞նչ կը հասկնայ «քաղաք» ըսելով: Անշուշտ՝ Պոլիսը, Իզմիրը, Գահիրէն, այսինքն հայ հաւաքականութեան քաղքենի մասը գրկող ոստանները, բայց նաեւ Սփիւռքը, բառին տալով թերեւս այսօրուանէն քիչ մը տարբեր իմաստ. «Օշականի վէպէն կայ տակաւին մեր քաղաքը: Դուք բաւական կը ճանչնաք զայն...: Բայց չէք ճանչնար Սփիւռքը, զոր կը յաւակնի սեւեռած ըլլալ, «Սահակ Պարգեւեան» վէպին մէջ: Եւ որովհետեւ ըՍփիւռքը, այդ վէպէն ներս, կիսադարեան ապրումներու համադումար մը կը թելադրէ, կը հասկցուի թէ որքան հարուստ ենթահող մը կայ հոն...» (էջ 154): Կիսադարեան ապրումներու համադումար, որովհետեւ քաղաքացի եւ քաղքենի Հայութեան բարքերը, սովորոյթները, մըտայնութիւնները խնդրոյ առարկայ պիտի դառնան հոն, 1915-էն առաջ եւ վերջ, տիպարային անձերու վրայով ժողովըրդական խաւերու վերլուծմամբ: Ու խօսքը «Սփիւռք»ի մասին է, քանի որ 1915էն իսկ առաջ՝ այդ քաղաքներուն մէջ կը զգացուէր արեւմտեան ազդեցութիւնը, որ Օշականի մտքին մէջ կը նոյնանայ ոստանային բարքերուն: Այնպէս որ քաղաքացի Հայութեան ճամբով՝ Օշական կը յաւակնի նաեւ սեւեռել Արեւմուտքի «հով»ը, անոր «էութիւն»ը: Ինքը կ'ըսէ՝ ինչ որ Պարթեւեան, Օտեան «չէին համարձակած գործադրել, – էապէս քոզմոփոլիթ նկարագիրը Արեւմուտքին նուաճել – Օշական յանդգնած է ընել» (էջ 155): «Սահակ Պարգեւեան» վէպին գործողութեան վայրը՝ Գահիրէն է, այդ «տարօրինակ քաղաք»ը, որուն մէջ «մեր ալ ժողովուրդը հասած է բուրժուական կերպարանքներուն», Գահիրէն «իբր Սփիւռք, իբր Արեւելք, իբր հեշտանքի, իբր ներքին հիւծումի ու հոգեկան փտախտի քաղաք» (անդ): Յայտնօրէն՝ «Սփիւռք» բառը հոմանիշ է հոս մեծ ոստաններու «քոզմոփոլիթ» երեւոյթին:

Ահաւասիկ հիմա ամենալայն տարազումը առաջադրուածին. «վերլուծել... միտքին եւ մարմինին, մտածումին եւ սեռին, երազին եւ կիրքին փոխ-յարաբերութիւնները» (էջ 106): «Եռանկար» շարքին երեք վէպերուն ալ կեդրոնը՝ արուեստագէտ մը պիտի գրաւէր: Առաջինին հերոսն է այսօր քիչ մը մոռցուած, բայց արեւմտահայ գրականութեան մէջ յատկանշական տեղ մը գրաւող Սուրէն Պարթեւեանը, որուն անունը հազիւ փոխուած՝ դարձած է հոս Սահակ Պարգեւեան: Պարթեւեանին նուիրուած են շահագրգռական ու կարեւոր էջեր «Համապատկեր»ի Է. հատորին մէջ (էջ 351–394): Մենագրութեան մէջ՝ ակնարկութիւններ կան Պարթեւեանի անձնական կեանքին ողբերգութեան: Վէպին մէջ՝ այդ ողբերգութիւնը առանցքը կը դառնայ պատումին ու պատմական համադրումի փորձին, բայց փոխադարձաբար ու ստիպողաբար՝ գրական գործն ալ կը վերլուծուի ընդերկար, երբեմն՝ իր ընդհանուր յատկանիշներուն մէջ. երբեմն՝ մանրամասնօրէն, բայց գրեթէ միշտ՝ առանց որ տրուին գործերուն անունները: Տեղ մը միայն վէպին մէջ՝ Պարթեւեանի «Հայուհին» պատմուածքներու հատորը (ուր կը ներկայացնէ 1896-ի ջարդարարներուն յանձնուած կնոջական տիպարներ ու համապատասխան դրուագներ) թեթեւ մը այլափոխուած է «Հայ Օրիորդը» ձեւին տակ: Կու տամ հատուածը – «Անիկա իր տաղանդին սա դժնդակ անհաւատարմութիւնը պատմել էր փորձեր, զայն ստիպելով, բռնի, գրեթէ ծեծի տակ, գրելու պատմուածքներու շարք մը, վերցուած 96-ի աղէտէն, բացատրաբար կին հերոսներով: Որոնց մէջ կը պատմէր իր չքեղ, ռոմանթիք ու կեղծ ոճովը... մազցածին ճակներու գլխուն շատ իրական, քամնելի պատահարներ, որոնք այդ ոճին հրաշքովը կ'այլասերէին ու կ'ըլլային անտանելի (Ս. Պ. էջ 218): «Հայ Օրիորդը» վերջակէ վրիպանքին մասին այս տողերը կրնայինք կարդալ, թեթեւ մը փոփոխութեամբ, Պարթեւեանին նուիրուած մենագրութեան մէջ, ուր դատումներն ու վերլուծումը շատ տարբեր չեն հոս գործադրուածէն: Ո՞ւր կը կենայ վէպը, ո՞ւր կը սկսի քննադատութիւնը: Մանաւանդ երբ վէպին ամբողջ առաջին մասը, մօտ երկու հարիւր էջ, վերլուծումն է Պարթեւեան – Պարգեւեան անունով գրագէտի մը կեանքին, հոգեբանութեան, բայց նաեւ գործի՛ն: Յետո՛յ միայն՝ վէպը կ'անցնի ողբերգական դրուագի պատումին, ու պիտի յօրինէ մէկ օրուան հիւսկը իր զանազան պատահարներով՝ Պարգեւեանի կեանքին վերջին օրը ասիկա:

Վէպի եւ քննադատութեան միջեւ սահմանը յուզող այս հարցումը աճապարուած հարցում մըն է սակայն: Աւելի զարմանալի ու աւելի անմիջականօրէն ըմբռնելի է «անդրփոխանցում»ի բացարձակ բացակայութիւնը (գիտէք թէ «անդրփոխանցում»ը Օշականին իսկ բառն է ըսելու համար Ֆրանսերէն transposition-ը, այսինքն վիպական հերոսներու եւ դըրւագներու անդրփոխուած ըխումը իրական տիպարներէ եւ պատահարներէ): Արդեօք «Խոնարհները»ի կամ «Մնացորդաց»ի մէջ՝ նոյնքան չնչի՞ն է «անդրփոխանցում»ը, ու մե՛նք չենք անդրադառնար ատոր, գաղափար չունենալով «իրական» տիպարներէն: Բայց ի՛նչ փոյթ, քանի որ այդ պարագային՝ հեռաւորութիւնը ներքին օրէնքի մը վերածուած է. պատմուածքները, վէպը կը պատմեն կործանած աշխարհ մը, կը պատմեն աշխարհի մը վախճանը: Քաղաքին նուիրուած գրութիւններուն մէջ ընդհակառակն (ու պիտի տեսնենք որ «Սահակ Պարգեւեան» վէպէն զատ՝ Օշականի թատրոնին մեծ մասը «քաղաք»էն կը խօսի), յատկանիշը՝ հեռաւորութեան պակասն է, հետեւաբար՝ անդրփոխանցումի ձախողութիւնը, զէթ՝ նուազագոյն չափի վերածուիլը:

Տեսանք թէ «Եռանկար»ին առաջին հատորը ունի իբրեւ առանցք շատ թանձրացեալ՝ քոնքրէթ տիպար մը: Աւելին՝ կը մեկնի այդ տիպարին կեանքէն վերցուած իրական, ու վերատին՝ հազիւ անդրփոխանցուած դրուագէ մը: Քիչ անդին պիտի տեսնենք, թէ ի՛նչ պայմաններու տակ Օշական լքած է իր պատմածը: Շարքին միւս հատորներուն մէջ, Օշական պիտի ընտրէր նոյնպէս իրական տիպար մը, զայն վէպի մը հերոսը դարձնելով: Երկրորդ վէպին «երաժիշտ մեծ արուեստագէտ»ը պիտի ըլլար Կոմիտասը, ու երրորդ վէպին «դերասան»ը՝ մէկը որուն անունը չի տրուիր, բայց որուն մասին կ'ըսուի թէ «1920 – 22ին Պոլսոյ մէջ ստեղծեց […] լուրջ խռովքներ», պէտք է իմանալ անշուշտ՝ սեռային – սիրային մարզէ (Համ. Ժ., էջ 105): Կոմիտասը մեզ պիտի տանէր մինչեւ «արեւմտեան բարձրագոյն ոստանները», իսկ «Գ. հատորը պիտի նուիրուէր մեր հասարակութեան սնոտ, ապաբարոյ, հոս–հոս... տարրերուն», վերցուած ասոնք մեծ վաճառականներու դասէն, ինչպէս իրենց «ջոջ տիկիններէն», «որոնք ազգային բազմակարօտ հաստատութեանց համար նուագնքով ու պարերօրէն ղեկավարուած շնորհաշխութեամբ մը գիտէին պարահանդէս, ներկայացումներ սարքել, իրենց մութ հաշիւները ծածկելով միշտ կատարելատիպ պարկեշտութեամբ մը, իրենց կառապաններուն, խոհարարներուն, նաւակը վարողներու հետ իրենց անյագուրդ արգանդը չարչարելով..., թաթ երկարել գրողներու, արուեստագէտներու, դերասաններու, գայթակղութենէն անահ, լքելու չափ fապօթէնի մը ետեւէն, անոր սեւ […] աչուըներու սիրոյն տուն, տեղ, զաւակ ու էրիկ...» (Նոյն, էջ 107): Զուր տեղ չէ որ ըլլի այս երկար մէջբերումը: Նոյն «անբարոյութիւն»ը, նոյն վագրը սեռային տարբերակուած հեշտանքներուն ետին, գայթակղալից նոյն արարքները ու անոնց հանդէպ նոյն այլուրութիւնը պիտի գտնէք բազմապատկուած ձեւով «Սահակ Պարգեւեան»ի երկայնքին. սեռային նոյն գօլը, նոյն առքը եւ նոյն փառքը:

Մէջբերումը ցոյց կու տայ նաեւ Օշականի մօտ զարմանալի գայրոյթ մը հայ քաղքենի «կատարելատիպ» այդ կիներուն հանդէպ, գայրոյթ որ անզուսպ յափշտակութիւն մը կը մատնէ: Վէպին մէջ առաջին ամուսինը մաշած, գիտակցօրէն սպառած ու թաղած, երկրորդ ամուսինին հետ նոյնը փորձած, խափշիկ պարտիզպանին հետ իր արգանդը չարչարած, Պարգեւեանին հետ փախած ու անոր կորքին իր անցեալը քաւող տիկին Արտեմիս Գոհարեանը մէկն է այդ «անկարելի» կիներէն: Եթէ ուրեմն «քաղաք»ն է հոս Օշականի նիւթը, հոն իրենց արմատները նետող քաղքենիական բարքերը, Օշականի հայեացքով՝ քոզմոփոլիթ ոստաններուն յատուկ բարքերու աղաւաղումը, ինչո՞ւ այն ատեն «Եռանկար»ի ամէն մէկ վէպին առանցքը արուեստագէտ մը պիտի գտնըւէր: Պատասխանը կը գտնուի ընդհանուր առաջադրութեան մէջ: Օշականի յաճախանքը իմացական կեանքին եւ սեռային «առք»ին միջեւ յարաբերութիւնն է: Ճիշդ է որ քաղաքը ամէն կարգի բարքերու հանդէս մըն է, ու առիթ մը «հայ հաւաքական յղացքին» միջին կերպարանքը գտնելու: Ճիշդ է որ Օշական իր սովորական մեթոտին համաձայն՝ կը մեկնի «անէքթոտիք, բայց իրական ապրումէ մը», անկէ ծաւալելու համար զայն որոշադրող ազդակներուն: Մնաց որ «քաղաք»ը ա՛յն վայրն է, ուր իմացականութիւնը (միտք, մտածում, երազ) եւ սեռային կիրքը իրարու կը հանդիպին, զիրար կ'առինքնեն, իրարու հետ կը խա[…]դան, զոհ կը դառնան մէկը միւսին: Արուեստագէտին կամ մտքի մարդուն յարա[…]

Գրեց՝

ՄԱՐԳ. ՆՇԱՆԵԱՆ

●▶

մարիմ որ հեղինակութիւն ունենայ ան մէջբերումի պարագային. ղրկուած յօդուածներու նօթագրութիւնները մէկ մէկ կը ստուգենք. աննկատելի աշխատանք է այդ, սակայն շատ ժամանակ կ'առնէ:

Հ.– Ի՞նչ է տպաքանակը, եւ որքա՞ն կը սպառի:

Պ.– 800 հատ կը տպուի. 300 հատ կը սպառի. Նաեւ 100 օրինակ կը ղրկուի Խ. Միութեան եւ արեւելեան Եւրոպայի հայկական եւ օտար զանազան հաստատութիւններու: Պելժիա, Լուվէն կը տըպուի:

×

Հայագիտական այս հանդէսը եթէ իր գոյութիւնը կը պարտի մէկ կողմէն Գ. Կիւլպէնկեան հիմնարկի նիւթական յատկացումին, միւս կողմէ սակայն տէր եւ տիկին Մահէի բծախնդիր ու յարատեւ աշխատանքին. այդ ահագին գործը կը կատարուի երկու հոգիով միայն, սրբագրութենէն, նօթագրումներու ստուգումէն մինչեւ կապոցներու պատրաստութիւն եւ ուղարկում: «Նոյնիսկ հանդէսները պահելու յատուկ տեղ մը չունէինք, կ'ըսէ ան ժպտելով. տանս մէջ ամբողջ սենեակ մը գրաւած էին նախկին թիւերը. հիմա «Քոլէժ տը Ֆրանս»ի մէջ աշխատասենեակ մը ունեցայ ու բոլորը հոն փոխադրեցի, որպէսզի տանս մէջ սենեակ մը պարպուի»:

×

Երբ աչքի առջեւ կը պարզուի հայագիտութեան մարզին մէջ այնքան բազմաճիւղ ու տենդագին աշխատանք, տակաւին հայերէնէ կատարուած թարգմանութիւններ, համալսարանական ամպիոնի մը ղեկավարութեան պարտադրած վարչական գործը, զանազան հարցերը՝ յատկապէս արտասահմանցի հայ ուսանողներու, որոնք կը դիմեն իրեն ու անպայման կը գտնեն օգնելու, օգտակար ըլլալու իր պատրաստակամութիւնը, մարդ չի կրնար հարց չտալ. «ինչպէ՞ս ժամանակ կը գտնէք այս բոլորին»:

«– Միշտ յապաղում ունիմ. ժամանակը ապառիկ կը գնեմ» կ'ըլլայ պատասխանը:

Շնորհակալութիւն յայտնելով ու իր «ապառիկ» ժամանակէն աւելի չգողնալու մտահոգութեամբ, կ'աւարտենք մեր զրոյցը ու հրաժեշտ կ'առնենք:

Տեսակցեցաւ՝
Ա. Թ.

Fonds A.R.A.M

ՕՇԱԿԱՆԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

թերութիւնը կիներու աշխարհին հետ, այսինքն հոս՝ սեռականութեան աշխարհին հետ, ո՛չ է կարծեմ Օշականի փրկութիւնն ու տեսածը քաղաքին մէջ:

Սահակ Պարգեւեան, իր անունը կրող վէպին մէջ, ըլլալէ առաջ մեծ ոճագործ մը ու անգութական պարտաւորեալ մը, սեռականութեան անվերջ հոսանքին մը, անձնատուր անձնաւորութիւն մըն է, մէկը որ ապերասան վերաբերմունք ունեցած է մինչ այդ մարդին մէջ, ու առկէ ալ անելին՝ իր արուեստագէտի հանդամանքը արժեցուցած է կիները «ունենալու» համար, հըլլալով անշուշտ նման՝ հասարակ «կնոջ»ներուն: Ու պարտուած է այդ ճամբուն իսկ: Քայքայուած՝ իր կեանքին մէջ, ու ձախողած՝ իբրեւ գրագէտ: Իսկական Պարթեւեանին մահին, մէկ նախադասութեամբ, նո՛յն վերածումը կ'ընէ «Համապատկեր»ի մենագրութիւնը՝ «իր Եղիպտոսը, ուր անցուց պատերազմի տարիները, լրումը անկարելի սիրոյ մը ճամբով, հանդէպ իր կնոջը աղջկան: Ազգապղծութիւնը կը գործադրուի անուղղակի կերպով, ու առկէ կը մեռնի նաեւ Պարգեւեան: «Համապատկեր»ի Ժ. հատորին մէջ, էջ 144-ի ծանօթութեամբ Օշական կը պատմէ վէպի յղացումին պայմանները. «...Վահան Թէքէեանէ պատմուած դրուագ մը, մեր գրողներէն մէկուն կեանքէն: Եւրոպայի մեծահամբաւ բուժելու մօտ արուեստագէտ մը – գաւառը հայ գրագէտի մը եւ անկէ լքուած ուսանողուհիի մը – եկած էր Գահիրէ իր հայրը ճանչնալու: Վ. Թէքէեան կարգադրած էր հանդիպումը: Ահա դրուագը...»: Այդ ամէն ինչը կայ բառ առ բառ վէպին մէջ: Բայց կայ նաեւ ինչ որ կ'ըսէ «Համապատկեր»ի նոյն հատորը, քիչ անդին՝ «կայ լլբծուն գետին մը. տարօրէն վտանգաւոր: Ասիկա եւրոպացիներուն էնճէքթն է: Հարիւրաւոր էջերու երկայնքով պիտի ծփայ մեղքերուն մեղքը, մայրը գլխէ հանելէ վերջ, աղջիկն ալ ցանկալու ահաւոր ողբերգութիւնը մեր քաղքենին նուաճելու, պալղաքեան տիպով... Ծա՞ռ՝ այսքան ընդարձակ սիֆլերու փառասիրութիւն մը»: Ու հոս կու գայ շատ կարեւոր նախադասութիւն մը. «Օշական "Մնացորդաց"ին մէջ հետապնդած ու իրագործման մէջ վրիպած իր պարտքը կը մտածէր կատարել» (Համ. Ժ., էջ 107): Պիտի հարցուի իրաւացիօրէն՝ ի՞նչ կապ ունի «քաղաք»ի վէպը «Մնացորդաց»ի վրիպումին հետ: Բայց առկէ առաջ նոյն հատորին մէջ՝ Օշական կ'ըսէ իր փոխ յոյլը «Մնացորդաց»ին «իր վերջին ուժերը» տրամադրելու, եւ գրելու անոր Գ. հատորը, «որմէ երեք-չորս գիրքեր մեր քաղաքը պիտի ունենային իրր յատակ» (էջ 126)*: Հիմա կապը աւելի լաւ կը հասկցուի: Հարցը «քաղաք»ին շուրջ կը դառնայ վերստին: Ինչո՞ւ սակայն քաղաքը, երբ կը կարծէինք թէ «Մնացորդաց»ի վերջին հատորը տարագրութեամբ պիտի գրաւէր: Պատասխան. Օշական ի մտի ունի Զանգըրըն, ուր հայ իմացականութեան աւագորեարը

ՕՇԱԿԱՆԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԸ

Յ. Օշական, Սահակ Պարգեւեան, վէպ: Հրատ. Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան, Անթիլիաս, 1985:

Յ. Օշական. Մինչեւ ո՞ւր. Թատերգութիւն: 100ամեակի Հրատ., Թիւ 5, Պէյրութ, 1983:

պիտի բերէր այդ քայքայումին: Ընտանեկան այլապէս խուլիչ պատուհասում մը, որ անդադար կը հալածէ անոր հոգին, անկէ կորզելով լուրջ, խոր աշխատանքի ամէն կարելիութիւն» (Համ. Է., էջ 360): Պարտուած, բայց ինչո՞ւ: Ըստ երեւոյթին որովհետեւ խառնած է երկու մարդերը իրարու՝ գրականը եւ սեռայինը: Օգտագործելով գրագէտի փայլն ու փառքը սեռային մարդէն ներս, ու փոխադարձաբար: Շփոթած է անշփոթելին: Ու առով իսկ՝ կործանած: Տեղ մը կայ վէպին մէջ, ուր Օշական կը պարզէ իր փիլիսոփայութիւնը, իմացականութիւնն ու սեռականութիւնը իրարու կապող եւ իրարմէ բաժնող բարդ յարաբերութիւններուն մասին: Աղջիկը՝ Սոնան մտքով քովքովի կը դնէ Պարգեւեանը եւ բանաստեղծ Տիրանեանը (այսինքն՝ կեանքի մէջ Պարթեւեանն ու Թէքէեանը): Մյրը երկուքէն՝ Պարգեւեանը: Ու Օշական կ'ըսէ. «Ցաւիտենական ու անլոյծ այդ առեղծուա՜ծը սեռին, որով կը բացատրուին... բոլոր մեր մեղքերը ստուարագոյն տոկոսով՝ հարկատու սեռային աւազանին: Կիները, գործնապաշտ, յաջողութեամբ կը ջանան լուծած ըլլալ առեղծուածը, իրենց յարգանքն ու հիացումը նուիրելով մէկուն, ու մարմինը՝ միւսին: Մեր քաղաքակրթութեան խորագոյն տրամներէն է ասիկա...» (Ս. Պ., էջ 314): Այլ խօսքով՝ կիները տարուելով սեռային ազդակէն, այլ ոլորտի մը կը վերապահեն արուեստագէտին ուրքերը, երբ չեն անտեսեր զանոնք: Ձեմ գիտեր՝ իսկապէս մեր քաղաքակրթութեան խորագոյն տրամներէ՞ն է ասիկա: Բայց օշականեան քաղաքին արմատական տրամն է: Տրամ մըն է, որովհետեւ երկու ոլորտներուն բաժանումը (մտքին եւ կիրքին) անգանցելի ու անբարձելի է: Եթէ փորձուի զանցումը, հետեւանքը խորտակումն է:

«Սահակ Պարգեւեան» խորտակումի մը պատմութիւնն է, այլապէս բարդ, որովհետեւ միեւնոյն ատեն՝ ազգապղծութեան պատմութիւն մըն է: Պարգեւեան իր պատուհասումը եւ իր սանձումը կը գտնէ նը...» (էջ 148): Ձեմ մտներ աւելի անդին վէպի հանգոյցին մէջ: Օշականը ինքը կը մատնանշէ վէպին խորագոյն գաղանիքը: Մնաց որ չեմ հասկցած ներքին լոժիքը որ կը կապէ իրարու վերը պատմուած դրուագը եւ այս խոր գաղանիքը, այնքան դիւրութեամբ չէի խոստովաներ չհասկնալս, եթէ չկարծէի որ չկա՛յ այդ լոժիքը: Ատոր փոխարէն՝ կայ յայտնի մեղադրանքը՝ մէկու մը հանդէպ որ լքած է իր զաւակը, ու կը պատժուի հետեւաբար իր զաւկին իսկ ձեռքով: Մեղադրանքը, որքան ալ հասկնալի՝ կեանքին մէջ, տեղ չունի վէպէն ներս: Վէպին կէսը սակայն մեղադրական ոճով մը գրուած է, տասը քան անգամ վերադարձող իրերանման նախադասութիւններով:

Երբ «քաղքենի» նիւթերու կը մօտենայ, Օշական տէրը չէ ամբողջովին իր նիւթին: Կը պակսի հեռաւորութիւնը: Այս իրողութիւնը զգալի է ամէնէն աւելի իր թատերգութիւններուն մէջ, որոնց հիմքը վերցուած է քաղքենի կեանքէ ու ընտանեկան պատահարներէ: «Մինչեւ ո՞ւր»ը ատոր լաւագոյն նմոյշն է: Նիւթը վերցուած է վերստին «քաղաք»էն: Ու հոս ալ՝ «հերոս»ը հազիւ անդրփոխանցուած ձեւով՝ Կոստան Զարեանն է, այսինքն դարձեալ՝ գրագէտ մը, որ լքած է իր կինն ու զաւակները: Գիտեմ որ վէճ կայ Օշականի թատրոնին շուրջ, ու չեմ ուզեր բորբոքել այդ վէճը: Ձիս հետաքրքրողը հոս՝ «քաղաք»էն վերցուած գործերուն մէջ՝ անդրփոխանցումի տկարութիւնն է, եւ այն իրողութիւնը որ այս մարզին մէջ՝ Օշական շատ մօտ մնացած է 19րդ դարու վերջաւորութեան գերման «նաթիւրալիսթ»ներուն (Հաուփթման, Սուտերման):

×

Ներկայ յօդուածին սկիզբը յիշուած երկրորդ ծանօթութեան մէջ՝ Օշական կը գրէ. «Այս շարքին մէջ («Եռանկար») Օշական կը հետապնդէ ծանր փառասիրութիւնը մեր քաղքենին ...» հաւաքուած էր: Կ'ուզէ այդ մարդիկը խօսեցնել «գիշերուան մէջ նուաճելի, վերլուծական խօսակցութիւններու ձեւով, համադրելու համար արեւմտահայ հոգին» (անդ): Բայց ինչո՞ւ այս ծրագիրը «Մնացորդաց»ի մէջ: Պատասխանը կու տայ այս անգամ էջ 107-ի ծանօթութիւնը. «Տրուած ըլլալով «Մնացորդաց»ի մէջ... գաղափարագրութեան նկարութիւնը, Օշական կը մտածէր քաղաքը առնել իբրեւ գետին, կարելի չահեկանութեան բարձրանալու համար գաղափարներու ալ մարդին վրայ»: Հիմա կը հասկցուի, թէ ինչո՛ւ Օշական «Մնացորդաց»ին մէջ վրիպած պարտքը կը մտածէր վճարել «Եռանկար»ով, այսինքն «քաղաք»ին նուիրուած իր երեք վէպերով: «Մնացորդաց»ի վրէպը կապուած է իր կարգին «քաղաք»ի հարցին:

×

Վերը վերապահութիւն մը յայտնեցի, որ կը վերաբերի նոյնքան «Սահակ Պարգեւեան» վէպին, որքան «Մինչեւ ո՞ւր» թատերգութեան: Վերապահութիւնս կը վերաբերի անշուշտ տկարութեան մը, զոր երբեք ուրիշ տեղ չեմ զգացած Օշականի մօտ, բացի ուրեմն «քաղաք»ը նիւթ վերցնող այս գործերէն: Տկարութիւնը կու գայ գայթակղող ոճէ մը, որ այդ գործերուն մէջ կը գնէ բարոյախօսական երանգ մը, այլապէս անսովոր Օշականի մօտ: Բայց առկէ անդին՝ կու գայ անդրփոխանցումի զգալի պակասէն: Որուն հետեւանքով «բարոյական հանդէս»ը (բարքերու վերլուծումը) կը դառնայ բարոյախօսական պարսաւ, ու ընտանեկան – ամուսնական տագնապներու անյարկի օգտագործում:

«Սահակ Պարգեւեան»ի ուժը ուրիշ տեղ է: Թէքէեանի «Նամականի»ին մասին գրելու ատեն, անդրադարձած էի «Թանձրացեալ պատմութիւն»՝ Histoire concrète բառած ժանրին չահեկանութեան, ու նկատել տուած էի որ Թանձրացեալ պատմութիւնը, պատմելու համար տուեալ ժամանակաշրջան մը, կրնայ օգտուիլ գրագէտի մը առանցքային կենդանագիրէն, տրուած ըլլալով որ գրագէտը յաճախ իր անձին վրայ կը հաւաքէ իր ժամանակէն՝ իմացական ու զգացական շատ մը յատկանիշներ: Մէջբերումներս ցոյց տուին որ «Եռանկար» շարքով՝ Օշականի ծրագիրը ի վերջոյ՝ ուրիշ բան չէր եթէ ոչ կէս կամ քառորդ դարու մը «Թանձրացեալ պատմութիւն»ը գրել. առաջ ունենալով արուեստագէտի մը գործերը իբրեւ վկայութիւն, եւ կեանքը՝ իբրեւ ժամանակին մէկ խտացումը: Վերջին մէջբերում մը այս ուղղութեամբ. «Սահակ Պարգեւեան» վէպին մէջ... մեր 1900ը, 1910ը, 1920ը, այսինքն՝ քառորդ դարը մեր վերջին պատմութեան, գոյն յուզող խոշոր տագնապներուն թափօրովը, տեղի, մտայնութեան լայն փոփոխանքներով, որոնք... կը սեւեռեն ընկերութեան մը բարոյական զգայարանքին վրայ ամէն աճում ու նուազում» (Համ. Ժ., էջ 131): Թանձրացեալ պատմութիւն կոչածս թերեւս քիչ մը աւելի մօտէն պիտի զբաղէր ներքին իրադարձութիւններով, աւելի պիտի օգտագործէր նամականիի ձեւով ամփոփուած անձնական վկայութիւնները ժամանակէն, կամ աւելի պիտի ծանրանար քաղաքական վերիվայրումներու անդրադարձին վրայ, խնդրոյ առարկայ դարձնելով անձնական ճակատագիրները եւ անոնց միջեւ յարաբերութիւնները: Թանձրացեալ պատմութիւնը պէտք է մնայ այս իմաստով՝ հաւատարիմ իր պատմական տուեալներուն, ու անոնց վրայով պիտի վերակազմէ ժամանակաշրջան մը: Զի հանդուրժեր հետեւաբար՝ վիպական անդրփոխանցումը: Օշականի սխալը յայտնապէս՝ երկու ծրագիրներու միջեւ վարանած ըլլալն է, մէկը որ զուտ վիպական ծրագիր մըն է, կացութենէ մը մեկնող, անոր շուրջ դարձող (հոս՝ Պարգեւեանի ալուն վերադարձը). միւսը՝ որ Թանձրացեալ պատմութեան ծրագիրն է: Օշականի վարանումը յայտնի է, երբ կ'անդրադառնանք որ փորձած է անդրփոխանցումը բերել իր նուազագոյն չափին, օրինակ՝ գրագէտի մը լման կերպարը վէպին մէջ փոխադրելով ու փոխելով միայն անոր անունը: Կոմիտասի պարագային՝ պիտի կարենա՞ր նոյնը ընել: Երկու տարբեր ծրագիրներու միջեւ այս վարանումէն կը տուժէ «Եռանկար»ը: Օշական ուզած է հաշտեցնել զանոնք իրարու, չունենալով թերեւս Թանձրացեալ պատմութեան համար անհրաժեշտ բոլոր տուեալները:

Այսպիսի բան մը կ'ըսէ արդէն ինքը, խօսելով այս անգամ «Մնացորդաց»ի Գ. հատորի ծրագրին մասին, որ իր կարգին՝ կը տարուբերուի վէպին ու Թանձրացեալ պատմութեան միջեւ: «Մայրիներու շուքին տակ» հարցազրոյցին մէջ, պատասխանելով Թաշեանի հարցումին՝ «պատմութի՞ւն թէ վէպ», կ'ըսէ՝ «Գիտէք թէ Կիպրոսը Ս. Ղազար մը չէ: Ստիպուած եմ բաւարարուիլ իմ միջոցներովս: Ասկէ՝ վէպին հարկադրանքը» (100ամեակի Հրատ., թիւ 2, էջ 16): Նկատողութիւնը ա՛լ աւելի չահեկան կը դառնայ, երբ գիտենք որ Գ. հատորի ծրագրին մէջ կար «քաղաք»ը տալ: Ու հիմա կարծեմ յստակ է այլեւս՝ «քաղաք»ը տալ կը նշանակէր ժամանակաշրջանի մը Թանձրացեալ պատմութիւնը գրել: Կը կրկնեմ՝ առանց անդրփոխանցումի: Վէպին եւ Թանձրացեալ պատմութեան ծրագիրները հոս եւս՝ հաշտ չէին իրարու:

Վերջին խօսք մը՝ ըսելու համար, թէ մէկը երբեք չէ գրած Օշականի չափ հրանալի հայերէն մը: Երբ կը խօսի Պարթեւեանի մասին՝ անոր ոճը կ'որդեգրէ անդգալաբար, ու կը տանի զայն իր ծայրագոյն կարելիութիւններուն: Երբ կը խօսի Իզմիրցի վաճառականին մասին, իր գրչին տակ կ'ուրուագծուի գաւառվերջի գրաբարախառն հայերէն մը, որ այլեւցուցիչ pastiche-ի մը տպաւորութիւնը կը ձգէ «յօգուտ եւ ի բարօրումն իւրաքնչիւրց»: Լեզուի մը վերակերտումին մէջ է Օշականի բուն ուժը: Ուրկէ՞ կու գար իրեն այդ աներեւակայելի կարողութիւնը: Կը տարուինք ենթադրելու աստուածատուր շնորհ մը:

■

* Այս տողերը կը գրուին 1944ին:

Fonds A.R.A.M

ԴԱՐՈՒ ՄԸ ԾՆՈՒՆԴԸ

Փարիզի Ժ. Փոմփիտու կեդրոնի սըրահներուն մէջ Փետրուար 13 – Մայիս 5 թուականներուն միջեւ կազմակերպուած էր ցուցահանդէս մը, նուիրուած 1880 – 1938-ի վիէննական արուեստին: Ցուցահանդէսը մկրտուած էր «Դարու մը ծընունդը»: Կը ներկայացնէր արուեստի շրջան մը, որ քիչ ծանօթ էր ընդհանրապէս լայն զանգուածներու, եւ որ սակայն կը նշէր կարեւոր անկիւնադարձ մը, դասական արուեստէն արդիականի անցքի ճամբուն վրայ:

19րդ դարու վերջաւորութեան մօտ Հապսպուրկեան միապետութիւնը անկումի մէջ է. տասը յայտարար մէկ նըշանը կ'ըլլայ Սատովայի ճակատամարտը (1866), ուր Աւստրեւհունգարիոյ կայսրութիւնը – մեծագոյններէն մէկը պատմութեան – կը պարտուի ու հողային կարեւոր կորուստ կ'ունենայ. կը կորսնցնէ Վենետիկը, Վենեսին, Գերմանիան: Ասկէ զատ կայսրութեան սահմաններէն ներս խլրտումներ կը սկսին, որոնց դրդապատճառը ազգային գիտակցութեան մը զարթօնքն է բնակչութեան բաղկացուցիչ զանազան տարրերուն մօտ: Ինչպէս ծանօթ է, այս ընդարձակ հողերուն վրայ կ'ապրէր բազմազգ կայսրութիւն մը, որուն հպատակներն էին Լեհերը, Սլովէնները, Սերպերը, Սլովաքները, Չեխերը, Հունգարացիները եւլն.:

Քաղաքական դետնի վրայ այս ձախողութեան քով, Վիէննա –կայսրութեան մայրաքաղաքը– վերոյիշեալ շրջանը պիտի դրոշմէ սակայն աւելի մնայուն ու ոչ-պատերազմական կնիքով մը, որ կու գայ արուեստի ու մտաւորական աշխարհէն. աշխարհ մը՝ որ մարմին առաւ շնորհիւ հոն գտնուող մտաւորականներու, արուեստագէտներու: Այս շրջանին ակնբախ է արմատական խզում մը դասական ոգիէն: Ու ասիկա՝ թէ՛ մտածումի, թէ՛ արուեստներու մարզին մէջ: Այս հոլովոյթին մէջ Հապսպուրկեան դարաւոր մայրաքաղաքը կը դառնայ մշակոյթի նորօրեայ կեդրոն մը: Այս փոփոխութեան գլխաւոր ազդակը կ'ըլլայ 19րդ դարու ճարտարարուեստական յեղաշրջումին ներգործութիւնը. իր կարգին, Աւստրիա եւս կը սկսի ճարտարարուեստի երկիր մը դառնալ. փ'օժտուի երկաթուղիով, կը զարգանայ մետաղի, կերպասի ճարտարարուեստը, հանքերու հարստութիւնը ճարտարարուեստի սպասարկութեան կը դրուի լայնօրէն:

Շրջանի նորարարութեան գործունէութեան սկզբնաքայլը կը հանդիսանայ Վիէննայի մէջ Ռինկշթրասէի իրագործումը: Հին մայրաքաղաքը շրջապատող պարիսպը կը փլցուի, ու անոր տեղ կը բացուի 57 մ. լայնքով 16,5 քմ.նոց եզրուղի մը որ կը բաժնէ Վիէննայի հին եւ նոր մասերը: Նորակառոյց այս եզրուղին է, որ կը կոչուի Ռինկշթրասէ: Այս ուղիին վրայ կը բարձրանան հանրօգուտ կամ անձնական բազմաթիւ կոթողային շինութիւններ, ինչպէս՝ օփերա, թատրոնի, թանգարանի շէնքեր, քաղաքապետարան, համալսարան, սակարան, խորհրդարան եւ-այլն եւ համաբակաց պարտէզներ:

Մինչ այդ, Վիէննա նկատուած է պարոք արուեստի կեդրոնը: Եւ կառուցումի այս նորայայտ թափը, գոնէ սկիզբին, չի ներկայանար որպէս խզում անցեալի դասական ոճերէն. քանի որ հոն քաղաքապետարան մը կը կառուցուի նէօ-կոթիք արուեստով, կամ Պուրկթէաթր մը՝ նէօ-պարոք ու օփերա մը՝ նէօ – ռընէսանս ոճով: Հին ոճերու այս գործածութիւնը պէտք է մեկնել որպէս նոր օրերու մարդուն կողմէ անցեալի ժառանգութեան օգտագործումը, եւ անոր չաղկապումը, արդի արուեստին: Այս կերպով է որ մարմին առաւ նոր ճարտարապետութիւն մը, բոլորովին հաշտ՝ արդի ժամանակներու ոգիին: Այս կէտը լաւագոյնս կը բացատրէ իր «Նոր ճարտարապետութիւն» գործին մէջ Օթթօ Վակնէր, որ քսան տարի գլխաւոր ճարտարապետը եղած է Ռինկշթրասէի: Ան երբ կը խօսի իր այս գործունէութեան յատկապէս առաջին շրջանին մասին, զայն կ'որակէ «ազատ վերածնունդ» մը. վերածնունդ մը, ուր անցեալէն վերցուած ձեւի մը ամենայն հաւատարմութեամբ կրկին օգտագործումը չէ հարցը, այլ հաստատումը բոլորովին անձնական տրամախօսութեան մը – կամ նոյնիսկ արուեստի մարզին մէջ մղուած պայքարի մը – հին մեծագոյն վարպետներու հետ:

Վիէննայի արդիականութիւնը՝ հինի նկատմամբ, «յեղաշրջական» կոչուած այլ յառաջապահ շարժումներու կեցուածքը չունի. ինչպէս օրինակի համար իտալական ապագայապաշտութիւն մը, որ բոլորովին կը մերժէր, կ'ուզէր ջնջել անցեալ մշակոյթի մը յիշատակներն ու վկաները: Յառաջապահ հոսանքներու հինը մերժող այս ընդհանուր կեցուածքին քով, Վիէննա այլ պատկեր կը պարզէ. հոն՝ Ռինկշթրասէի վրայ կը կառուցուին թանգարաններ, ուր կ'արժեւորուին հին արուեստի գործերը: «Նոր»ը հինին միաձուլումով ստեղծած ըլլալու այս յատկանիշն է հաւանաբար, որ Վիէննայի արդիական շրջանը կը դարձնէ մնայուն ու նաեւ ներգործօն, մինչ անդին, նոյն ժամանակներու կը տեսնուին արդիականութեան բազմաթիւ այլ ձգտումներ, որոնք սակայն չեն տեւեր: Վիէննայի պարագան կրնայ կոչուիլ մշակոյթի իրական համադրում մը, ուր ոչինչ կը ջնջուի, այլ միայն տարբեր ծիր մը կը փոխադրուին անցեալի արժէքները:

Ասիկա շրջան մըն է, ուր արուեստագէտն ու մտաւորականը կը կեդրոնանան մարդուն ներաշխարհին վրայ. մարդուն ներքին ապրումներն են, որոնք կո-

ՍԷՍԷՍԻՈՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ

ձախէն աջ՝ Շթարք, Քլիմթ, Մոզէր, Պէօիմ, Լէճց, Շթէօր, Լիսթ, Օրլիք Քուրցվայլ, Շթոլպա, Մոլ եւ Պախըր:

րիզը կը կազմեն անոնց գործունէութեան: Անոնք կ'անդրադառնան այն իրողութեան, թէ մարդու ներաշխարհին ուղղութիւն տուող երկու գլխաւոր մղումներ են, սէրը (էրոս) եւ մահը (Թանաթոս): Հոգեբանական հարցեր կը դառնան վիէննական մշակութային գործունէութեան գլխաւոր նիւթը: Ու ասիկա, յատկապէս նկարչութեան, նաեւ գրականութեան ու մտածողական մարզերու մէջ: Շարժում՝ որ կը հիմնուի ինքնաքննադատութեան եւ ինքնավերլուծումի վրայ:

Վիէննական վերածնունդին երկրորդ սերունդը, դարավերջին, ծնունդ կու տայ Սէսէսիոնի խմբակին: Անոնք արուեստը կը նկատեն ընկերային կեանքի կեդրոնը, եւ ո՛չ միմիայն երեւութական ներկայութիւն մը: Մտաւորական այս նոր սերունդը դէմ է ազատական շարժումի հիմնադիրներուն մշակոյթի համադրումին: Անոնք կ'ունենան իրենց կեդրոնը, ուր ամէն տարի պիտի կազմակերպուին ցուցահանդէսներ եւլն.: Այս շէնքին ճակատը կը դտնուի հետեւեալ արձանագրութիւնը. «ամէն շրջանի՝ իր արուեստը եւ ազատութիւն արուեստին» ինչ որ կ'ըլլայ իրենց կարգախօսքը: Անոնք չեն զանազաներ արուեստները. մեծ կամ փոքր, հարուստի կամ աղքատի չափանիշերով: Արուեստը կը պատկանի բոլորին:

Այս խմբակը կ'ունենայ իր ամսաթերթը՝ «Վէր սաքրում» (Սրբազան գարուն): Հոն կը հրատարակեն յառաջապահ գրականութեան գործեր եւ ցուցահանդէսներու նկարագրականներ: Իւրաքանչիւր թիւի կողքը կը գծէ իրենցմէ արուեստագէտ մը, որմէ զանազան նկարներ ալ կը տըրուին ներսի էջերուն մէջ – փորագրութիւն, վիմատիպ եւայլն–:

Այս խմբակին ամէնէն կարեւոր դէմքերէն են ճարտարապետներ՝ Ժ. Հոֆման, Ժ. Մ. Օլպրիխ, նկարիչներ՝ Կ. Քլիմթ, Է. Շիլէ, քանդակագործ՝ Ք. Մոսէր եւայլն:

Վիէննայի այս շրջանի նկարչութիւնը շատ ուշ գնահատուած է, որովհետեւ իր երկու մեծագոյն անուններէն Քլիմթի գործերու կարեւոր մէկ մասը փճացած են, իսկ Է. Շիլէ կարճատեւ կեանք մը ունեցած է:

Քլիմթ ունենալով հանդերձ բնանկարներ, աւելի կը յիշուի իր այն պաստառներով, ուր գլխաւոր նիւթը կինն է: Կինը առեղծուածային էակ մըն է, զոր մարդ երբեք չի յաջողիր ամբողջովին խորհրդազերծել. խորհուրդը՝ որ երբեմն բարի է եւ երբեմն չար: Իր յայտնի պաստառներէն՝ «Կեանքը եւ մահը» կը ներկայացնէ սէրը (էրոս) եւ մահը (Թանաթոս) զոյգը: Իր տիպարները ան գրեթէ միշտ կը ներկայացնէ ենթախորքի մը վրայ որ կը յիշեցնէ բիւզանդական յաճախ ոսկեզօծ խճանկարները: Պաստառներու այս ենթախորքերը իր մօտ կը վկայեն յարդարական արուեստի յայտնի կարողութեան մը մասին:

Իսկ Է. Շիլէի մօտ մարդ կը կարծէ մէկ ցոլացումը գտնել Ֆրոյտեան հոգեվերլուծումին հիմնական ազդակներուն.

ան յաճախ նկարած է տիպարներ ուր ներկայ է սէրը, մարդուն առանձնութիւնը: Իր այս գործերուն սխալ մեկնաբանումը նոյնիսկ պատճառ դարձած է, որ ան բանտարկութեան դատապարտուի, որպէս անբարոյական գործերու հեղինակ: Իր գործերը կ'արտայայտեն նաեւ որոշ վայրագութիւն մը: Ունի մեծ թիւով ինքնանկարներ: Հոն կ'արտացոլայ իր մենութիւնը, մելամաղձոտութիւնը՝ որպէս գլխաւոր թեմա:

Գալով ճարտարապետութեան, նոր շարժումին զուգահեռ որոնումի թափը կը յայտնուի նաեւ հոն: Կը տեսնենք նոր շինանիւթերու գործածութիւնը: Ճարտարապետ Ժ. Հոֆման կառուցած է բուժարան մը, ուր գործածած է պէթոն-արմէն. իսկ Օ. Վակնէր, որուն կը յանձնուի քաղաքին փապուղիին եւ Դանուբի կանոնաւորումի աշխատանքին առընթեր ջրամբարներու, ամբարտակներու շինութիւնը, կը գործածէ մետաղը որպէս շինանիւթ եւ այլ նոր նիւթեր, ինչպէս ալիւմինիւմ եւ էմայ: Ան է որ նոր ըմբռնում մը կը բերէ ճարտարապետ – ճարտարագէտ միաձուլումին: 19րդ դարուն սանդղակին իւրաքանչիւրը ունի իր մասնագիտութիւնը, եւ միմիայն իրը. այսպէս՝ ճարտարագէտը շինութեան մը թէքնիք մասին վրայ կը ծանրանայ առանց նկատի առնելու այդ թէքնիքով ձեւի իրագործումը, իսկ միւս կողմէ ճարտարապետը հետամուտ է միայն, կամ գլխաւորաբար, ձեւին: Վակնէր կ'ըսէ, թէ ճարտարապետ – ճարտարագէտ միութենէն –ինչ որ ինք «շէնքի արուեստագէտ» կը կոչէ– միայն կարելի է ակնկալել արդիական արուեստն ու ճարտարապետութիւնը:

Օ. Վակնէրով է որ ճարտարապետութեան պատմութեան մէջ կը սկսի մեծ քաղաքներու ճարտարապետութիւնը. անոր կառուցողական ըմբռնումը չի սահմանուիր միմիայն խնդրոյ առարկայ շէնքով մը, այլ զայն կը զետեղէ քաղաքաշինական յարմարագոյն վայրին մէջ:

Վիէննական վերածնունդին ծանօթ ուրիշ մէկ անունն է ճարտարապետ Ա. Լոս, որ «Սրբազան գարուն» ամսաթերթին մէջ հրատարակուած յօդուածով մը քննադատած է Ռինկշթրասէի ճարտարապետութիւնը: Ան համոզուած է, որ ճարտարապետական ըմբռնումը ամէն բանէ առաջ պէտք է ծառայէ նպատակի մը: Ինք 20րդ դարու սկիզբի այն ըմբռնումին ջատագովներն է, որ կը պաշտպանէ հետեւեալ թէզը. ճարտարապետութիւնը պէտք է ձերբազատել միայն ձեւական ու յարդարանքի ազդակ մը նկատուելու վիճակէն: Իր այս ըմբռնումը լաւագոյնս ներկայացնող կառոյց մըն է Լոոհաուզը, ուր ճակատը միմիայն պարզ պատուհաններով, կը հակադրուի աւանդական ոճերու:

Սէսէսիոնի խմբակին «արուեստը բոլորին կը պատկանի» ըմբռնումին գործնական մէկ արդիւնքը կ'ըլլայ Վիէնէր Վէրքշթէթէն (Վիէննական աշխատանոց) որու նպատակն էր արհեստաւորին ներկայացնելու ստեղծելու հաճոյքը, ու արուեստի գործերը սեփականութիւնը դարձնել աւելի լայն զանգուածներու: Նաեւ արժեւորել զանազան արհեստներ: Այս աշխատանոցը կը հիմնուի Սէսէսիոնի խմբակէն գլխաւորաբար Հոֆմանի եւ Մոսէրի շնորհիւ: Հոն աշխատութիւն կը տարուի բազմազան մարզերու մէջ, ինչպէս՝ ապակեգործութիւն, զարդեղէն, կերպաս, կաշեկարասի, որմնազդ եւայլն: Այս գործունէութեան իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն շրջանի ճարտարապետներ, նկարիչներ, արձանագործներ, եւայլն:

Վիէննայի այս շրջանի ամենածանօթ անունն է հաւանօրէն Ս. Ֆրոյտ, որ հիմնադիրն է հոգեվերլուծումի: Զայն կիրարկած է գիտական մեթոտով մը, ճշդելով այն իրողութիւնը, թէ ջղային (նեւրոզ) պատճառը պէտք է փնտռել սեռային կեանքի ծալքերուն մէջ, եւ թէ երեւոյթը յաճախ արդիւնք է իգիպոսեան բարդոյթի:

Այլ անուն մըն է Թ. Հէրցլ, որ առաջին անգամ –որպէս իւթոփի– կը յղանայ հրէական պետութեան մը ծրագիրը: Այսօր ան ծանօթ է որպէս հիմնադիրը քաղաքական սիոնականութեան:

Թուենք տակաւին անուններ գրականութեան մարզէն. Շնիցլէր, Ֆ. Վէրփէլ, Ս. Ցվայկ, Հոֆմանշթալ: Այս վերջինին քնարական քերթուածներուն նիւթ դարձած են հոգեկան հարցեր: Գիտական մարզին մէջ ծանօթ անուն մըն է Է. Մաշ, փորձառական բնագիտութեան իր աշխատանքներով: Այս շրջանը տուած է տակաւին Վէպէրի, Պէրկի, Շէօնպէրկի նման երաժիշտներ, որոնց կը պարտինք աթոնալ երաժշտութիւնը:

×

Վիէննական վերածնունդը՝ կէս դարու այս շարժումը, արդիականութեան հզօր շունչը, կ'ըլլայ նախաքայլ մը, որ կ'ունենայ իր լայն ներգործութիւնը 20րդ դարու մտաւոր, արուեստի ու գիտութեան զարգացումին վրայ:

Ա. Ա. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris Commission Paritaire: N° 55935

Fonds A.R.A.M

Երեւակայ
~~ՇԱԲԱԹ~~ ՅՈՒՆԻՍ 3 ~~ՄԱՐԴԻ~~ ~~SAMEDI~~ 3 JUIN 1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 16.238 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 61e ANNÉE — No 16.238

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԷՅՐՈՒԹ

ՊԷՐՐԻ ԿԸ ԽՈՍՏԱՆԱՅ ՊԱՏԺԵԼ ՀԱԿԱՀԱՅ ՄԱՀԱՓՈՐՁԵՐՈՒ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԸ

ՄԻՆՉ ԱՍԱԼԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ՝ ԱԿՆ ԸՆԴ ԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅ - ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Պէյրութի Հայերուն գործադուլը տեւած է մինչեւ Կիրակի : Բոլոր խանութները, դպրոցները եւ հաստատութիւնները փակ մնացած են Հինգշաբթիէն սկըսեալ, մինչ կրօնական թէ կուսակցական պատասխանատուները կը շարունակէին իրենց տեսակցութիւնները Լիբանանի ղեկավարներուն հետ եւ կը հրապարակէին միացեալ յայտարարութիւններ :

Երեք օրուան մէջ, Երկուշաբթի, Երեքշաբթի եւ Չորեքշաբթի (Մայիս 26, 27, 28) եօթը մահափորձեր կատարուած էին Հայերու դէմ, որոնց հետեւանքով երեք հոգի տեղն ու տեղը մեռած էին, մինչ չորս ուրիշներ ծանրօրէն վիրաւորուած :

Այս ծանրակշիռ դէպքերուն առնչութեամբ, յիշենք թէ տեղւոյն վրայ, պարբերական տեսակցութիւններ միշտ կը կատարուին, անկախ կացութեան բնոյթէն : Այսպէս, Մայիս 21-ի «Ազդակ»ը կը հաղորդէր թէ հայ երեսփոխանական պլոքի անդամ՝ Խաչիկ Պապիկեան եւ Հ.Յ.Դ. կեդրոնական կոմիտէի ներկայացուցիչը, նախորդ օրը այցելութիւն մը տուած էին նախարար եւ «Ամալ»ի ղեկավար՝ Նէպիհ Պէրրիի, որու ներկայացուցած էին «քրիստոնէական ծրագրին» գըլխաւոր գիծերը : Պէրրի մատնանշած էր, այս առթիւ, թէ չի մերժեր լիբանանեան տագնապը լուծող որեւէ նախաձեռնութիւն, որ կրնայ գալ Վատիկանէն, պայմանաւ որ ան ըլլայ անկախ եւ ինքնուրոյն կեցուածք : Առարկած է որ ծրագըրին մէջ ոչ մէկ յիշատակութիւն կայ հարաւի իրավիճակին, «Հարաւային Լիբանանի Բանակ»ին եւ այլ հարցերու մասին : Մատնանշած է որ ծրագրէն կը բացակային նաեւ երեք մեծագոյն համայնքներուն միջեւ հաւասարակշռութեան գաղափարը, որու վրայ կը ծանրանար Դամասկոսի երրեակ համաձայնագիրը : Խաչիկ Պապիկեան խոստացած է ջանք թափել կողմերու պատկերացումը համադրելու համար :

Քանի մը օր յետոյ, այս անգամ երեք կուսակցութեանց (Հ.Յ.Դ., Ս.Դ.Հնչակեան եւ ՌԱԿ) ներկայացուցիչներն են որ այցելած են Հանրապետութեան Նախագահին, որու յայտնած են հայ գաղութին հետեւողական կեցուածքը Լիբանանը յուզող ցաւալի դէպքերուն առնչութեամբ, շեշտելով չինիչ տիալոկի մը անհրաժեշտութիւնը Լիբանանի բոլոր համայնքներուն միջեւ :

Ոճրային դէպքերէն ետք, տեսակցութիւնները շարունակուած են աւելի մեծ թափով, նախարարապետին, Հանրապետութեան մուֆթիին, շիի գերագոյն մարմնի փոխ - նախագահին : Պատուիրակութիւնը գլխաւորած են երեք յարանուանութեանց պետերը՝ Արամ Եպիսկ., Անդրէաս Եպիսկ. եւ վերապատուելի Արբահամ Սարգիսեան, իրենց կ'ընկերանային երեսփոխան Սուրէն Խանամիրեան եւ երեք կուսակցութեանց ներկայացուցիչներէ բաղկացած պատուիրակութիւն մը :

Այս այցելութեանց զուգահեռ, հայկական պատուիրակութիւնը հաղորդագրութիւն մըն ալ հրապարակած է դատապարտելով հակահայ յարձակումները, շեշտելով թէ «Լիբանան պէտք է սիրոյ, եղբայրութեան եւ համակեցութեան հայրենիք մնայ» : Իր կարգին, նախարարապետ՝ Ռաշիտ Քարամէ դատապարտած է «Հայ համայնքի մեր եղբայրներուն դէմ կատարուած անարդարանալի յարձակումները» եւ շեշտած թէ պէտք է սեղմել լիբանանեան շարքերը դէմ դնելու համար այս դաւին :

Ուրիշ պատուիրակութիւն մըն ալ այցելութիւն մը տուած է ընկերվարական-յառաջդիմական տիւրզի պարագլուխ Ճումպլաթի՝ շնորհակալութիւն յայտնելու համար իր բռնած դիրքին առթիւ : Հայ կազմակերպութեանց Համախմբումն ալ զանազան յայտարարութիւններով կը դատապարտէ արարքները ու կը հրաւիրէ ղեկավարները, որ իրենց պատասխանատուութիւնները ստանձնեն եւ չթողուն որ նման արարքներ գործուին : Կրթական նախարար՝ Սէլիմ Հըս ալ իր խոր մտահոգութիւնը յայտնած է այս մահափորձերուն առթիւ, յայտարարելով. - «Աւելորդ է յիշել թէ որքան կ'ուզենք որ հայ գաղութը մեր մէջ մնայ» :

Լրատուութեան կաթողիկէ կեդրոնն ալ դատապարտած է, մատնանշելով. - «Լիբանանցիները հանդիսատեսի պէս կը դիտեն կատարուածը, որ օտար ծայրայեղ հոսանքներու գործն է» :

× Ատամնաբոյժներու Միութիւնը մէկ ժամուան գործադուլ հռչակած էր Երկուշաբթի (Յունիս 2) համար, իբրեւ բողոք իրենց ատամնաբոյժ ընկերոջ սպանութեան :

× ԱՍԱԼԱ-ն ալ, այլ ճակատի վրայ բուռն սպառնալիք մը ըրած է արաբերէն զեկոյցով (Մայիս 24, Թունկիր), ուր կ'ըսէ թէ վճռած է յայտնաբերել դաւին հեղինակները եւ ծանր դաս մը տալ, «փոխ - վրէժի սկզբունքին վրայ հիմնուած՝ ակն ընդ ական, ատամն ընդ ատաման», որպէսզի ոճրագործները գիտնան թէ զօրաւոր ժողովուրդ մըն ենք : ԱՍԱԼԱ-ի մօտ այլ կազմակերպութիւն մըն ալ՝ «Հայկական Ժողովրդական Շարժումը», Աթէնքի մէջ, ցաւ յայտնած է այս սպանութեանց համար, որոնց պատասխանատու կը նկատէ Թուրքիան, քանդելու համար բարեկամութիւնը Արաբներու եւ Հայերու միջեւ :

× Յարձակումները դատապարտած է նաեւ Խորհրդարանի Նախագահը Հիւսէյնի :

× Լիբանանեան ուժերն ալ այս մահափորձերուն մէջ կը տեսնեն ձեռքը ծայրայեղներու, որոնք կ'ուզեն պարպել Պէյրութը բոլոր ոչ - մահմետական բնակիչներէն :

× Երեք հայ կուսակցութիւնները նոր հաղորդագրութեամբ մըն ալ շնորհակալութիւն յայտնած են բոլոր անոնց որոնք իրենց օժանդակութիւնը խոստացած են եւ չեշտած քանի մը կէտեր.-

- Մերժել որեւէ բիրտ ուժի գործածութիւն, զինեալ պայքար, լուծելու համար լիբանանեան հարցերը :

(Շար. Ա. էջէն)

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ - ՊԱՏՐԻԱՐՔ՝

ՅՈՎՀ. ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ. ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՆՈՐ ՍՐԱՀԻ ԲԱՑՈՒՄ

Տանն Կիլիկիոյ Հայ Կաթողիկէ Կաթողիկոս - Պատրիարքին Ֆրանսա այցելութիւնը սկսաւ Մարսէյլէն, ուր ժամանեց Չորեքշաբթի օր, Մայիս 21-ին : Մարսէյլ, Սէն - Շամոն, Վալանս, Լիոն, հուսկ՝ Փարիզ, Յովհ. Պետրոս ԺԸ. պաշտօնական իր առաջին այցելութիւնը կը կատարէր Ֆրանսա : «Յառաջ», առաջին օրէն, արձագանգեց այս ժամանումին եւ յաջորդական իր թիւերով կուտայ բոլոր մանրամասնութիւնները՝ Մարսէյլէն Փարիզ :

Կիրակի, Յունիս 1-ին, Փարիզի Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ - Ս. Յովհաննէս Մայր Եկեղեցին ծայրէ ծայր լեցուն էր եւ բազմութիւնը երկիւղածութեամբ հետեւեցաւ պատարագին, զոր մատոյց Կաթողիկոս - Պատրիարքը : Խորապէս տպաւորիչ արարողութիւն մը, որու ներկայ էին բազմաթիւ հոգեւորականներ քոյր եկեղեցիներու եւ աշխարհական անձնաւորութիւններ :

Յիշենք. - Փարիզի Արքեպիսկոպոսին փոխանորդ՝ Գերպ. Անտրէ Վէնթթռուա, ուկրանացի էկզարք՝ Գերպ. Միշէլ Հրինչաչին, Գերպ. Միշէլ Տէքան, հայր Ռիքէ, Լօվր տ'Օռիանի ընդհ. տնօրէն Գերպ. Վերնատ, Փարիզի արքեպիսկոպոսարանէն՝ Իվ Մարշատռ, պապական նուիրակութենէն՝ Գերպ. Պալտէսէրի եւ Զիւրպըրիկըն, Փարիզի Հայոց առաջնորդ՝ Գիւտ Եպիսկ., Մարոնի եկեղեցւոյ ընդհ. փոխանորդ՝ Գերպ. Հարֆուշ, ինչպէս նաեւ Բէ տ'Օրսէի Միջին - Արեւելքի Հարցերու տնօրէնին կցորդը՝ Պ. Լիւսէ, կըրօնական հարցերու պատասխանատուն, մէթր Փաթրիք Տէվէճեան, Լիբանանի նախկին դեսպանը, Ռէմոն Խոտէ եւայլն, եւայլն :

Պատրիարքին քարոզէն առաջ, իր բարեբեր ներկայութիւնը ողջունեց եւ բարի գալուստ մաղթեց, Փարիզի Հայ Կաթողիկէ ժողովրդապետը՝ Մանուէլ Վրդ. Պաթագեան, Անոր մասնաւոր ուշադրութեան եւ հոգածութեան յանձնելով գաղութիս հին եւ նոր անդամները, որոնց համար Յովհ. Պետրոս ԺԸ.ի այցելութիւնը քաջալերական եւ մխիթարական է : Ապա, քաջութիւն եւ ուժ մաղթեց Կաթողիկոսին, որպէսզի իր առաքելութիւնը կարենայ շարունակել ի փառս Աստուծոյ եւ ի շահ եւ ի պայծառութիւն հայ ժողովուրդին :

Յովհ. Պետրոս ԺԸ. իր քարոզին մէջ (հայերէն, ապա՝ ֆրանսերէն) շեշտեց գլխաւորաբար հաւատքը արծարծելու անհրաժեշտութիւնը, ժամանակաշրջանի մը մէջ, ուր հաւատքը ամէն օր կը բախի գիտական անսասուածութեան եւ այս առնչութեամբ յիշեց Պերկսոնի խօսքը, - Որքան աճի գիտական նուաճումը, այնքան աւելի մարդ պէտք ունի հոգեւոր առաւել զօրութեան զոհը չդառնալու համար, իր իսկ նուաճումներուն : Երանի անոնց որոնք չտեսան, բայց հաւատացին : Եկեղեցին, շարունակեց Կաթողիկոս - Պատրիարքը այս տաճարը չէ, այլ Քրիստոսն է, Պետրոսեան հիմերու վրայ բարձրացած : Իր պատգամը տուաւ, ծանրանալով երեք կէտերու վրայ. - Հաւատարմութիւն՝ Քրիստոսի, հաւատարմութիւն՝ եկեղեցիին, հաւատարմութիւն՝ հասարակութեան : Հաւատարմութիւն Քրիստոսի, որ մեզ սիրեց, նախքան մեր՝ զինքը սիրելը, եկեղեցիին՝ որ հիմնուած է այն ժայռին վրայ, որ է՝ Պետրոս եւ հասարակութեան, այսինքն՝ անսակարկ հաւատարմութիւն մեր ծագումին, հայ ժողովուրդին, այնքան հարուստ աւանդի մը տէր : Հասարակութիւն կը նշանակէ նաեւ հաղորդութիւն, միութիւն : Հասարակութիւնը պէտք չէ կրաւորական մնայ, եւ այն առեն, ըսաւ Կաթողիկոսը, ես ալ կրնամ ըսել ձեզի, Պօղոսի հետ՝ դուք իմ փառքս էք եւ իմ պսակս : Իր քարոզի աւարտին, Յովհ. Պետրոս ԺԸ. յատուկ աղօթք մը խնդրեց Լիբանանի համար, որպէսզի ան վերագտնէ իր խաղաղութիւնն ու անդորրութիւնը :

Արարողութեան աւարտին, Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ էկզարքը՝ Գրիգոր Եպիսկոպոս Կապրոյեան շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք Կաթողիկոս - Պատրիարքին որ ընդառաջ գացած էր իրեն եղած հրաւէրին, յանուն Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ եւ ֆրանսահայ գաղութին, շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ Ֆրանսացի ժողովուրդին եւ Պետութեան, որ հիւրընկալած էին գարուս առաջին եւ աւա՜ղ ոչ՝ վերջին - ցեղասպանութեան վերապրողները, թոյլ տալով որ անոնք գտնեն մարդու եւ Հայու իրենց արժանաւորութիւնը : Ապրիլ իբրեւ Ֆրանսացի եւ Հայ երկուութիւն մը չէ, ըսաւ Գրիգոր Եպիսկ. այլ՝ հարստութիւն մըն է : Շնորհակալութիւն յայտնեց Փարիզի Արքեպիսկոպոսութեան, որ 1970-ին հայ կաթողիկէ համայնքին կը տրամադրէր այս եկեղեցին, շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ կարդինալ - արքեպիսկոպոսին ներկայացուցիչին, ուկրանացի էկզարքին եւ արեւելեան եկեղեցիներու հոգեւոր ներկայացուցիչներուն, ինչպէս նաեւ Փարիզի Հայոց առաջնորդ՝ Գիւտ Եպիսկոպոսին :

Գրիգոր Եպիսկ. յայտնեց թէ քանի մը վայրկեանէն Կաթողիկոս - Պատրիարքը բացումը պիտի կատարէր յարակից բազմանպատակ սրահին, որուն կարգաւորման ծախքերը ստանձնած էր Փարիզի Քաղաքապետարանը, փոքր օժանդակութեամբ հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ, մաղթելով որ հետզհետէ իրագործուին նաեւ այլ ծրագիրներ :

Հուսկ կատարուեցաւ նոր գեղեցիկ սրահին բացումը եւ ժողովուրդը խումբ - խումբ կրցաւ դիտել տարուած գնահատելի աշխատանքը : Պատշաճ հիւրասիրութեամբ մը շարունակուեցաւ այս հանդիսութիւնը, որ յիշատակելի օրուան մը դրոշմը կը թողու գաղութիս մէջ :

Ա. Մ.

× Յայտնենք թէ Պէյրութի «Օռիանթ - Լը ժուռ» օրաթերթը օրը օրին կ'արձագանգէ Կաթողիկոս - Պատրիարքին այս շրջապտոյտին :

« L'AVENTURE HUMAINE »

L'Art des Arméniens

par A. ALPAGO-NOVELLO

Լ'Ավանթիւռ Իւմէն, եռամսեայ պարբերականին մէջ, զոր լոյս կ'ընծայէ (Ֆըրանսայի համար) Սեռքլ տ'Առ, 90 ռիւ տիւ Պաք, Փարիզ 7-րդ, լոյս տեսած է խիստ հետաքրքրական յօդուած մը զոր ստորագրած է իտալացի ծանօթ փրոֆէսէօր՝ Ադրիանօ Ալփակօ - Նովէլլօ : Խորագրուած՝ «Հայերու Արուեստը», յօդուածը նուիրուած է հայկական ճարտարապետութեան եւ ամբողջացած է գեղեցիկ նկարներով :

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Մայիս 20-ին Երեւանի Ս. Շահումեան պալատին մէջ սկսած է Հայաստանի գրողներու իններորդ համագումարը: Պատգամաւորներէն զատ ներկայ գտնուած են արուեստի, գիտութեան, մշակոյթի գործիչներ, կուսակցական աշխատողներ, Մոսկուայէն, այլ հանրապետութիւններէ գրական կազմակերպութիւններու պատուիրակութիւններ, սփիւռքահայ գրականութեան ներկայացուցիչներ:

Համագումարի բացումը կատարած է բանաստեղծ Համօ Սահեան:

Ընտրուած են համագումարի ղեկավար մարմինները. ապա ներկաները վայրկեանի մը լռութեամբ յարգած են յիշատակը նախորդ համագումարէն ետք մեռած խորհրդահայ գրողներու: Ծրգըրւած է օրակարգը, ու Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան հաշուետու զեկուցումով խօսք առած է նախագահ Վ. Պետրոսեան:

Ան բսած է, թէ ճիշդ է որ գրականութիւնը մշակոյթի այն բնագաւառն է որ ամէնէն քիչ կ'ենթարկուի ծրագիրներու, ուր դժուար է անվրէպ կանխագուշակումներ ընել ու վստահ գեղատոմսեր առաջարկել, սակայն սթափ յետադարձ ակնարկ մը աւելի կ'օգնէ պարզելու ստեղծագործական մեր ճամբուն լոյսն ու ստուերը, կը զտէ անցանկալի միտումները ու անպայման կը նպաստէ նաեւ մեր վաղուան գրականութեան յաջողութեան:

Վ. Պետրոսեան ապա անդրադարձած է անցնող տարիներու բերած յաջողութեան ու կորուստին, արձակի եւ թատերգութեան մարզին մէջ: Ան յիշած է պետական մրցանակներու արժանացած հայ գրողներու անունները՝ ինչպէս, Ս. Խանզադեան, Հ. Մաթեւոսեան, Ա. Սահինեան, Աղաւնի, Պ. Զէյթունցեան եւայլն:

Յետոյ զեկուցողը անդրադարձած է խորհրդահայ արձակին խոցելի կողմերուն, ըսելով, թէ գիրքերու մէջ «չօշափելի չէ փոփոխուող, նորացող ժամանակի իրական ներկայութիւնը. բաւ ամենայնի չեն արտացոլար հայ մարդու հոգեբանութեան նոր խմորումները եւ իրականութեան մէջ ապրող հերոսները դիւրութեամբ չէ, որ կը մտնեն գրականութիւն»:

Ճիշդ է, որ կ'ըսէ Վ. Պետրոսեան լաւ չէ այն գրականութեան վիճակը, որու առաջին շարքերուն վրայ երիտասարդներ չեն գտնուիր: Գրական նոր սերունդներն են, որ նոր հերոս պէտք է մարմնաւորեն. կապուած չմնան նախորդ սերունդներու գրական ոխպարներուն. ցաւալի է, որ մեր գրականութեան նորերուն մէջ քիչ չեն օժտուած անուններ, սակայն քիչ են քննութեան տոկացող գործեր: Այսօրուան մեր գրականութեան մէջ մեծ տեղ կը գրաւեն կարօտի, վերյուշներու մէջ գեղերումի էջերը: Կարօտը կը հասնի հոն ու իրապաշտ չափերու: Կերպով մը մեր պապերը դարձած են կաղապար, նախատիպար, որոնք կը թափառին պատմուածքէ պատմուածք, գրականութենէն անցնելով չարժանկար, հեռատեսիլ: Այս չափազանցութիւնը ոչ թէ ակնկալուած յուզականութիւնը կ'արթնցնեն ընթերցողին կամ հանդիսատեսին վրայ, այլ կ'աժանցընեն ցաւը, կարօտը, անտարբերութեան պատճառ դառնալով:

Ամէն մէկ գրականութեան ստեղծագործական - գաղափարական գերխնդիրը իր ժամանակի հերոսի որոնումն է. մեզի պէտք են հերոսներ, որոնք խաչալ ունենան. բլլան ռոմանթիկներ, սակայն ... սթափ ռոմանթիկներ:

Գալով բանաստեղծութեան խնդիրներուն, Վ. Պետրոսեան նշած է թէ անցեալ տարիներու ընթացքին եթէ եղած չեն վերապալից թռիչքներ, ապա նաեւ անարգար կ'ըլլայ խօսիլ անկումի կամ ճգնաժամի մասին: Հոս ալ ան յիշած է պետական մրցանակի արժանացած անուններ, ինչպէս Վ. Դաւիթեան, Մ. Մարգարեան, Ռ. Դաւոյեան, Ս. Կապուտիկեան, Հ. Յովհաննիսեան, Լ. Դուրեան եւայլն:

70-ական թուականներու բանաստեղծութիւնները յաճախ քննադատուած են ժամանակի մեծ հարցերէն որոշ խզումի պատճառով. սակայն այսօր հոն աւելի լսելի է քաղաքացիական ռիթմը, նշմարելի են ժամանակի նշաններ: Կը ստեղծուին սիրային, խոհափիլիսոփայական արժէքաւոր շարք մը գործեր. սակայն կարելի չէ միւս կողմէ չափսոսալ, որ ժամանակակից խորհրդահայ բանաստեղծութիւնը ընդհանուր առմամբ կ'ապրի աւելի փոքր ցաւերով:

Իր մահէն 15 տարի ետք այսօր եւս ամէնէն արդիական բանաստեղծը կը մնայ Պ. Սեւակ: Անկէ ստացուած բանաստեղծական դասերու մասին բաւարար չէ միայն հաւատարմութեան երդումներ ընել, այլ պէտք է նայիլ նոյն ուղղութեամբ:

Եթէ կ'ընդգծուի այսօր 60-ական թուականներու արձակագիրներու գնահատելի կողմը, այդ իրենց ստեղծագործական տարբերութիւնն է: Մ. Գալշոյեան, Հ. Մաթեւոսեան, Զ. Խալափեան, Պ. Զէյթունցեան եւ ուրիշներ, գրականութեան բերին սեփական հայեացք, հերոս, բսելիք, ոճ, արձակի ուշագրաւ սերունդ մը գոյացնելով:

Վ. Պետրոսեան մատնանշած է, թէ այսօրուան մեր գրական կեանքի արմատական հիւանդութիւնը՝ գրական ստեղծագործական խեղկան, տաք վէճերու պակասն է: Ու ապա նաեւ ան խօսած է քննադատութեան անբաւարար բնոյթին մասին: Այս փակագծին կը պատկանին նաեւ լոյս տեսած գրախօսութիւնները, որոնք, քիչ բացառութեամբ զուրկ են քննադատական - վերլուծական ոգիէ: Գոհացուցիչ բլլալէ հեռու են նմանապէս «Գրական երկխօսութիւն»ները, ուր մեծ մասով ո՛չ վէճ կայ, ոչ ալ տարակարծութիւն:

Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան նախագահը արտայայտուած է տակաւին հրատարակչական քաղաքականութեան մասին, ցաւ յայտնելով, որ նոր հերոսներ, կեանքի իրականութիւններ՝ երբ կը դառնան գրական մարմնաւորում, պէտք է արագ հասնին ընթերցողին: Մինչդեռ գրողի գրասեղանէն մինչեւ ընթերցող, ճամբան երեք - հինգ տարի կը տեւէ:

Հրապարակախօսութիւնն ալ գրական սեռ մըն է, որ ընդհանրապէս չի գոհացըներ Վ. Պետրոսեանը: Ան կ'ըսէ թէ վերջին տարիներուն ճիշդ է որ այս մարզին մէջ յայտնուած են էջեր, ուր արծածուած են բնութենապաշտ ու լեռնային գիւղերու ճակատագրին առնչուած հարցեր, սակայն քիչ բացառութիւններով այդ յօդուածները աւելի զգացական խորք ունին, քան իրապաշտ գիտում:

Ուշագրաւ երեւոյթ մը վերջին տարիներու, որ կը սպառնայ մեր ժողովուրդի ստեղծագործական տաղանդի ակունքին, արուեստի մէջ ժառանգականութեան խեղաթիւրուած դերսեւորումներու հարցն է. այսպէս. նկարիչի որդին կը դառնայ նկարիչ, ճարտարապետինը՝ ճարտարապետ եւայլն: Այս «որդի» բառին մէջ կը պարփակուին զաւակ, հարս, ազգականի զաւակ, կամ դրացի: Այս երեւոյթը ներկայ է նաեւ գրականութեան մէջ: «Որդի»ները շատ անգամ կը գրաւեն ինստիտուտ կամ համալսարաններու արժէքաւոր տեղերը, յետոյ մուտք կը գործեն արուեստի դժուարին ղանեքէն ներս: Ժառանգականութեան այդ պատին հանդիպելով օժտուած մարդիկ չե՞ն յուսահատիր, հարց կուտայ Վ. Պետրոսեան:

Վերջացնելէ առաջ իր զեկուցումը, ան գոհունակութիւն յայտնած է «Գրական թերթ»ի նկատելի բարեփոխութեան համար. մինչ «Գարուն» ամսագիրը կարծես թէ կորսնցուցած բլլայ երիտասարդական թրթիռը. կարծես ծերացած բլլայ իր առաջին տարիներու ընթերցողներուն հետ:

×

Համագումարի ընթացքին «Գրական պրոցէսը եւ արդիականութիւնը» զեկուցումով հանդէս եկած է Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան քարտուղար, արձակագիր Ն. Ադալեանը: «Ժամանակակից գրականութեան զարգացման տեսական հարցերը» զեկուցումով՝ Մ. Աբեղեան գրական ինստիտուտի տնօրէն՝ Է. Ջրբաշեան: Իսկ գրողներու միութեան վերստուգիչ յանձնաժողովի հաշուետուութիւնը ներկայացուցած է Վ. Գրիգորեան:

Զեկուցումներէ ետք տեղի ունեցած է մտքերու փոխանակութիւն: Մասնակցած են գրողներ, խմբագիրներ, գրականագէտներ, արուեստագէտներ, եւ նաեւ լիբանանահայ բանաստեղծ Գ. Ադդարեան:

Ելոյթ ունեցողները ընդգծած են որ խորհրդահայ գրականութիւնը գործօն կերպով կը նպաստէ ժողովուրդի գաղափարաքաղաքական եւ գեղագիտական դաստիարակութեան: Սակայն ընելիքները աւելի շատ են:

Կարծիք փոխանակողները շեշտած են, թէ չկան գործօն եւ որոնող, գործուն ու պայքարող գրական կերպարներ, որոնք հասկնան մեր կեանքի առաջընթացի խանգարող թերութիւններն ու արգելքները, եւ հակադրուին անոնց. հոս մեղաւոր է նաեւ քննադատական միտքը: Գրական - գեղարուեստական քննադատութիւնը պէտք է թօթափէ առողջ բարոյականութիւնը ներսէն քայքայող բարեհոգութիւնն ու ստրճանայարգումը: Քննադատութիւնը հասարակական գործ է եւ ոչ թէ հեղինակային ինքնասիրութիւններու եւ յաւակնութիւններու սպասարկումի ոլորտ մը: Գրաքննադատութիւնը պէտք է պայքարի բուրժուական գաղափարախօսութեան, գրականութեան մէջ յայտնուող ամէն տեսակի խորթ տրամադրութիւններու դէմ: Հարկ է նաեւ որ գրողներու միութիւնը եւ թէ գիտական հիմնարկները աւելի լրջօրէն գրաղին քննադատական նոր ուժեր պատրաստելու գործով:

Աւագ սերունդի ընելիքները կարգին են ինչպէս տաղանդներու բացայայտումը, այնպէս նաեւ զանոնք ճիշդ ճամբու վրայ դնելու գործը: Հոս ալ վճռական դեր պէտք է խաղայ գրաքննադատութիւնը եւ ճշմարիտ գնահատական տալ նորերու քայլերուն:

Քննարկելով «արդիական»ութիւնը եւ գրողը» հարցերը, ելոյթ ունեցողներ ընդգծած են այդ մարզին էական թերութիւնները: Քաղաքային կեանքը, անոր ընկերա - բարոյական հարցերը անբաւարար պատկերացուած են: Գիւղի կեանքն ալ երբեք սպառած թեմա չէ: Բանաստեղծութեան ասպարէզի մէջ ալ պակաս կայ սուր բախումներու վրայ հիմնուած ստեղծագործութիւններու: Կացութիւնը աւելի լաւ չէ թատերգութեան մարզին մէջ: Բանն այն է, որ շատ քիչ գրողներ կը յուզէ թատրոնը. այն լսարանը որ գործ ունի հազարաւոր հանդիսականներու հետ եւ ուր աւելի առարկայական կը դառնայ գեղարուեստական խօսքի եւ ընթերցողի յարաբերութիւնը:

Այսօր գրողէն կը սպահանջուի նաեւ քաղաքացիական մեծ եռանդով խարազանել կեանքի ստուերոտ կողմերը, ճաղկել պիւրոկրատիզմը եւ կաշառակերութիւնը: Այս առումով մեծ խնդիրներ կը վիճակին նաեւ երգիծական գրականութեան, որ ետ կը մնայ ժամանակի պահանջէն:

Համագումարի ընթացքին խօսակցութիւնը ծաւալած է նաեւ սփիւռքահայ գրականութեան արդի վիճակին, անոր զարգացման միտումներուն շուրջ: Նըշուած է, որ անհրաժեշտ է զօրացնել հայրենիք - սփիւռք գրական կապերը, նըպաստել սփիւռքահայ յառաջդիմական գրականութեան համակողմանի զարգացման, անոր նուաճումները դարձնել ժողովուրդի սեփականութիւնը:

Համագումարին ընթացքին հանդէս եկած է Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի քարտուղարը՝ Ռ. Արզումանեան:

Համագումարի մասնակիցները ընդունած են բանաձեւ մը, որով վստահեցուցած են կուսակցութիւնն ու ժողովուրդը, որ խորհրդահայ գրողները վճռակամ են իրենց կարողութիւնն ու տաղանդը նուիրաբերելու Խորհրդային Միութեան կեդրոնական կոմիտէի 27-րդ համագումարի որոշումներու իրականացումին:

Համագումարի աշխատանքին մասնակցած են Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան Ա. քարտուղար՝ Կարէն Դէմիրճեան, վարչապետ՝ Ֆադէյ Սարգսեան եւ այլ պետական դէմքեր:

ՔԱՂՀԱՆ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ

– ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ –

Ա. – ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ – ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ («Յառաջ»). – Մայիս 21-էն 25. Մարսէյլի հայ գաղութը ապրեցաւ հոգեկան ցնծութեան, ազգային հպարտութեան բացառիկ եւ յուշեղնդիչ օրեր, պահեր:

Հոգեկան ցնծութեան՝ որովհետեւ հայ ժողովուրդի հոգեւոր պետի մը, Կաթողիկոս – Պատրիարքի մը, յանձին՝ Յովհաննէս – Պետրոս ժԸ. Գասպարեանի ժամանումը, հովուական այցելութիւնը, արտակարգ դէպք մըն է, որ խանդավառութեան եւ ջերմեռանդութեան պզպզումներ կ'արթնցնէ ժողովուրդին մէջ:

Յովհաննէս – Պետրոս ժԸ. Գասպարեան կը գահակալէ Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց Աթոռին վրայ 1982 Օգոստոս 5-էն ի վեր, Պէյրութ, յաջորդելով Հմայեակ – Պետրոս ժէ. Կէտիկեանին:

Ծնած է Գահիրէ 1927-ին. Մտած է Զմմառի ընծայարանը 1943-ին, ուր աւարտած է երկրորդական ուսումները: 1946-ին, յաճախած է Հռոմի Լեւոնեան վարժարանը: Այդ, հետեւած է իմաստասիրութեան եւ աստուածաբանութեան դասընթացքներու: Կուսակրօն քահանայ ձեռնադրուած է 1952-ին: Որպէս փոխ - տեսուչ պաշտօնավարած է Զմմառի եւ Հռոմի Լեւոնեան վարժարանի ընծայարանները 1953-էն 1957: Յետոյ, նըշանակուած է Գահիրէի Հայ Կաթողիկէ ժողովրդապետ, պաշտօն զոր վարած է մինչեւ 1973: Այդ թուականէն մինչեւ իր գահակալութիւնը Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց Աթոռին, վարած է Պատրիարքի Առաջնորդական պատասխանատուութիւնը որպէս եպիսկոպոս:

Յովհաննէս – Պետրոս ԺԸ. իր առաջին հովուական այցելութիւնն է որ կուտայ Ֆրանսայի:

Այս շնորհաբեր այցելութիւնը սկսաւ Մարսէյլէն: Կաթողիկոս – Պատրիարքը նախագահեց Ս. Գրիգոր ժողովրդապետական եւ Մշակութային նոր կեդրոնի բացման հանդիսութեանց բերելով յատուկ փայլ մը եւ վեհութիւն մը:

×

Ինչպէս «Յառաջ»ի ընթերցողները տեղեկացան իր օրին («Յառաջ» Մայիս 24-25) Հայ Կաթողիկէ Կաթողիկոս - Պատրիարքը ժամանեց Մարսէյլ Զորբքյարթի, Մայիս 21-ին, իր շքախումբով: Օդանաւէն էջքին դիմաւորուեցաւ Ֆրանսայի Հայոց Կաթողիկէ Առաջնորդ՝ Գրիգոր Եպիսկ. Կասպարեանի, Մարսէյլի Արքեպիսկ.՝ Գերպ. Ռոպէր Քոֆֆիի, Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեանի, յոյն կաթողիկէ առաջնորդ՝ Ռուհէպ Եպիսկ.ի, հովուոր հովիւ Մարսէյլի Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ՝ Սարգիս վրդ. Դաւիթեանի, Անարատ – Յղութեան հայ քոյրերու, ազգային ներկայացուցիչներու կողմէ եւ

...առաջնորդուեցաւ օդակայանի պատուոյ սրահը ու տեղի ունեցաւ ընդունելութիւն: Բարի գալուստի ջերմ խօսքեր ու մաղթանքներ արտասանեցին Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեան, Ռ. Քոֆֆի Եպիսկ. եւ Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեան: Իր պատասխանին մէջ, հայերէնով թէ ֆրանսերէնով, Յովհաննէս – Պետրոս ԺԸ. խորին շնորհակալութիւններ յայտնեց, ինչպէս նաեւ իր ուրախութիւնը Մարսէյլէն սկսելու իր հովուական անդրանիկ այցելութիւնը Ֆրանսային, եւ աւելցուց՝ «Մարսէյլ, գեղեցիկ եւ հիւրընկալ քաղաք մը ուր տասնամեակներ առաջ ժամանեցին առաջին սերունդին բեկորները: Սրտագին կ'ողջունեմ այն սերունդին յաջորդող այսօրուան շէն գաղութը Մարսէյլի, կ'ողջունեմ ձեզմէ իւրաքանչիւրը, ձեր ընտանիքները, իմ ժողովուրդիս եւ ազգիս բոլոր հարազատները: Բարձունքին վրայէն խնդրակատար Մայրը Քրիստոնեաներու թող ըլլայ եւ մնայ ձեզի պաշտպան եւ զօրավիգ»: Առաջին աջահամբոյրներէն եւ պաշտօնական ներկայացումներէն յետոյ, Կաթողիկոս – Պատրիարքը եւ հետեւորդները ուղղուեցան Մարսէյլի Հայ Կաթողիկէ Վերափոխման եկեղեցին: Համայնքի անդամները դիմաւորեցին հոգեւոր Պետը ծաղկեփունջերով, որ ապա «Հրաշափառ»ով մուտք գործեց եկեղեցիէն ներս: Ողջոյնի խօսք արտասանեց Սարգիս Վրդ. Դաւիթեան: Յիշեցնելէ յետոյ, թէ կարդինալ Աղաճանեանի այցէն ասդին, աւելի քան երեսուն տարի, կաթողիկէ համայնքը զրկուած եղած է իր հովուապետի ներկայութենէն, ներկայութիւն մը որ այսօր կու գայ ամրապնդել հաւատացեալներու հոգիներուն մէջ սէրը հաւատքին եւ իրենց պատկանելութեան արժէքներուն, աւելցուց՝ «ձեր վեհափառ հոգեւորականի հայրական պատգամները մեզի պիտի ըլլան խթան, պիտի տան կորով, շարունակելու մեր առաքելութիւնը Մարսէյլի եւ շրջակայքի հաւատացեալներուն մօտ»: Սարգիս Վրդ. Դաւիթեան խօսելով նոր մշակութային կեդրոնի մասին, ըսաւ՝ «Կը յուսանք որ ըլլայ, շնորհիւ ամենուն աջակցութեան, հայագիտական զարգացումի ռահվիրայ մը»: Վարդապետը սրտի հրճուանքով մաղթեց բարի գալուստ, բարի կեցութիւն: Յովհաննէս – Պետրոս ԺԸ. Ս. Խորանէն տուաւ իր առաջին հայրական օրհնութիւնը եւ փոխանցեց նաեւ օրհնութիւնը Յովհաննէս – Պօղոս Բ. Պապին, որուն այցելութիւն մը տուած էր Ֆրանսայի իր շրջագայութենէն սկսելէ առաջ: «...Սիրելի համայնքի զաւակներդ, առարկայ էք հայրական յատուկ հոգածութեան ու սիրոյ, մոռցուած չէք եւ ոչ ալ լքուած: Արեւելեան եւ Պատրիարքութեան միջեւ կայ անքակտելի միութիւն մը. միութիւն մը հիմնուած քրիստոնէական նոյն հաւատքին վրայ եւ ազգային նոյն ինքնութեան վրայ եւ համայնքային պատկանելիութեան նոյն իրողութեան վրայ»: Այս խրախուսիչ խօսքերուն հետ, յայտնեց նաեւ իր գոհունակութիւնը Մարսէյլ գրտնուելուն եւ մաղթեց սէր ու խաղաղութիւն բոլորին:

Հուսկ, հովուական կեդրոնի պատուոյ դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ ընդունելութիւն եւ հիւրասիրութիւն: Ներկաները առիթ ունեցան մօտէն ճանչնալու եւ վայելելու ներկայութիւնը Կաթողիկոս – Պատրիարքին:

×

Բ. – ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յովհաննէս – Պետրոս ԺԸ. յատուկ այցելութիւններ տուաւ քաղաքի իշխանութիւններուն:

Հինգշաբթի, Մայիս 22-ին, ժամը 10-ին, ընդունուեցաւ նահանգապետարան, մեծ շուքով: Պատուոյ մեծ դահլիճին մէջ, Փրէֆէ եւ Քոմիսէռ տը լա Ռէփիւպլիք՝ Փիէռ Սոմվէյ շատ ջերմ խօսքերով ողջունեց իր հիւրը, վեր առնելով անոր հանգամանքը, ցուցաբերելով յատուկ յարգանք եւ պատկառանք: Կաթողիկոս-Պատրիարքը մասնաւոր շնորհակալութեան խօսք յայտնեց Ֆրանսային, որպէս ազատութեան եւ եղբայրութեան երկիր, որպէս հիւրընկալ հող հայ գաղթականներուն, որոնք միշտ գտան ջերմ ընդունելութիւն, օգտուեցան Ֆրանսական մշակոյթի եւ քաղաքակրթութեան հարստութիւններէն եւ պատուօրէն արտայայտեցին ու զարգացուցին իրենց ինքնութիւնը կազմող արդարները: Անդրադառնալով Լիբանանի հողին վրայ տասներկու տարիներէ ի վեր տիրող պատերազմական վիճակին, ըսաւ թէ Ֆրանսան պէտք չէ լքէ Լիբանանը իր բախտին: Ապա եղաւ նուէր – յիշատակներու փոխանակում: Նահանգապետը յանձնեց մետալ մը եւ Պուշ - Տիւ - Ռոնի նահանգապետարանի պատմութեան գիրքը: Իսկ Յովհաննէս - Պետրոս ԺԸ. նուիրեց զոյգ մետալ՝ Զմմառի վանքը ներկայացնող եւ կաթողիկէ առաջին կաթողիկոս - պատրիարքին՝ Աբրահամ Արծիւեանի դէմքը ներկայացնող, որուն հանգամանքը առաջին հերթին Ֆրանսան ճանչցած է:

Ժամը 15ին, Կաթողիկոս – պատրիարքը հիւրը եղաւ Փրովանս - Ալփ, - Քոթ - տ'Ազիւր Շրջանային Խորհուրդին: Նախագահ՝ Ժան - Գլօտ Կօտէն Խորհրդարանի նիստին մասնակցելով գինք փոխարինեց առաջին փոխ - Նախագահը, որ ցուցաբերեց ջերմ ընդունելութիւն: Հոս եւս ճառ, բարի գալուստի եւ շնորհակալութեան խօսքեր ու նուէրներու փոխանակում:

Հովուական այցելութեան, այս երկրորդ օրը, ներկայ եղաւ Անարատ - Յղութեան Հայ Քոյրերու Վարժարանը, ուր հասաւ ժամը 16·30-ին: Արդարեւ, յիշատակելի օր մը Վարժարանի տարեգրութեանց մէջ, եւ աշակերտներուն համար: Ծափողջոյններով եւ ծաղկեփունջերով դիմաւորուեցաւ Յովհաննէս-Պետրոս ԺԸ. տեսչութեան, աշակերտութեան, ծնողքներուն եւ ազգայիններուն կողմէ: Վարժարանի տեսչուհին՝ Քոյր Ժընեվիէվ Դաւիթեան արտասանեց բարի գալուստի սրտագին խօսքեր, խնդրեց օրհնութիւնը վերերջանիկ հոգեւոր Տիրոջ, որպէսզի Հայ Քոյրերու փոքր առուն բարգաւաճի ու բիւրապատկուին սակաւաթիւ հայ մանուկները որ կը ներկայացնեն մեր յոյսն ու ապագան: Ապա, Քոյր Ժընեվիէվ Դաւիթեան յայտարարեց. - «Փոքրիկ ոճախ մըն է այս, ուր կը ջանանք բոցավառել մեր հայ մանուկներուն սրտերը հայ հոգիով: Կը ջանանք փոխանցել իրենց մեր ազգային աւանդները՝ Հայուն հաւատքն ու մշակոյթը: Կ'ուզենք ամէն գնով փրկել զիրենք մեր ազգային ինքնութեան ու գոյութեան իսկ սպառնացող ներմակ ջարդի անողոք ժանիքներէն: Անհամեմատ են մեր ուժերը, բայց անձկուն հաւատքով ու կամքով կ'ապաւինինք Աստուծոյ օգնութեան»: Յետոյ, տեսչուհին, (ֆրանսերէնով) տուաւ Կաթողիկոս - Պատրիարքին կենսագրութեան կարեւոր հանգրուանները, ըստ հակիրճ պատմականը վարժարանին: Գործադրուեցաւ շատ համակրելի եւ սրտապնդիչ գեղարուեստական բաժին մը: Աշակերտները երգեցին «Ս. Մեսրոպի քայլերգը», «Ողջոյն Հոգեւոր Տէր» խմբերգը, «Աշխարհի երախաները» խմբերգը, աշակերտութեան կողմէ «Բարի եկաք»ի խօսք արտասանեցին (հայերէնով)՝ Լիւսի Սիմոնեան եւ (ֆրանսերէնով)՝ Օտ Կրանիէ: Հուսկ, Յովհաննէս - Պետրոս ԺԸ., (հայերէնով եւ ֆրանսերէնով), յայտնեց իր անսահման ուրախութիւնը, վեր առաւ Անարատ - Յղութեան Հայ Քոյրերու առաքելութեան նուիրականութիւնը, յայտնեց իր մեծ յարգանքը եւ գնահատանքը հայ քոյրերուն կատարած սքանչելի աշխատանքին վարժարանէն ներս եւ աւելցուց. - «Վսեմ կոչում, գուցէ համեստ իր սահմաններուն մէջ, սակայն անհրաժեշտ մեր մշակութային եւ կրօնական հայրենի ստացուածքի վերապրումին, շարունակութեան եւ յաւերժութեան համար ժառանգութիւնն է փառաւոր անցեալի մը: 1915-ի ցեղասպանութենէն յետոյ, այն ինչ որ Հայուն ներկայութիւնը կը բացատրէ աշխարհին մէջ, իր ընծայումն իր յարումն է լեզուին, մշակութային, ազգային ինքնութեան եւ քրիստոնէական հաւատքին»: Ընդունելութեան այս պաշտօնական բաժինին յաջորդեց հիւրասիրութիւն եւ որուն ընթացքին ծնողաց Միութեան նախագահը բարի գալուստի խօսքեր ըրաւ: Ապա, Կաթողիկոս - Պատրիարքը զրուցեց աշակերտութեան եւ ներկաներուն հետ մտերիմ մթնոլորտի մը մէջ:

Ուրբաթ, Մայիս 23-ին, Յովհաննէս - Պետրոս ԺԸ. կատարեց երկու այցելութիւն: Նախ, ժամը 9·30ին Պուշ – Տիւ – Ռոնի ընդհանուր խորհուրդի նախագահին՝ Լուի Ֆիլիպէնի: Պարզ ընդունելութիւն եւ հանդիպում, եւ նուէրներու փոխանակում: Յետոյ, ժամը 11-ին, Մարսէյլի քաղաքապետարանը, նոր քաղաքապետին՝ Ռոպէռ Վիկուրուի գրասենեակը: Կաթողիկոս - Պատրիարքը իր ցաւակցութիւնները ներկայացուց, յիշեց Կասթօն Տըֆէռը որպէս քաղաքական կարեւոր դէմք Ֆրանսայի ժամանակակից պատմութեան եւ որպէս բարեկամ Հայ ժողովուրդին: Շնորհակալութիւն յայտնեց Մարսէյլ քաղաքին որ եղաւ հիւրընկալութեան հող հայ տարագիր բազմութիւններու համար: Ռոպէռ Վիկուրու ըսաւ թէ որքան ուրախ պիտի ըլլար Կասթօն Տըֆէռ ձեզ ընդունելով, եւ ապա շեշտեց Հայերուն արժանիքները եւ մասնակցութիւնը քաղաքի տնտեսական, մշակութային եւ ընկերային կեանքին: Հոս եւս տեղի ունեցաւ նուէրներու փոխանակում: Քաղաքապետը տուաւ Մարսէյլ քաղաքի մեծ մետալը եւ պատմութեան գիրք մը Մարսէյլի վրայ: Հանդիպումը վերջ գտաւ առանց գինեձօնի, տրուած ըլլալով որ Մայիսը սուգի ամիս հռչակուած է Մարսէյլի քաղաքապետարանէն ներս:

Շաբաթ, Մայիս 24-ին, Յովհաննէս - Պետրոս ԺԸ. կէսօրուան ճաշի հիւրն եղաւ Մարսէյլի Արքեպիսկոպոս՝ Ռոպէր Քոֆֆիի, արքեպիսկոպոսարանին մէջ: Իրեն ընկերացող շքախումբէն զատ, որ ներկայ եղաւ բոլոր այցելութիւններուն, ճաշին մասնակցեցաւ Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեան:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ Մխիթարեան Սանուց Միութեան սրահին մէջ, Մայիս 18-ին, տեղի ունեցած է դաշնակի ուսուցչուհի Օր. Շաքէ Ներսէսեանի աշակերտներուն նուագահանդէսը: Օտար երաժիշտներու կողքին մեկնաբանուած են գործեր Կոմիտասէ, Խաչատրեանէ եւ Յարութիւնեանէ, արժանանալով ներկաներու գնահատանքին:

×

ՊՈԼՍՈՅ «Բէնթէր» թատրոնի սրահին մէջ, Մայիս 19-ին, տեղի ունեցած է երգի ու պարի երեկոյթ մը, մասնակցութեամբ Սամաթիոյ Վարժարանի Սանուց Միութեան պարախումբին: Ներկայ եղած է Շնորհք Պատրիարք: Բացումը կատարած է Պարոն Նալպանտ: Յայտագիրը վարած է Խաչիկ Սարըըը: Հայկական ժողովրդական եւ ազգագրական երգերէ ու պարերէ բաղկացած յայտագրի գործադրութիւնը մեծ խանդավառութիւն ստեղծած է ներկաներուն մէջ: Պարուսոյցներն են Անդրինէ Արգումա եւ Վարդան Իւլթիւն:

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Յանկարծ կարգ կ'առնեմ: Սաթենիկին աչքերէն վար արցունքի երկու կաթիլներ հոսեցան:

- Սաթենիկ, ի՞նչ ունիս աղջիկս:

- Բան չկայ, հայրիկ:

- Մարկոսը տուն գնաց: Ուղղակի տուն գնաց, ինչո՞ւ յուզուեցար:

- Գիտեմ, չյուզուեցայ, կը պատասխանէ Սաթենիկ ձեռքովը աչքին տակէն կաթիլ մը արցունք ճզմելով եւ ջանալով ժպտիլ:

- Յուզուեցար, տեսայ: Ի՞նչ կայ յուզուելու: Յայտնի էր որ այս օրերուն պիտի մեկնէին զինքը: Ինք ալ շատ ուրախ էր, երբ կը մեկնէր: Համբուրեց զիս, «Դուն ալ Աստուծմով ժամ առաջ կ'ելլես» ըսաւ ու ...

Յանկարծ կանգ կ'առնեմ: Օ՜, անգամ մը եւս կ'անդրադառնամ անբուժելի տխմարութեանս: Երբեմն մարդ որքան հետուները կը պտըտի, երբ ճշմարտութեան մը մօտենալ կ'ուզէ կամ կը կարծէ մօտենալ: Սաթենիկին արցունքները: Սաթենիկին յուզումը: Մարկոսին համար չեն անոնք: Մարկոսին մեկնումը չէ որ կը փոթորկէ մէկ հատիկ աղջկանս հոգին: Մեկնող Մարկոսին եւ մեկնող հազարաւոր մարդոց մէջ ան կը տեսնէ միշտ անփոփոխ պատկեր մը, պատկերը՝ հօրը որ չի մեկնիր: Սաթենիկս յուզուեցաւ, որովհետեւ Մարկոսի պարպուած անկողինը տեսնելով դարձեալ յիշեց իր հօրը անբուժելիութիւնը: Խորհեցաւ՝ որ հայրը անգամ մը եւս տառապած էր տուն չկարենալ վերադառնալու իր ճակատագրէն: Սաթենիկ յուզուեցաւ տակաւին, խորհելով որ ինք ալ անկարող էր զիս տուն առնելու: Ահ, այո, Սաթենիկին արցունքները կու գային այս բոլորէն, եւ ոչ թէ ուղղակի Մարկոսին անձէն, Մարկոսին բացակայութենէն:

Հիմա հասկցած եմ, բայց կը նախընտրեմ յայտնի չընել: Կը շարունակեմ.

- ... Ու ես ալ խոստացայ իրեն Թոփիկ ղրկել:

- Շատ լաւ ըրեր ես, կը պատասխանէ Սաթենիկ գլուխը թեթեւ մը միւս կողմը դարձնելով:

- Ան ալ գիտե՞ս ինչ ըսաւ: Քո՛ւ լաւ լուրերդ ինծի կը բաւեն, ըսաւ:

Սաթենիկ դարձեալ ինծի կը նայի ու կը ժպտի կէս տխուր, կէս երջանիկ:

- Մարկոսը լաւ մարդ էր, հայրիկ, կ'ըսէ Սաթենիկ:

- Այո, աղջիկս, գէշ մարդ չէր, կը պատասխանեմ:

Բայց Սաթենիկ չէ ձերբազատած յուզումէն, ուստի կ'ուզեմ մթնոլորտը փոխել:

- Մեր նոր դրացիներուն հետ ծանօթացիր, կ'ըսեմ աչքովս քովինները ցոյց տալով:

Սաթենիկ, կարծես դժկամակութեամբ կը դառնայ ու գլխովը կը բարեւէ Տիկին Ալիսը, որ վերջին խօսքս լսելով, մեր կողմը նայած է:

- Տիկին Ալիսին մանչուկը, Արամիկ հիւանդ է, բայց այսօր լաւ է, աւելի լաւ, կը շարունակեմ: Այս անգամ աչքերը բացաւ, ջերմութիւնն ալ իջաւ:

- Անցեալ ըլլայ, Տիկին, կ'ըսէ Սաթենիկ:

- Շնորհակալ եմ, կը պատասխանէ Տիկին Ալիս:

Սաթենիկին արցունքները:

Սաթենիկի յուզումը:

Մինչդեռ Աստուած գիտէ թէ ես ինչպէս համակերպած եմ ճակատագրիս:

Աստուած գիտէ թէ հոգիս ինչպէս խաղաղ է, ամէն անգամ որ սենեակս կամ հիւանդանոցէն հիւանդ մը դարմանուելով տունը կը վերադառնայ:

Աստուած գիտէ թէ սրտիս խորը դոյզն իսկ դառնութիւն չունիմ հարազատներուս հանդէպ, գլխաւորապէս Սաթենիկին, որ այսպէս հիւանդանոցի մը մէջ լքած են զիս:

Այո: Եթէ վերը կայ ուժ մը, որ հայելիէ դիտելու նման կը տեսնէ մեր ներքին աշխարհը, ան պէտք է գիտնայ որ ես արդէն զիս լքուած հիւանդ մը չեմ նկատեր հիւանդանոցի մը խորը: Լքուա՞ծ: Աշխարհի վրայ քանի՞ հիւանդներ ինծի չափ գուրգուրանքի առարկայ են: Աշխարհի վրայ քանի՞ հայրեր ինծի պէս ամէն օր, առանց բացառութեան ամէն օր, իրենց աղջիկը ունին իրենց անկողնին քով: Յետոյ, աշխարհի վրայ ո՞ր հիւանդը, ինծի չափ անյոյս վիճակի մէջ գտնուելով հանդերձ, ինծի չափ գոհ կրնայ ըլլալ ամէն բանէ:

Այս նիւթերը հազար անգամ խօսուած են մեր միջեւ: Եթէ տուն չեմ վերադառնար, եթէ կը յամառիմ մնալ հիւանդանոցի մը մէջ, ե՛ս եմ այդպէս ուզողը: Սաթենիկ քանի անգամ փորձեց զիս համոզել, Սաթենիկ քանի հեղ ուզեց ինծի հաւատացնել, որ տանը մէջ երբեք աւելորդ բեռ մը պիտի չըլլայի իրեն ու Յակոբին համար: Միշտ մերժեցի: Միշտ մերժեցի: Մերժեցի, որովհետեւ, նախ, չէի հաւատար Սաթենիկին կողմէ ինծի տրուած այն ապահովութիւններուն՝ թէ ես բեռ մը պիտի չըլլայի տան մէջ: Ոչ, այդպիսի պնդումի մը երբեք չհաւատացի եւ չեմ կրնար հաւատալ:

(Շար. 42)

Fonds A.R.A.M

(Շար․ը Դ․ էջ)

- Զօրավիգ կենալ որեւէ ջանքի որու նպատակն է լիբանանեան չարքերու վերամիացումը ։

- Շարունակել Հայերուն սահմանուած չագկապի եւ կամուրջի դերը Լիբանանցիներուն միջեւ ։

- Մերժում որեւէ մասնակցութեան առանցքներու՝ ուղղուած սա կամ նա կողմին դէմ եւ որեւէ մասնատման ծրագրի ։

- Մերժում որեւէ ենթարկման դաւի մը որ կը ձգտի խախտել վերոյիշեալ դերքերը ։

Ամէնէն յատկանշական յայտարարութիւնը կատարած է սակայն Նապիհ Պէրրի, ըստ որուն «որոշ նշաններ» թոյլ կուտան ճշդելու մահափորձերու հեղինակներուն ինքնութիւնը, չեշտելով թէ․ - «Այս անգամ պատիժը խիստ պիտի ըլլայ» ։

Ամալի պարագլուխը որ նոր ընդունած էր Սուրէն Խանամիրեանը, գնահատանքը յայտնած է, այս առթիւ, Հայերուն ցուցաբերած հայրենասիրութեան եւ քաջ գիրքին համար 1975-էն ի վեր, եւ բերած օգնութեան, բոլոր հոսանքները միասին, «մեր եղբայրներուն Նապաայի, Քարանթինայի, Ապաթուառներու եւ Թալ - էլ - Զաաթարի շրջաններուն» ։

MUNDIAL

Մեքսիքայի մէջ՝ Շաբաթ, Մայիս 31-ին, սկսան ոտնագնդակի աշխարհի բաժակի խաղերը ։ Առաջին օրը տեղի ունեցաւ աշխարհի նախկին ախոյեան Իտալիոյ եւ Պուլկարիոյ հանդիպումը, որ վերջ գտաւ հաւասար արդիւնքով (1 - 1) ։

Յունիս 1-ի խաղերու արդիւնքներն են․․

Պրազիլ - Սպանիա	1 - 0
Ֆրանսա - Քանատա	1 - 0

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՆԻ մէջ 5000 Քիւրտ ցոյց մը րրած են Քիւրտիստանի անկախութիւնը պահանջելով եւ բողոքելու համար Թուրքիոյ «բիրտ զսպումին» դէմ Քիւրտերու նկատմամբ ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ձերբակալուեցաւ Սոլիտարիթէի թիւ 2-ը, ինչ որ ծանր հարուած մը կը նկատուի ։

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 49-ՐԴ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

Յունիս 1-ի խաղերու արդիւնքներն են․․

Դնեպր - Նեֆթչի	1 - 1
Չերնոմորեց - Արարատ	0 - 0
Սպարտակ - Տորպեդօ Ք․	5 - 0
Զէնիթ - Դինամօ Մինսկ	1 - 2
Շախտեօր - Կայրաթ	2 - 0
Մետալիստ - Տորպեդօ Մ․	2 - 3

Այս խաղերէն ետք դասաւորումը կը գլխաւորէ Զէնիթ 14 կէտով, որուն կը հետեւին Դինամօ Թիֆլիս, Նեֆթչի եւ Շախտեօր 13-ական, Դնեպր եւ Չերնոմորեց 12-ական, Ժալգիրիս եւ Տորպեդօ - Մոսկուա 11-ական, Դինամօ Կիեւ, Կայրաթ եւ Դինամօ Մինսկ 10-ական, Սպարտակ, Դինամօ Մոսկուա, Մետալիստ, Արարատ 9-ական եւ Տորպեդօ Քութայիս 7 կէտերով ։

LE COMITÉ DE PARIS DE L'U.G.A.B.
présente
les œuvres du peintre amateur
ARA LUTUFYAN
Exposition du 5 au 12 Juin
de 18 à 21 heures
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — Paris 17e
Vernissage le Jeudi 5 Juin
de 19 à 20h30

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Յարութիւն Փափազեանի մահուան քառասունքին ի յիշատակ, Պետրոս եւ Յովիկ Եղիազարեան 200 Ֆ․ կը նուիրեն Սամուէլ - Մուրատեան Վարժարանին (ստանալ «Յառաջ»էն) ։

Ս․ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ օր, Յունիս 7, տօն է Սրբոյն Ներսէսի Մեծի Հայրապետին եւ Խադայ Եպիսկոպոսին ։

Այս առթիւ Փարիզի Ս․ Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ․ - Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը Տէսինի եւ Վիէնի իր մասնաճիւղերով, ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Ժան Էգոյեանի, եղբայրներուն, քոյրերուն եւ զաւակներուն, Այրի Տիկին Մարիամ Մանուկեանի եւ զաւակներուն, Պ․ Յարութիւն Տէրոյեանի եւ զաւակներուն եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, իրենց սիրելի մօր, ազգականին, խնամիին, Այրի Տիկին Սօֆօ Էգոյեանի մահուան առթիւ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Օգսէն Հաքքութեանի մահուան առթիւ, Ս․ Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալու - թեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները․․ Տէր եւ Տիկին Ժան - Փիէր Սեւէֆէ 300 Ֆ․, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Առաքէլեանէ 1000 Ֆ․, Տիկին Շահպազեանէ 100 Ֆ․, Ռազմիկներու Միութենէն 500 Ֆ․, Տիրան Զօլաղեանէ 250 Ֆ․, Հայկ Պչագճեանէ 250 Ֆ․, Պ․ Մատթէոսեանէ 500 Ֆ․, Պ․ Մասարաճեանէ 500 Ֆ․ ։

×

Կեսարիոյ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութիւնը՝ խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները ի նըպաստ Նոր Կեսարիոյ մէջ շինուելիք անուշահոտութեան գործարանի եւ Սուրէն Գալփայեանի մահուան առթիւ․ - Այրի Տիկին Արշակուհի Դաւիթեանէ 5000 Ֆ․, Գէորգ Սաատէթեանէ 400 Ֆ․, Տէր եւ Տիկին Նիկոլեանէ 100 Ֆ․, Տէր եւ Տիկին Տ․ Տատրեանէ 100 Ֆ․, Տէր եւ Տիկին Եղ․ Ճրճրեանէ 100 Ֆ․, Տէր եւ Տիկին Յ․ Վէզիրեանէ 400 Ֆ․, Տէր եւ Տիկին Պ․ Կառավարեանէ 100 Ֆ․, Տիկին Ֆ․ Եազուպեանէ 50 Ֆ․, Տէր եւ Տիկին Կ․ Սարաֆեանէ 100 Ֆ․ ։

×

Իսիի Ս․ Մարիամ - Աստուածածին Եկեղեցին շնորհակալութեամբ ստացած է․․ Պ․ Նուպար Կէզէր 200 Ֆ․, Պ․ Յովհաննէս Սիմոնեան 400 Ֆ․, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Ապաճեան 100 Ֆ․, Տէր եւ Տիկին Հայրապետ Սիրատակ 1000 Ֆ․, Տէր եւ Տիկին Նշան Սայրիմ 250 Ֆ․, Տէր եւ Տիկին Նշան Սիրատակ 500 ։ Փոխան ծաղկեպսակի՝ ժիրայր Սիրատակի մահուան առթիւ․ - Տիկին Վէրոնիք Սիմոնեանէ 100 Ֆ․, փոխան ծաղկեպսակի՝ Պ․ Պապիկեանի մահուան առթիւ եւ Պ․ Պասմաճեանէ 350 Ֆ․ Արմենակ Միքայէլեանի հոգեհանգստեան առիթով ։

- Հ․ Բ․ Ը․ Մ․ -
ՀԱՅԿ․ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ․ ՄԻՈՒԹԻՒՆ - ՓԱՐԻԶ
ԱՆԴԱՄԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ՃԱՇ
Ուրբաթ, Յունիս 13, ժամը 20․30-ին
118, rue de Courcelles, 75017 PARIS
Համեղ կերակուրներ, - հաճելի մթնոլորտ, - նուագ, - պար, - ընկերային խաղեր ։
Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 100 Ֆ․ ։
Տեղերը ապահովելու համար կը խնդրուի Յունիս 5-էն առաջ հեռաձայնել Հ․Բ․Ը․Միութեան գրասենեակը 45 - 20 - 03 - 18 թիւին ։

GALA
M.C.A. 86
Les ATELIERS de la M.C.A.
et
l'Ensemble Folklorique Arménien
AKHTAMAR
Dimanche 8 Juin
à 16 heures
Palais des Sports
rue de Toulon — Alfortville
Participation aux frais
M.C.A. — 9, rue de Madrid
Tél. : 43 - 76 - 55 - 89

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

Կրօնական ընկերակցութեան Տիկնանց յանձնախումբի կազմակերպութեամբ՝

ՄԵԾ ՔԵՐՄԵՍ

Շաբաթ, Յունիս 7, եւ Կիրակի, Յունիս 8, ժամը 10-էն մինչեւ 19 ։ Մայր Եկեղեցւոյ Սահակ - Մեսրոպ Մշակութային կեդրոնին մէջ ։
339, ave. du Prado — 13008 Marseille
Tél. : 91 - 77 - 84 - 70

Հայկական կերպարուեստ, ձեռագործներ, յուշանուէրներ, գոհարներ, ճաշնապնակներ, հայկական գիրքեր, պիւֆէ, անուշեղէններ եւ գեղարուեստական բաժին ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկսեռ դասարաններ, ․․․ մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդականի բաժիններով ։
Գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ ։ Ինքնաշարժի սպասարկութիւն ։
Ամէն գիտակից հայ ծնող՝ պատասխանատու է իր զաւակին հայեցի կրթութեան եւ բարեկրթութեան ։
Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր գաղութային կեանքը եւ ապագան ։
Մխիթարեան Վարժարանը, իր երկար տարիներու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան ։
Դիմել․ - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն․ - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը Յունիս 7, Շաբաթ օր, ժամը 15-ին անդամական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, գաղութիս Ս․ Յակոբ Եկեղեցւոյ յարակից Ազգային Տան սրահին մէջ ։

Կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ եւ ճշդապահ ըլլալ ։

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Տարեվերջի հանդէս Իսիի Եկեղեցւոյ Միօրեայ Վարժարանի ։

Ելոյթ կ'ունենան աւելի քան 100 աշակերտներ, երգ ու պար, արտասանութիւններ ։ Կիրակի օր, Յունիս 8ին, ժամը 15ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 25 Ավիւ. նիւ Վիքթոր Քուէսոն, Իսի ։

Կը հրաւիրուին շրջանի հայութիւնը քաջալերելու աշակերտներն ու պատասխանատուները» ։

Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ
ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
Առնուվիլի
Մարզական եւ Մշակութային
Միութիւնը
կը կազմակերպէ՝
ՀԱՄԵՐԳ ՄԸ
կատարողութեամբ՝
ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ
ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ
Ղեկավարութեամբ՝
ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Կոնէսի Եկեղեցւոյ մէջ, Ժեներալ Լըքլեր փողոց, Շաբաթ, Յունիս 7, ժամը 21-ին ։
Մանրամասնութիւններու համար դիմել Դպրոցասէրի տնօրէնութեան ։
Հեռաձայնելով․ - 43 - 81 - 01 - 72 թիւին ։

Tous
les produits
du Stand
d'ARMENIE
de la Foire de Paris
sont en vente chez
HAY DISC
alcools, cristaux, artisanat,
céramiques, cigarettes,
disques, cassettes etc...
HAY DISC
35, RUE LAMARTINE, 75009 PARIS
TEL. : 48 - 78 - 22 - 79
M° CADET ou Notre-Dame-De LORETTE
Ouvert du Lundi au Samedi de 14 à 19h

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ․ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի միօրեայ դպրոցին հանդէսը Կիրակի, Յունիս 15, կէս օրէ յետոյ ։

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ, ԹՌՈՒՑԻԿ, ՏՈՄՍ ԿԱՄ ԱՐԵՒՏՐԱԿԱՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ (ՀԱՏՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԹ, ՊԱՀԱՐԱՆ, ԵՒԱՅԼՆ)
FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETTRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)
«ՅԱՌԱՋ — HARATCH»
83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS
LES APRES-MIDI, DE 14 à 18 h. 30 SAUF SAMEDI ET DIMANCHE
ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ, ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30 ԲԱՑԻ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻԷ
Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

Fonds A.R.A.M

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
4

MERCREDI
4 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.239

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

61e ANNÉE — No 16.239

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ - ՊԷՅՐՈՒԹ

ՇԻԻ - ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻ ՃԱՐԴԸ ՉԻ ԴԱԴՐԻՐ

—×—

Ազգային Համակամութեան Բիւրօն (Լեռնալիբանանի Բիւրօ) որ նիստ գումարած է Ժորժ Ատուանի նախագահութեան ներքեւ, բուռն կերպով բողոքած է արտափազդու հալածանքին առթիւ որ ծայր տուած է Հայերուն դէմ, արեւմտեան-Պէյրութ: Յատուկ հաղորդագրութեան մը մէջ, կը չեշտեն. - «Նպատակն է զրկե՞լ Հայերը ազգային հարցերու շուրջ արտայայտուելու իրաւունքէն» ու կ'աւելցնեն ցոյց տալով Հայերը իբրեւ օրինակ՝ քաղաքացիական դաստիարակութեան եւ պարկեշտութեան հայրենիքին նկատմամբ, թէ արտագաղթի մղուած քրիստոնեաներու վիճակը կը նմանի իրենց հայրենիքէն քշուած Հայերու վիճակին:

Եթէ քանի մը օրէ, Հայերու դէմ ոճիրները դադրած են, արեւմտեան - Պէյրութ, շիի - պաղեստինցի փոխադարձ ճարդերը կը շարունակուին նոյն սաստկութեամբ, Պուրճ - Պարաժնէ եւ Շաթիլա: Ցարդ 80 մեռեալ կայ եւ հարիւրաւոր վիրաւորներ: Ըստ Ամալի այս ջարդերուն միակ պատասխանատուն Պաղեստինցիներու Ֆաթահն է, ինչ որ այս վերջինը բոլորովին կ'ուրանայ: Եասըր Արաֆաթ կոչ մըն ալ ըրած է որ դադրին այս «վայրագ յարձակումները» հրաւիրելով արաբական երկիրները որ միջամտեն, վերջ դնելու համար «Պաղեստինցիներու ջարդին»: ՊԱԿ-ի լիբանանեան ճիւղը (Ֆաթահ) կը յայտարարէ թէ Ամալ կ'ուզէ վերջ տալ պաղեստինեան ներկայութեան Լիբանանի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԵԹՐՕ - ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԻ վեց սենտիքաները գործադուլի որոշում տուին Չորեքշաբթի, Յունիս 11-ին համար, իբրեւ հետեւանք ԷՌ - Ա. - Թէ - Փէ-ի (ինքնավար ցանց փարիզեան փոխադրութեանց) նախագահին հրաժարման պարտադրանքին, զոր դրած է Փոխադրութեանց նախարարը: Ֆլօտ Քիւէն, Ռեժիին համայնավար նախագահը համաձայն չէ կառավարութեան խնայողութեան ծրագիրներուն (նուազ 80 միլիոն շահագործման ծախքերուն վրայ եւ 200 միլիոն դրամագլուխի գետեղման) մինչ նախարարն ալ կը պախարակէ 1981-էն ի վեր կիրարկուած գէշ մատակարարութիւնը: Երկուշաբթի իրիկուն 48 ժամուան վերջին պայմանաժամ մը կար Քիւէնի համար, որ չուզեր տեղի տալ:

ԷԼԷՆԱ ՊՈՆԷՐ չուզելով վերադարձաւ Մոսկուա: Օդանաւը առած ատեն, Միլանոյէն, Սախարովի կինը յայտարարեց թէ միայն Սախարովի պատճառով է որ կը վերադառնայ: Զվարմնեցաւ ըսելու նոյնիսկ. - «Փափաք չունիմ Խորհ. Միութիւն վերադառնալու: Խելքը գլուխը ոեւէ մէկը չուզեր ազատութիւնը կորսնցնել բանտ վերադառնալու համար, բայց կը վերադառնամ Սախարովի համար: 3 - 4 օր հանգստանալէ ետք, էլէնա Պոնէր Գորկի պիտի երթայ, ուր աքսորուած են այր ու կին:

ԻՎ ՄՈՆԹԱՆ Իսրայէլ հասած է, ընդառաջելով նախարարապետ Շիմոն Փէրէսի հրաւէրին: Հասած պահուն իսկ, յայտարարած է թէ նախաձեռնութիւնը պիտի ստանձնէ խաղաղութեան ծրագրի մը Միջին - Արեւելքի համար: «Կը յուսամ», ըսած է երգիչ - քաղաքագէտը, «բանալ ճամբան որ կը կապէ Իսրայէլն ու Յորդանանը: Նոյնիսկ եթէ վրաս պիտի կրակեն - պիտի նախընտրէի որ չպատահէր - կը մաղթեմ այդ ճամբան բանալ հետիոտն, ճիփով կամ որեւէ ուրիշ միջոցով:

ՌՈՒՄԱՆԻԱ ԵՒ ՄԻԱՑԵԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ համաձայնութիւն մը կնքեցին գաղթող - տոլար փոխանակութեան սկզբունքին վրայ հիմնուած: Պուքրէշի իշխանութիւնները տրամադիր են 1100 հոգիի ելքի վիզա տալ, որու փոխարէն ռումանական ապրանքներու ներածումը դէպի Միացեալ - Նահանգները նոր թափ պիտի ստանայ:

ԺՈՐԺ ՄԱՌՇԷ «կա՛մ ու կը մնամ» ըսաւ աջի իրիկուն, հաստատելու համար թէ հանգստեան կոչուելու միտք չունի 68 տարեկանին (1988) եթէ նոյնիսկ թեկնածու չէ նախագահական աթոռին: Արդարեւ, կուսակցական յաջորդ համագումարը կը բացուի 1988-ին եւ հոն՝ թեկնածու կը մնայ:

MUNDIAL

—×—

Մեքսիքայի Համաշխարհային Բաժակին մրցումները շարունակուեցան Երկուշաբթի, Յունիս 2-ին: Ա. խումբին մէջ Արժանթին յաղթեց Հարաւային - Քորէայի (3 - 1), մինչ Գ. խումբին մէջ Խորհրդային Միութիւնը (6 - 0) ճզմեց Հունգարիան: Այս յաղթանակը կը մտահոգէ Ֆրանսացիները, որոնց յաջորդ (Հինգշաբթի) հանդիպումը Խորհրդային Միութեան հետ է: Եւ տրուած ըլլալով որ Քանատայի դիմաց իսկ, 79 վայրկեան հարկ եղաւ մէկ կէտ նշանակելու համար, մտահոգութիւնը շատ տրամաբանական է:

×

ՖՈՒԹՊՈԼ

Հ. Մ. Ը. Մ. ՎԱԼԱՆՍ ԴԵՐ - ԱԽՈՅԵԱՆ

Կիրակի օր, 4-րդ դասակարգի աւարտականին, Հ. Մ. Ը. Մ. Վալանս պարտուած է Վալոնէ (2 - 0), Հ. Մ. Ը. Մ. յառաջիկայ մրցաշրջանին պիտի խաղայ 3-րդ դասակարգի մէջ:

Վերելք նաեւ Նիսի Հայ Մարզականին, որ երկրորդ իր խմբակին մէջ, կը մտնէ Սեպտեմբերին Քօթ - տ'Ազիւր առաջին բաժանումին մէջ:

Փարիզի շրջանին արդիւնքները. - Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը կը յաղթէ Վիլժիւիֆի (3 - 1), Իսիի Հ. Մ.ը կը յաղթուի Սէն - Քլուէն (1 - 0): Հայանուն երկու խումբերն ալ կը մնան իրենց ներկայ դասակարգին մէջ, առաջին բաժանում:

ՏՈՄՍ

Ի՞ՆՉ ՄՍԽՈՒՄ...

Վաղանցուկ է, կը ցնդի, ըսած է բանաստեղծը, մարմնական գեղեցկութեան համար: Նոյնը կարելի է ըսել ծաղիկներու մասին: Ատոր համար է որ, անկասկած, հայ այրերը այնքան ալ սովորութիւն չունին իրենց տան դուռը զարնելու, ծաղկեփունջ մը սեղմած իրենց ափին մէջ: Գոնէ այդպէս կ'ըսեն մեր տիկիններ:

Ծաղկավաճառին համար լաւ յաճախորդներ չենք: Բացի մէկ պարագայէ. թաղումի պարագային: Մրցում մըն է կը սկսի յաճախ ծանօթներու միջեւ. ո՞վ ամէնէն աւելի աչքի զարնող ծաղկեփունջը պիտի ղրկէ եկեղեցի...

Եկեղեցիին մուտքին քով, ծաղկեպսակները դէզ կը կազմեն: Դագաղը, քիչ վերջ, կ'անհետանայ փունջերու կոյտին տակ ու կը պատահի որ երկրորդ կառք մը՝ բեռնաւորուած ծաղիկներով, հետեւի ալ դագաղին:

Ծաղիկներ՝ որոնք երկու օր վերջ, պիտի երթան գերեզմանատան աղբանոցը...

- Ի՞նչ մսխում ... կ'ափսոսայ բարեկամ մը, երբ դպրոց եւ եկեղեցի այնքան կարիք ունին դրամի:

Տեղին է յիշեցնել թէ ոչ մէկ կազմակերպութիւն մերժած է ընդունիլ նուէրներ փոխան ծաղկեպսակի...:

Վ. Մ.

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՄԱՅԻՍ 23 - 26)

«ԿԱՀՈՅՔ - 87»
ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ - ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Հայաստանի ժողովրդական տնտեսութեան նուաճումներու ցուցահանդէսի տաղաւարին մէջ բացուած է «Կահոյք - 87» տօնավաճառը, մասնակցութեամբ կաբասիներու արտադրութեան բոլոր ձեռնարկութիւններուն: Ներկայացուած են մօտ 150 տեսակներ՝ ճաշասենեակի, ննջասենեակի, խոհանոցի, մանկական սենեակի կահաւորման նմոյշներ: Տօնավաճառ - ցուցահանդէս այցելած են Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան Ա. քարտուղար Կարէն Դեմիրճեան եւ ղեկավար այլ դէմքեր:

×

ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ
ՃԱՏՐԱԿԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔ

Երեւանի մէջ սկսած է Տիգրան Պետրոսեանի յիշատակին նուիրուած ճատրակի միջազգային մրցաշարքը: Երկրորդ անգամն է որ նման մրցաշարք տեղի կ'ունենայ 1963 - 1969 թուականներու աշխարհի հայ ախոյեանի յիշատակին: Մրցաշարքին կը մասնակցին Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ, Քուպայի, Խորհ. Միութեան եւ Անգլիոյ վարպետները: Մասնակցողներու կարգին են՝ աշխարհի նախկին ախոյեան Միխայիլ Տալ, Մ. Տայմանով, որոնք տարիներ Տիգրան Պետրոսեանի հետ հանդէս եկած են բարձր մակարդակի մրցաշարքերու մէջ, Խորհ. Միութեան ախոյեան Լ. Պսախիս, Ի. Չոմ (Հունգարիա), Օ. Ռոմանիշին, Եուրի Բալաշով, Արշակ Պետրոսեան եւ Սմբատ Լպուտեան, Կ. Գրիգորեան, Դ. Դոնչեւ (Պուլկարիա), Է. Մնացականեան, Դ. Հոտկըրն (Անգլիա), Լ. Օրթեկա (Քուպա), Ա. Անաստասեան:

×

ԳՈՐԻՍԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՓԱՌՔԻ
ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Աւելի քան երեք հազար ցուցանմուշլուսանկարներ, դիւանային փաստաթուղթեր, լրագրային ու ամսագրային յօդուածներ, գիրքեր եւ այլ իրեր կը կազմեն պիոներ - աշակերտներու պալատի մարտական փառքի թանգարանին ցուցադրութիւնը, որ կը խօսի Բ. Աշխարհամարտին Գորիսցիներու ցուցաբերած սխրագործութիւններուն մասին: Առանձին փաստաթուղթեր նուիրուած են Գուրգէն Արզումանեանի, Սուրէն Առաքելեանի, հրամանատարներ Յ. Եոլեանի, Բ. Առուշանեանի, Ա. Կարապետեանի, Մ. Մինասեանի, Է. Եոլեանի, փոխ - ծովակալ Ա. Գեւորգեանի եւ այլոց կեանքին եւ ռազմական ծառայութեանց: Բազմաթիւ նիւթեր կը պատմեն ժողովրդական տնտեսութեան տարբեր մարզերու մէջ քաղաքի աշխատաւորութեան նուաճումներուն մասին: Թանգարանը ամէն տարի կ'ընդունի 8 - 9 հազար այցելու: Հոն կը կազմակերպուին հանդիպումներ նախկին ռազմիկներու հետ եւ այլ ձեռնարկներ: Թանգարանը դաստիարակչական մարզին մէջ ունեցած իր նուաճումներուն համար արժանացած է «Ժողովրդական թանգարան» պատուոյ կոչումին:

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄՆԻ

Է. ՑԱՆԿ

Ռուման Թիվոլի կեդրոն	10.000
Սարինէ Գրիգորեան	1.500
Տէր եւ Տիկին Ա. Սարեան	1.500
Տէր եւ Տիկին Յ. Փերամալեան	1.000
Տէր եւ Տիկին Զ. Գաբրիէլեան	1.000
Տէր եւ Տիկին Թ. Մուրատեան	1.000
Ս. եւ Գր. Քէօսէեան	1.000
Հ. Պօղոսեան	1.000
Տէր եւ Տիկին Ժ. Փ. Քոլօ	1.000
Տէր եւ Տիկին Փ. Յովսէփեան	1.000
Ս. Էօրտէքեան	1.000
Օր. Սթամպոլեան	1.000
Կ. Պօղոսեան	1.000
Էլիզ Ներսէսեան եւ Զանէթի	1.000
Շ. Ասըրլըքեան	1.000
Տէր եւ Տիկին Ժ. Ասըրլըքեան	1.000
Տէր եւ Տիկին տոքթ. Ժ. Թուլումճեան	500
Տէր եւ Տիկին Էտ. Պօղոսեան	500
Ֆր. Յակոբեան	500
Տէր եւ Տիկին Ժ. Փափազեան	500
Տէր և Տիկին Ժ. և Ռ. Զուլաճեան	500
Ժ. Փ. Մակարեան	500
Մէպօ ընկերութիւն	500
Տէր եւ Տիկին Ռ. Քասթիօ	500
Գումար՝	30.000

ՎՐԻՊԱԿ մեր նախորդ թիւին թուականը թէեւ ճիշդ է, բայց օրը՝, ինչպէս մեր ընթերցողները ինքնաբերաբար ճշդած են, պէտք է ըլլայ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունիս 3, (ոչ՝ Շաբաթ, անշուշտ):

Fonds A.R.A.M

Ո՞ՒՐ ԵՍ, ԲԱՐԵԿԱ՛Մ ՍԻՐԵԼԻ

ԽՄԲ.- Լեւոն Սոփոկլեանի այս յօդուածը նոր չէ: Այսինքն գրուած էր անցեալ տարի, երբ Հրաչ Զարդարեան դեռ ողջ էր: Որքան ալ հոն արտայայտուած մտքերը ի լուր տարաբախտ գրագէտին վիճակին, արդարացի պոռթկումի համապատասխան էին, վարանած էինք հրատարակելու, այդ օրերուն:

×

Ամիսներէ ի վեր, Սէն-Ռաֆայէլէ մինչեւ Փարիզ համող հովերու շշուկ մը, մահէ մը աւելի խորունկ վիշտով համակած, կը սարսէ էութիւնս: Կը տառապիմ զգայութեամբ, կը տառապիմ մտածումով:

«Գրագէտ Հրաչ Զարդարեան խըլլեակ...»:

Ա՛յնքան ըսուեցաւ, այնքան կրկնուեցաւ, որ չեմ կրնար այլեւս զսպել գիս եւ արցունքս մելանի վերածած, չթափել այս սիւնակի վրայ:

Ո՛չ միտքը կրնայ հաշտուիլ, ոչ սիրտը դիմանալ նման հաստատումի: Ֆրանսայի մտաւորական աշխարհին եւ ընկերային կեանքին իմաստ տուող լաւագոյն ներկայացուցիչներէն մին ի՞նչպէս կրնար ողբերգական այդպիսի կացութեան մատնուիլ: Որքան ալ ծերութիւնը ուժերու սպառման հանգրուան ըլլայ, ծերութիւն եւ Աստուած իրաւունք ունի՞ն սաստասրտութեամբ նման ոճրագործութիւն կատարել:

Տարմը ա՛լ աւելի սահմռկեցուցիչ կը դառնայ երբ մտաբերենք երէկը: Մթնոլորտը, որ ինք ստեղծած էր. գրագէտի ուժեղ ապրումները, որ կ'իմաստաւորէին իր կեանքը:

Ազնուական հոգի խառնուածք, լուրջ եւ խոհուն մտաւորական, «ամէն մարդ ինքնուրոյն արժէք մըն էր» իրեն համար: Մեծ եւ փոքր գոյութիւն չունէր: Կը սիրէր եւ կը յարգէր մարդ արարածը իբրեւ միաւոր, իբրեւ բացարձակութիւն՝ էակի մը յատուկ տկարութիւններով ու առաւելութիւններով:

Այդ ոգիով է որ, տարիներ ամբողջ ձեռնհասօրէն վարեց հայ գրողներու ընկերութիւնը, երբ տակաւին այդ Միութիւնը, իր բազմաթիւ վաւերական արժէքներով կը ներկայացնէր գրական օրակ եւ ծանրութիւն:

Իր շնչերակն էր գրականութիւնը եւ ինք կ'ապրէր անոր համար: Ա՛յդ էր պատճառը, որ տունը վերածած էր գրական սալոններու լսարան: Շաբթուան մէկ օրը կը ձգէր ատամնաբուժական ամէն գործ եւ թէյասեղանի մը շուրջ կ'ընդունէր՝ Չէյթունցեան, Նշան Պէշիկթաշլըեան, Հրանդ Թորոսեան, Լեւոն Մօզեան եւ ուրիշներ, ուր մտային հորիզոններու լայնացումն ու ինքնազարգացումը անխուսափելի էր, թեր ու դէմ արտայայտուած կարծիքներու բախումով:

Այդ գրագէտները լայն ծանօթութիւններ ունէին միջազգային գրականութեան մասին եւ ազատօրէն կը խօսէին Քամիւի, Էլուարի, Անտրէ Ժիտի, Առակոնի մասին, որոնց երբեմն կը հակադրուէին կամ կը միաձուլուէին Մաքսիմ Կորքի, Պուշկին, Անտոն Չեխով եւ կամ Սթեֆան Ցվայկ կամ Ռապինտրանաթ Թակոր: Չէին մոռցուեր անշուշտ՝ Ալազան, Նայիրի Զարեան, Գուրգէն Մահարի, Քուրեան, Զարենց, Կոստան Զարեան, Յակոբ Օշական:

Որքան ալ բացառական եւ սխալ տեսաբանութիւններու առաջնորդէին, երբեմն, այդ կարծիքները, շատ հետաքրքրական եւ շինիչ լսարանական հաւաքոյթներ էին, որոնց համադրութիւնը կը կատարէր Հրաչ Զարդարեան, փափկանկատ դիտողութիւններով, հանելով լուրջ եզրակացութիւններ: Իր ընդարձակ ծանօթութիւնն ու առողջ դատողութիւնը դիւրութեամբ կը փարատէին հեղինակի մը վրայ տարածուող մշուշը: Անթոյլատրելի կը դառնէր նաեւ խորթ արտայայտութիւններ՝ արուեստի մէջ եղող, իր ճամբան որոնող հայրենի մտաւորականութեան հասցէին:

Հրաչ Զարդարեանի լսարանը շարունակուեցաւ մինչեւ իր մեկնումը եւ Քոթ-տ'Ազիւր հաստատումը:

Երբեք չմերժեց, ի գին յոգնութեան եւ ծախքի, գալ Փարիզ՝ պատասխանելու իրեն եղած հրաւէրներուն, որ տեղ գրաւէ բեմի վրայ՝ պաշտօնական կարեւոր տօնակատարութիւններուն:

Ի՞նչ մնաց այդ բոլորէն:

- «Մեր կեանքը», «Որբացող Մարդիկ» վէպերը եւ «Ժամանակ և խորհուրդ իւր» մտածումներու հաւաքածոն, ուր ամփոփուած են Հրաչ Զարդարեանի կեանքն ու փիլիսոփայական միտքերը ամբողջութեամբ:

×

Հակառակ արուեստագէտի իր գործունէութեան եւ հոգեկան մասնակի գոհացումին, Հրաչ Զարդարեան չճանչցաւ ընտանեկան բոյնի մը երջանկութիւնն ու մխիթարանքը: Ապրեցաւ կարօտ՝ սիրոյ ու գուրգուրանքի: Սիրտը չտաքցաւ երբեք կնոջ մը փափկասուն նուիրումով. կեանքը ազնուացնող ու քաղցրացնող կնոջ մը սէրը չտարածուեցաւ իր վրայ:

Զարդարեան ողջ է դեռ եւ ես կը խօսիմ, կարծես, մեռնողի մը մասին:

Բայց ի՞նչ է մահը. բնական օրէնք մը, որ այնքան ցաւալի չէ քան գերեզման չմտած գրագէտի մը ֆիզիքական քայքայումը:

Սիրելի՛ Հրաչ, կը նախընտրեմ տեսնել շիրմաքարի մը վրայ գրուած՝ «Աստ կը հանգչի գրագէտ Հրաչ Զարդարեան» քան ուր կը գտնուիս այս պահուն:

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

1985

Ս. ԳՐԻԳՈՐ

– ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ –

Գ.

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - («Յառաջ») . -

Ուրբաթ, Մայիս 23-ին, ժամը ճիշդ 18.30-ին, սկսան Ս. Գրիգոր հովուական եւ մշակութային կեդրոնի բացման հանդիսաւոր արարողութիւնները, նախագահութեամբ Յովհաննէս-Պետրոս ԺԸ. Կաթողիկոս-Պատրիարքին, շրջապատուած Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ առաջնորդ՝ Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեանի, Անդրէաս Եպիսկ. Պատօղլեանի, Անդրանիկ Վրդ. Այվազեանի, Յովսէփ Վրդ. Առնաուտեանի, Մեսրոպ Վրդ. Ճուրեանի, հոգեւոր հովիւ Մարսէյլի Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ՝ Սարգիս Վրդ. Դաւիթեանի, Աթանաս Վրդ. Քէօչեանի, Լեւոնեան Վրդ.ի, Գէորգ վարդապետ Զապարեանի, Մանուէլ Վրդ. Պաթազեանի, եւ այլ եկեղեցականներու, մասնակցութեամբ՝ Ռ. Քոֆֆի Եպիսկ.ի, Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեանի, Ռաշէպ Եպիսկ.ի, ներկայութեամբ՝ Ժան-Վիքթոր Քորաոնիէի՝ Ա. կցորդ Մարսէյլի քաղաքապետին, Լուի Ֆիլիպէոի՝ նախագահ Պուշ-Տիւ-Ռոնի ընդհ. խորհուրդին, Մարիւս Մասի՝ քաղաքապետին կցորդ եւ անդամ ընդհ. խորհուրդին, Սուրիոյ Հանրապետութեան ընդհ. հիւպատոսին, Կոմիտաս Վրդ. Մանուկեանի՝ ներկայացուցիչ Մխիթարեան Միաբանութեան, Վաչէ Ծ. Վրդ. Իգնատիոսեանի, վեր. Ժան-Տանիէլ Սահակեանի՝ նախագահ Ֆրանսայի Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ, Ժ. Վէնսանի՝ Եպիսկոպոս ընդհ. տնօրէն Լէօվր տ'Օրեանի, Շահան Խչկր. Քհնյ. Տէոէեանի, Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու, հայկական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներու եւ հոծ բազմութեան մը:

«Ուրախ Լեր Սուրբ Եկեղեցի» շարականի երգեցողութեամբ եւ համաձայն եկեղեցւոյ կանոններուն սկսաւ օրհնութիւնը եւ օծումը եկեղեցւոյ նոր դրան: Ժապաւէնը կտրեց Ռ. Քոֆֆի Եպիսկ. եւ հովուական կեդրոնի արձանագրութեան քարը քօղազերծեց Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեան: Ապա, յաջորդաբար եւ միշտ համաձայն եկեղեցւոյ կանոններուն, կատարուեցան օրհնութիւնը նորակերտ ժողովրդապետարանին դասարաններուն եւ հանդիսասրահին: Ժապաւէնները կտրեցին եւ քօղազերծեցին համապատասխան արձանագրութեանց քարերը զանազան ներկայ անձնաւորութիւնները: Յաւարտ այս կրօնական արարողութեանց, Կաթողիկոս-Պատրիարքը թափօրով մուտք գործեց մեծ հանդիսասրահը եւ տեղ առաւ բեմին վրայ, ուր զինքը շրջապատեցին օրուան որոշեալ անձնաւորութիւնները, որոնք մէկ-առ-մէկ բարձրախօսով բեմ հրաւիրուեցան: Ժողովուրդը ոտքի հետեւեցաւ շուրջ մէկ ու կէս ժամ տեւող յաջորդական ենթ ճառերու, որոնք հետզհետէ դարձան յոգնեցուցիչ, կրկնութիւնները իրարու յաջորդելով: Պիտի ջանանք տալ լրիւ կարգը խօսողներուն, յուսանք մոռացումներ չըլլան: Խօսնակի դերը կատարեց յաջող կերպով Մանուէլ Վրդ. Պաթազեան: Հոս, մեր կարծիքով նախընտրելի էր այդ պաշտօնը տալ տեղացիի մը, հասկնալի պատճառներով:

Առաջին խօսողը եղաւ Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեան: Գեղեցիկ, սքանչելի, հոյակապ, գլուխ-գործոց ածականները որ կը լսեմ այս շէնքին համար, ըսաւ Առաջնորդը, մեծ յաղթանակ մըն է մեր ժողովուրդին համար որ կը տանի ուծացումին դէմ, բայց անոնք կը մնան նիւթ եւ քար. հոգին է կենդանարար, եւ այդ հոգին, ձեր հայրերուն հոգին, դուք պիտի դնէք մէջը եւ շարունակեց՝ «Այս կեդրոնը կը շարունակէ գործը միւս կեդրոններուն, այլ վարժարաններուն եւ հաստատութիւններուն որոնք տարիներէ ի վեր կը գործեն: Մենք ալ, մեր համայնքն ալ, այսօր կը պարծենայ ձեզի հետ միասին, այս իր կեդրոնով ու ձեր կեդրոններուն առընթեր կ'ուզէ ինք ալ իր բաժինը բերել ուծացումի դէմ եղած պայքարին, հայապահպանումին: Ուստի, կը մաղթեմ որ ձեր օժանդակութեամբ, բարոյական, սատար հանդիսանաք այս կեդրոնին, եւ բոլոր անոնց որոնք պիտի աշխատին եւ հայկական ոգին պիտի դնեն մէջը, հայկ. երգն ու շարականը պիտի լսեցնեն մեզի, հայ լեզուն եւ մշակոյթը պիտի յաւերժացնեն անոր մէջ»: Ապա, Ֆրանսերէնով, Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեան ողջունեց բոլոր անձնաւորութիւնները, ներկայ բազմութիւնը եւ մանաւորապէս վեր առաւ Թանկագին ներկայութիւնը Կաթողիկոս-Պատրիարքին: Շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց որոնք նիւթապէս եւ բարոյապէս սատարած են այս գեղեցիկ գործի իրականացման, ու յիշեց՝ Հռոմի արեւելեան Եկեղեցիներու որբագան (Սաֆրէ) Միաբանութիւնը, Լ'Էօվր տ'Օրեանը, Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը, Լ'Էտ ա լ'Էկլիզ ան Տէմրէսը, Պուշ տիւ Ռոնի ընդհ. Խորհուրդը, բոլոր բարերարները եւ յատկապէս Վէնսան եւ Ռոպէռ Փարմաքսըզեան եղբայրները որ նուիրած են խոհանոցներու բոլոր սարքաւորումներն ու կահ կարասիները, Մուշեղ եւ Զօհրապ Տէր Եղիայեան եղբայրները (Պէյֆոռ) որոնք նուիրած են բոլոր շէնքին վարագոյրները, եւ աւելցուց Եպիսկոպոսը՝ բոլոր անանուն նուիրատուները, անհատ թէ ընկերութիւն, որոնք կէսով մասնակցած են ընդհանուր ծախքերուն:

Յետոյ խօսք տրուեցաւ Վէնսան Փարմաքսըզեանին, յանուն Մարսէյլի Հայ Կաթողիկէ համայնքին, որ շեշտեց Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեանի դերը այս իրագործումին մէջ, յայտնեց խորին որդիական շնորհակալութիւններ Կաթողիկոս-Պատրիարքին, յիշեց Յովհաննէս Արազեանը որ սկզբնական շրջանին բերած էր իր մասնակցութիւնը: Ռ. Քոֆֆի Եպիսկ. ըսաւ թէ այս հովուական եւ մշակութային կեդրոնը կը փաստէ հայ համայնքին հաւատարմութիւնը հանդէպ իր նախնիքներուն հաւատքին եւ մշակոյթին: Ժ. Վիքթոր Քորաոնիէ՝ Ա. կցորդ Մարսէյլի քաղաքապետին յայտարարեց թէ ժողովուրդ մը որ ճանչցաւ ցեղասպանութիւն եւ որ այսօր Սփիւռքի մէջ կը պահէ եւ կը փոխանցէ իր հաւատքն ու մշակոյթը, կը կատարէ իր քաղաքացիի պարտականութիւնները մինչեւ գերագոյն զոհողութիւն, անգնահատելի հարստութիւն մըն է քաղաքին համար: Այս կեդրոնը ոգի մը ունի, ըսաւ, եւ այս իրիկուն Մարսէյլ քիչ մը աւելի գեղեցիկ է: Մարիւս Մաս, յանուն Պուշ տիւ Ռոնի ընդհ. Խորհուրդին, շնորհաւորեց եւ յայտնեց մաղթանքներ լաւագոյն կերպով օգտագործելու համար այս շքեղ կեդրոնը: Յանուն Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ՝ Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեան շնորհաւորեց եւ բարի փափաքներ մաղթեց ու աւելցուց՝ «Մենք քաջ ենք եւ քաջ եղած ենք պատմութեան ընթացքին: Կերտած ենք, պայքարած ենք եւ դարեր վերջ լման ու գացած ենք: Վկայ այն բոլոր եկեղեցիները Հնդկաստանէն Լեհաստան, Իտալիա: Հայութիւն չկայ այսօր բայց կան հետքեր: Մենք նախանձով հետեւեցանք այս բոլոր ուրախութիւններուն, նախանձ չ... նարար ոգիին ընդմէջէն, նախանձ այն ոգիով որ սկսած է գործը, որ պիտի ծառայէ հայ հոգիին եւ հայ մշակոյթին: Եւ եթէ այդ զնացքին մէջ տկարանաք մեր գաղութին եօթանասուն հազարը ձեզի հետ է եւ ձեր կողքին»: Վերապատուելի Ժան-Տանիէլ Սահակեան բերաւ շնորհաւորութիւնները Ֆրանսայի Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ: Թէեւ կաթողիկէ կեդրոն մըն է, ըսաւ, բայց կը զգամ զայն որպէս քոյր կեդրոն բոլոր Մարսէյլի հայութեան: Բոլորս միասին է որ պէտք է ուրախանանք այս իրագործումէն: Ժ. Վէնսան Եպիսկ. ընդհ. տնօրէնը Լէօվր տ'Օրեանի, ողջունեց Կաթողիկոս-Պատրիարքը իր միութեան անդամներու անունով, շնորհաւորեց Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեանը եւ իր աշխատակիցները այս սքանչելի կեդրոնին համար եւ աւելցուց՝ «Եթէ այս իրիկուն, հայկական խաչը կը կրեմ բաճկոնիս վրայ, կը նշանակէ թէ ինքզինքս կը զգամ որպէս հայերէն մէկը»:

Վերջին խօսողը եղաւ Յովհաննէս Պետրոս ԺԸ.՝ «Այսօր կը խնդակցիմ ձեզի հետ եւ հպարտանքով կը յայտնեմ իմ հիացումս այս գեղեցիկ իրագործումին առջեւ»: Յետոյ երախտագիտութիւն յայտնեց Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեանին իր կազմակերպչական հոգիին, առաքելական եռանդին համար, ինչպէս նաեւ շնորհակալութիւն Սարգիս Վրդ. Դաւիթեանին ու անոր անխոնջ նուիրումին ժողովրդապետութեան բարգաւաճման: Մէջբերելով Պղատոնի խօսքերը՝ - Պատերը չեն որ կը կազմեն քաղաքը, այլ մարդիկը, հոգիները -- Կաթողիկոս-Պատրիարքը ըսաւ՝ «Այս մշակութային կեդրոնը շինուեցաւ ձեզի համար: Ձեր ձեռքերուն մէջ կայ աւանդ մը թանկագին ժառանգուած մեր նախնիքներէն՝ հաւատքը ամուր, լեզու, մշակոյթ: Այս բոլորը պարտական էք պահելու եւ արժեւորելու»: Իր խօսքի աւարտին կոչ ըրաւ բոլորին՝ բերել գործօն մասնակցութիւն որպէսզի վերապրի մեր չքնաղ հայ լեզուն, որպէսզի շարունակուի ժառանգութիւնը մեր պանծալի հայ ազգին: Յովհաննէս Պետրոս ԺԸ. փակեց իր խօսքը յայտարարելով՝ «Յաջորդ այցելութեանս միայն բացում չկատարեմ, այլ տեսնեմ զայն լեցուն, ինչպէս այսօր, բայց լեցուն գործօն տարրերով, որոնց միակ նպատակը ու գաղափարականը պիտի ըլլայ տալ նոր կենսունակութիւն եւ նոր բարգաւաճում Մարսէյլի այս գեղեցիկ ժողովրդապետութեան»:

Այս պաշտօնական բաժինին յաջորդեց ծանօթ ընդունելութիւն, հիւրասիրութիւն: Ժողովուրդը այցելեց շէնքին զանազան մասերը: Շէնքին նկարագրութիւնը կու տանք մեր յաջորդ թղթակցութեան մէջ:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

AMNESTY 25

Զարչարանքը

Զարչարանք կիրարկող «պաշտօնեաներու «բարի վարուց վկայական»ն է լռութիւնը, անպատժելիութիւնը: «Հոս, մենք ենք Աստուածը» կ'ըսէին Կրասիլեա կուլ... նայի սպաները դահիճները երբ կար... ճառեւ զաղափարներ կուտային անոր մարմինին ելեկտրական հոսանք կիրարկելու իրենց զբաղումին:

Զարչարանքը այսօր ծածուկ կը պահուի, որպէս ամօթալի ախտ մը: Գրեթէ բոլոր Պետութիւնները կը դատապարտեն զայն, մինչդեռ ըստ Ամնիսթի ինթերնաշնալի տեղեկատուութեան անոնց աւելի քան մէկ երրորդը կը կիրարկէ զայն, կամ կ'արտօնէ, 1980-էն ասդին:

Միշտ ծածուկ պահուած պարագայ մը չէ եղած ան: Հռոմէացիները բացէ ի բաց

Fonds A.R.A.M

կը չարչարէին իրենց գերիները, յետոյ Ներոն քրիստոնեաները կը նետէր առիւծներու առջեւ: Աւելի ետք եկեղեցին մէջտեղ դրաւ հաւատաքննութիւնը, հարցաքննութեան եւ պատիժներու ամենայեղեռն մանրամասնութիւններն իսկ ճշդելով: Միայն 16-րդ դարուն է, որ շնորհիւ Մոնթէնեի եւ մէկ քանի ուրիշներու, չարչարանքը դատապարտուեցաւ ուղղակի: Պէտք պիտի ըլլայ սպասել մինչեւ 1788 թուականը, որպէսզի ան պաշտօնապէս արգիլուի Ֆրանսայի մէջ:

Այսօր սակայն, ինչպէս ըսինք, չարչարանքը բազմաթիւ երկիրներու մէջ պետական գործիք մըն է հակառակորդը սաստելու, սասանեցնելու: Չարչարանքը այսօր ընդհանրապէս կը կիրարկուի բանտարկեալ մը «խօսեցնելու», սակայն իր բուն նպատակը յաճախ «ընկճել» է զայն վերջնապէս: Նպատակը իրագործուած է, երբ զոհը ինքզինքը կը նոյնացնէ իր դահիճին հետ, իր կարգին այլ բանտարկեալներու վրայ բռնութիւն բանեցնելու ատտիճան:

Աւելորդ է անդրադառնալ այրերու, - երբեք կիներու - տառապանքով սեղծուած չարչարանքի ձեւերուն եւ միջոցներուն, պատմութեան ընթացքին: Հռոմէացիներու «փայտէ ձի»էն մինչեւ Փինոշէի բանտերուն «ձող»երը, այս «զարգացում»ը զարհուրելի կը պատճառէ: Կան անշուշտ արդիական միջոցներ, որոնք «յատուկ» չարչարանքներու ապրիլ են. ինչպէս՝ հոգեբուժարանները, ուր երկարատեւ առանձնացումը կրնայ մինչեւ յիմարութիւն առաջնորդել: Շատ դիւրին է մարդը հաշմել կամ մահացու կերպով վիրաւորել, առանց նոյնիսկ դպչելու իր մարմնին:

Մարդ կը սորվի այս բաները. նոյնիսկ կարգ մը երկիրներու մէջ կան «չարչարանքի մասնագէտ» պատրաստելու կեդրոններ: «Հարցաքննիչ»ներ աւելի կարող օտար «խորհրդական»ներու կողմէ կը մարզուին: Վայրագութիւնը սահման չունի. անոնք գործը առաջ կը տանին մինչեւ իսկ իրենց զաւակներու ներկայութեան չարչարանքի ենթարկելով մայրեր, կամ փոխադարձաբար: Յաճախ առանց որոշ պատճառի, տառապեցնելու հաճոյքը վայելելու համար միայն:

Ի՞նչ է չարչարանքին սահմանը. ո՞ւր կը սկսի եւ ո՞ւր կը վերջանայ ան:

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան պայմանագրութեան (1984 Դեկտեմբեր 5) առաջին յօդուածը կ'ըսէ այս մասին. «Չարչարանք բառը կը սահմանէ այն գործունէութիւնը որով ցաւ մը՝ - մարմնական կամ բարոյական - կը պատճառուի անձի մը, նպատակաւոր կերպով. անկէ կորզելու համար երրորդի մը մասին տեղեկութիւններ կամ խոստովանութիւններ...»:

Միջազգային նման պայմանագրութիւններ կրնան ապարդիւն թուիլ, սակայն երբեք անօգուտ չեն: Պաշտօնապէս մատնանշել ու դատապարտել ցաւը, արդէն առաջին քայլ մըն է:

Թ. Ա. Թ.

ԿԻՊՐՈՍ

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆԻ ՅՕԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նիկոսիոյ Մելգոնեան կրթական հաստատութեան 60-ամեակի յոբելենական հանդիսութիւնները տեղի ունեցած են Մայիս 10-ին եւ 11-ին: Ներկայ եղած են Կիպրոսի Ներկայացուցչական Ժողովի նախագահ տոքթ. Վասոս Լիսարիտէս, Նիկոսիոյ քաղաքապետը, Յունաստանի դեսպանը, աշխարհի չորս ծագերէն նախկին Մելգոնեանցիներ եւ 800 հոգիի հասնող բազմութիւն մը: Խօսք առնելով Հայկաշէն Ուզունեան, յանուն Հ.Բ.Ը.Մ.ի նախագահ Ալեք Մանուկեանի, յայտնած է թէ Հ.Բ.Ը.Մ.ը որոշած է դպրոցը չփոխադրել ուրիշ հողամասի վրայ, այլ Մելգոնեանի հին շէնքերը վերանորոգել, արդիականացնել եւ անոնց կողքին բարձրացնել նոր շէնքեր:

Տոքթ. Լիսարիտէս արտասանած է ողջոյնի խօսքեր: Կարդացուած է Կիպրոսի նախագահ Սփիրոս Քիփրիանուի ուղերձը, ուր գնահատուած է փոքր այլ ուժական հայկական համայնքը այն օժանդակութեան համար, զոր ցուցաբերած է Կիպրոսի զարգացման եւ յառաջդիմութեան մէջ, աւելցնելով որ «Հայ համայնքը կը մասնակցի Կիպրոսի պայքարին, անոր վերամիութեան եւ դատին պաշտպանութեան համար, անոր փրկութեան եւ երջանիկ ապագային համար»:

Նոյն օրը, հանդիսութենէն առաջ, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Մելգոնեան հաստատութեան հիմնադիր բարերարներ Կարապետ եւ Գրիգոր Մելգոնեանի դամբանին առջեւ: Մելգոնեանի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Սեպուհ Աբգարեանի, մասնակցած է արարողութեան:

Կիրակի, Մայիս 11, առաւօտուն հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Նիկոսիոյ Ս. Աստուածածին եկեղեցին:

Յոբելենական շաբթուան ընթացքին, նախկին Սանուց Միութիւններու պատուիրակութիւններ ընդունուած են նախագահ Քիփրիանուի եւ Ներկայացուցչական Ժողովի նախագահ տոքթ. Լիսարիտէսի կողմէ, ընկերակցութեամբ երեսփոխան Արամ Գալայճեանի:

Մայիս 14-ին տեղի ունեցած է մարզահանդէս մը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՇԱՐՎԻԷՕ-Ի Ս. ՆՇԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ 6-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մայիս 25, Մայրերու Տօնին զուգադիպող Կիրակի առաւօտ Ս. Նշան եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ Հիմնարկութեան 6–րդ Տարեդարձ. օրուան պատարագը մատոյց եւ քարոզեց Զաւէն Աբեղայ Աւետիքեան, երեգողութիւնները կատարուեցան տեղւոյն երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ Պրն. Յակոբ Արքահամեանի:

«Հայր Մեր»ի ժամանակ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ՝ Վրթանէս Ա. քհնյ. Տէրտէրեան ներկայ հաւատացեալ ժողովուրդին իր ուրախութիւնը յայտնեց նշելով թէ եկեղեցւոյ հիմնարկութեան 6րդ տարեդարձը կը կատարուի նոյն թուականին օրն ալ Կիրակի ըլլալով, իսկ մեր Մայրերու օրն ալ շնորհաւորեց. պատարագիչը մաղթանքներ ըրաւ եւ ըսաւ՝ տարիներ առաջ ամիսը անգամ մը պատարագ կը մատուցուէր նոյն եկեղեցւոյ մէջ, այսօր գրեթէ ամէն Կիրակի տեղի կ'ունենայ պատարագ:

Եկեղեցին հոծ բազմութիւն մը լեցուած էր. ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին եկեղեցաշէն մեծ բարերար Տէր եւ Տիկին Ճպրայիլ Պահատուրեան եւ Տէր եւ Տիկին Սէրժ Պահատուրեան: Եկեղեցական արարողութենէ վերջ տեղւոյն Ազգ. Տան Ճէպրայիլ Պահատուրեան սրահին մէջ տեղի ունեցաւ հիւրասիրութիւն մը ներկայ ժողովուրդին: Վրթանէս Ա. քհնյ. Տէրտէրեանի բարի գալստեան խօսքերէն վերջ տեղւոյն Ազգ. Միութեան նախագահ Պ. Արիս Խաչատուրեան շեշտը դրաւ այն յիշատակելի օրուան վրայ, որ թարմացած էր մեր մտքին մէջ, 6 տարիներու երազը իրականացած էր: Ներկայ հիւրերուն նաեւ ֆրանսերէն լեզուով խօսեցաւ Ազգ. Միութեան դանձապետ Պ. Լեւոն Թերզեան, ինչպէս նաեւ եկեղեցւոյ բարերարը, որ միշտ ուրախ եւ ժպտուն իր գոհունակութիւնը յայտնեց:

Նախագահ Պ. Արիս Խաչատուրեան տեղւոյն վարչութեան անունով Զաւէն Աբեղայ Աւետիքեանի որպէս նախկին այցելու հովիւ, յիշատակի նուէր մը յանձնեց եւ ներկաներուն կողմէ եղան ծափահարութիւններ. Զաւէն Աբեղայ իր խորին շնորհակալութիւնները յայտնեց տեղւոյն Հոգեւոր հովիւին եւ Ազգ. Միութեան եւ այսպէսով վերջ գտաւ հանդիսութիւնը Շարվիէօյի եկեղեցւոյ հիմնարկութեան 6րդ տարեդարձի:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԳՈՂՏՈՒԹԷ ԳՈՂՏՈՒԹ

ՏԻԹՐՈՅԹԻ Ս. Սարգիս Եկեղեցւոյ մէջ, Մայիս 14 - 16-ին գումարուած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Ամերիկայի արեւելեան շրջանի եւ Գանատայի թեմի Ազգ. Երեսփոխանական ժողովը, մասնակցութեամբ 90 պատգամաւորներու: Արծարծուած են կրօնական, հայեցի կրթութեան, կանոնագրային, տնտեսական - ելմտական եւ վարչական հարցեր: Ժողովականները քննարկած են նաեւ միջ - թեմական ազգային - եկեղեցական միութեան հարցը: Բանակցութեան յանձնախումբին զեկուցումը լսելէ ետք ժողովականները քննութեան ենթարկած են պարագաներն ու պայմանները, որոնք ստեղծուած էին անցնող չորս տարիներու ընթացքին, եւ իւրացուցած են բանաձեւ մը:

Հուսկ՝ կատարուած է Առաջնորդի ընտրութիւնը: Միաձայնութեամբ առաջնորդ վերընտրուած է Մեսրոպ Արք. Աշճեան, չորս տարուան համար:

×

ԱԹԷՆՔԻ «Վրէթանիա» սրահին մէջ, Մայիս 25-ին, տօնուած է Հայաստանի անկախութեան հռչակման 68-րդ տարեդարձը: Նախագահած է Արա Մանկոյեան: Բանախօսած է տոքթ. Սուրէն Պայրամեան (Եգիպտոսէն): Գեղարուեստական բաժնին հանդէս եկած է Համազգայինի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Վարուժան Նիկոլեանի: Ողջոյնի խօսքեր արտասանած են Ազգ. Վարչութեան, Հ. Յ. Դ. Երիտասարդականի եւ Պատանեկան Միութեան ներկայացուցիչները:

Նախորդ օրը, Ֆիքսի հայկական վարժարանի բակին մէջ տօնուած է Մայիս 28ը, «Սարդարապատի ուղիով» խորագրին առընչուող յայտագրով մը, որու ընթացքին ցուցադրուած է հայերէն ժապաւէն մը: Ապա կլոր սեղանի շուրջ զրոյց մը տեղի ունեցած է՝ մամուլի, ազատագրական պայքարի, քաղաքական բանտարկեալներու եւ Հ. Յ. Դ.ի վերաբերեալ հարցերու շուրջ, մասնակցութեամբ Գասպար Կարապետեանի եւ Նազարէթ Պէրպէրեանի: Երեկոյթը վերջ գտած է խրախճանքով:

×

ՊՈԼՍՈՅ Կեդրոնական Սանուց Միութեան սրահին մէջ, Մայիս 19-ին, տեղի ունեցած է ճատրակի մրցաշարքի դափնեկիրներուն մրցանակաբաշխութիւնը: Ի դէպ, վարժարանին 100-ամեակին առթիւ, այլ ձեռնարկներու կարգին, Սանուց Միութիւնը կազմակերպած էր ճատրակի մրցումներ, որոնց մասնակցած էին բազմաթիւ երիտասարդներ: Առաջին հանդիսացած է Շէնոլ Տարտար:

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Հիւանդ մը մանաւանդ ինծի նման հիւանդ մը, բեռ մըն է տան մէջ, անհանգստութիւն մը, տան հաւասարակշռութիւնը խախտող ծանրութիւն մը: Ճիշդ է որ եթէ մարդուս սիրտը սիրով ու խանդաղատանքով լեցուն է, շատ ծանրութիւններ կը դադրին ծանրութիւն ըլլալէ: Բայց մարդուս սիրտը չի կրնար սիրել օրը քսանըչորս ժամ: Մարդուս սրտին մէջ սէրը, խանդաղատանքը, գուրգուրանքը, այս բոլորը պոռթկումներ են, սքանչելի պոռթկումներ, կամ ըսենք՝ լուսաւորութիւններ, որոնք յանկարծ կը պայթին ու կը ժայթքին դժբախտութիւններու խաւարի մը մէջ եւ կը լուսաւորեն ամբողջ այդ խաւարը: Գոյն ու փայլ կուտան խաւարին, կը սպաննեն խաւարը, պահ մը լոյսի ու յոյսի կը փոխեն զայն: Բայց անոնք պոռթկումներ են միմիայն, այսինքն կարճատեւ ելոյթներ, որոնք յանկարծ գագաթ մը կը հասնին եւ կը վերադառնան, ինչպէս գնդակ մը, որ օդին մէջ չի կրնար մնալ եւ ստիպուած է դարձեալ վար գալ: Անոնց հրաշագործ ու բարերար ազդեցութիւնները ժամեր, օրեր, երբեմն ամիսներ կրնան տեւել, բայց իրենք կը տեսնուին ու կը մարին, կը տաքցնեն ու կ'անհետանան, կը համբուրեն ու կ'երթան, այսինքն չեն տեւեր: Ահա թէ ինչու կ'ըսեմ թէ մարդ չի կրնար օրը քսանըչորս ժամ սիրել, ինչպէս որ չի կրնար օրը քսանըչորս ժամ ատել: Երբ հոս եմ, այսինքն հիւանդանոցը, ես առարկայ եմ սիրոյ ու գուրգուրանքի կարճատեւ այդ պոռթկումներուն: Իմ անուշիկ աղջիկս հազրումէկ գոյներով ու լուսավառութիւններով կը շէնցնէ իմ ներաշխարհս: Եւ այդ շէնութիւնը կը տեւէ իր մեկնումէն վերջ ալ, երբ ան արդէն տուն վերադարձած է, երբ ան տանը մէջ զբաղած է իր առտնին գործերով, երբ ան մինչեւ իսկ մոռցած է իր հայրը:

Յետոյ, ինչո՞ւ աղջկանս ու փեսայիս ծանրութիւն ըլլայի, երբ կրնայի վճարել հիւանդանոցի մը ինծի տալիք խնամքը: Ինչ որ ունիմ, առատօրէն պիտի բաւէ զիս մինչեւ կեանքիս վերջը տանելու: Եւ նորէն ալ պիտի չսպառի: Ուրե՞մն:

Արկածէն վերջ մօտաւորապէս եօթանասուն ժամ աչքերս չբացուեցան: Ամէն ինչ վերջացած նկատուեր էր ոմանց կողմէ: Բժիշկները կը վախնային որ կրնայի դուրս չգալ մահաքունէ: Սաթենիկ այդ եօթանասուն ժամերը անցուց ինծի յատկացուած խեղճուկ անկողնի մը քով: Զհաւատաց բժիշկներուն եւ պնդեց, որ պիտի առողջանայի: Քովս նստաւ, տեւաբար ձեռքս բռնեց եւ աղօթեց: Զաւակ մը իր հօրը այսքան կրնա՞յ կապուած ըլլալ: Զաւակ մը իր հօրը այսքան ջերմեռանդօրէն կրնա՞յ աղօթել: Սաթենիկ աղօթեց, վստահ եմ: Աղօթեց ու անհամբերութեամբ, կամ հաւատքով սպասեց այն վայրկեանին, երբ պիտի բանայի աչքերս, երբ պիտի ճանչնայի զինքը, երբ պիտի վերադառնայի կեանքի: Այս եօթանասուն ժամերը գոյութիւն չունեցան ինծի համար:: Ո՞ւր էի, մարմնիս մէջ ի՞նչ պատահած էր որ աշխարհը մէկ ակնթարթի մէջ սրբուած էր գիտակցութենէս...: Ի՞նչ մեծ ուժ մըն էր այդ, որ ինծի յանկարծ թողուլ կուտար ամէն բան, մինչեւ իսկ զաւակ կամ թոռ...: Յետագային ահով ու սարսափով պիտի անդրադառնայի այդ ուժին, այդ եօթանասուն ժամուան բացակայութեանս, այդ մէկ երկվայրկեանի մէջ աշխարհ փոխելու անիմաստութեան կամ ընդվզումին, բայց եօթանասուն ժամ ոչինչ ըրդգացի: Ոչինչ լսեցի: Սաթենիկը ձեռքս սեղմեց, լուր չունեցայ: Սաթենիկը ականջէս վար ամբողջ ուժովը պոռաց, չիմացայ: Մարմնիս ամէն կողմը ծածկուեցաւ ներարկումներով, սերումի ասեղներով, եւ չտառապեցայ: Զերօ մըն էի այդ պահուն: Բայց բնութիւնը իմ մէջ դանդաղօրէն կը վերակառուցանէր այն ինչ որ ակնթարթի մը մէջ քանդուած էր պանանի կեղեւի մը կողմէ: Բնութիւնը կը վերակառուցանէր ու ոչ ոք լուր ունէր ատկէ, բացի Սաթենիկէն: Ուստի երբ բացի աչքերս, աղջիկս չզարմացաւ: Իր երջանիկ ու բարի ժպիտին մէջ ամէն ինչ, Օ՛ Աստուած իմ, ամէն ինչ կար, բացի զարմանքէ:

- Հայրիկ, հոս եմ, քովդ կրցաւ ըսել շշուկով մը, երկու կաթիլ արցունքով թրջուած:

Ու ես չկրցայ հասկնալ, թէ ո՞ւր էր այդ «հոս»ը: Ո՞ւր էի, ի՞նչ պատահած էր, առաւօտ մը տանս մէջ քունէ՞ս կ'արթննայի արդեօք: Խօսիլ ուզեցի, չկրցայ: Խօսքը, բառերը կարծես որովայնէս մինչեւ վեր բարձրացան ու բերնիս մէջ մնացին: Կամ ուղեղիս մէջ: Մէկ բան միայն կը տեսնէի. Սաթենիկը: Սաթենիկին ժպիտը: Ու տակաւ բացաւ ինծի: Ատիկա ինծի ապահովութիւն մը տուաւ, տեսակ մը հանգստութիւն, նոյնիսկ, որքան ալ զարմանալի կամ անհաւատալի թուի, տեսակ մը երջանկութիւն: Ու աչքերս կրկին փակեցի: Ուզեցի քնանալ: Օ, որքան յստակ կերպով կը յիշեմ զարթնումի այդ առաջին վայրկեանին ամբողջ մանրամասնութիւնները: Աչքերս փակեցի ու քնանալ ուզեցի, մոռնալու համար մարմնիս ծանրութիւնը, որ կարծես մէկ կէտի վրայ հաւաքուած, կը ճնշէր վրաս: Այո՛, ինչ որ զգացի առաջին վայրկեանին, մարմնին ծանրութիւնն էր:

(Շար. 43)

Fonds A.R.A.M

ՎԻԷՆ

Կիրակի, Յունիս 8-ին, Պատարագ կը մատուցուի Վիէնի Սէն - Թէօտոր մատրան մէջ ժամը 10-ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԶԱՔԱՐԵԱՆ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Թանկագին Կարօ Փօլատեանի մահուան առթիւ ու անոր անմոռանալի յիշատակին Ոմն «Յառաջ»ին կը նուիրէ 500 Ֆ. փոխան ծաղկեպսակի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ պայծառութեան համար հետեւեալները Ազգային Միութեան կը նուիրեն:

Գէորգ Աբրահամեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի. - Տէր եւ Տիկին Նշան Պետրոսեան 300 Ֆ. Եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գարակեւուրեան եւ Տէր եւ Տիկին Աւետիս Նաճարեան 200-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ճէյրանեան 100 ֆրանք եկեղեցւոյ:

Մանուկ Երեմեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եկեղեցւոյ Պարպաեան, Երեմեան ընտանիք 500 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Արտաշ Խժտահարեան 100 Ֆ.:

×

Լիոնէն՝ Այրի Տիկին Մկրտիչեան եւ զաւակները, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Յովսէփ Մկրտիչեանի հոգւոյն համար Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ Հայկազեան Միօրեայ վարժարանի աշակերտութեան հոգեճաշ մը տուին:

Վանէսեան ընտանիք Իլիաս Վանէսեանի յիշատակին Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ Հայկազեան Միօրեայ Վարժարանի աշակերտութեան ճաշ մը տուին:

DIMANCHE 15 JUIN
de 10 h jusqu'aux chandelles

Grande
Fête Champêtre

au profit du patronage
de l'église apostolique arménienne
St. Jacques de Lyon

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Ի ՆՊԱՍՏ
ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

PARC COMMUNAL
de SATHONAY-VILLAGE
(Mairie) Itinéraire fléché
à partir de Fontaines-les-Maronniers

— *Ambiance arménienne* —
Jeux divers

-Հ. Բ. Ը. Մ.-
ՀԱՅԿ. ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ - ՓԱՐԻԶ

ԱՆԴԱՄԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ՃԱՇ

Ուրբաթ, Յունիս 13, ժամը 20.30-ին

118, rue de Courcelles, 75017 PARIS

Համեղ կերակուրներ, - հաճելի մթնոլորտ, - նուագ, - պար, - ընկերային խաղեր:

Մասնակցութիւն՝ 100 Ֆ.:

Տեղերը ապահովելու համար կը խնդրուի Յունիս 5-էն առաջ հեռաձայնել Հ.Բ.Ը.Միութեան գրասենեակը 45 - 20 - 03 - 18 թիւին:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ օր, Յունիս 7, տօն է Սրբոյն Ներսէսի Մեծի Հայրապետին եւ Խադայ Եպիսկոպոսին:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

GALA
M.C.A. 86

Les ATELIERS de la M.C.A.
e t
l'Ensemble Folklorique Arménien
AKHTAMAR
Dimanche 8 Juin
à 16 heures
Palais des Sports
rue de Toulon — Alfortville
Participation aux frais

M.C.A. — 9, rue de Madrid
Tél. : 43 - 76 - 55 - 89

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

Կրօնական ընկերակցութեան Տիկնանց յանձնախումբի կազմակերպութեամբ՝

ՄԵԾ ՔԵՐՄԷՍ

Շաբաթ, Յունիս 7, եւ Կիրակի, Յունիս 8, ժամը 10-էն մինչեւ 19: Մայր Եկեղեցւոյ Սահակ - Մեսրոպ Մշակութային կեդրոնին մէջ:

339, ave. du Prado — 13008 Marseille
Tél. : 91 - 77 - 84 - 70

Հայկական կերպարուեստ, ձեռագործներ, յուշանուէրներ, գոհարներ, ձայնապնակներ, հայկական գիրքեր, պիւֆէ, անուշեղէններ եւ գեղարուեստական բաժին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը անդամական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Յունիս 7, ժամը 16-ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9-րդ:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը Յունիս 7, Շաբաթ օր, ժամը 15-ին անդամական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, գաղութիս Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ յարակից Ազգային Տան սրահին մէջ:

Կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ եւ ճշդապահ ըլլալ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկսեռ դասարաններ, ... մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդականի բաժիններով:

Գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ: Ինքնաշարժի սպասարկութիւն:

Ամէն գիտակից հայ ծնող՝ պատասխանատու է իր զաւկին հայեցի կրթութեան եւ բարեկրթութեան:

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր գաղութային կեանքը եւ ապագան:

Մխիթարեան Վարժարանը, իր երկար տարիներու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան:

Դիմել. - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն. - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

A VENDRE

Villa F4 avec dépendance
Superficie du terrain 1419 m²
Quartier Haute Bertrandière
La Ciotat
Vue imprenable sur la mer

Tél.: (16) 42 - 08 - 43 - 77

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Տարեվերջի հանդէս Իսիի Եկեղեցւոյ Միօրեայ Վարժարանի:

Ելոյթ կ'ունենան աւելի քան 100 աշակերտներ, երգ ու պար, արտասանութիւններ: Կիրակի օր, Յունիս 8ին, ժամը 15ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 25 Ավինիւ Վիքթոր Քռէսոն, Իսի:

Կը հրաւիրուին շրջանի հայութիւնը քաջալերելու աշակերտներն ու պատասխանատուները»:

Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ
ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
Առնուվիլի
Մարզական եւ Մշակութային
Միութիւնը
կը կազմակերպէ՝

ՀԱՄԵՐԳ ՄԸ

կատարողութեամբ՝

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ
ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ՝
ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Կոնէսի Եկեղեցւոյ մէջ, Ժեներալ Լըքլեր փողոց, Շաբաթ, Յունիս 7, ժամը 21-ին:

Մանրամասնութիւններու համար դիմել Դպրոցասէրի տնօրէնութեան:

Հեռաձայնելով. - 43 - 81 - 01 - 72 թիւին:

LE COMITÉ DE PARIS DE L'U.G.A.B.
présente
les œuvres du peintre amateur

ARA LUTUFYAN

Exposition du 5 au 12 Juin
de 18 à 21 heures
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — Paris 17e
Vernissage le Jeudi 5 Juin
de 19 à 20h30

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՑԷՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 22, կէսօրէ ետք ժամը 15-էն սկսեալ դպրոցի շրջափակին մէջ:

Պար, - երգ, - մրցանակաբաշխութիւն, - անակնկալներ, - հայկական պիւֆէ, - խաղեր, եւայլն:

Մուտքը ազատ է:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Tombola exceptionnelle

au profit de la
Congrégation Mekhitariste de Venise

Les peintres arméniens de la région parisienne :

ALECIAN
ASSADOUR
ARDAVAZT BERBERIAN
CARZOU
DIKRAN (KHOUBESSERIAN)
JANSEM
JERANIAN
KAZANDJIAN
MARTIK
ARAXI MELOYAN
FRANÇOISE MULHER (AHARONIAN)
NORIKIAN
PAPAZ
PARKEV
RAFFI
SAMUELIAN
SHART
SIR L. (ARADIAN)

Don de la Galerie BASMADJIAN :
BOGHOSSIAN
H. HAGOPIAN
M. MANSOURIAN

ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur supérieure à FR 250. 000.

Le TIRAGE aura lieu le VENDREDI 27 JUIN à 21h
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e
en présence des peintres donateurs
COCKTAIL — ENTRÉE LIBRE

Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).

Galerie MATIGNON 18, ave. Matignon - 75008 Paris - Tél. : 42.66.60.32
ORIENT-CONTEMPORAIN. 24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris - Tél : 42.96.54.29
Galerie BASMADJIAN 90, boulevard Raspail - 75006 Paris - Tél. : 42.22.00.97
CREDIT SUISSE 92, Champs-Elysées, 75008 Paris - Tél. : 45.62.29.56
Collège SAMUEL-MOORAT 26, rue Troyon - Sèvres - Tél. : 45.34.68.28
CCO 10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43.68.26.32
HARATCH 83, rue d'Hauteville - 75010 Paris - Tél. : 47.70.86.60

Cabinet TERZIYAN
TOUTES ASSURANCES — TOUTES COMPAGNIES

21, rue Lamartine, 75009 Paris
tél. 42 82 01 41 +

Ապահովագրական Ձեր հարցերուն համար
մի՛ վարանիք դիմելու մեզի

Fonds A.R.A.M

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
5

JEUDI
5 JUIN
1986

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

LE NUMERO : 4,00 F

61րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 16.240 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNEE — No 16.240

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ եւ վարձքերու նոր ծրագիր մը պատրաստած է նախարար՝ Մէհէնըրի, որու նպատակն է նաեւ զարկ տալ շինարարութեան: Գլխաւոր երկու կէտերը, վերջ կը դնեն ինչ որ ծանօթ է նախորդ նախարարին անունով՝ Քիյօ օրէնքին: Ըստ նոր օրէնսդրութեան, նոր պայմանագրութիւնը չորս տարուան պիտի ըլլայ (նախապէս՝ 3 կամ 6): Բոլոր վարձքերը ազատ պիտի ըլլան եւ հետզհետէ պիտի ջնջուի 1948-ի օրէնքը, հին վարձքերու վերաբերեալ: Երթալով այդ օրէնքի տրամադրութիւններուն ենթակայ պիտի չըլլան նախ՝ 2 Պէ դասակարգը, երեք տարիէն՝ 2 Սէ պայմանաւ որ վարձակալները 65 տարեկանէն վար ըլլան եւ տուրքի ենթակայ եկամուտը ՍՄԻՔ-ին չորս անգամէն վեր ըլլայ (17.975 Ֆ. Յունիս 1-էն): Այս նոր կարգադրութիւնները, եթէ գոհացում կուտան շէնք շինողներուն եւ տանտէրներուն, դժգոհ կը ձգեն վարձակալները:

ՉԵՐՆՈԲԻԼԻ հիւլէական արկածին զոհերու վերջին հաշուեկշիռին համաձայն, մեռեալներու թիւը 25-ի հասած է: Դեռ 299 հոգի միչտ հիւանդանոցն են, 18 հազար հոգի ալ զանազան քննութեանց ենթարկուած են:

ՆԱՓՈԼԻԻ մէկ դատարանը 15 ամբաստանեալ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտեց, որպէս ահաբեկչական արարքներու հեղինակ, անդամ կարմիր Ջոկատներուն: 43 ուրիշներ 10 ամիսէն 23 տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցան:

ԻՐԱՔԻ նախագահը որոշած է ցկեանս բանտարկութեան վերածել տասը մահապատիժները, որ տրուեցան եգիպտացի քաղաքացիներու: Անոնց դէմ եղած մեղադրանքն այն էր որ տարագրամի առեւտուր ըրած են եւ անցագիր կեղծած են: Եգիպտոսի Արտաքին նախարարը Պաղտատ գացած էր միջամտելու համար: Ներումը պիտի նպաստէ առաջքն առնելու ծանր տագնապի մը երկու երկիրներու միջեւ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ - ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ մահմետականներու եղբայրասպան կռիւները կը շարունակուին յաւելեալ սաստկութեամբ եւ հրացանաձգութիւնը այնքան բուռն բնոյթ առած է, որ խանութ, դպրոցներուն, սրճարան, ճաշարան, գեղարան անմիջապէս փակած են իրենց դուռները: Ռումբերէ վնասուած են 3000 երեխայ պատսպարող մահմետական որբանոց մը եւ հրշէջներու զօրանոց մը: Հրշէջները կոչ մը ըրած են, այս առթիւ, որ զանէ իրենց կեդրոնը խնայուի...: Ամալի շիիներու դէմ դնելու համար, լիբանանցի սիւննիները Պաղեստինցիներուն օգնութեան հասած են, ինչ որ աւելի կատաղի բնոյթ տուած է կռիւներուն:

ՉԻՒԼԷՅՆԻ անձնական բնոյթ ունեցող այցելութիւնը Փարիզ, առիթ տուաւ զանազան տեսակցութիւններու՝ Նախագահ Միթերանի եւ Շիրաքի հետ: Մերձաւոր Արեւելքը գլխաւոր նիւթն ըլլալով հանդերձ, խօսակցութիւնները, առաւելաբար կեդրոնացած են այն դերին վրայ, զոր Յորդանանի Թագաւորը կ'ուզէ խաղալ Սուրիոյ եւ Իրաքի միջեւ:

MUNDIAL

Բ. խումբին մէջ, Մեքսիքա յաղթեց Պելճիոյ (2 - 1) եւ Դ. խումբին մէջ՝ Ալժերիա եւ Հիւսիսային Իրլանտա (1 - 1) արդիւնքով վերջացուցին մրցումը, մինչ Զ. խումբին մէջ Փորթուկալ յաղթեց Մեծ. Բրիտանիոյ (1 - 0):

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱԺԱԿ

«ԿՈՏԱՅՔ» ՅԱՂԹԱԿԱՆ

ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻ 1/16 ԱՒԱՐՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

—×—

Մայիս 24-ին, Խորհ. Միութեան զանազան քաղաքներու մէջ տեղի ունեցան խորհրդային բաժակի 1/32 աւարտական խաղերը, որոնց կը մասնակցէին նաեւ Աբովեանի «Կոտայք»ը եւ Հոկտեմբերեանի «Սպարտակ»ը:

«Կոտայք» - «Կոլխիս սովետով» խաղը տեղի ունեցած է Աբովեանի մէջ: Յորդառատ անձրեւը, որ տեղացած է մրցումէն առաջ, բաւական դժուարացուցած է մրցակիցներուն գործը: Այսուհանդերձ, Աբովեանցիները առաջին կիսախաղին տիրապետած են դաշտին եւ զգալի առաւելութիւն մը ցուցաբերած իրենց մրցակիցներուն նկատմամբ: Երկրորդ կիսախաղին, երբ անձրեւը դադրած է, «Կոտայք»ի տղաքը կրցած են աւելի կազմակերպուած խաղարկութիւն մը ցոյց տալ եւ հեռուէն հարուածներով եւ երկար փոխանցումներով վտանգաւոր պահեր ըստեղծել մրցակիցներու բերդին համար: Նման գործողութիւններէն մէկուն ընթացքին, 76-րդ վայրկեանին, Ռոմիկ Վարդազարեան 35 մեթր հեռաւորութենէ ուժգին հարուածով մը նշանակած է կոլ մը, միակը՝ որ յաղթանակ ապահոված է «Կոտայք»ի եւ առիթ տուած մասնակցելու յաջորդ՝ 1/16 աւարտական մրցաշարքին:

Հայկական միւս խումբը՝ «Սպարտակ», Նիկոպոլի մէջ պարտուելով (2 - 0) տեղւոյն «Կոլոս»էն, դուրս մնացած է մրցաշարքէն:

Ի դէպ, յիշեցնենք, որ 1/16 աւարտականներուն կը մասնակցին նաեւ բարձրագոյն լիկայի խումբերը: «Արարատ»ի մրցակիցը կ'ըլլայ Լվովի բանակի խումբը:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

Մայիս 25-ին տեղի ունեցան խորհրդային ախոյենութեան 11-րդ հանգրուանի խաղերը: «Արարատ» իր դաշտին վրայ ընդունեցաւ Քութայիսի «Տորպեդօ»ն, որու դէմ տարած յաղթանակը ոչ միայն զինք դասաւորման վերջին դիրքէն (16-րդ) բարձրացուց 14-րդ տեղը, այլեւ յաջորդական պարտութիւններէ եւ անկումէ ետք կարծէք «սառոյցը կոտրուեց», ինչպէս որակած է երեւոյթը՝ «Ֆիզկուլտուրնիկ»ի թղթակիցը Ս. Գեւորգեան:

«Հրազդան» մարզադաշտը ներկայ եղած են 28 հազար մարզասէրներ: Առաջին կիսախաղին Երեւանցիները բաւական սխալներ գործած են, մանաւանդ միջնապահներն ու յառաջապահները: Երկրորդ կիսախաղին «Արարատ»ի մարզիչները փոփոխութիւն մտցուցած են կազմին մէջ եւ դաշտ իջեցուցած են սուր գրոհներու տէր եւ ճշգրիտ փոխանցումներ կատարող Ռ. Քոչարեանը: «Արարատ»ի տղաքը նոր թափով մը անցած են գրոհի: 57-րդ վայրկեանին Քոչարեան գլուխի հարուածով մը բացած է հաշիւը: Ապա Երեւանցիները զօրացուցած են իրենց ճնշումը եւ 76-րդ վայրկեանին Համլետ Մխիթարեան նշանակած է երկրորդ կոլը, իսկ 87-րդ վայրկեանին՝ Յովհաննէս Կիրակոսեան, գլուխի հարուածով մը նշանակած է գեղեցիկ կոլ մը: Այնուհետեւ Երեւանցիներու թուլութենէն օգտուելով հիւրերը՝ վերջին վայրկեանին, յաջողած են նշանակել կոլ մը:

Հ. Ա.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ

Պատմութիւն մը ունինք. բոլորս գիտենք, լսած ենք կամ կարդացած: Գիրքի - ձեռագիր կամ տպուած - սէրը, բոյսի սէրը, զաւկի սիրոյն համազօր է Հայերու մօտ: Ինչեր չենք ըրած անոնք, ինչեր զոհած, նախ ունենալու, ապա պահելու եւ փրկելու համար հայատառ գիրքը: Ինչ պայմաններու մէջ հալածուած, ջարդուկոտոր հատորներու խլեակներ փրկուած ու տարածուած են ապահով թանգարաններ կամ գրադարաններ:

Յետոյ ժողովուրդին բարօր կեանքը նոր էջ մը բացած է այս պատմութեան մէջ. գիրքերը սկսած են հրատարակուիլ աւելի դիւրին, սակայն հակառակ ակնկալութեան, քիչ - քիչ պակսած է անոնց հանդէպ գուրգուրանքը, հետաքրքրութիւնը:

Այս երեւոյթին կ'անդրադառնար Արեւմուտքէն համալսարանի հայ դասախօս մը անցեալ օր, երբ նոր հրատարակուած պարբերաթերթ մը կ'ողջունէր հրապարակաւ: «Հայերէն թերթ, գիրք գնող, կարդացողը քիչ է. չենք կարդար...» ըսաւ ան ու աւելցուց. «գնեցէ՛ք, թերթ, գիրք գնեցէք. հոգ չէ, գնեցէք ու նետեցէ՛ք»:

Չեմ գիտեր հովեր որքան շատ բան պէտք է տանին արեւելք հոսող «Եւրոպացի»ի մեր ըմբռնումներուն վրայէն. որքան շատ բան պէտք է փոխեն, որպէսզի գիրքը մեզի համար ալ դառնայ պարզապէս առեւտուրի, շուկայի ապրանք մը միմիայն:

Մինչ այդ, առջի իրիկուն շատեր մաղթեցին որ չփչեն այդ հովերը, հոգ չէ թէ մնանք «գիրք, թերթ չկարդացողներ» միայն, «գնող ու նետողներու քով»:

ԱՐՓԻ

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻՒ

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՂԹԱՆՔԸ
ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ Է ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

Թեհրանի մեր պաշտօնակից «Ալիք»ի Մայիս 29-ի թիւէն կ'իմանանք, թէ այս տարի ոստիկանութիւնը արգելք հանդիսացած է Մայիս 28-ի առթիւ եկեղեցւոյ մէջ կատարուելիք հանրապետական գոհաբանական մաղթանքի արարողութեան:

«Ալիք» կը գրէ. -

«1920 թուականից սկսեալ մեր եկեղեցական արարողութիւնների շարքն է անցել հանրապետական գոհաբանական մաղթանքի արարողութիւնը, որը տեղի է ունենում ամէն տարի Մայիսի 28-ին: Սոյն արարողութեան ընթացքում աղօթք է արւում կրօնի եւ հայրենիքի նահատակների յիշատակին եւ բարեմաղթութիւններ կատարւում ողջերի համար: Համաձայն նախորդ տարիների սովորութեան, այս տարի եւս Թեհրանի Հայոց Թեմական Խորհուրդը ձեռնարկել էր յիշեալ արարողութեան:

«Ըստ Թեհրանի Հայոց առաջնորդարանից ստացուած տեղեկութեան, երէկ (Մայիս 28), կէսօրից յետոյ, Թաղի ոստիկանութեան պատասխանատուն առաջնորդարանի գրասենեակից ստուգում է կատարում արարողութեանն առնչուող մանրամասնութիւնների մասին եւ երբ տեղեկանում է, որ խնդրոյ առարկայ արարողութիւնը տեղի է ունենալու եկեղեցում եւ ունի միայն կրօնական բնոյթ, որեւէ առարկութիւն չի անում: Սակայն հակառակ կատարուած ստուգմանը, երբ արարողութեան ժամը մօտենալով ժողովուրդը սկսում է դիմել դէպի եկեղեցի, ոստիկանութիւնը արգելք հանդիսացաւ նրան, որով ժողովուրդը խռնուեց եկեղեցու փակ դրան առաջ եւ երկար սպասումից յետոյ երգեց Տէրունական աղօթքն ու Սարդարապատը եւ ապա ցրուեց»:

Միւս կողմէ, Նոր Ջուղայի մէջ, ուր՝ այս տարի, որոշ նկատառումներով Մայիս 28-ի նուիրուած ձեռնարկներու շարքը որոշուած օրերը տեղի չէ ունեցած, Մայիս 28-ի առաւօտուն հայ ծերուկներ, իսկ իրիկունը երիտասարդներ եւ չափահասներ հաւաքուած են Ս. Ամենափրկիչ վանքի Ապրիլեան Յուշարձանին շուրջ եւ մոմ վառած, լռելեայն իրենց յարգանքի տուրքը ընծայելով մեր ժողովուրդի ազատագրութեան ճամբուն վրայ ինկած նահատակներուն:

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄՆԻ

Ը. - Թ. ԵՒ Ժ. ՑԱՆԿ

Ժ. Ֆրանքեճեան, Յուսէֆ կօշկակարատուն (Ճիմի), Խաչատուրեան ընկ., Ք. Նշանեան, Ժ. Մարտիրոսեան, Անսիր ընկ., Տէր եւ Տիկին Ժ. Մարտոյեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Արթինեան, Ա. Խարալեան 200-ական Ֆ.:

Ժ. Մարաշլեան, Ի. Թայիքեան, Փ. եւ Ս. Մինասեան, Տէրմի ընկ., Ժ. Լեւոնեան, Ս. Լեւոնեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Տէմիրճեան, Օր. Լ. Փամպուքեան 100-ական Ֆ.:

×

Տէր եւ Տիկին Ժ. Փ. Թիլքեան, Տէր եւ Տիկին Ռ. Սահակեան 250-ական Ֆ.:

Մ. Տէրտէրեան, Ճաշարան Հօ' Քիս 200-ական Ֆ.:

Տէր եւ Տիկին Ա. Թիլքեան 150 Ֆ., Թոլոմպաճեան 120 Ֆ.:

Տիկին Ա. Տէրտէրեան, Տիկին Մ. Իրէպեան, Աբրահամեան, Նեւշէհիրլեան, Խաչերեան 100-ական Ֆ.:

×

Լ. Օհանեան 1.000 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տէրոյեան 1.000 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ժ. Տէրոյեան, Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Հ. Մինասեան 500-ական Ֆ., Մ. Ամանաթեան, Ժ. Էգկիւլեան, Ռ. Տօնապետեան, Տիկին Արմազանեան 200-ական Ֆ.:

Քլէն, Տէր եւ Տիկին Ա. Մինասեան, Թէրզիմիքիրեան, Ա. Երիահեան, Տիկին Ս. Զարնիչանեան, Տիկին Վ. Եղիազարեան, Մ. Զաքարեան, Ժ. Տէրտէրեան, Է. Փրնօ, Տիկին Պարսոյեան, Տիկին Յովակիմեան, Ժ. Պուխսէն, Ա. Կալիս, Փրովանսի սրճարան 50ա-կան Ֆ.:

Տ. Սալոթի 30 Ֆ., Մակարեան 20 Ֆ.:

Նախորդ գումար՝	179.640
Ընդհ. գումար	218.960 Ֆ.:

Fonds A.R.A.M

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆԻ

ՀԵՏ

ՌՈՆ-ԱԼՓ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Վեց տարի է արդէն որ Նորվան Եպիսկ. Զաքարեան կը պաշտօնավարէ Լիոնի մէջ: 1980 Մարտ 16-ին, յաջորդեց Դաւիթ Եպիսկոպոս Սահակեանի՝ իբր առաջնորդ եւ կաթողիկոսական պատուիրակի փոխանորդ Ռոն - Ալփ Շրջանին համար՝ ուր կը կարծուի թէ կ'ապրին յիսուն հազար Հայեր: Կ'ըսենք «կը կարծուի», քանի որ մինչեւ հիմա ոչ մէկ կարելի միջոց գըտնըւած է ճշգրիտ մարդահամարի մը համար:

Հետաքրքրական էր մեզի համար եւ հետաքրքրական ալ կրնայ ըլլալ մեր ընթերցողներուն, թէ ի՛նչ եղած է վարդապետին առաջին տպաւորութիւնը Լիոնի շրջանէն, որո՛նք եղած են Եպիսկոպոսին գործունէութեան յենակէտները եւ թէ ի՛նչ ծրագիրներ կան մօտիկ ապագայի համար, իր հովուական շրջանին մէջ:

×

Նախ եւ առաջ, սակայն, աւելորդ չըլլար թերեւս մեր ընթերցողներուն յիշեցընել Նորվան Եպիսկոպոսի մասին քանի մը ամփոփ տեղեկութիւններ:

Ծնած է Պէյրութ 1940 Յունուար 31-ին: Յաճախած է Արգարեան Նախակրթարանը եւ պզտիկուց արդէն ունեցած է խոր հակում մը դէպի հոգեւոր մթնոլորտը: Փոքրը դպիր, ծառայած է թաղին եկեղեցիին մէջ: Իր ուսումը շարունակած է Անթիլիասի Դպրեվանքը: Քիչ ժամանակ մըն ալ մնացած է Երուսաղէմ:

Ընտանեկան հարկադրանքները այնպէս բնտած են որ պատանի Զաքարեան չէ կրցած անմիջապէս կատարել իր փափաքը, թերեւս արդէն իր ուխտը, մտնելու հոգեւոր ասպարէզի մէջ: 18 տարեկանէն ըսկըսեալ, պէտք է եղած որ աշխատի ինը երկար տարիներ՝ իբր հաշուակալ, օգնելու համար, տնտեսապէս, կանուխէն այրիացած իր մօրը:

Ի վերջոյ, Փարիզի մէջ է որ Արմէն Զաքարեան վեղար կ'առնէ 1968-ին: Կը ձեռնադրուի Սերովբէ Արքեպիսկոպոս Մանուկեանի կողմէ: Կը ծառայէ ութ տարիներ նախ Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ եւ յետոյ՝ Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին Եկեղեցիին մէջ:

Իսի - Լէ - Մուլինոյի մէջ, արդէն, ցոյց կուտայ կազմակերպչական ձիրքեր՝ որոնք անհրաժեշտ են հայ եկեղեցականի մը համար՝ որպէսզի յաջողի իր ձեռնարկներուն մէջ, մանաւանդ Սփիւռքի տարածութեան մէջ:

Նորվան վարդապետ, առանց ծայրագոյն վարդապետի աստիճանէն անցնելու, կը ձեռնադրուի Եպիսկոպոս, 1982, Փետրուար 14-ին ձեռամբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի:

×

«ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՆՈՅՆՆ ԵՆ»

Լիոնցիները անհաղորդ են, պաղ են: Գոնէ այդ համբաւը կայ: Մեր խօսքը տեղացիներուն համար է, բնիկ Ֆրանսացիներուն, եթէ կ'ուզէք, բայց եկուոր Հայերը կրած են անշուշտ քիչ շատ անոնց ազդեցութիւնը:

Նորվան Եպիսկոպոս նկատա՞ծ է այդ: Գալով փարիզեան շրջանէն 1980-ին, տարբերութիւն մը գտա՞ծ է երկու շրջաններու մտայնութիւններու միջեւ: Պատասխան. -

«Մեծ տարբերութիւն մը չկար մեզի համար: Անշուշտ Ֆրանսական, Լիոնական ապրելակերպը ազդած է մեր հայրենակիցներուն վրայ, Բայց ազգային տեսակէտով մտահոգութիւնները միշտ նոյնն են: Անձնապէս ալ լաւ ընդունելութիւն մը գտանք. ոչ մէկ դժուարութիւն այդ տեսակէտով: Իսիի հետ բաղդատմամբ գտանք ծէսի երգեցողութեան տարբերութիւններ՝ որոնք հարթուեցան կամ որոնց վարժուեցանք»:

×

«ՈՒՆԻՆՔ ՀԱՄԱՅՆՔ, ԲԱՅՑ ՉՈՒՆԻՆՔ ԾՈՒԽ»

Վերջին չորս տարիներու ընթացքին, Կիրակի օրերը Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցին յաճախողներու թիւը բարձրացած է հետզհետէ, առանց սակայն, մինչեւ այժմ, հասնելու քաղաքին եւ արուարձաններուն մէջ բնակող Հայերու թիւին արժանի մակարդակի մը:

Նկատուած աճումը արդիւնք է անկասկած հոգեւորական դասին, Ազգային Միութեան վարչութեան եւ հոգաբարձութեան յարատեւ ճիգերուն, ժողովուրդին հետ յարաբերութեան մէջ մտնելու անոնց ջանքերուն ու նաեւ՝ Նորվան Եպիսկոպոսի լաւ պատրաստուած քարոզներուն: Այդ է մեր անձնական կարծիքը:

Իսկ Նորվան Եպիսկոպոս կը նշէ նաեւ անուրանալի կարեւորութիւնը Կոմիտաս երգչախումբի կանոնաւոր ներկայութեան: Նախապէս, ամէն Կիրակի չէր որ երգչախումբը կուգար, ամբողջ կազմով, մասնակցիլ արարողութեանց:

Եպիսկոպոսը, այսուհանդերձ գոհ չէ կացութենէն. դիտել կուտայ մեզի երկու բան.

«Ունինք համայնք, բայց չունինք ծուխ», այսինքն եկեղեցիին ամուրօրէն կապուած հաւատացեալներու հաւատարիմ զանգուած մը:

«Ժողովուրդը ունի թերեւս հաւատք, բայց կրօնքը գործադրող (փրաքթիքան) չէ, կամ չի համարձակիր բացայայտօրէն արտայայտուիլ այդ ուղղութեամբ:

«Տարեկան շուրջ 20 - 25 պսակ կը կատարուի մեր եկեղեցիին մէջ, աւելի քան 40 մկրտութիւն: Պսակուողները կամ մկրտուողներուն ծնողքը, անկէց յետոյ չենք տեսներ եկեղեցի յաճախողներու շարքին մէջ»:

Եպիսկոպոսը մտադիր է փորձ մը ընել: Հրաւիրել տարուան մէջ ամուսնացած զոյգերը, Կիրակի մը, հաւաքաբար, պատարագի: Հետաքրքրական կ'ըլլայ տեսնել արդիւնքը:

×

«ՄԵՐ ԳԼԽԱՒՈՐ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆԸ՝ ԱՄԷՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑ»

Լիոնի մէջ լուրջ չհաղորդութիւն մը կայ ներկայիս ամէնօրեայ դպրոց մը ունենալու կարելիութեան մասին:

«Ինչպէս Իսիի մէջ՝ ուր առաջին օրէն զբաղեցանք նոյն հարցով» կ'ըսէ Նորվան Եպիսկոպոս, «Հոս ալ ամէնօրեայ դըպրոցի ծրագիրը կը մնայ մեր կեանքին գլխաւոր մտահոգութիւնը: Քանի մը տարի առաջ, ամրան ամիսներուն, Պ. Գեղամ Կանանեանի առաջարկին վրայ, խոստումնալից փորձեր ըրինք այդ նպատակաւ, քաջալերական էր, բայց ստիպուեցանք չկրկնել տնտեսական պատճառներով:

«Այսուհանդերձ Ազգային Միութեան վարչութեան եւ մեր ալ նպատակն ու մտահոգութիւնն են մօտիկ ապագային սկսիլ մանկապարտէզով մը: Ծրագիրը առաջնահերթ է. շնորհիւ քանի մը ակընկալուած աջակցութիւններու, կը կարծենք որ պիտի յաջողինք: Վարչութիւնը եւ մենք ջանք պիտի չխնայենք այդ ուղղութեամբ»:

×

«ԵՂԱԾ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ԲԱՒԵՆ»

Ուրիշ հարցում մը Նորվան Եպիսկոպոսի. - Ռոն - Ալփ շրջանին մէջ կան մշակութային ընկերակցութիւններ, միութիւններ, Հայ Մշակութային Տուներ անգամ: Կը տեսնէ՞ք գործունէութեան գետիններ՝ որոնց վրայ աշխատող չկայ:

Պատասխան. -

«Իբրեւ միութենական կեանք, եղած կազմակերպութիւնները կը բաւեն, պայմանաւ որ սակայն այդ միութիւններու բոլոր վարչականները միշտ յարատեւօրէն նախանձախնդիր ըլլան իրենց վրայ առած պաշտօնին մէջ: Կը նկատենք սովորաբար որ միակ անձի մը վրայ կը մնայ աշխատանքին մեծ մասը: Աշխատանքի արդար բաժանումը անհրաժեշտ է գործունէութեան կանոնաւոր զարգացման համար»:

Նորվան Եպիսկոպոս դիտել կուտայ մեզի ուրիշ կարեւոր կէտ մը. -

«Կը տեսնենք որ զանազան կազմակերպութիւններու մէջ վարչական անդամներուն մէկ կարեւոր մասը անտեղեակ է Հայոց պատմութեան, կրօնքին, հայկական այժմէութեան կամ մօտիկ անցեալին եւ անկարող է, զոր օրինակ, օտարներու ծանօթացնել ճշգրիտ կերպով Հայութիւնը: Այդ ուղղութեամբ լուրջ աշխատանք մը անտեղի պիտի չըլլար զանազան միութիւններու վարչականներուն համար»:

×

«ՎԻԷՆԻ ԵՒ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ ԿԱՌՈՒՑԱՆԵԼ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՃՈՎ ԵԿԵՂԵՑԻ»

Նորվան Եպիսկոպոս Ռոն - Ալփ շրջանի Եպիսկոպոսի եւ կաթողիկոսական պատուիրակի իր հանգամանքով, առաքելութիւն ունի նաեւ Տէսինի, Կրընոպլի, Փոնտը - Շէրիւյի շրջանի, Վիէնի, Սէն - Թ'Էթիէնի, - Սէն - Շամոնի Հայերը արթուն պահել իրենց կրօնական եւ ազգային ըրգացումներուն մէջ:

Այս բոլոր քաղաքներու հայ համայնքները ունին միութիւններ եւ նաեւ ազգային կամ եկեղեցական միութիւն, ուրոյն վարչութիւններով: Համաձայն Եպիսկոպոսին մեզի տուած տեղեկութիւններուն, ահա թէ ինչպէս է կացութիւնը ներկայիս կրօնական գետնի վրայ. -

× 1947-էն ի վեր արդէն, Տէսինի Սուրբ Աստուածածին Եկեղեցին - կամ մատուռը - բաց է ամէն Կիրակի ընդհանրապէս: Կը պաշտօնավարէ Մկրտիչ Խաչակիր Քհնյ. Պալապանեան:

× Շարվիէօ - Փոն - տը Շէրիւյի Սուրբ Նշան Եկեղեցին, կառուցուած 1982-ին Տէր եւ Տիկին Ճ. Պահատուրեանի գլխաւոր բարերարութեամբ, օժտուած է քանի մը ամիսներէ ի վեր, մնայուն հովիւով մը՝ յանձին Վրթանէս Ա. Քհնյ. Տէրտէրեանի:

× Սէն - Թ'Էթիէնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին չինուած 1984-ին հանգուցեալ՝ Տիկին Սիրարփի Թովմասեանի գլխաւոր նուիրատուութեամբ, չունի մընայուն հովիւ: Ամիսը երկու անգամ կը պատարագէ հոն Զատիկ Աբեղայ Աւետիքեան, ուսանող Լիոնի Կաթողիկէ Հիմնարկը:

× Կրընոպլը չունի հայկական եկեղեցի: Պատարագ կը մատուցուի ամէն ամիս Ֆրանսական Եկեղեցիի մը կամ Քոյրերու մատուռի մը մէջ, ձեռամբ՝ Մովսէս Ա. Քհնյ. Գալէնտէրեանի կամ՝ Իսահակ Խաչակիր Քհնյ. Հէքիմեանի:

× Վիէն ալ չունի հայկական եկեղեցի: Ձիգ կայ որ այս քաղաքին մէջ հայկական պատարագները աւելի յաճախ կատարուին:

Նորվան Եպիսկոպոս.

«Մեր ամենամեծ փափաքներէն մէկն ալ ատ է որ Վիէնի եւ Կրընոպլի մէջ ալ կառուցուի հայկական ոճով եկեղեցի»:

×

«ԱՆՊԱՅՄԱՆ ԱՅՈ՛»

Նորվան Եպիսկոպոսի հարցուցինք նաեւ իր կարծիքը էքիւմէնիք շարժման հայաստանեայց Եկեղեցիին մասնակցութեանը մասին: Օգտակա՞ր է ան:

Կտրուկ պատասխան մը.

«Անպայման այո՛».

Ըստ Եպիսկոպոսին, մեր եկեղեցւոյ մասնակցութիւնը ամէն էքիւմէնիք արարողութիւններուն օգտակար է համայնքին համար: Այդ պատճառ կը դառնայ որ օտար եկեղեցականներ ծանօթանան Հայութեան: Կրօնական մարզի մէջ, էքիւմէնիք յարաբերութիւններու շնորհիւ կարգ մը թիւրիմացութիւններ կը հարթուին, կը բացուի տիալոկ: Համատեղ աղօթելու առիթները շատ հարստացուցիչ են: Էքիւմէնիք յարաբերութեան մասնակցիլ չի նշանակեր թէ հայ եկեղեցին կը կորսնցնէ իր ինքնութիւնը:

Տեղին է նշել մեր կողմէ որ Նորվան Եպիսկոպոս յաջողած է ինքզինքը արժեւցընել Լիոնի կղերին մօտ. բարեկամական յարաբերութիւններ ունի փրիմա տէ Կօլ կարդինալ տը Քուրթրէի հետ որ քանի մը անգամներ արդէն այցելած է Ս. Յակոբ Եկեղեցին, ինչպէս որ եկած էր նաեւ իր նախորդը, կարդինալ Ռընար:

×

Այս երկար տեսակցութենէն վերջ, մեզի կը մնար շնորհակալ ըլլալ Նորվան Եպիսկոպոս Զաքարեանի եւ յաջողութիւն մաղթել իր վերեւ յիշուած բոլոր ծրագիրներուն, յուսալով որ, չորս - հինգ տարի վերջ, «Յառաջ»ի ուրիշ աշխատակից մը - երիտասարդ մը - առիթը կ'ունենայ հաստատելու որ ինչ որ ծրագրուած էր 1986-ին, կեանքի կոչուած է ամբողջովին...:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ

– ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ -

Գ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՃԱՇ

ՄԱՐՍԷՅԼ. – («Յառաջ»). – Կիրակի, Մայիս 25-ին, Վերափոխման Եկեղեցին ճանչցաւ իր առաջին Հայրապետական Պատարագը: Հանդիսաւոր եւ պատմական օր: Յովհաննէս – Պետրոս ԺԸ. Կաթողիկոս – Պատրիարքը տպաւորիչ թափորով մը՝ եպիսկոպոս, վարդապետ, գաւազանակիր, սարկաւագ, մոմակալ կորեց խուներամ ժողովուրդը եկեղեցւոյ բակին մէջ իսկ խռնուած եւ «Հրաշափառ»ով մուտք գործեց ծայրէ ի ծայր լեցուած եկեղեցին ու բարձրացաւ Խորան իր կողքին ունենալով, զգեստաւորուած, Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեան եւ Անդրէաս Եպիսկ. Պատողլեան: Դասին մէջ տեղ առին Մարսէյլի Արքեպիսկոպոսը՝ Ռ. Քոֆֆի եւ Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեան: Վարդապետները, պատարագի զգեստներով, շարուեցան Խորանին երկու կողմերը մասնակցելով պատարագին որ վերածուեցաւ համապատարագի:

Պատարագին երգեցողութիւնը, բազմաձայն, յաջող կերպով կատարեց Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու Վարժարանին աշակերտութիւնը ղեկավարութեամբ Քոյր Ժընէվիէվ Դաւիթեանի: Օրուան ճաշու գիրքը կարդաց Աթանաս Վրդ. Քէսէճեան: Իսկ, Աւետարանը յաջորդաբար կարդացին՝ Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեան (հայերէն), Ռ. Քոֆֆի Եպիսկ. (ֆրանսերէն): Կաթողիկոս - Պատրիարքը արտասանեց բովանդակալից քարոզ մը (հայերէն եւ ֆրանսերէն): Փառաբանեց Աստուածամօր կոչումն մայրութեան ու հրաւիրեց հաւատացեալները, Մայրերու տօնին բարեբաստիկ առիթով ունենալ օրինակը Աստուածամօր եւ հետեւիլ անոր: Կաթողիկոս - Պատրիարքը ըսաւ. - «Մայրութիւնը շարունակութիւնն է կեանքին. հիմն է հասարակութեան, եկեղեցւոյ եւ ընկերութեան: Գիտակցեցէ՛ք ձեր մայրութեան վսեմութեան եւ ըմբռնեցէ՛ք ձեր կոչումը: Հայ մայրեր նախանձախնդիր եղէք ձեր զաւակներուն հոգիին անումին եւ

Fonds A.R.A.M

գրէ՛ք անոնց սրտերուն մէջ հին թէ նոր արժէքները»: Յետոյ, փառաբանեց հայ մայրերը որոնք 1920-ական թուականներուն եկան այս ափերուն վրայ եւ հաներուն ու մէկ դժուարութիւններով, պըր-կանքներով եւ զոհողութիւններով կատարեցին իրենց մայրութիւնը կառչած մնալով մինչեւ հայ հողէն ժառանգած աւանդին:

Կեդրոնի բակին մէջ, պատարագէն յառաջորդեց ճաշ: Աւելի քան երեք հարիւր հոգի հիւրասիրուեցան: Մեծ եւ դժուարին աշխատանք մը, մանաւանդ որ կուգար չորս օրերու հանդիսութիւններէ յետոյ, եւ որուն համար կ'արժէ գնահատել բոլոր անոնք որ վիճերը ցերեկին խառնելով յաջողեցան գոհացում տալ բոլորին: Ճաշի ընթացքին խօսնակութիւնը կատարեց տեղւոյն Ս. Խաչ ընկերակցութեան անդամ՝ Արամ Շէխիկեան, ինչ որ աւելի արամաբանական է, նկատի առնելով որ բացման հանդիսութեան (Շաբաթ, Մայիս 23) տեղացի պատասխանատուները «բացակայ» էին: Խօսք առնուեցաւ Կարօ Յովսէփեանին որ ընդգծեց գաղութի կեանքէն ներս կարեւորութիւնը այս վերջին օրերուն: Բացառիկ եւ արտակարգ դէպք մըն է, ըսաւ, ներկայութիւնը հայ ժողովուրդի հոգեւոր պետի մը որ իր կեցութեան հինգ օրերուն ընթացքին խանդավառեց եւ գօտեպնդեց մեզ մեր ազգային համոզումներուն մէջ: Իր սիրտը գուրգուրաց եւ բարախեց մեր ժողովուրդի անխտիր բոլոր զաւակներուն համար: Ածական չկայ հայ եկեղեցւոյ պատկանող անդամներուն միջեւ, շարունակեց Կարօ Յովսէփեան, ու աւելցուց.— «Մէկ է հայ Եկեղեցին իր բաղկացուցիչ տարրերով, ինչպէս մէկ է մեր ժողովուրդը իր ազգային իտէալով, իր լեզուով, իր մշակոյթով, իր հայրենիքով»: Իսկ, անդրադառնալով Ս. Գրիգոր ժողովրդապետական եւ մշակութային կեդրոնին ըսաւ. - «Գաղութը կը հարստանայ նոր եւ շքեղ շէնքով մը, որ հայ շինարար, ստեղծագործ եւ մարտնչող ոգիին յաղթանակն է ու հպարտութեամբ կը լեցնէ սիրտերը մեր»: Կարօ Յովսէփեան վեր առաւ Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեանի, Սարգիս Վրդ. Դաւիթեանի եւ բոլոր անոնց արժանիքները որոնք կազմակերպչական ոգիով, ձեռներեց ու յարատեւ ճիգերով, նուիրումով, հաւատքով, զոհողութիւններով սատարեցին այս հոյակապ իրագործումին: Իր խօսքի աւարտին յայտարարեց. -«Մարսէյլի մէջ, տասնեակ մը տարի առաջ, հիմը դրուեցաւ առաջին հայ շէնքին՝ Հայ Մշակոյթի Տան, յետոյ կառուցուեցան այլ կեդրոններ, ակումբներ, ժողովասրահներ. այսօր նոր շէնք մը եւս: Այս բոլորը լրացուցիչ օղակներ են այն անծայրածիր շղթային որ կը կոչուի հայութիւն, ու կը կազմեն մէկ-մէկ վահան մեր գոյատեւման»: Խօսեցաւ նաեւ Անդրէաս Եպիսկոպոս Պօղոսեան, որ յիշեց թէ այս քաղաքին մէջ, 1934-ին, Աւետիս Ահարոնեան կը հիջէր բեմին վրայ «Հայ ժողովուրդ» բառը արտասանած պահուն: Այս մեծ Հայուն պատգամը, ըսաւ Եպիսկոպոսը, թող մինչ ներշնչէ ու բոցավառէ սրտերը Մարսէյլի հայութեան որպէսզի ան ապրի հաւատարիմ իր նախնիքներուն աւանդին, որպէսզի ան օգտուելով իրեն ընծայուած կարելիութիւններէն, ինչպէս այս շէնքը, վառ պահէ ջահը հայ հոգիին:

Ճաշը ընթացաւ հաճելի մթնոլորտի մը մէջ, եւ եղան ինքնաբուխ նուէրներ:

×

Հոգեւորական եւ մշակութային այս կեդրոնը կը գտնուի Մարսէյլի սիրտը, Ժանժօրէս հրապարակին մօտ: Գնուեցաւ 1980ին շնորհիւ Գրիգոր Եպիսկոպոս Կապրոյեանի ջանքերուն: Մայրապետներու վանք մըն էր, իր եկեղեցիով: Վանքը բաւական հին վիճակի մէջ էր: Մէկ մասը ծախուեցաւ եւ մնացեալ հողին վրայ է որ կառուցուեցաւ շէնքը: Հինէն մնաց միայն եկեղեցին, որուն մուտքի պատերը միայն նորոգուեցան: Եկեղեցւոյ դուռին վերեւ, ճիշդ ճակատին, քանդակուեցաւ հայկական գեղեցիկ խաչքար մը, որ գործն է քանդակագործ՝ Խաչիկ Գազանճեանի:

Շէնքը կը բաղկանայ երեք մասերէ: Գետնահարկը՝ կառատունով մը, երիտասարդներու ակումբով մը, գրադարանով մը եւ արդիւզարդի բաժիններով: Գետնայարկ մը՝ հանդիսասրահով մը (շուրջ 250 մեթր քառակուսի), երկու դասարանով, հիւրանոցով մը, խոհանոցով մը, հաճելի բակով մը եւ բոլոր յարակից բաժիններով. եւ անշուշտ եկեղեցիով մը, որ արդէն գոյութիւն ունէր: Առաջին յարկը՝ ժողովրդապետին բնակարանով, գրասենեակներով, մատուռով մը, զանազան անկախ բնակարաններով, մեծ հիւրանոցով մը, գեղեցիկ պատշգամով եւ դարձեալ այլ յարակից մասերով: Այս ամբողջ շէնքին բոլոր սրահներն ու սենեակները գեղեցկօրէն եւ ճաշակով կահաւորուած են եւ սարքաւորումները խոհանոցներէն դասարանները՝ արդիական: Իրապէս գործածուած ածականները՝ գեղեցիկ, հրաշալի, շքեղ, հոյակապ տեղին են:

Ի՞նչ փոփոխութիւն «Ռէֆորմէ» Եկեղեցւոյ ներքնատունէն, «ռիւ տ'Օպանըի» վարձուած եկեղեցիէն ուր տեղի կ'ունենային պաշտամունքները, մինչեւ այս սքանչելի իրագործումը որ պատիւ կը բերէ ոչ միայն հայ կաթողիկէ ժողովրդապետութեան, այլեւ հաւասարապէս համայն գաղութին:

Սարգիս Վրդ. Դաւիթեան, որ տասնեւերեք տարիներ, նեղ պայմաններու մէջ կատարեց իր առաքելութիւնը, այժմ վստահ ենք պիտի տայ ճշմարիտ չափը իր կարողութիւններուն, քաղելով արդար արդիւնքները իր ջանքերուն եւ զոհողութիւններուն:

Կը շնորհաւորենք եւ կը մաղթենք բարի վայելում. բայց հիմա է որ ամէնէն դժուարը, ամէնէն սպառիչը կը սկսի:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏՈՒԵԼԻ ԺՈԷԼ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

Կիրակի, Մայիս 25-ին Իսիի Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ պատուելի Ժոէլ Միքայէլեանի ձեռնադրութեան արարողութիւնը:

Հոծ հասարակութեան մը ներկայութեան Իսիի Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ հովիւ վերապատուելի Ռընէ Լեւոնեան այս բացառիկ հանդիսութեան բացումը կատարեց, բարի գալուստ մաղթելով բոլորին, ի մասնաւորի Հայր Միռոնին որ կը ներկայացնէր Հայ Առաքելական Եկեղեցին:

Հայ Կաթողիկէ առաջնորդ գերապայծառ Կապրոյեան Փարիզէն բացակայութեան պատճառաւ շնորհաւորական հեռագիր մը գրկած էր այս առթիւ:

Ֆրանսայի Հայ Աւետարանական Եկեղեցիներու վերապատուելիները ներկայ էին եւ իրենց մասնակցութիւնը բերին արարողութեան, պատգամներով եւ աղօթքներով.

Վերապատուելի Դ. Սահակեան, նախագահ Քրիստոնեայ Աւետարանական Եկեղեցիներու Միութեան, տալով ձեռնադրութեան պատգամը շեշտեց հովիւին՝ եկեղեցւոյ նկատմամբ ունեցած պարտականութիւնները, ինչպէս նաեւ ժողովուրդին՝ իր հովիւին հետ արդիւնաւէտ գործակցութիւն մը ունենալու անհրաժեշտութիւնը:

Պատուելի Ժոէլ Միքայէլեան, որ երեքուկէս տարիներէ ի վեր հովիւն է Փարիզի եւ Ալֆորվիլի Հայ Աւետարանական Եկեղեցիներու, իր վկայութիւնը տալով խորին շնորհակալութիւններ յայտնեց բոլորին, մասնաւորապէս այն եկեղեցիներուն, որոնց մէջ կը ծառայէ այսօր, ինչպէս նաեւ Հայ Աւետարանական Միութեան կեդրոնական մարմնին որոնք յօժարեցան իր ձեռնադրութեան պաշտամունքը կատարել, ինչ որ կը նշանակէ որ իր հոգեւոր պաշտօնը ընդունուած եւ հաստատուած է: Իր վկայութեան մէջ ըսաւ որ ծնած է Մարսէյլ ու մեծցած հայ աւետարանական ընտանիքի մէջ:

Պաքալօրէյան անցընելէ ետք հիւանդապահի վկայական ստացած է եւ սակայն Քրիստոսի իրեն հանդէպ ունեցած անհուն սէրն ու փրկութիւնը աւելի մօտէն զգալով եւ Աստուծոյ կոչին պատասխանելով կը հետեւի փարիզեան շրջանի Աստուածաբանական համալսարանի դասընթացքներուն, զորս աւարտելէ ետք 1983-ին կ'որոշէ ծառայել Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ մէջ, ամուսնացած է եւ զաւակ մը ունի:

Նախագահ վերապատուելի Դ. Սահակեան իրեն պարտաւորութիւն տուաւ ամբողջովին նուիրուելու Աստուծոյ եւ Եկեղեցւոյ ծառայութեան, ինչ որ պատուելի Ժոէլ Միքայէլեան ընդունեցաւ եւ ծունկի գալով հրջապատուեցաւ բոլոր վերապատուելիներէն, որոնք իրենց ձեռքերը դրին իր գլխուն վրայ որպէս օծման արտայայտութիւն:

Նախագահը ձեռնադրութեան աղօթքը արտասանեց:

Ժողովուրդին երգած Տէրունական աղօթքէն ետք վերապատուելի ձեռնադրըուած Ժոէլ Միքայէլեան իր առաջին օրհնութեան աղօթքը մատոյց ներկայ ժողովուրդին:

Այս հանդիսութիւնը իրենց երգերով ճոխացուցին Ալֆորվիլի Աւետարանական երիտասարդներու խումբը եւ Իսիի Աւետարանական Եկեղեցւոյ երգչախումբը:

Այս բոլորը վերջ գտան հիւրասիրութեամբ մը որ տեղի ունեցաւ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍ...

Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը մեծ յաջողութեամբ տօնեց Մայրերու Օրը Մայիս 25-ին: Հայ Մշակոյթի Տան պարտէզը լեցուած էր հայ մայրերով եւ փոքրիկներով, վերջապէս Կապոյտ Խաչի մէկ կարեւոր պարտականութիւններէն մէկն է ոգեկոչել այս օրը տալով անոր իսկական իմաստը, հայ մօր եւ հայ կնոջ, մանաւանդ արտասահմանի մէջ:

Կապոյտ Խաչը հպարտ է ըսելով, որ այսօր կը ներկայացնէ հայ կինը, մայրը իր ամբողջութեամբ:

Մասնաճիւղիս նախագահուհին Տիկին՝ Էլիզապէթ Ալաչեան բարի գալուստ մաղթեց ներկաներուն եւ տեղ տուաւ Տիկին Արփի Թումայեանի, որ պատշաճ յայտագիր մը պատրաստած էր: Փոքրիկներ եւ Տիկիններ իրենց կարգին մեներգեցին եւ արտասանեցին ստեղծելով հաճելի եւ ճոխ մթնոլորտ մը: Յայտագրի վերջաւորութեան ներկաները հիւրասիրուեցան կարկանդակներով եւ օշարակով, ուր այդ գեղեցիկ արեւոտ օրին ծառերու շուքին տակ զովացուցին մեզ:

Մասնաճիւղս շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր ներկաներուն եւ մանաւանդ յայտագիր պատրաստող փոքրիկներուն եւ Տիկիններուն եւ Ժամադրութիւն կուտայ իրենց յաջորդ, մեր ձեռնարկներուն:

Ի. Ա.

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Մարմինս, կարծես ուրիշ մարմին մը դարձած, կը ճնշէր վրաս: Բայց չէի տառապեր: Միայն քնանալ կ'ուզէի: Ուստի աչքերս փակեցի: Եւ Սաթենիկ շոյեց երեսս, ճակատս: Շոյել չէր ատիկա: Պիտի ըսեմ՝ թեթեւ, շատ թեթեւ ապտակ մը՝ երեսիս, ու աչքերս կրկին բացի:

- Հայրիկ, կը լսե՞ս զիս: Ես հոս եմ, քովդ եմ:

«Այո» մը ծնունդ առաւ կարծես մարմնիս ամէնէն խորերէն, ստամոքսէս, որովայնէս, թոքերէս, ու բարձրացաւ մարմնական խողովակէս, կոկորդէս, բայց դուրս չելաւ, հակառակ որ ես զայն յըստակ կերպով կը լսէի, քանի որ ուժգին արձագանգներ կուտար ներաշխարհիս մէջ: Աչքերս գոցեցի, բացի այդ «այո»ն դուրս հանած ըլլալու համար: Յետոյ նոր ճիգ մը ըրի եւ այս անգամ կրցայ ձայնել.

- Ո՛ւր եմ:

Սաթենիկ համբոյր մը դրաւ ճակտիս ու ըսաւ.

- Մի՛ խօսիր, մի՛ յոգնիր հայրիկ, ինկար ու հիւանդանոցն ես, բայց պիտի աղէկնաս:

Այդ պահուն է որ հիւանդապահուհի մը յայտնուեցաւ: Խնդաց, բաներ մը ըսաւ, երեսս շոյեց: Բայց ես աչքերս գոցեցի: Թէ՛ շատ բան հասկցած էի եւ թէ ոչինչ կը հասկնայի: Ինկած էի, այո: Կը յիշէի ոտքիս տակի կակղութիւնը: Կը յիշէի որ գլուխս պետին զարկած էի: Այդքան... Եւ այդքանը բաւեց ինծի: Պիտի ըսեմ նոյնիսկ որ շատ եկաւ: Գլուխս այնքան ծանր էր, որ մտածում մը անգամ յաւելեալ նոր ծանրութիւն կը դառնար:

Զարթնումի, կեանքի վերադառնալու այդ առաջին վայրկեաններուն մանրամասնութիւնները շատ յստակ են միտքիս մէջ: Յետոյ քանի մը օրուան համար դարձեալ ամէն ինչ պղտորեցաւ, ուժ եւ գոյն կորսնցուց: Այս անգամ թէեւ կապերս խզըւած չէին արտաքին աշխարհի հետ, բայց արտաքին աշխարհը երազային մթնոլորտի մը մէջ թաղուած էր կարծես: Կարծես շուրջս ամէն ինչ տարբեր կըշռոյթով մը շարժիլ ու գործել սկսած էր, ինչպէս կը պատահի երբ կը դանդաղեցնեն շարժանկարի ժապաւէն մը: Երբեմն ալ կանգ կ'առնէր ժապաւէնը ու պատկեր մը կը սառէր աչքերուս առջեւ. ատիկա այն պահն էր, երբ միտքս չէր ուզեր ընդունիլ ներկան, կը մերժէր զայն, ապաստան գտնելու համար անցեալի մէջ:

Իրաւ ալ դիւրին չեղաւ ընդունիլ իրականութիւնը: Ի՞նչ: Անշարժութեա՞ն դատապարտուած էի: Մարմինս կէսէն աւելին իմս չէր, չէր հնազանդեր ինծի: Մարմինս, շարժելու համար, կը կարօտէր ուրիշ մարմնի մը որ իմս չէր: Մարդ կըրնա՞յ ապրիլ ուրիշի մը այս աստիճան ենթարկուած վիճակով: Կը յիշեմ, պաղ քրտինքի կաթիլներ կը հաւաքուէին ճակտիս վրայ, երբ շուրջս ստուերներ, աղօտ լոյսերու մէջ, ու խորհրդաւոր շշուկներու հնազանդելով, կը պտըտէին անդադար: Ահաւոր վախ մը կը թափանցէր մինչեւ հոգիիս ամէնէն խորերը: Մեռնելու վախը չէր ատիկա: Ապրելու վախն էր, ընդհակառակն: «Ի՞նչ պիտի ընեմ, Աստուած իմ, ի՞նչպէս պիտի հանդուրժեմ» կը խորհէի: Քանի կը խորհէի, հեհըգհեաէ (?) գայրոյթի կը փոխուէր վախի այդ զգացումը: Կը գայրանայի ամէն բանի դէմ, բայց մանաւանդ շուրջս պտըտող ստուերներուն դէմ, որոնք հիւանդապահներ, բժիշկներ, այցելուներ եւ հարազատներս էին առ հասարակ: Կը գայրանայի ամէն տեսակ շշուկի դէմ, որոնք առ հասարակ զիս հանդարտեցնելու ու քաջալերելու նպատակով արտասանուած նախադասութիւններ էին: «Այսօր ձեզ աւելի լաւ տեսայ» կ'ըսէր բժիշկ մը: «Այս անգամ ալ ընեմ, տես ինչպէս պիտի հանդարտիս» կ'ըսէր հիւանդապահ մը: «Հայրիկ, քիչ մը համբերէ, օր մը պիտի ելլես ու տուն պիտի երթանք» կ'ըսէր Սաթենիկ: Ու ես կը ջղայնանայի այս խօսքերէն, չէի ուզեր լսել զանոնք, որովհետեւ չէի հաւատար: Աչքերս կը փակէի, ականջներս գոցել կ'ուզէի, որպէսզի չտեսնէի ու չլսէի: Սակայն զայրոյթս երկար չէր տեւեր. վախը կը վերադառնար: Օ՜, չըլլայ որ զիս լքէին ու երթային, չըլլայ որ զիս այս վիճակիս մէջ բոլորովին առօղնական թողէին: Ես ի՞նչ կ'ընէի եթէ առանձին մնայի, ես ի՞նչպէս կ'ապրէի:

Ո՞րքան տեւեցին այս մղձաւանջային օրերը, լաւ չեմ գիտեր: Բայց շուտով ամպերը ցրուեցան երկնակամարիս վրայէն: Երկնակամարը հիւանդանոցի սենեակիս առաստաղն էր: Օր մըն ալ արեւը բոլորովին առանձին մնաց անոր վրայ: Ամպերը հեռացած էին: Առաստաղը կասկապոյտ կը թուէր ու ես յստակ կերպով զգացի ապրելու երջանկութիւնը, ինչպէս քանի տարեկանիս կը զգայի արեւոտ դաշտերու վրայ կամ ծովերու եզերքը կապոյտ երկինք մը դիտելով: Կա՞ր տակէ աւելի հրաշալի բան...: Կ'ապրէի ու հիւանդի անկողնիս մէջէն կը դիտէի կեանքի այն բիւրաւոր բարիքները, որոնք կրնային տրուիլ ինծի տակաւին: Կ'ապրէի ու կը մտածէի: Կ'ապրէի ու կ'երեւակայէի: Կարծես նկարիչ մը միտքիս մէջ հոյս կտաւ մը գտած էր ու ըսկըսած՝ զայն ներկել աշխարհի ամէնէն գեղեցիկ գոյներով: Նկարչին գոյները կրնային հազար անգամ աւելի գեղեցիկ ըլլալ, քան թէ բնութեան իրական գոյները:

(Շար. 44)

Fonds A.R.A.M

Տէր եւ Տիկին Հրանդ Սամուրքաշեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Մելքոն Արսլանեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Գլօտ Սէյրէր
եւ զաւակները,
Պ. Յակոբ Արսլանեան,
խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ մօր, մեծ-մօր՝

ՍՕՖԻ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ Երեքշաբթի, Յունիս 3-ին, 81 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Յունիս 5, ժամը 14.15-ին Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին:

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արշալոյս Փօլատեան,
Հրաչեան, Խօքսիւզեան, Եագուպեան, Աթէշեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն՝
Գարեգին Բ. Կաթողիկոսին,
«Յառաջ»ի խմբագրութեան,
Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան
եւ բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակներով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ, հեռագրով, մամուլով մասնակից եղան իրենց սուգին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Օրթանս Տօրումեանի եւ զաւկին, Տիկին Ռոզա Տօրումեանի եւ զաւակներուն եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, տարաբախտ՝

ԺԱՔԼԻՆ ՏՕՐՈՒՄԵԱՆԻ

մահուան կսկծալի առիթով:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ. - Տէր եւ Տիկին Սամուէլ Գութուճեան, Տէր եւ Տիկին Էմմանուէլ Գութուճեան, Օր. Աննա Գութուճեան, Տէր եւ Տիկին Մանուէլ Նորհատեան, Տէր եւ Տիկին Հայկ Գութուճեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց մօր՝

ՍԻՐՎԱՐԴ ԳՈՒԹՈՒՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, Կիրակի, Յունիս 8, առաւօտեան ժամը 9-ին Սէն-Թէոտոր Եկեղեցին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Իսիի Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է. - Ֆէրիգիւղի Սանուց եւ Բարեկամաց Միութեան վարչութիւն 500 Ֆ., Պ. Յակոբ Կէվրէկեան 500 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Կարապետ Գազանչ 250 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Արթին Խօզէր 200 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Մանուկ Արսլանեան 200 Ֆ., Պ. Միհրան Ավար 150 Ֆ., Թավուքճեան ընտանիք 100 Ֆ.:

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչ
Փարիզի մասնաճիւղ
Միօրեայ դպրոցի տարեվերջի

Հանդէս

Կիրակի, Յունիս 15, ժամը 15.30-ին՝

17-21, rue Léopold Bellan, Paris 2e
Métro Sentier

Խօսք կ՚առնեն՝ վեթերան ընկերուհի՝
Արշալոյշ Թադէոսեան

Շրջ. վարչութեան ատենապետուհի՝
Հէլէն Մերճանեան

Երախաները պատրաստած են երգ, պար, արտասանութիւն, զաւեշտ:

Tombola exceptionnelle

au profit de la Congrégation Mekhitariste de Venise

Les peintres arméniens de la région parisienne :

ALECIAN
ASSADOUR
ARDAVAZT BERBERIAN
CARZOU
DIKRAN (KHOUBESSERIAN)
JANSEM
JERANIAN
KAZANDJIAN
MARTIK
ARAXI MELOYAN
FRANÇOISE MULHER (AHARONIAN)
NORIKIAN
PAPAZ
PARKEV
RAFFI
SAMUELIAN
SHART
SIR L. (ARADIAN)

Don de la Galerie BASMADJIAN :
BOGHOSSIAN
H. HAGOPIAN
M. MANSOURIAN

ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur supérieure à FR 250. 000.

Le TIRAGE aura lieu le VENDREDI 27 JUIN à 21h
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e
en présence des peintres donateurs
COCKTAIL ENTRÉE LIBRE

Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).

Galerie MATIGNON 18, ave. Matignon - 75008 Paris - Tél. : 42.66.60.32
ORIENT-CONTEMPORAIN. 24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris - Tél:42.96.54.29
Galerie BASMADJIAN 90, boulevard Raspail - 75006 Paris - Tél. : 42.22.00.97
CREDIT SUISSE 92, Champs-Elysées, 75008 Paris - Tél. : 45.62.29.56
Collège SAMUEL-MOORAT 26, rue Troyon - Sèvres - Tél. : 45.34.68.28
CCO 10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43.68.26.32
HARATCH 83, rue d'Hauteville - 75010 Paris - Tél. : 47.70.86.60

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՅՈՒՆԻՍ 22

ՅԱՅՏԱԳԻՐ. - Ժամը 10-ին Պատարագ, ժամը 11-ին մրցանակաբաշխութիւն, ժամը 13-ին դաշտահանդէս, ճաշ, ... մինչեւ ուշ գիշեր:

ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ. -
- Վարժարանին աշակերտութիւնը՝ երգչախումբ, արտասանութիւն, զաւեշտ, խաղ:
- Նաւասարդ պարախումբ:
- Սուրէն՝ իր նուագախումբով:
- Մարթէն Եօրկանց:
- Էվըլին Ալթունեան:
- Նարեկ:
- Յարութ:

Տիւօ Ջեփիւռ:

Հայկական մթնոլորտ եւ ճաշ, հաճելի միջավայր, ճոխ վիճակահանութիւն:

Մուտքը ազատ է:

-Հ. Բ. Ը. Մ.-
ՀԱՅԿ. ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ - ՓԱՐԻԶ

ԱՆԴԱՄԱԺՈՂՈՎԱԿԱՆ ՃԱՇ

Ուրբաթ, Յունիս 13, ժամը 20.30-ին

118, rue de Courcelles, 75017 PARIS

Համեղ կերակուրներ, - հաճելի մթնոլորտ, - նուագ, - պար, - ընկերային խաղեր:

Մախքերու մասնակցութիւն՝ 100 Ֆ.:

Տեղերը ապահովելու համար կը խնդրուի Յունիս 5-էն առաջ հեռաձայնել Հ.Բ.Ը.Միութեան գրասենեակը 45 - 20 - 03 - 18 թիւին:

GALA
M.C.A. 86

Les ATELIERS de la M.C.A.
et
l'Ensemble Folklorique Arménien
AKHTAMAR
Dimanche 8 Juin
à 16 heures
Palais des Sports
rue de Toulon — Alfortville
Participation aux frais

M.C.A. — 9, rue de Madrid
Tél. : 43 - 76 - 55 - 89

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

Կրօնական ընկերակցութեան Տիկնանց յանձնախումբի կազմակերպութեամբ՝

ՄԵԾ ՔԵՐՄԵՍ

Շաբաթ, Յունիս 7, եւ Կիրակի, Յունիս 8, ժամը 10-էն մինչեւ 19: Մայր Եկեղեցւոյ Սահակ - Մեսրոպ Մշակութային կեդրոնին մէջ:

339, ave. du Prado — 13008 Marseille
Tél. : 91 - 77 - 84 - 70

Հայկական կերպարուեստ, ձեռագործներ, յուշանուէրներ, գոհարներ, ձայնապնակներ, հայկական գիրքեր, պիւֆէ, անուշեղէններ եւ գեղարուեստական բաժին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը անդամական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Յունիս 7, ժամը 16-ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9-րդ:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը Յունիս 7, Շաբաթ օր, ժամը 15-ին անդամական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, գաղութիս Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ յարակից Ազգային Տան սրահին մէջ:

Կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ եւ ճշդապահ ըլլալ:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ օր, Յունիս 7, տօն է Սրբոյն Ներսէսի Մեծի Հայրապետին եւ Խաղայ Եպիսկոպոսին:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

ՎԻԷՆ

Կիրակի, Յունիս 8-ին, Պատարագ կը մատուցուի Վիէնի Սէն - Թէօտոր մատրան մէջ ժամը 10-ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԶԱՔԱՐԵԱՆ

DIMANCHE 15 JUIN
de 10 h jusqu'aux chandelles

Grande
Fête Champêtre

au profit du patronage
de l'église apostolique arménienne
St. Jacques de Lyon

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Ի ՆՊԱՍՏ
ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

PARC COMMUNAL
de SATHONAY-VILLAGE
(Mairie) Itinéraire fléché
à partir de Fontaines-les-Maronniers

— Ambiance arménienne —
Jeux divers

SUPER-TOMBOLA
avec pour lots :
— 1 vélo de course
— 1 téléviseur portatif couleur
— 2 livres d'Arts
«Les Trésors d'Etchmiadzin»
TIRAGE LE MEME JOUR

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Տարեվերջի հանդէս Իսիի Եկեղեցւոյ Միօրեայ Վարժարանի:

Ելոյթ կ'ունենան աւելի քան 100 աշակերտներ, երգ ու պար, արտասանութիւններ: Կիրակի օր, Յունիս 8ին, ժամը 15ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 25 Ավենիւ Վիքթոր Քրէսոն, Իսի:

Կը հրաւիրուին շրջանի հայութիւնը քաջալերելու աշակերտներն ու պատասխանատուները»:

Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ
ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Առնուվիլի
Մարզական եւ Մշակութային
Միութիւնը

կը կազմակերպէ՝

ՀԱՄԵՐԳ ՄԸ

կատարողութեամբ՝

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ՝
ԿԱՐԳԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Կոնէսի Եկեղեցւոյ մէջ, Ժեներալ Լըքլէր փողոց, Շաբաթ, Յունիս 7, ժամը 21-ին:

Մանրամասնութիւններու համար դիմել Դպրոցասէրի տնօրէնութեան:

Հեռաձայնելով. - 43 - 81 - 01 - 72 թիւին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 29, կէսօրէ ետք ժամը 15-էն սկսեալ դպրոցի շրջափակին մէջ:

Պար, - երգ, - մրցանակաբաշխութիւն, - անակնկալներ, - հայկական պիւֆէ, - խաղեր, եւայլն:

Մուտքը ազատ է:

Fonds A.R.A.M

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
6

VENDREDI
6 JUIN
1986

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO : 4,00 F

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 16.241 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 61e ANNÉE — No 16.241

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

MUNDIAL

×

Չորեքշաբթի, Յունիս 4, հանդիպումները հետեւեալ արդիւնքները տուին. -

Բ. խումբին մէջ, Փարակուէյ յաղթեց Իրաքի (1 - 0), Է. խումբին մէջ, Գերմանիա հազիւ կրցաւ վերջին պահուն (Ֆ.րդ վայրկեան) հաւասար արդիւնք մը ձեռք ձգել Ուրուկուէյի հետ՝ (1 - 1), նոյն խումբին մէջ, Դանիա 0-ի դէմ 1 կէտով պարտութեան մատնեց Սկովտիան :

Հինգշաբթի օր, Ֆրանսացիները անձկութեամբ կը սպասէին Խորհ. Միութեան հետ հանդիպումին : Բոլոր թերթերը սեւնակներ կը նուիրէին : «Լիպերասիոն», այս առթիւ կ'անդրադառնար նաեւ պատուիրակութեան պետին՝ Նիկիտա Սիմոնեանի, որ լրագրողներու առջեւ, յիշած է խումբին կանոնները : Ներկայացնելով երրորդ փոխարինող բերդապահը, որ կեւ կը խաղայ, ըսած է. - «Իրեն չի վերաբերիր գիտնալ թէ պիտի խաղայ կամ ոչ : Պէտք է հնազանդի եւ յարգանք կը պարտի ինծի, ինչպէս զաւակ մը՝ հօրը, ինչպէս նաեւ իր խումբին երէցներուն» :

Պանդոկապետը կ'ըսէ թէ երբեք չէ տեսած որ մարզիչը ժպտի իր խաղացողներուն, նոյնիսկ ճաշի ընթացքին, բացարձակ լուռ են :

Լաւատես Ֆրանսացիներ կային Հինգշաբթի առտու, որ յաղթանակ մը կ'ակնկալէին, նոյնիսկ փոքր : Աւելի իրատես էր Քանար Անշէնէ որ կը մաղթէր՝ առաջին էջի խորագրով

«Pourvu que les Soviétiques attrapent l'intourista ! » :

Ծանօթ է որ, Ֆրանսացի քանի մը խաղացողներ փորհարութեան բռնուեցան առաջին օրերն իսկ, ինչ որ տեղւոյն վրայ լա թուռիսթա մկրտուած է, որովհետեւ զոհերը միշտ արտասահմանէն ժամանողներն են, անունդի եւ տաքին պատճառով : Հոս, Քանար բառախաղ մըն ալ կ'ընէ զբօսաշրջիկական խորհրդային ընկերութեան անունին հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԼՕՏ ՔԷՆ, երկու ժամ գլուխ գլխի խօսելէ ետք իր նախարարին հետ հրաժարականը տուաւ, ոչ միայն փարիզեան փոխադրութեանց (Էռ - Ա - Թէ - Փէ) նախագահի իր պաշտօնէն այլեւ վարչական խորհուրդի անդամի հանգամանքէն : Ծանօթ է որ շաբաթներէ ի վեր վիճաբանութիւնը բուռն էր Փոխադրութեանց նախարարին եւ համայնավար պաշտօնատարին միջեւ եւ ի վերջոյ Քէն ստիպուեցաւ տեղի տալ : Նոր նախագահը պիտի նշանակուի քանի մը օրէն, մինչ այդ մեթրոյի եւ հանրակառքի գործադուլ վճռած են վեց սէնտիքաները միասնաբար, Չորեքշաբթի, Յունիս 11-ի համար :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ Ֆրանսացի մը վիրաւորուած է գիտերէն, երբ յաջողած է փախուստ տալ արեւելեանէն արեւմտեան գօտի անցած պահուն, դէմ դնելով մարդոց որոնք կը փորձէին զինքը առեւանգել :

ԵՐԻՔ ՌՈՒԼՈՅԻ համար միջին ճամբայ մը գտնուեցաւ Միթերանի եւ Շիրաքի կարգադրութեամբ : «Մոնտ»ի նախկին աշխատակիցը, մասնագէտ արաբական աշխարհի, Թունուզի դեսպան էր, բայց խորհրդակցութեան համար Փարիզ կը կանչուէր, Շիրաքի այցելութեան նախօրեակին եւ անկէ ի վեր չէ վերադարձած : Միթերան մերժած էր որ պաշտօնազրկուի, ցորչափ նոր պաշտօնի մը չի նշանակուիր : Ի վերջոյ, «շրջուն դեսպան» կարգուեցաւ : Պէտք է ըսել թէ խիստ քննադատութեան ալ թիրախ էր Թունուզեան մամուլին կողմէ :

ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԻԱ, ԻՍԼԱՄԸ ԵՒ ՄՈՒՍԱ ԼԵՌ

«Մոնտ»ի Մայիս 27-ի եւ 28-ի թիւերուն մէջ «Թուրքիա եւ մահմետականութիւնը» խորագրով յօդուած մը ստորագրած է Ժ. Փ. Փէրոնսէլ - Հիւկօզ :

Ան Անատոլուի զանազան շրջաններուն մէջ դիտարկած է Մահմետական կրօնքի զանազան յարանուանութիւններու հետեւորդներուն կացութիւնը : Իր հասած եզրակացութիւնը այն է, որ Թուրքիա այսօր հակառակ արտաքին երեւոյթներու, ենթակայ է կրօնամոլ եւ յետադիմական ուժերու հետզհետէ զօրացող ու մեծցող սպառնալիքին :

Ճիշդ է որ երեւութապէս շատ բան փոխուած ըլլալ չի թուիր : Մայրաքաղաքին տիրող բլուրի մը վրայ կ'իշխէ Մ. Քէմալի յուշադամբանը, անոր՝ որ հիմնած էր Թրք. աշխարհական Պետութիւնը, 1924-ին ջնջած էր խալիֆայութիւնը, սակայն անդին, օրէ օր կ'աւելնան ժողովուրդը մահմետականութեան հրաւիրող կրօնամոլ կոչերը : Եւ եթէ այսօր Աթաթիւրք կրկին գար, կրնար 6 ամիսէն 2 տարուան բանտարկութեան դատապարտուիլ, ըստ անցեալ Յունուարին քուէարկուած օրէնքի մը :Արդարեւ ինք է որ ըսած է Իսլամի համար թէ. - «Անբարոյական պետեւի մը անհեթեթ աստուածաբանութիւնն է» եւ դեռ «նեխած դիակ մըն է որ մեր կեանքը կը թունաւորէ» : Յօդուածագիրը կ'անդրադառնայ տակէ գետ, Թուրք եւ արաբ սերտացման մը, քաղաքական գետնի վրայ : Այսպէս, 1976-ին Պոլսոյ մէջ կը գումարուի մահմետական երկիրներու Արտաքին նախարարներու ժողովը, 1980-ին Գոնիայի մէջ 50 հազար հոգի «Ազգ. Փրկութիւն» կուսակցութեան կոչին պատասխանելով կը հաւաքուին ու կը պախարակեն քէմալականութիւնը, լաիք վարչաձեւին սպառնացող վտանգը պատճառներէն մին կ'ըլլայ 1980-ի զինուորական միջամտութեան : 1982-ին, նոր Սահմանադրութիւնը պարտաւորիչ կը դարձնէ կրօնքի դասաւանդութիւնը նախակրթարաններու եւ երկրորդական վարժարաններու մէջ : 1984-ին Նախագահ Էվրէն կը մասնակցի Քազապլանքայի իսլամական վեհաժողովին, եւ Մէքքէ կ'այցելէ : Հեռատեսիլէն կ'արգիլուին ալքոլ պարունակող ըմպելիներու ծանուցումները : Անպարտ կ'արձակուին «Ազգային Փրկութիւն» կուսակցութեան ղեկավարները, որոնց դէմ օրինական հետապնդում ձեռնարկուած էր «կրօնական Պետութեան մը ի նպաստ գաղտնի պայքար մղած ըլլալու» ամբաստանութեամբ :

Արդեօք այս բոլորը կարելի՞ է նախանըշան մը նկատել ու ըսել, թէ օր մը Թուրքիոյ քաղաքականութիւնը ծունկի պիտի գայ կրօնքին առջեւ, արդիականութիւնը իր տեղը պիտի թողու մահմետական հոսանքին ու երկիրը Եւրոպայի հետ իր յարաբերութիւնները պիտի փոխարինէ Արեւելքի հետ հաստատուածներով. պատասխանը հաստատական ըլլալ կը թուի Ժ. Փ. Փէրոնսէլ - Հիւկօզի համար, «եթէ սակայն ժողովրդական ուժ մը հոն պատուար չկանգնի ներկայ յորձանքին : Ու այդ չէ պարագան» կ'ըսէ ան :

Յօդուածագիրը պարզելէ ետք պատկերը Թուրքիոյ կրօնական յարանուանութիւններուն, կը խօսի նաեւ Մարտինի ասորական հին վանքին մասին : Այդ վանքը հիմնուած ութերորդ դարուն, կը ներկայացնէր ուղղափառ ասորիներու պատրիարքարանը, մինչեւ դարուս սկիզբի շրջանը : Սակայն տրուած ըլլալով որ անոնց հոգեւոր առաջնորդը Սուրիա փոխադրուած էր այդ թուականներուն, 1986-ին հոն միակ վանական մը մնացած է :

Այսօր, յատկապէս 1980-էն ետքի սա վերջին տարիներուն մասին տխուր բաներ կը պատմուին հոն. Քիւրտերու կողմէ կատարուած առեւանգումներ Ասորիները մղած են գաղթելու, դէպի քաղաք կամ արտասահման : Մինչ այդ, Քիւրտեր եւ Թուրք հողագործներ իրենց միջեւ բաժնած են անոնց ստացուածքը :

Յօդուածագիրը այցելած է տակաւին Անտիոքի շրջանը, քարայրի մը մէջ փորուած աշխարհի ամենահին եկեղեցին, որ կը պատկանի առաջին դարուն : Այսօր, հոդ հազիւ 1500 քրիստոնեաներ կը գտնուին, որոնք ցաւ կը յայտնեն, որ «չե՛ն կրնար իրենց անձնագրին մէջ քրիստոնէական անուն մը արձանագրել տալ» :

Ալէքսանտրէթի մէջ ալ կայ հայկական եկեղեցի մը՝ «Քառասուն Մանկանց» որ փակ է երեք ամիսէ ի վեր ու կը սպասէ նորոգութեան պաշտօնական արտօնագրի մը :

Ասոնց փոխարէն յօդուածագրին զարմանք կը պատճառէ Մուսա Լերան մէջ հանդիպիլ «Վաքֆ» հայկական գիւղին : Հոն, ուր 1915-ին, հայ - Թուրք բախումներու ամէնէն եզական էջերէն մէկը գըրուեցաւ. 4200 Հայեր 48 օրուան դիմադրութենէ մը ետք փրկուեցան Ֆրանսական ծովային ուժերուն կողմէ :

Ճիշդ է որ, Պոլսոյ քրիստոնեաները, յատկապէս Հայերը, որոնք ունին իրենց դպրոցները, միութիւնները, հիւանդանոցները, թերթերը, իրենց հարաւ - արեւելեան կրօնակիցներէն հարիւրապատիկ լաւագոյն պայմաններու տէր են : Իսկ այս վերջիններու կացութիւնը բարւոքելու համար, անհրաժեշտ է որ տեղական պաշտօնատարները աւելի մեծ յարգանք մը ունենան հանդէպ աշխարհիկ սկզբունքներու, սակայն բազմաթիւ Թուրքեր - մահմետական կամ ոչ, - ցոյց տուած են իրենց անձնաթուղթերը ուր ինչպէս Եգիպտոսի կամ Լիբանանի մէջ, արձանագրուած է իրենց կրօնքը :

Անգարայի մէջ, ուր 1915-ին կային երեք եպիսկոպոս եւ ութ եկեղեցի, այսօր մնացած են հազիւ 2000 քրիստոնեաներ. յատկապէս կաթողիկէ Հայեր, որոնք թրքախօս են 17-րդ դարէն ի վեր : Անոնք աղօթատեղի չունին եւ կառավարութիւնը կը մերժէ արտօնութիւն տալ տաճարի մը շինութեան : Պատարագ կըրնան տեսնել շնորհիւ երեք կամ չորս արեւմտեան դեսպանատուներու մատուռներուն :

Հակասական երեւոյթ մը կը պարզուի ուշադիր դիտողին համար. մէկ կողմէն քրիստոնեայ Թուրքեր կրնան վստահիլ «երկնային կրօնքներու պաշտպանութեան օրէնք»ին (1986), միւս կողմէ Տիարպէքիրի մէջ քրիստոնեայ ընտանիքներու զաւակներ որոնք ազատ էին կրօնքի դասաւանդութեան չհետեւելու, 1982էն ի վեր կը պարտադրուին մահմետական կրօնքին դասընթացքներուն մաս կազմելու :

Թ. Ա. Թ.

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱԺԱԿԻ
1/16 ԱՒԱՐՏԱԿԱՆՆԵՐԸ
ՅՈՒՆԻՍ 14-ԻՆ

Յունիս 14-ին տեղի կ'ունենան խորհրդային բաժակի 1/16 աւարտական խաղերը : Հայաստանի երկու խումբերը՝ «Արարատ» եւ «Կոտայք», իրենց հանդիպումները կ'ունենան մրցակիցներու դաշտերուն վրայ : Այսպէս, «Արարատ» Լվովի մէջ կը խաղայ ԲՄԱ «Կարպատներ»ու դէմ, իսկ «Կոտայք» Մինսկի մէջ՝ «Դինամօ»ի դէմ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄ

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի պըրեզիտիոմը Նախարարաց Խորհուրդին առընթեր մարզանքի կոմիտէն վերածած է մարզանքի միութենական - հանրապետական պետական կոմիտէի եւ անոր նախագահ նշանակած է Մարատ Նուրիջանեանը :

×

ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԹԻՒՆ
ԱԿԱԴ. ՍԱՀԱԿ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

Ակադեմական Սահակ Կարապետեան պարգեւատրուած է Հայաստանի գերագոյն խորհուրդի պրեզիտիոմի պատուոյ գիրով, կենսաբանական գիտութեան զարգացման բերած իր նպաստին ի գնահատութիւն : Ակադեմականը 80 տարեկան է :

×

ԵՒ ԱԿԱԴ. ԱՐԱՔՍԻ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի պըրեզիտիոմը պատուոյ գիրով պարգեւատրած է նաեւ ակադեմական Արաքսի Բաբայեանը, քիմիագիտութեան զարգացման իր բերած նպաստին համար : 80-ամեայ ակադեմականը օրկանական քիմիայի հիմնարկի տարրալուծարանի վարիչն է :

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՄԱՅԻՍ 23 - 26)

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Երեւանի Արամ Խաչատրեան մեծ սրահին մէջ տեղի ունեցած է Ռոմանոս Մելիքեան երաժշտական դպրոցի աշակերտներու երեկոյթը : Յայտագրին մաս կազմած են երաժշտութեան դասականներու գործեր : Մեկնաբանական իրենց արուեստով աչքի զարկած են սէնֆոնիք նուագախումբը (ղեկավար՝ Գրիգոր Դանիէլեան), սենեկային նուագախումբը (ղեկավար՝ Եուրի Պօղոսեան) եւ երգչախումբը (ղեկավար՝ Աշոտ Ղափլանեան) : Հնչած են խմբերգային արուեստի գոհարներ՝ Կոմիտասի «Ազգային օրհներգ»ը, «Թող չերգէ պլպուլ»ը եւ «Կալի երգ»ը : Ռախմանինովի «Նախերգանք»ը մեկնաբանած է թաւջութակահար Վաղինակ Գալոյեան :

Fonds A.R.A.M

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԵՂԵՌՆԸ ԵՒ ՍՈՖԻԱՅԻ "ՀԱՅԱՍՏԱՆ" ԹԵՐԹԸ

Ա. ՏԷՐ - ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

1914 Օգոստոս 2-ին կը բռնկէր Ա. Աշխարհամարտը: Նոյն տարուան Նոյեմբերին Օսմանեան Կայսրութիւնը նաեւ կը մասնակցէր պատերազմին՝ իբրեւ դաշնակից Գերմանիոյ: Պատերազմական վիճակի պատրուակին տակ ծայրայեղ բռնութիւններ եւ կեղեքումներ կը գործուէին, առաւելաբար հայ ազգաբնակչութեան վրայ: Հայկական կոտորածներու նախօրեակին էինք:

1915, Ապրիլ 11 (24), Շաբաթ օր, Պոլսոյ մէջ կը ձերբակալուէին 270 մտաւորական եւ ազգային դէմքեր: Ուրիշներ ալ պիտի ձերբակալուէին յաջորդ օրերու ընթացքին: Մեր թերթերուն մեծ մասը պիտի դադրէին պետական արգելքի կամ այդ թերթերուն տէրերուն, խմբագիրներուն, եւ աշխատակիցներուն ձերբակալման եւ աքսորման հետեւանքով: Մեր դաւառի ամբողջ մամուլը պիտի դերեզմանուէր: Պոլսոյ հրապարակին վրայ պիտի մնար կամ պիտի շարունակէր գոյատեւել «Բիւզանդիոն»ը, «Ժամանակ»ը, «Վերջին Լուր»ն ու «Ճերիտէի Շարգիէ»ն: Պոլսոյ զինուորական իշխանութիւնը բացարձակ խստութիւններու դիմած էր, որպէսզի փշուր մը տեղեկութիւն չհասնի արտասահման: Հետեւաբար, արտասահմանի մեր մամուլը Օսմանեան կայսրութեան հայաբնակ գաւառներու եւ Պոլսոյ Հայութեան մղձաւանջին մասին չէր կրնար ուղղակի եւ յստակ տեղեկութիւններ ձեռք ձգել եւ լոյս ընծայել:

Դադրած էր նաեւ Պոլսոյ «Ազատամարտ»ը: Խմբագրատունը խուզարկուած էր, դանձարկղին մէջի դրամը խլացուած եւ խմբագրական կազմին անդամներէն շատեր՝ կալանաւորուած: Հ. Յ. Դ. Պոլսոյ Կեդր. Կոմիտէի անդամներն ալ տարագրուած էին: Քանի մը հոգի, որոնցմէ Շաւարշ Միսաքեան (որ կրցած էր օձիքը ձեռք չտալ), կը լծուին զանազան աշխատանքներու, - ստուգումներ կատարել, ճշդել ձերբակալուածն ու ազատ մնացածը, վերահաստատել ներքին (հայաբնակ գաւառներու) եւ արտաքին՝ առաւելաբար Պուլկարիա եւ Կովկաս կապերը: Այս գործին մէջ հիմնական դեր կը կատարէ Շ. Միսաքեանը:

Գաղտնի մարմինը հետզհետէ կապեր կը հաստատէ Այաշի, Չանկըրըի, Գոնիայի, Հալէպի, Կարինի, Սեբաստիոյ եւ գաւառի այլ քաղաքներուն հետ եւ կը ստանայ սահմռկեցուցիչ լուրեր: Ասոնց արտասահման ուղարկումը դժուարութեան կը բախէր: Նամակները նամակատուն պէտք է յանձնուէին ո՛չ միայն բաց, այլեւ՝ միայն մէկ թուղթի վրայ (2 էջ), առաջին էջին վրայ գրութիւնը, երկրորդին՝ հասցէն: Սակայն, գաղտնի մարմինը միջոցը կը գտնէ ո՛չ միայն նամակ, այլեւ թղթակցութիւններ եւ տեղեկագիրներ հասցնելու Սոֆիա: Այդ միջոցներն են, ծածկագիր նամակ, բառօլա, ճամբորդներու հետ փոխանցումներ եւլն...:

Վարազ եւ Ռազմիկ ծածկանուններով՝ Շ. Միսաքեան թղթակցութիւններ կ'ուղարկէ Հ. Յ. Դ. Պալքանի Կեդր. Կոմիտէին, որ իր կարգին զանոնք լոյս կ'ընծայէ իր պաշտօնաթերթին՝ «Հայաստան» կիսաշաբաթաթերթին մէջ:

×

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ»
ԿԻՍԱՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ: Կիսաշաբաթաթերթ: Ազգային, գրական - քաղաքական: Պաշտօնաթերթ Հ. Յ. Դ. Պալքանի Կեդր. Կոմիտէի: Սոֆիա, 1915 Մարտ 10 - Սեպտեմբեր 26: 4 էջ (երբեմն՝ 2) 58×42 սմ.: Տպարան՝ Բ. Կլուշքով: Արտօնատէր՝ Ղուկաս Մինասեան, պատասխանատու տնօրէն՝ Գրիգոր Վասիլէֆ: Թիւ 8-էն սկսեալ (Ապրիլ 11 - 24) իբրեւ հիմնադիր կը նշուի Տիմիտրի Լիսապով - Գուրինը (Կուրին):

Սկիզբը խմբագրած է Արզումանը, ապա՝ Լիպարիտ Նազարեանցը, որ ինքզինք կը ներկայացնէ իբրեւ վարիչ:

Լոյս տեսած է ընդամէնը 57 թիւ:

Ամբողջական հաւաքածոն կը գտնուի Պէյրութի Հայկազեան Քոլէճի հայկական գրադարանին մէջ, իսկ պակասաւոր հաւաքածոյ մը կայ «Համազգային»ի «Նշան Փալանճեան» Ճեմարանի գրադարանին մէջ:

Գործածուած ծածկանուններէն ոմանք Ռ. Լ. կամ Ռ. Լեւոնեան = Լիպարիտ Նազարեանց: Ար - Ման կամ Արզուման = Տիգրան Խաչիկեան: Յովհաննէս Տէվէճեան: Վիգէն = Զապէլ Եսայեան:

Պոլսոյ գաղտնի մարմնի եւ Սոֆիայի «Հայաստան» թերթին մասին իբրեւ աղբիւր ունինք. - 1) Շ. Միսաքեան «Տերեւներ դեղնած յուշատետրէ մը», մատենաշար «Ազդակ»ի, թիւ 80, (Պէյրութ, 1957), 96 էջ: Ռ. Լեոնեան, «Մեծ աղէտի օրերուն», «Հայրենիք» ամսագիր, Զ. տարի, թիւ 2 (Դեկտեմբեր 1927), էջ 130 - 138, թիւ 5 (Մարտ 1928), էջ 114 - 122, թիւ 8 (Յունիս 1928), էջ 105 - 114:

×

ՉԱՐԱԳՈՒՇԱԿ ԼՈՒՐԵՐ

Սոֆիան տակաւին լուր չունէր մեր մտաւորականութեան ձերբակալումէն: Ապրիլ 13-ին, Պոլսէն Պուքրէշի ճամբով Սոֆիա հասած եւ պուլկար թերթերու մէջ հրատարակուած հեռագրալուր մը կ'ըսէր. - «Թուրք կառավարութիւնը, հայկական դաւադրութիւն մը երեւան հանած ըլլալով, զանգուածային ձերբակալութիւններ կատարած է մայրաքաղաքի հայ շրջաններու մէջ» («Հայրենիք» 1927, էջ 133):

Անհաւատալի, բայց իրաւ: Դաւադրութիւն գոյութիւն չունէր, սակայն, Օսմանեան կայսրութիւնը գաղտնօրէն սկսած էր ի գործ դնել իր հայաջինջ քաղաքականութիւնը, եւ, իբր պատրուակ՝ յառաջ կը քշէր մտացածին դաւադրութեան մը պարագան: Սոֆիայի Վերին Մարմինը սկիզբը կասկածանքով կը մօտենայ հեռագիրին բովանդակութեան, սակայն երբ կը ստանայ Շ. Միսաքեանի նամակը (Ապրիլ 18-ին), ամէն բան կը յստականայ:

«Ապրիլ 11-ի առտուընէ Պոլսի ամբողջ ոստիկանութիւնը շարժման մէջ դրուած էր: Սկսան հատ - հատ ձերբակալումներ նախապէս պատրաստուած ցանկով: Գիշերը տեղի ունեցաւ բուն դաւը, տեւելով մինչեւ առաւօտ:

«Դաշնակցականներէ զատ ձերբակալուած են հայկական բոլոր կուսակցութիւններու, հիմնարկութիւններու եւ միութիւններու աչքի ինկող անդամները. մէկ խօսքով, բոլոր անոնք, որ կարող էին որեւէ դեր խաղալ հանրային գործերու մէջ» (անդ):

Ժամանակի ընթացքին կը դադրին ներքին թղթակցութիւնները: Բաբերդէն կին մը կը հասնի Պոլիս, իբրեւ կրօնափոխ եւ Զաւէն Պատրիարքին կը յանձնէ տեղահանութեան առաջին նկարագրութիւնը: Շ. Միսաքեան կը գրէ. - «Չեմ գիտեր ինչպէս կրցայ դասաւորել եւ արտասահման հաղորդել, բայց կը յիշեմ որ երբեք օր չկրցի ո՛չ խօսիլ, ոչ ալ ճաշել» («Տերեւներ...», էջ 11):

Պոլիսէն ստացուած լուրերը գաղտնապահութեան ներած չափով կը հրատարակուէին «Հայաստան»ի մէջ և գաղտնի ճամբաներով կ'ուղարկուէին Կովկաս, որովհետեւ «Հայաստան» թերթի մուտքը արգիլուած էր Կովկաս՝ ցարական կառավարութեան կողմէ:

Սոֆիայի մէջ, Հ. Յ. Դ. մարմինը միաժամանակ կապ կը պահէր Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ ներկայացուցիչներուն հետ եւ իր ձեռքին տակ ունեցած նիւթերը կը փոխանցէր անոնց: Նուտով, վերոյիշեալ Պետութիւնները միացեալ յայտարարութիւն մը կ'ընէին՝ թրքական կառավարութիւնը ամբաստանելով իբրեւ կատարած ոճրագործ, եւ կը զգուշացնէին Բ. Դուռը, թէ գործուած ոճիրներուն համար պատասխանատու կը նկատէին Օսմանեան կառավարութեան բոլոր անդամները:

Թուրք կառավարութիւնը կը մերժէր կոտորածի գոյութիւնը: Կ'ըսէր, թէ Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ գործակալներուն կողմէ գրգռուած՝ տեղի ունեցած են անկարգութիւններ եւ ըմբոստութիւններ: Թուրք կառավարութիւնը իրեն կը վերապահէ իրաւունքը այդ ապստամբութիւնները զսպելու (անդ, էջ 137):

Այդ օրերուն, Պոլսոյ եւ Սոֆիայի մարմիններուն գործակցութեամբ Պոլիս կը ժամանէր Հայ - Գերմանական Ընկերակցութեան հիմնադիր անդամներէն Տոքթ. Եոհաննէս Լեփսիուս, որ Պոլսոյ մարմինէն ֆրանսերէն տեղեկագիրներ առնելով, իր կարգին բազմաթիւ փաստաթուղթեր հաւաքելով՝ լոյս պիտի ընծայէր Հայոց ջարդերու վերաբերեալ իր համբաւաւոր գործը:

Տեղահանութեան եւ աքսորի սարսափի մթնոլորտ կը տիրէր նաեւ Պոլսոյ մէջ: «Հայաստան» թերթի Օգոստոս 12-ի թիւին մէջ կայ Շ. Միսաքեանի «Մեծ նըրգնաժամը» թղթակցութիւն - յօդուածը, ուր կը կարդանք. -

«Դեռ չյագեցաւ ճիւաղը:

«Ամբողջ Հայաստանը, բովանդակ Կիլիկիան այլեւ Փոքր Ասիան եւ Բիւթանիան ոչնչացնելէ յետոյ, Թուրքիոյ Հայութեան արեւը վերջապէս մարելու համար, ահա նեթաղանը Պոլսոյ գլխուն:

«Ո՛չ, շառաւիղ պէտք չէ՛ մնայ այս ժողովուրդէն: Եւ ահա հինգ հազար երիտասարդ կալանաւոր քանի մը օրուան ընթացքին, դիւային խուճապով մը, որ ահ ու սարսափ կը ցանէ ճամբուն վրայ» («Տերեւներ...», էջ 14 - 15):

Այս թուականէն առաջ, Օգոստոս 1-ին, Միսաքեան Սոֆիա կը հաղորդէր սարսափելի լուր մը: Մինչեւ այդ թուականը 835,600 էր կոտորուած, անհետացած, խլամուած ու աքսորուած Հայերու թիւը: Ու կ'եզրակացնէր. - «Սեւ խաչ մը անգամ չունի այդ սեւաբախտ ժողովուրդը՝ նշանակելու համար իր թաղման վայրը»: («Հայրենիք», ամսագիր էջ 111):

Այս սահմռկեցուցիչ լուրին վրայ, զանազան հոսանքներու նախաձեռնութեամբ, Սոֆիայի մէջ կը կազմուի յանձնախումբ մը, որ կ'որոշէ.-

Ա.- «Օգոստոս 4-ին փակել տալ բոլոր խանութները՝ ի նշան ընդհանուր սուգի:

Բ.- «Նոյն օրը կատարել հոգեհանգիստ եւ կազմակերպել սգահանդէս:

Գ.- «...Քուէարկել բողոքի բանաձեւեր եւ յանձնել կառավարութեան ու օտար Պետութեանց ներկայացուցիչներուն, խնդրելով շուտ ընդ փոյթ ազդու քայլեր առնել Բ. Դրան մօտ՝ վերջ դնելու համար հայկական սարսափներուն»: («Հայրենիք», էջ 112):

Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ հայաբնակ բոլոր քաղաքներուն մէջ տեղի ունեցան հոգեհանգիստներ եւ բողոքի միթինկներ: Այս առիթով, «Հայաստան» թերթը լոյս տեսաւ սեւ շրջանակով եւ հետեւեալ վերնագիրը կրող Լիպարիտ Նազարեանցի խմբագրականով՝ «Պատմութեան եւ ոչ թէ մարդկութեան համար»: Խարանելով Թուրք կառավարութիւնը՝ ի տես հայկական կոտորածներուն, Նազարեանց կ'եզրակացնէր.

«Ու հոգ չէ, եթէ աշխարհի մէջ չգտնուի պարկեշտ արձանագրող մը, հայ ժողովուրդի կենդանի փշրանքները իրենք կը դառնան յաւիտենական յուշարձաններ, այնպէս որ ապագան երբեք չի կրնար մոռնալ Մեծ Եղեռնը»: (Կ. Գէորգեան, էջ 184):

1915 Օգոստոս 4-ի այս «Սուգի Օր»ուան տօնակատարութիւնը առաջին սգահանդէսն է, մեր օրերուն բառերով՝ ոգեկոչման հանդիսութիւնը:

Պուլկարիա, 1915-ի Սեպտեմբերի վերջը, հրաժարելով իր չէզոքութենէն՝ պատերազմի կը մտնէր Գերմանիոյ կողքին: Սեպտեմբեր 1914 - Սեպտեմբեր 1915 իր չէզոք քաղաքականութեան շնորհիւ՝ իբրեւ ապաստան կը ծառայէր Պոլսէն փախուստ տուած մեր մտաւորականութեան, առիթ կու տար Պալքանեան Կեդրոնական Կոմիտէին, որ լոյս ընծայէ «Հայաստան» երկշաբաթաթերթը, ուր հրատարակուած Շ. Միսաքեանի թղթակցութիւնները եկան թափել իբրեւ արցունք՝ մեր բիւրաւոր նահատակներուն անմեռ յիշատակին համար:

«ՈԶՆԻ»Ի ԷՋԵՐԷՆ

ՖԻԼԷ «ԷՐԵԲՈՒՆԻ» ԿՈՏԼԷՏ «ԱՐԱՐԱՏ» ՄԱԾՈՒՆ «ՍԱՅԵԱԹ-ՆՈՎԱ»

Ցունուարեան մի առաւօտ Մենուայի որդի Արգիշտին յանկարծ ժամանակաւորապէս արթնացաւ յաւերժական քնից եւ մարտակառքով ու չքախումբով ժամանեց Երեւան: Նրան դիմաւորեցին ցնծութեամբ ու որպէս գրօսաշրջիկ՝ տեղաւորեցին «Էրեբունի» հիւրանոցում: Արքան նայեց ցուցանակին, ժպտաց:

Ջուր պահանջեց:

- Գուցէ գարեջո՞ւր ըմպէիք, - առաջարկեցին Երեւանցիները:

- Բերէք:

Բերեցին:

- Իսկ ինչո՞ւ էք կնքել իմ քաղաքի անունով, - զարմացաւ Արգիշտին:

- Դա մեծ պատիւ է գարեջրի համար, - բացատրեց կնքողները:

- Բայց մեծ անպատուութիւն է քաղաքի համար, - նկատեց արքան, - չէ՞ որ գարեջուրը, վերջին հաշուով, ալքոլային խմիչք է, իսկ ալքոլի դէմ պայքար է տարւում:

- Անունը պայքարից առաջ են դրել:

- Լաւ են արել, թող հիմա էլ վերցնեն:

Բարկութիւնը մեղմելու նպատակով Արգիշտին հանեց ծխախոտի տուփը:

- Համեցէք, ընտիր սիկարէթ, - առաջարկեց մէկը:

- Դարձեա՞լ «Էրեբունի», - վիրաւորուեց արքան, - իմ քաղաքի անունը կպցրել էք նիկոտին կոչուող թոյնին:

Տեսէ՛ք ինչ է գրուած տուփի վրայ. «ՍՍՀՄ առողջապահութեան մինիստրութիւնը նախազգուշացնում է՝ ծխելը վտանգաւոր է ձեր կեանքի համար»:

- Ներիր, արքայ, - մեղայ եկաւ սիկարէթ մատուցողը, - չէի կարդացել.

- Ներում եմ, - ասաց մեծահոգի Արգիշտին:

Երեւանում շրջագայելիս արքան եղաւ Էրեբունի փողոցում, Էրեբունի միկրոշրջանում, «Էրեբունի» կինոթատրոնում, «Էրեբունի» ռեստորանում, «Էրեբունի» օդանաւակայանում, «Էրեբունի» արտադրական միաւորումում, «Էրեբունի» բուֆետների եւ ռեստորանների միաւորումում, հիացաւ «Էրեբունի» գորգով, զրուցեց «Էրեբունի» ֆութպոլի թիմի մանուկների հետ...

Արգիշտիի ախորժակը բացուեց:

- Ուտելի՛ք, - հրամայեց նա, - բայց նախ ջուր եւ օճառ բերէք, ձեռքերս լուանամ:

Բերեցին: Ջուրը անուն չունէր, իսկ օճառը կոչւում էր ... «Էրեբունի»:

- Սա ի՞նչ բան է, - որոտաց Արգիշտին, - մարդիկ ձեռքերի փոշին իմ քաղաքի անունո՞վ են մաքրում:

Եւ օճառը զարկեց յատակին:

Մատուցեցին «Էրեբունի» ճաշատեսակ, «Էրեբունի» ապխտած ֆիլէ, «Էրեբունի» հաց:

- Իմ ժամանակ Էրեբունիում էսքա՜ն «Էրեբունի» չկար, - մի փոքր մեղմանալով՝ ասաց Արգիշտին, եւ բոլորը ծիծաղեցին:

Արքան կամենում էր օգտուել 0.0.-ի ծառայութիւնից, բայց վախենում էր, որ տեղական արտադրութեան ունիտազի վրա՛յ էլ դրոշմուած լինի «Էրեբունի»:

Հրաժեշտ տալիս նա ասաց անուն դնողներին.

- Ապրիլի մէկին դարձեալ գալու եմ: Եթէ օճառ - մօճառի վրայի «Էրեբունի»ները հանած չլինէք՝ գլուխներդ կը թռցնեմ:

Ու անհետացաւ:

Հիմա պատկերացրէք, որ մի պահ յարութիւն է առել Սայեաթ Նովան: Դա բացառուած չէ, որովհետեւ անմահ է: Քայլում է հանճարեղ գուսանը իր անունը կրող պողոտայով՝ հաճելի է: Մտնում է իր անունը կրող երաժշտական դպրոցը՝ առաւել հաճելի է: Բայց նրա քնքուշ հոգին խռովւում է, երբ ռեստորաններից մէկի ճակատին կարդում է՝ «Սայեաթ-Նովա»:

Ո՞վ է կարող երաշխաւորել, որ մօտ ապագայում այդ ռեստորանի խոհարար...

Fonds A.R.A.M

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ - ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆ

Մայիս 26-ին, Երկուշաբթի, ժամը 17.30-ին Կաթողիկոս - Պատրիարքը Սէն - Շամոն կը հասնէր իր շքախումբով. կ'ընդունէին Ֆրանսայի մեր առաջնորդը՝ Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեան, Յովսէփ Ծ. Վրդ. Անտոնուտեան՝ մեծաւոր Զմմառեան վանքին, ինչպէս նաեւ Ճուրեան, Այվազեան, Պաթազեան եւ Թինճեան վարդապետները: Սէն Շամոնի Մատրան առջեւ 200 հոգինոց բազմութիւն մը կը սպասէր Հայրապետին եւ հիւրերուն: Կաթողիկոս - Պատրիարքը Հրաշափառ շարականով մուտք կը գործէր Մատուռ, ուր կը կատարուէր Կանոնական Աղօթքը:

Կաթողիկոս - Պատրիարքը հակիրճ քարոզով մը կը յորդորէր ներկաները հաւատարիմ մնալ Լուսաւորչի հաւատքին եւ Հայութիւնը իրարու կապող ազգային զգացումին: Միաբերան երգուած «Հայր Մեր»էն ետք հիւրերը առաջնորդուեցան հանդիսարահ, ուր հայերէն դասընթացքներու աշակերտները երգեցին «Բամ Փորոտան»ը, հնչուրց մեր փառերը: Բարի գալուստի խօսքը կարդաց ժողովրդապետ վարդապետը հայերէն, իսկ ֆրանսերէնը՝ Տիկին Ժանէթ Կուէրեան, Յանձնախումբի անդամներէն մին: Ներկայ էին Սէն - Թ'էթիէնի նահանգապետին եւ քաղաքապետին ներկայացուցիչները, Սէն - Շամոնի քաղաքապետն ու իր կցորդը՝ Պ. Գրիգորեան, Հ. Յ. Դ.-ի, Հայ Դատի Յանձնախումբի եւ Նոր Սերունդի ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ Մալթիացիներու եւ հայ մշակութային միութեանց անդամները եւ աշակերտներու ծնողքներ:

Հանդիսութեան պաշտօնական բաժինը վերջ գտաւ «Իմ հեռաւոր Հայրենիք» փառերգով: Ապա տեղի ունեցաւ ընդունելութիւն մը:

×

Ժամը 16.30-ին, Սէն - Թ'էթիէնի Եպիսկոպոսը՝ Փօլ - Մարի Ռուսէ, ընդունած էր մեր Հայրապետը Սէն - Շամոնի Սէն-Փիեռ Եկեղեցւոյ մօտ եւ զինք առաջնորդած գերեզմանատուն, ուր միասնաբար աղօթած էին մեր նախկին երեք ժողովրդապետ հանգուցեալ վարդապետներու հոգիներուն համար՝ Պապեան, Եղիազարեան եւ Կոմիտաս վարդապետներ:

Եպիսկոպոսը իր վարդապետներով ներկայ էր մեր ընդունելութեան:

ԼԵՒՈՆԵԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

×

ՎԱԼԱՆՍ

Երեքշաբթի, Մայիս 27, առաւօտուն Վալանսի հայ գաղութը արժանավայել ընդունելութիւն մը ցոյց տուաւ հայ կաթողիկէ Կաթողիկոս - Պատրիարք Յովհաննէս - Պետրոս ԺԸ.-ի: Ժամը 9.30-ին, Վալանսի Մայր տաճարի սեմին, Մարշան Եպիսկոպոս՝ շրջապատուած վարդապետներով, կ'ընդունէր Կաթողիկոս - Պատրիարքը, որ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ երգչախումբի կողմէ մեկնաբանուած հրաշափառով կ'առաջնորդուէր դէպի խորան: Ներկայ էին Կաթողիկոս - Պատրիարքին ընկերացող վեց վարդապետները, Ֆրանսայի հայ կաթողիկէ համայնքի առաջնորդ Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեան, հոգաբարձութեանց անդամներ, հրեայ համայնքին պետը եւ հոծ բազմութիւն մը: Բարի գալուստի խօսք արտասանեց Մարշան Եպիսկոպոս, որուն պատասխանեց Կաթողիկոս - Պատրիարքը:

Ժամը 10-ին, Վալանսի քաղաքապետութիւնը ընդունելութիւն մը տուաւ ի պատիւ Յովհաննէս - Պետրոս ԺԸ. Կաթողիկոս - Պատրիարքին: Խօսք առնելով երեսփոխան - քաղաքապետը՝ Ռուտոլֆ Փէս, յիշեց 1922-ին Ֆրանսա եկած գաղթական Հայերը, որոնք կարճ ժամանակուան մէջ կրցան սպիացնել իրենց վէրքերը եւ յաջողիլ կեանքի մէջ, շնորհիւ իրենց աշխատասիրութեան եւ ձեռներէց ոգիին: Ապա յիշեց Լիբանանէն գաղթած Հայերը, որոնք լաւ ընդունուեցան Վալանսի մէջ: Ի պատասխան իր խօսքին մէջ Կաթողիկոս - Պատրիարքը գրուատեց Ֆրանսայի ասպնջականութիւնը: Ապա նուէրներ փոխանակուեցան:

Յովհաննէս - Պետրոս ԺԸ. ընդունուեցաւ նաեւ Տռոմի նահանգապետ Ժերար Լըֆէվրի կողմէ: Ներկայ եղաւ Սէն - Ժան Եկեղեցին մատուցուած պատարագին: Եկեղեցին լեցուած էր հայ յարանուանութեանց հոգեւոր պետերով, հոգաբարձութեանց անդամներով եւ հաւատացեալներով: Պատարագի երգեցողութիւնը կը մեկնաբանէր Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ դպրաց դասը, ղեկավարութեամբ Հայկազ Օհանեանի:

Կաթողիկոս - Պատրիարքին Վալանս այցելութիւնը վերջ գտաւ հայ կաթողիկէ համայնքի հոգաբարձութեան կազմակերպած գինեձօնով:

ԼԵՒՈՆ ՏԷՐ - ՍԱՐԳՍԵԱՆ

×

ԼԻՈՆ

Քաղաքին երեք օրաթերթերը - երեքն ալ կը պատկանին հանրածանօթ Ռօպէր Հերսանի - Մայիս 29-ի իրենց թիւին մէջ, լայն տեղ տուին Յովհաննէս - Պետրոս ԺԸ.-ի Լիոն այցելութեանը: Հրատարակեցին նկարներ:

Համաձայն առաջուընէ պատրաստուած յայտագրին, հայ կաթողիկէ Կաթողիկոս - Պատրիարքը կրցաւ շփումներ ունենալ շրջանին պաշտօնական անձնաւորութեանց հետ: Իր շքախումբով ընդունուեցաւ նահանգապետարանը թէ՛ նահանգապետէն և թէ՛ նահանգային ժողովին նախագահէն, միասնաբար. գնաց Վիլէօրպան՝ ուր իրեն կը սպասէր նախկին նախարար եւ միշտ տեղւոյն քաղաքապետ Շարլ Էռնիւ: Ընդունուեցաւ նաեւ Լիոնի քաղաքապետարանը առաջին կցորդ Անտրէ Սուլիէյէ:

Այս այցելութիւններուն ընթացքին, խօսակցութեան նիւթ եղան ո՛չ միայն շրջանին հայ գաղութը՝ որուն մասին, ինչպէս ուրիշ անգամներ, լսուեցան միայն լաւ բաներ, այլ նաեւ եւ մանաւանդ՝ Լիբանանի կացութիւնը:

«Լիբանանցիները իրենց ամբողջ վստահութիւնը կը դնեն Ֆրանսայի վրայ: Ֆրանսան պէտք չէ լքէ Լիբանանը» յայտարարեց Պատրիարքը, կը գրէ «Լը Փրոկրէ» թերթը:

Քաղաքական դիրքաւորում մը՝ որ չենք գիտեր թէ որքան պիտի գնահատուի Լիբանանի մէջ զիրար բզքտող բազմազան խմբակներու ղեկավարներէն:

Զուտ հովուական գետնի վրայ, Յովհաննէս - Պետրոս ԺԸ. պատարագեց եւ քարոզեց, թէ՛ հայերէն եւ թէ՛ ֆրանսերէն, քաղաքին կաթողիկէ գեղեցիկ եկեղեցիներէն մէկուն, Սէն - Սաքրըման Եկեղեցիին մէջ՝ որ մօտն է Հայ Առաքելական Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցիին:

Ներկայ էին քաղաքին կաթողիկէ, օրթօտոքս եւ աւետարանական եկեղեցիներէն ներկայացուցիչներ, Նորվան Եպիսկոպոսին եւ Իսահակ Ա. քահանային կողքին: Հոն էին նաեւ պետական ու քաղաքապետական անձնաւորութիւններ եւ հայ զանազան միութիւններու վարիչներ: Շուրջ երեք հարիւր հոգի ներկայ եղան արարողութեան:

Կղեմէս Վրդ. Մալճեանի բարի գալուստի մաղթանքներէն վերջ, Կաթողիկոս - Պատրիարքը, իր քարոզին մէջ, հրաւիրեց ժողովուրդը մնալու աւելի քան երբեք կառչած քրիստոնէութեան, երբ այնքան վտանգաւոր հոսանքներու ենթակայ է մարդկութիւնը ներկայիս: Գիտութեան ձեռք բերած յառաջդիմութիւններուն պէտք է ընկերանան հոգեւոր խոկումներ:

Յակոբ Աբրահամեան կը ղեկավարէր երգչախումբը:

Կրօնական արարողութենէն յետոյ, ներկաները հրաւիրուեցան ճոխ, բայց խճողուած հիւրասիրութեան մը՝ ուր Կաթողիկոս - Պատրիարքը եւ իր շքախումբին կղերականները առիթ ունեցան խօսակցելու համայնքին անդամներուն հետ: Հին ծանօթներ զիրար վերգտան: Գէորգ Վրդ. Զապպարեան նկատեց, անկասկած, որ չէ մոռցուած Լիոնի մէջ՝ ուր քանի մը տարիներ ծառայած է յօգուտ գաղութին, իբրեւ հովիւ եւ դաստիարակ:

Ամէն ինչ անցաւ համակրական, խանդավառ մթնոլորտի մէջ: Մայիս 28-ը պիտի մնայ կը կարծենք Լիոնի հայ կաթողիկէ համայնքին համար յիշատակելի թուական մը: Մալճեան վարդապետին, Նազարէթ եւ Սեդրակ Սանճեանի եւ իրենց գործակիցներուն ջանքերն ու զոհողութիւնները զուր չանցան եւ կը յուսանք որ գնահատուեցան շրջանին հայ կաթողիկէ համայնքին բոլոր անդամներուն կողմէ:

Հետեւեալ առաւօտուն, Կաթողիկոս - Պատրիարքը կրցաւ այցելել նաեւ Լիոնի Եպիսկոպոս, կարտինալ Տը Քուրթրէի որ նախորդ օրը Հռոմ կը գտնուէր՝ ուր գացած էր կարգադրելու համար Պապին յառաջիկայ Հոկտեմբերին Լիոն կատարելիք այցելութեան առնչութեամբ խնդիրներ:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

ները յաճախորդներին չեն հրամցնի «Սայաթ - Նովա» մածուն: Դա միանգամայն հնարաւոր է, որովհետեւ մայրաքաղաքի որոշ ռեստորաններում այսօր մատուցում են կոտլետ «Արարատ», փիլէ «Արմենիա», որը պատրաստւած անուանում են Ֆիլարմոնիա:

Բայց զարմանալին ո՞րն է:

Որ ճաշերին եւ ուտելիքներին այդպիսի անուններ դնողները մարում են...

ՎԱՐԴԱՆ ԱԼՈՅԵԱՆ

Սիլվիա Աճէմեանի առուեստի պատմութեան փայլուն աւարտաճառը

Հինգշաբթի, Մայիս 22-ին, Սորպոնի Կոէտր սրահին մէջ, Սիլվիա Աճէմեան, Պէյրութի Սուրսոք Թանգարանի տնօրէնի կցորդ, փայլուն աւարտաճառ մը ներկայացուց, նիւթ ունենալով. - Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի նկարազարդ ձեռագիրները. -

« Les manuscrits arméniens enluminés dans la Collection du Catholicossat de Cilicie — XIII - XVII siècles »

Դատակազմը բաղկացած էր ձեռնհաս անձնաւորութիւններէ, որոնց առաջինն է փրոֆ. Սիրարփի Տէր - Ներսէսեան, եզակի դէմք մը, ոչ միայն իր բացառիկ զարգացումով եւ՝ հոնկէ՝ պարզութեամբ, այլեւ մանաւանդ իր արտակարգ երիտասարդութեամբ, 90-ի դրան, մտքով ու սրտով, ուշիմութեամբ ու խառնուածքով, յիշողութեամբ ու հետաքրքրութիւններով:

Իր կողքին էին՝ Տիկին Սիւզի Տիւֆաէն, բիւզանդագէտ եւ տնօրէնուհի Գործնական Բարձրագոյն ուսմանց վարժարանին եւ փրոֆ. Ժան - Փիէր Մահէ:

Սիլվիա Աճէմեան հակիրճ կերպով ամփոփեց իր աւարտաճառին բովանդակութիւնը բացատրելով թէ ինչ մեթոտով աշխատած էր: Ապա, Տիկին Տիւֆաէն հրաւիրեց Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանը որ իր հարցումները ընէ: Անկասկած խիստ հետաքրքրական էր այս մասը, որ ցոյց կուտար նաեւ թէ դատակազմի երեք անդամներն ալ ի՛նչ բծախնդրութեամբ եւ խղճամտութեամբ կարդացած էին աւարտաճառը եւ ի՛նչ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտային: Այլ խօսքով, ձեւակերպութիւն մը չէր, ընդհակառակն, սկսելով նոյնինքն Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանէ, որու հետ աշխատած էր տոքթորայի թեկնածուն, բայց որ բնաւ չվարանեցաւ եթէ ոչ նեղը դնելու, գոնէ ստիպելու Սիլվիա Աճէմեանը, որ լուսաբանէ իր տեսակէտներուն միտ - բանին: Իր անոյշ ժպիտով ու նայուածքով, հաստատելու համար ի վերջոյ, թէ գոնէ մէկ կէտի վրայ, Օր. Աճէմեան զինքը չի համոզեր...

Իրմէ ետք Ժ. Փ. Մահէ յայտնելով հանդերձ թէ նիւթը իր մասնագիտութիւնը չէր, հաստատեց թէ լուրջ աշխատանք տարած էր աւարտաճառը կարդալով, ինչպէս ցոյց տուին իր կարգ մը մատնանշումները: Նոյնն էր Տիկին Տիւֆաէնի մօտեցումը:

Կարճ խորհրդակցութենէ մը ետք, դատակազմը «Շատ լաւ» յիշատակութեամբ տոքթորայի տիտղոսը շնորհեց Սիլվիա Աճէմեանի:

Ա.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ. -

Կապոյտ Խաչի Սէն - Ժերոմի մասնաճիւղի վարչութիւնը, գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր, Երկուշաբթի, Մայիս 26-ի օրը, կազմակերպելու ճաշ - զբօսագնացութիւն մը ի յարգանս մայրերուն, դէպի Սալօն քաղաքի մօտ Լամանօն բնակած գիւղը, Սերոբեաններու օդաւէտ օպերժը:

Յիսունէ աւելի հայաշնորհ մամիկներ, խաչուհիներու հոգատարութեամբ յիշատակելի եւ ուրախալի օր մը անցուցին զուտ հայկական շրջանակի մը մէջ:

Հիւրաբար գտնուեցայ իրենց կողքին, յիշելով թէ այս մայրերը, այսօր մեծ մայրիկ՝, Եղեռնի ճանապարհներէն հրաշքով փրկուած գրկի երախաներ էին, կամ կարաւաններու հետեւելով բոպիկ պատանիներ ու որոնք շնորհիւ մարդասէր Ֆրանսայի ժողովուրդին գտան ապահովութիւն եւ ծնունդ տուին նոր սերունդներու եւ այսօր պետական օժանդակութեամբ կ'ապրին խաղաղ ծերութիւն մը: Մաղթելի է որ այսպիսի յարգանքի ձեռնարկները յաճախ կատարուին նոր սերունդի կողմէ:

Անդամուհիները գիտցան պատուել մեր մամիկները:

ԹԱԳՒՈՐ ԹԱԳՒՈՐԵԱՆ

×

ՀԱՃԵԼԻ ՊՏՈՅՏ ՄԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը կազմակերպած էր Հինգշաբթի, Մայիս 8-ին, Համբարձման տօնին առթիւ շատ հաճելի պտոյտ մը: Վարձուած էր օթօքար մը, որ լեցուած էր ամբողջութեամբ. ներկայ էին մասնաճիւղին անդամները ու համակիրները. քառը կը սուրար Կրընոպլը շրջապատող անտառազարդ եւ հոտաւէտ ծաղիկներով ծածկուած լեռնային ճամբով մը դէպի Կրէ - ան - Վէրքոռ, մօտ 40 քիլոմեթր հեռու քաղաքէն: Երբ հասան ճաշարանը, ընկերուհի Սարգիսեան բարի գալուստ մաղթեց բոլորին, որոնք հաւաքուեցան իրենց յատկացուած ճաշասեղաններուն շուրջը. ճոխ եւ այլազան էին պատրաստուած ճաշերը, որմէ յետոյ սկսան աւանդական վիճակի խաղերը: Այսպէսով ամէնքս ալ ուրախ եւ լաւ օր մը անցուցինք, իսկ տարեց ընկերուհիներուն ալ մէկ - մէկ փոքրիկ նուէրներ բաժնուեցան:

Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը չէր մոռցած նաեւ այն տարեց ընկերուհիները որոնք տարիքի բերմամբ չէին կրցած ներկայ ըլլալ այդ հաճելի պտոյտին, անոնց ալ մասնաւոր այցելութիւն մը տուին ու բաժնեցին նուէրներ Մայրերու Օրուան առթիւ:

Թող միշտ ապրի Կապոյտ Խաչը իր ազգանուէր բարի գործերով:

ԽԱԶՈՒՀԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի օփերայի շէնքի Արամ Խաչատուրեան համերգասրահի դիմաց, Մարշալ Բաղրամեան պողոտայի սկիզբը բարձրացած է Մարտիրոս Սարեանի յուշարձանը: Բացման հանդիսութեան խօսք առած է Երեւանի քաղաքապետը՝ Եդուարդ Աւագեան: Յուշարձանը քանդակած է Լեւոն Թոքմաջեան. ճարտարապետն է Արթուր Թարխանեան:

Fonds A.R.A.M

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Հրաչ Զարդարեանի յիշատակին Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան 100 Ֆ. կը նուիրէ Մխիթարեաններու Օժանդակ Ֆոնտոն (ստանալ «Յառաջ»էն):

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

10-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ

ՀԱՅԿԵՐՈՅԹԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Ճիէրճեան 50.000 Ֆ., Պօղոսեան եղբայրներ 10.000 ֆրանք, Վասպուրականի Հայրենակցական Միութիւն 10.800 Ֆ., Արշամ Պապայեան, Աստուր Պանոյեան, Կապոյտ Խաչի քաղաքի մասնաճիւղ 2000-ական ֆրանք, Նուպար Փափազեան, Գուրգէն Փիրանեան, Սէն-Ժեռոմի Կապոյտ Խաչ, Սեդրակ Սամուէլեան, Պօմոնի Կապոյտ Խաչ, Պուլվար Օտտոյի Կապոյտ Խաչ, Սէն-Ժեռոմի Ս. Սահակ-Մեսրոպ Եկեղեցի, Ժիրայր Դատավորեան, Տէրոյեան եղբայրներ, բժիշկ Ժորժ Թաղոյեան, Սարգիս Գույումճեան, Դաւիթեան Գրիգոր, Զաւէն Միլոնեան, Հայ Արենոյշներու Միութիւն, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցի, Շալճեան ընտանիք, Համազգային, Մուրատեան ընտանիք, Յակոբիկ Սահակեան 1000-ական Ֆ., Կարօ Սարեան, Երանոս Պէգիրճեան, Շաւարշ Փիրանեան, Վարդեվառ Գամպերեան, Վերքին եւ Սօնիա Փիլիկեան, Վահան Յակոբեան, Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ Եկեղեցին, Սէն-Լուի Ս. Գէորգ Եկեղեցի, Քամփ Ֆրէզի Ս. Կարապետ Եկեղեցի, Պօղոս Քէքէվեան, Սաճեան, Սէն-Թ'Անթուանի Ս. Թադէոս Եկեղեցի, Ներկարարեան (Մանոսք), Ռուբէն եւ Արմէն Ճառայեան, Հայեազ Մարտիրոսեան, Գրիգոր Պանոյեան, Անրիէթ Աւտոյեան, Տէր եւ Տիկին Սահակեան, Տիտիէ եւ Ռոլան Դաւիթեան, Կորիւն եւ Սօսէ Յովսէփեան, Դաւիթ Պանտիկեան, Աշոտ Վարդանեան, Տիգրան Ղազարեան, Տէր-Շէքիվաթեան, Օր. Սաթենիկ Թասլաքեան 500-ական ֆրանք, Կրէկուար Գրիգորեան, Շահան Քհնյ. Տէտէեան, Ժամկոչեան, Աստուր Քէօսէեան 400-ական Ֆ., Փարիզ Արմաղանեան, Կիրակոս Հէլվաճեան, Սեպուհ Ճանիկեան, Հայկուհի Ճանիկեան, Գարուն երգչախումբ, Աւագեան, Կարապետ Տէրտէրեան 300-ական Ֆ., Ժաք Սիմոնեան, Թամար Արսլանեան, Պաղտասար Տիրատուրեան, Հայկազ Զուքուրեան, Տիրիկեան ընտանիք, Պապիկեան, Տէր եւ Տիկին Թախթալեան, Խաչքասեան, Արզումանեան, Խորէն Գրիգորեան, Գուսան երգչախումբ, Պերճ Կարապետեան, Ժիւլի Պանոյեան, Թագուհի Սուքիասեան, Սուրէն Փիրանեան 200-ական Ֆ., Համազասպեան, Վարդուկեան, Ունանեան, Հայկազ Պօղոսեան 100-ական Ֆ.:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՅՈՒՆԻՍ 22

ՅԱՅՏԱԳԻՐ. - Ժամը 10-ին Պատարագ, ժամը 11-ին մրցանակաբաշխութիւն, ժամը 13-էն դաշտահանդէս, ճաշ, ... մինչեւ ուշ գիշեր:

ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ. -

- Վարժարանին աշակերտութիւնը՝ երգչախումբ, արտասանութիւն, գաւեշտ, խաղ:
- Նաւասարդ պարախումբ:
- Սուրէն՝ իր նուագախումբով:
- Մարթէն Եօրկանց:
- Էվըլին Ալթունեան:
- Նարեկ:
- Յարութ:

Տիւօ Զեփիւռ:

Հայկական մթնոլորտ եւ ճաշ, հաճելի միջավայր, ճոխ վիճակահանութիւն:

Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը անդամական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Յունիս 7, ժամը 16-ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9-րդ:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը Յունիս 7, Շաբաթ օր, ժամը 15-ին անդամական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, գաղութիս Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ յարակից Ազգային Տան սրահին մէջ:

Կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ եւ ճշդապահ ըլլալ:

GALA M.C.A. 86

Les ATELIERS de la M.C.A.

et

l'Ensemble Folklorique Arménien AKHTAMAR

Dimanche 8 Juin à 16 heures

Palais des Sports

rue de Toulon — Alfortville

Participation aux frais

M.C.A. — 9, rue de Madrid

Tél. : 43 - 76 - 55 - 89

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ օր, Յունիս 7, տօն է Սրբոյն Ներսէսի Մեծի Հայրապետին եւ Խաղայ Եպիսկոպոսին:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչ

Փարիզի մասնաճիւղ

Միօրեայ դպրոցի տարեվերջի

Հանդէս

Կիրակի, Յունիս 15, ժամը 15.30-ին՝

17-21, rue Léopold Bellan, Paris 2e

Métro Sentier

Խօսք կ'առնեն՝ վեթերան ընկերուհի՝ Արշալոյս Թադէոսեան

Շրջ. վարչութեան ատենապետուհի՝ Հէլէն Մերճանեան

Երախաները պատրաստած են երգ, պար, արտասանութիւն, գաւեշտ:

LE COMITÉ DE PARIS DE L'U.G.A.B.

présente

les œuvres du peintre amateur

ARA LUTUFYAN

Exposition du 5 au 12 Juin de 18 à 21 heures

au Centre Culturel Alex Manoogian

118, rue de Courcelles — Paris 17e

Vernissage le Jeudi 5 Juin de 19 à 20h30

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

×

Տարեվերջի հանդէս Իսիի Եկեղեցւոյ Միօրեայ Վարժարանի:

Ելոյթ կ'ունենան աւելի քան 100 աշակերտներ, երգ ու պար, արտասանութիւններ: Կիրակի օր, Յունիս 8ին, ժամը 15ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 25 Ավիւ Վիքթոր Քրէսոն, Իսի:

Կը հրաւիրուին շրջանի հայութիւնը քաջալերելու աշակերտներն ու պատասխանատուները»:

«LES BALLETS ARMÉNIENS»

RECRUTENT

GARÇONS et FILLES (âge minimum 14 ans) désirant participer aux activités du groupe

Contact : 46.31.61.19 après 19h

DIMANCHE 15 JUIN

de 10 h jusqu'aux chandelles

Grande Fête Champêtre

au profit du patronage de l'église apostolique arménienne St. Jacques de Lyon

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ի ՆՊԱՍՏ

ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

PARC COMMUNAL de SATHONAY-VILLAGE

(Mairie) Itinéraire fléché à partir de Fontaines-les-Maronniers

— *Ambiance arménienne* —

Jeux divers

SUPER-TOMBOLA

avec pour lots :

— 1 vélo de course

— 1 téléviseur portatif couleur

— 2 livres d'Arts «Les Trésors d'Etchmiadzin»

TIRAGE LE MEME JOUR

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Meubles Ghazarian

Z.I. Vitrolles à 20km de Marseille

tél. 42. 89.27.47

"Բացառիկ զեղչ «Յառաջ»ի բաժանորդներուն"

Ogan D'narc

ENSEMBLE

Le jeudi 12 juin à 20h30
au Théâtre du Gymnase,
4, rue du Théâtre Français à Marseille
l'Ensemble Ogan D'NARC,
sous la direction de ce dernier,
se produira pour la première fois à Marseille

PROGRAMME

Ch. GOUNOD :
Petite Symphonie pour instruments à vent
A. DVORAK :
Sérénade pour instruments à vent, violoncelle et contrebasse

avec

J.-M. DEMIGNE flûte
M. BADIN J.-C. LATIL hautbois
J.-M. TIEBOT D. GUEIRARD clarinette
Ph. LE QUERREC F. BARON basson
P. POIGT A. GESTRAUD R. TAUPINARD cor
V. GUEIRARD violoncelle
C. MICHOT contrebasse

Mélodies françaises
Chansons françaises des XVe et XVIIIe siècles

Alice CHAMIRIAN mezzo-soprano
Reine TERREAU harpe
Jean-Michel DEMIGNE flûte
Ogan D'NARC piano

LOCATION

Gebelin,
77-79, rue Saint-Ferréol 13006 Marseille
Boite à Musique,
2, rue Moustier 13001 Marseille
Syndicat d'initiative,
2, pl. de la Libération 13100 Aix-en-Provence
Prix des places : 70 F. Tarif étudiants : 35 F.

Tous les produits du Stand d'ARMENIE de la Foire de Paris sont en vente chez

HAY DISC

alcools, cristaux, artisanat, céramiques, cigarettes, disques, cassettes etc...

HAY DISC
35, RUE LAMARTINE, 75009 PARIS
TEL. : 48 - 78 - 22 - 79
M° CADET ou Notre-Dame-De LORETTE
Ouvert du Lundi au Samedi de 14 à 19h

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 29, կէսօրէ ետք ժամը 15-էն սկսեալ դպրոցի շրջափակին մէջ:

Պար, - երգ, - մրցանակաբաշխութիւն, - անակնկալներ, - հայկական պիւֆէ, - խաղեր, եւայլն:

Մուտքը ազատ է:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Fonds A.R.A.M

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ
7-8
SAMEDI-DIMANCHE
7-8 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 16.242
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNEE — No 16.242

ՖՈՒԹՊՈԼ ԵՒ ԱՅԼ ՀԱՐՑԵՐ

Անգլիոյ բարձրավարկ Տիը Էքոնոմիսթ թերթը Մայիս 31-ի իր թիւին մէկ ծաւալուն մասը յատկացուցած է ոտնագնդա - կին կամ ֆութպոլին: Ինչպէս յայտնի է թերթին անունէն իսկ, ան ամէն հարցի տնտեսական կողմը կը սիրէ քննել, եւ այդ կ'ընէ այս պարագային ալ: Տնտե - սական ու քաղաքական անկում կը նշէ աշխարհի ամէնէն ժողովրդական մարզանքին մէջ, կը պարզէ հարցին զանազան ծալքերը՝ 9 էջնոց մանրազնին քննութեան մը ընթացքին:

Ի միջի այլոց, յօդուածագիրը՝ Ճեյմի Կավրոն, կ'անդրադառնայ ազգա - յին հարցերու: Կը շեշտէ թէ որքա՛ն կարեւոր է ազգային պատկանելութիւնը իբր ազդակ, ֆութպոլի հետ կապ ունեցող ամէն հարցի մէջ: Կ'ընդգծէ որ Սպանիոյ Քաթալանները, որոնք տեսակ մը փոքրամասնութիւն են, շատ կապուած են իրենց «մայրաքաղաք» Պարչելոնայի գլխաւոր խումբին, որ «դրօշակակիրն» էր Քաթալան ազգայնականութեան, Ֆրանքոյի գէշ օրերուն, երբ մենատէրը ամէն ձեւով կը քաջալերէր Մատրիտի Ռէալը, եւ անոր յաղթանակները կ'որակէր դրական արդիւնք՝ ֆաշական - կարգապահութեան եւ «զուտ» սպանական խառնուածքին: Մինչեւ այսօր ալ ազգայնական ոգին կապուած է անոնց, կ'ըսէ Կավրոն: Պարչելոնայի ժողովուրդը, մանաւանդ, տնտեսական նեցուկն է իր խումբին: Միջին հաշուով, իւրաքանչիւր խաղի ներկայ էին 100.834 Պարչելոնացի (1985-ին):

Եւրոպայի մէջ ուրիշ ո՛չ մէկ խումբ նոյն սերտ, ջերմ կապը ունի իր համակիրներուն հետ, կը շեշտէ յօդուածագիրը, հակառակ անոր որ մամուլը լայն տեղ կու տայ Լիվըրփուլի (Անգլիա) խումբի «նեցուկ» խուլիկաններուն՝, Իտալիոյ ջեր - մեռանդ «հաւատացեալ» սիրողներուն, եւայլն: Հիւսիսային - Եւրոպայի մէջ, ուր սիրողները կը նախընտրեն տուն մնալ, խաղը հեռատեսիլէն դիտել, անձրեւէն խուսափիլ, կամ թենիս դիտել, բայց, զօրաւոր չեն սիրողներու կապերը իրենց նախընտրած խումբերուն հետ, կ'ըսէ Կավրոն, եթէ բաղդատենք զանոնք համա - եւրոպական իրողութեանց եւ մանաւանդ հարաւային Եւրոպայի հետ:

Կավրոն կ'ընդգծէ որ խումբի մը նեցուկ կենալու զանազան ձեւեր կան, անշուշտ, սակայն սթատիում երթալու եւ խաղին ներկայ ըլլալու տաղտուկը տանելի դարձնողներն են ամենակարեւոր համակիրները: Նախ՝ իրենց ներկայութեամբ կ'ո - գեւորեն խումբը: Երկրորդ, տնտեսականօրէն խումբ մը շատ աւելի կը շահի ներկաներէն քան հեռատեսիլէն հեռարձակողներէ: Նախ, ներկան տոմսակ կը գնէ: Երկրորդ, դաշտին շուրջը դրուող յայտարարութիւն - ռէքլամներու սակը աւելի բարձր է, երբ շատ է ներկաներուն թիւը: Երրորդ, հեռատեսիլի ընկերութիւններն իսկ խումբի մը իսկական ժողովրդականութեան չափանիշ կը նկատեն ներկաներուն թիւը:

Ապա յօդուածագիրը կու տայ վիճակագրական պատկերը, որ ցոյց կու տայ թէ Անգլիա, Գերմանիա, եւ ... Հայաստան կարծուածին չափ ջերմեռանդ չեն իբր ոտնագնդակի սիրող: Ահաւասիկ ցանկը 13 ամենաշատ «յաճախորդ» ու - նեցող խումբերուն: Աջ սիւնակի թիւը միջին թիւն է 1985-ի ընթացքին ֆիզի - քապէս ներկայ գտնուողներուն, (վճարովի, սթատիումին մէջ), խումբին իւրա - քանչիւր խաղին:

1..	Պարչելոնա	100.834
2..	Նափոլի	77.457
3..	Ռէալ Մատրիտ	70.101
4..	Թիֆլիսի «Դինամօ»ն	63.858
5..	Միլանօ	60.864
6..	Ինթէրնացիոնալէ (Իտալիա)	52.250
7..	Հռոմ (Ռոմա)	52.153
8..	Աթլէթիքօ Մատրիտ	50.833
9..	Մանչէսթըր Իւնայթըտ (Անգլիա)	45.074
10..	Ֆիորենթինա (Իտալիա)	43.215
11..	Ժիւվէնթուս (Իտալիա)	40.605
12..	Օլիմփիաքոս (Յունաստան)	40.200
13..	Կիեւի «Դինամօ»	39.992

Անշուշտ շատ մը ազդակներ կ'ազդեն այս թիւերուն: Օրինակ, Երեւան չունի Մատրիտի բնակչութիւնը, չի կրնար հայթայթել անոր չափ սիրող - դիտողներ: Միւս կողմէ, սակայն, Երեւան աւելի մեծ է, քան Ֆիրենցէ, եւայլն: Տպաւորիչ է Իտալիոյ եւ Սպանիոյ սիրողներուն կիրքն ու հաւատարմութիւնը:

Քաղեց՝ ԽԱԶԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

MUNDIAL

ՖՐԱՆՍԱ ՅԱՂԹԵՑ ... ՉՅԱՂԹԵԼՈՎ ՀԱՆԴԵՐՁ

Ֆրանսայի ձեռք ձգած հաւասար (1 - 1) արդիւնքը Խորհրդային Միութեան հետ համազօր է յաղթանակի մը, քանի որ առջի օրուան Խորհրդային յաղթանակը (Հունգարիոյ դէմ՝ 6 - 0) մեծ յոյսեր չէր ներշնչած: Առաջին կէսը նշանակեց Խորհրդային Միութիւնը, բայց քիչ ետք Ֆերնանտէզ յաջողեցաւ հաւասարեցնել գեղեցիկ կոլով մը: Ֆրանսա իր խումբին (Գ) երկրորդ տեղը կը գրաւէ:

Խաղին աւարտին, հեռատեսիլի հայ դիտողները զարմանքով տեսան անշուշտ երիտասարդ մը մեծ պաստառով, ուր կը կարդացուէր՝ «Լեւոն, մեր սէր Հայաստան»...:

Նոյն օրը, Հինգշաբթի, Իտալիա - Արժանթին յարենման արդիւնքի մը յանգեցան (1 - 1), ինչպէս նաեւ Հարաւային Քորէա եւ Պուլկարիա (1 - 1):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱԹԱԶԻ նամակը որ նախ մասամբ միայն հրատարակուեցաւ «Մաթէն»ի կողմէ, բաւական աղմուկ հանեց: Արդարեւ, գործատիրութեան նախագահը գործատէրե - րու ուղղուած նամակի մը մէջ, կ'ըսէր թէ նոր օրինագիծին շնորհիւ (ջնջում վար - չական արտօնութեան պաշտօնազրկելու համար) կարելի է հանգիստ սրտով գործել հանել մինչեւ տասը հոգի: Ասիկա այնքան կը շեշտուէր թերթին կողմէ, որ արդար վրդովում մը կը ստեղծէր սենտիքաներուն մօտ եւ այլուր: Կաթազ անմիջապէս կը բողոքէր, «դայթակղեցուցիչ» գտնելով ինչ որ իրեն կը վերագրուի, մինչդեռ նամակին շարունակութեան մէջ, կ'ըսէ որ այդ գործազրկումները թոյլ պիտի տան նոր աշխատաւորներ առնել եւ շեշտը կը դնէ այս կէտին վրայ: Ուրբաթ օր ,«Մաթէն» կը հրատարակէր նամակին ամբողջութիւնը, յայտնելով հանդերձ թէ բան չի փոխուիր:

ԷՃԷՎԻԹԻ դէմ դատական հետապնդում պիտի կատարուի, որովհետեւ չէ յարգած քաղաքական գործունէութեան արգելքը, որու ենթակայ է: Ըստ Անատոլու գործակալութեան, Անգարայի դատախազը քննութիւն բացած է իբրեւ հետեւանք այն ճառին որ նախկին Հալքի նախկին պարագլուխը արտասանած էր Մայիս 18ին, դեմոկրատ ձախի կուսակցութեան համագումարին: Օրէնքը կ'արգիլէ որեւէ քաղաքական գործունէութիւն շուրջ տասը քաղաքական դէմքերու, որոնք շատ գործունեայ եղած են զինուորական պետական հարուածէն առաջ (1980 Սեպտեմբեր): Դեմոկրատ կուսակցութիւնը հիմնած է իր կինը եւ կը համախմբէ իր նախկին կուսակիցներու մեծ մասը: Պատիժը կրնայ մինչեւ երեք տարի բանտարկութեան երթալ:

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿԸ երկարաձգուեցաւ Թուրքիոյ հինգ գաւառներու մէջ՝ Տիարպէքիր, Սղերդ, Հաքեարի, Մարտին եւ Վան, Յուլիս 19-էն սկսեալ: Ինչպէս յայտնի է վերոյիշեալ շրջանները քրտաբնակ են եւ Թրքական իշխանութիւնները բաւական բախումներ կ'ունենան:

ՓԱՍԹԷՕՐԵԱՆ հաստատութեան մէջ պատահած երկու մահեր, քանսերի հետեւանքով, հրապարակ դրած է արհեստի քանսերի հարցը: Երկու զոհերը տարրալուծարաններու մէջ կ'աշխատէին, ուր խլիրդակիր նիւթերու հետ գործ ունէին: Թէեւ դիպուածի մասին կը խօսուի, բայց եւ այնպէս քննիչ յանձնախումբ մը կազմուած է փրոֆ. Ժան Պերնարի նախագահութեան տակ: Փոխ - նախագահն ալ՝ փրոֆ. Թիւպանիա Ամերիկա պիտի երթայ նմանօրինակ տարրալուծարաններ այցելելու: Փարիզ երկու մահերէն ետք, երրորդ մըն ալ կը տառապի ոսկրային խլիրդէ:

ԳԷՈՐԳ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ, 66 տարեկան, երբ Մարսէյլի 13-րդ թաղամասի իր բնակարանը կը վերադառնար, աւազակի մը յարձակման ենթարկուած է, որ պոկած է պայուսակը: Զոհը՝ ինկած ու քիչ ետք յանկարծամահ եղած է:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՄԱՅԻՍ 23 - ՅՈՒՆԻՍ 2)

ԽԱԺԱԿ ԳԻՒԼՆԱԶԱՐԵԱՆ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ Է «ԱՆՏԵՐՍԸՆ» ՄՐՑԱՆԱԿՈՎ

Մանկա - պատանեկան գրականութեան միջազգային խորհուրդի սահմանած «Անտերսըն» վկայականը շնորհուած է Խաժակ Գիւլնազարեանի: Հայ մանկագրին գործերը ծանօթ են նաեւ Խորհ. Միու - թեան այլ հանրապետութիւններու պատանի ընթերցողներուն: Իրմէ մօտ 30 գիրքեր լոյս տեսած են Խորհրդ. Միութեան տարբեր ժողովուրդներու լեզուներով: Իսկ վերջերս, «Ռադուգա» հրա - տարակչականը անգլերէն եւ սպաներէն լոյս ընծայած է «Արթուրիկի արեւը» հաւաքածոն: Խաժակ Գիւլնազարեան իր առաջին գիրքը՝ «Զար բազէի մահը», հրատարակած է մօտ կէս դար առաջ: 1972-ին պարգեւատրուած էր Հայաստանի պետական մրցանակով:

ՏՈՄՍԵՐ

ԵՐԿԻՆՔՆ ՈՒ ԻՐ ԿԱՊՈՅՏԸ

Քիփլինկ ունի Եթէ խորագրով բանաստեղծութիւն մը, որուն մէջ կը թուէ Մարդ կոչումին արժանանալու պայման - ները: Տղուն ուղղելով խօսքը, ան կը թելադրէ պահել գլուխը երբ խուճապի մէջ է ամէն բարդ, երազել բայց երազին գերին չդառնալ, յաղթանակէն ետք հանդիպիլ պարտութեան ու ընդունիլ այդ խաբող զոյգը նոյն ձեւով: Մարդու հանգամանքին արժանի ըլլալու համար, պէտք է վերստին ծունկի գալ ու կրկին կառուցա - նել կեանքի խորտակուած երկը ու նաեւ կարող ըլլալ հազար ճիգերու շահը մէկ հարուածով յանձնել բախտի սեղանին: Ուրիշ դժուար պայմաններ ալ յիշեցնելէ ետք, Մ. Իշխանի դիպուկ թարգմանու - թեան ընդմէջէն, Քիփլինկ կ'եզրակա - ցնէ.

«Քուկդ է Երկիրն ու իր զանձերը անմար,

Եւ աւելին՝ այն ատեն Մարդ ես, տըղաս»:

Այս քերթուածը ինկաւ խորհրդածութիւններուս ճամբուն վրայ, երբ խօսք մը կը շարունակէր չարչրկել բանականու - թիւնս: «Չես կրնար Հայկականութիւնդ ապրիլ ամէն օր» կ'ըսէր մէկը ու ինծի կը թուէր որ ան զուր ջանք կը վատնէր անջատելու երկինքն ու իր կապոյտը՝ ինչպէս կը կեղուենք պանան մը:

Բայց, բայց կարելի՞ է սպասել հաւատացեալէ մը որ աղօթէ ամէն օր, կամ գրողէ մը, որ չերթայ նպարավաճառին քով, գիշերանոց չհագուի կամ սրճարան չմտնի: Վաճառականը միայն թի՞ւ պէտք է կարդայ, միայն ապսպրա՞նք անցընէ:

Պայմաննե՞ր պէտք են Հայ ըլլալու, պէտք է Հայ մը առտուընէ մինչեւ կէս գիշեր Հայոց պատմութի՞ւն կարդայ, հայ դա՞տ ծամէ:

Բնական բան չէ՞ հայ ըլլալ ու ապրիլ հայութիւնը առանց յաւելեալ ճիգի՝ շընչառութեան պէս: Հայութիւնը սովորական ձեւով ապրիլ չէ՞ հայերէն խօսիլ, մէկ - մէկ հայերէն նամակ գրել, հեռաձայնել հայ բարեկամի մը ու հայութեան հետ կապ չունեցող հարցերու մասին խօսիլ հայերէնով: Հայութիւնը ապրիլ չէ՞ դիտել որեւէ ֆիլմ ու զայն զգալ հայերէնով, այդ մասին մտածել հայերէնով: Հայութիւնը ապրիլ չէ՞ հայերէն երգ մրթմրթալ, հայերէն գիրք գնել ու կարդալ ինչպէս կը գնենք ու կը կարդանք որեւէ լեզուով գիրքեր: Հայութիւնը կիբարկել չէ՞ հայ թերթի մը բաժանորդ ըլլալ ու կարդալ անոր լուրերը՝ ինչպէս կը կարդանք «Լը Մոնտ»ի կամ «Հերըլտ Թրիպիւն»ի լուրերը: Հայութիւնը ապրիլ չէ՞ հայ վարժարան ղրկել զաւակը ու թողուլ որ բնական պայմաններու տակ ան զարգանայ երկու զուգահեռ ուղղութեամբ: Հայութիւնը ապրիլ չէ՞ առուլիսի ներկայ ըլլալ ու հայերէնի մասին խօսիլ հայերէն: Հայութիւնը ապրիլ չէ՞ մարմնին այդ անդամը կոչել կուր աղի եւ ոչ թէ ափանտիսիթ կամ քէօր պարարօրդ:

Քիփլինկը դարձեալ կ'անցնի դիմացս: Ան չի թելադրեր իր զաւկին անգլիացի մնալ կամ անգլերէն խօսիլ, որովհետեւ չի կրնար երեւակայել որ ան իր մայրենին փոխարինէ սպաներէնով կամ վերածուի հնդիկի:

Համամարդկային էակը ստեղծուած չէ տակաւին ու Քիփլինկի պայմանները ոչ մէկ անհատ կրցած է իրագործել: Մարդ կոչումին արժանանալու համար չի բաւեր անշուշտ Հայ ըլլալ, բայց դէպի այդ կոչումը բացուող ճամբան կը սկսի պատկանելիութեամբ մը, ծնունդով ու ազգային բնական արժանապատուութեամբ:

Կարելի՞ է նայուածքը անջատել աչքէն կամ աչքը՝ նայուածքէն:

Մ. ՊՉԱՔՃԵԱՆ

Fonds A.R.A.M

ՊԱՔԱԼՕՐԷԱ 1986 ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Պաքալօրէան, ամէն տարի, իրեն հետ կը բերէ անձկութիւններու, տագնապներու շրջան մը՝ քննութեան տենդին հետեւանք:

Յունիս 4-ին է որ շուրջ երեք հարիւր իննսուն հինգ հազար հինգ հարիւր արձանագրուած թեկնածուներու համար, սկսան գրաւոր քննութիւնները իմաստասիրութեան նիւթով: Պիտի շարունակուին Թեքնոլոժիք Պաքալօրէաններուն համար (սերի՝ էՖ - Ժէ եւ ԱՇ) Յունիս 16 եւ 17-ին, իսկ ընդհանուր ուսուցման պաքալօրէաններուն համար (սերի՝ Ա - Պէ - Սէ - Տէ, Տէ եւ Ը) Յունիս 19 եւ 21-ին: Բերանացի քննութիւնները, ըստ ակադեմիներուն, պէտք է վերջ գտնեն մինչեւ Յուլիս 4:

Միայն աւարտական դասարաններու աշակերտները չեն որ կը բանեն քննութեանց սրահներու ճամբան: Նաեւ, առաջին դասարանի աշակերտութիւնը՝ որ կը ներկայանայ Ֆրանսերէնի կանխուած քննութեան: Անոր համար բախտագուշական թուականն է՝ Յունիս 18-ը:

Բացի պարտաւորիչ նիւթերէն, թեկնածուները կրնան ընտրել մէկ կամ երկու «օփսիոն»: «Օփսիոն»ի նիւթերը կ'երթան գծագրութենէն երաժշտութիւն, կենդանի (որոնց մէջ հայերէնը) եւ հին (լատիներէն, յունարէն) լեզուները, անցնելով խոհանոցէն, ձեռային աշխատանքներէն մինչեւ տեղական բուսած լեզուները՝ Պրըթոն, Պասք ... եւայլն: Միայն միջինէն վեր ստացուած թիւերն են որ հաշուի կ'առնուին:

1986-ի պաքալօրէան, յարեւնման է նախընթաց տարուան: Միակ տարբերութիւնը անունի մը փոփոխութիւնն է: Թեքնիսիէնի պաքալօրէանները այժմ կը կոչուին Թեքնոլոժիք պաքալօրէաններ: Մնացեալը կը հետեւի աւանդութեան: Տասը եւ աւելի միջին ստացողները, առաջին խումբի բաւած նիւթերէն յետոյ, վերջնականապէս ընդունուած են: Իսկ ութէն տասը առնողները պարտաւոր են բերանացի նիւթերուն, երկրորդ խումբի բաւած, ներկայանալ, միջինին հասնելու համար: Անոնք որ ութէն պակաս նիշեր ունին, անոնց համար արձակուրդները աւելի շուտ կը սկսին, յաջորդ տարին յաջողելու յոյսով:

Հայերէն լեզուի քննութիւնը պաքալօրէային, այս տարուընէ սկսեալ, որոշ աքատէմիներու համար, նոր փուլի մը մէջ կը մտնէ:

Արդարեւ, էքս - Մարսէյլի, Քրէթէյի, Վերսայի եւ Փարիզի Աքատէմիներուն մէջ հայերէնը կարելի է ներկայացնել որպէս Ա. կամ Բ. լեզու, որը համաձայն սերիներուն կ'ըլլայ գրաւոր կամ բերանացի: Գրաւորին կը տրուի բնագիր մը եւ անոր շուրջ հրահանգներ՝ թարգմանութիւն, ըմբռնումի հարցումներ, քերականութիւն, խորհրդածութիւն նիւթին շուրջ, շարադրութիւն եւայլն: Բերանացիին թեկնածուն կը ներկայանայ ուսումնասիրուած շուրջ քսան բնագիրներու ցանկով մը, տարբեր իրենց նիւթով եւ ընտրուած իրենց գրական արժէքին համար: Իրմէ կը պահանջուի՝ ընթերցում (բարձրաձայն անշուշտ), թարգմանութիւն, զրոյց, հարցումներ բնագրին վրայ: Նաեւ, քննիչը կարդացնել կուտայ ոչ պատրաստուած բնագիր մը դնահատելու լեզուին տիրապետումը թեկնածուին կողմէ: Քննութիւնը կը տեւէ քսանըհինգէն երեսուն վայրկեան: Նիշը կը դրուի քսանի վրայ եւ ապա կը բազմապատկուի ըստ սերիի համարատուիչ թիւին (քօէֆիսիան):

էքս - Մարսէյլի Աքատէմիին համար հայերէնի քննութիւնը տեղի կ'ունենայ Յունիս 23-ին եւ թեկնածուներուն թիւն է՝ տասներկու, որոնցմէ մէկը գրաւոր, Յունիս 20-ին:

Գալով հայերէն լեզուի քննութեան որպէս «օփսիոն», արդէն Փարիզի մէջ, տասնամեակներէ ի վեր, իսկ Մարսէյլի եւ Լիոնի մէջ, շուրջ տասէն տասնըհինգ տարիներէ ի վեր, գոյութիւն ունի եւ միայն բերանացի: Թեկնածուն կը ներկայանայ պատրաստուած բնագիրներու ցանկով մը, շուրջ տասէն տասնըհինգ հատ, որոնցմէ քննիչը կ'ընտրէ բնագիր մը: էքս - Մարսէյլի Աքատէմիին մէջ, հայերէնի քննութիւնը «օփսիոն»ի համար տեղի ունեցաւ Մայիս 14-ին: Թեկնածուներուն թիւը եղած է՝ քսանըինը:

ԿԱՐՕ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆԻ ԵՒ ՌՈՒԲԷՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԿՈՒ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Իբր շարունակութիւն Գրիգոր Զօհրապի եւ Սիամանթոյի նուիրուած բանախօսութիւններուն, Նիսի Հայ Մշակութային Միութեան համանուն Յանձնախումբը Մայիս 24-ին կազմակերպած էր երկու բանախօսութիւն, այս անգամ ընծայուած՝ Վահան Տէրեանի եւ Ռուբէն Զարդարեանի:

Դիպուածը չէր որ առաջնորդած էր Յանձնախումբը իր այդ ընտրութեան մէջ, Ապրիլեան ոգեկոչումներու նախօրեակին: Զօհրապ, Սիամանթօ եւ Զարդարեան զոհ գացին Մեծ Եղեռնին, իբր հայ ժողովուրդին գարթօնքին համար աշխատող մտաւորականներ, եւ կ'արժէ երբեմն անդրադառնալ իրենց եւ իրենց ընկերակիցներուն անդարմանելի կորուստին, որուն պատճառաւ հայ ժողովուրդը առնուազն կէս դար կորսնցուց իր յառաջընթացին մէջ: Իսկ Վահան Տէրեանի հանդէպ ուշացած պարտք մըն է որ կը հատուցանուէր, քանի որ 1985-ի ընթացքին Նիսի մէջ կարելի չէր եղած իր ծննդեան հարիւրամեակն ալ յիշատակել, ըստ արժանւոյն:

Գրական բանախօսութիւնները մեծ ժողովրդականութիւն չեն վայելեր առհասարակ, որովհետեւ մտաւորական ընտրանիի մը մատչելի են միայն: Ատկէ դուրս, երբեմն կը դառնան միօրինակ ու ձանձրացուցիչ, երբ մանաւանդ բանախօսները չեն յաջողիր ձերբազատիլ գրքերէ քաղուած հանրայայտ ծանօթութիւններու կրկնութենէն: Այդ չեղաւ սակայն պարագան Զօհրապի ու Սիամանթոյի նուիրուած բանախօսութիւններուն, որոնց հեղինակները բոլորովին ինքնուրոյն եւ նոր եղանակով մը ներկայացուցին իրենց զեկուցումները, իբր արդիւնք՝ ամիսներու երկարատեւ ուսումնասիրութեան: Նմանապէս, Վահան Տէրեանի եւ Ռուբէն Զարդարեանի ընծայուած բանախօսութիւններն ալ մնացին բարձրորակ մակարդակի վրայ, իբր արդիւնք՝ ձեռնհաս ու խղճամիտ աշխատանքի:

×

Վահան Տէրեանի մասին ապրումով ու յուզումով խօսեցաւ ուրեմն Տիկին Էլիզապէթ Թաշճեան, սկիզբէն իսկ ստեղծելով այն տպաւորութիւնը թէ Տէրեանի քերթողութեան մէջ թաթախուած ապրած էր ինք, ամիսներու տեւողութեամբ, ամբողջովին ենթարկուած՝ Տէրեանական անուրջներու եւ թախիծի դիւթանքին:

Տիկին Թաշճեան նախ յիշեց այն մեծ հանդիսութիւնները որոնց առարկայ դարձաւ Տէրեանի ծննդեան հարիւրամեակը անցեալ տարի Երեւանի մէջ, պետական աստիճանաչափով, ճշդելով որ մենք ալ հոս, Նիսի մէջ, մեր համեստ միջոցներով կը փորձենք ահա՛ վերապրեցնել յիշատակը վաղամեռիկ բանաստեղծին:

Եւ որովհետեւ կարելի չէ դրագէտի մը անձը բաժնել իր գրականութենէն, բանախօսը տուաւ համառօտ կենսագրականը գիւղացի քերթողին, որ իր առենին Հայոց Վեռլէնը նկատուեցաւ իրաւամբ, շնորհիւ այն երաժշտական քնարերգութեան որ իր բանաստեղծութիւնը յատկանշէց:

Վահան Տէրեան (բուն անունով՝ Տէր - Գրիգորեան) աշխարհ կուգայ 1885, Փետրուար 10-ին, Գանձա գիւղին մէջ, ըլլալով 12 զաւակներէն մին գիւղական քահանայի մը՝ Տէր - Սուքիասի: Իբր ուշիմ աշակերտ կը ղրկուի Մոսկուա, ուր կ'աշակերտէ Լազարեան ճեմարանին ու կը յաճախէ համալսարան, անցնելով այն դասական ճամբէն ուրկէ անցած են առհասարակ արեւելահայ մտաւորականները: Գրականութեան անդաստանէն ներս մուտք կը գործէ 1908-ին, «Մթնշաղի Անուրջներ» բանաստեղծութեան հատորով, որ կը գիմաւորուի գարմանքով, զմայլանքով եւ նաեւ զայթակղութեամբ, ինչպէս դիմաւորուած են բոլոր նորութիւնները գրականութեան մէջ:

Մինչեւ Տէրեան, արեւելահայ բանաստեղծներուն գլխաւոր մտահոգութիւնը եղած էր դիւրին հասկցուիլ ժողովուրդէն, եւ այդ նպատակաւ ալ անոնք գործածած էին լեզու մը որուն մէջ տեղ կը գտնէին ժողովրդական ասացուածքներ, գաւառաբարբառներէ կամ հարեւան ժողովուրդներէ առնուած բառեր, ինչպէս ջան, ջիգեար, եար, տարտ, չոլ, չոպան եւայլն, եւայլն: Տէրեան, մասնաւորաբար լեզուական մարզին մէջ ի յայտ գալով իբր նորարար, կը ձգտի ապացուցանել թէ ժողովուրդէն հասկցուելու համար Հայոց լեզուն երբեք պէտք չունի օտար բառերու անհարկի գործածութեան, ինչպէս որ պէտք չունի գրաբարեան խրթնաբանութիւններու ալ: Կը յաջողի պարզ եւ վճիտ բառացանկի մը տալ երաժշտական նրբին ներդաշնակութիւն, ինչ որ բանաստեղծութիւնը կը վերածէ երգի, արդարացնելով ճնարերգութիւն բացատրութիւնն իսկ:

Ճամբայ մը, ուրկէ քալած էր իրմէ առաջ ուրիշ տաղանդաւոր Վահան մը (Թէքէեան), Արեւմտահայ բանաստեղծութեան կալուածին մէջ հասնելով միա՛յն մեծերու յատուկ վայելչագեղ պարզութեան:

Լեզուն, որով գրեց Տէրեան, կը մնայ միշտ գեղեցիկ, թարմ ու այժմէական: Իր արտայայտած ու երգած զգացումները՝ սէր, թախիծ, գեղեցկութիւն եւ հայրենասիրութիւն, տպաւորած են սերունդներ եւ կը շարունակեն տպաւորել: Նրմոյշներ տալու համար Տէրեանի քերթողութենէն, բանախօսը մէջ ընդ մէջ հատուածներ կարդալ տուաւ Տիկին Սիւզան Գավճեանի, որուն յստակ ու վճիտ առոգանութիւնը բեմական երանգ մը աւելցուց քերթուածներու գեղեցկութեան:

Տիկին Թաշճեան լայնօրէն ծանրանալով հանդերձ Տէրեանի բանաստեղծութեան յատկանիշներուն վրայ, զանց չառաւ նաեւ Տէրեանի գործունէութիւնը քաղաքական մարզի մէջ, իբր յեղափոխական գործիչ եւ ուղեկից Լէնինի, Ստալինի եւ այլ մեծերու: Գործունէութիւն՝ զոր կանխահաս մահը ընդհատեց 1920-ի սկիզբը, զինքը առնելով Թուրքեստանի ճիրաններուն մէջ:

Բանախօսը զուգահեռ մը ընելով Տէրեան բանաստեղծին եւ Տէրեան քաղաքական գործիչին միջեւ, հաստատեց թէ կարելի չէ որոշ հանդիպութիւններ գտնել երկուքին միջեւ, որովհետեւ իրարմէ տարբեր անձերու տպաւորութիւնը կը ձգեն անոնք: Այնքան որ, Տէրեանի քաղաքական ու գաղափարաբանական համոզումներուն արձագանգն իսկ կարելի չէ գտնել իր քերթողութեան մէջ, որ կարծես ուրիշ աշխարհի մը կը վերաբերի:

Իբր վերջաբան, եւ ձեւով մը հրաժեշտ տալու համար Տէրեանի յիշատակին, միշտ Տիկին Սիւզան Գավճեանի բերնով ամբողջական ընթերցումը կատարուեցաւ «Հրաժեշտի Գազէլ»ին որուն մէջ արդէն իսկ հիւանդ բանաստեղծը մնաք բարով կ'ըսէ «Բարի Արեւին», «Զար ու բարի մարդոց», «Ընկերներուն», «Ռոսինէ - րուն», «Երկնի մովին» ու «Կանաչ ծովին», «Դեռ չբացուած ծաղիկներին», «Դեռ չկիզուած հոգիներին» եւայլն:

Ինչպէս որ Պետրոս Դուրեան, իրմէ կէս դար առաջ, ըսած էր «Մնաք բարո՛վ, Աստուծոյ եւ Արեւին:

×

Երկրորդ բանախօսութիւնը, ընծայուած՝ Ռուբէն Զարդարեանի (*), վստահուած էր ձեռնհաս անձնաւորութեան մը, Պ. Ժիրայր Միրիճեանի, որ իբր վարժ բեմբասաց եւ հմուտ հրապարակագիր, գիտցաւ լաւագոյնս ներկայացնել գեղապաշտ դրագէտին կեանքն ու գործը:

Ակներեւ էր թէ, իր զեկուցումը պատրաստելու համար Պ. Միրիճեան պէտք տեսած էր կրկին աչքէ անցընել Զարդարեանի համարեա ամբողջ գրական ժառանգութիւնը, եւ մասնաւորաբար՝ մամուլի մէջ ցրուած բազմահարիւր խմբագրականներն ու տեսութիւնները, որոնք անմատչելի կը մնան հասարակ ընթերցողին, եւ որոնց ամփոփումն ու վերհրատարակութիւնը կրնայ շատ բան շահեցնել հայ գրականութեան:

«Որովհետեւ», ճշդեց բանախօսը, «Ռ. Զարդարեան իր ամբողջական գործերուն հրատարակութեան տեսակէտով չէ ունեցած Վահան Տէրեանի բախտը»:

Ուրեմն, լաւագոյնս ծանօթացնելու համար անձը, Պ. Միրիճեան նախ տուաւ մանրամասն կենսագրականը Ռ. Զարդարեանի, որ հարազատ զաւակն էր գաւառի, ու դարձաւ յետոյ հայկական բընաշխարհի գեղեցկութիւններն ու խորհուրդները երգող գեղագիրը (ոմանց համար՝ գիւղագիր): Զարդարեան ունեցաւ միաժամանակ ուսուցչական, լրագրական ու քաղաքական լայն գործունէութիւն, եւ դարձաւ յայտնի կուսակցական - դաշնակցական գործիչ: Իր ստեղծած «Մեղրագէտ» դասագիրքերը կը մնան անվիճելի բարձրութեան մը վրայ: Իսկ իր խմբագրած թերթերն ու հանդէսները, որքա՛ն քաղաքական, ստացած են նաեւ նոյնքան գրական - գեղարուեստական դիմագիծ:

Պ. Միրիճեան կարդաց յիշեց այն բոլոր թերթերն ու հանդէսները որոնց խմբագրութեամբ զբաղած է Ռուբէն Զարդարեան, եւ որոնց մէջ փայլած են անունները դարասկիզբի Արեւմտահայ բոլոր մեծ գրողներուն: Իր անունը կը մնայ մասնաւորաբար նոյնացած «Ազատամարտ»ի, մինչեւ տարագրութիւն, եւ անդառնալի ահեղ՝ Եղեռնի ճամբուն վրայ:

Բանախօսը յետոյ մանրամասնեց գրական սեռերը զորս մշակած է Ռ. Զարդարեան, բանաստեղծութիւն, պատմուածք, այլաբանական հէքեաթ, թարգմանութիւն, դասագիրք, հրապարակագրութիւն, եւայլն, եւայլն: Ըլլալով լայն զարգացումի տէր, Ռուբէն Զարդարեան հայերէնի թարգմանած է ժամանակակից շատ մը օտար գրողներու գործեր եւ մասնաւորաբար գեղարուեստական գրականութիւն, արուեստի տեսութիւններ եւայլն, եւայլն: Եղած է արձակի անվիճելի վարպետ մը: Հէքեաթներու համար գործածած իր լեզուն ունի բանաստեղծական նուրբ կառուցուածք ու ներդաշնակութիւն, եւ իբր այդ կրնայ նկատուիլ Արեւմտահայ արձակ բանաստեղծութեան լաւագոյն օրինակներէն մին:

Գրականութիւնը ինքնանպատակ չէ սակայն Ռուբէն Զարդարեանի մօտ: Զայն կը գործածէ իբր հաղորդակցութեան միջոց, իր մտածումներն ու գաղափարները փոխանցելու համար Հայութեան: Եւ այդ գետնին վրայ ակնբախ է ուսուցչական ձգտում մը, որ անկասկած իր սկզբնական ասպարէզէն կուգայ, իբր ուսուցիչ: Եւ արդէն երբ մօտէն կը նայինք Ռուբէն Զարդարեանի գրականութեան, հոն կը տեսնենք հիմնական նպատակ մը. սատարել հայ ժողովուրդին զարգացումին ու զարթօնքին: Այսինքն՝ ուսուցանել եւ առաջնորդել, նշանաբան ունենալով միշտ գեղեցիկն ու վսեմը: Եւ այդ պատճառաւ ալ ամէն բանէ առաջ, նախանձախնդիր եղած է լեզուական վայելչութեան, որուն մասին եզրակացնելով բանախօսը ըսաւ. -

«Անոր լեզուն կը հաստատէ թէ մեր ոսկեդարեան մեծ բարձունքներ կրնայ նուաճել, անսահման գունագեղութիւնն...

Fonds A.R.A.M

...րու համնել, երբ գրէնը կը խառնուի, կը միաձուլուի արուեստագէտի խառնուածքին հետ նաեւ լեզուական հոգատարութեան:

×

Լրագրական պարզ թղթակցութեամբ մը կարելի չէ անշուշտ տալ հմտալից բովանդակութիւնը այս երկու բանախօսութիւններուն, որոնց նպատակը եղաւ թանձրացնել ու վերլուծել Վահան Տէրեանի եւ Ռուբէն Զարդարեանի անձը, քաղաքական ու մշակութային գործունէութիւնը, եւ մանաւանդ՝ գրականութիւնը:

Անշուշտ թէ ո՛չ մէկ կապ կարելի է նմանել այդ երկու գրականութիւններուն միջեւ, քանի որ անոնց հեղինակները ապրած ու գործած են տարբեր ուղղութիւններով: Չենք ալ գիտեր թէ անձնապէս ի՛նչ յարաբերութիւն ունեցած են իրարու հետ: Ուստի զարմանալի կը թուի այն քառեակները զորս Վահան Տէրեան գրած է Ռուբէն Զարդարեանի ալպոմին մէջ, եւ ուր մթնշաղեան անուրջներու տրտում բանաստեղծը կ'ըսէ. -

«Արածներիդ համար երբեք չես անելու
ախ ու ափսոս, -
«Չարածներիդ համար պիտի ասես
ափսո՜ս, հազա՜ր ափսոս:
«Վահան Տէրեանն ասաց - աւա՜ղ,
ինչո՞ւ դրի սրտիս կապանք,
«Քանի՜ սէրեր, քանի՜ հուրեր զուր
հանգցրի - հազա՜ր ափսոս... (**)

Այս տողերով Տէրեան կը խոստովանի թէ կապանք դրած է իր սրտին վրայ, քանի՛ սէրեր, քանի՛ հուրեր մարելու համար, ինչ որ մասամբ կը բացատրէ իր ցաւատանջ կեանքը, եւ քաղաքական տենդագին գործունէութիւնը զոր ունեցած է, յեղափոխութեան լափլիզող հուրին մէջ նետելով հիւծեալ բանաստեղծի իր հիւանդագին գոյութիւնը ներամփոփ:

ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՃԵԱՆ

(*) Ճակատագրական զուգադիպութեամբ մը, այս բանախօսութենէն երկու օր վերջ կը մահանար Ռուբէն Զարդարեանի գրագէտ որդին, Հրաչ Զարդարեան:

(**) «Վահան Տէրեան - Բանաստեղծութիւններ» Դպրոցական Գրադարան. Երեւան, 1980, էջ՝ 137: Կազմող՝ Վ. Պարտիզունի:

Պարտիզունի այդ քառեակներուն տակ դրած է «1917 Գարուն - Թիֆլիս» թուականը, ինչ որ անհնար կը թուի, քանի որ Ռ. Զարդարեան սպաննուեցաւ 1915-ին, ...Մեծ Եղեռնի:

Նոր պարբերաթերթ մը՝ «ԱՆԻ»

«Հայկական ուսումնասիրութեան եւ վաւերագրերու կեդրոն»ը ձեռնարկած է վեցամսեայ ֆրանսերէն պարբերաթերթի մը հրատարակութեան. «Անի»: Պարբերաթերթի առաջին թիւին հանրութեան ծանօթացման նպատակով կազմակերպուած էր երեկոյթ մը, որ տեղի ունեցաւ Ուրբաթ, Մայիս 30-ին «Միւզէ տը լ'Օմ»ի մէկ սրահին մէջ:

Աւելի քան երեք հարիւր հոգի եկած էին ողջունելու առաջին թիւը ֆրանսահայ մամուլի այս նոր անդամին:

Երեկոյթի բացումը կատարեց կեդրոնի նախագահը Մ. Բագումեան որ բարի գալուստ մաղթելէ ետք ներկաներու, ներկայացուց թերթը, անոր ծնունդ տուող պատճառները, ֆրանսերէնով ըլլալու պարագան ու շեշտեց, թէ «Անի»ն բաց բեմ մըն էր, բոլոր անոնց համար, որ ըսելիք մը ունէին: Ապա ան բեմ հրաւիրեց ներգաղթողներու ենթանախարար՝ Ա. Սանթինին, որ գրուատեց կատարուած գործը «գիտական աշխատանք» որակելով զայն: Ապա Մ. Բագումեան հրաւիրեց նաեւ բեմը տեղ գրաւած հետեւեալ անձնաւորութիւնները, որպէսզի իրենց կարծիքը յայտնեն նման երեւոյթի մը առթիւ. մշակութային նախարարութենէն՝ Ժ. Սոլէր եւ Մարկրէն, «Մոնտ»ի աշխատակից՝ Ժ. Փ. Փէրոնէլ - Հիւկոզ, բըժիշկ՝ Իվ Թէրնոն, հայագէտ՝ Պ. Ութիէ, հրապարակագիր, «Նաւը Լերան Վրայ»ի թարգմանիչ՝ Փ. Տէր - Սարգիսեան, Գալիֆորնիայի ԵՈՒ - ՍԻ - ԷՑ - ԷԼ համալսարանէն փրոֆ. Տիգրան Գույումճըեան, «Սարդարապատ» եւ «Հայաստան, Վրաստան, Ադրբէյջան» հատորներու հեղինակ՝ Ս. Աֆանասեան եւ «Անի» վեցամսեայի խմբագրական կազմէն՝ Ն. Գուլոյեան:

Ասուլիսը բացաւ կեդրոնի փոխ - նախագահ Ժ. Գ. Քէպապճեան ու հրաւիրեց ներկաները խօսք առնելու: Ընդհանուր առմամբ անոնք արտայայտուեցան Ֆրանսայի հայ գաղութին մշակութային պատկերին մասին: Այս գաղութը լաւ յարմարած էր իր յարած ընկերութեան, պահպանելով լեզուն ու մշակոյթը: Ուրախալի է, որ սպիտակ ջարդի ենթակայ ժողովուրդ մը կը պահէ իր ինքնութիւնը:

Ֆրանսա այլատարր ընկերութիւն մը ունի. կայ կեդրոնական համախմբող ուժ մը, որուն շուրջ կը բոլորուին բոլոր մըշակոյթները. ու հայկականը մէկն է անոնցմէ: Համախմբումին մէջ կարեւոր են մշակոյթներու փոխ - յարաբերութիւնները. «Անի» կուգայ նոր կապ մը հաստատելու այս փոխ - յարաբերութեան մէջ: Թերթին ֆրանսերէնով հրատարակուիլը առիթը պիտի տայ հայ գրական գործերը ծանօթացնելու ֆրանսախօս սերունդներու:

Տրուած կարճ դադար մը օգտուելով ներկաները գնեցին, բաժանորդագրուեցան «Անի»ին, քննեցին զայն:

Երեկոյթին երկրորդ մասին առհասարակ կարծիք յայտնուեցաւ թերթին պարունակութեան, ապագայ աշխատանքներու, ծրագիրներու մասին:

Վերջացնելէ առաջ ըսենք թէ այս պարբերաթերթը կը վայելէ հովանաւորութիւնը մշակութային նախարարութեան, Հ. Բ. Ը. Միութեան, Ն. Ֆրէնկեան հիմնարկի եւայլն: Հարիւր էջնոց պատկեբազարդ այս առաջին թիւին մէջ տեղ տրուած է անտիպ բնագիրներու, թարգմանութիւններու, թատրոնի, շարժանկարի, նկարչութեան, պատմութեան, գրականութեան եւ Սփիւռքի կեանքին վերաբերեալ գրութիւններու: Ուշագրաւ է կողքի եւ էջադրումի խնամուած ու ճաշակաւոր աշխատանքը: Այս առընչութեամբ, ըսենք սակայն թէ բովանդակութեան որակը պէտք է թիւէ թիւ բարելաւուի: Տոքթ. Թէրնոն ըսաւ, այդ իրիկունը, որ առաջին թիւերը միշտ լաւ կ'ըլլան, հարկ է որ երկրորդն ալ լաւ ըլլայ: Անգամի մը համար, բոլորովին համաձայն չենք այս գնահատումին եւ պիտի փափաքէինք որ երկրորդը աւելի որակաւոր ըլլայ: Մանաւանդ որ վեցամսեայ պարբերական մը ժամանակ կը թողու աւելի դժուարահաճ մօտեցումի մը:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ Շերաթոն պանդոկին մէջ, Մայիս 25-ին, տօնուած է Մխիթարեան վարժարանի 160-ամեակը: Ներկայ եղած են Շնորհք Պատրիարք, հայ կաթողիկէ համայնքի վիճակաւոր Յովհաննէս Արք. Չոլաքեան, հոգեւոր դասը, որուն մէջ նաեւ Մանուէլ Վրդ. Երկաթեան, եւ մօտ չորս հարիւր հրաւիրեալներ: Սեղանը վարած է Կար« Թէրզեան: Խօսք առնելով երիցագոյն շրջանաւարտ Տոքթ. Պերճ Շահին, գրուագներ պատմած է աշակերտական կեանքէ, իսկ յանուն կրտսերներու Տարօն Էրմէն ուղերձով մը իր սերունդին տուրքը մատուցանած է երէցներուն: Կարդացուած է երիցագոյն ուսուցիչ Ճոզէֆ Մագսուտեանի ուղերձը: Մխիթարեանի շրջանաւարտներուն անունով խօսք առնելով Ռոպէր Հատտէճեան ոգեկոչած է Մխիթարեան վարժարանի երբեմնի մեծ վարդապետներն ու ուսուցիչները եւ ներկայացուցած Մխիթարեանցիի յատկանիշներն ու ոգին: Դպրոցական յուշեր պատմած է տոքթ. Կարապետ Արման: Հանդէս եկած է «Մարալ» երգի ու պարի համոյթը: Հուսկ Բանքը արտասանած է Շնորհք Պատրիարք՝ ի մէջ այլոց նշելով. «Մենք մեր Պատրիարքութեան շրջանին մեզի համար պատիւ համարեցանք մեր շուրջ գտնել բժիշկներ, մտաւորականներ, գրողներ՝ որոնց շարքին կային մեծ թիւով Մխիթարեանցիներ: Ասիկա կը նշանակէ, որ այս վարժարանը մանաւոր խնամք տարեր է այդ ուղղութեամբ, միայն գիտութիւն չէ որ ջամբեր է, այլ նաեւ՝ դաստիարակութիւն»: Ապա Շնորհք Պատրիարք շեշտած է, թէ «ամէն Հայ իր զաւակը անպայման պէտք է հայկական նախակրթարան մը ղրկէ»:

×

Նոյն օրը՝ առաւօտուն, Բանկալթըի Վիէննական Մխիթարեան Միաբանութեան վանատան Անարատ Յղութեան Եկեղեցին պատարագած եւ քարոզած է Յովհաննէս Արք. Չոլաքեան, պատմականը ընելով վարժարանին եւ ներբողելով Մխիթար Սեբաստացիի գործը:

×

Հ.Օ.Մ.ի Կեդր. Վարչութեան ատենապետուհի Տիկին Շաքէ Մինասեան, Մայիս 16-էն Յունիս 3, շրջապտոյտ մը կատարած է Հարաւային - Ամերիկայի հայկական գաղութները, մօտէն ծանօթանալու համար ազգային - կազմակերպական եւ Հ.Օ.Մ.ի աշխատանքներուն:

×

ՍԱՆ - ՓԱՒԼՕՅԻ մէջ, Մայիս 15-ին, իր մահկանացուն կնքած է Հ.Օ.Մ.ի վեթերան անդամուհիներէն եւ պատուոյ ատենապետուհի Լուսիա Մխիթարեան, որուն յուղարկաւորութիւնը կատարուած է յաջորդ օր: Եկեղեցին դամբանական խօսած է Եղնիկ Քհնյ. Կիւզէլեան: Գերեզմանատան ողբացեալին կենսագրականը կարդացած է Հ.Օ.Մ.ի Սան - Փաւլոյի մասնաճիւղի ատենապետուհին՝ Վիքթորիա Բանճարճեան: Դամբանականներ խօսած են Յակոբ Պուրունսուզեան եւ Հրանդ Սանասար, անդրադառնալով ողբացեալին կեանքին ու գործին: Խօսք առած է նաեւ Հ.Օ.Մ.ի Կեդր. Վարչութեան ատենապետուհին՝ Տիկին Շաքէ Մինասեան, որ նոյն օրը ժամանած էր Սան - Փաւլօ:

×

ՊՈԼՍՈՅ Արամեան Ունճեան Վարժարանի խաւերժի օրը տեղի ունեցած է Մայիս 18-ին: Կէսօրին, վարժարանի պարտէզին մէջ տեղի ունեցած է մարզահանդէս մը, որմէ ետք՝ սրահին մէջ, ճաշ: Բացումը կատարած է տեսուչ Կարապետ Միսալեան: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը: Խօսք առած է նաեւ նախկին տեսուչ Վահրամ Պուրմայեան, անդրադառնալով նման հաւաքոյթներու դերին ու արժէքին:

ԱՌԱՍՏԱՂԸ
ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Երեւակայութիւնս կ'երեւեփէր հազարումէկ պատկերներով, որոնք ինծի կուգային իմ ապրուած օրերէս, եւ որոնք մոռցուած էին կարծես նախա - հիւանդանոցի տենդոտ ապրումի թոհուբոհին մէջ: Ի՛նչեր ինչեր կը վերադառնէի, ի՛նչ սիրելի պատկերներու հետ կ'ողջագուրուէի անցեալի այդ օրերուս վերադարձով: Կը զգայի այն ինչ որ մարդ կը ըզգայ երբ յանկարծ մուտք կը գործէ տարիներ առաջ լքուած տունէ մը ներս: Դրոներ կը բացուէին առջեւս եւ ինծի մօտ - բիմ հին տեսարաններ յանկարծ ծնունդ կ'առնէին մտքիս մէջ: Տասնեակներով դէմքեր, ցիրուցան այդ տեսարաններուն մէջ, կը ժպտէին «վերջապէս եկար» ըսելով, թեւ կը բանային ինծի: Շփացած տղու մը նման մէկէն միւսը կը վազէի: Ուրեմն կորսուած, անհետացած չէին անոնք: Ուրեմն մոռցուած չէին երբեք: Ինչո՞ւ սակայն տասնամեակներէ ի վեր հեռու մնացած էի անոնցմէ: Ինչո՞ւ չէի ապրած անոնց առօրեայ մտերմութեան մէջ: Ինչո՞ւ սպասած էի որ հիւանդանոցի մը մէջ անշարժանայի, որպէսզի բախէի որոնել զանոնք: Եւ անոնք հիմա կուգային զիրար հրմշտկելով: Ճակտիս վրայ համբոյրներ կը զգայի, երբ աչքերս կը փակէի: Անցեալի վայրկեաններէս մէկը կամ միւսն էր որ կը վերակենդանանար: Ու ես կը յանձնուէի նոր անհամբերութիւններու զանոնք վերստին ապրելու: Անհետացած վայրկեաններ, որոնք վերստին կ'ապրուէին: Ու չէի տառապեր այդ վայրկեանները կորսնցուցած ըլլալու դառն անդրադարձումով, ընդհակառակն, կ'ուրախանայի զանոնք վերագտած, վերաշահած ըլլալու զարմանքով մը: Զարմանալով կը զարմանայի ապրուած օրերու ճոխութեան եւ զօրութեան վրայ: Այո՛, զօրութիւն մը կը տեսնէի այդ անցեալի օրերուն մէջ եւ նոր գտնուած երջանկութեամբ մը կը հաստատէի թէ ապրուած քառասուն, - յիսուն տարիներու վրայ խոկալու համար մարդ նոր քառասուն, - յիսուն տարիներու պէտք պիտի ունենայ օր մը...:

Իր ներքին հաւասարակշռութիւնը գտած մարդ մըն էի արդէն, երբ հասկցայ որ բժիշկները դադրած էին առողջական վիճակիս մասին որեւէ բարուոքում սպասելէ: Այլեւս յուսադրիչ եւ քաջալերական ոչ մէկ արտայայտութիւն՝ շուրջս: Աւելի լաւի ոչ մէկ խոստում, ոտքի ելլելու, քալելու ոչ մէկ ակնարկութիւն: Կարելի ամէն միջոց փորձուած էր: Արձանագրուած յաջողութիւնը այնքան էր անհասանելի: Բժիշկներուն համար շահեկանութիւն չունէի այլեւս: Դարմանումս կը շարունակուէր ամէնօրեայ սովորական յայտագրի մը համաձայն, բուժ - քոյրերու մակարդակին վրայ: Ոչինչ կը հարցնէի, ոչ մէկ բացատրութիւն կ'ուզէի: Բացատրութիւն տուող ալ չկար արդէն, բայց ես ամէն ինչ կը կարդայի ինծի ուղղեալ կամ ինձմէ խուսափող ամէն ակնարկէ...: Ոչ ոք գիտէր սակայն, թէ ներաշխարհիս մէջ չկար փոթորիկ...: Հանդարտ էի, խաղաղ, ինքնավստահ ու գրեթէ անտրտունջ: Սաթենիկ քովս էր ու տխուր կը բուէր...: Սաթենիկ ինքնին կրնար բուել ամբողջ օրս լցնելու, նոյնիսկ օրը ժամ մը, երկու ժամ քովս մնալով: Սաթենիկ գլխս կեանքի կը կապէր, գլխս կը կապէր բոլոր այն բաներուն զորս կը սիրէի: Ու տխուր կը բուէր ինծի:

- Բժիշկները արտօնեցին, ալ տուն պիտի երթանք, հայրիկ, ըսաւ առաւօտ մը Սաթենիկ, ձեռքս երկար սեղմելով:

Զարմացած նայեցայ իրեն:

- Տո՞ւն:

- Այո, տուն, հարկաւ:

Չպատասխանեցի:

- Այլեւս ես պիտի խնամեմ քեզ, շարունակեց աղջիկս: Իրարմէ պիտի չբաժնուինք: Ամէն օր իրարու մօտիկ պիտի ըլլանք:

Դարձեալ չպատասխանեցի: Սաթենիկ զարմացաւ:

- Հայրիկ, չուրախացա՞ր, հարցուց:

Նայեցայ աղուոր աղջկանս ժպտուն աչքերուն, նայեցայ այն խանդաղատանքին որ հոնկէ իմ վրայ կը տեղար, ինչպէս զով անձրեւ մը կ'իջնէ տօթակէզ հողին վրայ: Նայեցայ այն անխարդախ, աչխարհի այն ամէնէն իրաւ ուրախութեան, որ կը կարդացուէր այդ աչքերուն մէջ: Այդ վայրկեանին զգացի որ երջանիկ էի: Ա՛հ, երջանիկ, այո՛: Մարդ չի՞ կրնար երջանիկ ըլլալ ամէնէն մեծ դժբախտութեան մէջ իսկ: Իմ դժբախտութիւնս բացանիչ չէր: Ինկած էի, կեանքս փշրըւած, խորտակուած էր, ապրումներու հորիզոնս նեղցած ու պզտիկցած էր, մարմինս դադրած էր ամբողջական մարմին ըլլալէ, բայց այս բոլորը սպանիչ չէին, չէին գլխատած զիս, գերօ մը դարձած չէի, չէի լքուած մարդոցմէ ու Աստուծմէ: Դեռ մէկն էի որ կրնար ամէն գիշեր սպասել նոր արեւածագի, մէկն էի որ կրնար ապրիլ, օր տեսնել, լոյս ծծել:

- Սաթենիկ, ես տուն գալ չեմ ուզեր, աղջիկս, պատասխանեցի քիչ մը մտածելէ ետք:

(Շար. 45)

ՋՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ
ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

Fonds A.R.A.M

Պ. Արամայիս Շամլեան,
Տիկին Սոնիա Շամլեան,
որոնք անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին եւ եղբօր աղջկան՝

ՑԱՊՐԻԷՆՆ ՓՈՐՁԻԷ
(Ծնեալ՝ Շամլեան)

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 27-ին, 32 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ ընտանեկան խիստ մտերիմ շրջանակի մէջ, Յունիս 3-ին:

×

Տիկին Արսինէ Խորչեան իր մօտ բարեկամ՝ Արամայիս Շամլեանի աղջկան կսկիծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, 300 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Սէն - Թ'Անթուանի Ս. Թադէոս Եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները. - Օննիկ Տօնիկեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Ջամանդեան 100 Ֆ., 100 Ֆ. դպրոցին, Պ. Մարգար Մերուկեան 100 Ֆ., Սիմոն Ջէորտիքեան ընտանիք 100 Ֆ., Ժիրայր Կիւլեան ընտանիք 50 Ֆ., եւ 50 Ֆ. Կապոյտ Խաչին, Տիկին Մանուշակ Տօնիկեան եւ զաւակները 200 Ֆ., Ռուբէն Թէճիրեան ընտանիք 300 Ֆ. եւ 100 Ֆ. Կապոյտ Խաչին, Տիկին Լուիզ Էլմասեան 100 Ֆ., Մարի Մողալի ընտանիք 50 Ֆ. եւ 50 Ֆ. Կապոյտ Խաչին, Տէր եւ Տիկին Եանի Տըկուռ 100 Ֆ., Տիկիններ՝ Աստղիկ եւ Ազատուհի Տէրտէրեան 100 Ֆ., Ամալեան ընտանիք 100 Ֆ. եւ 100 Ֆրանք Հ. Մ. Ը. Մ.ի 100 Ֆ., Պ. Վարդան Քէօսէեան 50 Ֆ., Պ. Պարգեւ Սայրին 200 Ֆ., Պ. Նշան Սայրին 200 Ֆ., Պ. Ժիրայր Տէրտէրեան 200 Ֆ., Խէնթիմուրեան ընտանիք 200 Ֆ., Պ. Մկրտիչ Պօղոսեան 250, Պ. Մխիթար Աւետիսեան 200 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Էլմասեան 100 Ֆ.:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Պ. Վաղարշակ Տէր - Ալիքսանեան 500 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ին իր կնոջ եւ աներձագին յիշատակին:

×

Արման Հանչերլիի մահուան առթիւ, իր Այրին Տիկին Սրբուհի Հանչերլի ընկերուհիները 1000 Ֆ. կը նուիրեն Կեդրոնական Սանուց Միութեան:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՅՈՒՆԻՍ 22

ՅԱՅՏԱԳԻՐ. - Ժամը 10-ին Պատարագ, ժամը 11-ին մրցանակաբաշխութիւն, ժամը 13-ին դաշտահանդէս, ճաշ, ... մինչեւ ուշ գիշեր:

ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ. -

- Վարժարանին աշակերտութիւնը՝ երգչախումբ, արտասանութիւն, զաւեշտ, խաղ:
- Նաւասարդ պարախումբ:
- Սուրէն՝ իր նուագախումբով:
- Մարթէն Եորկանց:
- Էվըլին Ալթունեան:
- Նարեկ:
- Յարութ:

Տիւօ Զեփիւռ:

Հայկական մթնոլորտ եւ ճաշ, հաճելի միջավայր, ճոխ վիճակահանութիւն:

Մուտքը ազատ է:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Իսիի միօրեայ դպրոցի ամավերջին հանդէսը, Կիրակի, Յունիս 15, Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ: 45 ռիւ տը լա Տէֆանս: Ժամը 15-ին:

Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ քաջալերելու համար փոքրիկները:

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչ
Փարիզի մասնաճիւղ
Միօրեայ դպրոցի տարեվերջի

Հանդէս

Կիրակի, Յունիս 15, ժամը 15·30-ին՝
17-21, rue Léopold Bellan, Paris 2e
Métro Sentier

Խօսք կ'առնեն՝ վեթերան ընկերուհի՝
Արշալոյս Թադէոսեան
Շրջ. վարչութեան ատենապետուհի՝
Հէլէն Մերճանեան

Երախաները պատրաստած են երգ, պար, արտասանութիւն, զաւեշտ:

NŒUD D'OR
A. BAJAKJIAN
24, rue Saint-Lazare
75009 PARIS
2e cour à gauche
Tél. 42.81.33.21

RESTAURATION ET ENTRETIEN DE TAPIS ANCIENS

ՁԵՐ ՀԻՆ ԳՈՐԳԵՐՈՒՆ
ՆՈՐՈԳՄԱՆ
ԹԷ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՀԱՍՑԷ ՄԸ

LE COMITÉ DE PARIS DE L'U.G.A.B.
présente
les œuvres du peintre amateur
ARA LUTUFYAN
Exposition du 5 au 12 Juin
de 18 à 21 heures
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — Paris 17e

DIMANCHE 15 JUIN
de 10 h jusqu'aux chandelles

Grande Fête Champêtre

au profit du patronage de l'église apostolique arménienne
St. Jacques de Lyon

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Ի ՆՊԱՍՏ
ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

PARC COMMUNAL
de SATHONAY-VILLAGE
(Mairie) Itinéraire fléché
à partir de Fontaines-les-Maronniers

— *Ambiance arménienne* —
— *Jeux divers* —

SUPER-TOMBOLA

avec pour lots :
— 1 vélo de course
— 1 téléviseur portatif couleur
— 2 livres d'Arts
«Les Trésors d'Etchmiadzin»
TIRAGE LE MEME JOUR

THEATRE ARMENIEN
"KISSANI"

présente sa dernière création
UN SPECTACLE BILINGUE
(français-arménien)
... ou le journal de Noraïr Garabédian

le samedi 21 juin à 20h45
et le dimanche 22 juin à 15h30

à l'Auditorium d'Issy-les-Moulineaux
13, rue Danton
92130 Issy-les-Moulineaux

POUR 135 F SEULEMENT (1 an - 2 numéros)
ABONNEZ-VOUS
à

ANI
CAHIERS ARMÉNIENS

N° 1 ——— MAI 1986

Revue d'expression française
publiée par le CRDA

* 100 pages illustrées de photos et de dessins sur tous les thèmes : théâtre, cinéma, peinture, histoire, littérature, poésie, vie en diaspora
* des textes *inédits*, des traductions *nouvelles*, des dossiers *originaux* sur de grands créateurs et auteurs (Komitas, Lubin, Varoujan, etc...)
* Moderne, attrayante, ANI fait revivre le passé et découvrir le présent
* des signatures prestigieuses à côté de jeunes auteurs
* un comité de soutien composé des plus hautes personnalités du monde politique et des arts.

«Les peuples existent quand ils le veulent et cela peut-être envers et conte tout. Le peuple arménien est un de ceux là. Vous êtes doux et tenaces, et votre culture riche et profonde. ANI pourra être le messager qui nous apprendra plus sur vous et fera mieux comprendre votre peuple aux Français».

Costa GAVRAS Directeur de la Cinémathèque Française

«ANI forteresse, capitale des Bagratides, prodigieux centre culturel et témoin d'une architecture sobrement raffinée... ANI, sur la grande route d'Arménie renaît de ses ruines pour parrainer ce chemin entre la francophonie et une culture millénaire... jusque dans sa modernité».

Henri VERNEUIL Ecrivain et Cinéaste

«Le Centre de Recherches sur la Diaspora Arménienne a pris l'heureuse initiative de fonder une revue bi-annuelle, intitulée ANI. Cette publication semestrielle apportera à la connaissance du grand public cultivé, arménien et étranger, les différents aspects culturels et artistiques du passé en même temps que les travaux des écrivains et artistes contemporains. Je souhaite qu'elle trouve auprès de nos compatriotes l'accueil et le soutien qu'elle mérite».

Sirarpie DER NERSESSIAN Historienne de l'Art

«Je suis heureux de la parution d'ANI, revue culturelle arménienne d'expression française, qui nous manquait, et je vous félicite de cette initiative. J'ai souvent pensé que la cause arménienne, l'histoire de son peuple et sa destinée ne nous étaient pas assez connues. je suis donc particulièrement heureux de votre initiative».

Bernard KOUCHNER Président de Médecins du Monde

France 135 FF — Europe 145 F — Canada et autres pays 160 F
Prix Franco de Port par avion

Adhésion au « CLUB ANI » (*invitations pour des animations et conférences-débats avec des personnalités du monde littéraire et artistique*) 300 F.

Envoyez vos nom et adresse avec un chèque à l'ordre du CRDA au : CRDA 36, rue de Trévise, 75009 Paris — tél. 42 46 05 58

EN EXCLUSIVITÉ
OPTIMA TOURS, spécialiste des voyages en ARMÉNIE depuis 17 ans

Vous propose

9 VOLS PARIS ➤ EREVAN
DIRECTS EREVAN ➤ PARIS

Caractéristiques techniques :
Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE
Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2

Durée du vol : 5 heures 15
Douane à Erevan
Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours

Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa et l'assurance :

Du 25 Juin au 10 Juillet	7.280 F	Du 20 Août au 4 Septembre	7.380 F
Du 9 au 24 Juillet	7.380 F	Du 3 au 19 Septembre	7.580 F
Du 23 Juillet au 7 Août	7.380 F	Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F
Du 6 au 21 Août	7.380 F	Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
		Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De E R E V A N, extensions possibles soit :
○ Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
○ Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS	A MARSEILLE
SONIA COUMRYANTZ OPTIMA TOURS 12, rue Vignon 75009 — PARIS Tél. : (1) 47 42 10 35	M. ALEXANIAN 11, rue du Bassin 13012 MARSEILLE Tél. : 91 93 04 90 ou 42 83 31 55
A LYON	**A SAINT CHAMOND**
JEAN KRIKORIAN LATITUDE 3 3, place Roger Salengro 69190 SAINT FONS Tél. : 78 67 10 79	JEAN KRIKORIAN LATITUDE 3 55, rue de la République 42400 SAINT CHAMOND Tél. : 77 22 18 22

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Fonds A.R.A.M

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
10

MARDI
10 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 16.243 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 61e ANNÉE — No 16.243

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՒՍՏՐԻԱ

ՎԱԼՏՀԱՅՄ ԸՆՏՐՈՒԵՑԱՒ ՀԱԿԱՌԱԿ (ԿԱՄ՝ ՇՆՈՐՀԻՒ) ԻՐԵՆ ԴԷՄ ՏԱՐՈՒԱԾ ՊԱՅՔԱՐԻՆ

—×—

Վալտհայմի յաղթանակը չէր, Կիրակի կէսօրուն, որ այնքան ուշադրութիւն կը գրաւէր, որքան հրէական ցայտուն պարտութիւնը: Արդարեւ ծանօթ է այն բուռն պայքարը որու ձեռնարկեց Համաշխարհային Հրեայ Համագումարը վարկաբեկելու համար Միացեալ Ազգերու նախկին քարտուղարը, արգելք հանդիսանալու համար անոր ընտրութեան: Պահպանողականներու եւ ժողովրդապաշտներու թեկնածուն ձայներու 53,9 առ հարիւրով հանգիստ մեծամասնութիւն մը ապահովելով է, որ կը կոչուի պաշտօնի մը, որ պատուակալ հանգամանք ունի միայն: Այս ընտրութիւնով, Աւստրիացիները ուզեցին նախ ցոյց տալ որ ազատ են ընտրելու ո՛վ որ կ'ուզեն, իբրեւ նախագահ: Եւ կարելի է յանգիլ այն եզրակացութեան թէ հրեաներուն հաշիւները կրնային ճիշդ ըլլալ, բայց ... սխալ ելան: Ցետոյ, կէտ մը կայ որ բոլորովին անբացատրելի կը մնայ եւ որու ոչ ոք (եւ մանաւանդ ոչ՝ Հրեայ Համաշխարհային Համագումարը) կը պատասխանէ: Քուրթ Վալտհայմ տասը տարի Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղար եղած է, ինչ որ միջազգային բարձրագոյն հանգամանք մը եւ պաշտօն մըն է եւ այդքան ատեն Վալտհայմի նացիական անցեալին մասին, ոչ մէկ խօսք ելած է: Եւ յանկարծ անցեալ մը կը հրապարակուի, երբ Վալտհայմ թեկնածու կը դառնայ զուտ ազգային բնոյթ ունեցող պաշտօնի մը:

Պատասխան մը կայ, անկասկա՛ծ: Եւ կարելի է մտածել, թէ այս «յայտնուած» մերկացումները, խորքին մէջ հաշուեյարդար մըն է ՄԱԿ-ի ընդհ. քարտուղարին հետ, որ 1974-ին Ազգաժողովին կ'ընդունէր Եասըր Արաֆաթը:

Երկուշաբթի օր, այս ընտրութիւնը սուր պատճառած է Իսրայէլի, որ լուրը ընդունած է տխրութեամբ, Միացեալ Նահանգներն ու Եւրոպա վերապահ են, բայց պարտին համակերպիլ, կը մնայ Մոսկ. Միութիւնը, որ չի ծածկեր իր գոհունակութիւնը, ի տես «սիոնականներու խաղերուն ձախողութեան»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՍՈՒՏ ՌԱՃԱՎԻ, Խոմէյնիի թիւ մէկ թշնամին, որ պետն է Մուճահետիններու, կամովին մեկնեցաւ Ֆրանսայէն, առաջին հանգրուան ընտրելով՝ Իրաքը: Կամովին մեկնիլը շատ ջուր կը վերցնէ, անշուշտ, եւ շատ աւելի հաւանական կը նկատուի որ քաղաքավար կերպով ճամբու դրուած ըլլայ: Ասիկան տեսակ մը կանխավճար է, տրուած Իրանի, փաստելու համար Ֆրանսայի բարեկամեցողութիւնը, այն յոյսով որ Թեհրան ալ դեր մը կը խաղայ Լիբանանի ֆրանսացի պատանդներուն ազատագրման համար:

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ նախարարը՝ Ֆիլիփ Սըկէն վարպետ խաղով մը, յաջողեցաւ վաւերացնել տալ Ազգ. Ժողովին մեծամասնութեան կողմէ, գործազրկութիւններու վարչական արտօնութեան ջնջումը, առանց պարտաւորելու Ծերակը, որ կրկին դիմէ Սահմանադրութեան ծանօթ յօդուածին՝ 49 - 3: Այս անգամ, առաւօտեան 2.35-ին էր, որ մօտ 50 ժամուան վիճաբանութիւններէ ետք, Սըկէն կարճ կապել տուաւ նիստերը հիմնուելով Սահմանադրութեան 44 - 2 եւ 44 - 3 յօդուածներուն վրայ, որոնք թոյլ կուտան կառավարութեան ընդդիմանալու որեւէ փոփոխութեան, որ նախապէս ներկայացուած չէ յանձնախումբին: Ընկերվարական եւ համայնավար կատղած են, առաջինները ծրագիր - կանոնագիր կը յիշեցնեն, բայց՝ ապարդիւն: Կը մնայ անգամ մը եւս բողոքի բանաձեւ մը մէջտեղ դնել, որ, անշուշտ մեծամասնութիւն չի կրնար ձեռք ձգել:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ եւ արտասահմանի միջեւ Հինգշաբթի օրէն եւ շուրջ 40 ժամ հեռաձայնի թէ թելեգրաֆի բոլոր հաղորդակցութիւնները խզուած էին գողութեան հետեւանքով: Արդարեւ, Ռիատ Սոհլ հրապարակի կեդրոնին հայթայթիչ ելեկտրական թելերն ու անջատման կազմածները կողոպտուած էին...:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ պետութեան ապահովութեան Ատեանը յայտարարեց թէ լիազօրութիւն չունի դատելու Լիբիացի այն երեք դիւանագէտները, որոնք մեղադրանքի տակ էին հակամերիկեան ձախողած ոճրափորձին որպէս պատասխանատու (Անգարա, Ապրիլին): Դատեց սակայն, այն երկու Լիբիացիները, որոնք ձերբակալուած էին ամերիկացի սպաներու ակումբին առջեւ, պայթուցիկներով լեցուն պայուսակով մը եւ 3-ական տարի բանտարկութեան դատապարտեց:

×

ԹՐՔԱԿԱՆ «ՍՔՈՒՓ» ՄԸ ...

Յունիս 6-ի «Հիւրրիյէթ»ը կ'արձագանգէ այս լուրին, որ խորհրդածութեան չի կարօտիր, ինքնիրեն լայնօրէն բաւելով...

Նեւշէհիրի մէկ միւֆթիւն պաշտօնազրկուած է. տրուած տեղեկութիւններու համաձայն ան իր մէկ քարոզին մէջ պատգամած է, թէ «մեղք կը նկատուի ոսկի կանգնած միզելը. մեր կրօնքին հակառակ է». ապա իր գործակիցներէն պահանջած է որ քանդեն մզկիթներու միզարանները: Ու երբ այս վերջինները չեն անսացած իր հրամանին, ինք ձեռքը տապար մը, մէկ մէկ անձամբ շրջած է գիւղաքաղաքի մզկիթները ու քանդած միզարանները:

MUNDIAL

—×—

Շաբաթավերջի արդիւնքներն են. -

ՈՒՐԲԱԹ. - Դ. խումբին մէջ Պրազիլ յաղթեց Ալժերիոյ (1 - 0), Գ. խումբին մէջ Հունգարիա յաղթեց Գանատայի (2 - 0), մինչ ԷՖ. խումբին մաս կազմող Մարոք եւ Անգլիա (0 - 0) հաւասար մնացին:

ՇԱԲԱԹ. - Բ. խումբէն՝ Մեքսիքա եւ Փարակուէյ հաւասար մնացին (1 - 1), Դ. Խումբէն՝ Սպանիա յաղթեց Հիւսիսային Իրլանտայի (2 - 1), ԷՖ խումբէն՝ Լեհաստան յաղթեց Փորթուկալի (1 - 0):

ԿԻՐԱԿԻ. - Է. խումբէն արեւմտեան - Գերմանիա պարտութեան մատնեց Սկովտիան 1-ի դէմ 2 կէտով, իսկ Բ. խումբէն՝ Պելժիա յաղթեց Իրաքի 2-1: Օրուան անակնկալն էր իբրեւ ջախջախիչ յաղթանակ՝ Դանիա որ 1-ի դէմ 6 կէտով ճզմեց Ուրուկուէյը:

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՔԻՆ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ս. Էջմիածին, 1986, Յունիս 4

ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍՔ
ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Իբրեւ Ընդհանրական Հայրապետը Հայ Առաքելական Եկեղեցու, հայրական սիրով ողջունում ենք Լիբանանի մեր Սուրբ Եկեղեցու հաւատացեալներին եւ հայցում Աստուծոյ օգնականութիւնը որ պահի նրանց ամէն տեսակի փորձութիւններից, որպէսզի նրանք շարունակեն ապրել ու գործել Լիբանանեան օրհնեալ երկրի մէջ, բոլոր Մահմետական եւ Քրիստոնեայ համայնքների ընտանիքում, խաղաղ ու համերաշխ:

Այս առթիւ մեր եղբայրական սիրոյ ողջոյնը առաքում ենք յատկապէս մեր Սուրբ Եկեղեցու Կիլիկեան Աթոռի Գահակալ Նորին Սրբութիւն Տ. Տ. Գարեգին Բ. Կաթողիկոսին եւ նրա գործակիցներին, մաղթելով նրանց Սուրբ Հոգւոյ Աստուածային ուժն ու եռանդը, որպէս զի անվտանգ ու ապահով պահպանեն իրենց Եկեղեցիները եւ համայն հայ հաւատացեալներին ի Լիբանան:

Մենք, լսելով վերջերս Պէյրութում տեղի ունեցած աղէտալի դէպքերի եւ բռնութիւնների մասին ուղղեալ Հայ Եկեղեցու դաւակների դէմ, մեր խոր վիշտը եւ վրդովմունքն ենք յայտնում եւ սպասում որ վերջ դտնեն հակահայ արարքները Լիբանանի մէջ. վասն զի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսական Աթոռը ի Սուրբ Էջմիածին եւ համայն մեր հաւատացեալ ժողովուրդն ի Սովետական Հայաստան չեն կարող անտարբեր մնալ երբ իրենց հաւատակից քոյրերի եւ եղբայրների կեանքը եւ մարդկային իրաւունքները Լիբանանում կամ այլուր աշխարհի վրայ, վտանգւում են կամ ոտնակոխ արւում անպատասխանատու ուժերի կողմից:

Մեր տեւական աղօթքն է որ աշխարհում ամէնուրեք յաղթանակի մարդկանց եւ ազգութիւնների խաղաղ գոյակցութեան եւ համերաշխ գործակցութեան ոգին, որը մեր օրերի աշխարհում միակ հնարաւոր ճանապարհն է մարդկային կեանքի բարօրութեան, յառաջդիմութեան եւ երջանկութեան:

Թող Բարին Աստուած այս խաղաղարար ոգին առաւելապէս բաշխի Լիբանանեան Սուրբ Գրական Երկրին և այդտեղ բնակող Մահմետական ու Քրիստոնեայ բոլոր համայնքներին, որպէսզի ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ՄԱՐԳԱՐԻՏը շուտով վերագտնի իր երբեմնի լուսաւոր կեանքը եւ միջազգային հեղինակութիւնը:

ՎԱԶԳԷՆ Ա.
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 49-ՐԴ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

«ԱՐԱՐԱՏ» ՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ «ԴՆԵՊՐ»ԷՆ

Յունիս 7-ի եւ 8-ի խաղերու արդիւնքներն են. -

Դնեպր - Արարատ	2 - 1
Չերնոմորեց - Նեֆթչի	1 - 0
Սպարտակ - Դինամօ Թ.	0 - 0
Ժալգիրիս - Դինամօ Մինսկ	2 - 1
Շախտեօր - Տորպեդօ Մ.	1 - 1
Մետալիստ - Կայրաթ	1 - 0
Դինամօ Մ. - Տորպեդօ Ք.	2 - 1

Այս խաղերէն ետք դասաւորումը կը գլխաւորէ Մոսկուայի «Դինամօ»ն 15 կէտով, որուն կը հետեւին՝ Զէնիթ, Տորպեդօ Մ., Շախտեօր, Դինամօ Թ., Չերնոմորեց եւ Դնեպր 14-ական, Նեֆթչի եւ Ժալգիրիս 13-ական, Մետալիստ 11, Դինամօ Մինսկ, Դինամօ Կ., Կայրաթ եւ Սպարտակ 10-ական, Արարատ 9 եւ Տորպեդօ Ք. 7 կէտերով:

ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏԵՐԸ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզ, 1986, Յունիս 6

Լիբանանի մէջ վերջերս պատահած դըժբախտ եղեռնագործութիւններուն առիթով, Տ. Գիւտ Եպիսկ. Նազգաշեան, Տ. Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեան եւ Պատուելի Ռընէ Լեւոնեան հետեւեալ հեռագիրը ուղարկած են Լիբանան՝ Պ. Ամին Ճէմայէլ՝ Հանրապետութեան Նախագահին, Պ. Ռաշիտ Քարամէի՝ վարչապետին, Պ. Հիւսէյն Հիւսէյնիի՝ Խորհրդարանի նախագահին, անոնց յայտնելով Ֆրանսահայ Եկեղեցիներու եւ համայնքին մտահոգութիւնները. -

Monsieur le Président,

Déjà profondément affectés par le drame qui, depuis de si longues années, meurtrit le Liban, c'est avec une immense tristesse et une vive inquétude que les Arméniens de France, dont nous sommes le guide spirituel, ont appris les agressions récemment perpétrées ainsi que les menaces proférées à l'encontre de leurs compatriotes de Beyrouth-Ouest.

Ils nous prient, Monsieur le Président, d'intervenir auprès de vous pour vous prier d'user de votre grande autorité afin que cesse au plus tôt un comportement injuste et intolérable à l'endroit d'une Communauté qui, par amour pour sa patrie d'accueil a toujours eu à cœur d'éviter une quelconque initiative susceptible de la diviser et de la déchirer davantage.

Avec nos remerciements, nous vous adressons, Monsieur le Président, nos ferventes prières, pour vous, pour le Liban et le peuple Libanais.

Nous prions Dieu pour que la sagesse enfin triomphe et que votre pays offre de nouveau et rapidement au monde l'image exemplaire qui toujours fût la sienne.

ԴԻՒԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

Fonds A.R.A.M

ԼՈՍ ԱՆՃԸԼԸՍԻ «ԱՍՊԱՐԷԶ»Ը ԿԸ ԹԵՒԱԿՈԽԷ ՆՈՐ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆ ՄԸ

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Անդադար կը փոխուի Լոս - Անճըլըսի գաղութը: Երբ կեանքի մէկ ծիրը կամ մարզը կը հանդարտի, կը կազմակերպուի, կը հաւասարակշռուի, յաճախ, դժբախտաբար, կը լճանայ, ուրիշ մը կ'աշխուժանայ: Ներկայիս, շրջանի հայ մամուլն է որ կը ներկայացնէ յարափոփոխ, անորոշ, սակայն հետաքրքրական պատկեր մը: 1985 Սեպտեմբեր 6-ին եւ 1986 Մարտ 15 - 16-ին, «Ցառաջ»ի մէջ երկու յօդուածներով անդրադարձայ այդ փոփոխութիւններէն ոմանց:

1986, Մարտ 1-էն ի վեր նոր երեւոյթ մըն ալ եկաւ փոխելու Լոս - Անճըլըսի հայ մամուլին դիմագիծը, եւ գրակա՛ն ձեւով փոխելու: Այդ նոր երեւոյթը Հ. Յ. Դ.ի օրկան «Ասպարէզ»ին շաբաթօրեայ թիւին կերպարանափոխութիւնն է:

1908-ին, Քալիֆորնիոյ Ֆրէզնօ քաղաքին մէջ հիմնուած է «Ասպարէզ»ը, իբր շաբաթաթերթ - օրկան Հայ Յեղափոխականների Դաշնակցութեան: Ապագային վերածուած է եռօրեայի: 1960-ական թուականներուն, յայտնի էր բոլորին որ Ֆրէզնօ, Ուիլլըմ Սարոյեանի ծննդավայրը, այլեւս յարմար տեղը չէր նման թերթի մը: 1880-էն 1920-ի ընթացքին հոն հաստատուած սերունդը գացած էր, նորերը՝ անտարբեր կամ անգլխախօս, չէին զգար հայատառ մամուլի պէտքը, մինչ Լոս - Անճըլըսի հայ գաղութը սկսած էր բազմանալ, աճիլ: Հոն փոխադրուեցաւ եւ օրաթերթի վերածուեցաւ «Ասպարէզ»ը, որ 1971-էն աւդին ունեցաւ յատուկ շաբաթօրեայ թիւ, 16 էջ ծաւալով, ութ էջը՝ անգլերէն:

1971-էն 1986, հսկայ փոփոխութիւններ պատահեցան Լոս - Անճըլըսի մէջ: Գաղութին հայութեան թիւը գոնէ կրկնապատկուեցաւ, թերեւս աւելի՛ ալ աճեցաւ, եւ նորեկներուն մէջ կային մեծ թիւով Միջին - Արեւելքէն Հայեր: 1975-էն ետք սկսաւ մրցում - պայքար, տիրելու նոր ստեղծուող ընթերցողներու շուկային, - բազմաթիւ շաբաթաթերթեր լոյս տեսան: Շուկային տիրապետող թերթը (տպաքանակի տեսանկիւնէն) եղաւ Նոր Կեանք, որ տարբեր օրերուն՝ զանազան խմբագրերու հսկողութեան տակ հաստատեց որ ունի 5-էն 20.000 տպաքանակ: Ներկայիս, ըստ բաւական վստահելի աղբիւրներու, ունի 7.000 ընթերցող:

1985-ի Հոկտեմբերին սկսաւ լոյս տեսնել Հայ Կեանք - Armenian Life շաբաթաթերթը, 25.000 թիրաժ - տպաքանակով: Անկարելի է ստուգել թէ քանի՞ բաժանորդ ունի, քանի՞ ընթերցող, եւ թէ քանի՞ թիւ կը ցրուի՝ ձրի:

Լոս - Անճըլըսի հայ գաղութը, իբր գնորդներու հաւաքականութիւն, որոշ - տեսական ներկայութիւն մըն է շուկային վրայ, եւ ուրեմն այս թերթերը կ'ապրին ոչ այնքան բաժանորդագրութիւններու շնորհիւ՝ այլ որովհետեւ յայտարարութիւններ ծախող գործակալներ կը յաջողին համոզել բժիշկ ու խանութպան, փաստաբան եւ ատամնաբոյժ, ճաշարան եւ ակնոցավաճառ՝ որ յայտարարութիւնը կենսական է իրենց պիզնէսի բարօրութեան համար: Իսկ համոզումի այս գործը կը դիւրանայ՝ երբ մեծ է թիւը բաժանորդներու, կամ նոյնիսկ ... երբ մեծ է տպաքանակն ու ձրի ցրւումը:

Նման գրոյթ ստեղծած էր դժուար վիճակ մը, Հ. Յ. Դ.ի մամուլին համար: «Ասպարէզ», գաղութին միակ օրաթերթը, 2000 - 3000 բաժանորդով, եւ իր 16 էջեայ շաբաթօրեայ թիւով, ներկայութիւն մըն էր անկասկած, սակայն գրամատիրական գրոյթի անգութ իրականութիւնը սկսած էր սպառնալ անոր: Ցայտարարութիւն տեղաւորողները հրապուրուելով 7-էն 25.000 տպաքանակ ունեցող, շաբաթը մէկ անգամ լոյս տեսնող թերթերէ, պէտք եղած հասոյթը չէին բերեր օրաթերթին: Անկէ անդին, այդ տպաքանակները եւ շաբաթաթերթերու 24-էն 32 կամ նոյնիսկ 40 էջ ծաւալը կը շլացնէին ու կը հրապուրէին շատեր՝ որոնք սկսած էին համոզուիլ որ մէկ «մեծ» շաբաթաթերթը «կը բաւէ», անտեսելով որ այդ շաբաթաթերթերէն ոմանց պարունակութիւնը յայտարարութիւն, լուսանկար եւ զանազան կազմակերպութիւններու չխմբագրուած շրջաբերականներէ եւ ինքնագովասանքներէ կը բաղկանար երբեմն: Եւ ի վերջոյ, մրցակցական ճնշումներէ անդին կար ներքին, ա՛լ աւելի գրական ակունքը ճնշումի, - «Ասպարէզ»ը իր խօսքը չէր կրնար արդիականութեան պահանջած բազմապիսի ձեւերով հասցնել իր ընթերցողներուն, իրեն տրուած ծաւալին մէջ, այնքա՜ն խայտաբղէտ է ներկայիս Քալիֆորնիոյ գաղութը, եւ որքա՜ն զանազան՝ հետաքրքրութիւնները: Ուրեմն, ներքին ու արտաքին պայմաններ պատճառ եղան որ կարեւոր փոփոխութիւններ կատարուին: 1986, Մարտ 1-էն ի վեր «Ասպարէզ»ի շաբաթօրեայ թիւը լոյս կը տեսնէ 40 էջով (նախկին 16-ի տեղ), որուն 16 էջը՝ անգլերէն (նախկին 8-ին տեղ): Տպաքանակն ալ պատկառելի է (եւ աւելի վստահելի քան գաղութի մէկ ուրիշ շաբաթաթերթին համար յիշուած թիւը), - 15.000:

Թերթին խմբագիրն է երիտասարդ, կայտառ ու գործունեայ Աբօ Պօղիկեան, որ միաժամանակ գրականութեան տոքթորայի թեկնածու է եւ իր վարդապետական աւարտաճառը կը գրէ Իւ - Սի - էլ - էյ Համալսարանի Նարեկացի ամպիոնի աթոռակալ փրոֆէսօր Աւետիս Սանճեանի հովանաւորութեամբ, Փարիզի «Մենք»եան սերունդի մասին: Պօղիկեան եւ ուրիշ երիտասարդ մը Վարուժան Միրզոյեան, նախ իրագործեցին «Ասպարէզ»ի տպարանի սարքաւորումներու արդիականացումը, հայերէն ու անգլերէն շարող համակարգիչներու գնումը: Ապա, խմբագրական կազմը, ձեռնարկեց թերթը աւելի ժողովրդականացնելու եւ անոր ցրւումը կազմակերպուած կերպով տանելու աշխատանքին, որ կը շարունակուի: Թերթին խմբագրական կազմին անդամներն են Պարգեւ Շիրինեան եւ Նշան Յովսէփեան, մինչ գրաշարական կազմը կը բաղկանայ գլխաւորաբար՝ կիներէ, - Սալբի Բագրատունի, Մարօ Քէշիշեան: Համակարգիչի գրութիւնը կ'արտօնէ կիներու (ձեռքազատուած՝ ծանր ու աղտոտ տպագրական գործէն) որ շարեն ամբողջ թերթը:

Նոր, շաբաթօրեայ «Ասպարէզ»ը ունի բազմաթիւ թղթակցութիւններ եւ ուրիշ աշխատաւորներ, շատերը՝ երիտասարդ եւ նոր մօտեցումով աշխատող: Նշմարելի է ֆոթօ - ժուռնալիսթ Գէորգ Ճանսըզեանի լուսանկարներուն բարձր որակը, Վահագն Արսլանեանի տեսակցութիւններուն եւ հարցազրոյցներուն շահեկանութիւնը, ինչպէս նաեւ Վահէ Օշականի շաբաթօրեայ «գրական քրոնիկ»ը:

Ուրիշ նորութիւն մըն ալ կը գտնուի նոր «Ասպարէզ»ին մէջ, նորութիւն մը՝ որ ան եւ Գանատայի «Հորիզոն» թերթը կը պարտին ամերիկեան մամուլի մէկ սովորութեան եւ «Ցառաջ»ի ամսօրեայ «Միտք եւ Արուեստ»ին: Ամերիկեան օրաթերթեր ունին կիրակնօրեայ ներդիրներ, թերթին էջերուն ծաւալը ունեցող, սակայն զատ խմբագրուած պրակներ, որոնք եթէ զատ պահուին, փոքր պարբերաթերթի մը ձեւը ունին: «Հորիզոն»ի խմբագիր Վրէժ - Արմէն Արթինեան (Մոնրէալ, Գանատա) ունեցաւ նախաձեռնութեան ոգին՝ «Միտք եւ Արուեստ»եան պարունակութիւնը միացնելու ամերիկեան ներդիրին (1984-ի Դեկտեմբերին): Անկէ ետք, աւելի քան մէկ տարի, «Հորիզոն»ը միա՛կն էր Հ. Յ. Դ.ի ամերիկեան օրկաններէն՝ նման օգտաշատ մօտեցում կիրարկող: Մարտէն ի վեր ստեղծուած է գովելի գործակցութիւն մը, եւ ուրեմն ամիսը անգամ մը՝ շաբաթօրեայ «Ասպարէզ»ին մէջ ա՛լ լոյս կը տեսնէ 16 էջնոց ներդիրը, - «Գրական Յաւելուած», որ յաճախ կը պարունակէ հետաքրքրական գրութիւններ: Ուրախառիթ է գրութեանց տարածքի այս ընդհանրացումը, քանի որ այդ կը նշանակէ թէ ներդիրին մէջ լոյս տեսնող լուրջ յօդուած մը կամ պատմուածք մը կ'ունենայ գոնէ 3000, հաւանաբար 4200 «բաժանորդ» (եւ, յուսալի է, ընթերցող): Հայ միտքը իր մամուլին մէջ կրնայ առողջ ձեւով զարգանալ, միա՛յն երբ գրողը զգայ նման ընթերցող հանրութեան մը գոյութիւնը եւ նման գրոյթի ընծայած կարելիութիւնները:

Ընդհանրապէս քաջալերիչ է «Ասպարէզ»ի վիճակը: Փորձող ու փորձուող թերթ մըն է, տակաւին կաշկանդուած՝ կուսակցական մամուլին յատուկ անլըրջութիւններով եւ անօգուտ, ծանրաբարոյ «լըջութիւն»ներով: Թերթը կը կատարէ կենսական գործն ու փորձը, - ինչպէ՞ս ըլլալ աւելի ժողովրդական, առանց վերածուելու գռեհիկ թերթի, - վտանգ մը՝ որուն իրականութիւնը եւ սպառնալիքը ճշդելու համար շատ հեռու երթալու պէտք չունի անոր խմբագրական կազմը, քանի որ Քալիֆորնիոյ խայտաբղէտ մամուլին երկու - երեք միաւորները գոնէ՝ սայթաքած են արդէն, լպրծուն զառիվարէն վար:

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ ԵՒ AMNESTY INTERNATIONAL

Այս միջազգային կազմակերպութեան 25-ամեակին առթիւ «Մոնտ» հարցազրոյց մը հրատարակած է Մայիս 18 / 19-ի իր թիւին մէջ, Թ. Համարպէրկի հետ: Ան նախկին լրագրող մըն է, 1980-ին ընդհանուր քարտուղար նշանակուած այս կազմակերպութեան:

×

ՀԱՐՑՈՒՄ. - Նկատի առած այս կազմակերպութեան քառորդ դարու փորձառութիւնն ու անցեալը, ի՞նչ զարգացում կը նախատեսէք յառաջիկայ տարիներու համար: Մարդկային իրաւանց տեսակէտէն ի՞նչ մտավախութիւններ ու յոյսեր ունիք:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ. - Մենք պաշտպանութեան կազմակերպութիւն մըն ենք, այսինքն մեր առաքելութիւնը սահմանուած է ճնշումին: Շատ հաւանական է, որ մարդկութիւնը տակաւին երկար տարիներու համար պէտք ունենայ այս կազմակերպութեան: Որովհետեւ ոչ մէկ վճռական բարւոքում կը նշմարենք մարդկային իրաւանց հանդէպ յարգանքի մարզին մէջ:

Այս տեսանկիւնէն ձախողած է Ամնէսթի: Չենք յաջողած հասնիլ մեր նպատակին: Ներկայիս ականատեսներն ենք զարգացող կեղծաւորութեան մը, միջավայրի մը մէջ, ուր մենք եւ ուրիշներ, կառավարութիւններու մարդկային իրաւանց մասին սկզբունքի համաձայնութիւններ ստորագրել կուտանք:

Միացեալ Ազգերու մէջ ո՞վ դէմ չարտայայտուիր չարչարանքին. մինչդեռ տասնըմէկ բազմաթիւ կառավարութիւններ, իրենք ոչ միայն կ'արտօնեն, այլեւ կը գործածեն չարչարանքը, որպէս իշխանութեան յատուկ զէնք մը: Հո՛ս է հակասութիւնը մեր պաշտպանած, եւ կարգ մը կառավարութիւններու լրաքաղութեան մարզին մէջ հետապնդած շահերուն: Այն անձերը, որոնք մեզի տեղեկութիւն կը հայթայթեն զանազան երկիրներու մէջ, մտահոգ են, ձերբակալուած, կամ նոյնիսկ անյայտացած: Ու այս երեւոյթը օրէ օր կը ծաւալի:

Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ վերջերս կանոնագրութիւն մը հրապարակուած է, ուր ոճիրի համազօր կը նկատուի արտասահման տեղեկութիւն փոխանցելու յանցանքը, յատկապէս մարդկային իրաւանց գետնի վրայ:

Հ. - Նման միջոցառումներ հակասելու համա՞ր են ձերինին նման կազմակերպութիւններու յաջողութիւնը:

Պ. - Այո. մասամբ հետեւանք են այն ճնշումին, զոր մենք կրնանք կիրարկել: Գիտեն, թէ մեր տեղեկագիրները որոնք կը հրապարակուին մետիաներու կողմէ, կրնան յանցաւոր դիրքի մատնել զիրենք: Ոմանք նոյնիսկ նկատելի գումարներ կը յատկացնեն ամերիկեան մասնագէտ գործակալութիւններու, որպէսզի չէզոքացնեն մեր տեղեկագիրներու ազդեցութիւնը:

Հ. - Սակայն հակառակ այս բոլորին, Ամնէսթի լրաքաղութեան մարզին մէջ որոշ յաջողութիւններ արձանագրած է, թափանցելով նոյնիսկ ամէնէն փակ շըրջանակներէն ներս, չէ՞:

Պ. - Անշուշտ, որոշ է որ աւելի տուեալներ կ'ունենանք քան ինչ որ էր 15 - 20 տարի առաջ: Աւելի շատ կը խօսուի մեր մատնանշած պարագաներուն մասին: Քաջալերական է այս:

Հ. - Ձեր յաջողութիւններէն մէկը կարելի չէ՞ նկատել այն երեւոյթը, որ այսօր, տարիներ ետք, մարդիկ գիտեն թէ ո՛ւր պէտք է դիմել, հաւանօրէն ազդեցիկ միջամտութիւն մը ապահովելու համար:

Պ. - Վստահաբար հետզհետէ աճող հետաքրքրութիւն մը կայ: Օրինակ մը միայն, բազմաթիւ ուրիշներու կարգին. Փէրուի աննշան մէկ գիւղէն նամակ մը հասաւ մեզի. բնակիչները բոլորն ալ ստորագրած էին, ոմանք միայն խաչանիշով մը: Կը գանգատէին բանակային ուժերու բիրտ մէկ միջամտութենէն, որ տեղի ունեցած էր ահաբեկիչներ փնտռելու պատրուակով: Անոնք կ'անգիտանային մեր կազմակերպութեան անունն իսկ, սակայն գիտէին թէ, Անգլիոյ մէջ «բան մը» գոյութիւն ունէր ... եւ նամակը հասաւ:

Քարոզչութեան պէտք չունինք մենք մեզ ծանօթացնելու համար: Այլ օրինակ մըն ալ. Զիմպապուէյի իշխանութիւնները շատ բորբոքած են մեզի հանդէպ. կառավարական մամուլին մէջ յարձակումներու թիրախ կը դառնանք. սակայն աւելի ու աւելի վկայութիւններ կը ստանանք այս երկրէն:

Հ. - Ծրագիրներ ունի՞ք կազմակերպութեան գործունէութիւնը բարւոքելու կամ դաշտը ընդարձակելու համար:

Պ. - Մեր առաջին մտահոգութիւնը արդիւնքներ ձեռք ձգել ու որոշ ներգործութիւն մը ապահովել է: Ուրիշ նպատակ մըն է անդամներու լաւագոյնս պատրաստութեան ծրագիրը. անոնք աւելի կարող պէտք է ըլլան իրապէս փափուկ աշխատանքի մը, ուր գոյզն սխալ մը, կրնայ մեծ վնաս պատճառել մեր ձեռնարկներուն: Սակայն այս բոլորին համար պէտք է լուծենք տնտեսական հարցը, որ ներկայիս մեզ ամէնէն աւելի զբաղեցնողն է:

Գալով մեր գործունէութեան դաշտը ընդարձակելու հարցին. դժուար է աւելցնել թիւը այն գաղափարի բանտարկեալներուն, որոնցմով կը զբաղինք. մօտաւորապէս հինգ հազար հատ ունինք միշտ: Իւրաքանչիւրին համար կատարուելիք աշխատանքը բաւական երկար է ու բարդ:

Ամէն տարի կը ստանձնենք շուրջ 2500 նոր պարագաներ, ինչ որ կը նշանակէ, թէ «մեր» բանտարկեալներէն այդքան թիւ մը ազատ արձակուած են:

Հ. - Երկրորդ քսանհինգամեակին համար կազմակերպութեան ինչպիսի՞ փոփոխութիւններ կարելի կը թուին:

Պ. - Անգամ մը եւս, մեր կոչումը գործել է. հաղորդակցութեան թեքնոլոժիին զարգացումով, արտայայտութեան ազատութիւնը գլխաւոր նիւթը պիտի ըլլայ բախումին: Անշուշտ միշտ պարտաւոր պիտի ըլլանք պայքարելու չարչարանքի ու մահապատիժի դէմ: Սակայն հետզհետէ աւելի մեծ թիւով կառավարութիւններ ի վերջոյ պիտի անդրադառնան որ չարչարանքը տեղեկութիւններ ձեռք ձգելու համար այնքան ալ հաւատալի միջոց մը չէ, եւ թէ սուղ կ'արժէ միջազգային յարաբերութիւններու մէջ: Կարելի է յուսալ նաեւ, որ մինչեւ դարավերջ ընդհանուր առմամբ բարւոքի քաղաքական բանտարկեալներու կացութիւնը:

Սակայն վախ կայ նաեւ որ ճնշումի նոր կերպեր երեւան գան: Նախկին ամբաստանութիւններ, որոնք մեզ կը վարկաբեկէին ՍԻԱ.-ի կամ ՔԺՊ-ի գործակալ ըլլալով, այլեւս ազդեցիկ չեն: Հիմա մարդ կը կասկածի աւելի լաւ կազմակերպուած վարկաբեկումներու թիրախ դառնալէ, որոնք կրնան խոչընդոտ հանդիսանալ մեր աշխատանքին:

Թ. Ա. Թ.

Fonds A.R.A.M

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ՝ ՎԱԹՍՈՒՆԷՆ ՎԵՐՋ ԱԼ...

Անզանցելի մեծ աղաղակ մըն է զոր բըժիշկները կը բարձրացնեն: Երկու դարերու ընթացքին, կեանքի միջին տարիքը կրկնապատկուեցաւ Ֆրանսայի մէջ: Յամին 2000-ին, հինգի վրայ մէկ Ֆրանսացի, պիտի ըլլայ վաթսուն տարեկանէն աւելի: Մտահոգիչ: Շատ քիչ կան հանդըստեան տուներ:

Նմանապէս ոչ բաւականաչափ, երրորդ տարիքի խնամք տածող մասնագէտ բըժիշկներ, ուրեմն տուեալ պայմաններու մէջ, կենսական է մնալ երիտասարդ, կարելի եղածին չափ երկարատեւ:

Համաձայն բժիշկի մը՝ Պուքլիս, հեղինակ՝ «Լաւագոյնս ապրիլ վաթսուն տարեկանէն վերջ» գիրքի մը, ծերութիւնը պարտի ըլլալ բնականոն կեանքի մը երկարաձգումը:

Ան կուտայ հետեւեալ թելադրութիւնները.-

. Առաջին. - Ծանչցէք ձեր ճաշացուցակը. սորվեցէք զայն լաւ կերակրել: Կան՝ որ վաթսունէն անդին, չեն ուտեր բաւականի, եւ ուրիշներ ընդհակառակն՝ չափազանց շատ: Հարիւրէն քառասունը կը ներմուծեն 1500 անընդմիջութէն խիստ նուազ, ինչ որ հազիւ թէ բաւ է. մինչ հակառակը, հարիւրէն 13 կ՚անցնին 2500 անընդմիջութի սահմանը. ինչ որ բոլորովին ծայրայեղ: Պէտք է հաւասարակշռել ճաշերը ու զանոնք վերածել օրական չորս կամ հինգ անգամի:

Որպէս նախաճաշ, քչիկ մը կարագ, (15 կրամ), 25 կրամ անուշեղէն, հաց, անշուշտ առանց մոռնալու կաթնասուրճը:

Ժամը 10-ին, պտուղ մը կամ որեւէ պտղաջուր:

Կարեւոր ճաշը կը կազմէ ցերեկուանը: Ան պարտի բաղկանալ համադամէ մը, 100 կրամ մսեղէն եւ կամ ձկնեղէն, առանց մոռնալու կանանչ բանջարեղէններ, պանիր, թարմ պտուղներ եւ բաւականաչափ հաց: Յետ - միջօրէին, 4-ի ատենները կաթով - սուրճ կամ թէյ: Իսկ վերջապէս երեկոյեան ճաշին, կըրկին միս, կամ ձուկ ու նաեւ հաւկիթ, ճերմակ պանիր, պտուղ՝ աւելի խաշած ձեւով եւ հաց: Ջուարթ տրամադրութիւնը զօրեղ ազդակ մըն է. բարձր մակարդակի վրայ պահելու համար ձեր կորովը, որ բարերար օգտակարութիւնը կ՚ընծայէ իր կարգին մարմնական առողջութեան: Գիտցէք ձեր մարմնոյն յարգը. մի թողուք որ ան ժանգոտի շարժումի պակասէն: Կէս ժամ մարմնամարզ մը, առտնային արարք մը չէ: Տիկին, սորվեցէ՛ք նայիլ հայելիին մէջ: Ձեր դէմքը պէտք ունի խղոտ օճառի եւ կամ մասնաւոր հեղուկի մը, արգելք հանդիսանալու համար մորթի չորութեան: Զանոնք պիտի գտնէք ամէնուրեք:

Շատ երկար ատեն, զանց առնուած է գեղեցկագիտական միջոցներու կարեւորութիւնը տարեց անձերու ի շնորհ: Արդ, նման ամէնէն երիտասարդուհիներուն, անոնք եւս բացարձակապէս իրաւունք ունին գեղեցկութեան եւ արդուզարդի: Մի մոռնաք որ հմայքը մենաշնորհը չէ լոկ որոշ տարիքի մը: Մշակեցէք զայն: Մշակեցէք ձեր անձնաւորութիւնը:

Քաղեց՝ Գ.

ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԵԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՀԱՐԻՒՐՅԻՍՈՒՆԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

1836 - 1986

Վենետիկի Մուրատ - Ռափայէլեան Վարժարանի հարիւրյիսունամեայ յոբելեանը պիտի ոգեկոչուի 1986 - 1987 ուսումնական տարեշրջանի ընթացքին, որպէս ազգային հնագոյն կրթական կեդրոն ու հայակերտումի վայր, հարուստ անցեալով եւ մինչեւ այսօրս գործօն, մեր օրերու Միջին - Արեւելեան երկիրներու քաղաքական տագնապէն մաղապուրծ, եւ Եւրոպան ամբողջող հայորդիներուն փըրկութեան լաստն է անիկա, ինչպէս նաեւ Արեւելքն Արեւմուտքին կամրջող մշակութային զօդը, միջազգային չափանիշերով ու համամարդկային բացուածքով:

Մուրատ - Ռափայէլեանը պիտի ոգեկոչուի նաեւ իբր պայծառ խորհրդանիշը Հայերու համագործակցութեան, ինչպէս էին Մեծն Մխիթարի հաւատարիմ աշակերտներն ու վեհանձն բարերարները՝ Սամուէլ - Մուրատ եւ Ռափայէլ Ղարամեան, որոնք դըրականօրէն փաստեցին հայ ժողովուրդի հաւաքական ձեռնարկին ըստեղծած հսկայ ուժը, ապահովելով փըրկութիւնը նորահաս հայորդիներուն, թէ՛ իբր մշակոյթի սերունդ եւ թէ՛ իբր զօդանջ անլռելի հայութեան:

Այս առիթով կոչ կ՚ընենք ի Սփիւռս աշխարհի տարածուած Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանի նախկին աշակերտներուն, որպէսզի համախմբուին զանազան քաղաքներուն մէջ, ստեղծեն համապատասխան կեդրոններ, եւ յարաբերութեան մէջ մտնելով իրենց շրջանակի բոլոր նախկիններուն հետ կազմեն ներկայացուցչական մարմիններ: Ապա, կը խնդրուի նոյն այս մարմիններէն փութով կապ պահել Վենետիկի Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանի տեսչութեան հետ, որպէսզի համակարգուին աշխատանքները, որոշուին ձեռնարկները եւ հանդէսներու ընթացքը թէ՛ իրենց օրակարգով եւ թէ՛ բովանդակութեամբ: Հանդէսները տեղի պիտի ունենան Վենետիկի մէջ եւ փափաքելի է ներկայութիւնը մեր նախկին աշակերտներուն:

Մուրատ - Ռափայէլեան Վարժարանի հարիւրյիսունամեայ յոբելեանը ոգեկոչող հանդէսներուն զուգահեռ՝ պիտի կատարուին նաեւ գիտաժողովներ, մեր ազգային դպրոցական ու կրթական հարցերու շուրջ մշակելու համար համապատասխան ծրագիրներ եւ գործադրելի որոշումներ հայեցի կրթա - դաստիարակութեան ներկայի նկատմամբ: Արդարեւ, կարելի բոլոր տեսաբանութիւններէն անդին՝ կրթական գործունէութեան առաջնահերթ նպատակն է կերտել այսօրուան երիտասարդը, նախ՝ անոր ներկայ պահանջներուն տալով գոհացում եւ հարցերուն լուծում եւ ապա պայմանաւորելով ենթական՝ որ ախրայօժար մասնակցի կատարուած աշխատանքին եւ իւրացնէ աւանդուածը՝ իբր կենսական աւիշ:

Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանը իբրեւ սփիւռքահայ կրթական անդրանիկ հիմնարկ, 150 տարիներու փորձառութեան մը հասուն խօսքն է այսօր եւ մեծ է դերը, աճող՝ եւրոպահայ ներկայ իրականութեան մէջ: Արդարեւ, հակառակ ազգային մեր փափաքներուն ու մտահոգութիններուն, ստիպողական պարագաներու բերումով, Միջին - Արեւելեան երբեմնի հայաշատ երկիրներէն կը հեռանայ տակաւ առ տակաւ մեր ժողովուրդը: Հարկ է հետեւաբար, խմբել ու խմբել նոյն այդ Հայութիւնը՝ ընկերային ամուր շրջանակներու մէջ, ապահովելով երիտասարդ սերունդին ազգային դաստիարակութիւնը, որ չէ լոկ մշակութային, պատմական կամ գրական մեր անցեալի գիտելիքներու ամբարում, այլ հարկ է չաղախել անոնց հոգիները՝ Հայութիւնը յատկանշող խորունկ զգացումներով, կեանքին հանդէպ հարազատօրէն հայեցի աշխարհահայեացքով, եւ մեր բնիկ լեզուով որ չէ մեռած գիր եւ ոչ խօսք անցեալի, այլ՝ կենդանի ու մթնոլորտ, միջավայր ու խըթան՝ իրագործուելու համար իբր հայ:

Հաւատարիմ ու հետեւողական մեր առաջադրութիւններուն, պիտի չուզենք ստեղծել պարզապէս շղթայ մը ոգեկոչումներու, այլ առիթ՝ նոր սկիզբ մը ըլլալու, մեր ժամանակներու պահանջքին համապատասխանող գրական ձեռնարկներով, կերտելու համար 2000 տարիները թեւակոխող Հայութիւնը:

Երբ կը խօսինք, սակայն, կրթական ազգային հոգերուն մասին, մեր ուշադրութիւնը առաւելաբար կը կեդրոնանայ «Աշակերտ»ին վրայ, եւ յաճախ կ՚անտեսուի կարեւոր հարց մը, որ օրէ օր միշտ աւելի հրամայական կը դառնայ. այն է՝ «hայերէնի ուսուցիչ» պատրաստելու անհրաժեշտ պահանջքը, որպէսզի հայկական նիւթերը որակաւոր ու դաստիարակ - հոգեբանի պայմաններու տիրապետող անձերէ դասաւանդուին: Ոչ այնքան մի - այն. այլ հաւատաւոր ու ազգին ծառայելու գիտակից «կոչում» ունեցող ուսուցիչներէ, որոնք ամուր հաւատքով ու ազգային համոզումներով յաջողին հաղորդել իրենց ներաշխարհը հայ աշակերտին, եւ խնամեն ու զարգացնեն անոնց մէջ հայ ոգին: Առանց, սակայն, անտեսելու միւս իրականութիւնը հայ աշակերտին, որ պէտք է դիմագրաւէ ներկայ գիտական աշխարհն իր զանազան պայմաններով ու հրամայականներով, որոնք իմացական հետաքրքրութեան եւ գիտական փնտռըտուքի ցանկութիւններէն անդին՝ կը ներկայացնեն նաեւ ընկերա - տնտեսական հոգեր, այսինքն՝ գետեղուելու կարելիութիւնը իրենց անմիջական շրջապատին մէջ, թէ՛ իբր մարդ եւ թէ՛ իբր հայ:

Խանդավառուած, Պէյրութի եւ Միացեալ - Նահանգներու մէջ ցարդ կատարուած, գնահատելի ձեռնարկներով ի նպաստ հայ դպրոցի այժմէականացումին եւ անոր վերելքին, ինչպէս նաեւ «hայերէնի ուսուցիչներու» կազմաւորումի անհրաժեշտութեան, կոչ կ՚ընենք ըՍփիւռքի մեր գաղութներու ուսումնական խորհուրդի անդամներուն, ինչպէս նաեւ «Հայագիտական» կրթա - դաստիարակչական հարցերով զբաղող մեր մասնագէտներուն, կապ ստեղծել Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանի տեսչութեան հետ, որպէսզի միասնաբար լաւագոյն կերպով պատրաստուի այս հարցերու շուրջ կատարուելիք գիտաժողովը, որ տեղի պիտի ունենայ Վենետիկի մէջ, 1986 - 1987 ուսումնական տարեշրջանի ընթացքին:

Լիովին գիտակից ենք, թէ նոր սերունդի հայեցի կրթա - դաստիարակչական աշխատանքը, սփիւռքահայ մեր իրականութեան առաջնահերթ ձեռնարկն է, մեր նախնիքներու դարաւոր, լուսաւոր պատգամը, որուն խօսուն օրինակը հանդիսացան, ուրիշներու կարգին, Ռափայէլ Ղարամեանն ու Սամուէլ Մուրատեանը, յատկացնելով իրենց նիւթական հարստութիւնը այդ վեհ նպատակի դրական իրագործումին:

Մուրատ - Ռափայէլեան Վարժարանի հարիւրյիսունամեայ յոբելեանը՝ գեղեցիկ առիթն է, ուրեմն, վերատեսնելու կրթա - դաստիարակչական մեր աշխատանքները, այժմէականանալու՝ համաձայն օրուան հրամայականներուն, որպէսզի նոր միջոցառումներով՝ նոյն այդ պահանջներուն տանք գոհացում, բարոյական ու տնտեսական անհրաժեշտ պայմաններու ստեղծումով եւ համապատասխան նպաստներով:

Հուսկ՝ Մուրատ - Ռափայէլեան Վարժարանի հարիւրյիսունամեայ յոբելեանը թող ըլլայ նաեւ առիթ խորհրդանշելու 1986 - 1987 տարին՝ իբր «Հայ Դպրոցին» նուիրուած տարի մը, որպէսզի կրթական բոլոր հայ հաստատութիւնները ձայնակցին իրարու, վերլուծական ուսումնասիրութիւններով յայտնաբերելու իսկական դիմագիծն ու կոչումը հայ դըպրոցին եւ ըստ այնմ համակարգելու ըսփիւռքեան կրթական մեր բոլորին ճիգերը, օրհնութեամբ մեր անմահ դաստիարակ՝ Մեսրոպ Մաշտոցին եւ լուսաշող նախնիքներուն:

Հ. ՌԱՓԱՅԷԼ ԱՆՏՈՆԵԱՆ
ՏԵՍՈՒՉ
ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Collegio Armeno Moorat-Raphael
D.D. 2596 30123 Venezia-Italia
Tel. 41 - 28770

ԱՐԱՍՏԱՂԸ

ՌՈԲԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Սաթենիկ չկրցաւ ձայն հանել: Վստահ էր ականջներուն չէր հաւատար, կը կարծէր որ սխալ կը լսէր: Երկար նայեցաւ ինծի առանց հասկնալու, յետոյ հարցուց.

- Ձե՛մ ուզեր ըսել, հայրիկ:
- Այո:
- Բայց ինչո՞ւ:
- Հոս մնալ կ՚ուզեմ:
- Ո՞ւր հոս, հիւանդանո՞ց:
- Այո:
- Ինչո՞ւ սակայն: Տունը աւելի լաւ չէ՞:

Տունը: Օ՜, մարդու մը համար ի՞նչ բան աւելի ազուոր ու տաքուկ է քան իր տունը: Կարելի՞ է տունը բաղդատել այս հիւանդանոցին մռայլ սենեակին հետ, որ դեղ ու հիւանդութիւն, մահ ու ոչնչութիւն կը բուրէ:

- Տունը հարկաւ աւելի լաւ է, բայց հոս մնալ կ՚ուզեմ ըսի: Ազուոր աղջիկս, չըլլայ որ սխալ հասկնաս զիս: Շնորհակալ եմ, չեմ գիտեր թէ ի՞նչ կ՚ընէի, եթէ դուն չըլլայիր: Դուն սքանչելի զաւակ մըն ես եւ վստահ եմ որ շատ լաւ պիտի խնամես զիս մեր տան մէջ...: Բայց ես հոս մնալ կ՚ուզեմ: Այդպէս որոշած եմ:

- Ինչո՞ւ: Ինչո՞ւ, հայրիկ:
- Ինծի համար աւելի լաւ է:

Աւելի բացատրութիւն տալ չէի ուզեր: Շատ բան կար այս «ինծի համար աւելի լաւ է»ի մէջ: Այստեղ հիւանդ մը ամէն վայրկեան գիտութեան մարդոց մօտ է, խնամքի ենթակայ: Այդ խնամքը օրէ օր տժգունիլ, տկարանալ կրնայ թուիլ: Բայց օր մը եթէ պէտք ըլլայ, յանկարծ կրնայ փունաւորուիլ ու զօրանալ: Հիւանդանոցը՝ շուրջս աշխատողներ շատ են: Առնուազն երեք - չորս պաշտօնեաներ - բուժ - քոյր, հիւանդապահ, մաքրութեան պաշտօնեայ, խոհարար - ամէն օր գործ ունին հետս, ուղղակի կամ անուղղակի կերպով: Իսկ ամէնէն կարեւորը ես, որ այլեւս գամուած եմ այս անկողնին մէջ, ես որ այլեւս հաշուեյարդարի պիտի ենթարկեմ գործ կամ խանութ, ինչ որ ունիմ, կրնամ հիւանդանոցի մը ծախսը վճարել մինչեւ կեանքիս վերջը, հանդստօրէն, առանց նեղութեան: Այս բոլորը անկասկած կային «ինծի համար աւելի լաւ է»ին մէջ, խտացուած ձեւով: Բայց Սաթենիկ պիտի հասկնար անշուշտ որ այդ չէր բուն ըսել ուզածս: Պիտի հասկնար կ՚ըսեմ, բայց պիտի հասկնա՞ր արդեօք իսկապէս: Պիտի հասկընա՞ր որ իրականութեան մէջ իմ այդ որոշումը ինձմէ աւելի «իրենց համար, հարազատներուս համար աւելի լաւ էր»: Սաթենիկ այսօր խանդաղատանքով, մեծ երջանկութեամբ տուն պիտի տանէր զիս, տարած վայրկեանէն սկսեալ ալ ամէն վայրկեան խելքը վրաս պիտի կեդրոնացնէր: Բայց ո՞րքան կրնար տեւել այս ամբողջական նուիրումը: Սաթենիկ պատասխանատուութիւններ ունի տանը մէջ: Երբեմն պիտի պատահէր որ ինձմով զբաղելու ստիպողութիւնը խանգարէր զինքը, նոյնիսկ ջղայնացնէր: Մարդուս սիրտը չի կրնար օրը քանիչորս ժամ սիրել, կ՚ըսէի միշտ ես ինծի: Յետոյ Յակոբ ի՞նչ պիտի խորհէր այս մասին: Որքան ալ չդանդաղէր, բարձրաձայն, երբեմն ներքին դժգոհութիւններ պիտի ունենար տան մէջ հիւանդի մը տեւական ներկայութենէն: Այդ դժգոհութիւնը երբեմն նոյնիսկ պիտի խանգարէր կնոջը հետ իր յարաբերութիւնները: Ա՛հ, ես ճիշդ կը խորհէի, իմ տեղս հիւանդանոցն էր: Հիւանդանոցին մէջ նուազ երջանիկ պիտի չըլլայի, քանի որ անկիւն մը նետուած հիւանդներէն չէի:

- Խենթ ես դուն, ըսաւ Սաթենիկ: Ես քեզ ի՞նչպէս կրնամ տեւաբար այս հիւանդանոցը թողուլ: Մենք տուն ունինք, չէ՞:

- Այսպէս աւելի լաւ է, ըսի ժպտելով: Հաւատա՛, աւելի լաւ է:

- Չեմ հաւատար, պատասխանեց Սաթենիկ քիչ մը ջղայնացած: Դուն ալ գիտես որ ըսածներդ ճիշդ չեն: Մինչեւ վերջ սպասեցի այն օրուան երբ քեզ տուն պիտի կարենայի տանիլ եւ ուզածիս պէս պիտի զբաղէի քեզմով տանս մէջ: Սիրաս պիտի հանդչէր այլեւս մտածելով որ հիւանդանոցը առանձին չես: Յակոբն ու Ռուբիկն ալ պիտի ուրախանային ինծի չափ: Ալ ի՞նչ գործ ունիս այստեղ: Ոչ, անպայման քեզ տուն պիտի տանիմ:

- Լաւ, լաւ, վաղը դարձեալ կը խօսինք այս մասին, ըսի ու նիւթը փակեցի:

Յաջորդ օր Սաթենիկ նոյնքան վճռական ու պահանջկոտ չէր: Ես յստակ կերպով զգացի այդ փոքր նահանջը: Իմ ազուոր աղջիկս ամբողջ գիշերը մտածած էր ապահովաբար, նոյնիսկ խորհրդակցած էր ամուսինին հետ եւ սկսած՝ խորհիլ որ թերեւս այդքան ալ սխալ չէր տուն չվերադառնալու որոշումս: Նորէն ալ բացաւ նիւթը եւ ըսաւ որ զիս տուն տանիլ կ՚ուզէր: Երբ մերժեցի, զարմանքի ու ընդվզումի շանդալից արտայայտութիւններ չունեցաւ, չպոռթկաց «բայց ինչո՞ւ»ներով, «դուն խենթ ես»ներով:

(Շար. 46)

Fonds A.R.A.M

Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Պետրոսեան
եւ զաւակը,
Պ. Արմենակ Գնեազեան,
Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Պետրոսեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Տիրան Մարտիկեան
եւ զաւակները (Քանատա),
Տէր եւ Տիկին Ականջեան (Քանատա),
Օր Ալիս Շեհիրլեան (Քանատա),
Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Թիւթելեան
եւ զաւակը,
Տէր եւ Տիկին Մագս Մագսուտեան
եւ զաւակները,
Այրի Տիկին Լիւսի Կարապետեան
(Նիս),
Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տատուրեան,
Տէր եւ Տիկին Կարպիս Տէր - Գալուստեան եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Ժոժոյ Պոյաճեան
եւ զաւակները,

սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ՕՐ. ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԳՆԵԱԶԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 7-ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Յունիս 12, ժամը 16-ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէն - Փարիզին գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողները կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ».- Մեր խոր ցաւակցութիւնները Պ. Արմենակ Գնեազեանի եւ Պետրոսեան ընտանիքին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Հրանդ Սամուրքաշեան զաւակները եւ թոռները, Տէր եւ Տիկին Մելքոն Արսլանեան զաւակները եւ թոռները, Տէր եւ Տիկին Գլօտ Սէյրէք զաւակները եւ թոռները, Պ. Յակոբ Արսլանեան, շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղիկով, անձամբ թէ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ - մօր եւ նանիին՝

ՏԻԿԻՆ ՍՕՖԻ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ, Յունիս 14, տօն է Գիւտ Նշխարաց Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին Մերոյ:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

Յունիս 15, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի տօնին առթիւ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ, Փարիզի առաջնորդ՝

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Եկեղեցւոյ հանգուցեալ բարերարներու եւ հոգաբարձութեան անդամներու հոգւոց հանգստեան համար:

Եւ ի մասնաւորի՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ
ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱՊԱՆԵԱՆԻ
ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍ ՄԱՏԱԹԻ

հոգւոց հանգստեան համար:

ԱԷՆ - Թ'ԷԹԻԷՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Յունիս 15, Կիրակի, առաւօտեան ժամը 10.30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ մէջ, կը մատուցուի պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՁԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՅ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

ԱՄԱՌՆԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Իսիի միօրեայ դպրոցի ամավերջին հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 14, Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ: 45 ռիւ տը լա Տէֆանս: Ժամը 15-ին:

Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ քաջալերելու համար փոքրիկները:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՎԻԷՆ.-

Պ. Բենօն Ճիհանշահեան եւ զաւակները՝
Տէր եւ Տիկին Զաւէն Ճիհանշահեան,
Տէր եւ Տիկին Կարօ Ճիհանշահեան,
Արմենակ Ճիհանշահեան եւ զաւակները
(Պէյրութ),
Մանուկ Ճիհանշահեան եւ զաւակները
(Փարիզ),
Այրի Տիկին Հեղինէ Թորոսեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Միքայէլեան
եւ զաւակները (Ամերիկա),
Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ասլանեան
եւ զաւակները (Ֆէյզէն),
Տէր եւ Տիկին Կարապետ Գալայճեան
եւ զաւակը,
Այրի Տիկին Ազնիւ Ասլանեան
եւ զաւակները,

ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ - մօր, եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԵՂԻՍԱԲԷԹ ՃԻՀԱՆՇԱՀԵԱՆԻ
(Ծնեալ՝ Ասլանեան)

մահը որ պատահեցաւ Մայիս 30-ին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Վիէնի Սէն - Մորիս Եկեղեցիին մէջ հայկական ծէսով, եւ մարմինը փոխադրուեցաւ նոր գերեզմանատունը:

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ».- Մեր ցաւակցութիւնները Պ. Բենօն Ճիհանշահեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ Պաշտամութեան համար հետեւեալներ Ազգային Միութեան նուիրած են.- Զաւէն Շրքըրտըմեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի՝ Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Աստղիկ Միխարեան 200 Ֆ. Եկեղեցւոյ եւ Տէր եւ Տիկին Օհանեան 150 ֆրանք:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
15, rue du 24 Avril 1915 — 69150 Decines

SPECTACLE DE FIN D'ANNÉE

de la Maison de la culture arménienne de Décines
Vendredi 13 Juin à 20h30
sur le thème «La planète Arménus»
Chorale — piano — mimes
danses — exposition — diapo
à la Salles des Fêtes de Décines
Entrée 20 F
Soirée cloturée par un cocktail

×

GRANDE SOIRÉE

à la Maison de la culture arménienne de Décines
le Samedi 14 Juin à partir de 20h30
avec la participation du chanteur
Georges TUTUNDJIAN
et l'Orchestre ANI
— Buffet — Ambiance arménienne —
Entrée libre

LE COMITÉ DE PARIS DE L'U.G.A.B.
présente
les œuvres du peintre amateur
ARA LUTUFYAN
Exposition du 5 au 12 Juin
de 18 à 21 heures
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — Paris 17e

Tombola exceptionnelle

au profit de la Congrégation Mekhitariste de Venise

Les peintres arméniens de la région parisienne :

ALECIAN
ASSADOUR
ARDAVAZT BERBERIAN
PAPKENE BODOSSIAN
CARZOU
DIKRAN (KHOUBESSERIAN)
JANSEM
JERANIAN
KAZANDJIAN
MARTIK
ARAXI MELOYAN
FRANÇOISE MULHER (AHARONIAN)
NORIKIAN
PAPAZ
PARKEV
RAFFI
SAMUELIAN
SHART
SIR L. (ARADIAN)
Don de la Galerie BASMADJIAN :
BOGHOSSIAN
H. HAGOPIAN
M. MANSOURIAN

ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur supérieure à FR 250. 000.

Le TIRAGE aura lieu le VENDREDI 27 JUIN à 21h
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e
en présence des peintres donateurs
COCKTAIL — ENTRÉE LIBRE

Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).

Galerie MATIGNON 18, ave. Matignon - 75008 Paris - Tél. : 42.66.60.32
ORIENT-CONTEMPORAIN. 24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris - Tél:42.96.54.29
Galerie BASMADJIAN 90, boulevard Raspail - 75006 Paris - Tél. : 42.22.00.97
CREDIT SUISSE 92, Champs-Elysées, 75008 Paris - Tél. : 45.62.29.56
Collège SAMUEL-MOORAT 26, rue Troyon - Sèvres - Tél. : 45.34.68.28
CCO 10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43.68.26.32
HARATCH 83, rue d'Hauteville - 75010 Paris - Tél. : 47.70.86.60

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կիրակի, Յունիս 15, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եւ Իսի - լէ - Մուլինոյի Սուրբ Մարիամ - Աստուածածին Եկեղեցիներուն մէջ կը կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն, ի յիշատակ՝ 1915 Յունիս 15-ին Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտ հրապարակին վրայ կախաղան հանուած՝

ՔՍԱՆ ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԱՆՄԱՀՆԵՐՈՒՆ

Նահատակներուն յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

×

Նոյն օրը ժամը 13-ին, Հնչակեան քսան կախաղաններու յիշատակին, Ս.Դ.Հ.Կ. Փարիզի Շրջանի Վարիչ Մարմինը կը հրաւիրէ իր անդամներն ու համակիրները հոգեճաշին՝ որ տեղի կ'ունենայ՝

LE BAALBEK
12-16, rue Washington, 75008 Paris
Տեղերը ապահովել.- 48 78 88 70 թիւին:
Ճաշագին՝ 120 Ֆ.: Փոքրերու 60 Ֆ.:

ԿՈՉ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայ Քաղաքական Բանտարկեալներու Պաշտպան Յանձնախումբը, որոշած է կերտել յուշարձան մը՝ Փարիզի Փէռ - Լաշէզ գերեզմանատունը, Արամ Պասմաճեանի շիրիմին վրայ՝ ձօնուած Հայ Դատի նահատակ մարտիկներուն:

Այս հեռանկարով կոչ կ'ուղղենք բոլոր թեկնածուներուն որոնք կրնան յղանալ եւ իրագործել սոյն յուշարձանը:

Գրեցէ՛ք մեզի: Որպէս պատասխան, պիտի ստանաք մանրամասնութիւնները զանազան պայմաններուն, որոնք հարկաւոր են սոյն գործին կատարման համար: Յետագային, ստացուած բոլոր առաջարկները պիտի ներկայացուին դատակազմի մը ընտրութեան, մեր ընկերակցութեան ընդհանուր նիստի մը ընթացքին:

Հասցէ.-
C. S. P. P. A.
B.P. 215, Tour CIT
3, rue de l'Arrivée
75749 Paris cedex 15, France

Ogan D'narc

ENSEMBLE

Le jeudi 12 juin à 20h30
au Théâtre du Gymnase,
4, rue du Théâtre Français à Marseille
l'Ensemble Ogan D'NARC,
sous la direction de ce dernier,
se produira pour la première fois à Marseille

PROGRAMME

Ch. GOUNOD :
Petite Symphonie pour instruments à vent
A. DVORAK :
Sérénade pour instruments à vent, violoncelle et contrebasse

avec
J.-M. DEMIGNE flûte
M. BADIN J.-C. LATIL hautbois
J.-M. TIEBOT D. GUEIRARD clarinette
Ph. LE QUERREC F. BARON basson
P. POIGT A. GESTRAUD R. TAUPINARD cor
V. GUEIRARD violoncelle
C. MICHOT contrebasse

Mélodies françaises
Chansons françaises des XVe et XVIIIe siècles

Alice CHAMIRIAN mezzo-soprano
Reine TERREAU harpe
Jean-Michel DEMIGNE flûte
Ogan D'NARC piano

LOCATION
Gebelin,
77-79, rue Saint-Ferréol 13006 Marseille
Boîte à Musique,
2- rue Moustier 13001 Marseille
Syndicat d'initiative,
2, pl. de la Libération 13100 Aix-en-Provence
Prix des places : **70 F.** Tarif étudiants : 35 F.

Fonds A.R.A.M

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
11

MERCREDI
11 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tél.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 16.244 Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN 61e ANNÉE — No 16.244

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇԻՐԱՔ բացօթեայ ասուլիս մը կատարեց հեռատեսիլի Ա. կայանին լրագրողներուն հետ հանդարտեցնելու համար գայթակղած մտքերը, վերջին օրերուն զանազան հարցերու առթիւ: Մաթինեոնի պարտէզին մէջ է, ուրեմն, որ Իվ Մուրուզիի պատասխանելով բաւական լաւատեսութիւն ալ ցոյց տուաւ: Ինը տարուան գործունէութիւն մը կը նախատեսէ (2 մինչեւ 1988-ի նախագահական ընտրութիւն, յաւելեալ 7, քանի որ վստահ է որ նոր նախագահն ալ ներկայ մեծամասնութենէն պիտի ծնի...): Անկէ զատ, իրար անցնելիք բան չի տեսներ, ոչ գործադիրկելու արտօնութեան ջնջումին մէջ, ոչ Թի. էֆ 1-ի ծախու հանուելուն, ոչ վաւերացում կը տեսնէ ընկերային Փնոլորտին մէջ: Կը մնայ սպասել ու տեսնել, թէ կ'արդարանա՞յ այսքան ինքնավստահ լաւատեսութիւն մը:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ Մոսկուա կ'երթայ Յուլիս 7-էն 10, Գերագոյն Խորհուրդի հրաւէրին ընդառաջելով: Ֆրանսայի նախագահին երկրորդ պաշտօնական այցելութիւնն է, առաջինը տեղի ունեցաւ 1984 Յուլիսին Չերնենկոյի օրով:

ՎԱԼՏՀԱՅՄԻ ընտրութիւնը կը շարունակէ վրդովում պատճառել հոս - հոն, մանաւանդ հրէական շրջանակներու մէջ: Իսրայէլ եւս կանչեց Վիէննայի իր դեսպանը, բայց խզելու միտք չունի (պէտք չէ անտեսել, թէ Խորհրդային Միութենէն արտագաղթող Հրեաներու անցքի քաղաքն է Աւստրիոյ մայրաքաղաքը): Տեղւոյն վրայ, ընկերվարական վարչապետը հրաժարեցաւ:

ԻՐԱՔԻ փոխ - վարչապետը Փարիզ եկած է ապահովութիւնն ունենալու համար թէ բան չէ փոխուած Պաղտատի եւ Փարիզի միջեւ եւ թէ առանձնաշնորհեալ յարաբերութիւնները պիտի շարունակուին: Այսինքն՝ զէնք պիտի կարենան առնել:

×

MUNDIAL

—×—

Ֆրանսա 0-ի դէմ 3 կէտով յաղթելով Հունգարիոյ, պիտի կարենայ մրցիլ 1/8 աւարտականներու, բայց վախ կայ որ Իտալացիներու կամ Արժանթինցիներու դիմաց ելլէ, քանի որ իր խումբին (Գ) միայն 2-րդ դիրքը կը գրաւէ:

Նոյն օրը, Երկուշաբթի, Խորհրդային Միութիւն 0-ի դէմ 2 կէտով յաղթեց Քանատայի: Խումբին Ա. տեղը կը գրաւէ Խորհրդային Միութիւն:

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՏԷՐԵԱՆԻ ԵՒ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻՒ

Տիգրան Հաճեանի թղթակցութեան (Յունիս 7 / 8) վերջին պարբերութեան մէջ - Գ. էջ, Ա. սիւնակ - կ'ըսուի. - «Զարմանալի կը թուին այն քառեակները զորս Վահան Տէրեան գրած է Ռուբէն Զարդարեանի ալպոմին մէջ...», մինչդեռ որ Վահան Տէրեանի այդ տողերը գրուած են Ռափայէլ Զարդարեանի ալպոմին մէջ, այսինքն՝ Ռուբէն Զարդարեանի անդրանիկ զաւկին:

«ՄԱՐՄԱՐԱ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ «ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻ ՄՐՑԱՆԱԿ»ՈՎ

Նիւ - Եորքի Ուալտորֆ Աստորիա պանդոկին մէջ, Մայիս 24-ին, Թէքէեան Մշակութային Միութեան ԺԲ. Պատգամաւորական Ժողովին առթիւ տրուած ճաշի ընթացքին յայտարարուած է «Հայ մամուլի տարեկան մրցանակ»ի առաջին դափնեկիրը, յանձին «Մարմարա»ի խմբագրապետ եւ գրող՝ Ռոպէր Հատտէճեանի: Արդարեւ, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս եւ Ռիթա Պալեան հաստատած են երկու հազար տոլարի մրցանակ մը, որ ամէն տարի պիտի յանձնուի հայ լրագրողի մը: Այս առթիւ խօսք առնելով Տիկին Ռիթա Պալեան ըսած է.- «Պալեան Մամուլի Հիմնադրամ»ը վկայութիւնն է այն գնահատանքին եւ երախտագիտութեան, որուն արժանի է հայ լրագրողը, մեր ազգային կեանքին մէջ եւ անոր ճգնաժամային պահերուն՝ իր մշտարթուն ներկայութեամբ եւ գործունէութեամբ»:

ՖՈՒԹՊՈԼ

«ՉԵՐՆՈՄՈՐԵՑ» - «ԱՐԱՐԱՏ» ԽԱՂԸ (*)

Խորհրդային 49-րդ ախոյեանութեան երթի մրցաշարքի 12-րդ հանգրուանին «Արարատ», Յունիս 1-ին, հիւրընկալուեցաւ Օդեսայի մէջ, տեղւոյն «Չերնոմորեց»ի կողմէ: Խաղին ներկայ եղած են 15 հազար հանդիսականներ: Սկիզբը դաշտին տէրերը բաւական ճնշում բանեցուցած են, սակայն Երեւանցիները պաշտպանութեան երկչերտ պատնէշ ստեղծելով կրցած են անառիկ պահել իրենց բերդը: Երկրորդ կիսախաղին «Չերնոմորեց» թարմ ուժեր իջեցուցած է դաշտ եւ փորձած վճռական գործողութիւններով արդիւնքի հասնիլ: «Արարատ»ի տղաքը հակագրոհի անցնելով յաջողած են վտանգաւոր պահեր ստեղծել մրցակիցի բերդին համար, սակայն դիպուկ հարուածներու տկարութեան պատճառով չեն կրցած արդիւնաւորել իրենց գործողութիւնները: Խաղը վերջ գտած է հաւասար արդիւնքով (0-0) եւ կողմերը մէկական կէտ շահելով հեռացած են դաշտէն:

(*) Խաղին արդիւնքը տուած էինք «Յառաջ» Յունիս 3-ի թիւով:

×

Ա. ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԽԱՂԵՐ

«ԿՈՏԱՅՔ» ՅԱՂԹԵՑ ԴՈՆԻ ՌՈՍՏՈՎԻ ԲՄԱ-Ի

Ա. դասակարգի ախոյեանութեան հերթական հանգրուանին Աբովեանի «Կոտայք»ը իր դաշտին վրայ ընդունելով Դոնի Ռոստովի բանակի խումբը, 1-ի դէմ 2 կէտով յաղթած է անոր: Խաղի առաջին հինգ վայրկեաններուն Աբովեանցիները գրալի առաւելութիւն մը ցուցաբերած են մրցակիցներուն նկատմամբ եւ երկու անգամ առիթ ունեցած են կոլ նշանակելու, սակայն Այվազեանի եւ Գ. Յովհաննիսեանի հարուածները չեղած են իրենց նպատակակէտէն: 10-րդ վայրկեանին է, որ Յովհաննիսեան կրցած է կոլ մը նշանակել գլուխի հարուածով: 61-րդ վայրկեանին մրցակիցները յաջողած են հաւասարացընել հաշիւը, օգտուելով Աբովեանցիներու անզգուշութենէն: Այնուհետեւ «Կոտայք»ի տղաքը յամառօրէն պայքարած են եւ կազմակերպած սուր եւ անդադար գրոհներ, մինչեւ որ 89-րդ վայրկեանին յաջողած են նշանակել յաղթանակի կոլը, շնորհիւ Յակոբեանի: Այս խաղէն ետք «Կոտայք» 10 կէտով կը գրաւէր 19-րդ տեղը (24 խումբերու մէջ):

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

ԲԱԶՄԱՀԱԶԱՐ ՀԱՅԵՐ ԿԸ ԲՈՂՈՔԵՆ

ՄԱՅԻՍ 28-Ի ԳՈՀԱԲԱՆԱԿԱՆ ՄԱՂԹԱՆՔԻ ԱՐԳԻԼՄԱՆ ԴԷՄ

«Յառաջ»ի Յունիս 5-ի թիւով կը յայտնէինք թէ, այս տարի Թեհրանի ոստիկանութիւնը արգելք հանդիսացած է Մայիս 28-ի առթիւ Ս. Սարգիս Եկեղեցւոյ մէջ կատարուելիք հանրապետական գոհաբանական մաղթանքի արարողութեան:

Թեհրանի մեր պաշտօնակից «Ալիք»ի Յունիս 2-ի թիւէն կ'իմանանք, թէ Յունիս 1-ի իրիկունը,, բազմահազար Հայեր խռնուած են Թեհրանի Ս. Սարգիս առաջնորդանիստ եկեղեցւոյ շրջափակը եւ իրենց վրդովումը յայտնած Մայիս 28-ի Գոհաբանական մաղթանքի արարողութեան նկատմամբ ոստիկանութեան կողմէ դրուած արգելքին դէմ:

Ներկաներէն մէկը խօսք առնելով բացատրած է, որ հաւաքոյթը քաղաքական ոչ մէկ դրդապատճառ ունի, այլ միմիայն կը պահանջուի Առաջնորդէն եւ Թեմական Խորհուրդէն, որ հետապնդեն հարցը, թէ «երբ ըստ Իսլամական Հանրապետութեան հիմնական օրէնքի 13-րդ եւ 15-րդ յօդուածների, մեզ՝ որպէս կրօնական փոքրամասնութիւն, կրօնական եւ համայնքային իրաւունքներ են վերապահուած, Մայիս 28-ի օրը ոստիկանութիւնը ինչո՞ւ արգելք հանդիսացաւ Գոհաբանական Մաղթանքի կատարմանը»:

Երկրորդ անձնաւորութիւն մըն ալ խօսք առնելով յոյս յայտնած է, որ «Արտակ Արք. եւ Թեմական Խորհուրդը պետական շրջանակների մօտ կը հետապնդեն հարցը, որպէսզի վերացուի ստեղծուած թիւրիմացութիւնը եւ տեղի ունենայ Գոհաբանական Մաղթանքը»:

Ապա բազմութիւնը ձեւակերպած է իր առաջադրանքներն ու պահանջները, որոնցմով իր վրդովումը յայտնած է, թէ ինչո՞ւ Առաջնորդարանի դուռը Մայիս 28-ին հսկողութեան տակ առնուած էր եւ ժողովուրդը չէր կրցած ժամերգութեան մասնակցիլ: Բանաձեւը պատուիրակութեան մը միջոցով յանձնուած է Առաջնորդին, որմէ խնդրուած է նաեւ խօսք առնել ժողովուրդին առջեւ:

Արտակ Արք. Մանուկեան գնահատելէ ետք ժողովուրդին վերաբերումը իր նուիրական սրբութիւններուն հանդէպ եւ կարգապահ ու գիտակից կեցուածքը, աւելցուցած է. «Կը ցաւինք, որ յայտարարուած արարողութիւնը՝ այնպէս ինչպէս կը կատարուէր, մեր բոլորի կամքէն անկախ պատճառներով տեղի չունեցաւ»: Ապա վստահեցուցած է, որ ընթացք պիտի տրուի ժողովուրդին առաջարկներուն եւ պատկան հիմնարկներուն բողոք եւ դիմում պիտի կատարուի, ու եզրակացուցած. «Կը յուսանք որ Իսլամական Հանրապետութեան մէջ կրօնական փոքրամասնութիւններու իրաւունքները կը յարգուին, մանաւանդ, որ մեր ժողովուրդը ինչպէս միշտ, այս օրերուն ալ պարտաճանաչութեամբ եւ գիտակից կերպով ամէն զոհողութիւն կը ցուցաբերէ օգտակար հանդիսանալու Իրանին եւ Իրանի ժողովուրդին»:

Հուսկ, ներկաները երգած են Տէրունական աղօթքը եւ «Սարդարապատ»ը ու ցրուած:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

«ՈՉ ՈՔ Կ'ԱՊՐԻ ՀՈՍ ԱՅՍՕՐ»

ԿԸ ԳՐԷ ԹՈՒՐՔ ԼՐԱԳՐՈՂԸ ՎԱՆ ԱՅՑԵԼԵԼՈՎ

et pour cause...

«Ճումհուրիյէթ»ի Յունիս 8-ի թիւին մէջ, «Նոթեր արեւելեան շրջապտոյտէ մը» խորագրով, կը նկարագրուի Վանի եւ Ախթամարի ԱՄԱՅՈՒԹԻՒՆԸ: Թուրք լրագրողն է որ կը գրէ՝ Ոչ ոք կ'ապրի հոս այսօր ու քիչ անդին ալ բացատրութիւնը կը գտնէ. - «Եկեղեցին գործածուած է մինչեւ Ա. Աշխարհամարտ, երբ Հայեր հեռացած են կղզիէն...»: Ստորեւ թրգմանութեան այդ մասը. -

×

«...Կէվաշէն նաւով 25 վայրկեանի ճամբորդութենէ մը ետք հասանք Ախթամար կղզին: Հետզհետէ աւելի յստակ կը դառնայ կղզիին քարակերտ շէնքը: Ախթամարի եկեղեցին է ան ... կղզիին միակ շէնքն է: Ոչ ոք կ'ապրի հոս այսօր: Այս կղզին, ուր կ'ըսուի թէ ատենօք վեց հազար հոգի կը բնակէր, խորասուզուած է խաղաղութեան մը մէջ, որ առիթ կուտայ տաճարի մը լուռ ու ներամփոփ խոկումին:

Զօրս կողմը յամեցած գարուն մըն է:

Եկեղեցին կառուցած է Վասպուրականի հայ թագաւոր Գագիկ Արծրունին, 915-ին. շինութիւնը տեւած է ինը տարի: Եկեղեցին գործածուած է մինչեւ Ա. Աշխարհամարտ, երբ Հայեր հեռացած են կղզիէն:

Պատերուն վրայ կը դիտենք Դաւիթի եւ Գողիաթի պայքարը, Մարիամ Աստուածածինն ու Յիսուսը, սուրբեր, նախիրական նկատուած կենդանիներ, արծիւ, առիւծ, ու բազմաթիւ հէքեաթներ, որոնք կ'երկարին դարերէն անդին...»:

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՀՐԱՉԵԱՅ ՏԷՐ-ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

- ԲԻՒԶԱՆԴ ՎԱՂԻՆԱԿ -

Մարսէյլի մէջ, Շաբաթ, Յունիս 7-ին, իր մահկանացուն կնքած է Հրաչեայ Տէր-Բարսեղեան, աւելի ծանօթ մամուլի մէջ գործածած իր ծածկանունով՝ Բիւզանդ Վաղինակ:

Ծնած Թալաս, 1910ին, ինք ալ ճաշակած էր աքսորի լեղին ու իր սերնդակիցներու բախտակից, օր մըն ալ ինկած այս հիւրընկալ ափերը ու հաստատուած Մարսէյլ:

Նախապատերազմեան շրջանին աշխատակցած է «Յառաջ»ի ու մինչեւ իր վերջին օրերը անխառն սէր ու յարգանք տածած հանդէպ անոր - Շ.ի - զոր «իր ուսուցիչը» կը նկատէր:

Շուրջ քսան տարի է քարտուղարութիւնը կը վարէր Բարեգործականի Մարսէյլի մասնաժողովին, միաժամանակ աշխատակցելով Հայ մամուլին («Աշխարհ», «Զարթօնք», «Պայքար»): Իր վերջին յօդուածներէն մէկը նուիրած էր Պետրոս Զարոյեանի, որու յուղարկաւորութեան ներկաներու թիւը - 5 - 6 հոգի - դառնութեամբ լեցուցած էր իր սիրտը: Հեռաձայնով թէ նամակով մեզի ալ յայտնած էր իր վրդովումը, տեսնելով թէ հայ մտաւորական մը թաղող իսկ չի մնար:

Այսօր ինք ալ հրաժեշտ կուտայ, իբրեւ մէկը՝ Ապրիլեան սերունդի վերջին վկաներէն, որոնք իրենց նպաստը բերին Սփիւռքի մեր հանրային կեանքին:

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

... ՄՈՐ ԱՉՔԵՐՈՎ

(ՅՈՒՇԵՐ ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ)

ԱՇՈՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Այս պատմութիւնը, որ կ'ուզեմ պատմել, հին պատմութիւն է: Մտէս չէր անցներ գրել, սակայն տես թէ ինչ պատահեցաւ:

Օր մը, ընկերական փոքրիկ շրջապատի մէջ խօսք բացուեցաւ այն մասին, որ Աւետիք Իսահակեանը դասական էր ոչ միայն որպէս բանաստեղծ, այլեւ որպէս փիլիսոփայ, որպէս մարդ՝ ընդհանրապէս: Եւ քանի որ ընկերներս ըստ մասնագիտութեան աւելի մօտ էին գրականութեան ու արուեստին, եւ անձնական շփումներ էին ունեցած վարպետին հետ, սկսան փոքրիկ դրուագներ պատմել անոր կեանքէն: Ես ալ իմ յուշը պատմեցի: Մանկութեան ընկերս՝ գրականագէտ Լեւոն Հախվերտեանը, անմիջապէս պահանջեց որ ես գրեմ: «Ինձմէ ինչ գրող, - կ'ըսեմ, - ա՜յ, եթէ իրաւաբանական փաստաթուղթեր ձեւակերպելու մասին ըլլար խօսքը, ուրիշ բան», իսկ ան «գրող ըլլալ պէտք չէ, ինչպէս պատմեցիր, այնպէս ալ գրէ»:

Անցան ժամանակներ: Շատ մտածեր եմ գրե՞լ թէ չգրել: Ու որոշեցի գրել, քանի որ ես իրաւունք չունիմ ինծի հետ տանելու պատմութիւն մը, որ կապուած է մեր ժողովուրդի մեծերէն մէկուն: Աւետիք Իսահակեան ժողովուրդին կը պատկանի, անոր կապուած թէեւ աննշան ամէն մէկ դէպք, պէտք է վերադարձնել ժողովուրդին:

×

1950-ական թուականներուն կ'աշխատէի Արդարադատութեան Նախարարութեան մէջ: Դէպքերու բերումով 1956ին քանի մը ամիս կը փոխարինէի Նախարարութեան դատական մարմիններու վարչութեան պետը: Այդ նախարարութեան առաջատար վարչութեանն էր, որուն, ի շարս բազմաթիւ այլ խնդիրներու, յանձնարարուած էր նաեւ դատական վճիռներու կատարման հսկողութիւնը:

Սովորութեանս համաձայն այդ օրն ալ ժամանակէն առաջ եկեր էի աշխատանքի: Նախարարութեան շէնքին մէջ հաւաքարներէն զատ ոչ ոք չկար:

Աշնանային պայծառ առաւօտ էր, կանգնած էի բաց պատուհանի առջեւ, հայեացքս Շահումեան պարտէզին, որ կը գտնուէր նոյնանուն փողոցի երկայնքին: Միտքս զբաղած էր խրթին գործով մը, որ կը վերաբերէր դատական վճիռի մը կատարումին: Շատ ցաւալի դէպք մըն էր այդ:

Երկու հարեւաններ՝ Ռուսովներու եւ Հասան - Ջալալովի ընտանիքները կը բնակէին եղեր ներկայի գիտութիւններու ակադեմիայի շէնքի հիւսիսային կողմը՝ սարալանջին: Ունեցեր են սեփական բնակարաններ և ոչ մեծ հողամասեր: Փարնան օր մը անոնց միջեւ վէճ ծագեր է, ինչպէս կ'ըսեն «թիզ մը հողի համար», եւ այդ հողին վրայ ալ Հասան Ջալալովը սպաններ է Ռուսովայի ամուսինը (ամուսնին անունը չեմ յիշեր): Դատարանը խստագոյն պատիժ սահմանելով հանդերձ, վճռեր էր որպէս վնասի հատուցում Հասան - Ջալալովի տնտեսութենէն գանձել 9000 ռուբլի (ներկայ դրամով 900 ռ): Հասան - Ջալալովի ընտանիքէն մնացեր էր դատապարտեալի կիսագրագէտ կինը եւ չորս մանկահասակ երախաները: Դատական կատարածուն, անոնց տնտեսութեան մէջ գրաւելու որեւէ գոյք չգտնելով, որոշեր էր անճուրդի հանել անոնց երկու սենեակներէն մէկը եւ այդ միջոցով կատարել դատարանի վճիռը:

Վճիռի կատարումը կը ձգձգուէր: Ռուսովան դիմեր էր միութենական բազմաթիւ վերադաս մարմիններու, թէ ինք կորսնցուցած է ամուսինը, զրկուած է ընտանիքի միակ կերակրողէն իսկ տեղական մարմինները կը հովանաւորէին մարդասպանի ընտանիքը, անկէ չեն գանձեր նոյնիսկ այն ծախքերը, զորս ըրած է ամուսինը թաղելու համար:

Միութեան Արդարադատութեան նախարարութիւնը պայմանաժամ տուած էր վճիռը կատարելու համար եւ բողոքը նրկասի առած էր:

Այդ օրը պէտք էր խօսուէր վճիռին կատարման մասին, որ սակայն չէր կատարուած: Դատական կատարածուն կը պատմէր, որ այդ փոքրիկ սենեակը, որ աճուրդով պիտի վաճառուէր, երախաներու սենեակն էր եւ ինք չէր կրնար նոյնիսկ ձեռք երկարել անոնց ներքնակներուն ու մանկական մահճակալներուն, երախաները կուլային, իսկ մայրը աղէկտուր կ'աղաչէր քիչ մը եւս սպասել, գուցէ հարազատները խղճան, օգնեն: Սակայն ոչ ոք չէր օգներ, բոլոր պայմանաժամերը լրացեր էին, եւ այդ օրը պէտք էր խօսիլ. բայց ի՞նչ:

Որքան ժամանակ անցեր էր, չեմ կրնար ըսել: Զիս սթափեցուց քարտուղարուհիին ձայնը.

- Նախարարը ձեզ կը կանչէ:

Ենթադրելով, որ նախարարը գիտ հրաւիրած է Ռուսովայի վճիռին կատարումին մասին տեղեկութիւն ուզելու, մտքիս մէջ պատճառներ կը փնտռէի վճիռը չկատարելու մասին բացատրութիւն տալու համար: Բայց երբ ներս մտայ՝ անսպասելի պատկեր մը պարզուեցաւ: Նախարարը՝ Աղասի Կարապետեան, նստած էր ոչ թէ իր սովորական տեղը՝ գրասեղանի մօտ, այլ պատուհանի մօտ, բազկաթոռին մէջ եւ կը խօսակցէր իր կողքին նստած... Աւետիք Իսահակեանին հետ:

Վարպետը ես բազմիցս տեսեր էի, բայց միշտ հեռուէն, հանդիսաւոր ժողովներու, զանազան հաւաքներու ժամանակ:

Հիմա ալ, ահա, չնայած իր սովորական հագուստին եւ մանաւանդ պարզ ու հասարակ վարուելաձեւին, ան ինծի թըւեցաւ բացառիկ անհատականութիւն, որ իր նմանը չունի: Ի՞նչ էր պատճառը, դժուար է ըսել, սակայն իմ պատկերացումով, ոչ թէ սովորական մարդ էր նստած բազկաթոռին մէջ, այլ աստուածակերպ իմաստուն մը:

Երբ ներս մտայ, երկուքն ալ ինծի նայեցան, իսկ Աղասի Կարապետեանը, ձեռքը իմ կողմս մեկնելով ըսաւ.

- Ահա եւ նա, - եւ, դիմելով ինծի աւելցուց, - Վարպետը խնդրանքով եկեր է մեր մօտ, բայց պէտք տեսաւ, որ դուք ալ ներկայ ըլլաք մեր զրոյցին:

Պահ մը զարմացայ: Ինչպէս ըսի, ես Վարպետը շատ անգամ տեսած էի: Այդ նոյն 1956-ի գարնան զայն տեսեր էի Հրաչեայ Աճառեանի շիրմաքարի բացման արարողութեան ժամանակ քաղաքային գերեզմանատան պանթէոնին մէջ: Այս նըկարը ուր կան վարպետը եւ Տիկին Սոֆիան՝ արարողութեան բազմաթիւ մասնակիցներով շրջապատուած, ես կը պահեմ որպէս թանկագին մասունք մը:

Այո՛, տեսեր էի Վարպետը, բայց մենք ծանօթներ չէինք, ուրեմն ան ինչո՞ւ պիտի խնդրէր նախարարին, որ զրոյցին ես ալ ներկայ գտնուիմ:

Մինչ ես մտորումներու մէջ էի, ան ձեռքը մեկնեց եւ, առանց սպասելու, որ ես ներկայանամ՝ ըսաւ դանդաղօրէն.

- Ընկեր Մաթեւոսեան, առանց ձեզի հետ ծանօթանալու ես լսեր էի ձեր մասին, դրացուհիս պատմեր էր: Շատ գոհ է ձեզմէ: Ահա ես ալ ուզեցի որ դուք եւս ներկայ ըլլաք մեր զրոյցին:

Այդ ըսելով ան, առանց շտապելու, քառածալ թուղթ մը հանեց ծոցագրպանէն, դանդաղօրէն բացաւ, նայեցաւ, կարծես ստուգելով, թէ հարկաւոր թո՞ւղթն է հանած արդեօք, եւ դիմելով նախարարին, ըսաւ.

- Կը խնդրեմ, սակայն, որ այս դիմումը մօր աչքերով կարդաք: - Եւ ապա, դիմելով մեր երկուքին, հարցուց.

- Իսկ դուք գիտէ՞ք այս պատմութիւնը: Յետոյ առանց մեր պատասխանին սպասելու, շարունակեց: - Այսպէս եղած է: Հարուստ մարդ մը միունճար, բայց անչնորհք տղայ մը ունեցեր է: Ան տարիներ շարունակ հօրմէն տուեր է հօրը հարստութիւնը, եւ օր մըն ալ ահագին գումար առեր, հեռացեր է տունէն, իբր թէ օտար երկիրներու մէջ առեւտուրով ըզբաղելու համար: Անոր երթալէն ետք մարդ ու կին մինակ են մնացեր. իսկ որդին երկար տարիներ ոչ մէկ լուր տուեր է իր մասին: Մարդը մեղադրեր է կինը, որ այդքան մեծ գումար տուած է անառակ որդիին, որ, ով գիտէ ուր, հօրմէն կուտայ դրամները, իսկ կինը արդարացուցեր է զայն, ըսելով, թէ իրենց որդան մի գուցէ հիմա կը տանջուի ու կը ջանայ հարստութիւն կուտակել եւ վերադառնայ:

Եւ, ահա, տարիներ ետք նամակ մը կը ստանան անկէ: Հայրը կը կարդայ ու կը զարմանայ, որ որդին նորէն դրամ կը պահանջէ, քանի որ տարիներու ընթացքին դիզած հարստութիւնը տունդարձի ճամբուն վրայ նաւը ընկղմելու հետեւանքով ամբողջովին կորսնցուցած է:

Մայրը, որ արցունքն աչքերուն, ուշի-ուշով կը հետեւէր նամակին ընթերցանութեան, կ'առնէ նամակը ամուսնէն, ըսելով.

- Ա՛յ մարդ, տղան այդպէս չըսեր, ա՛յ թէ ինչ կը գրէ:

Եւ մայրը նոյն նամակը նորէն կը կարդայ, եւ այնպէս մեղմ կը հնչէ ամէն բառ, այնպէս համոզիչ ու սիրալիր, որ հայրը, մեղմանալով այս անգամ ալ կը կատարէ զաւկին խնդրանքը:

Վարպետը կը պատմէր դանդաղ, գիմբեղի անսքող առողանութեամբ, երբեմն կրկնելով բառերը եւ մերթ ընդ մերթ նայելով նախարարին կամ ինծի, կարծես ստուգելով, թէ մենք արդեօք մտիկ կ'ընենք զինքը: Իսկ մենք մտիկ կ'ընէինք յափշտակուած, ու այդ բոլորը կը հընչէին պարզ յստակ եւ ախորժալուր:

Պահ մը լռեց, ապա՝

- Ահա՛ այսպէս, ես ալ կը խնդրեմ որ մօր աչքերով կարդաք այս դիմումը եւ օգնէք՝ ինչքան կարելի է:

Դիմումը գրուած էր տետրակի էջի մը վրայ: Նախարարը կարդաց դիմումը եւ մեկնեց ինծի: Առնելով զայն՝ ես անմիջապէս նայեցայ խնդրատուի ազգանունին:

Դիմողը Հասան - Ջալալովան էր:

Ան կը խնդրէր կրկին յետաձգել վճիռի կատարումը, մինչեւ որ ելք մը գտնէ գումարը ճարելու համար: Մեր նախարարը մտադրաղ հայեացքով անգամ մը եւս աչքէ անցուց դիմումը, Վարպետին բացատրեց խնդրին բարդութիւնը եւ խոստացաւ վճռին կատարումը յետաձգել երկու շաբաթ եւս:

Ես Վարպետին ընկերացայ մինչեւ փողոց:

Աշնան գեղեցիկ օր էր: Իրեն առաջարկեցի նախարարութեան ինքնաշարժը: Վարպետը մերժեց, ըսելով, որ նման եղանակի քալելը հաճելի է: Սեղմեց ձեռքս եւ հանդարտ քայլերն ուղղեց Լենինի հրապարակը: Կ'երթար ծանր, համաչափ քայլերով, ամառնային վերարկուն թեւին, նոյն ձեռքն էր նաեւ ձեռնափայտը, որու օգնութեան գրեթէ չէր դիմեր, ճիշդ այնպէս, ինչպէս զինքը պատկերած է քանդակագործ Սարգիս Բաղդասարեան Աբովեան փողոցի վրայ կանգնած արձանով:

Ես երկար ժամանակ կը նայէի Վարպետին ետեւէն, մինչեւ որ ան հասաւ Լենին հրապարակը, եւ թեքուելով դէպի «Արմենիա» հիւրանոցը, իմ տեսադաշտէն դուրս ելաւ:

Վերադառնալով աշխատասենեակ, հեռագիր մը պատրաստեցի՝ ուղղուած միութենական արդարադատութեան նախարարութեան, յարգելի պատճառներով վճռի կատարումը երկու շաբաթ եւս յետաձգելու մասին:

Այդ եւ յաջորդ օրերուն վարպետի պատկերը չէր հեռանար մտքէս, տպաւորութիւնս հսկայական էր: Կեանքիս մէջ տեսած երկրորդ մեծ մարդս էր: Առաջինը տեսեր էի շուրջ 20 տարի առաջ, երբ տակաւին պատանի էի: 1935-ին ես Ծաղկաձորի պիոներական ճամբարն էի: Գրողներու հանգստեան տունը կը հանգստանար նաեւ դասընկերս Վաղիմ Մելիքսէթեան, հօրը՝ թատերագէտ Սարգիս Մելիքսէթեանի հետ: Երբեմն կ'երթայի մօտը: Անգամ մը, ցոյց տալով փողոցը կանգնած կառքը, Վաղիմ ըսաւ. «Զաբենցը եկեր է»:

Եւ, ահա, ես տեսած եմ Զարենցը եւ անձամբ ծանօթացած Աւետիք Իսահակեանի հետ:

Կեանքիս բախտաւոր օրերէն երկուքը:

×

Երկու շաբաթը անցաւ աննկատելիօրէն: Վերջին օրերուն ես յաճախ կը հեռաձայնէի դատարան, բայց վճիռը չէր կատարուեր: Առաւօտէն արդէն կը մտածէի, թէ ի՛նչ պէտք է ընել: Ելք մը գտնելու նպատակով որոշեցի մօտս հրաւիրել Հասան Ջալալովան:

Առաւօտուն ամպամած էր, սկսաւ անձրեւ տեղալ: Ես զբաղած էի առօրեայ գործերով, երբ անսպասելիօրէն ներս մտաւ Վարպետը: Ես վեր թռայ տեղէս, հրաւիրելով որ նստի, դժգոհեցայ որ այդպիսի եղանակին դուրս ելած է տունէն, փոխանակ (եթէ շատ անհրաժեշտ էր) հեռաձայնելու: Վարպետը յոգնած կ'երեւէր: Թէեւ նախարարութեան աստիճանները բարձր չէին, բայց ան քիչ մը կը հեւար:

Ջուր առաջարկեցի: Ձեռքի շարժումով մերժեց եւ պահ մը հանգստանալով, ըսաւ.

- Ռուսերը կ'ըսեն՝ «պարտքը վերադարձնելով է գեղեցիկ», կարելի է ըսել նաեւ՝ «խոստումը կատարելով է գեղեցիկ»:

Ապա վերարկուին գրպանէն հանեց թուղթ մը եւ մեկնեց ինծի:

- Հարազատներ չգտնուեցան, այդ կինը ոչ ոք չունի, իսկ ամուսնին հարազատները մէկ կողմ քաշուած են: Միայն բարեկամ մը գտնուեցաւ, - եւ հազիւ նկատելի ժպիտ գծագրուեցաւ դէմքին վրայ:

Փաստաթուղթը անդորրագիր է 9000 ռուբլին վճարելու մասին: Գրուած էր ռուսերէն: Տպագիր «պլատելշչիկ» բառին դիմաց ձեռագրով նշուած էր՝ Իսահակեան Աւետիք: Ես հմայուած կը նայէի Վարպետին, իսկ ան, հանգիստ շունչ առնելով, հայեացքը ուղղած էր պատուհանէն դուրս:

Ես կ'ուզէի բան մը ըսել, բայց ան գլխու շարժումով ընդհատեց զիս:

- Երկուքն ալ յանցաւո՛ր են, կռուի բըռնուիլ թիզ մը հողի համար՝ յանցանք է: Երկուքն ալ խստագոյն ձեւով պատժուած են: Բայց կը տուժեն անմեղ երախաները: Հարցը այն չէ միայն, որ անոնք կը զրկուէին այդ մէկ սենեակէն, այլ այն, որ այդ օտար մարդոց բնակած սենեակը անոնց միշտ պիտի յիշեցնէր իրենց հօր յանցագործութիւնը: Պիտի յիշէին, ու ամէն անգամ պիտի պղտորէր անոնց հոգին: Պէտք է փրկել ոչ միայն անմեղ երախաները, այլեւ անոնց հոգին:

Ոտքի ելաւ ան ձեռնափայտին յենլով: Նոյն ամառնային վերարկուն հագուած էր, որ նախորդ օրը թեւին վրայ էր:

Ես անոր ընկերացայ մինչեւ շքամուտք: Նկատելով, որ ոչ ոք կը սպասէ զինք, այս անգամուն եւս ինքնաշարժ առաջարկեցի: Ան կրկին մերժեց, ըսելով, որ անձրեւը դադրած է, հաճելի է քալելը:

Ես երկար ժամանակ կը նայէի հեռացող Վարպետին: Մտքէս չէր անցներ, որ ճիշդ տարի մը ետք, այդպիսի աշնանային անձրեւոտ օր մը, այդ նոյն շքամուտքի մօտէն ես պիտի միանայի անոր թաղման բազմահազարնոց թափօրին:

ԶՐՈՅՑ ՌԱՆՖ ՃՈՐՏԱՆՈՅԻ ՀԵՏ

Քանի մը օր առաջ առիթը ունեցանք Րաֆ Ճորտանոյի հետ Քէօլնի մէջ տեսակցելու:

×

«ՅԱՌԱՋ». - Յարգելի Պ. Ճորտանօ, «Նոյէ Ցիւրիխեր Ցայթունգ» գրած էր թէ, իրենց յայտնի չէ եղած ձեր ժապաւէնին անմիջական պատճառը: Խնդրեմ բացատրեցէք մեզի այդ եւ նաեւ աւելին. ինչո՞ւ այս նիւթը՝ այսինքն Հայկական Հարցը, ուզած էք մշակել:

ՃՈՐՏԱՆՕ. - Ձեր նշած թերթը հաստատակամօրէն սխալած է, արուած ըլլալով որ անմիջական պատճառը Ապրիլ 24ն էր: Ժապաւէնը 1986 Ապրիլ 21-ին արձակուեցաւ, իսկ 1915 Ապրիլ 24-ին Մեծ Եղեռնը սկսաւ՝ Պոլսոյ հայ մտաւորականներու ձերբակալութեամբ, բան մը որ «Նոյէ Ցիւրիխեր Ցայթունգ»ին անծանօթ մնացած ըլլալ կը թուի: Իսկ նիւթը ընտրեցի հետեւեալ պատճառներով. Ես Բ. Համաշխարհային պատերազմի վերջաւորութենէն՝ նացիական իշխանութենէն փրկուելէ ի վեր իմ գրութիւններովս եւ 1964-էն վերջ՝ հեռատեսիլի միջոցով համայն աշխարհի հալածուածներու եւ փոքրամասնութիւններու ճակատագրով կը զբաղիմ: Տասնեակ տարիներ շարունակ ժապաւէններ պատրաստեցի երրորդ աշխարհի տարբեր

անկիւններէն: Այնպէս որ օր մըն ալ պիտի' - պէտք է որ - հետաքրքրուէի նաեւ Հայերուն ճակատագրով: Առկէ ատեան ալ խորհած եմ այս ձեռնարկը իրագործելու կանացնելու մասին, միայն կը վարանէի. կարելի պիտի ըլլա՞ր զայն ժապաւէնի մը միջոցով ներկայացնել: Վերֆելի «Մուսա լերան քառասուն օրերը» կը ճանչնաւ զայն վաղ երիտասարդութեանս կարդացած էի, առկէ ի վեր Հայերուն ճակատագիրը ինծի ծանօթ էր: Աւելի վերջը ալ պրպտումներուս ընթացքին հանդիպեցայ դեսպանական հաղորդագրութիւններուն, որոնք Պոն քաղաքի Արտաքին Գործոց Նախարարութեան քաղաքական արխիւին մէջ կը գտնուին: Անոնք անվիճելիօրէն կը փաստեն պատահած դէպքերը՝ բռնագաղթի ցրեթէ անթերի ժամանակագրութեանը շնորհիւ: Ի տես այս բոլորին, վերջնական որոշումս տուի եւ պատրաստեցի ժապաւէնս:

«ՅԱՌԱՋ». - Խնդրեմ անդրադարձէք արձագանգներուն՝ առնուազ ըլլան դրական թէ ժխտական:

ՃՈՐՏԱՆՕ. - Արձագանգները բազմակողմանի էին: Յիշեմ նախ եւ առաջ Հայկականները: Մեծ ուրախութիւն կը տիրէր, կրնամ ըսել նոյնիսկ թէ հայ գաղութը խորունկ շունչ մը քաշեց, ի տես Եղեռնի առանց այլեւայլի ներկայացման, որ արժանացած էր շատերու հետաքրքրութեան, գիտէք թերեւս. աւելի քան վեց միլիոն հանդիսատես ունեցած ենք: Թուրքերուն արձագանգները կրնամ հետեւեալ կերպով ամփոփել. բացարձակ մերժում: Գոնէ պաշտօնական կեցուածքն էր այս: Թուրքերը ոչինչ սորված են, անոնք գերման դեսպանական թղթակցութիւնները, որոնք ժամանակագրութիւնը կուգան անվիճելիօրէն փաստել, ի գիտութիւն չեն ընդունած, ժապաւէնը իրենց որեւէ բան մը չէ սորվեցուցած: Անոնք ակներեւօրէն ի վիճակի ալ չեն բան մը սորվելու, չեն ուզեր պարզապէս: Եթէ մարդ նոյնիսկ Հայերուն դիակները անոնց առջեւ դնէ, իրենց դիրքը պիտի մնայ անփոփոխ. պիտի ըսեն թէ Հայերն էին յանցաւոր, մեռեալներն էին յանցաւոր: Բայց կային նաեւ Թրքական ուրիշ արձագանգներ ալ, որոնք ես ծածուկ արձագանգներ կ'ուզեմ կոչել: Կարգ մը Թուրքեր ինծի հեռաձայնեցին՝ առանց անուն տալու եւ ըսին թէ կան Թուրքեր՝ որոնք կ'ամչնան, Թուրքեր, որոնք գիտեն թէ ինչեր բրած են իրենց ազգակիցները Հայերուն, թէ Թուրքերը արդար հատուցում պէտք է տան Հայերուն, թէ այս բոլորը հրապարակաւ չեն կրնար ըսել, տրուած ըլլալով որ շրջապատին ճնշումը սաստիկ մեծ է: Գերմանացիներ ալ արձագանգ հանդիսացան՝ մեծամասնութեամբ դրական կերպով: Մասամբ թէ ամբողջութեամբ անտեղեակ էին եղերին: Հազիւ քանի մը հատ Գերմանացիներ ժխտական դիրք բռնած էին:

«ՅԱՌԱՋ». - Մամուլի մէջ յաճախ կարդացինք թէ շատեր ձեզի տրամադրուած ժամանակը շատ կարճ՝ անբաւարար գտած են: «Հաննոֆերշէ Ալլկէմայնէ Ցայթունկ»ը նոյնիսկ գրած էր հետեւեալը. «Յուսանք որ ռատիօկայանի վարչութիւնը պարտադրած չըլլայ ատ»: Խնդրեմ լուսաբանեցէք մեզի, պատահեցա՞ւ նման բան մը եւ՝ շարունակութիւնը պիտի կարենա՞նք տեսնել, այդպիսի ծրագիր մը կա՞յ:

ՃՈՐՏԱՆՕ. - 45 վայրկեանը շատ կարճ էր, սկիզբէն գիտէի այդ: Ես լման ժամ մը պահանջած էի, այդ յաւելուածական 15 վայրկեանը որոշ առաւելութիւն մը պիտի ըլլար նիւթը աւելի յարմար կերպով ներկայացնելու համար: Հոս չեմ ուզեր ԱՐՏ-ի Ա. կայանին ներքին խնդիրներուն մասին խօսիլ, միայն այսքանը ըսեմ. կամ 45 վայրկեանով պիտի գոհանայի եւ կամ պիտի հրաժարէի այս ձեռնարկէն: Բնականաբար ընտրեցի 45 վայրկեանը: Տրուած ըլլալով որ շատ մը բաներու մասին կարելի չեղաւ խօսիլ եւ կամ անդրադառնալ պատշաճ ձեւով՝ կ'ուզեմ 90 վայրկեաննոց յայտագիր մը պատրաստել, որուն պիտի յաջորդէ բանավէճ մը: Անշուշտ հոն նիւթը ցարդ կարելի եղածէն աւելի մանրամասն կերպով պիտի ծեծուի: Բնականաբար այս ձեռնարկը կարելի չէ Ա. կայանէն սփռել, պիտի դիմենք ՎՏՐ-ի Գ. կայանին: Այդ դիծին յայտագիրները յաճախ կը սփռուին նաեւ Գ. կայանի այլ հաղորդումներով ալ, այնպէս որ ժամանակի ընթացքին լայն զանգուածներ ալ զայն պիտի կարենան տեսնել: Ներկայիս վերջնական որոշում մը չկայ այս ուղղութեամբ, յամենայն դէպս ես պիտի ջանամ զայն իրականացնել:

«ՅԱՌԱՋ». - Ձե՞ք կարծեր որ Թուրքերը այս անգամ ալ արգելք հանդիսանալ պիտի փորձեն:

ՃՈՐՏԱՆՕ. - Թուրքերը մեծ ճնշում բանեցուցին առաջին հաղորդումը ծրագիրէն հանելու համար, բայց չյաջողեցան: Եթէ ՎՏՐ-ը 90 վայրկեաննոց հաղորդումին որոշումը տայ, այն ատեն վերստին բան մը պիտի չկարենան ընել:

«ՅԱՌԱՋ». - Շնորհակալութիւններ, յարգելի Պ. Ճորտանօ:

Յ. Կ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄՈՆՐԷԱԼ գացած է Հայաստանի պետական սենեկային նուագախումբը, բաղկացած 22 արուեստագէտներէ: Մայիս 15ին, Միրապէլի օդանաւակայանին մէջ հիւրերը դիմաւորած են Մոնրէալի Միացեալ Հայ Կազմակերպութիւններու Լիկայի ներկայացուցիչները: Հայկական պատուիրակութիւնը գլխաւորած է Հայաստանի Ճայն - հեռատեսիլի պետական կոմիտէի նախագահ Սեփան Պօղոսեան:

Մայիս 16-ին, հիւրերը այցելած են Ալեք Մանուկեան վարժարան, ուր աշակերտներ գործադրած են գեղարուեստական յայտագիր մը, իսկ հայրենի երգչուհի Ռուզաննա Բաղդասարեան մեկնաբանած է ժողովրդական երգեր: Խումբը ապա այցելած է Ալեք Մանուկեան եւ Թէքէեան կեդրոնները, իսկ իրիկունը ունեցած է առաջին ելոյթը Լաշինի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Մայիս 17-ին նուագախումբը երեկոյթ մը տուած է Քլօտ Շամփաներ սրահին մէջ:

×

ՖՐԵՆՔԼԻՆԻ (Մեսեչուսեց) մէջ գտնուող Քէմփ Հայաստանի «Տիգրան Ծամհուր» սրահի բացումը կատարուած է Մայիս 18-ին: Ներկայ եղած են 250 հոգի: Հանդիսութիւնը վարած է Քէմփի տնօրէնը՝ Ռապըրթ Աւագեան, որ բացման խօսքով պատմականը ըրած է տասնամեակներէ ի վեր Քէմփ Հայաստանի մէջ տարուած աշխատանքներուն եւ մշակուած եւ մշակելի ծրագիրներուն, ապա գրուատած է Ճան Երուանդ Գույումճեանը, որուն բարերարութեամբ իրագործուած է «Տիգրան Ծամհուր» սրահի նորոգութիւնն ու բարեզարդումը: Խօսք առած են Հ. Ե. Դ.ի, Համազգայինի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հ. Օ. Մ.ի, Քէմփ Հայաստանի եւ Հ. Յ. Դ.ի ներկայացուցիչները, անդրադառնալով Քէմփի օգտակար դերին՝ երիտասարդական ծրագիրներու գործադրութեան մէջ: Առաջնորդ Մեսրոպ Արք. Աշճեան, գրուատանքի խօսքերէ ետք բարերար Ճան Գույումճեանը պատուած է Կիլիկեան Իշխանի շքանշանով:

×

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Համազգայինի ակումբին մէջ, Մայիս 10-ին, տեղի ունեցած է հանդիպում մը, Մուշեղ Իշխանի «Արեւամար» բանաստեղծութիւններու հատորին հրապարակութեան առթիւ: Բացումը կատարած է Նորայր Նաճարեան: Բանաստեղծին աշակերտներէն Վիգէն Փօռնճըեան, Շաղիկ Մկրտիչեան եւ տոքթ. Յարութիւն Արմէնեան յուշերով վերակենդանացուցած են Մուշեղ Իշխանի դասապահերը, վեր առնելով անոր մէջ անմիջական, պարզ մարդը, լայնամիտ ու ներող ուսուցիչը եւ, մանաւանդ՝ մեր ազգային արժանիքներով հպարտացող ու տկարութիւններով տառապող Հայը: Խօսք առնելով Մուշեղ Իշխան՝ ի մէջ այլոց ըսած է. «Մեր ժողովուրդը թիւով մի՛շտ ալ եղած է փոքր, եթէ ապրա՛ծ ենք՝ ապրած ենք մեր մշակոյթով, եթէ դիմացած ենք՝ որովհետեւ յաջողած ենք մշակութային կեանք ստեղծել: Այսօր, Հայաստանի մէջ, հայ մշակոյթը կը զարգանայ, կը ծաղկի, Սփիւռքի մէջ ալ մենք ընելիք ունինք. նիւթական մեր կորուստները ոչինչ են, կարեւորը հոգի՛ն պահպանելն է»:

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԿԱՆԱՆՑ

×

Յունիս 1-ին, Կիրակի օր ժամը 15-ին Հ. Բ. Ը. Մ. «Ալեք Մանուկեան» սրահը ի պատիւ կիներուն եւ արուեստագէտներուն հաւաքոյթ մը տեղի ունեցաւ Կեսարիոյ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութեան կողմէ կազմակերպուած: Երախտագիտութեամբ պէտք է յիշել եւ հրապարակաւ անունները տալ այս կիներուն եւ արթիսթներուն, որոնք տարիներ շարունակ, իրենց յօժարակամ գործակցութեամբ մեր միութեան վարկը բարձրացնելով հաւաքոյթները շէնցուցած են:

Վերոյիշեալ օրը լաւագոյնս պատուեցան տիկիններ՝ Հ. Վէզիրեան, Շ. Ճըրճըրեան, Ֆ. Եագուպեան, Լ. Սարաֆեան, Ա. Միթէվէլեան, Ե. Պօղոսեան, Մ. Ուզունեան, Ա. Դաւիթեան, Մ. Սատէթեան, Է. Ճըրճըրեան: Եւ արթիսթներ. - Մ. Էլմայեան, Ա. Սվաճեան, Բ. Ֆընտըքեան, Ս. Գորօզլուեան, Կ. Աբրահամեան եւ դերասան Ն. Պշտիկեան:

Այս պատիւներուն զուգահեռ ներկաները իրենց ելոյթներով, երգերով, արտասանութիւններով, ոչ միայն մթնոլորտը ջերմացուցին՝ այլ նաեւ ստեղծեցին մտերմիկ շրջանակ մը. եւ հրաւիրեալներուն հիւրասիրութիւնը շամփանեայով ու կաթօններով, որոնց մէկ մասը նուիրուած էր Ա. Գարտաշեանի եւ Կ. Սարաֆեանի կողմէ կատարեալ եղաւ:

Այս հաւաքոյթին փոքրիկն՝ Սոֆի Համբարձումեան արտասանութիւններով, պարով, երգերով փայլեցաւ:

Պ. Արտաշէս Գարտաշեան նուիրեց Նոր Կեսարիոյ Թանգարանին համար տասնեակ մը նկարներ շուրջ հարիւր տարուան հընութիւն ունեցող:

Կ'ուզէ աւելին տալ եթէ ուզուի: Իր հաւաքածոն ամբողջութեամբ նուիրել:

Հաւաքոյթը վերջացաւ «Խմենք Ընկերներ» խմբերգով ոտքի եւ կեցցէ՛ Նոր Կեսարիայով:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՈՂՋՆԻ»Ի ԷՋԵՐԷՆ

Խորհրդարանի անդամներէն մէկը նախընտրական շրջագայութեան էր ելած: Ելոյթի ժամանակ, անոր թեկնածութեան համաձայն չըլլալով մէկը բեմ նետեց գլուխ մը կաղամբ:

Թեկնածուն վերցուց կաղամբի գլուխը, տարուբերեց իր գլուխն ու ըսաւ.

- Ինչպէ՞ս կ'երեւի՝ իմ քաղաքական հակառակորդներէս մէկը կորսնցուցեր է գլուխը:

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Քանի մը խելօք ու տկար բողոքներէ ետք, կարծես համակերպեցաւ որոշումիս եւ ըսաւ որ քիչ մը եւս պիտի սպասէ այս մասին պնդելու համար: Առկէ վերջ, ճիշդ է, Սաթենիկ շատ ու շատ անգամներ առաջարկեց զիս տուն տանիլ, շատ ու շատ անգամներ ջանաց տարհամոզել զիս, բայց ինք ալ գիտէր այլեւս որ ես երբեք տուն գալ չէի ուզեր...:

Կիները որքան շուտ կը մտերմանան, Աստուած իմ: Միշտ հիացած եմ իրենց այս յատկութեան վրայ: Որքան շուտ կը մօտենան իրարու, որքան շուտ կը բանան իրենց ներքին աշխարհները եւ որքան շուտ վիրար կը հասկնան: Ո՞ւրկէ կը գտնեն իրարու պատմելիք այսքան շատ բան, բարեկամութեան մը տակաւին առաջին վայրկեաններէն իսկ: Ոչ, կնոջական հասարակ շաղակրատութենէ աւելի բան մը կայ այս երեւոյթին մէջ: Անոնք իրարու շուտ կը մօտենան, որովհետեւ կնոջական խորհրդաւոր բնազդով մը շատ արագ կը թափանցեն իրարու ներաշխարհէն ներս, գիտեն թէ ինչ կը գտնուի կամ պէտք է գտնուի այդտեղ: Չեն վարանիր իրենց ինքնութեան ու իրենց հոգիին վարագոյրը բանալու ուրիշ սեռակիցի մը առջեւ, չեն վախնար ուրիշ կնոջ մը դիմաց մերկանալէ: Այդ մերկանալը նոյնիսկ պահանջ մը կը դառնայ յանկարծ: Պահանջ մը՝ ինք - զինք պատմելու, դիմացինը ճանչնալու պատրուակին տակ: Օ՜ կնոջական այս անվերջանալի ու խանդավառ խօսակցութիւնները, որոնց ընթացքին գնդակ մը օդին մէջ միշտ կ'երթայ կուգայ յաւիտենական շարժումի մը բռնուած: Այդ գնդակը մարդուն «ես»ն է: «Ես» մը որ կը նստի ամէն մէկ նախադասութեան գլուխը, որպէս շոգեշարժ մեքենայ, եւ կ'առնէ կը տանի ամբողջ խօսակցութիւնը:

- Ես կապոյտը շատ կը սիրեմ: Մանաւանդ բաց կապոյտը: Կապոյտը մարդուս ուրախութիւն կը պատճառէ:

- Ես ալ կը սիրեմ կապոյտը, բայց սըրճագոյնը կը նախընտրեմ: Մութ սրճագոյնը իմ ամենասիրելի գոյնս է: Մանկութենէս ի վեր սիրած եմ: Կարծեմ ծընողքս միշտ սրճագոյն կը հագուեցնէին ինծի, երբ պզտիկ էի...

- Ես պզտիկութիւնս բնաւ չեմ յիշեր: Ամէն ինչ մոռցած եմ, երբեմն կը ջանամ ետ երթալ, անցեալս ապրեցնել, բայց անօգուտ, բնաւ...

- Չէ, ես կը յիշեմ, եւ թէ շատ յստակ կերպով...:

Հիմա տենդագին խօսակցութեան մը բռնուած են երեք կիները, Սաթենիկ, Սիրուկ եւ Տիկին Ալիս: Այս վերջինն անգամ մոռցած ըլլալ կը թուի իր սիրելի Արամիկը: Սաթենիկին առաջին քանի մը բառերէն ետք Սիրուկին ալ ժամանումովը ստեղծուեցաւ երրորդութիւն մը, որ յանկարծ դիմադիծ փոխել տըւաւ զայն կազմող անդամներուն: Երէկուան այդ սակաւախօս ու պաղ կինը չէ Տիկին Ալիս հիմա, ուրիշ մէկը դարձաւ կարծես: Թերեւս բուն Ալիսը այս մէկն է, դեռ չեմ գիտեր: Կը խօսի, անվերջ կը խօսի մէկ նիւթէն միւսը ցատկելով ու հետը տանելով իր քոյրն ու աղջիկս, Սաթենիկը, որ նմանապէս շատախօս մը դարձած է այս առաւօտ: Հիւանդ մանուկին մասին փոխանակուած քանի մը նախադասութիւնը գիրենք այնպէս մը մօտեցուց ու յետոյ առաւ, հեռուները տարաւ, որ ես կը կարծեմ թէ անոնք բոլորովին ուրիշ աշխարհի մը մէջ են: Նախ խօսեցան հիւանդանոցի մասին: Յետոյ նիւթը սահեցաւ հիւանդանոցէն դուրս եւ իւրաքանչիւրը պատմեց իր տունը, թէ քանի՞ հոգիի խնամքը կայ իր ուսերուն վրայ, քանի՞ սենեակի մաքրութիւն, քանի՞ հոգիի ճաշ: Հոսկէ բացուեցան արդէն մաքրութեան օգնականի մը եւ խոհանոցի արուեստի երկու անսպառ նիւթերը:

- Ես շատ լաւ օգնականուհի մը ունէի, բայց ամուսնացաւ ու անգամ մըն ալ չեկաւ: Հիմա տարբերտ կին մը կուգայ, բայց գոհ չեմ:

- Ես այլեւս հրաժարեցայ մարդ փընտռելէ: Չկայ, չմնաց: Վստահելի մէկը գտնել անկարելի է: Մաքրութեան գործն ալ ես կ'ընեմ հիմա: Ուրիշ ճար կա՞յ...

- Դռնապան մը չունի՞ք: Ես շաբաթը երկու անգամ դռնապանը կը կանչեմ: Լաւ մարդ մըն է, թէեւ ձեռքը քիչ մը դանդաղ...

- Ահ, չէ, ես այր մարդ չեմ սիրեր տունէն ներս...

Կամ.

- Ես անուշապուրին մէջ քիչ մը նարինջ կը դնեմ: Նարինջը մասնաւոր համ մը կուտայ:

- Ես չեմ սիրեր: Արդէն նարինջը...

Այս խօսակցութիւնը քիչ մը կը ջղայնացնէ զիս, մանաւանդ որ, օ՜, երբեք պիտի չամչնամ խոստովանելէ, դեռ իմ մասիս բնաւ չէ խօսուած: Բնական չէ՞ր որ հիւանդ մանուկէն ու հիւանդանոցէն մեկնող այս կնոջական անվերջանալի շաղակրատութիւնը պահ մըն ալ կանգ առնէր իմ վրայ: Զարմաւ: Սիրուկ ու Տիկին Ալիս բնաւ չհետաքրքրուեցան ինձմով եւ Սաթենիկ ալ խօսք չըրաւ այդ մասին:

(Շար. 47)

Fonds A.R.A.M

Տէր եւ Տիկին Միհրան Փափազեան,
Տէր եւ Տիկին Հրանդ Գառէմեան
եւ զաւակները,
ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները, որոնք խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ-մօր եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ, Յունիս 7-ին, 91 տարեկանին, Սեվրանի մէջ:

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը պիտի կատարուի Չորեքշաբթի, Յունիս 11, ժամը 16-ին:
Eglise St. Martin, place Gaston Buissière, SEVRAN
ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Սեվրանի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Այրի Տիկին Հոխփոխմէ
Տէր-Բարսեղեան,
Տէր եւ Տիկին Պալեան,
Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Տէր-Բարսեղեան եւ զաւակը՝ Թիէրի,
Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ
Տէր-Բարսեղեան,
Տէր եւ Տիկին Վազգէն
Տէր-Բարսեղեան,
ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ-հօր՝

ՀՐԱՉԵԱՅ ՏԷՐ-ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 7-ին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ, Երեքշաբթի, Յունիս 10, Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցին:

×

Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը կ'ողբայ իր երկարամեայ քարտուղարին՝

ՀՐԱՉԵԱՅ ՏԷՐ-ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 7-ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ. - Այրի Տիկին Նազլը Տէրվիշեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան հայկական ծէսով, Կիրակի, Յունիս 15-ին, առաւօտեան ժամը 9.30-ին Փոն-Թ'Էվէքի Եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՀԱՐՈՆ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

DIMANCHE 15 JUIN
de 10 h jusqu'aux chandelles

Grande Fête Champêtre

au profit du patronage de l'église apostolique arménienne St. Jacques de Lyon

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Ի ՆՊԱՍՏ
ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

PARC COMMUNAL
de SATHONAY-VILLAGE
(Mairie) Itinéraire fléché
à partir de Fontaines-les-Maronniers

— *Ambiance arménienne* —
Jeux divers

SUPER-TOMBOLA

avec pour lots :
— 1 vélo de course
— 1 téléviseur portatif couleur
— 2 livres d'Arts
«Les Trésors d'Etchmiadzin»
TIRAGE LE MEME JOUR

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՍԱՌՈՒՏԻ ԱՐԱԲԻԱ. - Պ. Դանիէլ Թիւֆէնքճեան 1.000 Ֆ.:

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻԱ. - Խմբագրատուն իրենց այցելութեան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Գալուստեան 50 տոլար:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր բոլոր ընկերուհիներուն անունով ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պ. Բենիամին Ճիհանշահեանի եւ զաւակներուն, իրենց կնոջ եւ մօր՝ Տիկին Եղսա Ճիհանշահեանի մահուան առթիւ:

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կիրակի, Յունիս 15, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եւ Իսի-լէ-Մուլինոյի Սուրբ Մարիամ-Աստուածածին Եկեղեցիներուն մէջ կը կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն, ի յիշատակ՝ 1915 Յունիս 15-ին Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտ հրապարակին վրայ կախաղան հանուած՝

ՔՍԱՆ ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԱՆՄԱՀՆԵՐՈՒՆ

Նահատակներուն յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

×

Նոյն օրը ժամը 13-ին, Հնչակեան քսան կախաղաններու յիշատակին, Ս.Դ.Հ.Կ. Փարիզի Շրջանի Վարիչ Մարմինը կը հրաւիրէ իր անդամներն ու համակիրները հոգեճաշին՝ որ տեղի կ'ունենայ՝
LE BAALBEK
12-16, rue Washington, 75008 Paris
Տեղերը ապահովել.- 48 78 88 70 Թիւին:
Ճաշագին՝ 120 Ֆ.: Փոքրերու 60 Ֆ.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Մայր Եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. Եկեղեցւոյ պայծառութեան համար. - Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Բարաքեան 300 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Էքիզեան 100, Յարութիւն Ալթունեան եւ Տիգրանուհի Տէրտէրեան 100, Տէր եւ Տիկին Աստուր Քէօսէեան 300, Մի Ոմն 50, Տիկին Աննա Սողիկեան 100, Աւետիքեան 100, Շարլ Տէօքմէճեան ընտանիք 200, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Յովսէփեան 100, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Գապազճեան 1000, Տէր եւ Տիկին Արիկեան եւ Տիկին Սիրարփի Գափազեան 200, Օր. Էլիզապէթ Պօղոսեան 3000 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Գալփագճեան 50, Տէր եւ Տիկին Հարոյեան 100, Տիկին Փերուզ Տէր-Մարգարեան 200, Տէլէմաք Զօփուրեան 25, Օր. Տընիզ Համբարձումեան 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Հէրվէ Էքիզեան 150 Ֆ., Տիկին Աճէմեան 150, Տիկին Սանտըրեան 100, Նշան Թովմասեան 100, Արտաշէս Համբարձումեան 100, Տիկին Խրիմեան Գարեգին 100, Աւետիքեան 100, Տէօքմէճեան 100, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Էքէր 200, Տէր եւ Տիկին Հայկ Ֆրէնկեան 50, Ճինկէօզեան 100, Տէր եւ Տիկին Մահտեսեան 100, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Մաշոյեան 50, Հրանդ Սարաֆեան 100, Պուրունսուզեան ընտանիք 100, Անդրանիկ Փափազեան 100, Նուրիճա Աւետիսեան 200, Տիկին Իրմա Պօղոսեան 500, Իզմիրլեան ընտանիք 100 Ֆ.:

Չերչեանի հոգեհանգիստին. - Պ. Չերչեան 100 Ֆ.:

Պալեօզեանի թաղման առթիւ. - Տէր-Զաքարեան ընտանիք 200, Սուրէն Էքսէրճեան 300 Ֆ.:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ, Յունիս 14, տօն է Գիւտ Նշխարաց Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին Մերոյ:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

Յունիս 15, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի տօնին առթիւ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ, Փարիզի առաջնորդ՝

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Եկեղեցւոյ հանգուցեալ բարերարներու եւ հոգաբարձութեան անդամներու հոգւոց հանգստեան համար:

Եւ ի մասնաւորի՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ
ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱՊԱՆԵԱՆԻ
ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍ ՄԱՍԱԹԻ

հոգւոց հանգստեան համար:

ՍԷՆ-Թ'ԷԹԻԷՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Յունիս 15, Կիրակի, առաւօտեան ժամը 10.30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ մէջ, կը մատուցուի պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԶԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՅ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

THEATRE ARMENIEN

"KISSANI"

présente sa dernière création

UN SPECTACLE BILINGUE
(français-arménien)

... ou le journal de Noraïr Garabédian

le samedi 21 juin à 20h45
et le dimanche 22 juin à 15h30

à l'Auditorium d'Issy-les-Moulineaux
13, rue Danton
92130 Issy-les-Moulineaux

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Իսիի միօրեայ դպրոցի ամավերջին հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 14, Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ: 45 ռիւ տը լա Տէֆանս: Ժամը 15-ին:

Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ քաջալերելու համար փոքրիկները:

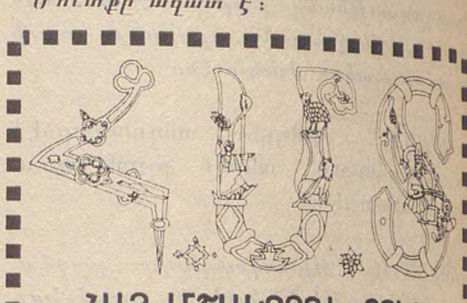
×

ԱՆԿԷՆԻ

Անկէնի եւ շրջակայից «Նարեկ» միօրեայ վարժարանի երկսեռ աշակերտութիւնը կը հրաւիրէ բոլորը իր տարեվերջի հանդէսին, Կիրակի, Յունիս 22, ժամը 15.30-ին՝

9, rue du Marché, ENGHIEN

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
15, rue du 24 Avril 1915 — 69150 Decines

SPECTACLE DE FIN D'ANNÉE

de la Maison de la culture arménienne de Décines
Vendredi 13 Juin à 20h30
sur le thème «La planète Arménus»
Chorale — piano — mimes
danses — exposition — diapo
à la Salles des Fêtes de Décines
Entrée 20 F
Soirée cloturée par un cocktail

×

GRANDE SOIRÉE

à la Maison de la culture arménienne de Décines
le Samedi 14 Juin à partir de 20h30
avec la participation du chanteur
Georges TUTUNDJIAN
et l'Orchestre ANI
— *Buffet — Ambiance arménienne* —
Entrée libre

TRANSTOURS — UCFAF

DU 7 JUIN AU 21 JUIN
6890 + Visa 100 F.

PARIS — KIEV — EREVAN — MOSCOU — PARIS
(Voyage - pension complète - programme touristique - transferts aéroports)
— SANS SUPPLEMENT, NI SURPRISE —
Hôtels 1ère Classe, Assurances U. A. P.

EXCURSIONS : Etchmiadzine - Garni - Zvartnotz - Sevan - Ochagan - Gueghart - Hripsimé.

ETABLISSEMENTS CULTURELS : Madenataran - Musée de la Révolution - Galerie d'Art National - Panthéon arménien - Observatoire de Burakan.

TRANSTOURS
25, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
Tél. : 42. 61. 58. 28

Permanence pour Inscriptions et Renseignements
Les Lundi - Mercredi - Vendredi - Samedi, de 16h à 18h30 auprès de — Mme. AGHAVNI KARNIGUIAN, parlant arménien et français.

PROCHAINS VOYAGES

PARIS

1er Juillet - 14 Juillet
Paris - Moscou - Erevan
7020 + Visa
10 Août - 24 Août
Paris - Leningrad - Erevan - Moscou
Paris **7350 + Visa**
6 Septembre - 19 Septembre
Paris - Kiev - Erevan - Moscou - Paris **6910 + Visa**
2 Octobre - 16 Octobre
Paris - Moscou - Erevan
6170 + Visa

Pour **MARSEILLE** s'adresser à l'U.C.F.A.F. - 65, rue Gambetta
13001 MARSEILLE

9 Août - 22 Août
Marseille - Moscou - Erevan - Moscou - Marseille **7150 + Visa**

6 Septembre - 19 Septembre
Marseille - Moscou - Erevan - Moscou - Marseille **7150 + Visa**

L'ÉTAPE ARMÉNIENNE
au cœur de la Franche - Comté

AUBERGE D'ARMENIE

63, Faubourg de Besançon - 25200 MONTBELIARD
Tél. : 81 - 94 - 93 - 74

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Fonds A.R.A.M

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
12

JEUDI
12 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 16.245 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 61e ANNÉE — No 16.245

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՅՈՒՆԻՍ - 4 / 9)

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՊԱՏՄԱԲԱՆՆԵՐ ՄԻԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԵՆ ՀԱՅԵՐՈՒ ԴԷՄ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՐԵՒԱՆ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱԾ
ԱՐԵՒԵԼԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած է Մերձաւոր եւ Միջին - Արեւելքի պատմութեան հարցերուն նուիրուած համագումար մը, որու ընթացքին զեկուցումով մը հանդէս գալով ակադ. Մկրտիչ Ներսիսեան նշած է ի մէջ այլոց. «Գերմանական պաշտօնական փաստաթուղթերուն կրկին անդրադառնալը, որոնք կը մերկացնեն երիտթրքական կառավարող վերնախաւի՝ Հայերու ցեղասպանութեան ծրագիրները, խիստ արդիական է մանաւանդ մեր օրերուն: Ասիկա կը բացատրուի անով՝ որ արդի Թուրք եւ ամերիկացի պատմաբանները, ինչպէս նաեւ քաղաքական եւ ռազմական անձնաւորութիւնները կը փորձեն ամէն կերպ մեղմացնել եւ նոյնիսկ ժխտել հայկական եղեռնի փաստն իսկ: Մինչդեռ պատմական ճշմարտութիւնը ժխտել կարելի չէ: Մեր ժողովուրդի համար պանդուխտի մը հայրենազուրկ վիճակը, Սփիւռքի Հայութեան գոյութիւնը այդ կը վկայեն: Ասիկա հաստատուած է նաեւ անհերքելի հարուստ վաւերաթուղթերով, վաւերագրերով, դէպքերու ականատեսներու հրապարակած յիշատակարաններով, յուշերով, լուսանկարներով եւ այլն: Անոնց մէջ, սակայն, մասնաւոր տեղ կը գրաւեն գերմանական պաշտօնական փաստաթուղթերը, որոնք աւելի ուշադրութեան արժանի են այն պատճառով, որ կը պարունակեն Թուրքիոյ այն ժամանակուան դաշնակից կայսերական Գերմանիոյ պետական ու դիւանագիտական ներկայացուցիչներու վկայութիւնները՝ գաղտնի զեկուցագրերը, հեռագիրները, նամակները: Այդ աղբիւրները պարզօրէն կու տան ամբողջ ոճրագործութեան մանրամասն պատկերը, զոր երիտթուրքերը գործադրեցին Արեւմտահայութեան նկատմամբ: Ու հիմա, այդ բոլորէն տասնամեակներ ետք, Հայերու ցեղասպանութեան փաստը, որ նոր ապացոյցներու կարիքը չունի, դարձեալ կը վիճարկուի պատմութեան կեղծարարներու կողմէ, որոնց նպատակն է չփոթութիւն առնել համաշխարհային հանրային կարծիքին մէջ»:

Համագումարը կազմակերպած էին Հայաստանի Գիտութիւններու ակադեմիայի արեւելագիտութեան հիմնարկը եւ արեւելագէտներու համամիութենական ընկերակցութեան հայկական մասնաճիւղը: Համագումարին մասնակցած են Մոսկուայի, Լենինգրադի, Անդրկովկասեան հանրապետութիւններու, Ղազախստանի, Դաղստանի ծանօթ պատմաբան - թրքագէտները: Կարդացուած են շուրջ 30 զեկուցումներ, նուիրուած՝ Օսմանեան կայսրութեան ներքին կեանքին ու արտաքին յարաբերութիւններու զանազան երեսներուն: Այսպէս, Խորհրդային Միութեան գիտութիւններու ակադեմիայի արեւելագիտութեան հիմնարկի գիտական աշխատող փրոֆ. Պէտր Մուաճէւ, վրացի գիտնական Նոդար Կամախիձէ, Մոսկուայէն պատմաբան Սվետլանա Օրեշկովա ներկայացուցած են 19 - 20-րդ դարերու սահմանագծին վրայ Օսմանեան կայսրութեան եւ յատկապէս անոր արեւելեան նահանգներու քաղաքական եւ ընկերային - տնտեսական վիճակը, անդրադառնալով այդ կապակցութեամբ նաեւ երկրի այլազգի ժողովուրդներու կեղեքման ու հալածանքներու սուլթանական բիրտ քաղաքականութեան, այդ կարգին նաեւ Հայերու ցեղասպանութեան: Մոսկուայէն ծանօթ ուրիշ արեւելագէտ մը՝ Միխայիլ Մէյէր, իր զեկուցումը նուիրած է Թրքական այն ժամանակուան վիճակագրութեան, ցոյց տալով Ապտիւլ Համիտի հայաջինջ քաղաքականութեան հետեւանքները՝ արեւմտահայ բնակչութեան նուազումը իր բնօրրանէն: Հայաստանի ակադեմիայի արեւելագիտութեան հիմնարկի Թուրքիոյ բաժնի վարիչ Ռուբէն Սահակեան, համագումարին ներկայացուցած իր զեկուցման մէջ, Հայաստանի պատմութեան պետական դիւանին մէջ յայտնաբերած փաստաթուղթերու եւ հայկական ջարդերու օտար ականատեսներու նոր հրապարակումներու հիման վրայ ցոյց տուած է Հայերու եւ օսմանեան տիրապետութեան տակ գտնուած միւս ժողովուրդներու նկատմամբ երիտթրքական եւ քեմալական ղեկավարներու վարած քաղաքականութեան նոյնութիւնը:

Համագումարին կարդացուած այլ զեկուցումներու մէջ նշուած են Թուրքիոյ հայ բնակչութեան ունեցած նշանակելի դերը այդ երկրի արդիւնաբերութեան, առեւտուրի, գիտութեան եւ մշակոյթի զարգացման մէջ:

Այս առթիւ, արեւելագիտութեան հիմնարկի տեսուչ եւ ակադեմիայի թղթակից անդամ Գալիկ Սարգսեան նշած է, թէ 1983-ին Մոսկուա տեղի ունեցած թրքագիտական համագումարէն ետք բաւական հետաքրքական նիւթեր հաւաքուած էին եւ յայտնաբերուած պատմական աղբիւրներ, փաստաթուղթեր: Անհրաժեշտ էր զանոնք համախմբել եւ համագումարի բովէն անցընել: Այդ տեսակէտէն Համագումարը յաջողած է իր նպատակին մէջ:

×

ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՃԱՏՐԱԿԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄՐՑԱՇԱՐՔԸ ՎԵՐՋ ԳՏԱԾ

Երեւանի մէջ վերջ գտած են Տիգրան Պետրոսեանի յիշատակին նուիրուած ճատրակի միջազգային Բ. մրցումները, որոնց կը մասնակցէին Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ, Քուպայի, Խորհ. Միութեան, Չեխոսլովաքիոյ եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչները: Յաղթական հանդիսացած են խորհրդային վարպետներ Լեւ Պսախիս եւ Օլէգ Ռոմանիշին՝ 14 կարելիութենէ շահելով 9,5-ական կէտ: Երրորդ տեղը գրաւած է աշխարհի նախկին ախոյեան Միխայիլ Տալ 9 կէտով, որու կը հետեւին Ճուլեըն Հոտկըն (Անգլիա) 8, Սմբատ Լպուտեան (Հայաստան) եւ Լէսկի Օրթեկա (Քուպա) 7,5, Եուրի Բալաշով (Խորհ. Միութիւն), Դիմիտր Դոնչեւ (Պուլկարիա) եւ Արշակ Պետրոսեան (Հայաստան) 7, Մարկ Տայմանով (Խորհ. Միութիւն) եւ Իշտվան Չեմ (Հունգարիա) 6,5, Աշոտ Անաստասեան եւ Կարէն Գրիգորեան 6, Եդուարդ Մնացականեան 5 եւ Միխալ Կոնոպկա (Չեխոսլովաքիա) 3 կէտերով:

Այս առթիւ, Հայաստանի Ճատրակի Տունը հիմնուած է թանգարան մը, ուր կը ներկայացուին Տիգրան Պետրոսեանի կեանքին ու գործին վերաբերեալ ցուցանմոյշներ:

×

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ ԵՐԿԵՐՈՒՆ ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Եղիշէ Չարենցի անդրանիկ բանաստեղծութիւնը լոյս տեսած է 1912-ին «Պատանի» տարեգիրքին մէջ, իսկ վերջինը՝ որ նուիրուած էր Աւետիք Իսահակեանի, գրուած է 1937-ի աշնան: Ստեղծագործական քառորդ դարու ընթացքին Չարենց սերունդներուն ձգած է հսկայ ժառանգութիւն մը, որ Հայաստանի մէջ հրատարակուած է 54 անգամ՝ 699 հազար ընդհանուր տպաքանակով: Բանաստեղծին ողջութեան օրօք հրատարակուած գիրքերու հիման վրայ «Սովետական Գրող» հրատարակչականը սկսած է լոյս ընծայել անոր երկերու 4 հատորնոց հաւաքածոն, զոր կազմած է բանաստեղծին աղջիկը՝ Անահիտ Չարենց: Հաւաքածոն կը հրատարակուի Չարենցի գիրքերու անձնական օրինակներուն մէջ իր իսկ կատարած ուղղումները, փոփոխութիւնները, սրբագրութիւնները նկատի առնելով: Առաջին երեք հատորները կը պարունակեն բանաստեղծութիւնները իսկ չորրորդը՝ գեղարուեստական արձակը: Անդրանիկ հատորը լոյս տեսած է 50 հազար տպաքանակով: Յառաջաբանը գրած է Եդուարդ Ջրբաշեան:

×

ԳԱՐՐԻ ԿԱՍՊԱՐՈՎ ՃԱՏՐԱԿԻ 1985-Ի ՕՍՔԱՐԻ ԱՐԺԱՆԱՑԱԾ

Պարչելոնա տեղի ունեցած պաշտօնական արարողութեան մը ընթացքին՝ 1985ի ճատրակի լաւագոյն վարպետի մրցանակները՝ «Օսքար»ներ, յանձնուած են աշխարհի ախոյեաններ Մայա Չիբուրդանիձէի եւ Գարրի Կասպարովի: Մրցանակը կը շնորհէ ճատրակի մասնագէտ լրագրողներու միջազգային ընկերութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՍԱՅԻ նուաճողները «դրաւուած է» 400 սպանական ձկնորսանաւերով, չարթուան սկիզբէն ի վեր: Ֆրանսական կառավարութիւնը, Երեքշաբթի օր Ազգ. Նաւատորմի չորս նաւեր ղրկեց, ձեւով մը ապարէզ կարդալու համար Սպանիոյ, բայց, Չորեքշաբթի առտու, սպանացի ձկնորսները բնաւ տրամադիր չէին տեղի տալու: Ծանօթ է որ, անցեալին ալ ծանր միջադէպեր պատահեցան: Հարցը կը վերաբերի ձկնորսութեան սահմաններուն: Մադրիտի համար, «պատմական» իրաւունքներ կան, Ֆրանսայի համար՝ տնտեսական զրղապատճառներ: Գալով եւրոպական յանձնախումբին, կը վարանի դիրք ճշդելու, առարկելով թէ իրաւական հիմեր չի գտներ: Մորէներուն (մերլու) ազգութիւնը ճշդելու այս կնճռոտ հարցը կրնար նոյնիսկ բախումներու պատճառ դառնալ: Տարակարծութիւնը փոքրիկ եռանկիւնի մը վրայ է:

ՄԵԹՐՈՅԻ գործադուլը 95%-ով անդամալոյծ ըրած էր երթեւեկը Չորեքշաբթի օր, դրեթէ նոյն համեմատութիւններուն կը հասնէր հանրակառքը եւ ժողովուրդը ընդհանրապէս կը քալէր, խճողումը, անգամ մը համար, մայթերուն վրայ փոխադրուած էր: Եթէ գործադուլը այս համեմատութիւններուն հասած էր, պատճառն այն էր որ 6 սէնտիքա (7-ի վրայ) միացած էին:

ԱԹԷՆՔԻ մէջ սպաննուած է ՊԱԿ-ի մէկ ղեկավարը՝ Խալէտ էլ Խիարի, 38 տարեկան, որ Յունաստան հասած էր Յունիս 7-ին:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ միջեւ յարաբերութիւնները կը վատթարանան եւ Աթէնքի կառավարութեան բանբերը վրդովումով արտայայտուեցաւ ի լուր Էօզալի մէկ հաւանական այցելութեան «Կիպրոսի Թրքական Հանրապետութեան»: Բնականօրէն, Յոյները շատ զգայուն են, երբ հարցը կը վերաբերի այդ «իբրեւ թէ Պետութեան» որ կղզիին 33%-ին վրայ փռուած է, 1974-ի գրաւումէն ի վեր:

MUNDIAL

—×—

Երեքշաբթի օրուան հանդիպումներուն Իտալիա (3 - 2) յաղթեց հարաւային - Քորէայի եւ նոյն - (Ա) - խումբին մէջ Արժանթին պարտութեան մատնեց Պուլկարիան (2 - 0):

Գալ Երեքշաբթի 1 / 8-րդ աւարտականներուն, Ֆրանսա պիտի մրցի Իտալիոյ դէմ:

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԹ. ՑԱՆԿ

	Զ. Ֆ.
Րաֆֆի Կարխեան (Ժընեւ)	500
Խտ. Փիլոսեան (Ժընեւ)	1.000
×	
	ԱՄՆ. ՏՈԼԱՐ
Հ.Օ.Մ.ի միջոցաւ	
Ամերիկահայ նուիրատուներէ	4.500
Պ. Մ. Աչճեան	100
Ոմն (5)	500
×	
	Ք. ՏՈԼԱՐ
Գասպար Քիրիճեան (Օնթարիօ)	100
Ս. Խաչ Հայկ. դպրոց	60
	Գ. ՄԱՌՔ
Պ. Աճէմեան	50
×	
	Ֆ. Ֆ.
Տէր եւ Տիկին Առաքել Ղարիպեան	500
Հանս եւ Մաալ. Պօման	500
Օր. Օր. Տէր - Պարսամեան	500
Յ. Ժամկոչեան	200
Ղեւոնդ Թորոսեան	200
Տիկին Կ. Ժ.	100
Գումար՝	2.000
Նախորդ գումար՝	764.230
Ընդհ. գումար՝	766.230

Libellez vos chèques bancaires à l'ordre de :
C. I. C. A. M.
et les expédier à
C. I. C. A. M.
c/o Crédit Suisse
92, Champs-Elysées — 75008 PARIS

Ջերմապէս կը խնդրուի չէքերը գրել ՄԻԱՅՆ ՈՒ ՄԻԱՅՆ վերոյիշեալ անունին եւ մանաւանդ ո՛չ «Յառաջ»ի անունով, հաշուապահական եւ փիւքի տարրական եւ հասկնալի պատճառներով: Այլապէս ստիպուած ենք վերադարձնել:

Fonds A.R.A.M

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

ՈԼՈՐ-ՄՈԼՈՐ, ԿՈՏՈՇԱԻՈՐ՝ ԼՈՒՐԵՐ ԿՆՃՈՒՏ ՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐ

ԱՆԽՌՈՎ ՔՈՒՆ

Հաւաքական որոշումներ եւ կտրուկ վճիռներ խորհիլ կուտային թէ՝ հանդիստը խանգարուած Եւրոպա, պիտի կրնար վերջապէս, ազատ շունչ քաշել. առանց վախի ու սարսափի պիտի շրջէր ժողովուրդը փողոցէ փողոց. յոգնած պահուն նստիլ, ըմպել հանդարտ իր զովացուցիչն ու ալքոլը. հանդիստ սրտով փոր կշտացընել ճաշարաններու մէջ. Ոռք մը պարել. պորտ մը նետել եւ օրը վերջացած, երթալ անկողին քնանալ անխռով:

Զարագործներու ինքնութիւն ստուգելու, գրպաններ ու պայուսակներ խուզարկելու, փախաքած պահուն կառք կեցընել և խուզարկելու ոստիկանութեան տրուած առանձնաշնորհումը եւ մանաւանդ Քատաֆիի պաշտօնատարներով յորդող դեսպանատուներու նօսրացումը կը հաւատացնէին թէ՝ այսուհետեւ ո՛չ մէկ ոճրագործ պիտի կրնայ ղանակ շարժել, ռումբերով լեցուն գրպանով փողոց ելլել. թէ՝ ո՛չ մէկ գող այլեւս պիտի համարձակի իր ծակէն դուրս ելլել, յափշտակել պարկեշտ քաղաքացիի օրուան հացին դրամը:

Այդպէս չեղաւ: Աջէն - ձախէն հասնող լուրեր կը հաւաստեն թէ դեռ այսօրուան համար չէ հանրութեան հանդիստը: Ցաւին բո՛ւն արմատը չէ գտնուած տակաւին:

Արդարեւ, Մատրիտ նորէն ցնցուեցաւ պայթումէ: Գարժէս կրկին սպանութիւններ տեղի ունեցան: Էնթերփոլի օգը հանուիլը խուճապ ու շփոթ ստեղծեց: Ին - թելիջէնս Սըրվիսն ալ իր հռչակը կորսնցնելու ճամբան բռնած է, քանի որ Տիկին Թաչըր կրկին ապրեցաւ՝ ռազմամըթերքով լեցուն կառքի մը խաբերայ սարսափը:

Պասքերու, Քորսիքացիներու, Աքսիոն Տիրէքթի այդ գործունէութեան ետին ալ Քատաֆիի մատ մը գոյութիւն չունի՞ արդեօք: Բայց չէ՞ որ անոր դասը տուած էր Ռեկըն. քարկոծած Լիբիան, սպանած ղեկավարին որդեգիր զաւակը եւ մատնած զայն անշարժութեան:

Հաշիւը ծուռ ելաւ: Որովհետեւ, քանի երկիրը կը դառնայ, շարժումը կանգ չառներ: Հիմա, ամէն ոք դարձած Սիւփեռմաճ եւ Սիւփէր Ճիմի, կը ճզմէ միւսը: «Քաջ Նազար» դուրս ելած հէքեաթեային հերոսի վիճակէն, կը շարունակէ «մէկ զարնելով ջարդել հազար» եւ Ջերնոպիլ, Հակ, - ամերիկեան ու անգլիական լուցկիի պէս բռնկելիք շիմիի եւ հրթիռի շտեմարաններ ճանճի պէս միլիոնաւոր մարդ պիտի սատկեցնեն:

Ջարդող ջարդողի՝ յանուն «ազատութեան» ու «արդարութեան». յանուն «հոգիներու փրկութեան», երբ ազատութիւն, արդարութիւն, հոգիներու փրկութիւն կը մնան միշտ ... բնազանցական վիճակ:

×

ԷՐԻԿ ՄԱՅՐԵՐ

Մարդասպանական այդ գիտութիւնը չէ միայն, որ քառասմբակ կ'արշաւէ եւ գագաթներ կը գրաւէ: Բժշկական կենսաբանութեան գիտութիւնն ալ յաղթանակէ-յաղթանակ կը դիմէ՝ անչքացնելով նոյնիսկ մարդ ոչնչացնելու յառաջընթացը:

Սրտեր նորոգելու, կողի ոսկորներու փխէս - տէքաշէներ յարմարցնելով մէջքեր շտկելու աննախընթաց վարպետութեան կողքին, վերջերս զարգացաւ ստեղծագործական գիտութիւնը:

Գիշեր ու ցերեկ, անդուլ եւ տքնաջան աշխատանքով, բժիշկները յաջողեցան կնոջ խաթարուած արգանդը բեղնաւորելու գաղտնիքը լուծել:

Գիտենք, որ անպտուղ կիներ կան: Կիներ ալ կան, որ կրնան առատ բերք արտադրել: Այս վերջիններէն, գնդասեղի գլուխի մեծութեամբ սերմ ներարկելով առաջիններուն, ո՛չ միայն աւելի պիտի մօտենան իրար հետ սիրաբանող կիները, այլեւ մէկ անգամ ընդմիշտ պիտի վերնայ արգասաւորումը յաջող ելքի հասցնելու թնջուկը: Անպտուղը պիտի բեղնաւորուի ու արտադրէ առատօրէն...:

Բայց սակայն մասնակի դարմանում մըն է միայն, որ պիտի չկասեցնէ հինգէն վեց միլիառ բնակչութեան հետզհետէ ... Նըւազումը, եթէ անընական եւ արտակարգ միջոցառումներ ալ գործադրութեան չդրուին: Եւ բժշկութիւնը, հոս, կը տիրանայ իր դափնեպսակին, քանի գտած է հանելուկը լուծելու բանալին:

Տակնուվրայ ընելով բարոյական ու անբարոյական, յառաջադէմ ու յետամընաց ամէն հասկացողութիւն, խելքէ - մտքէ չանցնելիք, աներեւակայելի, անըմբռնելի, անհասկնալի բոլոր կացութիւնները կոխկռտելով, գիտութիւնը կը հասնի վերջնական հանգրուան. կատարելութեան. բացարձակին՝ էրիկ - մարդու արգանդը վերածելով երախայ ձուլող գործարանի: Ամուսինը կը դառնայ մայր: Իսկ ի՞նչ կը դառնայ կինը: Երախան բժիշկի՞ն պիտի հարցնէ թէ՝ ո՛վ է մայրը. ո՛վ է իր հայրը: Մանուկի մաքին մէջ այդ շփոթը չստեղծելու համար, կարելի չէ՞ վիրաբուժական ուրիշ գործողութեամբ մը հօր սեռը փոխադրել կնոջ, եւ կնոջ սեռը՝ ամուսինին...:

Հաւանական է, որ քիչ ատենէն, այս մեթոտը կիրարկուի նաեւ դաշտերու ու անտառներու բոլոր էգ եւ արու ծառերու, որպէսզի անպտուղ արուն ալ արտադրէ առատօրէն եւ Ադամ ու Եւա ձեռքի փոքր շարժումով մը, ուզածին չափ խնձոր հաւաքեն՝ անօթութեան ճիրաններէն ազատելու համար իրենց զաւակները...:

×

ԻՐԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆԸ

Գործաւորներու շահերը չեն տարբեր: Մէ՛կ է անոնց պահանջը եւ մէկ կազմակերպութիւն բաւական է ձեւաւորելու ու դնելու զայն գործատիրոջ սեղանին: Մինչդեռ, խոտի պէս բուսած սենտիքաներ, կոխներէ եւ իրար գլուխ կոտրելէն, ժամանակ իսկ չեն գտներ որոշում կայացնելու եւ ներկայացնելու գործատիրոջ: Փաթրոնը կը ծիծաղի ու կը խաղայ իր խաղը. սենտիքաներն ալ՝ իրենց խաղը:

Երբեւի այնքան զուարճալի է այդ խաղը, որ նոր սենտիքա մըն ալ հրապարակ կ'իջնէ՝ խաղը աւելի համեղցնելու համար...:

Օգտուելով գեղեցիկ օդէն, կաթողիկէ երիտասարդներ, զբօսանքի ու քարոզչութեան դաշտահանդէս են սարքած: Լաւ զուարճացած են, հաւանաբար, պզտոր եկամուտ մըն ալ ապահոված եւ բարձրաձայն ազդարարած են պաշտօնական հազորդագրութիւն մը. - «Պրոլետարնե՛ր բոլոր գործարաններու ու ֆապրիքներու, գիտէք որ բոլոր սենտիքաները հող կորսնցուցած, դարձած են անուժ: Եկէ՛ք եւ միացէ՛ք մեզի: Աստուծոյ հրամանով եւ օգնութեամբ մեր սենտիքան պիտի ճզմէ գործատիրոջ կամքը»:

Հեռատեսիլի ամբողջ շրջագիծը գրաւող՝ իրար վրայ եկած զոյգ մը սիրահարներու արտայայտիչ տեսարաններով, անոնք փաստած են իրարու հանդէպ ունեցած յարգանքն ու համերաշխութիւնը, սէրն ու իրար զօդումը:

Անհաւատ աշխատաւորնե՛ր, մի՛ վախնաք այլեւս գործատիրոջ սպառնալիքէն: Հաւատացեալներն ու Աստուած, այսուհետեւ պիտի պայքարին ձեր շահուն եւ իրաւունքներուն համար:

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈՂԼԵԱՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷ՛Մ ԵՐՈՒՍԱՂԷ՛Մ

ԽՄԲ.-- Մայիս 22-ի մեր թիւով (Ա. էջ) արձագանգ կը հանդիսանայինք միջհայկական այն ցաւալի միջադէպերուն, որոնց հետեւանքով մէկն ալ մեռած էր: Նոր ստացանք հետեւեալ պաշտօնական տեղեկագիրը, որ երկարապատում նկարագրելով հանդերձ անցուդարձը, ոչ մէկ լուսաբանութիւն կուտայ բուն դրդապատճառի մասին, նոյնիսկ «Ի՞նչ էր դրդապատճառը» խորագրուած բաժնին մէջ, որ բաներ մը կ'ըսէ բան մը չըսելով: Այնուամենայնիւ նոյնութեամբ կուտանք, քանի որ ան պաշտօնական հանգամանք ունի եւ պատասխանատու կազմակերպութեանց կնիքը կը կրէ, եթէ նոյնիսկ բովանդակութիւնը տեղեկագրէ մը աւելի թերթօնի տպաւորութիւն կը թողու, դժբախտաբար:

×

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ռ.Ա.Կ.ի ԵՒ Հ.Ե.Մ.ի ՄԻԱՑԵԱԼ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ ՄԱՅԻՍ 19, ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԺԱՄԸ 7.30-ԻՆ ՊԱՏԱՀԱԾ ՑԱՒԱԼԻ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Երուսաղէմի Հայ Համայնքը իր վերջին կէս դարու պատմութեան մէջ վկայեց ցաւալի եւ աներեւակայելի դէպք մը որ տեղի ունեցաւ Երկուշաբթի, Մայիս 19, երեկոյեան ժամը 7.30-ին, երբ խումբ մը երիտասարդներ՝ Հ.Ե.Մ.ի անդամներէն, Ակումբէն ճամբայ կ'ելլեն դէպի բնակավայրը ընկեր Յակոբ Աւագեանի, «անցած ըլլալու» այցելութիւն մը տալու իրենց երկու մանչ զաւակներուն՝ Արտաշէսի եւ Օշինի, որոնք մէկ գիշեր առաջ, իրենց տան մուտքին մօտ պաշարուած էին, նոյն շէնքի մէջ բնակող Յովհաննէս Աբրահամեանի եւ իր քրոջ երեք զաւակներուն՝ Յակոբ, Յարութիւն եւ Վրէժ Նահապետեանի կողմէ եւ ենթարկուած էին ամենավայրագ յարձակումի մը. տեղատարափ, անգութ, թրքավայել հարուածներու աննկարագրելի ծեծի մը եւ միաժամանակ բարձրաձայն սպառնալիքներ, գռեհիկ հայհոյանքներ եւ ճիչեր...: Խեղճ ընկեր Յակոբ Աւագեանը եւ Տիկինը՝ Վարդուհի եւ իրենց կրտսերագոյն մանչը Եղիշը այդ պահուն ձայնէն սարսափած կը վազեն դէպի պատուհան (4-րդ յարկ) եւ կը տեսնեն որ իրենց երկու զաւակներն են որ անգթօրէն ծեծ կ'ուտեն չորս բարբարոսներու կողմէ: Խելագարուած՝ Տէր եւ Տիկին Աւագեան լալագին կ'աղաչեն, կը պաղատին վերէն որ վերջ տան այդ վայրագ հարուածներուն, սակայն ոչ մէկ արդիւնք: Եղիշ անմիջապէս հեռաձայնով օգնութիւն կը խնդրէ ոստիկանութենէն, որ բաւական ուշ կը հասնին եւ կը ձերբակալեն բոլոր խնդրոյ առարկայ անձերը. չորս ծեծ քաշող «հերոսները» եւ երկու պատանի ծեծ ուտողները:

Ուրեմն՝ քաջալերուած ոստիկաններու ներկայութենէն, Ընկ. Յակոբ Աւագեան վար կը շտապէ տունէն եւ կը միանայ դէպի ոստիկանութիւն ուղղուած խումբին: Խեղճ մարդը ականատես կ'ըլլայ իր երկու մատղաշ ու գեղեցիկ պատանիներուն՝ Արտաշէսի եւ Օշինի այլանդակ դէմքերուն եւ իրենց մարմնին վրայ կրած զանազան մասերու անտանելի ցաւերուն պատճառած անզուսպ լացն ու հեկեկանքը:

Ոստիկանութիւնը իր հարցաքննութիւնները կատարելէ ետք, Ընկ. Յակոբ Աւագեանին կ'ըսէ որ կամ բոլոր խնդրոյ առարկայ անձերը բանտ կը մնան 48 ժամ եւ կամ տեղւոյն վրայ կը հաշտուին եւ ազատ կ'արձակուին: Ուրեմն՝ բարի հայրերնին, նկատի ունենալով որ այս գազաններուն հետ կարելի չէ չափուիլ, որովհետեւ ամէն գիշեր տան ճամբուն վրայ կրնան այս կամ այն տղուն վնաս հասցնել, կ'որոշէ եւ կը պարտադրէ իր զաւակներուն որ հաշտուին եւ տուն վերադառնան:

Յաջորդ առտու, Երկուշաբթի, Մայիս 19, Արտաշէսի եւ Օշինի վրայ այս վայրագ եւ բարբարոսական յարձակումը եւ անխնայօրէն չորս հոգիով այս երկու տղոց կրած ծեծը, խեղճ հօրը եւ մօրը ականատես ըլլալը եւ սրտաճմլիկ այդ տեսարանը, որուն ականատես եղած էին, վանքապատկան 4 յարկանի նոր շէնքին մէջ բնակող 24 Հայ ընտանիքները, ամբողջ գաղութիս խօսակցութեան նիւթ դարձած էր:

Երուսաղէմի Հայ ժողովուրդը վրդոված էր նման բարբարոսական արարքէ մը, որ տեղի ունեցած էր այն անձերուն կողմէ որոնք այսօր 2 տարիներէ աւելի է որ ամբողջ Հայ գաղութը քանեցուցած են՝ անհատներ եւ նոյնիսկ ընտանիքներ ահաբեկել մատնելով, սպառնալիքներ կարդալով, գործի գացող կամ տուն վերադարձող անհատներու ճամբաները կտրելով, բոլոր անոնց որոնք դէմ եղած են կամ արտայայտուած են իրենց մասին, իբրեւ գաղութիս Հայ համայնքի խաղաղութիւնը խանգարող, անբարոյ, անխիղճ եւ անվայել արարքներու պատասխանատու անձեր:

Ուրեմն՝ Երկուշաբթի իրիկուն, Հ.Ե.Մ.ի ակումբը բատ սովորականին յաճախող երիտասարդ անդամները կ'որոշեն իրենց Հ.Ե.Մ.-ական վիրաւորուած ընկերներուն տունը այցելութեան երթալ՝ անցած ըլլալու՝ սուրճ մը խմելու նպատակով, որովհետեւ բատ դրացիներուն՝ խեղճերը շատ դէշ կերպով ընկճուած վիճակի մէջ էին ամբողջ օրը: Երեկոյեան ժամը 7.30-ին խմբովին ճամբայ կելլեն: Երբ կը հասնին նոր շէնքի մուտքին, արդէն իրենց դիմաց կը տեսնեն նոյն հերոսները եւ առաւել բաւական թիւով ուրիշ ակումբներու պատկանող երիտասարդներ՝ զինուած զաւազաններով, երկաթեայ շղթաներով, դանակներով, դաշոյններով, որոնք անմիջապէս յարձակումի կ'անցնին Հ.Ե.Մ.ի տղոց վրայ: Միաժամանակ շէնքի տանիքէն քարեր եւ շիշեր կը տեղան տղոց գլուխներուն: Մէկ խօսքով կատարեալ պատերազմական ճակատ: (Այս անխիղճ գազանները նոյնիսկ բարեկամներու այցելութիւն մը կ'ուզեն արգիլել բազուկի ուժով: Իրենց վերջին երկու տարիներու Հայ ժողովուրդին մէջ եղած արտայայտութիւնները եղած են. «Աչք պիտի կորենք, մեր դիմաց ուեւէ Հայ չի կրնար կենալ, մեր դէմ խօսողին դասը կուտանք, կառավարութիւնը մեր կողքին է, մենք ինչ որ ընենք բան չենք պառկիր», այս ձեւի քարոզչութիւններ եւ յախորտանքներ՝ որքան որ կ'ուզէք):

Անշուշտ Հ.Ե.Մ.ի անդամները անմիջապէս ինքնապաշտպանութեան կ'անցնին: Կռիւը կը տեւէ մօտաւորապէս 2-3 վայրկեան: Մեր անդամները կը յաջողին բոլոր ըման կողմով վերադառնալ ակումբ: Մեր անդամներէն կային բաւական լուրջ վիրաւորեալներ: Ամէնէն ծանրը եւ լուրջը Յակոբ Փանոսեանն էր, որուն գլխուն վրայ մի քանի ճեղքեր բացուած էին եւ անկարող էր ոտքի վրայ կենալու, ամբողջ երեսը արիւնով ծածկուած էր: Ուրեմն՝ անմիջապէս պէտք եղած նախնական դարմանումները կատարուեցան եւ բարեկամ մը՝ Յակոբ Նալպանտեան յանձն առաւ զինք անմիջապէս հիւանդանոց հասցնել: Յակոբ Հալլաճեանի ձախ ձեռքի ոսկորը կոտրած էր, Ռոպէրթ Գարակէօզեան ճակատէն հարուած կերած էր, Վարդան Քահքէճեան գլուխէն եւ մի քանի տեղերէ վիրաւորուած էր, Ժիրայր Քահքէճեան գլուխէն եւ ոտքէն, Սեւան Աւագեան գլուխէն: Անշուշտ տակաւին հաշուի չենք առներ զաւազաններու բազմաթիւ հարուածները որոնք գրեթէ չհամրեւող չէր մնացած:

Միւս կողմէ ոստիկանութիւնը Երուսաղէմի հին քաղաքի բոլոր դռները գոցեց, երթեւեկը դադրեցուց եւ միայն զինուորական ու ոստիկանական ինքնաշարժները եւ «Ճմպուլընս»ները կը շտապէին դէպի նոր շէնք՝ բուն կռիւին վայրը: Ուրեմն հոն գտնուող վիրաւորները անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրուեցան: Ռատիոյի եւ հեռատեսիլի կայանները յայտարարեցին որ այս կռիւին իբրեւ արդիւնք վեց վիրաւորներ կան հիւանդանոցներուն մէջ, որոնցմէ մէկուն կացութիւնը լուրջ է: Երկու ժամ ետք դարձեալ ռատիոյի եւ հեռատեսիլի լուրերուն մէջ յայտարարուեցաւ որ այդ ծանր վիրաւորը մեռաւ, անունն է Գէորգ Բաղիկեան, 46 տարեկան, ոսկերիչ, կը բնակի Հայոց նոր շէնքին մէջ, որուն տան առջեւ տեղի ունեցաւ կռիւը:

Կէս գիշերէն ետք ոստիկանութիւնը վանք եկաւ եւ չորս անձեր պահանջեց. Վարդան Քահքէճեան, Ժիրայր Քահքէճեան, Ռոպէր Գարակէօզեան եւ Յակոբ Փանոսեան: Միայն Պատրիարք Սրբազանի համաձայնութեամբ էր որ առաջին երեք անձերը յանձնուեցան, իսկ Յակոբ Փանոսեանը տակաւին հիւանդանոցէն

Fonds A.R.A.M

չէր վերադարձած: Խոստացանք որ անմիջապէս որ վերադառնայ՝ կ'ուղարկենք զինք: Եւ առաւօտ, Փանոսեան յանձնուեցաւ, ձերբակալեցին նաեւ զինքը հիւանդանոց հասցնող ընկերը՝ Յակոբ Նալպանտեան, եւ առաւել եւս Սեւան Աւագեան: Ուրեմն՝ Հ. Ե. Մ.էն յաջորդ օրը չորս անդամներ բանտին մէջն էին: Միւս կողմէն եւս կային բանտարկեալներ: Ոստիկանութիւնը սկսաւ պրպտումներ ընել, բոլոր ականատեսները մի առ մի կը կանչուէին: Այսօր տակաւին բանտը կը մնան Յակոբ Փանոսեան, Վարդան եւ Ժիրայր Քահքէճեան եւ Ռոպէր Գարակէօզեան:

Անշուշտ որ ամբողջ հայ գաղութը ցնցուած եւ վրդոված էր նման ցաւալի դէպքի մը առընչութեամբ, մանաւանդ երբ զոհ կ'երթար գաղութիս պատկառելի դէմքերէն մին: Գէորգ Բանիկեան, որուն տան մօտ տեղի կ'ունենայ կռիւը, երբ կը լսէ որ դուրսը տակնուվրայութիւններ կան, տունէն դուրս կ'ելլէ, հակառակ իր մօր պնդումներուն թէ «մի ելլեր», որովհետեւ Բանիկեան ունեցած էր սրտի անհանգստութիւններ եւ ինք պէտք էր որ հանդարտ ու խաղաղ կեանք մը անցընէր: Իր տան դրան առջեւ ինկած կը գտնեն զինք: Հ. Ե. Մ.ի տղոց բացատրածին համաձայն ոչ ոք նշմարած է զէնքը: Կռիւի մասնակցած չէ: Թէ ինչ ձեւով հարուած կերած է՝ տակաւին ոչ մէկ յստակ բացատրութիւն կայ: Ըստ հայ բժիշկի մը որ նոյն շէնքին մէջ կը բնակի, առաջին հերթին կ'ըսէ թէ սրտի տագնապ ունեցած է: Կ'ըսուի նաեւ թէ դանակի հարուած կայ սրտին մօտերը: Դատարանը տակաւին պաշտօնապէս չհրապարակեց ոստիկանական տեղեկագիրը:

Չորեքշաբթի, կէսօրէ ետք Սրբոց Յակոբեանց Մայր Տաճարի Ս. Էջմիածնայ Եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ թաղման արարողութիւնը որմէ ետք հանգուցեալին մարմինը փոխադրուեցաւ Ս. Փրկչի Ազգային Գերեզմանատունը: Իր ետին կը ձգէ մայրը, կողակիցը եւ 3 դեռատի ուսանող աղջիկներ:

×

Ի՞ՆՉ ԷՐ ԴՐԴԱՊԱՏՃԱՌԸ ՍՈՅՆ ՑԱՒԱԼԻ ԴԷՊՔԻՆ

Մայիս 17. - Շաբաթ գիշեր Քօսթա կոչուած ճաշարանին մէջ, մէկ սեղանի մը շուրջ միասին կ'ընթրէին Մարտիրոս Մաթոսեան, Յակոբ Մէնէշեան եւ Վրէժ Նաճարեան: Ներս կը մտնէ Յովհաննէս Աբրահամեան, որ երկար ատենէ ի վեր [illegible]ուած էր՝ ընկերներ Մէնէշեանի եւ Նաճարեանի հետ: Կը նստի առանձին սեղան մը եւ կ'ընթրէ: Ընթրելէ ետք դուրսի դրան մօտ կ'ուղղուի, հաշիւը կը վճարէ եւ ետ կը դառնայ: Կը մօտենայ Մարտիրոս Մաթոսեանին եւ գայրացած՝ պոռալով կը հարցնէ թէ ինչ կը խօսէր իր կամ իր քրոջ զաւակներուն - Նաճարեաններուն մասին: Ան ալ կը պատասխանէ թէ «բան մը չկայ, գնա գործիդ»: Կը դառնայ Մէնէշեանին եւ ճաշարանին մէջ բարձրաձայն հայհոյանքներ եւ սպառնալիքներ կը կարդայ: Շուրջիններ զինք կը բռնեն, կը ջանան հանդարտեցնել, սակայն ինք սպառնալով կ'ըսէ. «քեզի կը ցուցնեմ» եւ դուրս կ'ելլէ: Կը փորձէ դիմացի սրճարանէն՝ հեռաձայնով քրոջ տղաքը, Նաճարեանները կանչել որպէսզի ընկեր Մէնէշեանին դաս տան: Սակայն դարձեալ միջամտութիւն կ'ըլլայ եւ կը հեռացնեն զինքը: Ճաշարանէն կը հեռանայ նաեւ ընկեր Մէնէշեան:

Հայոց վանքին մօտ, Մէնէշեանին ետեւէն, իր անձնական ինքնաշարժով կը հասնի Աբրահամեան եւ երբ Մէնէշեանին կը մօտենայ, կ'ըսէ. - «Հոս սպասէ», մենք պիտի գանք եւ դասդ պիտի տանք», եւ կ'երթայ դէպի նոր շէնք: Մէնէշեան Հ. Ե. Մ.ի ակումբ կը հանդիպի եւ հոն կարգ մը բարեկամներու բարձրաձայն կը պատմէ դէպքը:

Կարգ մը երիտասարդներ վանքին դուռ կ'ելլեն տեսնելու համար թէ իսկապէս պիտի գա՞ն անոնք կամ ոչ: Հոն խօսակցութիւն կը դառնայ տղոց միջեւ: Ընկեր Արտաշէս Աւագեան կ'ըսէ որ այս տղաքը այլեւս չափը անցուցին (Աբրահամեանի եւ իր քրոջ զաւակներուն՝ Նաճարեաններուն ակնարկելով), չենք կրնար ձգել որ խումբով յարձակին ընկեր Մէնէշեանին վրայ: Ուրեմն՝ հոն գտնուող ներկաներէն մին Արտաշէսի յայտարարութիւնը կը հասցնէ Նաճարեաններուն: Այդ ժամերուն չեն երեւիր: Կէս գիշերին Աբրահամեան եւ իր խումբը կուգան վանք եւ դռնապանին կը սպառնան. «վաղը եթէ կրնայ, Մէնէշեան վանքէն դուրս թող ելլէ»: Սակայն միւս օրը հակառակ սպառնացուած լուրերուն, Մէնէշեան դուրս ելաւ եւ ոչինչ պատահեցաւ:

Մայիս 18. - Կիրակի գիշեր ժամը 10-ին ընկեր Արտաշէս Աւագեան եւ եղբայրը Օշին, ակումբէն տուն վերադարձին, իրենց բնակած շէնքին առջեւ կը բռնուին Աբրահամեանի եւ Նաճարեաններուն կողմէ: Անոնք «դո՞ւք» մնացիք Մէնէշեան պաշտպանողներ» ըսելով չորս հոգիով փառաւոր ծեծ մը կը քաշեն երկու եղբայրներուն: Արդէն սկիզբը նկարագրած ենք:

Մայիս 19. - Հ. Ե. Մ.ի տղաքը նախորդ օրը դէպքը կը լսեն: Երբ գիշերը ակումբ կը հաւաքուին ըստ սովորականին, կ'որոշեն այցելութիւն մը տալ Աւագեաններուն բնակարանը եւ «անցած ըլլալու» սուրճ մը խմեն: Ուրեմն՝ երբ կը մօտենան շէնքին, կը տեսնեն որ մուտքը «պլոքէ» եղած է, եւ մեր տղոց վրայ կը յարձակին գաւազաններով, երկաթեայ շղթաներով, դանակներով եւ տանիքէն ալ շիշերով, քարերով, ինչպէս որ նկարագրուած է տեղեկագրին մէջ:

Ի Դիմաց Ռ.Ա.Կ.Ի
Ատենապետ
ՆՈՒՊԱՐ Յ. ԱՐՍԷՆԵԱՆ

ՀԱՅ
ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
(կնիք)

×

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

Հետեւեալ խնդրոյ առարկայ անձերը 1984 Փետրուար 24-ին պաշտօնական նամակով մը հրաժարած են Հայ Երիտասարդաց Միութեան անդամակցութենէն:

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Բանիկեան,
Տէր եւ Տիկին Օհան Աբրահամեան,
Տէր եւ Տիկին Յակոբ Նաճարեան,
Տէր եւ Տիկին Գէորգ Նաճարեան,
Յարութ Նաճարեան,
Վրէժ Նաճարեան:

Յունիս 3

Հ.Ե.Մ.Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
(կնիք)

ՍՈՒՐԻԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅԹ՝ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶԻ ԵՒ ՍԻՄՈՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ

Երեքշաբթի, Մայիս 20-ին, կազմակերպութեամբ Համազգայինի Հալէպի մասնաճիւղի Գրական Յանձնախումբին եւ հովանաւորութեամբ Բերիոյ Թեմի Հայոց առաջնորդ Սուրէն Արքեպիսկ. Գաթրոյեանի, յիշատակի երեկոյթ մը կայացաւ միութեան «Ն. Ադրայեան» Մշակոյթի Տան մէջ, նուիրուած՝ վերջերս մահացած սփիւռքահայ գրողներ՝ Արամ Հայկազի եւ Սիմոն Սիմոնեանի:

Հանդիսութեան բացումը կատարելով, Բէկի Աւրնեան, յանուն Նախաձեռնող յանձնախումբին, յիշեց, թէ անցնող Մարտ-ին Հայութիւնը դժբախտութիւնը ունեցաւ կորսնցնելու գրչի վաստակաւոր մշակներ՝ Արամ Հայկազը, Սիմոն Սիմոնեանը, Սուրէն Աղաբաբեանն ու Ստեփան Կուրտիկեանը, ինչպէս նաեւ Բարգէն Պօտոսեանը, որոնք ամբողջ կեանք մը նուիրաբերեցին հայ մշակոյթին, գրականութեան թէ արուեստի ճամբով: Ապա դիտել տուաւ, թէ այս ձեռնարկը համեստ ոգեկոչում մըն է ընթերցասէր հասարակութեան ծանօթ երկու գրողներու՝ Հայկազի եւ Սիմոնեանի յիշատակին:

Երեկոյթի առաջին բաժինը յատկացուած էր Արամ Հայկազի: Ծնած 1900-ին, Շապին-Գարահիսար, մասնակցած քաղաքի հերոսամարտին, չորս տարի թափառական կեանք Քիւրտիստանի լեռներուն վրայ, քանի մը տարի Պոլիս եւ ապա՝ Միացեալ-Նահանգներ, ուր լծուեցաւ իր գրական երկերու հրատարակութեան: Այս բոլորը, հակիրճ տեղեկութիւններով ներկաներուն փոխանցեց Հրաչ Սահակեան, հուսկ իր խօսքը եզրափակեց ըսելով, թէ Հայկազի սերմանած ժպիտը մի՛շտ թարմ պիտի պահէ հայ գրականութեան անդաստանը:

Ռեբեկա Մավլեան ներկայացուց Արամ Հայկազի Գրականութիւնը: Անդրադառնալէ ետք այն թարմ եւ հայեցի շունչին, որ առկայ է Հայկազի բոլոր ստեղծագործութիւններուն մէջ, շեշտը դրաւ այն իրողութեան վրայ, թէ պատմելու եւ ըստեղծագործելու անժխտելի տաղանդով օժտուած, ան տասնամեակներ շարունակ ոգեկան սնունդ շնորհեց իր ընթերցողներուն, հմայեց բոլորը իր համով-հոտով պատումներով, որոնց մէջ կեանքը կը թրթռայ, հայրենաքի եւ մահուան զուգընթաց: Ապա ակնարկ մը նետելով անոր հրատարակած երկերուն վրայ, յիշեց թէ Հայկազ իր հեղասահ գրչով ու գեղարուեստական պարզ ոճով իւրայատուկ տեղ մը կը գրաւէ հայ գրականութեան ամպիոնին վրայ:

Բանախօսութեան աւարտին կարդացուեցաւ հատուած մը Արամ Հայկազի «Կարօտ» գիրքէն:

×

Երեկոյթին երկրորդ բաժինը նուիրուած էր Սիմոն Սիմոնեանի:

Բեմ հրաւիրուեցաւ Լեւոն Շառոյեան, ներկայացնելու համար Սիմոնեան Գրագէտը: Ան նախ յիշեց, թէ Եղեռնէն ճողոպրած գրողներու շունչին տակ է, որ հասակ առաւ Սիմոնեան եւ քառասուն տարիներ շարունակ ծառայեց Հայութեան, որպէս ուսուցիչ, խմբագիր, գրող եւ բանաւէր: Անդրադառնալով «Սփիւռք» շաբաթաթերթի դերին, զոր Սիմոնեան խմբագրեց ու հրատարակեց 15 տարիներ շարունակ, դիտել տուաւ, թէ ան ո՛չ միայն իր շուրջ համախմբեց ժամանակակից որակաւոր գրողներ, այլ նաեւ՝ տեղ տուաւ սկսնակներուն, անոնց համար յատկացնելով «Սփիւռք-Գարուն»ներու բացառիկ թիւերը: Ակնարկելով Սիմոնեանի մշակած գեղարուեստական գրականութեան, շեշտը դրաւ Սասունցի գրողին վրայ, որ իր «Լեռնականներու վերջալոյս»ով, կորուսած Արեւմտահայաստանի բաբախող սիրտը հանդիսացող Տարօնի Աշխարհը վերակենդանացուց մեր սրտերուն մէջ:

Իր խօսքի աւարտին, Լեւոն Շառոյեան նշեց, թէ Սիմոնեան լեռնականներէ սերած ճառագայթ մըն է, գրական պայծառ դիմագիծով:

Բանախօսութեան աւարտին ան կարդաց «Լեռնականներու Վերջալոյսը» հատորէն հատուած մը («Իր Կաթուածը...»), մեծ խանդավառութիւն յառաջացնելով Սիմոնեանի գրականութեան հանդէպ:

Օր. Խօժէնի Դանիէլեան, աշխատակիցներէն մին «Սփիւռք-Գարուն»ի թիւերուն, ներկայացուց ա՛ն սերունդը, որ գրական հրապարակ իջաւ Սիմոնեանի խրախուսանքով, եւ որ այսօր փայլուն տեղ մը կը գրաւէ սփիւռքահայ ժամանակակից գրականութեան մէջ: Մէջբերեց անուններ՝ Պօղոս Գուրեղեան, Վահանոյշ Թէքեան, Յակոբ Զօլաքեան, Արա Արծրունի, Կորիւն Վրդ., Խօսրով Ասոյեան, Եդնիկ Բալայեան եւ ուրիշներ, որոնք ընդհանրապէս «Սփիւռք»ով է, որ առին իրենց առաջին քայլերը:

Հալէպի Հայկազեան Վարժարանի նախկին տնօրէն Պ. Փիլիպպոս Դերձակեան, պաշտօնակիցներէն մին Սիմոնեանի (Հալէպի մէջ), հաճելի յուշերով թարմացուց անոր յիշատակը:

Խօսք տրուեցաւ նաեւ Սիմոնեանի մօտիկ բարեկամներէն ու հայրենակիցներէն՝ Պ. Մկրտիչ Մկրտիչեանի, որ ընդգծելէ ետք, թէ մեռած արժէքները մեծարել փա՛ստ մըն է ժողովուրդի մը կենսունակութեան, փորձեց հանգիտութիւն մը գտնել Սիմոնեանի եւ Հայկազի միջեւ, յատկապէս շեշտելով, թէ երկու գրողներն ալ իրենց գրականութեան մէջ որդեգրեցին պարզ ու վսեմ ոճ մը ու նաեւ՝ հոգեկան արիութեամբ մը տուին Հայաստանի իրենց տպաւորութիւնները:

Երեկոյթի փակման խօսքը կատարեց Բերիոյ Թեմի առաջնորդական տեղապահ Աւագ Ս. Քհնյ. Քէհեայեան, որ այս առթիւ իր մտորումները փոխանցելով կոչ ուղղեց սերտել հայ գրականութեան էջերը: Թարմացնելու համար մեր միտքն ու հոգին: Հուսկ՝ հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս, լռութեամբ յարգելու յիշատակը հոգին գացող հայ գրչի երկու զինուորներուն:

Լ. ՇԱՌՈՅԵԱՆ

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Սաթենիկ յանցանք չունի այս տըգեղ անտարբերութեան մէջ, միւսները աւելի մեղադրելի են: Հիւանդ մը ինչ կը սպասէ, եթէ ոչ երկու տաքուկ խօսք, կեղծ հետաքրքրութիւն մը մէկ քանի արտաքին նշաններով, գոնէ իբրեւ թէ «ի խորոց սրտէ» արտասանուած անցեալ ըլլայ մը: Անցեալ ըլլայ: Հիւանդանոցի մէջ նոյն օրը նոյն հիւանդին տասն անգամ կրնաք արտասանել այս մաղթանքը, միշտ ալ հաճոյք պատճառած կ'ըլլաք անոր: Բայց Սիրուկ, Տիկին Ալիս ու Սաթենիկ հիմա կը պտըտին ինձմէ շատ հեռու կէտերու վրայ եւ քշուած են խօսակցութեան այնպիսի թափէ մը, ուր պատմելու պահանջը աւելի ծանր կը կըշռէ, քան թէ լսելու, մտիկ ընելու փափաքը: Այսպէս՝ մէկը անհամբերութեամբ կը սպասէ որ միւսը վերջացնէ, որպէսզի ինք խածնէ պատառը, ըսելու համար.

- Ես այս բանը...
- Ես այն բանը...

Եւ այս շաղակրատութիւնը կը տեւէ երկար, մինչեւ որ յանկարծ անսպասելի դէպք մը կը պատահի: Բժշկապետը կը մտնէ ներս, հովի մը նման արագ ու աղմուկով, ընկերակցութեամբ գլխաւոր բուժ-քոյրին: Անսպասելի է այս այցելութիւնը, որովհետեւ բժշկապետը երբեք սրահները չի պտըտիր այս ժամուն:

Երեք կիները յանկարծ կ'ընդհատեն իրենց խօսակցութիւնը ու ոտքի կ'ելլեն: Բժշկապետը Սաթենիկին կը նայի ու կը հարցնէ.

- Ի՞նչպէս է այսօր մեր սիրելի պզտիկը...

Սաթենիկ տիկին Ալիսին կողմը կը նայի, յիշեցնելու համար որ «սիրելի պզտիկ»ին մայրը ինքը չէ, այլ միւսը:

- Աւելի լաւ է կարծեմ, տոքթէօր, կը պատասխանէ Տիկին Ալիս, բռնելով Արամիկին ձեռքը, որ աչքերը բացած է ու կէս քուն, կէս արթուն կը նայի շուրջիններուն:

- Այո, աւելի լաւ է, կը շարունակէ բըժշկապետը: Ջերմութիւնը իջած է, բաբախումը կանոնաւոր է, այսօր նուազ սերում պիտի տանք, դեղերը նոյնութեամբ պիտի շարունակենք: Ամէն ինչ կարգին է...

- Շնորհակալ եմ, տոքթէօր...

Բժշկապետը խօսելու ատեն մէկ կողմէ կը բռնէ Արամիկին բազկերակը, կը շոյէ ճակատը, կը նայի աչքերուն եզերքները: Ես պառկած տեղէս արդէն կ'անդրադառնամ, որ ձեւական են այս բոլորը: Բազկերակը կը բռնէ, բայց չի համրեր: Աչքերուն եզերքները կը քննէ, բայց առանց մասնաւոր հետաքրքրութեան: Որովհետեւ սենեակ չեկած արդէն ինք հիւանդին մասին տեղեկութիւններ քաղած է, եւ գոհացուցիչ գտած է զանոնք: Իր այցելութիւնը պարզապէս քաղաքավարական այցելութիւն է:

- Անցեալ ըլլայ, կ'ըսէ բժշկապետը: Այլեւս չէք մտահոգուիր, չէ՞: Այս պզտիկը շաբաթ մը ետք գնդակ պիտի խաղայ...

- Շնորհակալ եմ տոքթէօր...

Տիկին Ալիսին աչքերը քաղցր երջանկութեամբ մը կը փայլին: Մայրական այս երջանկութիւնը այնքան կը գեղեցկացնէ այս կնոջ դէմքը, որ ես անգամ մը եւս կը մոռնամ բոլոր դառնութիւններս, եւ նոր համակրութիւն մը զգամ անոր հանդէպ: Ա՜հ ... մօր մը համար իր զաւկը միայն կայ...: Ո՞վ կրնայ մոռնալ կամ մոռցնել այս իրողութիւնը:

Բժշկապետն ու բուժ-քոյրը անգամ մը եւս ժպտելով կը բարեւեն ու կը մեկնին սրահէն: Սրահին մէջ կարճ լռութիւն մը կը տիրէ: Յետոյ Տիկին Ալիս կը հակի իր Արամիկին վրայ ու կը փսփսայ.

- Տոքթորը լսեցիր, չէ՞, հոգիս: Շաբաթ մը վերջ գնդակ պիտի խաղաս:

Արամիկը գլխովը այո մը կ'ընէ, բայց չի խօսիր եւ գլուխը անդին կը դարձնէ:

(Շար. 48)

Fonds A.R.A.M

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ստեփանեան Սիրեկեան Եղիայի, ծնած 1909-ին Միկոյեանի շրջան Բաշքեանդ գիւղ: Զինքը կը փնտռէ իր զաւակը՝ Անժելա Ստեփանեան Սիրեկանի, Պարոնեան փողոց, Թիւ 28, բն· 6, Երեւան: Իրմէ լուր չկայ պատերազմէ ի վեր, բայց ծանօթ է որ վերջին անգամ Ֆրանսա գտնուած է:

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կիրակի, Յունիս 15, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եւ Իսի - լէ - Մուլինոյի Սուրբ Մարիամ - Աստուածածին Եկեղեցինե - րուն մէջ կը կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն, ի յիշատակ՝ 1915 Յունիս 15-ին Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտ հրապարակին վրայ կախաղան հանուած՝

ՔՍԱՆ ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԱՆՄԱՀՆԵՐՈՒՆ

Նահատակներուն յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

×

Նոյն օրը ժամը 13-ին, Հնչակեան քսան կախաղաններու յիշատակին, Ս·Դ·Հ·Կ· Փարիզի Շրջանի Վարիչ Մարմինը կը հրաւիրէ իր անդամներն ու համակիրները հոգեճաշին՝ որ տեղի կ'ունենայ՝

LE BAALBEK
12-16, rue Washington, 75008 Paris
Տեղերը ապահովել·· 48 78 88 70 Թիւին:
Ճաշագին՝ 120 Ֆ·: Փոքրերու 60 Ֆ·:

DIMANCHE 15 JUIN
de 10 h jusqu'aux chandelles

Grande Fête Champêtre

au profit du patronage
de l'église apostolique arménienne
St. Jacques de Lyon

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Ի ՆՊԱՍՏ
ԼԻՈՆԻ Ս· ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

PARC COMMUNAL
de SATHONAY-VILLAGE
(Mairie) Itinéraire fléché
à partir de Fontaines-les-Maronniers

— Ambiance arménienne —
Jeux divers

SUPER-TOMBOLA

avec pour lots :
— 1 vélo de course
— 1 téléviseur portatif couleur
— 2 livres d'Arts
«Les Trésors d'Etchmiadzin»

TIRAGE LE MEME JOUR

MARSEILLE

la Section Féminine de l'U. G. A. B.
organise

UN DÉJEUNER

AU PROFIT DE L'ECOLE

Dimanche 29 Juin à 12 heures
Salle A. TCHERPACHIAN
Eglise arménienne
339, av. du Prado, MARSEILLE 8e
— Participation : 150 F —

Réservation :
UGAB 33, cours Pierre Puget
tél : 91 37 75 97 de 14 à 17 h

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
Յունիս 29, կէսօրէ ետք ժամը 15-էն սկսեալ դպրոցի շրջափակին մէջ:

Պար, - երգ, - մրցանակաբաշխութիւն, - անակնկալներ, - հայկական պիւֆէ, - խաղեր, եւայլն:

Մուտքը ազատ է:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

A l'occasion de la parution de la traduction française du roman de

Kostan ZARIAN

LE BATEAU SUR LA MONTAGNE
(éd. du Seuil)

émission sur radio ASK (98,5 Mh)
LE SAMEDI 14 JUIN
de 15h à 15h45
avec Pierre TER-SARKISSIAN

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

Յունիս 15, Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչի տօնին առթիւ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ, Փարիզի առաջնորդ՝

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ· ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Եկեղեցւոյ հանգուցեալ բարերարներու եւ հոգաբարձութեան անդամներու հոգւոց հանգստեան համար:

Եւ ի մասնաւորի՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ
ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱՊԱՆԵԱՆԻ
ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍ ՄԱՍԱԹԻ

հոգւոց հանգստեան համար:

ՍԷՆ - Թ'ԷԹԻԷՆ Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Յունիս 15, կիրակի, առաւօտեան ժամը 10·30-ին, Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ մէջ, կը մատուցուի պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՋԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՅ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Մայր Եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները· Եկեղեցւոյ պայծառութեան համար:

Իւղագին· - Տէր եւ Տիկին Միսաք Շըռոտեան 100, Տէր եւ Տիկին Անթուան Զաքարեան 100, Տիկին Թագուհի Ճնտիկեան 200, Ազնաւուրեան ընտանիք 100 Ֆ·, Տիկին Աճէմեան 100, Տիկին Ճէվիզեան, Կոտրճեան 100, Տիկին Վարպետեան 100, Տէր եւ Տիկին Նազարեան 150, Տէր եւ Տիկին Տրդատ Տէր - Պօղոսեան 200, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Թաշճեան 100 Ֆ·:

Քէսթիկեանի մահուան առթիւ· - Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Եղիազարեան 200:

Թուլումճեանի հոգ·ին· - Տիկին Փարիզ Թուլումճեան 100, Տիկին Ագաւնի Ճըլըզեան 200 Ֆ·, 100 Ֆ· Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին, 100 Ֆ· եկեղեցւոյ Տիկնանց Յանձնախումբին, Ժագ Շէյլէջեան ընտանիք 100 Ֆ·, 100 Ֆ· Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին, 100 Ֆ· եկեղեցւոյ դպրոցին, 100 Հ·Բ·Ը·Մ·եան, Ժագ Հասբիկեան 100 Ֆ·, 100 Ֆ· Հ·Բ·Ը·Մ·եան դպրոցին, Վարուժան Պօղաճեան 5000 Ֆ· եկեղեցւոյ դպրոցին, Ֆիլիփ եւ Նուպար Փափազեան 500 Ֆ· եկեղեցւոյ դպրոցին, Նորայր Իչճի 200 Ֆ· եկեղեցւոյ դպրոցին:

Յակոբ Տինգճիի հոգեհանգիստին· - Այրի Տիկին Երջանիկ Տինգճի 400 Ֆ·, 300 Գուսան երգչախումբին, 300 Ֆ· Համազգային դպրոցին:

Ադամեանի հոգեհանգիստին· - Տէր եւ Տիկին Ալեքսան Պապայեան 100 Ֆ·, Օր· Հացագործեան 100 Ֆ·, Տիկին Ադամեան 200, Տէր եւ Տիկին Ժան - Ժագ Ադամեան 100 Ֆ·:

Թուզլաճեան - Բալամուտեանի հոգեհանգիստին առթիւ·· Տիկին Թուզլաճեան 500 Ֆ·, Բալամուտեան ընտանիք 500 Ֆ·:

Մանուկեանի հոգեհանգիստին· - Սիրանոյշ Մանուկեան 100 Ֆ·:

Գափամաճեանի թաղման առթիւ· - Տիկին Էլիզ Զրբաշեան 300 Ֆ· Վենետիկի Մխիթարեաններուն, Տէր եւ Տիկին Ժան Մելքոնեան 200, Տէր եւ Տիկին Ժան Թերզիեան 200, Տիկին Գափամաճեան 500, Տէր եւ Տիկին Շարլ Կուրտիկեան 500 Ֆ·:

Զօրիէճեանի թաղման առթիւ· - Տէր եւ Տիկին Խուպիկեան 200 Ֆ·, 100 Ֆ· Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին, Ասլանեան, Աբրահամեան եւ Բոլֆ ընտանիքներ 300 Ֆ· Համազգային դպրոցին, 100:

Եավէրի հոգեհանգիստին· - Եավէր ընտանիք 300 Ֆ·:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Իսիի միօրեայ դպրոցի ամավերջին հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 14, Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ: 45 ռիւ տը լա Տէֆանս: Ժամը 15-ին:

Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ քաջալերելու համար փոքրիկները:

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչ
Փարիզի մասնաճիւղ
Միօրեայ դպրոցի տարեվերջի

Հանդէս

Կիրակի, Յունիս 15, ժամը 15·30-ին՝
17-21, rue Léopold Bellan, Paris 2e
Métro Sentier

Խօսք կ'առնեն՝ վերթերան ընկերուհի՝
Արշալոյս Թադէոսեան
Շրջ· վարչութեան ատենապետուհի՝
Հէլէն Մերճանեան

Երախաները պատրաստած են երգ, պար, արտասանութիւն, գուեջտ:

ՌՈՒԲԷՆ ՍԵՒԱԿ

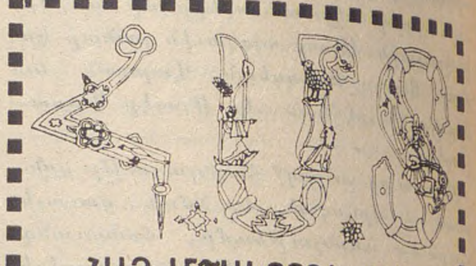
ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ (1985)
պաշտօնական յանձնումը
ՊՐ· ԳԷՈՐԳ ԳԱՊԱՌԱՃԵԱՆ-Ի
«Ռուբէն Սեւակի վերջին Օրերը»
թատերական երկին համար:

Հովանաւորութեամբ՝
Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան
Տեղի կ'ունենայ ընդունելութիւն մը ներկայութեամբ նահատակ բանաստեղծի զաւակներուն՝ Շամիրամ-ի եւ Լեւոն-ի, Ուրբաթ, Յունիս 13, ժամը՝ 20·30-ին:
Հայ Մշակոյթի եւ Արուեստի Կեդրոնի՝
6, cité du Wauxhall, 75010 Paris
Métro République

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ, Յունիս 14, տօն է Գիւտ Նշխարաց Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին Մերոյ:

Այս առթիւ Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
15, rue du 24 Avril 1915 — 69150 Decines

SPECTACLE DE FIN D'ANNÉE

de la Maison de la culture arménienne de Décines
Vendredi 13 Juin à 20h30
sur le thème «La planète Arménus»
Chorale — piano — mimes
danses — exposition — diapo
à la Salles des Fêtes de Décines
Entrée 20 F
Soirée cloturée par un cocktail

×

GRANDE SOIRÉE

à la Maison de la culture arménienne de Décines
le Samedi 14 Juin à partir de 20h30
avec la participation du chanteur
Georges TUTUNDJIAN
et l'Orchestre ANI
— Buffet — Ambiance arménienne —
Entrée libre

Tombola exceptionnelle

au profit de la
Congrégation Mekhitariste de Venise

Les peintres arméniens de la région parisienne :

ALECIAN
ASSADOUR
ARDAVAZT BERBERIAN
PAPKENE BODOSSIAN
CARZOU
DIKRAN (KHOUBESSERIAN)
JANSEM
JERANIAN
KAZANDJIAN
MARTIK
ARAXI MELOYAN
FRANÇOISE MULHER (AHARONIAN)
ZAREH MUTAFIAN
NORIKIAN
PAPAZ
PARKEV
RAFFI
SAMUELIAN
SHART
SIR L. (ARADIAN)
Don de la Galerie BASMADJIAN :
BOGHOSSIAN
H. HAGOPIAN
M. MANSOURIAN

ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur supérieure à FR 250. 000.

Le TIRAGE aura lieu le VENDREDI 27 JUIN à 21h
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e
en présence des peintres donateurs
COCKTAIL — ENTRÉE LIBRE

Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).

Galerie MATIGNON	18, ave. Matignon - 75008 Paris	Tél. : 42.66.60.32
ORIENT-CONTEMPORAIN	24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris	Tél. : 42.96.54.29
Galerie BASMADJIAN	90, boulevard Raspail - 75006 Paris	Tél. : 42.22.00.97
CREDIT SUISSE	92, Champs-Elysées, 75008 Paris	Tél. : 45.62.29.56
Collège SAMUEL-MOORAT	26, rue Troyon - Sèvres	Tél. : 45.34.68.26
CCO	10, quai de Bercy - 92200 Charenton	Tél. : 43.68.26.32
HARATCH	83, rue d'Hauteville - 75010 Paris	Tél. : 47.70.86.60

Fonds A.R.A.M

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
13

VENDREDI
13 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 16.246 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.246

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ նոր կառավարութիւնը, …րաժարելով հանդերձ ապաստանի իրաւունքէն, որ Ֆրանսայի պատմական լաւագոյն կողմերէն եւ աւանդութիւններէն հիմնաքարն է, այլ կարգադրութիւններով, կը դժուարացնէ օտարներու մուտքերը եւ կը դիւրացնէ արտաքսումները: Այս նոր կարգադրութիւններն ալ յարգել տալու համար, ոստիկանութեան լիազօրութիւնները կ՚աւելնան: Պետութեան Խորհուրդին վերապահութիւններն են, որոնք պատճառ եղան կառավարութեան նահանջին, ինչ կը վերաբերի ապաստանի հարցին: Այն օտարը, որ Ֆրանսա կուգայ եւ կ՚ուզէ մնալ, պէտք է եկամուտը արդարացնէ: Եթէ առանց արտօնութեան Ֆրանսա գտնուած անձ մը 12 ամիս բացակայի, վերադարձին նոր ժամանողի մը վիճակին մէջ կը գտնուի: Արտաքսման հրամանագիրները գործադրելու համար ալ, ոստիկանութիւնը պիտի փոխարինէ արդարադատութիւնը: Այն օտարականը որ «Հանրային կարգին համար սպառնալիք մըն է» կրնայ արտաքսուիլ:

ԼԻԲԱՆԱՆԸ, որ ամէն օր նոր բան մը կը տեսնէ 11 տարիէ ի վեր, այս անգամ ալ մարախներու արշաւանք մըն է, որ …ասած ստեղծած է Ֆթուհ Քէսրուանի … ծովէզրի շրջանները: Աւելի ուշ, բնակչութիւնը որոշ չափով հանդարտած է, տեղեկանալով թէ այս մարախներու տեսակը շատ վնասաբեր չէ, 1914ի «փոքրիկ» մարախէն աւելի անվնաս ցեղի մը կը պատկանի - Թեթիկոնիա Վիրիտիսիմա -, բայց եւ այնպէս փորձանք մը աւելի է: Թազմական ճակատի վրայ, Ամալի շիիներու եւ Պաղեստինցիներու կատաղի կռիւները դադրած կը թուին, շնորհիւ պարսկական միջամտութեան մը:

ՎԱԼՏՀԱՅՄ տեսակցութիւն մը տուած է «Ֆիկառօ»ի, ուր իր անցեալին մասին կ՚ըսէ թէ ան «պարկեշտ» է, պատերազմի տարիներուն քսան տարեկանէն քիչ վեր էր եւ ոչինչ կրնար վճռել: Ինչ որ ծանրակշիռ կը գտնէ մեթոտներու դիրքն է: Անոնք առանց ստուգելու կ՚իւրացնեն ինչ որ Հրեայ համագումարը կ՚ըսէ կամ «Նիւ - Եորք Թայմզ»ը կը գրէ: Մօտաւորապէս նմանօրինակ բաներ ըսած էր մամուլի ասուլիսի ընթացքին, բայց Հրեաները տեղի չեն տար եւ Արտաքին նախարարը չեշտած է թէ «այս մարդը չէր կրնար մնալ պետութեան մը գլուխը, որ ինքզինքը լուսաւոր կը նկատէ»:

MUNDIAL

Ջորեքշաբթի օրուան խաղերու արդիւնքներն են..

(էՖ) խումբէն. - Անգլիա յաղթեց Լեհաստանի (3 - 0) եւ Մարոք՝ Փորթուկալի (3 - 1):

(Բ) խումբէն. - Փարակուէյ հաւասար մնաց Պելժիոյ հետ (2 - 2), իսկ Մեքսիքա յաղթեց Իրաքի (1 - 0):

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆԸ ԵՒ «ՃՈՒՄՀՈՒՐԻՅԷԹ»Ի ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

«ՋԱՆՔ ՊԻՏԻ ԹԱՓՈՒԻ ՈՐ ԲԱՆԱՁԵՒԸ ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ՎԵՐՑՈՒԻ» Կ'ԸՍԷ ՏԱՆՔԷՐԹ, ԵԶՐԱԿԱՑՆԵԼՈՎ ՀԱՆԴԵՐՁ ԹԷ ԱՆ ԲԱՆԻ ՄԸ ՉԻ ԾԱՌԱՅԵՐ...

Եւրոպայի խորհրդարանի քաղաքական յանձնախումբի անդամ՝ հոլանտացի Տանքէրթ Անգարա այցելած է վերջերս եւ այս առթիւ, «Ճումհուրիյէթ» հարցազրոյց մը ունեցած է հետը հայկական ցեղասպանութեան բանաձեւին առընչութեամբ: Ծանօթ է որ, քաղաքական յանձնախումբին վերջին նիստը գումարուած էր Մայիս 26-ին (տես՝ «Յառաջ» Մայիս 28) Լա Հէ, բայց հարցը կարելի չէր եղած ծեծել, ի բացակայութեան վանտէմէօլպրուքի («պզտիկ պատմութեան» համար, յիշենք թէ նոյն օրը, կինը զաւակ մը կ՚ունենար...): Հոլանտացի թէ Գերման առաջարկներ բրած էին՝ ցեղասպանութիւնը վերածել ջարդի կամ ողբերգութեան: Բայց ա՚յս Հոլանտացիին բաժները կարդալէ ետք, վախ կայ որ այս ամբողջը վերածուի ... կատակերգութեան:

×

ՀԱՐՑՈՒՄ. - Ի՞նչ է Եւրոպայի խորհրդարանի ընկերվարական խմբակին կեցուածքը, Հայերու ցեղասպանութեան պնդումները ներկայացնող բանաձեւին մասին:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ. - Պառակտուած վիճակի մը մէջ ենք: Ներկայիս մեծամասնութիւնը կը մերժէ «ցեղասպանութիւն» որակել 1915-ին Հայերու պատահածները: Այս պատճառով փոփոխութեան բազմաթիւ առաջարկներ տրուեցան:

Հ. - Ի՞նչ է ձեր անձնական կարծիքը:

Պ. - Ըստ իս, Թուրք կառավարութիւնը այսօր իր պաշտպանած տեսակէտներէն քիչ մը աւելի անդին պէտք է մղել: Շատ յամրաքայլ ընթացող բան մըն է այս: Այսուհանդերձ պէտք չէ պահանջել որ Թուրք կառավարութիւնը ընդունի ցեղասպանութիւնը: Շատ դժուար է ստուգել իրենց պատասխանատուութիւնները:

Հ. - Ըստ ձեզի, ի՞նչ օգուտ կ՚ունենայ նման բանաձեւ մը:

Պ. - Լուրջ կասկածներ ունիմ, թէ այս խելացի գործ մըն է: Ըստ իս, փոխանակ անցեալին պատկանող հարց մը արծարծելու, աւելի տեղին կ՚ըլլայ Թուրքիոյ հետ շարունակել յարաբերութիւնները, մարդկային իրաւանց հարցին մէջ զարգացում արձանագրելու նպատակով ճնշում բանեցնելու համար: Խնդրոյ առարկայ բանաձեւը քաղաքական տեսանկիւնէ ճիշդ չեմ գտներ: Ջանք պիտի թափուի որպէսզի բանաձեւը ամբողջովին վերցուի: Ամէնէն խելացի գործը այս կ՚ըլլայ: Կարելի է այս արդիւնքին հասնիլ, սակայն շատ դժուար է ուժերու հաւասարակշռութիւնը չափել: Հայերու կողմնակից զօրաւոր լոպի մը կայ, կազմուած՝ յատկապէս Ֆրանսացի ու պելժ անդամներէ:

Հ. - Եթէ նկատի առնենք ընկերվարական խմբակին հակումները, ո՞ր մէկը աւելի ծանր կը կշռէ:

Պ. - Յատկապէս Սպանացիներու մասնակցութենէն ետք, բնաւ չեմ կարծեր, որ մեծամասնութիւնը կողմնակից ըլլայ Վանտէմէօլպրուքի առաջարկած ձեւին:

Հ. - Թուրքիա չի ներկայացուիր Եւրոպայի խորհրդարանին մէջ: Ըստ ձեզի այս պայմաններու մէջ որոշում մը տալ, հակասական չի՞ թուիր:

Պ. - Եւրոպայի Խորհրդարանին մէջ ամբողջ աշխարհի հարցերը ձեռք կ՚առնուին: Անկէ զատ, Եւրոպայի Թուրք դեսպանատուները այս մասին մեզի տեղեկութիւն հայթայթելու համար գործօն աշխատանքի լծուած են: Ոչ պաշտօնական կարգ մը Թուրքեր ալ մեծ դեր ունեցան: Ուրեմն Խորհրդարանի անդամները տեղեակ են հարցին. գիտեն թէ ինչ կ՚ընեն:

Հ. - Ամէն տեսանկիւնէ տիրապետա՞ծ են նիւթին:

Պ. - Անոնուագն կրնանք ըսել թէ լաւատեղեակ ըլլալու համար բաւարար փաստաթուղթեր ղրկուեցան իրենց:

Հ. - Եւրոպական խորհրդարանը գիտէ՞ թէ նման բանաձեւ մը ընդունելու պարագային ի՚նչ հակազդեցութիւն կ՚ունենայ թուրք հանրային կարծիքը:

Պ. - Ըստ իս, հոս իսկ է այս գործողութեան անմտութիւնը: Անմտութիւնը թերեւս քիչ մը ծանր արտայայտութիւն մըն է, ըսենք՝ քաղաքական ըմբռնումի պակասը: Խորհրդարանի գլխաւոր մտահոգութիւնը Թուրքիոյ մէջ մարդկային իրաւանց պարզած պատկերը պէտք է ըլլայ: Եթէ բանաձեւը վաւերացուի, դժուար չէ ենթադրել Թուրք հանրային կարծիքին հակազդեցութիւնը:

Հ. - Վաւերացումը ժխտական ազդեցութիւն մը չունենա՞ր Թուրքիա - Եւրոպա յարաբերութիւններու բնականոն ընթացքին վրայ:

Պ. - Կարելի չըլլար ներկայիս ըմբռնել, թէ Հայերու ցեղասպանութիւնը ողբերգող տեղեկագիր մը վաւերացուելու պարագային, ինչ ազդեցութիւն կ՚ունենայ Թուրքիա - Եւրոպա յարաբերութեան վրայ: Յունաստանի օրինակը նկատի առէք: Որպէսզի կարելի ըլլայ բնականոն դարձնել Թուրքիոյ եւ Եւրոպայի տնտեսական խորհուրդի յարաբերութիւնները, հարկ կ՚ըլլայ, որ նախ կարգ մը Թուրքեւյոյն հարցեր լուծում գտնեն: Այս կացութեան եթէ աւելցնենք Հայերու ցեղասպանութեան բանաձեւ մըն ալ, հարցը բոլորովին անել կը վերածուի:

Հ. - Եթէ Եւրոպայի խորհրդարանը վաւերացնէ նման բանաձեւ մը, հայ ահաբեկիչներու գործին պիտի չծառայէ՞ այս:

Պ.- Երբ հարցը նկատի կ՚առնուի, յայտնուող ամէնէն վտանգաւոր ծայրն ալ այս մէկն է: Հայ ահաբեկիչներ անցեալին ահաբեկչութեամբ փորձեցին օրակարգի նիւթ դարձնել հայկական հարցը: Եւրոպայի Խորհրդարանը պէտք է ուշադիր վարուի ու արգելք հանդիսանայ նման բանաձեւի մը վաւերացումին, որպէսզի չամրապնդուի ահաբեկիչներու օգնական ըլլալով: Հոս շատ վտանգաւոր յարաբերութիւն մը կը յայտնուի, ու այս կապը կարելի չէ մէջտեղէն վերցնել միմիայն ահաբեկչութիւնը դատապարտելով:

Հ. - Խորհրդարանի ընդհանուր միտումը ի՞նչ է ներկայիս:

Պ. - Այն է, թէ բանաձեւը ցեղասպանութիւն նշանակելիք ոչինչ պէտք է ունենայ ու կերպով մըն ալ մէջտեղէն վերցուի: Իսկ եթէ ընդունուի փոփոխութեան առաջարկը, բանաձեւի պարունակութիւնը Թուրք կառավարութեան անցեալի կեցուածքէն շատ տարբեր պիտի չըլլայ:

Հ. - Ենթադրենք, որ բանաձեւը վաւերացուի խորհրդարանին կողմէ ... ի՞նչ բանի օգուտ պիտի ունենայ:

Պ. - (Ժպտելով) - ոչ մէկ բանի...:

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ի. ՑԱՆԿ

Պետրոս եւ Յովիկ Եղիազարեան	3.000
Տիկին Զ. Դերձակեան	2.000
Տէր եւ Տիկին Վ. Իսկիւլեան	1.000
Տիկին Լուիզ Սթամպոլեան	1.000
Պ. Ժ. Ադամեան	1.000
Ֆիլիփ Արսան - Գազազեան	1.000
Տիկին Մ. Պահարեան	1.000
Հրաչեան ընտանիք	1.000
Տէր եւ Տիկին Ժ. Շահինեան	500
Տիկին Ա. Պոտուրեան	500
Տէր եւ Տիկին Լ. Փաշապէզեան	500
Տէր եւ Տիկին Ժ. Ժ. Քէֆէլեան	250
Տէր եւ Տիկին Անրի Քէֆէլեան	250
Պ. Շառլ Տէօքմէճեան	200
Տիկին Ն. Եղիազարեան	100
Գումար՝	13.300
Նախորդ գումար՝	766.230
Ընդհ. գումար՝	779.530

ՍԱՐՃԱ.

	ՏԻՐՀԱՄ
Վարուժ Ներկիզեան ընտանիք	5.500
Փիէր, Թոնի, Արա Ժաք Քէօսէեան	10.000
Յարութ Տիրացուեան ընտանիք	2.000
Ժան Պարան ընտանիք	1.000
Վիգէն Քրիշէլեան ընտ.	300
Սամուէլ Պէքարեան	300
Սեդրակ Մէչճեան ընտ.	500
Վաչէ Տիքիճեան ընտ.	5.500
Յակոբ Գույումճեան ընտ.	1.500
Զարեհ Թիւթիւնճեան ընտ.	2.000
Լեւոն Լիպարիտեան ընտ.	1.000
Գումար՝	29.600 տիրհամ
	(շուրջ՝ 8.058 տոլար)

Libellez vos chèques bancaires à l'ordre de :
C. I. C. A. M.
et les expédier à
C. I. C. A. M.
c/o Crédit Suisse
92, Champs-Elysées — 75008 PARIS

Ջերմապէս կը խնդրուի չէքերը գրել ՄԻԱՅՆ ՈՒ ՄԻԱՅՆ վերոյիշեալ անունին եւ մանաւանդ ո՛չ «Յառաջ»ի անունով, հաշուապահական եւ ֆիսքի տարրական եւ հասկնալի պատճառներով: Այլապէս ստիպուած ենք վերադարձնել:

Fonds A.R.A.M

ԼԵՌՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՎԵՐՋԻՆ ՇԱՌԱՒԻՂԸ՝ ՍԻՄՈՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Վերջին մէկ դարու Հայ Գրականութեան Պատմութիւնը պրպտողներուն համար գաղտնիք չէ այն իրողութիւնը, թէ հայրենիքէն Սփիւռք տարագրուող մեր գըրողներէն շատեր, երկար տարիներ, իրենց գրիչը շարժեցին դեռ եւս մխացող հայրենի աւերակներուն համար, օտարութեան արեւին տակ իրենց դժբախտութեան լաթերը չորցնող կարօտաբորբ հոգիներու յագեցման համար ու տակաւին՝ վերընձիւղուող նոր սերունդին մէջ Մեծ Երազի ճամբան մի՛նչ լուսաւոր պահելու ու գայն յարուցեալ ժողովուրդի մը ամէնօրեայ տագնապներուն հետ շաղախելու ի խնդիր: Այսպէս է, որ 1930-ական թուականներուն Սփիւռքի մէջ հասակ առաւ սերունդ մը, որ սկսաւ պայքարիլ հացի եւ լոյսի համար ու այդ լոյսով ջանաց մեր սրտերուն մէջ ջերմացնել «Հայաստան, Երկիր Դրախտավայր»ը, անո՛ր համար ապրելու ու անով սնանելու հաստատ վճռականութեամբ:

Ահա այդ սերունդի լաւագոյն ներկայացուցիչներէն մէկն էր, Մարտ 24-ին Պէյրութի մէջ մահացած, Լիբանանի եւ Սուրիոյ հայութեան քաջ ծանօթ մտաւորականներէն, դաստիարակ, գրագէտ ու խմբագիր Սիմոն Սիմոնեան:

Ամբողջ 40 տարի հայ մշակոյթին ծառայած Սիմոնեանի վաստակը մեծ է ու անգնահատելի: Նախ՝ որպէս ուսուցիչ, Հալէպի մէջ թէ Պէյրութ, Անթիլիասի Դպրեվանքը, որու անդրանիկ շրջանաւարտներէն մին եղած է ինք, դասընկեր ունենալով երջանկայիշատակ Զարեհ Ա. Կաթողիկոսը: Ու երբ 1947-ին պաշտօնի կը կոչուէր նոյն այդ Դպրեվանքէն ներս, որպէս Հայոց լեզուի եւ մատենագրութեան ուսուցիչ, շունչ ու ոգի ալ կը փոխանցէր դասաւանդուած առարկային հետ միատեղ, մի՛շտ նկատի ունենալով հայրենասիրութեան ու ազգասիրութեան կայծերը նոր սերունդին մէջ բոցավառելու անհրաժեշտութիւնը: Առաւել եւս, գրելու շնորհ ունեցող պատանիներու հանդէպ մասնաւոր ու յատուկ ուշադրութիւն դարձուցած է ան: Եւ այսօր, եթէ Սիմոնեանի աշակերտած մեր միջին սերունդի եկեղեցականներէն ոմանք գրիչ կը շարժեն, ամէնէն առաջ իրե՛ն, կը պարտին, իր ուսուցանողի ու խրախուսողի կամքին կը պարտին իրենց բնատուր շնորհքին արծարծումը:

Իբր հրապարակագիր, Սիմոն Սիմոնեանի վաստակը ի յայտ կուգայ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթ «Հասկ» ամսագրի եւ իր իսկ հիմնած «Սփիւռք» շաբաթաթերթի էջերէն: Առաջինը, որպէս եկեղեցական գիտելիքներու ու պատմա - բանասիրական աշխատութիւններու պիտանի շտեմարան (1947 - 1955), իսկ երկրորդը՝ գլխաւորաբար գրական - գեղարուեստական բովանդակութեամբ (1958 - 1974) տասնեւհինգ տարիներ շարունակ գեղարուեստական ճաշակի մը բարձրացման օգտակար հանդիսանալով մէկտեղ, աստիճանաբար դարձաւ Սփիւռքի մտաւորականութեան խմբավայրը, ուր մեծերու կողքին իրենց արդար տեղը ունեցան նաեւ խոստումնալից նորերը՝ «Սփիւռք - Գարունականներ»ը:

Տակաւին, «Սփիւռք» շաբաթաթերթն ինք էր, որ հրապարակ հանեց Եղեռնի յիսնամեակի հարցը եւ առաջարկեց մըշակուած ծրագիրներ: Ինք է դարձեալ, որ մէջտեղ դրաւ Ղարաբաղի խնդիրը (60-ական թուականներու վերջերուն): «Սփիւռքն» է դարձեալ, որ իր արժանաւոր աշխատակիցներու փաղանգով ամէնէն շատ արծարծած է արտասահմանի հայութեան կենսական խնդիրները, ինչպէս՝ գաղութներու կազմակերպումը, սփիւռքահայ կեդրոնական մարմին մը ստեղծելու այնքան ստիպողական հարցը, հայկական դրամատուն մը հիմնելու խնդիրը եւայլն:

«Սփիւռք» շաբաթաթերթի աշխատակիցներէն կրնանք յիշել, Սիմոնեանի իսկ բառերով «թանկագին ու հաւատաւոր բարեկամներ» Կարօ Փօլատեան, Զարեհ Որբունի, Նշան Պէշիկթաշլեան, Բիւզանդ Եղիայեան, Սեդրակ Ջալէն, Նշան Խոչաֆեան, Հրանդ Սիմոնեան, Ստեփան Շահպազ, Պարոյր Մասիկեան, Խորէն Տէոէյեան, Գէորգ Աճէմեան, Գուտցի Միքայէլեան, բժիշկներ՝ Ահարոն Խաչատուրեան եւ Թորոս Թորանեան, Հայկ Ժամկոչեան, Արմէն Տօնոյեան, Արտակ Արք. Մանուկեան, Պօղոս Գուրեղեան, Վեհանոյշ Թէքեան եւ ուրիշներ:

«Հասկ»էն ու «Սփիւռք»էն զատ, Սիմոն Սիմոնեան 1946 - 1947 թուականներուն Հալէպի մէջ խմբագրած է տեղւոյն Ուսուցչական Միութեան «Սեւան» Գրականութեան եւ արուեստի պարբերականը:

Իր գեղարուեստական ստեղծագործութիւնները, մեծ մասամբ պատմուածքներ, ամփոփուած են հետեւեալ հատորներուն մէջ. «Կը խնդրուի ... Խաչաձեւել», «Խմբապետ Ալլանին Աղջիկը», «Լեռնականներու վերջալոյսը», «Սփիանայ Քաջեր» (երկու հատոր), «Լեռ եւ ճակատագիր»: Ունի նաեւ ընդարձակ վէպ մը՝ «Անժամանդրոս», բաղկացած աւելի քան 500 էջերէ: «Սփիանայ Քաջերը» հետաքրքրական դէմքերու եւ դէպքերու շղթայ մըն է, պատմուածքներու տարազով: «Դէպի Երզրում Թուրք գնդապետի մը հետ», «Խմբապետ Ղազարի դատավարութիւնը», «Հայ մը», «Վարագոյրին երկու կողմերուն վրայ» եւ այլ պատմուածքներ, որոնք կը մտնեն «Սփիանայ Քաջեր»ու կողքին տակ, նախապէս լոյս տեսած են «Սփիւռք»ի մէջ: Սիմոնեանի ոճը պարզ է ու դիւրըմբռնելի: Իր մշակած գրականութեան մէջ ամէն հունտ հրաշալիօրէն կը ծաղկի, կ՚աճի ու գեղեցկութիւններու կը տանի մեզ: Հայրենաշունչ եւ ազգաշունչ են իր ապրումներուն մէկնակէտն ու թիրախը, որոնց անջրպետին մէջ իր գրիչը լուսաւոր կամարներու ճակատներուն վրայ կը քանդակէ հայ հոգիի ու հայ մշակոյթի վերածնունդեան ու ծաղկման թուականները:

1968-ին հրատարակուած «Լեռնականներու Վերջալոյսը» հատորը գեղարուեստական մշակումի տեսակէտէն կրնանք նկատել իր գլուխ - գործոցը: Հոն, Սասունցի գրողին ամբողջ էութիւնն է, որ կը յայտնուի: Գիրքին պատմուածքներով հայ գրականութիւնը կ՚ապրի հոգի եւ արեան արբեցութիւն մը: Իր հերոսները բացառաբար Սասունցիներ են, իրական մարդիկ, որոնց վրայ գրած է իրական պատմուածքներ: Նոյնիսկ անոնց անունները հեղինակը պահած է անփոփոխ, ինչպէս՝ Թօփալ Սահակը, Կեռմաւայ Օվէն, Հնակարկատ Լեւոնը, Երկէն Արթինը, Մանոն, Շեփէն, Մկրոն ու Լուսինը, որոնք Սեւ օր մը, 70 տարիներ առաջ, վար բերուելով իրենց լեռներէն, նետուեցան օտարութեան հորին մէջ, ուր ապրեցան իրենց յետ - միջօրէն ու վերջալոյսը: Այս մարդիկը իրենց շարժումին ու խօսքին մէջ պարզուկ, ազգին ազատութեան տենչքովը հրավառ, հսկայ Պետութեան մը բանակին կուրծք պարզած, մա՛հը արհամարհող հերոսներ են: Աւերուած հին տաճարի մը սիւներն են անոնք, փլուոր, բայց դեռ կանգուն...:

Իր այս պատմուածքներուն ակնարկելով հեղինակը կը գրէ. - «Երբեք կարիքը չեմ զգացած դիմելու երեւակայութեան ու «գրական» հնարքներու, վասնզի անոնց կեանքերը ինքնին աւելի գեղեցիկ էին, լի ու իրաւ, աւելի անօրինակ ու յուզիչ քան որեւէ տաղանդաւոր երեւակայութիւն եւ վերստեղծում»: Հոն մեզի կը ներկայանան Սասունցի համեստ, առաքինի ու բարի մարդիկ, իրենց իւրայատուկ մտածելակերպով ու առօրեայով: Իր հայրենակիցներէն, հայրենաբնակ Սասունցի գրող Վաղարշակ Նորենց (մեռած 1973-ին) Սիմոնեանի ուղարկած իր նամակներէն մէկուն մէջ կ՚ըսէ. «Լեռնականներու Վերջալոյսը գրական ճշմարիտ արուեստի գործ մըն է: Սասունցիներու այդպիսի կերպարներ դեռ ո՛չ ոք չէ պատկերել: Ես հիացած եմ այդ դէմքերով»: Իսկ Խաչիկ Դաշտենց կը գրէ. - Վերջալոյսը բառ էս, քո բոլոր գրութիւններէ արշալոյսն է՝ գեղարուեստական առումով»:

Սիմոն Սիմոնեան, թէ՛ իր պատմուածքներով եւ թէ զանազան առիթներով «Սփիւռք» շաբաթաթերթին մէջ լոյս ընծայած իր յօդուածներով մեզի բերաւ կորսուած Արեւմտահայաստանի բաբախող սիրտը հանդիսացող Տարօն Աշխարհի էութենէն մասնիկներ, որոնց փառքը հիւսեց ինք իր բովանդակ կեանքի ընթացքին: Ու առանց Սասնոյ մէջ ծնած ըլլալու Սիմոնեան եղաւ հարազատ սասունցի մը եւ կրցաւ իր պատմուածքներով ազատագրել իր հայրենի բնօրրանը:

Սիմոնեան անսպառ շտեմարան էր նաեւ Տարօնի բառ ու բանին, ու դէպքերուն: Իր անհետացումով քիչ մը բան կը տժգունի Տարօնի Աշխարհէն, տակաւ կը ժանգոտին Սասնոյ ու Սասունցիներու պատմութիւնները, հետզհետէ կը պակսի հաւատքը՝ հանդէպ Մարաթուկի զօրութեան:

Որպէս բանասիրական աշխատանք, Սիմոն Սիմոնեանի մեղուաջան գործունէութեան թագն ու պսակը կարելի է նկատել իր հինգ հատորնոց հայ գրականութեան ծաւալուն եւ կոթողային գործը. «Հին Հայ Գրականութիւն» (Ե. - ԺԹ. դար), «Արեւմտահայ գրականութիւն» (1850 - 1915), «Արեւելահայ գրականութիւն» (1850 - 1918), «Խորհրդահայ գրականութիւն» (1921 - 1965) եւ «Գաղթահայ գրականութիւն» (1918 - 1965): Այս հատորներէն հրատարակուած է «Արեւելահայ Գրականութիւն»ը, Աստուածաշունչի նման հաստափոր մատեան մը, 835 էջերով, որ կը պարունակէ արեւելահայ 42 գրողներ իրենց կեանքով ու գործերով: Մնացեալ հատորները պատրաստ են տպագրութեան:

Սիմոնեանի յիշեալ աշխատասիրութիւններուն ակնարկելով, երգիծագիր Պարոյր Մասիկեան հետեւեալը կը պատմէ. «առիթով մը հարցուցի իրեն.

- Այդ հսկայ գործերը ե՞րբ կրցաք պատրաստել:

Ժմծիծաղով մը Սիմոնեան կը պատասխանէ.

- Հանգուցեալ բանաստեղծ Վահան Թէքէեան ինծի համար մասնաւոր տող մը գրած է...

- Ի՞նչ...

- «Կէս գիշերէն մինչեւ արշալոյս»...

Արդարեւ, Ալիշանեան աշխատութիւն մըն է, զոր գլուխ հանած է Սիմոն Սիմոնեան. աշխատութիւն մը, որ մասնայատուկ է վանականներու:

Սիմոնեանի գրական - բանասիրական պրպտումները ի յայտ եկած են Դպրեվանքի տարիներուն: Իր ուսուցիչներէն, Դպրեվանքի նախկին ուսումնապետ, վաստակաւոր մտաւորական Բիւզանդ Եղիայեան հետեւեալը կը գրէ իր մասին. - «Սիմոնեան Դպրեվանքի իր դասընկերներէն կ՚անջատուէր երկու արժանիքներով. մատենասիրութեամբ եւ զուարթամտութեամբ, յատկութիւններ զորս ան պահեց մի՛շտ, իբրեւ մէկ մասնիկը իր բնութեան:

Սիմոնեան անշիջելի ծարաւ մը ունէր գիրքերու հանդէպ: Մատենադարանը իր իսկական բնակավայրն էր, իր «Հանապազորդ հաց»ին կէսը անկէ կը ստանար: Ու երբ Բաբգէն Կաթողիկոս իր անուան ակնարկել ուզէր «փոքրիկ բանաւէր» կը կոչէր զինք, որովհետեւ այս տղան ամէն օր կուգար բանասիրական «գիւտ մը» հաշակելու, դէմքը պայծառացնող երջանկութեամբ մը»: Տարիներ ետքն ալ, իր բանասիրական շնորհքները արժանաւորապէս գնահատողը պիտի ըլլար Գարեգին Ա. Կաթողիկոս Յովսէփեան, որ զինք իր գործերու դասաւորման ու հրատարակութեան «գիտական աշխատող» անուանեց:

Սիմոն Սիմոնեան, իր դերն ու առաքելութիւնը արժեցուց նաեւ որպէս Հայոց պատմութեան ու Հայոց լեզուի դասագիրքերու հեղինակ: Իր պատրաստած դասագիրքերէն ոմանք մինչեւ այսօր կ՚օգտագործուին Միջին - Արեւելեան Հայկական կարգ մը գաղութներու մէջ:

Սիմոնեան երեւոյթ մը եղաւ: Հայ գրականութեան ու հայ մշակոյթին նուիրուած ֆետայի մը, լեռնականներէն սերած վերջին ճառագայթ մը, պայծառ դիմագիծով, նման այն արձաններուն, որոնք ո՛ր կողմէն ալ դիտուին առինքնող են:

ԼԵՒՈՆ ՇԱՌՈՅԵԱՆ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ ՀԻՆ ԷՋ ՄԸ

«ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՕԳՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ»

ԽՄԲ. - Մեր ընթերցողներէն մէկն է, որ գտեր է սա համով էջը, զոր մեր ուշադրութեան կը յանձնէ: «Երգիծական պատմութիւններ» խորագրուած այս գիրքը լոյս տեսած է, Սթէփըն Լիքոքի, Քանատացի հեղինակին ծախքով, անգլերէն 1912-ին ու յետագային թարգմանուեր է ֆրանսերէնի Միշէլ Քրէթիէնի կողմէ: Կուտանք թարգմանաբար, վասնզի, երբ նոյնիսկ խորագիրը չի բացատրուիր նկարագրուած պատահարով, պատմութիւնը կը յարմարի մեր օրերու եւ մեզի վերաբերող բազմաթիւ ձեռնարկներու:

×

Տուկալվիլի ծուխին նիւթական գործերը, վեց ամիսէ խանգարուած են: Մասնաւորին մարդիկը կ՚ուզէին մասնաւորաբար մասնակցիլ քաղաքը կատարուած հանգանակութեան, ի նպաստ Հայերուն, եւ այդ առընչութեամբ, որոշուած էր յատկացնել յաջորդական երեկոյթներու յատուկ պաշտամունքներու հասոյթը: Աւելի փայլ տալու համար այդ պաշտամունքներուն եւ քաջալերելու համար հաւատացեալներու առատաձեռնութեան զգացումները, նոր երգէոն մը գնուեցաւ Եկեղեցին: Երգէոնին վճարումը կարենալ կատարելու համար, որոշուեցաւ գրաւի դնել ժողովրդապետարանը: Գրաւին տոկոսը վճարելու համար, երգչախումբը երգահանդէս մը տուաւ քաղաքին հանդիսարահին մէջ: Վճարելու համար հանդիսարահը, Բարեսիրական ընկերութիւնը երեկոյթ մը կազմակերպեց կիրակնօրեայ դպրոցը: Երեկոյթին ծախքերը վճարելու համար հովիւը դասախօսութիւն մը կատարեց նիւթ առնելով. «Իտալիա եւ իր անցեալը», մոգական լապտերի ցուցադրութիւններով: Մոգական լապտերին վարձքը վճարելու համար, ժողովրդապետը եւ Տիկնանց յանձնախումբը թատերական ներկայացում մը կազմակերպեցին:

Ի վերջոյ, ներկայացման զգեստները վճարելու համար, հովիւը որոշեց հրաժարիլ ժողովրդապետէն: Այսօր, հոս հասած ենք: Ինչ որ կ՚ուզուի, անմիջապէս հարկ եղած գումարը հաւաքել է ոսկիէ ժամացոյց մը նուիրելու համար ժողովրդապետին, որպէս յիշատակ: Անկէ ետք, լոյս կայ որ կարելի ըլլայ բան մը ընել ի նպաստ Հայերուն:

Միջանկեալ, Հայերը, քաղաքին Հայերը սկսան շատ անհաճոյ դառնալ: Նախ այն Հայը կայ որ ներկայացման զգեստները վարձած է: Պէտք է վճարել: Յետոյ կայ միւս Հայը, որ երգէոնը ծախած է եւ ան որ մոգական լապտերին տէրն է:

Ցայտուն կերպով հնչուն դրամի պէտք ունին:

Ամէնէն ստիպողականը, այն Հայն է որ գրաւը առած է ժողովրդապետարանին վրայ: Ընդհանրապէս կը կարծուի որ, երբ հոգեւոր հովիւը սրտառուչ կոչ կ՚ընէ անոնց համար, որոնք կը տառապին, այդ մարդուն է, որ կը խորհի ամէնէն առաջ:

Մինչ այդ ընդհանուր համրային հանգանակութիւնը շատ դանդաղ կ՚ընթանայ: Բայց, Մեծ Փողոցի վարի մեծ սալունին տէրը եւ փոքր գլանիկով մարդը, որ կը վարէ Տուկալվիլ Միտուէյ փլէզըրին շատ առատաձեռն եղած են իրենց նուիրատուութեանց մէջ:

ՍԹԻՖԸՆ ԼԻՔՈՔ

ԳՈՂՈՒԹԷ ԳՈՂՈՒԹ

ՆԻՒ ՃԸՐԶԻԻ Հ. Բ. Ը. Մ.ի Սեւոլ Պրուքի կեդրոնի «Նազարեան» սրահին մէջ, Մայիս 4-ին, ներկայացուած է «Հայրենական զօղանջներ»ը, խմբագրութեամբ եւ բեմադրութեամբ Ռիմա Քէօչկէրեանի: Մասնակցած են Մոնրէալի Թէքէեան Մշակ. Միութեան «Նայիրի» պարախումբը եւ «Հայ բեմ» թատերախումբը: Արտասանութիւն, երգ, երաժշտութիւն, պար, բեմական ներկայացումով խանդավառութիւն ստեղծած են ներկաներուն մէջ:

Fonds A.R.A.M

ԽԱՂԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆԸ

Նոր բան չէ խաղամոլութիւնը, Փարիզի մէջ կը խաղային Լուի ԺԴ., ԺԵ., եւ ԺԶ.ի շրջանին: Ո՞վ էր սակայն խաղամոլը:

Մեծ մասամբ օրինազանցներ անշուշտ, որովհետեւ խաղը արտօնուած էր միայն կարգ մը պայմաններով. կարելի էր խաղալ տան մէջ, բարեկամական փոքր շրջանակով մը միայն, կամ տասնեակ մը խաղարաններու մէջ, որոնք արտօնութիւն ունէին, եւ նաեւ կը գտնուէին Փարիզի ոստիկանութեան հսկողութեան ներքեւ: Խաղը արգիլուած էր կրօնաւորնեւրու, եկեղեցականներու, կիներու եւ տղոց, եթէ այս վերջինները ընտանիքի պետին համաձայնութիւնը չունէին, եւ արքունի սպասարկուներու:

Քանի՞ խաղացող կար Փարիզի ու արքունիքին մէջ. դժուար է ճշգրիտ պատասխան մը տալ. սակայն որոշ է թէ անոնց թիւը աւելցած է ԺԷ. դարու կիսուն, Թըթազրամի, չհաղխաւութեան եւ դաւաճն դէպի Փարիզ տեղափոխութեան տարիներուն:

Արքունիքէն ներս, Թագաւորէն մինչեւ ամենայետին պալատականը, դժուար էր գտնել դէմքեր, որոնք օրուան մէջ բաղձաթիւ ժամեր չէին յատկացներ խաղալու: Իսկ մատի վրայ կը համրուէին փոքրիկ մեծատուն ընտանիքներ որոնք իրենց դուռը փակած էին խաղամոլութեան յորձանքին դէմ:

Գալով ժողովրդական համեստ խաւերուն. արդեօք հոն ի՞նչ էր խաղացողներու համեմատութիւնը: Պատասխանը այնքան աւելի փափուկ է, որքան կ'իջնենք ընկերային դասակարգի ու եկամուտի աստիճանէն վար:

Պաշտօնեայ զանգուածը, ամէն պարագայի մոլի խաղացող էր: Կը խաղային գաղտնի խաղավայրերու, խաղարաններու, տօնավաճառներու եւ պանդոկի սենեակներու մէջ: Ասոնց մաս կը կազմէին նաեւ խորհրդարանականներ, փաստաբաններ, նոտարներ եւայլն:

Խանութպաններ ու վարպետ արհեստաւորներ կը նախընտրէին խաղարաններն ու fապառէները. հակառակ անոր որ այս վերջիններէ ներս վճռապէս արգիլուած էր խաղը:

Ժողովուրդին մէջ կային տակաւին եփտասարդները՝ որոնց արգիլուած էր խաղարաններու մուտքը, եւ որոնք կը խաղային սակայն դպրոցը, փողոցը, եւ երբեմն նաեւ իրենց տուները:

Իսկ գալով կիներու, զանգուածային կերպով անոնց խաղացողներու մասնակցութիւնը, խաղի աշխարհին մէջ ԺԷ. դարու վերջաւորութեան ուշագրաւ դէպքը կը կազմէ: 1706-ին հրատարակուած «Ընտանեկան կեանքի պարտականութիւնները» հատորին մէջ կ'ըսուի. «Այս անիծեալ մոլութիւնը որ վարակած էր այրերը, հիմա տարածուած է կիներու միջեւ. այնքան, որ անոնք կը մոռնան իրենց պարտականութիւնները, ամուսինները, զաւակները...»: Եւ սակայն խաղարանները փակ էին անոնց առջեւ ու կիները պէտք է գոհանային քանի մը գաղտնի հաստատութիւններով, տօնավաճառներով եւ իրենց տուներուն մէջ կազմակերպուած խաղերով: Մինչ Ընկերութեան վերին խաւերուն մէջ, կիները գրեթէ այրերու հետ նոյն կարելիութիւնները ունէին:

Ճիշդ է, որ Պետութիւնը արգիլած էր եկեղեցականներու մեծ մասին ամէն տեսակի դրամի խաղեր, եւ եկեղեցին ու աստուածաբաններ իրենց կարգին կ'արգիլէին խաղը բոլոր եկեղեցականներուն, սակայն այլ էր իրականութիւնը: Իշխանուհի Փալաթինի համաձայն Ռէնսի եպիսկոպոսը կէս ժամուան մէջ երկու հազար լուի կորսնցուցած էր կառքի մը մէջ, որ կը հետեւէր արքունի որսորդական թափօրին:

Եւ կար տակաւին մատուռականներու դասը. Տիսօ, որ կը խոստովանի թէ խաղացող մըն էր ինքն ալ, կ'ըսէ թէ միատարր խաւ մը չէին ներկայացներ անոնք: «Տասը բանաստեղծ կրնամ համրել, կ'ըսէ ան, մէկ գիտունի կամ փիլիսոփայի մը փոխարէն»:

Գաւառացիներ եւ օտարականներ եւս, որոնք ժամանակաւոր կերպով կը մնան Փարիզ, կը կազմեն խաղացողներու ոչ արհամարհելի խումբ մը:

Անոնցմէ շատեր խաղի կը նստին գաղտնի խաղարաններու մէջ, կամ նոյնիսկ ուղղակի ազնուականներու տուներուն մէջ: Երբեմն օտար երկիրներու գահակալներ կուգան խաղալու արքունիքին մէջ. ինչպէս՝ Անգլիոյ գահընկէց Թագաւորն ու Թագուհին: Իսկ դեսպանները, որոնք իրենց առանձնաշնորհումներէն կ'օգտուէին իրենց բնակարանները խաղարաններու վերածելու համար, բոլորն ալ խաղացողներ էին. անոնցմէ մէկն էր, օրինակ, Վենետիկի դեսպանը՝ Ճուսթինիանի: Խաղացողներու այս շարքը կարելի է աւելի երկարել, աւելցնելով սեղանաւորները:

Ինչո՞ւ արդեօք կը խաղային այս մարդիկը. մեծ մասը՝ որովհետեւ կը նեղուէին, ուրիշներ՝ կ'ուզէին աշխատանքէ ետք հանգչիլ այդպէսով: Արքունիքին մէջ պէտք էր խաղալ, հաճոյք պատճառելու համար Թագաւորին: Լուի ԺԶ. մեծ խաղերը կը նկատէր թէ՛ վարկ վայելելու միջոց մը, եւ թէ լաւագոյն առիթ մը համախմբելու Թագաւորութեան բոլոր մեծերը ու զանոնք կործանելու: Վերջապէս խաղը դարձաւ անհրաժեշտ պայման մը՝ գոնէ բարձր դասուն մէջ, բոլորովին առանձին չմնալու համար:

Ինչ որ ալ ըլլար խաղացողներու սեռը, տարիքը ընկերային ծագումը, ընդհանրապէս կրքոտ էին անոնք: Բրիտանական պագարինութիւնը տակաւին մուտք գործած չէր բարքերու մէջ եւ այսօրուան խաղացողները բաւական պիտի զարմանային տեսնելով իրենց պապերը - մէջն ըլլալով պալատականներ - որոնք կը պոռային, կը վիճէին, բռունցքի հարուածներ կուտային, կը կռուէին, իրարու մազ կը փետէին եւ կը պատռէին խաղաթուղթերը, մեծ դժգոհութիւն պատճառելով խաղաթուղթ վաճառողներու: «Իր մոլութենէն բուժել խաղացող մը, կ'ըսէ Թատերագիր Տ. տը Մոնշընէ, կը նշանակէ լուսինը երկինքէն գետին իջեցնելու ձեռնարկել»:

Քաղուած՝ ՀԻՍԹՈՐԱՄԱ-էն

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ ՇԱՀԵԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Տարիներէ ի վեր, Փարիզի հայ գաղութին մէջ՝ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ պատմութեան եւ աւանդութիւններու մասին դասախօսութիւններու պակասը զգալի էր:

Հետեւաբար Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ Տիկնանց Յանձնախումբը, երկու տարիէ ի վեր, Փարիզի Հայոց Առաջնորդ՝ Գիւտ Եպիսկոպոս Նագգաշեանի հովանաւորութեան ներքեւ, ամիսը անգամ մը Ժողովրդային լսարան կը կազմակերպէ Առաջնորդարանի սրահին մէջ: Դասախօսութիւնը, ժամը ճիշդ 20-ին կը սկսի եւ 21-ին կը վերջանայ: Որմէ ետք Տիկիններուն՝ սուրճով, պուտղի ջուրով եւ կարկանդակով պզտիկ հիւրասիրութիւնը, հաճելի եւ ջերմիկ մթնոլորտ մը կը ստեղծէ:

Ժողովրդային Լսարանին նպատակը ոչ քրիստոնէութիւն քարոզել է, ոչ ալ անհաւատներու հաւատք ներշնչել, այլ՝ պատրաստուած, կարճ եւ կոկիկ դասախօսութիւններով, բացատրել եւ սորվեցնել մեր եկեղեցական արարողութիւնները եւ աւանդութիւնները:

Դասախօսութիւնները հայերէն կ'ըլլան, սակայն անոնք որոնց հայերէնը տկար է, ի հարկին կրնան Ֆրանսերէնով հարցումներ ուղղել եւ Ֆրանսերէնով բացատրութիւններ ստանալ: Սքանչելի առիթ մը՝ ոչ միայն մօտէն ծանօթանալու մեր ազգային եկեղեցական արարողութիւններուն եւ աւանդութիւններուն հարստութեան եւ գեղեցկութեան, այլ՝ նաեւ, զուարթ եւ չինիչ մթնոլորտի մէջ մայրենի լեզուին ընտելանալու:

Մայիս 29-ին, Յակոբ Սարկաւագ Պօզոեան մեկնաբանեց ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ եւ յետոյ, ինչպէս նախորդ լսարաններուն, Գիւտ Եպիսկոպոս, ունկնդիրներուն կողմէ ուղղուած հարցումներուն պատասխանեց եւ կարգ մը յաւելեալ բացատրութիւններ տուաւ:

Այս առթիւ անդրադարձայ թէ հակառակ փուռ հայկական մթնոլորտի մը մէջ մեծցած եւ ազգային երկրորդական վարժարան մը աւարտած ըլլալուս՝ հետեւաբար Պատարագի երգեցողութիւնը քիչ թէ շատ սորված՝ որքան քիչ բան գիտէի մեր Պատարագին Խորհուրդին մասին:

Օրինակի համար, սորվեցայ թէ ի՞նչ են Պատարագիչին, Սարկաւագին եւ Դպիրին դերերը. թէ Պատարագիչին զգեստաւորումն ալ մասնաւոր արարողութիւն մըն է. թէ ինչո՞ւ Պատարագին սկիզբը, Պատարագիչը Խորանէն կ'իջնէ եւ «Աշխարհ գալոցի» թափօրը կ'ընէ. թէ ինչո՞ւ երբ՝ «Մի ոք յերախայից...» երգուի, վերաբերումէն առաջ Պատարագիչը վրայի բոլոր արտաքին զարդերը՝ սաղաւարտէն կամ չաթալթագէն մինչեւ հողաթափները, խաչը, մատանին եւայլն կը հանէ եւ ձեռքերը կը լուայ. թէ ինչո՞ւ հաղորդութիւն առնելու համար պարտինք ծոմ պահել եւ մեր գլուխը ծածկել:

Մէկ խօսքով այդ իրիկունը, Պատարագը աւելի մատչելի դարձաւ թէ՛ հաւատացեալ ներկաներուն եւ թէ անոնց որոնք Եկեղեցի կուգան, պարզապէս ազգային պարտականութիւն մը կատարած կամ աւանդութիւնը յարգած ըլլալու համար եւ միշտ կը գանգատին թէ մեր Պատարագը երկար է եւ գրաբար ըլլալուն՝ անհասկնալի:

Շնորհակալութիւն Գիւտ Եպիսկոպոս Նագգաշեանի եւ Փարիզի Մայր Եկեղեցւոյ Տիկնանց յանձնախումբին՝ իր տեսակին մէջ՝ այս եզակի ձեռնարկին համար, ինչպէս նաեւ, եւ մանաւանդ, բոլոր դասախօսներուն որոնք անձնուիրաբար իրենց ժամանակը կը տրամադրեն այս խիստ շահեկան եւ չինիչ դասախօսութիւնները պատրաստելու:

ԳՈՀԱՐԻԿ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

«ՈՂՆԻ»

- Ես իմ ուսանողներին արգելում եմ դիմայարդարուել, - ասում է մի դասախօս միւսին:

- Իսկ ես չեմ արգելում, նոյնիսկ պահանջում եմ կոպերը ներկել, յատկապէս՝ քննութեան օրերին:

- Ինչո՞ւ:

- Որպէսզի երկուս ստանալիս լաց չլինեն:

×

- Մայրի՛կ, - լաց լինելով եւ իր ամառային կօշիկները դէս ու դէն շպրտելով գոռում էր հինգ տարեկան Արմիկը, - ես ձմեռնային կօշիկներ եմ ուզում:

- Ախր, Արմիկ ջան, ամառ է, ցուրտ չէ, ցեխ չէ:

- Քո գործը չէ, ես ցեխ կը գտնեմ...

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Այո, ես պառկած տեղէս շատ յստակ կերպով տեսայ. Արամիկը չխօսեցաւ ու գլուխը անդին դարձուց: Ասիկա ինծի յանկարծ յիշեցուց երազ մը զոր առտըւան դէմ տեսած էի ու յետոյ մոռցած: Հիմա երազը կը վերադառնայ ծայր աստիճան յստակ գոյներով: Ա՛հ, սարսափելի երազ մըն էր այդ: Կարծեմ զայն տեսայ առտուան դէմ, երբ աչքերս ի վերջոյ կրցայ փակել Տիկին Ալխսին դուրսը, նրբանցքին մէջ գլանիկ մը ծըխելէն ետք...:

Կը քալեմ բազմամարդ պողոտայի մը վրայ: Պողոտան ամէնօրեայ պողոտայ մըն է, բայց չեմ ճանչնար զայն: Գեղեցիկ ու արեւոտ օդ մըն է: Հակառակ առտը գլխարկ կը կրեմ ու պայուսակ մը ունիմ ձեռքս: Յանկարծ գլխարկս կը թռի գլուխէս: Զարմանալի: Բնաւ հով չկայ: Օդը կապարի նման անշարժ ու ծանր է շուրջս: Ի՞նչպէս եղաւ, որ գլխարկս թըռաւ գլխէս: Բայց թռաւ եւ ահաւասիկ երկու քայլ անդին գետինը կեցած է: Կը վազեմ ու գետին հակելով կ'ուզեմ զայն վերցնել: Ճիշդ պիտի բռնեմ, դարձեալ կը թռի ու կ'երթայ երկու քայլ անդին: Կը շուարիմ, շուրջս կը նայիմ: Ոչինչ: Ոչ ոք կը հետաքրքրուի ինձմով, ոչ ոք անընական կը գտնէ դէպքը: Ես դարձեալ կը մօտենամ գլխարկիս, այս անգամ աւելի արագ քայլերով, ու կ'ուզեմ վերցնել զայն: Գլխարկը կրկին կը թռի ու կ'երթայ աւելի հեռու: Երկու անցորդներ կանգ կ'առնեն ու կը սկսին խընդալ: Յանկարծ տղեկ մը կը վազէ ու գլխարկը վերցնելով ինծի կը բերէ: Ա՛հ, Ռուբիկս է, սիրելի թոռնիկս: Ռուբիկ գլխարկը կ'երկարէ ինծի քաղաքավար ամօթխածութեամբ մը:

- Ռուբիկ, հոգիս, դուն ի՞նչ գործ ունիս հոս, կ'ըսեմ երջանկութեամբ:

Բայց Ռուբիկ չի ճանչնար զիս: Չի պատասխաներ ու գլուխը անդին դարձընելով կը հեռանայ...:

Արամիկն ալ այդպէս ըրաւ. գլուխը անդին դարձուց: Վերջին հաշուով, գլուխը անդին դարձնել՝ կը նշանակէ աշխարհը մերժել, աշխարհը ոչնչացնել ուզել: «Տօքթորը իմացար, չէ՞, հոգիս, շաբաթ մը վերջ գնդակ պիտի խաղաս»: Գլուխս անդին կը դարձնեմ ու ըսել կ'ուզեմ հետեւեալը. «Ոչ տօքթոր, ոչ գնդակ, ոչ ալ ուրիշ բան: Ձիս հանգիստ ձգեցէք, ուրիշ բան չեմ ուզեր»: Այս է որ կ'ընէ Արամիկ թերեւս սա պահուն: Ու երազը, զոր առտուան դէմ տեսած էի ու յետոյ մոռցած, հիմա այսպէս յանկարծ կը պայթի գլխուս մէջ: Կը զգամ որ ճակտիս վրայ քրտինքի կաթիլներ կը կուտակուին: Ի՞նչ կը նշանակէր այդ երազը: Պէ՞տք է որ իմաստ մը, ազդարարութիւն մը փնտռեմ հոն: Ինչ որ զարհուրելի է այդ երազին մէջ գլխարկիս թըռիլը չէ: Ռուբիկ ինչո՞ւ գլուխ դարձուց ինձմէ Ռուբիկ ինչո՞ւ չճանչցաւ զիս. ահա հարցումը, որ քրտինքի կաթիլներ գոյացուց ճակտիս վրայ:

- Սաթենիկ:

- Այո, հայրիկ:

Սաթենիկ իսկոյն կը հեռանայ Տիկին Ալխսին քովէն եւ մօտս կուգայ:

- Ռուբիկը ի՞նչպէս է:

- Շատ լաւ է, հայրիկ: Քիչ առաջ ըսի, չէ՞, քեզի պաչիկներ ղրկեց:

- Տունը ամէն ինչ կարգին է, չէ՞:

- Հարկաւ, ինչո՞ւ:

- Յակոբն ալ լա՞ւ է:

Սաթենիկ պահ մը կը վարանի, յետոյ կը պատասխանէ:

- Յակոբն ալ լաւ է: Բա՞ն մը կայ:

- Ոչինչ:

Ես չեմ մոռցած. անցեալ օր ալ Սաթենիկ պահ մը վարանած էր, երբ Յակոբին ողջութիւնը հարցուցած էի: Սաթենիկ բա՞ն մը կը պահէ արդեօք ինձմէ: Նեղութի՞ւն մը ունի Յակոբ: Հիւա՞նդ է: Բայց անցեալ օր ալ այս նոյն հարցումին նոյն պատասխանը գտած չէ՞ի ինքնաբերաբար. Յակոբ հիւանդ չի կըրնար ըլլալ, եթէ ըլլար, Սաթենիկ հիմա այստեղ այսքան հանգիստ չէր նստեր, չէր շաղակրատեր օդէն - ջուրէն: Կը նըշանակէ թէ ծանրակշիռ ոչինչ կայ տան մէջ: Եւ սակայն բան մը կայ: Ուրեմն ի՞նչ:

Ա՛հ, անտարակոյս տունէն հեռու ապրիլը իր սուղ գինը ունի: Հոս, այս հիւանդանոցին մէջ, տան մասին գիտեմ այն միայն ինչ որ կը պատմուի ինծի: Մնացեալը թողուած է իմ երեւակայութեանս: Երբ Սաթենիկ կը պատմէ թէ երէկ գիշեր «շատ համով տոլմա մը եփած էր ու Յակոբ խենթ եղած էր այդ տոլմային համար», իմ երեւակայութեանս մէջ յանկարծ կը գծուի մեր սիրելի տան ճաշասենեակը, կլոր ու սրճագոյն սեղանով, որուն կեդրոնը անպայման զարդարուած կ'ըլլայ եղանակի ծաղիկներով: Այն օրէն ասդին երբ Սաթենիկ չափահաս դարձաւ ու ստանձնեց տան պատասխանատուութիւնը, չեմ յիշեր ճաշած ըլլալ առանց ծաղիկի ճաշասեղանի մը վրայ: Ո՛րքան սէր ու գուրգուրանք կը դնէ աղջիկս այդ ծաղիկներուն վրայ: Եւ ի՛նչ հաճոյքով կը սպասարկէ օրուան կերակուրը, միշտ նորութիւն մը սորվելէ ու կիրարկելէ ետք իր սիրելի խոհանոցին մէջ: Այո, երեւակայութեանս մէջ կը գծուի ինծի այնքան ծանօթ մեր ճաշասենեակը, ուր կը հասնիմ հիւրանոցէն դէպի ձախ դառնալով:

(Շար. 49)

Fonds A.R.A.M

ՓՐԿԱՆՔ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Տարօնեան 200 ֆրանք կը նուիրեն Ռատիօ - Այգ-ին, Հոփփսիմէ Գենազեանի մահուան առթիւ (ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ հետեւեալ նուէրներուն համար, փոխան ծաղկեպսակի Յակոբ Աշըքեանի մահուան առթիւ. - Տէր եւ Տիկին Ջաւէն Քիւլհա եւ Միշէլ Պահատուրեան 500 Ֆ. (Սէն Թ'էթիէնէն) Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Գարաճեան 200 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Խաչեր Սարաֆեան 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ժամին Ս. Մեսրոպ կրթարանին 250 Ֆ. :

Կ Ց Ձ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Ինչպէս գիտէք անցեալ տարուան Օգոստոսին, մեծ հաճոյքով եւ անհուն խանդավառութեամբ 13 լիբանանահայ չքաւոր երախաներ բերել տուինք Պէլֆոնթէնի մեր կայանը :

Մէկ ամիս յետոյ, հեռու լիբանանեան հուր ու սուրէն, հոգեպէս թէ մարմնապէս կազդուրուած եւ կայտառացած, անոնք վերադարձան իրենց բոյները :

Երախտագիտութեամբ յիշենք որ այս առթիւ մեր գաղութը իր զանգուածային մասնակցութիւնը բերաւ հոգալով այս 13 երախաներու օդանաւով երթեւեկի ծախքը :

Այս տարի եւս ծրագրած ենք 20 չքաւոր լիբանանահայ երախաներ կրկին երջանկացնել, որպէսզի այս մատաղ հոգիները կարենան, գէթ մէկ ամիս, մոռնալ առօրեայ ցաւերն ու ամբողջ տպաւորութիւնները :

Արդ, կրկին կոչ կ'ուղղենք մեր գաղութի անսակարկ առատաձեռնութեան, որպէսզի այս տղոց օդանաւային երթեւեկի ծախքերը ապահովենք : Կեցութեան եւ այլ յարակից ծախքերը կը ստանձնէ կազմակերպութիւնս :

Ձեր նուիրատուութիւնները հաճեցէք ուղղարկել. —

Conseil d'Administration
de la CBAF
17, rue Bleue — 75009 Paris

Կանխաւ շնորհակալութիւն :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

ՄԱՏԱՂ

Յունիս 22-ին Կիրակի օր, Իսիի Եկեղեցւոյ Օծումի 11-րդ տարեդարձն է :

Կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10-ին, քարոզ՝ ժամը 11.30-ին եւ ապա հոգեհանգստեան մասնաւոր արարողութիւն եւ Մատաղօրհնութիւն :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Կը հրաւիրուի շրջանի հայութիւնը ներկայ ըլլալու միասին աղօթելու համար :

ԼՐԱՑՈՅՑ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

TELEVISION

FR3

DIMANCHE 15 JUIN à 21h25
LA MORT D'UN FONCTIONNAIRE
adapté de TCHEKOV
réalisation NAREK DOURIAN
avec TAXI

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ 1986-87 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Երկսեռ Վարժարանի 1986 – 87 տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը շարունակուին : Հաստատութիւնս ունի մանկապարտէզ, նախակրթարան եւ երկրորդականի 6–րդ, 5–րդ եւ 4–րդ դասարանները :

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու մէջ՝ Անուվիլ, Վիլէ լը Պէլ, Օլնէ սու Պուա, Սըվրան, Լիվրի Կարկան, Կանյի, Մօնֆերմէյ, Վիլփէնթ, Տրանսի եւ Ռօմէնվիլ :

Վարժարանը ունի գիշերօթիկի բաժին :

Դիմել տնօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord — 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, առաւօտեան ժամը 10–էն կէսօրէ ետք ժամը 5 :
Հեռաձայն՝ 43 – 81 – 01 – 72 :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անիէռ - Պուա - Քոլոմպի եւ Արժանթէօյի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի օր, ժամը 11.30-էն սկսեալ Ռալի պարքի մէջ :

Cormeilles - en - Parissis

հայկական ճոխ ուտելիքներով եւ աւանդական չամփուրով խորոված :

ՍՈՒՐԷՆ նուագախումբը, պարի մրցումներ եւ բացօթեայ խաղեր խանդավառութիւն կը ստեղծեն : Անձրեւի պարագային փակ հիւրասրահ մը կայ տրամադրելի :

ITINERAIRE : Au pont d'Argenteuil, prendre l'Ave. Gabriel Péri jusqu'au bout, puis le Bld. Léon Félix sur la gauche et tourner à droite au premier feu de signalisation. Continuer sur la droite jusqu'à la forêt de Cormeilles (Rallye - Parc).

Աւելի դիւրութեան համար հետեւիլ «Կապոյտ Խաչ» գրուած նշաններուն, որոնք ձեզ պիտի առաջնորդեն վերոյիշեալ վայրը :

ՀԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ
ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ
ԿՌԸՆՕՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 15, Հայրերու Օրուան տօնին առթիւ, առաւօտեան ժամը 10-ին, տեղւոյն «Նօթր - Տամ - տը - լա - Տէլիվրանս» ֆրանսական եկեղեցւոյ մէջ, պատարագ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ՝
ՄՈՎՍԷՍ Ա. ՔՀՆ. ԳԱԼԷՆՏԵՐԵԱՆ

ՎԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ստեփաննեան Սիրեկեան Եղիայի, ծնած 1909-ին Միկոյեանի շրջան Բաշքենդ գիւղ : Զինքը կը փնտռէ իր զաւակը՝ Անժելա Ստեփաննեան Սիրեկանի, Պարոնեան փողոց, թիւ 28, բն. 6, Երեւան : Իրմէ լուր չկայ պատերազմէ ի վեր, բայց ծանօթ է որ վերջին անգամ Ֆրանսա գտնուած է :

A l'occasion de la parution de la traduction française du roman de

Kostan ZARIAN

LE BATEAU SUR LA MONTAGNE
(éd. du Seuil)

émission sur radio ASK (98,5 Mh)
LE SAMEDI 14 JUIN
de 15h à 15h45
avec Pierre TER-SARKISSIAN

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

Յունիս 15, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի տօնին առթիւ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ, Փարիզի առաջնորդ՝
ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Եկեղեցւոյ հանգուցեալ բարերարներու եւ հոգաբարձութեան անդամներու հոգւոց հանգստեան համար :

Եւ ի մասնաւորի՝
ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ
ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱՊԱՆԵԱՆԻ
ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍ ՄԱՏԱԹԻ
հոգւոց հանգստեան համար :

ՍԷՆ - Թ'ԷԹԻԷՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Յունիս 15, Կիրակի, առաւօտեան ժամը 10.30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ մէջ, կը մատուցուի պատարագ :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՅ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

DIMANCHE 15 JUIN
de 10 h jusqu'aux chandelles

Grande Fête Champêtre

au profit du patronage
de l'église apostolique arménienne
St. Jacques de Lyon

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Ի ՆՊԱՍՏ
ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

PARC COMMUNAL
de SATHONAY-VILLAGE
(Mairie) Itinéraire fléché
à partir de Fontaines-les-Maronniers

— *Ambiance arménienne* —
Jeux divers

SUPER-TOMBOLA

avec pour lots :
— 1 vélo de course
— 1 téléviseur portatif couleur
— 2 livres d'Arts
«Les Trésors d'Etchmiadzin»
TIRAGE LE MEME JOUR

MARSEILLE
la Section Féminine de l'U. G. A. B.
organise

UN DÉJEUNER

AU PROFIT DE L'ECOLE
Dimanche 29 Juin à 12 heures
Salle A. TCHERPACHIAN
Eglise arménienne
339, av. du Prado, MARSEILLE 8e
Participation : 150 F

Réservation :
UGAB 33, cours Pierre Puget
tél : 91 37 75 97 de 14 à 17 h

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կիրակի, Յունիս 15, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եւ Իսի - լէ - Մուլինոյի Սուրբ Մարիամ - Աստուածածին Եկեղեցիներուն մէջ կը կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն, ի յիշատակ՝ 1915 Յունիս 15-ին Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտ հրապարակին վրայ կախաղան հանուած՝
ՔՍԱՆ ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԱՆՄԱՀՆԵՐՈՒՆ
Նահատակներուն յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

×

Նոյն օրը ժամը 13-ին, Հնչակեան քսան կախաղաններու յիշատակին, Ս.Դ.Հ.Կ. Փարիզի Շրջանի Վարիչ Մարմինը կը հրաւիրէ իր անդամներն ու համակիրները հոգեճաշին՝ որ տեղի կ'ունենայ՝
LE BAALBEK
12-16, rue Washington, 75008 Paris
Տեղերը ապահովել.- 48 78 88 70 թիւին :
Ճաշագին՝ 120 Ֆ. : Փոքրերու 60 Ֆ. :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Իսիի միօրեայ դպրոցի ամավերջին հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 14, Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ : 45 rue de la Défense : Ժամը 15-ին :

Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ քաջալերելու համար փոքրիկները :

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչ
Փարիզի մասնաճիւղ
Միօրեայ դպրոցի տարեվերջի

Հանդէս

Կիրակի, Յունիս 15, ժամը 15.30-ին՝
17-21, rue Léopold Bellan, Paris 2e
Métro Sentier

Խօսք կ'առնեն՝ վեթերան ընկերուհի՝
Արշալոյս Թադէոսեան
Շրջ. վարչութեան ատենապետուհի՝
Հէլէն Մերճանեան

Երախաները պատրաստած են երգ, պար, արտասանութիւն, ղաւեշտ :

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ, Յունիս 14, տօն է Գիւտ Նշխարաց Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին Մերոյ :

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
DE DECINES
15, rue du 24 Avril 1915 — 69150 Decines

SPECTACLE DE FIN D'ANNÉE

de la Maison de la culture arménienne
de Décines
Vendredi 13 Juin à 20h30
sur le thème «La planète Arménus»
Chorale — piano — mimes
danses — exposition — diapo
à la Salles des Fêtes de Décines
Entrée 20 F
Soirée cloturée par un cocktail

×

GRANDE SOIRÉE

à la Maison de la culture arménienne
de Décines
le Samedi 14 Juin à partir de 20h30
avec la participation du chanteur
Georges TUTUNDJIAN
et l'Orchestre ANI
— *Buffet — Ambiance arménienne* —
Entrée libre

voyages en arménie

vols directs
Paris - Erévan - Paris

DEPARTS : 25 JUIN — 09 et 24 JUILLET — 06 et 20 AOUT
03 et 18 SEPTEMBRE — 02 et 16 OCTOBRE

Lic. A. 1037

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS :

Levon BAGHDASSARIAN	Varoujan SARKISSIAN	Jacques CHELELEKIAN
SABERATOURS	SEVAN VOYAGES	VOCA TOURS
31, rue d'Argenteuil	48, Cours de la Liberté	10, ave. du Prado
75001 PARIS	69003 LYON	13006 MARSEILLE
Tél. 42 - 61 - 51 - 13	Tél. 78 - 60 - 13 - 66	Tél. 91 - 37 - 58 - 58

Fonds A.R.A.M

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ 14-15
SAMEDI-DIMANCHE 14-15 JUIN 1986

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

LE NUMERO : 4,00 F

61րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 16.247 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 61e ANNEE — No 16.247

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ՜ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՐԱՒԻ ԱՓՐԻԿԷԻ մէջ պաշարման վիճակի հռչակումը մեծ վրդովում ստեղծած է ամէն կողմ, այսինքն նաեւ երկրէն դուրս։ Այս վիճակը որոշուած է անորոշ ժամանակի մը համար եւ կը հռչակուի Սովէթօյի խռովութիւններուն տասնամեակէն չորս օր առաջ։ Առաջին օրն արդէն, ոստիկանութիւնը հարիւրաւոր հարպանդումներու ձեռնարկած է։ Ձերբակալուած անձերուն մէջ կան սենտիքայի ղեկավարներ, կրօնաւորներ, քաղաքական պատասխանատուներ։ Նախագահ Պոթա, ի պատասխան համաշխարհային բողոքներուն, միշտ կ՚առարկէ որ «գիրենք չեն հասկնար»։ Խորհրդարանին առջեւ ալ յայտարարած է· - «Կ՚ուզեմ լսել աշխարհի՝ յստակօրէն տեսանք թէ ինչ անցաւ - դարձաւ Անկոլա եւ Վիէթնամ։ Ուրեմն, թող չենք տար որ երեքհարիւրամեայ մեր ժառանգութիւնը պարապ տեղը քարուի եւ անկումին խորանին վրայ դրուի»։ Համընտէլսի եօթը իմաստուններուն վարը այն է որ եթէ Փրեթորիա յամառի իր դիրքին մէջ, ապագան՝ արեան ամէնէն մեծ լոգանքն է Բ· Աշխարհամարտէն ի վեր։ Այս եօթները նշանակուած էին, հոկտեմբերին, Հասարակապետութեան 49 անդամ երկիրներուն կողմէ խաղաղ լուծում մը գտնելու համար Հարաւի - Ափրիկէ։ Պաշարման վիճակը հռչակուեցաւ այն օրը, երբ իրենց վճիռը պիտի հրապարակուէր։ Ըստ այդ վճիռին, Փրեթորիա տրամադիր չէ ժողովրդավար ապագայի մը պատրաստութեան շուրջ բանակցելու եւ ուրեմն պէտք է տնտեսական ճնշումները բազմանան, առաջքն առնելու համար վատթարագոյնին։

ՖՐ· ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻ հանրային կայաններ գործադուլի պիտի դիմեն Յունիս 20-ին։ Մունտիալը վտանգուած չէ···։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ զբօսաշրջիկներու թիւը ութ հարիւր հազարի նուազում մը կը կրէ 1986-ին, Ֆրանսայի մէջ, իբրեւ հետեւանք ահաբեկչական արարքներու եւ տոլարի անկումին (3 միլիոնի տեղ՝ 2 միլիոն 200 հազար)։

ԳԻՆԵՐՈՒ ՅԱՒԵԼՈՒՄԸ միայն 0,2% եղած է Մայիսին, ինչ որ լաւագոյն արդիւնք մըն է Մայիս ամսուան համար, 1967-էն ի վեր։ Կը թուի որ ելեկտրականութեան եւ կազի գիներու նուազումը նպաստած է կասեցնելու համար դրամատուութիւնը։

MUNDIAL

Հինգշաբթի օր (Դ·) խումբէն Պրազիլ յաղթեց Իրլանտայի (3 - 0) եւ Սպանիա՝ Ալժերիոյ (3 - 0)։ Ութերորդ աւարտականներուն համար ուրեմն, այս խումբէն մասնակցողներն են՝ Պրազիլ եւ Սպանիա։

Մէկ ութերորդ աւարտականներու առաջին հանդիպումները կը սկսին Կիրակի։ Լէօնի մէջ Խորհ· Միութիւն կը մրցի Պելճիոյ հետ, Մեքսիքոյի մէջ՝ Մեքսիքա կը հանդիպի Պուլկարիոյ։ Երկուշաբթի, Կուատալախարայի մէջ՝ Պրազիլի դէմ կ՚ելլէ Լեհաստան եւ Փուէպլայի մէջ՝ Արժանթին պիտի մրցի Ուրուկուէյի կամ Սկովտիոյ հետ (Ուրբաթ իրիկուն կը ճշդուէր)։

ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱՅԻ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ՎԱՐԴԱՏՕՆ ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

Աւելի քան եօթանասուն տարիներէ ի վեր Թիֆլիսի մէջ աւանդութիւն դարձած է Սայաթ Նովայի նուիրուած վարդատօնը։ Արդարեւ, ամէն տարի, Մայիսի վերջին Կիրակի օրը, Ս· Գէորգ Եկեղեցւոյ բակին մէջ, Սայաթ Նովայի գերեզմանին մօտ կը հաւաքուին անդրկովկասեան հանրապետութիւններու բանաստեղծները, մշակութային դէմքեր եւ բանաստեղծութեան սիրահարներ։ Անոնք կուգան իրենց հետ բերելով վարդ մը՝ Սայաթ Նովայի այնքան սիրած ու գովերգած ծաղիկը, զոր կը դնեն անոր շիրիմին ու կը խոնարհին անոր յիշատակին առջեւ։

Այս տարուան Մայիսը Թիֆլիսի մէջ անձրեւոտ եղած է։ Անձրեւած է նաեւ տօնի նախօրեակին, երբ եկեղեցւոյ մօտիկ հրապարակին վրայ կը կառուցուէր բեմը։ Բայց վարդատօնին օրը՝ առտուընէ արեւը երեւցած է երկնակամարին վրայ։ Մարդիկ եկած են ժամանակէն շատ առաջ։ Եկած են Երեւանէն, Մարտունիէն, Իջեւանէն ու Նոյեմբերեանէն, Շամշադինէն ու Ստեփանաւանէն, Կալինինօյէն ու Կիրովականէն, ինչպէս նաեւ Թիֆլիսի մօտակայ շրջաններէն՝ Հայեր, Վրացիներ եւ Ազրպէյճանցիներ։ Բոլորի դէմքին՝ խինդ ու ժպիտ· հնչած են Սայաթ Նովայի երգերը։

Ժամը 12-ին, Սայաթ Նովայի գերեզմանին վարդեր դրած են Վրաստանի համայնավար կուսակցութեան Ա· քարտուղար Ջ· Պատիաշվիլի, քարտուղար Գ· Ենուքիձէ, Հայաստանի Գրողներու պատուիրակութեան անդամները, ակադ· Իրակլի Աբաշիձէ եւ ուրիշներ։

Բանաստեղծութեան տօնին բացումը կատարած է Վրաստանի Գրողներու Միութեան նախագահ Գ· Ցիցիշվիլի, նշելով այն աէրն ու յարգանքը, զոր վրաց ժողովուրդը եւ մտաւորականները կը տածեն Սայաթ Նովայի նկատմամբ։ Սայաթ Նովայի մասին խօսած են Վրաստանի Գրողներու Միութեան քարտուղար Ռեվազ Ամաշուկէլի, Հայաստանի Գրողներու Միութեան քարտուղար Վահագն Գրիգորեան, ազրպէյճանցի բանաստեղծ Վալեհ Հաջիեւ, Բենիկ Սէյրանեան եւ փրոֆ· Բոնտօ Արվելաձէ։ Սայաթ Նովայի նուիրուած բանաստեղծութիւններ կարդացած են Ռեւազ Ինանիշվիլի, Վրաստանի Գրողներու Միութեան հայկական բաժնի նախագահ Սօս Սիմաւոնեան եւ բանաստեղծ Յարութիւն Յովնաթան։

Գեղարուեստական բաժնին մասնակցած են Գլախօ Զաքարեան, Ալբեր Ամադունեան, Յովհաննէս Կասեան, Աւետիք Սանոսեան, պարախումբեր եւ այլ մենակատարներ։ Մինչեւ իրիկուն Թիֆլիսի մէջ, Մետեխի շրջակայքը հնչած է Սայաթ Նովայի երգը։

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆԵՐԸ· -

ԵՐԷԿ՝ ԿԵԱՎՈՒՐ ԱՅՍՕՐ՝ ՍՏՈՐ ԿԵՆԴԱՆԻ

Պարսկական հեռատեսիլը, Ռամազանի ամսուան առթիւ, դասախօսութիւններու շարք մը հաղորդած է, որոնցմէ մէկուն ընթացքին Այաթոլլահ Սանէի խօսելով հալալի եւ հարամի հարցին մասին, վիրաւորական արտայայտութիւն ունեցած է ոչ իսլամներու հանդէպ, զանոնք համահաւասար նկատելով ստոր կենդանիներու։ Բնականաբար այս խօսքերը խոր վրդովում յառաջացուցած են հայ համայնքին մէջ եւ Արտակ Արք· Մանուկեան բողոքի նամակ մը գրկած է նախագահ Խամենէիի։

Ստորեւ՝ Առաջնորդին նամակը, քաղուած «Ալիք»ի Յունիս 7-ի թիւէն· -

Մեծայարգ նախագահ,

Յարգանօք, հարկադրուած եմ Ձեր ժամանակը խլելով ուշադրութեան յանձնել, որ այաթոլլահ Սանէի՝ Իրանի իսլամական Հանրապետութեան հեռատեսիլէն, Ռամատանի բարեպաշտիկ ամսուան առթիւ դասախօսութիւններու շարքին, Հալալի ու Հարամի հարցի մասին բացատրութիւն տալու ընթացքին, իր խօսքին մէջ վիրաւորական կերպով արտայայտուած է ոչ իսլամներու մասին եւ զանոնք մինչեւ իսկ համահաւասար կոչած ստոր կենդանիներու։ Այդ խօսքերը խոր ցաւ պատճառած են ինծի եւ անհանգստացուցած ու վրդոված հայկական համայնքը։

«Իրանի Հայերը, որ դարեր շարունակ ապրած են իսլամ հայրենակիցներու կողքին, զանազան նեղութիւններու եւ դժուարութիւններու բեռը միասին կրած են իրենց ուսերուն եւ այժմ եւս իրենց զաւակները կը զոհեն այս պարտադրուած պատերազմին՝ այս երկրի հողային ամբողջականութեան, իրաւունքներու եւ շահերու պաշտպանութեան համար, չեն ակնկալեր որ նման արտայայտութիւններ, որոնք անկասկած չեն համապատասխաներ իսլամի մարդկային ոգիին եւ բարձր նպատակներուն, թիւրիմացութեան տեղի տան եւ Աստուած մի արասցէ՝ Հայերու եւ իսլամ հայրենակիցներու եղբայրական միութեան թուլացման պատճառ դառնան։

«Արդ, կը յուսանք, որ Ձեր կարգադրութիւններով եւ ցուցմունքներով՝ հայկական համայնքին մէջ այս առընչութեամբ յառաջացած թիւրիմացութիւնն ու անհանգստութիւնը կը փարատի»։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՆՎԱԽՃԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Տրդատ թագաւորին քունը խանգարուած է բաւական ատենէ ի վեր։ Արեւմուտքէն թափանցել սկսած է «քրիստոնէութիւն» կոչուած կրօնական նոր հոսանք մը։ Մեղա՛յ Անահիտին, մեղա՛յ Արամազդին, տարօրինակ մարդիկ են անոր յարողները։ Ամէն տեսակ տառապանքի, չարչարանքի կը տոկան վասն խոստացուած արքայութեան մը, մեղա՛յ։ Եւ հակառակ ամէն արգելքի, պատիժի, օրէ օր կը բազմանայ գաղտնապէս այդ կրօնքը ընդունողներու թիւը։ Ի՞նչ ընել· կարծուածին չափ դիւրին չի թուիր գլուխ ելլել այս մարդոց հետ։ Արդէն բաւական անհամ բաներ պատահեցան· Գրիգորը խոր վիրապն է, ամէն կողմ հալածանք···։ Քրմապետերը սկսած են տրտնջալ ու պահանջել աւելի վճռական քայլեր։

Տրդատ կ՚որոշէ այս հարցը հիմնապէս քննելու եւ փակելու համար յանձնախումբ մը կազմել։ Կը նշանակէ ազգային դէմքեր, որոնց վրայ մեծ համարում ունի։ Այս յանձնախումբին կը տրամադրուին աշխատանքի ամէն կարգի հանգստաւէտ պայմաններ։ Անոնք յանձն կ՚առնեն անհրաժեշտ պրպտումները կատարել ու իրենց եզրակացութիւնը տեղեկագրով մը ներկայացնել Տրդատին, որպէսզի պարտ ու պատշաճը տնօրինէ։

Լիազօրելէ ետք յանձնախումբը թագաւորը կը վերսկսի խաղաղ քնանալ ու սպասել···։

Սակայն տեղեկագիրը կ՚ուշանայ ու կ՚ուշանայ։ Անոր անդամները անվերջանալի ճամբորդութիւններ կ՚ընեն դէպի երկրին այս ու այն անկիւնը, տեղւոյն վրայ քննելու համար հարցը, դիտարկումներ կատարելու, բնակիչներու հակազդեցութիւնները նկատի առնելու եւայլն։

Ամիսներ, տարիներ կ՚անցնին· մինչ այդ քրիստոնեաներու դէմ հալածանքը կը շարունակուի· օրէ օր կը սաստկանայ պայքարը։ Քրմապետերը աւելի պահանջկոտ կը դառնան ու Տրդատ կը համբերէ, կը համբերէ, սպասելով յանձնախումբի տեղեկագրին, որուն շնորհիւ իր անսխալ վճիռը պիտի արձակէ։

Օր մըն ալ շրջող շշուկներ մինչեւ իրեն կը հասնին, թէ քուրմ ու քրմապետ կը հեգնեն զինք, տկարացած նկատելով իշխողի իր հեղինակութիւնը։ Համբերութիւն չունի այլեւս։ Մինչեւ հիմա յանձնախումբո՞վ գործ տեսած էր· կը վճռէ։ բոլորը պէտք է լռեն։

Կը դառնայ ··· քրիստոնեայ։

Մինչ յանձնախումբը, կ՚ըսեն թէ դեռ կը շարունակէ իր ազգօգուտ, տենդագին աշխատանքը, ու մօտ օրէն պիտի ներկայացնէ տեղեկագիրը···։

ԱՐՓԻ

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ

(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՅՈՒՆԻՍ - 4 / 9)

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ ԱԲԽԱԶԻՈՅ ՄԷՋ

Սեւ ծովու ափը գտնուող Սուխում քաղաքի Յով· Թումանեան վարժարանին մէջ հիմնուած է մանկական ազգագրական համոյթ մը։ Վերջերս համոյթը կազմակերպած է բանաստեղծութեան երեկոյթ մը, նուիրուած Աշոտ Տէր - Գրիգորեանի, առաջին դասարանի «Արեւիկ» գիրքի հեղինակին։ Ներկաներու հետաքրքրութիւնը յարուցած է նաեւ այն՝ որ Աշոտ Տէր - Գրիգորեան ԻՒՆԵՍՔՕ-ի «Ժպիտի շքանշան», «Խաչատուր Աբովեան», «Մեսրոպ Մաշտոց» եւ «Ն· Կրուպսկայա» մետալներու դափնեկիր է, որոնց արժանացած է լուսաւորութեան եւ ժողովրդական կրթութեան մարզերու մէջ ունեցած իր վաստակին համար։

Երեւանի Խաչատուր Աբովեան Մանկավարժական հիմնարկի հայերէն լեզուի եւ նախակրթարանի մեթոտաբանութեան ամպիոնի վարիչ, Սփիւռքի հայկական վարժարաններու համար պատրաստուած բազմաթիւ դասագիրքերու հեղինակ Աշոտ Տէր - Գրիգորեան Աբխազիոյ մայրաքաղաք Սուխումի մէջ գտնուած է, երբ իր պաշտօնակիցներուն հետ ան կը մասնակցէր գիտական համագումարի մը, նուիրուած հանրային դպրոցի բարենորոգման գործադրութեան։ Համագումարի եզրափակիչ նիստը տեղի ունեցած է Յով· Թումանեան միջնակարգ դպրոցի սրահին մէջ։ Բացումը կատարած է Աբխազիոյ Լուսաւորութեան նախարարուհի Թամարա Կոզոնիա, նշելով որ համագումարին կը մասնակցին ոչ միայն Աբխազիոյ կարգ մը շրջաններու հայկական վարժարաններու մայրենի լեզուի ու գրականութեան ուսուցիչներ, այլեւ Հայաստանէն եկած մասնագէտ լեզուաբաններու խումբ մը։ Խօսք առնելով Աբխազիոյ ուսուցիչներու կատարելագործման հիմնարկի տեսուչ Ռեմզի Ազբրա, նշած է, թէ Հայաստանի մասնագէտները աւելի քան 60 դաս լսած են եւ վերլուծած Սուխումի, Գուլրիփշիի, Գուդաուտայի, Օչամչիրիի շրջաններու եւ Գագրա քաղաքի հայկական դպրոցներու մէջ դասեր, որոնց ներկայ եղած են նաեւ ուսուցիչներ։ Աբխազիոյ մէջ ներկայիս կան հայկական նախակրթական, ութամեայ եւ միջնակարգ շուրջ 60 դպրոցներ։ Համագումարին զեկուցումներ կարդացուած են մայրենի լեզուի ուսուցման զանազան երեւոյթներուն նուիրուած։

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԵՐՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Ա. ԱԼՓԱԿՕ ՆՈՎԷԼԼՕ

ԽՄԲ. - Յունիս 3-ի մեր թիւով հաղորդած էինք թէ սկսած է հրատարակուիլ եռամսեայ նոր պարբերական մը՝ «Լ'Ավանթիւռ Իւմէն» որու առաջին թիւին մէջ ալ լոյս տեսած է իտալացի ճարտարապետ՝ փրոֆ. Ալփակօ - Նովէլլօի մէկ շահեկան յօդուածը՝ «Հայերու արուեստը», նկարներով ճոխացած: Ստորեւ թարգմանաբար կը ներկայացնենք ամփոփումը:

×

Շատ ալ դիւրին բան չէ այսօր ճշգրտութեամբ որոշել այն վայրը, ուր Հայեր ապրեցան ու գործեցին: Անշուշտ կարելի է առասպելական լեռը՝ Արարատը ընդունիլ որպէս այս շրջանի կեդրոնը:

Դժուար է նաեւ ճշդել քաղաքական սահմանները - յաճախ վիճելի - Հայոց երկրին, որ դարերու ընթացքին արձանագրած է բազմաթիւ կորուստներ: Հայ ժողովուրդը հազուադէպօրէն ապրած է խաղաղութեան մէջ: Իր երկիրը հանդիպումներու եւ ճակատումներու բեմ էր, անցքի հողաշերտ մը ու նաեւ կամուրջ մը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ: Ծանօթ է, թէ երկրի մը ոչ տարածութիւնն է, ոչ ալ ճշդուած սահմանները, որոնք կրնան յատկանշել ժողովուրդի մը մշակութային ու մարդկային կարեւորութեան մեծութիւնը:

×

ՔԱՐԵՐՈՒ ԵՐԿԻՐ

Ամէն պարագայի մէջ, Հայերը բնակած ու նկատելի ներկայութիւն մը ունեցած են երեք մեծ լիճերով - Վան, Սեւան եւ Ուրմիա - կազմուած եռանկիւնին մէջ. շրջան մը, որ այսօր բաժնուած է Թուրքիոյ, Խորհրդային Միութեան, Իրանի եւ Սուրիոյ միջեւ: Խորհրդային Միութեան Հանրապետութիւններէն Հայաստանը ներկայիս միակ պաշտօնական երկիրն է այս ժողովուրդին, որ տէր է կարեւոր Սփիւռքի մը, ամբողջ աշխարհի տարածքին: Լիբանանի, Յունաստանի, Եգիպտոսի, Ֆրանսայի, ԱՄՆ եւ Արժանթինի մէջ հայկական կարեւոր գաղութներ կ'ապրին:

Այս երկրին մասին կը խօսին յոյն ու հռոմէացի պատմիչներ. կը խօսի Մարքօ Փոլօ: Սակայն յետոյ հետզհետէ կը թաղուի մոռացութեան մէջ, մինչեւ 19-րդ դար:

Հայաստանի հանդէպ մէկ կողմէն հիացում - երբեմն նոյնիսկ զարմանք - եթէ հայկական արտասովոր իրագործումներու հանդէպ նախանձ մը չէ, եւ միւս կողմէն՝ անտարբերութիւն. ու այս, յաճախ անգիտութեան, եւ նաեւ ափսոս, քաղաքական հաշիւներու հետեւանք - հանդէպ՝ ծրագրուած ցեղասպանութեան մը:

Ա. Աշխարհամարտի անձկալից օրերուն, Վիէննայի փրոֆէսօր մը, Սարչիկովսկի կը հրատարակէ երկու հատորով «Հայաստանի ճարտարապետութիւնը եւ Եւրոպան» գործը, ուր առաջին անգամ գիտական մօտեցումով կը քննուի Հայերու արուեստին եւ ճարտարապետութեան արտադրութիւնը: Գիրքին հրատարակութիւնը նոյն ատեն կը յարուցանէ սաստիկ վէճ մը գիտնականներու միջեւ, Եւրոպականին քով հայկական մշակոյթին բնոյթին ու արժէքին մասին:

Այսօր անշուշտ ոչ մէկ իմաստ ունի շարունակել այս վէճը: Սակայն ան գոնէ վերահաստատած է արժէքը, անարդար մոռացութեան մը դարմանը դարձած, եւ կենդանութիւն տուած պատմութեան ու մշակոյթին՝ ժողովուրդի մը, որ պարզապէս հնագիտական արժէք մը չէ որ կը ներկայացնէ. ժողովուրդի մը, որ կը շարունակէ իր գործօն ներկայութիւնը աշխարհի վրայ, որ կ'աճի ապրելու եւ իր ինքնութիւնը պահպանելու արտասովոր կամքով:

Հակառակ մեր բոլոր գիտցածներուն, շատ բան ունինք յայտնաբերելու հայկական աշխարհին մէջ:

×

ՔԱՐԵՐՈՎ ԽՈՐՀՐԴԱՆՇՈՒԱԾԸ

Նախապատմական շրջաններէ մարդկային կարեւոր մխուրներ հաստատուած են արեւելեան - Անատոլուի բարձրաւանդակին վրայ: Ինչպէս աստուածաշունչի ըսածը, Նոյան տապանի մասին, թէ ջրհեղեղէն ետք հանգչած է Արարատի գագաթին, հնագիտական բազմաթիւ այլ բնագիրներ կը վկայեն հոն ապրած մարդկային կազմակերպուած ընկերութիւններու մասին: Ընենք թէ ամենահին շրջաններէ ի վեր մարդ արարածը սիրած է քարէ յուշարձաններ կանգնել, որոնք կեանքի խորհրդանիշը կը նկատուէին:

Աւելորդ է հոս թուել ամբողջ շարքը այս շրջանի բնակիչ զանազան ազգերուն, սակայն պէտք է յիշել Ուրարտացիներու քաղաքակրթութիւնը, որուն ամենափայլուն շրջանն է Ք. Ա. 8-րդ դարը: Այս քաղաքակրթութենէն մեզի մնացած են գեղեցիկ առարկաներ, սակայն ան այլապէս կարեւոր է իր բերած նոր թէքնիքով, Ուրարտացիները գործածած են թաղածածկ վայրեր, հող չէ թէ անոնք ոչ թէ կառուցուած, այլ փորուած ըլլան հողին մէջ, որպէս շիրիմ կամ մահատուն:

Նկատի առած իր հողամասին ռազմավարական դիրքը, - փոխանակումի՝ մետաքսի եւ համեմներու փոխանակութեան մայր ճամբաներու վրայ - Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, հայ ժողովուրդն ու իր մշակոյթը միշտ ենթարկուած են ազդեցութիւններու. մէկ կողմէն Իրանի ճամբով Ծայրագոյն արեւելքէն, եւ միւս կողմէ Հռոմէական կայսրութենէն ու հելլենական աշխարհէն:

Մեզի հասած գործերու - յատկապէս ճարտարապետական - սահմանափակ թիւը, առիթ չի տար յստակ գաղափար մը կազմելու նախաքրիստոնէական հայ մշակոյթին մասին: Այսուհանդերձ, կարելի է ենթադրել որ կրօնական կառոյցներ հասարակաց կէտեր ունէին իրանեան մազդէական տաճարներուն հետ: Սակայն աոնց քով պէտք չէ մոռնալ, որ ժողովրդական բնակարաններ բաւական բացառիկ կողմեր ունէին հոն, որպէսզի Ստրաբոնի կամ Քսենոփոնի նման պատմիչներու ուշադրութիւնը գրաւէին:

×

ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ԽԱՉԵՐ ԱՄԲՈՂՋ ՀՈՂԱՄԱՍԻՆ ՏԱՐԱԾՔԻՆ

Քրիստոնէութեան դարձը ամէն տեղ, ամէն մարդի մէջ յեղաշրջում յառաջ բերած է, ջնջած է նախկին կեանքին բոլոր կառոյցները: Յատկապէս Հայաստանի մէջ տխուր է կատարուածը. Գրիգոր Լուսաւորիչի կողմէ քրիստոնեայ դարձած ժողովուրդը կը գտնէ իր ինքնութիւնը արտայայտելու նոր միջոց մը ու կը սկսի քանդումը հեթանոսական հին հաւատքը յիշեցնող ամէն բանի:

Աւանդութեան համաձայն անմիջապէս կը տապալին կուռքերը, ու անոնց տեղ կը բարձրանան խաչերը: Ամենահին ժամանակներէն մինչեւ մեր օրերը հազարաւոր խաչեր, դարերու ընթացքին իրենց դրոշմը կը ձգեն երկրի ամէն մէկ անկիւնը, դառնալով անհրաժեշտ յատկանիշեր: Անոնք կը քանդակուին հին ու նոր յուշարձաններու, եկեղեցիներու պատերուն կամ երբեմն նոյնիսկ լեռնային ժայռերու վրայ:

Մահարձաններն ու խաչքարները հայկական արուեստին մէջ արձաններէ աւելի մեծ դեր ունին, որպէս յարդարանքի տարրեր:

Ճարտարապետութիւնը հայ մշակոյթի արտայայտութեան հիմնական ձեւն է: Յատկապէս կրօնականը, ուր յաճախ ներկայ են նաեւ արուեստի այլ ճիւղեր: Այս տեսանկիւնէն դիտուած, հայկական մշակոյթը ուրիշ ո՛չ մէկ մշակոյթի կը նմանի. ոչ բիւզանդականին, ոչ վրացականին եւ ոչ ալ իսլամականին:

Ճարտարապետութեան առաջին ներկայութիւնը 5 - 7-րդ դարերուն է. շրջան մը, ուր Հայաստանի մէջ ակներեւ է կենսունակութիւն մը:

Այս շրջանին կը տեսնենք խաչաձեւ կառոյցներ, յատկապէս աղօթարաններու մէջ: Եւ հակառակ որ այս ձեւը շատ տարածուած է թէ՛ Արեւելքի, թէ՛ Արեւմուտքի մէջ, հայկականը կը պահէ իր ուրոյն նկարագիրը, որովհետեւ ամէն տեղ քարը կը գործածէ:

×

ԿԱՏԱՐԵԱԼ ԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

Գլխաւորաբար 7-րդ դարուն է, որ Հայերը ճարտարապետական որոնումներու ամբողջ շարք մը կը զարգացնեն կեդրոնային յատակագիծի գաղափարով: Զուարթնոցը օրինակ մըն է այս փորձին:

7-րդ դարու կիսուն կը սկսին իսլամական արշաւանքները. Հայերը իրենց անկախութիւնը կը կորսնցնեն ու մինչեւ 10-րդ դար դժուար շրջան մը կ'անցընեն: Այս կը բացատրէ իրենց կառոյցներուն պարզութիւնն ու անշուք երեւոյթը:

11-րդ դարուն կը յայտնուի արուեստի ու մշակութային վերածնունդ մը, մայր տաճարներու կառուցումով - Անիի մայր տաճարը:

11-րդ դարէն սկսեալ երկու դար Հայաստանի մէջ կը կառուցուին վանական համալիրներ, որոնք հետզհետէ աւելի մեծ ընկերա - տնտեսական եւ մշակութային կարեւորութիւն կը ստանան:

Այս համալիրներուն մէջ, որոնք ընկերային ու կրօնական կեանքի կեդրոններ են, կը տարածուի նաեւ գրչագրութիւնը. կ'ընդօրինակուին սուրբ մատեաններ, որոնք հարուստ են շատ գեղեցիկ մանրանկարներով: Գիրքը ոչ միայն գիտութիւն հայթայթող աղբիւր մըն է, այլ նաեւ նուիրական խորհրդանիշ մը Հայաստանի մէջ, ինչ որ առիթը կու տայ յիշատակելու եւ փոխանցելու ազգային անցեալը:

Հայկական ուշ միջնադարեան շրջանին (զոր կարելի է երկարել մինչեւ 17 - 18-րդ դար) ճարտարապետութեան մէջ երեւան կու գայ գմբէթի թմբուկի ոճը - Մարմաշէն - : Գոյներու խաղը կարելի կ'ըլլայ իրարու հակասող գոյնով տուֆի գործածութեամբ: Ճոխ են նաեւ զարդաքանդակները. ծաղիկներով, նկարներով կամ երկրաչափական ձեւերով: Սակայն, բոլոր պարագաներուն մէջ գեղեցիկին ճաշակը կը մնայ ամէնէն հիմնական աւանդութիւնը: Ու փաստումը այս աւանդութեան, կը մղէ Հայերը երբեմն գործածելու ամէնէն հին ձեւեր. ինչպէս պազիլիքներ: Այս քայլը հասկնալի է թերեւս որպէս դարման մը ազատութեան ու ինքնավարութեան սատիճանական կորուստին:

Այսպէսով, հայ ժողովուրդը գիտէ իր տեղը ունենալ պատմութեան մէջ եւս, ու յաղթահարել ամէնէն ողբերգական վերիվայրումներ - ցեղասպանութիւն, Սփիւռք, փոխ - վրէժի ապարդիւն ու ցաւալի փորձ: - Իր նոր երկրին մէջ նորոգուած մշակոյթն ու իր կենսունակութիւնը կը վկայեն ապրելու բուռն կամք մը, որ կը սնանի իր հնօրեայ սրտով:

ՖՐԱՆՔԵՒՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մոնփըլիէի Դպրութեան համալսարանը Մայիս 30-ին, վայրը եղաւ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ եւ ՊԱՏՄԱԿԱՆ դէպքի մը:

Մոնփըլիէի Փօլ Վալէռի եւ Երեւանի Պետական Համալսարաններու նախագահները՝ Փիէռ Վիթու, անգլիական էլլիզապէթեան գրականութեան մասնագէտ եւ Սերգէյ Համբարձումեան, ակադեմական, պաշտօնապէս ստորագրեցին մշակութային եւ գիտական գործակցութեան համաձայնագիր մը, ներկայութեամբ՝ Գլօտ Լօխոլի, փոխ - տեսուչ Մոնփըլիէի Փօլ Վալէռի Համալսարանին, մասնագէտ ԺԸ. դարու Ֆրանսական գրականութեան եւ նոյն համալսարանի պատուիրակ արտաքին յարաբերութիւններուն որ վարեց պաշտօնական բանակցութիւնները, փրոֆ. Ռուբէն Յարութիւնեանի, ժառանգաբանութեան ընկերութեան նախագահ Երեւանի Պետական Համալսարանը, փրոֆ. Ժեռար Տէտէեանի, Մոնփըլիէի համալսարանէն որ կողմերու միջեւ հաստատեց եւ կատարեց անհրաժեշտ համակարգումը, Տիկին Լագերշի ներկայացուցիչը Մոնփըլիէի երեսփոխան - քաղաքապետ՝ Ժորժ Ֆրէշի, Պ. Օրպոահի՝ քաղաքապետական խորհուրդի անդամ եւ վերջերս նշանակուած որպէս պատուիրակ հայկական հարցերու եւ այլ համալսարանական եւ քաղաքական դէմքերու եւ պատասխանատուներու:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ՝ որովհետեւ գործակցութեան առաջին համաձայնագիրն է որ Երեւանի Պետական Համալսարանը կը կնքէ արեւմտեան համալսարանի մը հետ, այսինքն՝ դրամատիրական երկրի մը հետ: Համաձայնագիրը ստորագրուեցաւ հինգ տարուան համար: Վերանորոգելի է: Գործակցութիւնը պիտի ըլլայ յատկապէս հետեւեալ մարզերուն մէջ.- Ա).- Մաթեմաթիք պատշաճեցուած մարդկային գիտութիւններուն. Բ).- Կենդանաշխարհագրութիւն. Գ).- Իմաստասիրութիւն. Դ).- Հոգեբանութիւն. Ե).- Հայ ժողովուրդի պատմութիւն. Զ).- Ֆրանսական, հայկական եւ ռուսական լեզու եւ գրականութիւն: Գործակցութիւնը պիտի հաստատուի ու զարգանայ մասնագէտներու փոխանակութիւններով, հասարակաց հետազօտութիւններով եւ դասախօսութիւններով: Ծրագիրները երկարամեայ են:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ՝ որովհետեւ Ֆրանսայի եւ Հայաստանի միջեւ կը վերահաստատուին պաշտօնապէս մշակութային կապեր որոնք սկսան խաչակիրներու շրջանին, տապա շարունակուեցան դարերու ընթացքին հետեւելով պատմութեան դէպքերուն եւ դիպուածներուն: Միայն ժամանակակից շրջանը առնելով, ԺԹ. դար եւ Ի. դարու սկիզբները, մեծ թիւով հայ ուսանողներ յաճախած են Մոնփըլիէի բժշկական համալսարանը, երկրաբանութեան դպրոցը, դպրութեան համալսարանը: Նուպար Փաշայի եղբօրորդին, 1865-ին, բժշկական վկայական ստացած է Մոնփըլիէ: Փոխադարձաբար, կրօնաւորներ եւ յատկապէս Լանկլտոք գաւառէն քոյրեր դպրոցներ եւ հիւանդանոցներ հաստատած են Հայաստան: Ատանայի ջարդերուն, 1909-ին, Ֆրանսայի հիւպատոսը՝ Ռոք - Ֆէռիէ, Մոնփըլիէի զաւակ, իր կեանքի գնով պաշտպանած է Հայերը: «Լ'Էքլէռ տը Մոնփըլիէ» թերթը, 1915-ին, Հայերուն ջարդերը, տարագրութիւնները, առեւելապէտ Ժաք տը Մորկանի գրչով ծանօթացուցած է իր շրջանին եւ Ֆրանսայի ժողովուրդին:

Մոնփըլիէի Փօլ Վալէռի եւ Երեւանի Պետական Համալսարաններու այս գործակցութեան առաջին բանակցութիւնները սկիզբ առին 1981-ին եւ ապա շարունակուեցան Փրոֆ. Ժեռար Տէտէեանի կատարած զանազան համալսարանական առաքելութեանց կեցութիւններու առթիւ, Հայաստան: Այս ուղղութեամբ փրոֆ. Ժեռար Տէտէեան վայելած է Ֆրանսայի Արտաքին Նախարարութեան մշակութային յարաբերութիւններու ընդհանուր տնօրէնութեան քաջալերութիւնները: Փրոֆ. Ժեռար Տէտէեան այս ձեռնարկի յաջողութեան մէջ մեծ բաժին ունի:

Հայաստանի Պետական Համալսարանը հիմնուած է Անկախ Հանրապետութեան օրով, 1919-ին, Ալեքսանդրապոլի (այժմ

Fonds A.R.A.M

...լեֆոնական) մէջ, Լուսաւորութեան նախարար՝ Նիկոլ Աղբալեանի կողմէ: Այ...աբար վարչաձեւին համար սահղծըուած 1921-ին: Ցամենայնդէպս, այսօր, Հայաստանի մէջ բարձրագոյն ուսուցման կը հետեւին յիսուն հազար ուսանող, որոնցմէ շուրջ տասնըմէկ հազարը կը յաճախեն Երեւանի Պետական Համալսարանը: 1986-ին, Հայաստանը կը հաշուէ տասներկու համալսարան, երեսուն ամպիոն, հարիւրքսանըերեք հետազօտութեան կեդրոններ: Հայաստանը, այսօր կը հըպարտանայ գիտութիւններու իր ակադեմիով, որուն նախագահն է աշխարհահըռչակ աստղաբնագէտ՝ Վիքթոր Համբարձումեան, իր Մատենադարանով որ կը հաշուէ շուրջ քսան հազար ձեռագիր, միջնադարեան ճարտարապետութեան իր կոթողներով՝ եկեղեցի, վանք, կազմակերպած իր միջազգային համագումարներով, սիմփոզիոմներով նուիրուած հայկական արուեստին, հայկական գրականութեան:

Ստորագրութեան ատարին խօսք առած են ներկայ անձնաւորութիւններէն՝ Երեւանի - քաղաքապետին ներկայացուցիչը եւ երկու համալսարաններու արնօրէնները: Տիկին Լագերը ըսած է, յատկապէս. - «Այս համաձայնագիրը պատահականութեան արդիւնք չէ: Տարիներէ ի վեր, անձնական յարաբերութիւններու ճամբով, գոյութիւն ունէին գիտական փոխանակութիւններ, որոնք այսօր կը ստանան տարբեր տարողութիւն»: Սերժ Համբարձումեան յայտնելէ յետոյ իր ուրախութիւնն ու յուզումը, յայտարարած է.- «Կը ցաւիմ ֆրանսերէն լեզուին տիրապետելուս, սակայն հաւատացէք խօսքերուս անկեղծութեան: Այս օրը պատմական է մեր երկու համալսարաններուն համար: Հպարտ եմ որ Երեւանի Պետական Համալսարանը զուգորդուեցաւ աշխարհի ամէնէն հին համալսարաններէն մէկուն հետ: Այս վայրկեանիս կը վառենք պատրոյգը որ պիտի երաշխաւորէ մեր համագործակցութիւնը»: Իսկ, իր խօսքին մէջ, Փիէռ Վիթու վերյիշելէ յետոյ հայ ժողովուրդի ողբերգական պատմութիւնը, անոր մղած հերոսական պայքարը իր ինքնութեան պահպանումին համար, երկու երկիրներու եւ յատկապէս Լանկըտոք շրջանի եւ Հայերու միջեւ հաստատուած յարաբերութիւնները ԺԲ. դարէն ի վեր, շեշտած է դէպքին կարեւորութիւնը երկու երկիրներուն համար:

Ապա, տեղի ունեցած է նուէրներու փոխանակում: Սերժ Համբարձումեան յանձնած է հնատիպ եւ արժէքաւոր գիրքեր Փօլ Վալէրի Համալսարանի մատենադարանին, ինչպէս նաեւ ծաղկաման մը փորագրուած հայ յայտնի արուեստագէտի մը կողմէ եւ Երեւանի Համալսարանին մետալը: Իսկ, Փիէռ Վիթու նուիրած է իր հիւրին Մոնփըլիէի Համալսարանին կնիքը:

Այս պաշտօնական հանդիպումէն յետոյ, տեղի ունեցած են այլ ընդունելութիւններ եւ հանդիպումներ:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԿԱՐԼ ՔՐԱՈՒՍԻ ՍՐԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Քաղեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Կարլ Քրաուս (1874 – 1936) արդի Աւստրիոյ մեծագոյն գրողներէն էր, – փորձագրութիւն, քերթուած, ծաղրագրութիւն ու կծու սրախօսութիւններ հասեցան իր գրչէն: Ասոնցմէ ոմանք վերջերս հրատարակուեցան ուշագրաւ անգլերէն թարգմանութեան մը մէջ, որոնցմէ կը քաղեմ սա տողերը:

×

Ես եւ ընթերցող հանրութիւնը զիրար շատ լաւ կը հասկնանք: Անոնք չեն ուզեր իմ ըսելիքս լսել, ես ալ չեմ ըսեր այն՝ որ իրենք կ'ուզեն լսել:

×

Ցաճախ խնդրած են ինծմէ որ ըլլամ արդար եւ հարց մը քննեմ ամէն կողմէ ու տեսանկիւնէ: Ըրած եմ այդ, յուսալով որ բան մը կը փոխուի՝ եթէ այդպէս մօտենամ ու արտայայտուիմ հարցերու մասին: Սակայն ոչինչ փոխուեցաւ: Ուրեմն ես ալ վերադարձայ իմ միակողմանի մօտեցումիս, որ գէթ ունի առաքինութիւնը՝ ինծի խնայելու աւելորդ աշխատանք եւ յուսախաբութիւն:

×

Շատեր կ'ուզեն գլխ մեռցնել. շատեր ալ՝ ժամ մը խօսիլ հետս: Օրէնքը գլխ կը պաշտպանէ առաջին տեսակի մարդոցմէ:

×

Գրագէտի տաղնապ կայ: Բոլորը լրագրող եղած են:

×

Ամէնէն տարածուած ախտերէն մէկը ախտաճանաչում կատարելու մարմաջն է:

×

Հոգեվերլուծումը այն մտային հիւանդութիւնն է՝ որ ինքզինքը բուժում կը նկատէ:

×

Ինչպէ՞ս կը կառավարուի աշխարհը եւ կ'առաջնորդուի դէպի պատերազմ: Պարզ է: Դիւանագէտները սուտեր կը խօսին լրագրողներուն, եւ երբ այդ սուտերը մամուլին մէջ տպուած կը տեսնեն՝ կը հաւատան անոնց:

×

Բարոյական պատասխանատուութիւնը այն բանն է որ կը պակսի այր մարդոց՝ երբ զայն կը պահանջեն կիներէն:

×

Ինչո՞ւ կը յաջողին ամբոխավար ղեկավարներ: Որովհետեւ երբ ինքզինքնին իրենց ունկնդիրներուն չափ ապուշ կը ձեւացնեն, անոնք կրնան հաւատալ որ իրենց ղեկավարներուն չափ իմաստուն են:

ԳՈՂՈՒԹԷ ԳՈՂՈՒԹ

ՓՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ Լեւոն եւ Սոֆիա Ցակոբեան Վարժարանի սրահին մէջ, Մայիս 28-ին, 16 նորագիր երիտասարդ - երիտասարդուհիներ մտած են Հ. Ց. Դ. շարքերը: Երդման արարողութեան ընթացքին խօսք առնելով նորագիրներու կնքահայրը՝ Անդրանիկ Ուրֆալեան, շեշտած է թէ «կուսակցական երդումի իւրաքանչիւր արարողութիւն համազօր է գիտակից անձնազոհութեան ուխտի ըսրբազան պատարագի մը», մատնանշելով նաեւ, որ «Հ. Ց. Դաշնակցութեան խըրատապահանջութիւնը ունի մէկէ աւելի երեսներ. ան իր անդամներէն կը պահանջէ մաքուր եւ ամուր բարոյական, որովհետեւ կը հաւատայ որ բարոյական ամուր նկարագիրը յանձնառու զոհողութեան նախապայմանն է: Երկրորդ երեսն է անհատի անձնական կարծիքին հպատակումը՝ ընդհանրական եւ հաւաքական կարծիքին: Վերջապէս, իւրաքանչիւր Հ. Ց. Դ. շարքայինէ կը պահանջուի կարգապահութիւն եւ կարգապահական կանոնի անթերի գործադրութիւն: Կարգապահութեան այս պահանջը կը դրուի, որովհետեւ կարգապահ զինուորն է, որ կրնայ միայն վաղը դառնալ կարգապահ ղեկավար»:

×

ՓՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ «Ցակոբ Տէր - Մելքոնեան» սրահին մէջ, Մայիս 25-ին, տեղի ունեցած է հանդիսութիւն մը, արուեստագէտ Ալեքսան Մնակեանի յիշատակին նուիրուած: Բացումը կատարած է Գրիգոր Շահինեան, յայտնելով որ ողբացեալին բարեկամները իրենց կարելին պիտի ընեն հրապարակելու համար անոր երաժշտական եւ հրապարակագրական գործերը եւ այս նպատակին իրագործման համար հաստատուած է ֆոնտ մը: Առաջին բանախօսը՝ Վազգէն Էթիեմեզեան, բացայայտած է (հայերէն) Ալեքսան Մնակեան արուեստագէտին ու մարդուն նկարագրի բնորոշ գիծերը եւ անդրադարձած անոր գործերուն: Երկրորդ բանախօսը՝ Էթիէն Քիւփէլեան, անդրադարձած է (ֆրանսերէն) Ալեքսան Մնակեանի անհատականութեան բնորոշ գիծերուն: Խօսք առնելով (արաբերէն) Մանսուր Ռահպանի, ներկայացուցած է իր եւ ողբացեալ արուեստագէտին բարեկամութեան եւ գործակցութեան 26 տարիներու հաշուեկշիռը, նշելով ի մէջ այլոց. - «26 տարիէ ի վեր, Լիբանանի մէջ ոչ մէկ երաժշտական գործ կամ երգ, Ռահպանիներուն պատկանի կամ ոչ, նուագուեցաւ առանց Ալեքսին: Մենք, մեր մնացեալ ընկերները եւ Ալեքս միասնաբար դիմագրաւեցինք հանդիսատեսները եւ միասնաբար իրագործեցինք մեր արուեստի յաջողութիւնը: Մեծ մարտահրաւէրներու ընթացքին, երբ Ֆէյրուզ պարտաւորուած էր ներկայանալու աշխարհի բոլոր կողմերէն եկած հանդիսատեսներու առջեւ, մեզի կ'ըսէր. երգած ատենս ձգեցէք որ լսեմ Ալեքսի աքորտէոնին ձայնը եւ վստահ եղէք որ պիտի յաջողինք»: Գեղարուեստական բաժնին մասնակցած են դաշնակահար Սեւփան Էմմիեան, Էթիէն Քիւփէլեան, երգչուհի Էլօ Հարպոյեան եւ հայ եւ արաբ երաժիշտներէ բաղկացած նուագախումբ մը, մեկնաբանելով Ալեքսան Մնակեանի յօրինած կամ դաշնաւորած երգերէն եւ նըւագներէն նմոյշներ: Ի դէպ, հանդիսութեան առթիւ Համազգայինը հրատարակած է գրքոյկ մը, ուր տեղ գտած են կարծիքներ Ալեքսան Մնակեանի մասին եւ մտածումներ՝ ողբացեալէն:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Ս. Թադէոս Եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդի ընտրութիւնը կազմակերպող յանձնախումբը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր ընտրողներուն եւ միաժամանակ կը տեղեկացնէ ընտրութիւններու արդիւնքը. -

1. - Ատենապետ՝ Արթաքին Ցակոբեան:
2. - Փոխ - ատենապետ՝ Հարոն Թաշան:
3. - Ատենադպիր՝ Աւետիս Մատիկեան:
4. - Փոխ - ատենադպիր՝ Սամուէլ Գամպուրեան:
5. - Գանձապահ՝ Աւագ Գարրիէլեան:
6. - Փոխ - գանձապահ՝ Ղազարոս Աստիկեան:

ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆՆԵՐ

7. - Խաչիկ Գարրիէլեան:
8. - Պաղտասար Եթարեան:
9. - Սիմոն Ջէօրտիւքեան:
10. - Սարգիս Թորոսեան:
11. - Ցարութիւն Միքայէլեան:

ԿՆԻՔ

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Հոն կը տեսնեմ սեղանին շուրջ շարուած 4 աթոռները եւ սեղանին վրայ պատրաստ ափսէները, որուն դիմաց Ցակոբ խենթ պիտի ըլլէ, ամէն անգամ ըսելով. «Այս օրուան տոլման գլուխ գործոց եղեր է, Սաթենիկ ապրիս»: Ռուբիկ այնքան պիտի չխանգարուի: Ան սեղանին վրայ անպայման տապկուած գետնախնձոր տեսնել կ'ուզէ ամէնէն առաջ: Բայց երկու տոլմա ուտելէ ետք՝ երրորդ մըն ալ պիտի ուզէ անպայման: Ցակոբ, ճաշին միջնեղ սիկառ մը պիտի վառէ: Այդ սիկառը անխուսափելի է, ինչպէս անխուսափելի է Սաթենիկին յանկարծ կանգնիլը, վազելով մոխրաման մը բերելը: Այս ձեւակերպութիւնը անհանդուրժելի պիտի թուի Ռուբիկին, որ չի սիրեր ըսպասել պտուղին: Պտուղը ուտել եւ անմիջապէս ելլել սենեակէն: Այդ է որ կ'ուզէ: Բայց ատիկա արգիլուած է թէ' իմ եւ թէ Ցակոբիկին կողմէ: Պտուղը թէեւ առաջին վայրկեանէն պատրաստ պիտի ըլլայ սեղանին վրայ, բայց խմբովին պիտի ճաշակուի: Ընտանեկան այս փոքրիկ կարգապահութիւնը կը յարգուի տարացիօրէն: Պտուղէն վերջ Ռուբիկ կըրնայ լքել սեղանը, քանի որ մեծերն ալ արդէն հիւրանոց պիտի անցնին սուրճ խմելու համար: Այդ սուրճի ընթացքին է որ Սաթենիկ ալ պիտի վառէ իր սիկառը, զոր երկար ատեն շուզեց ծխել իր հօրը դիմաց, մինչեւ որ իրմէ խնդրեցի որ զանց առնէ յարգանքի այդ արտայայտութիւնը եւ չխանգարէ իր հաճոյքը:

Սաթենիկի իւրաքանչիւր նախադասութիւնը աչքերուս առջեւ կը կենդանացնէ այսպիսի պատկերներ, որոնք վառ գոյներով կը գծուին վերը, առաստաղին սպիտակ պաստառին վրայ: Այս պայմաններու տակ կը նմանիմ կոյրի մը, որ իր տեսողութիւնը կորսնցնելէ ետք կը շարունակէ աշխարհն ու իր սիրելիները տեսնել յիշողութեան ուժով: Առաջին օրերուն յստակ պէտք է ըլլան խաւարէն յայտնուող այդ պատկերները, իրական յար եւ նման: Սակայն տարիներ վե՞րջ: Աշխարհը կը փոխուի, առարկաները տարբեր գոյներ կ'առնեն, դէմքերը կը ծերանան, մինչդեռ կոյրը կը շարունակէ տեսնել նոյն պատկերները, որոնք, սա՛ղ, օրէ օր կը կորսնցնեն իրականին հետ իրենց նոյնութիւնը: Կոյրը օր մը անպայման կ'անդրադառնայ այս իրողութեան, այնպէս ինչպէս կ'անդրադառնամ հիմա ես: Տունը այդ նո՞յն տունն է, զոր լքած էի ինը, տասը ամիս առաջ: Օրինակի համար, ճաշասեղանի չորրորդ աթոռը վերցուած չէ՞ արդէն իսկ: Ռուբիկ միշտ նո՞յն կարգապահ ու հնազանդ մանուկն է ճաշասեղանին շուրջ, կամ ճաշէն առաջ ու վերջը: Միշտ նո՞յն խանդաղատանքով ու կարօտով կը յիշէ իր մեծ հայրիկը, այնպէս ինչպէս կարծել կուտայ Սաթենիկ, երբ «պաչիկներ» կը բերէ իմ սիրելի Թոռնիկէս:

Երազներով ապրինք, բայց չթողունք որ երազները լլլզեն մեզ: Անցեալը յիշենք, սակայն զայն չշփոթենք ներկային հետ: Հիւանդանոցի անկողնիս մէջ ես շատ կարեւորութիւն պէտք է տամ այս սկզբունքին: Ռուբիկէն ու Ցակոբէն հասնող համբոյրներուն եւ ողջոյններուն մէջ անպայման ամէն օր քիչ մը եւս պէտք է պակսի ջերմութիւնն ու կարօտը: Ժամանակը ամէն օր գլխ քիչ մը եւս պէտք է օտարացնէ տունը մնացող հարազատներուս, մանաւանդ Ռուբիկիս, որուն համար ես հիմա թերեւս առօրեայ տեսանելի շրջանակէն վերցուած ու մըթերանոց նետուած հին առարկայի մը կը նմանիմ: Թերեւս ա՛յդ է որ ըսել ուզած էր այս առտուան երազս, որուն մէջ Ռուբիկ ինծի նայած էր օտարի պէս եւ ինծմէ հեռացած՝ կարծես թէ Թոռնիկս չըլլար ան:

Հիւանդապահուհի մը ներս մտաւ, մօտեցաւ ինծի: Սաթենիկն ալ կանգնեցաւ: Նոյն պահուն, կարծես առաջուց համաձայնած ըլլային, Սիրուկ եւ Տիկին Ալիս սենեակը լքեցին «մենք սիկառ մը ծխենք» ըսելով: «Դուք Արամիկին կը նայիք քանի մը վայրկեան, չէ՞»:

- Հարկաւ, հարկաւ, պատասխանեց Սաթենիկ:

Ցետոյ դէպի ինծի ժպտելով եւ աչք քթթելով, աւելցուց. :

- Մենք ալ հայրիկին արդուզարդը ընենք:

Հակառակ ֆիզիքական անհամար տառապանքներու, որոնց մասին ես ինծի հետ անգամ չեմ խօսիր, այս արդուզարդը մեծ երջանկութիւն է: Թարմացում մը, վերակենդանացում մը կը բերէ ինծի: Երկարատեւ յոգնութենէ մը վերջ կարծես մարմինս կը հանգչի: Եւ իւրաքանչիւր անգամ, որ անուշ աղջիկս այսպէս, հիւանդապահուհիի մը օգնութեամբ, մարմինս բոլոր կողմերը կը շփէ, գոլոնի ջուրի եւ ալքոլի օգնութեամբ կը մաքրէ, բրնձափոշի կը քսէ կռնակիս, կոնքիս, մէջքիս, կը շտկէ անկողնիս սաւանը, բարձը, բարձին երեսը կը փոխէ, եւ իւրաքանչիւր անգամ, որ գլխուս տակ չգործածուած բարձի մը պաղութիւնն ու ազորկութիւնը կը զգամ, ա՜հ, ինծի կը թուի թէ սանկ անկողնէս ելլայ կէս ժամուան համար, պտոյտ մը ընի նրբանցքին մէջ, քիչ մը շաղակրատեցի այս կամ այն հիւանդին հետ եւ յետոյ շուրջիններուս ըսի.

- Շնորհակալ եմ, ալ անկողինս տարէք գլխ, այսքանը կը բաւէ:

(Շար. 50)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Գասպար Ապունայեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Յունիս 15, Իսիի Ս. Մարիամ-Աստուածածին Եկեղեցին, 6 ավրնիւ Պուրկէն, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳԱՍՊԱՐ ԱՊՈՒՆԱՅԵԱՆԻ

մահուան 5-րդ տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Այս առթիւ, ողբացեալին յիշատակին 300 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին։

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

ՄԱՏԱՂ

Յունիս 22-ին Կիրակի օր, Իսիի Եկեղեցւոյ Օծումի 11-րդ տարեդարձն է։

Կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10-ին, քարոզ՝ ժամը 11.30-ին եւ ապա հոգեհանգստեան մասնաւոր արարողութիւն եւ Մատաղօրհնութիւն։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՌԻՕ - ՏԷ - ԺԱՆԷՐԻՕ. - Այրի Տիկին Սամուէլեան եւ Անահիտ Սամուէլեան 500 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Հայկ Սամուէլեանի մահուան 6-րդ տարելիցին ի յիշատակ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Պ. Երուանդ Տօրումեան իր եղբօր - աղջկան եւ սանուհիին՝ Շաքէ Տօրումեանի մահուան քառասունքին ի յիշատակ 500 Ֆ. նուիրած է Համազգայինի դպրոցին և 500 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին։ Նոյն տխուր առթիւ Փերուզ, Թագուհի եւ Արաքսի քոյրեր (ծնեալ՝ Տօրումեան) եւ Պ. Ստեփան Ճորթեան 100-ական Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին։

×

Պրոնէն՝ Տէր եւ Տիկին Կարապետ Յովակիմեան ի յիշատակ մեզմէ յաւէտ բաժնուած Լեւոնի Կապոյտ Խաչուհիներու՝ 300 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին։

×

Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան 100 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ի Հռիփսիմէ Գնեազեանի յիշատակին։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Լորիս Պապանեան, Օր. Հռիփսիմէ Գնեազեանի մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղկի 200 Ֆ. կը նուիրեն Հայ Տիկնանց Որբերու Օգնութեան Մարմնին, եւ Արա Պապանեան 200 Ֆ. կը նուիրէ Դպրոցասէր Վարժարանին, (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 100 Ֆ. «Յառաջ»ին։

×

Տիկին Սուզաննա Գալայճեանի ցաւալի մահուան առթիւ, Պ. Ջուլալ Գազանճեան 300 Ֆ. կը նուիրէ Ս. Մեսրոպ կրթարանին, փոխան ծաղկի (ստանալ «Յառաջ»էն)։

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի օր, Յունիս 19, տօն է Սրբոց Թարգմանչացն Մերոց՝ Սահակայ եւ Մեսրոպայ։

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի։

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

«ՅԱՌԱՋ»ի Ընթացիկ Ազդերու Սակագինը

Մահազդ	300	(355,80)
Հոգեհանգիստ	200	(237,20)
Շնորհակալիք	200	(237,20)
Հարսնիք, նշանտուք	200	(237,20)
Ծնունդ	200	(237,20)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 18,60% Թէ.Վէ.Ա. (տե՛ս փակագծի մէջ ընդհ. գումարը)։

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, մինչեւ մէկ քառորդ սիւնակ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին։

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

COLLEGE ARMENIEN SAMUEL - MOORAT

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

GRANDE FETE CHAMPETRE

DIMANCHE 22 JUIN

à partir de 14 heures

26, rue Troyon — SEVRES

AVEC LA PARTICIPATION DE

MARTEN YORGANTZ — HAROUT
EVELYNE ALTOUNIAN — LE DUO ZEPUR
NARECK DOURIAN — BALLET NAVASSART
ROSY ARMEN — BETTY
et la Chorale du collège — accompagnée de Meguer

SOUREN ET SON ORCHESTRE

TOMBOLA 1er prix : UN VOYAGE EN ARMENIE *offert par* Optimatours *et de nombreux lots*

CONCOURS DE TAVLOU — *Մուտքը ազատ է*
JEUX POUR LES ENFANTS — *Entrée gratuite*

EN EXCLUSIVITÉ

OPTIMA TOURS, spécialiste des voyages en ARMÉNIE depuis 17 ans

Vous propose

9 VOLS DIRECTS PARIS ➤ EREVAN, EREVAN ➤ PARIS

Caractéristiques techniques :

Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE

Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2

Durée du vol : 5 heures 15

Douane à Erevan

Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours

Les prix par personne PARIS / PARIS **comprennent le coût du visa** et l'assurance :

Du 25 Juin au 10 Juillet	7.280 F	Du 20 Août au 4 Septembre	7.380 F
Du 9 au 24 Juillet	7.380 F	Du 3 au 19 Septembre	7.580 F
Du 23 Juillet au 7 Août	7.380 F	Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F
Du 6 au 21 Août	7.380 F	Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
		Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De EREVAN, extensions possibles soit :

○ Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
○ Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS
SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon
75009 — PARIS
Tél. : (1) 47 42 10 35

A MARSEILLE
M. ALEXANIAN
11, rue du Bassin
13012 MARSEILLE
Tél. : 91 93 04 90
ou 42 83 31 55

A LYON
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
3, place Roger Salengro
69190 SAINT FONS
Tél. : 78 67 10 79

A SAINT CHAMOND
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
55, rue de la République
42400 SAINT CHAMOND
Tél. : 77 22 18 22

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Meubles Ghazarian

Z.I. Vitrolles à 20km de Marseille — tél. 42. 89.27.47

"Բացառիկ զեղչ «Յառաջ»ի բաժանորդներուն"

POUR 135 F SEULEMENT (1 an - 2 numéros) ABONNEZ-VOUS à

ANI

CAHIERS ARMÉNIENS

N° 1 — MAI 1986

Revue d'expression française publiée par le CRDA

* 100 pages illustrées de photos et de dessins sur tous les thèmes : théâtre, cinéma, peinture, histoire, littérature, poésie, vie en diaspora
* des textes *inédits*, des traductions *nouvelles*, des dossiers *originaux* sur de grands créateurs et auteurs (Komitas, Lubin, Varoujan, etc...)
* Moderne, attrayante, ANI fait revivre le passé et découvrir le présent
* des signatures prestigieuses à côté de jeunes auteurs
* un comité de soutien composé des plus hautes personnalités du monde politique et des arts.

«Les peuples existent quand ils le veulent et cela peut-être envers et conte tout. Le peuple arménien est un de ceux là. Vous êtes doux et tenaces, et votre culture riche et profonde. ANI pourra être le messager qui nous apprendra plus sur vous et fera mieux comprendre votre peuple aux Français».

Costa GAVRAS Directeur de la Cinémathèque Française

«ANI forteresse, capitale des Bagratides, prodigieux centre culturel et témoin d'une architecture sobrement raffinée... ANI, sur la grande route d'Arménie renaît de ses ruines pour parrainer ce chemin entre la francophonie et une culture millénaire... jusque dans sa modernité».

Henri VERNEUIL Ecrivain et Cinéaste

«Le Centre de Recherches sur la Diaspora Arménienne a pris l'heureuse initiative de fonder une revue bi-annuelle, intitulée ANI. Cette publication semestrielle apportera à la connaissance du grand public cultivé, arménien et étranger, les différents aspects culturels et artistiques du passé en même temps que les travaux des écrivains et artistes contemporains. Je souhaite qu'elle trouve auprès de nos compatriotes l'accueil et le soutien qu'elle mérite».

Sirarpie DER NERSESSIAN Historienne de l'Art

«Je suis heureux de la parution d'ANI, revue culturelle arménienne d'expression française, qui nous manquait, et je vous félicite de cette initiative. J'ai souvent pensé que la cause arménienne, l'histoire de son peuple et sa destinée ne nous étaient pas assez connues. je suis donc particulièrement heureux de votre initiative».

Bernard KOUCHNER Président de Médecins du Monde

France 135 FF — Europe 145 F — Canada et autres pays 160 F

Prix Franco de Port par avion

Adhésion au « CLUB ANI » (*invitations pour des animations et conférences-débats avec des personnalités du monde littéraire et artistique*) 300 F.

Envoyez vos nom et adresse avec un chèque à l'ordre du CRDA au : CRDA 36, rue de Trévise, 75009 Paris — tél. 42 46 05 58

Fonds A.R.A.M

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
17
MARDI
17 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 16.248 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 61e ANNÉE — No 16.248

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՊՐՈՍ

ԿԻՊՐԻԱՆՈՒ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՄԱԿ-Ի ԾՐԱԳԻՐԸ

Կիպրոսի Հանրապետութեան Նախագա... մերժեց ՄԱԿ-ի ընդհ. քարտուղար Փէ...եզ տէ Քուէյյարի ծրագիրը, որ ուրիշ ...ան չէր եթէ ոչ Թրքական ծրագիր մը, առաջարկուած Թուրք կիպրացի պարագլուխ Ռաուֆ Տէնքթաշի կողմէ եւ ...ուած ՄԱԿ-ի քարտուղարին կողմէ: Կիպրիանուի նախապայմանն է որ ոչ մէկ Թուրք զինուոր մնայ կղզիին մէջ (30 հազար են), նախքան բանակցութիւններու ...իլը: Նախագահը նաեւ կառչած կը ...մնայ երեք տարրական սկզբունքներու. - Ա) Ռեւէ Կիպրացի իրաւունք պէտք է ունենայ հաստատուելու ո՛ւր որ ուզէ եւ ազատօրէն հոս - հոն երթալու, Բ) Սեփականատէր ըլլալ ո՛ւր որ ուզէ եւ Գ) Միջազգային երաշխաւորութեանց գործադրութիւնը: Կիպրիանու երեք լուծում ալ առաջարկած է.- Միջազգային ժողով մը, որ հետեւեալ հարցերը քննէ.- Օտար բանակներ, բնակչութեան հարցեր եւ վերը յիշուած երեք ազատութիւնները: ՄԱԿ - Թրքական առաջարկը կը նախատեսէ չէ...զք եւ ոչ - ուղեկից դաշնակցային Հանրապետութիւն մը հիմնուած նախագահական դրութեան մը վրայ որ ունենայ ...կու ինքնավար Պետութիւն:

ՁԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐԽԷ ԼՈՒԻՍ ՊՈՐԺԷՍ, արժանթինցի ...ծ բանաստեղծը, որ լատին - ամերիկեան գրականութեան «փարոսը» կը նկատ...ի մեռաւ 87 տարեկանին, Ժընեւի մէջ ուր կ՚ապրէր տարիներէ ի վեր: 55 տարեկանին է, որ պիտի կուրնար եւ նուազ ...արտադրէր: Իր ամէնէն յատկանշական նկատուած գործերը գրած էր աւելի առաջ, ինչպէս՝ Անէքթներ, փիէսխոններ ...եւայլն: Ինք, ինքզինքը շատ լուրջի չէր ...առներ, կ՚ըսէր նոյնիսկ թէ չարժեր կարդալ գրածը: Ակնարկելով Ռոժէ Քայուա...ի կատարած թարգմանութիւններուն (իր քերթուածները) եւ իրեն նուիրուած ...եանի թիւին, յայտարարած էր՝ «Ֆրանսացիք հնարած են զիս»: Ինք է կրկին, որ ըսած է իրեն համար՝ «Հոմերոս եղած եմ, ի մօտոյ Ոչ Ոք պիտի ըլլամ, ինչպէս Ոդիսեւս, ի մօտոյ ամէն մարդ պիտի ըլլամ, մեռած պիտի ըլլամ»:

100-էն 200 ՀԱԶԱՐ հոգի համախմբուած են Պաստիյի հրապարակը «էՍ - Օ - էՍ Ռասիզմ»ի կազմակերպած մեծ տօնակատարութեան: Բուն թիւը կարելի չէ ճշդել նման պարագաներու, ըստ աղբիւրներու կը տարբերի: Այս յաջողութիւնը ...է բաւած սակայն որ կազմակերպիչները մէկ միլիոն ֆրանքի բաց չունենան, հասկնալ եղած բոլոր օժանդակութեան եւ ...տրուած նպաստներուն Պետական թէ այլ:

ԱՆՐԻ ԹՈՄԱ ֆրանսացի գրագէտ, բանաստեղծ եւ ամէնէն հաւատարիմ բարեկամը Շահան Շահնուրի, որու այնքան էջեր նուիրած է, Ֆրանսական Ակադեմիայի բանաստեղծութեան 1986-ի մրցանակը ստացաւ (50 հազար ֆրանք):

ՊԵՆԻ ԿՈՒՏՄԱՆ ճազի ծանօթ դէմքը մեռաւ առջի օր, 77 տարեկանին:

ՎԵՐՏԵՕՆԻ ճակատամարտի 70ամեակին առթիւ, Նախագահ Միթերան ողեկոչեց նաեւ Ռոպէր Շումանը, վասնզի, ըսաւ Նախագահը, Եւրոպայէն դուրս չկայ փրկութիւն: Աւելի առաջ ալ, Մոն տը Մարսանի մէջ է, որ յիշած է թէ կարելի չէ քանդել ձախին բոլոր իրագործումները:

ՎԱՐԻՆ - ՍԱՔՍԻ ընտրութիւնները տեղի ունեցան Կիրակի, եւ վերջնական արդիւնքները ծանօթ չըլլալով հանդերձ Երկուշաբթի առտու, կը կարծուէր թէ Քոհլի մտահոգութիւնները ի դերեւ ելած են, որովհետեւ իր կուսակցութեան - քրիստոնեայ - դեմոկրատ - կորուստը նուազ է քան նախատեսուածը: Այս արդիւնքները կարեւոր են իբրեւ խորհըր - դանիշ, քանի որ Յունուարին տեղի կ՚ունենան երեսփոխանական ընտրութիւնները:

ԿՈՎ ՄԸ, որ ըստ երեւոյթին քաղաքական վարչակարգերէ լուատեղեակ չէ, արեւմտեան - Գերմանիայէն արեւելեան - Գերմանիա կ՚անցնի ազատօրէն արածելու համար: Սահմանագլուխի պահակները կ՚անդրադառնան եւ իրար անցած լուր կու տան Գիւղատնտեսութեան նախարարութեան, որ կը քննէ հարցը եւ կը յանգի այն եզրակացութեան թէ իրեն չի վերաբերիր, ու կովուն հարցը 11 նախարարութենէ անցնելէ ետք, մէջն ըլլալով Արտաքին նախարարութիւնը, կ՚որոշուի տեղեկացնել արեւմտեան - Գերմանիոյ արեւելեան - Գերմանիա դոնուող մնայուն պատուիրակութեան, որ իր կարգին լուր կու տայ Պոն: Ի վերջոյ, երկու շաբաթ յետոյ, կովը կը ներդարձէ, բայց փախուստին պատիժը կը կրէ: Արդարեւ այն վախով թէ հետը վիրիւս մը (համայնավա՞ր) կրնայ բերած ըլլալ, կը սատկեցնեն...:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՅՈՒՆԻՍ - 10 - 12)

«ԴՆԵՊՐ» - «ԱՐԱՐԱՏ» ԽԱՂԸ (*)

Խորհրդային 49-րդ ախոյենութեան հերթական հանդիպումին «Արարատ» Յունիս 8-ին կը հիւրընկալուէր Դնեպրոպետրովսկի մէջ, տեղւոյն «Դնեպր» խումբին կողմէ եւ 1-ի դէմ 2 կէտով կը պարտուէր անկէ: Խաղին արդիւնքը կրնար ուրիշ ըլլալ, եթէ Երեւանցիները նկատի ունենային այն պարզ ճշմարտութիւնը, թէ մրցում մը կը տեւէ 90 վայրկեան եւ թէ պէտք է պայքարիլ մինչեւ վերջին երկ - վայրկեանը, մինչեւ իրաւարարին վերջին սուլոցը: Արդարեւ, խաղի 14-րդ վայրկեանին Երեւանցիները դաշտի տէ - րերու բերդի հրապարակին մօտերը ազատ հարուածի իրաւունք ձեռք ձգած են: Համլետ Մխիթարեան սքանչելի հարուածով մը գնդակը մխրճած է «Դնեպր»ի բերդին վերի աջ անկիւնը: Այդ պահէն սկսեալ «Արարատ»ի տղաքը հակագրոհներով կըրցած են պահել խաղին ղեկը իրենց ձեռքը, իսկ հիւրընկալողները փորձած են փոխել խաղին ընթացքը: Մինչեւ 74-րդ վայրկեանը անոնց բոլոր ճիգերը ապարդիւն մնացած են: Երեւանցիներու յետապահները յատակ եւ անսխալ խաղարկութիւն մը ցուցաբերած են: Սակայն 74-րդ վայրկեանին դաշտին տէրերը յաջողած են հաւասարեցնել հաշիւը: Քիչ անց, «Արարատ»ի երիտասարդ յառաջապահ Յովհաննէս Պօղոսեան, առանձին պատնուելով հանդերձ մրցակիցի բերդապահին հետ դէմ դիմաց, չէ կրցած կոլ մը նշանակել: Կարծուած է, որ հանդիպումը այդ արդիւնքով վերջ կը գտնէ, մանաւանդ որ լուսատախտակին վրայ ժամանակը սպառած է: Երեւանցիները պահ մը կեցած են, մոռնալով որ խաղին աւարտը կ՚ազդարարէ իրաւարարը: Ասկէ օգտուելով դաշտին տէրերը վերջին երկվայրկեաններուն նշանակած են յաղթական կոլը: Դառն, բայց ուսանելի պարտութիւն կրած են Երեւանցիները, որոնք վերջին քանի մը հանդիպումներուն կարծէք վերագտած ըլլալ կը թուէին իրենց խաղարկութիւնը եւ յոյսեր կը ներշնչէին իրենց հազարաւոր համակիրներուն:

(*) Խաղին արդիւնքը տուած էինք «Յառաջ»ի Յունիս 10-ի թիւով:

ՄՈՒՆՏԻԱԼԻ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ՝ ՄԵՔՍԻԿՕ

Անկասկած աշխարհի ամէնէն հմայիչ քաղաքներէն մէկն է Մեքսիկօ: Սակայն քաղաք մըն է ան, որ այսօր աւելի կը նմանի ընդարձակ քաոսի մը, իր շինութիւններու, պողոտաներու եւ ինքնաշարժերու անհեթեթ իրարանցումով: Այս քաղաքը ամէն օր վերստին կը կառուցուի սպաննելով յիշողութիւնը, քանի որ յաջորդաբար կ՚անհետանան անցեալի թաղերը, պարտէզները եւ պողոտաները. անոնք բոլորն ալ կը ջնջուին, տեղ տալու համար կառուցումի չահարեր թափին: Այս մարզին հետամուտ անձերը բացայայտ կերպով կ՚անտեսեն այն պարագան, թէ Մեքսիկօ մայրաքաղաքն է աղքատ երկրի մը: Հոն անձնական ինքնաշարժեր մեծագոյն տեղը կը գրաւեն փոխադրու - թեան մէջ, անշուշտ ի վնաս հասարակաց փոխադրամիջոցներու ցանցին: Այս քաղաքին մէջ կը տեսնես հարիւր հոգիէ բաղկացած պոչ մը, որ հանրաշարժի կը սպասէ, եւ այս վերջինը արդէն լեցուն կը հասնի:

Մեքսիկոյի նոր բնակչութիւնը հետըզհետէ կը կորսնցնէ հին քաղաքին պատկերը, որ կը ջնջուի օրէ օր: Դժուար է առօրեայ կեանքը հոս: Խենթութիւն է քաղաքին մէկ կողմէն միւսը երթալու փորձ մը ըլլել: Իսկ երբ պատահի որ - յաճախ անակնկալ կերպով - անձրեւէ, կատարեալ աղէտի մը ականատես կ՚ըլլաս: Ու շատ կ՚անձրեւէ այս քաղաքին մէջ. ամառը անձրեւներու երկար շրջան մըն է: Ու անգամ մը որ անձրեւէ, ամբողջ քաղաքը ահաւոր իրարանցում մը կ՚ապրի, այնպէս, թէ երբեք անձրեւած չըլլար: Ազդալոյսերը անգամ կը մոռնան կարգ ու կանոն, եւ ժամուան մը ճամբան երեք ժամ կը տեւէ: Բազմաթիւ փողոցներ կ՚ողողուին. կոյուղիներու բերանները, որոնք կոչուած են անձրեւու ջուրերը պարպելու, կը սկսին փսխել, դուրս տալով սեւ ջուրեր: Սակայն յաջորդ օրը քաղաքացիները այդ մասին չեն մտածեր այլեւս:

Օդը ուղղակի անշնչելի է հոն, աղմուկը անտանելի, սակայն այլ փորձանքներ տակաւին ամէն քայլափոխի դարանակալ կը սպասեն: Անցեալին մէջ կազի պայթում մը բազմաթիւ զոհեր պատճառած էր. պատճառներէն մէկը նկատուած էր անփութութիւնը. սակայն փորձանքը դարձեալ ներկայ է միշտ, քանի որ գործարան մը կը մնայ քաղաքին սահմաններուն մէջ ու կը պատահին կազի վտանգաւոր ծորումներ:

1985, Սեպտեմբեր 19-ի երկրաշարժը փաստած էր թէ քաղաքացիները կ՚ապրէին վտանգի սպառնալիքին ենթակայ: Բնակիչները անմիջապէս գործի անցած էին աճապարանք հնչեցնելու եւ վիրաւորները փրկելու համար: Իսկ կառավարութիւնը աւելի եւս կը բարդացնէր կացութիւնը, տարի մը առաջ, կազի պայթումէն մերժած էր արդէն բազմաթիւ երկիրներու օժանդակութեան առաջարկը, ըսելով, թէ բաւարար միջոցներու տէր է կացութիւնը դիմագրաւելու համար: Նոյն կեցուածքը նաեւ երկրաշարժի պարագային: Զորս օր ետք պէտք կ՚ըլլար սակայն յետքայլ ընել եւ պարզել փորձանքին ահաւորութիւնը: Պատահարը այնքան ծանրակշիռ էր, որ կարելի չէր քօղարկել: Սակայն ծանր կը կշռէր նաեւ արժանապատուութեան հարցը. այսօր տակաւին տասն անգամ նուազ կը տրուի զոհերու թիւը պաշտօնական աղբիւրներու կողմէ: Մինչ պետական պաշտօնատարներու գաղտնօրէն յայտնածին համաձայն մեռեալներու թիւը 50 - 60 հազարի միջեւ է:

Երբ երկրաշարժ մը կը կործանէ նոյնիսկ այդ նկատումով շինուած շէնքեր ու տակաւին հիւանդանոցներ, դպրոցներ ու գանգուածային բնակչութեան կառոյց - ներ, յաճախ բուն պատճառը անհոգու - թիւնն է: Շատ յայտնի է, որ Մեքսիկօ երկրաշարժի հաւանականութիւնը բարձր գօտիի մը մէջ կը գտնուի:

Երկրաշարժին յաջորդող շաբաթներուն շարունակ պարզուեցան խռովիչ տեսա - րաններ, փրկութեան տեսարաններ, անյոյս պարագաներու մէջ փրկուածներ, ամբոխը որ պատրաստ էր օժանդակելու, այս բոլորը կը ստեղծէին տարօրինակ - տխուր ու միաժամանակ ուրախ - մթնոլորտ մը: Օր մը պիտի գրուի այդ օրերուն պատմութիւնը: Միայն պէտք չէ որ ան գրուի պաշտօնական ոճով, անով՝ որ երբ կ՚ըսուի թէ փէսօ-ն պիտի չարժեզրկուի, մարդիկ կը հասկնան, թէ անմիջական է արժեզրկումը: Կամ երբ կ՚ըսուի, որ սնունդանիւթերու կամ վառելանիւթի գիները յաւելում պիտի չկրեն, ժողովուրդը անմիջապէս կը սկսի մթերելու ինչ որ կը գտնէ:

Արդեօք այդ պատմութիւնը գրողները պիտի յիշե՞ն նաեւ զգացական այն տեսարանը, որ պարզուեցաւ քանի մը օր ետք օդակայանին մէջ: Արդարեւ, միջազգային փրկարար խմբակներու միջեւ Ֆրանսականը հերոսական բացառիկ դիրք մը ստացած էր: Մեքսիկացիները կ՚ուզէին պուլտոզըրով մաքրել փլատակները, մինչ Ֆրանսացիներ գետնուղիներ կը բանային, երբ կը ճշդէին զոհի մը գոյութիւնը անոնց տակ: Գործելակերպ մը, որ աւելի դանդաղ էր ու բարդ, սակայն աւելի արդիւնաւոր: Երբ խմբակներու միջեւ անհամաձայնութիւնը կը սաստկանայ, կառավարութիւնը - ոչ - պաշտօնական ճամբով - կը տեղեկացնէ Ֆրանսացի փրկարարներուն, որ իրենց պարտականութիւնը լրացած է: Ու մինչ կը մեկնէր Ֆրանսացի խմբակը, մեծ բազմութիւն մը կուգար օդակայան ողջերթ մաղթելու եւ մեծ պաստառներով ըսելու. - «Խնդրենք, մի՛ մեկնիք տակաւին. կեանքը անցագիր չունի»:

MUNDIAL

Ուրբաթ օր, (Ե.) խումբէն Դանիա յաղթեց Գերմանիոյ (2 - 0), մինչ Ուրուկուէյ եւ Սկովտիա հաւասար մնացին (0 - 0), ինչ որ կը բաւէր Ուրուկուէյի համար:

Շաբաթ օրուան հանդիպումէն ետք, Կիրակի կը սկսէին ութերորդ աւարտականները: Մեքսիքա յաղթեց Պուլկարիոյ (2 - 0), բայց օրուան «պելժիական պատմութիւնն էր»՝ Խորհ. Միութեան պարտութիւնը Պելժիայէն, երկարաձգումներէ ետք՝ (4 - 3): Խաղը վերջ գտած էր հաւասար՝ (2 - 2): Խորհ. Միութիւնն ուրեմն, դուրս կը մնայ մրցաշարքէն, իսկ Մեքսիքա, քառորդ աւարտականներուն կը մրցի Մարոք - Գերմանիա հանդիպումին յաղթականին հետ:

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՈՂ ՅԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԻՆՃԻԿԵԱՆ

Աշխարհակալութիւնը ոչ միայն խաղաղութեան ու համակեցութեան երդուեալ թշնամին է այլեւ ցեղասպանութիւնն ու շովինիզմը չարունակ սնուցանող այն պարարտ միջավայրը, ուր կը կրկնուին մարդկութեան մեծագոյն ողբերգութիւնները՝ ցեղասպանութիւն ու ափարթայդը: Արդարեւ Հայկական ցեղասպանութեան յաջորդեցին Հրէականն ու խմերականը: Այսօր իրաւագուրկ վիճակի մէջ կը գտնուին եւ չարունակական հալածանքի մէջ ԱՄՆ-ի եւ Հարաւ - Ափրիկեան Հանրապետութեան կարմրամորթ ու սեւամորթ բնիկները:

Այսպիսով, չպատժուած յանցագործութիւնը աներկբայօրէն կ'ունենայ եւ տակաւին պիտի ունենայ մարդկային քաղաքակրթութեան համար վնասակար եւ տխուր հետեւանքներ: Եւ քանի դեռ գոյութիւն ունի ուրիշ ժողովուրդներ հնազանդեցնելու եւ հպատակեցնելու մարմաջը՝ ծաւալապաշտ ու նուաճողական քաղաքականութիւնը, եւ այն ալ ազգաբնակչութիւնը ոչնչացնելու գնով, հնարաւոր են նորանոր մեծ ու փոքր եղեռններ...:

Ժամանակակից քաղաքակրթութեան զարգացման տրամաբանութեան հակասող այս յանցագործութիւնները պէտք է դատապարտուին, եւ պայքարը անոնց դէմ երբեք պէտք չէ կասի: Եւ որպէսզի պահպանուի աշխարհի ու գգաստ վիճակը, անհրաժեշտ է երբեք թոյլ չտալ որ մոռցուին անցեալի դասերը:

Նիւրնպէրկեան դատավարութեան Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներու գլխաւոր դատախազի տեղակալ Ռ. Քեմփնէրը արեւմտագերմանական հանդէսի մը մէջ գրած է. - «Այն ջարդէն, որու հետեւանքով զոհուեցաւ մէկուկէս միլիոն հայ, ընդամէնը քսան տարի կը բաժնէ վեց միլիոն Հրեաներու ոչնչացումը: Ահա թէ ինչո՛ւ այսօր ալ հրատապ է ընդհանուր ճանաչումը այն մասին, որ մարդկութեան հանդէպ կատարուած ամէն մէկ յանցագործութիւն, կատարուած նոյնիսկ Պետութեան կողմէ, կարելի է եւ պէ՛տք է վճարկուի այլ պետութեան մը, կամ անոր քաղաքացիներուն կողմէ»:

Ֆաշիզմի դէմ տարած յաղթանակի 40-ամեակի տօնակատարութեան օրերուն գերման նէօնացիները բարձրաձայն կը փայփայէին նախկին սահմաններուն մէջ ռայխը վերականգնելու յոյսերը: Անոնք, անշուշտ, հարազատ կը մնան իրենց տխրահռչակ Ֆիւրէրի ծաւալապաշտական քաղաքականութեան:

Կարծելով, որ մարդկութիւնը մոռացութեան մատնեց Հայկական ջարդերը, Հիթլէր մերձաւորներու շրջանին մէջ այսպէս ներկայացուցած էր իր ապագայ գործունէութեան ծրագիրը, «մենք պէտք է զարգացնենք մարդազուրկ ընելու թեքնիքը: Եթէ ինծի հարցնէք, թէ ինչ կը հասկնամ «մարդազուրկ» բառէն, կը պատասխանեմ, որ նկատի ունիմ որոշ ցեղային միաւորներ ամբողջութեամբ մէջտեղէն վերցնել: Եւ այս ան է, զոր մտադիր եմ իրականացնել. կարճ խօսքով իմ հարցն է...: Ես իրաւունք ունիմ ցած ցեղերէ ոչնչացնել միլիոնաւորներ, որոնք կը բազմանան ճճիներու պէս: Անշուշտ այդ «խնդիրն» իսկ կ'իրականացնէին Ֆաշիստ պարագլուխներ տարբեր երկիրներու մէջ, տարբեր ձեւերով: Խորհ. Միութեան տարածքին վրայ սլաւ ժողովուրդները պէտք է կամ ոչնչացուէին, կամ օգտագործուէին որպէս ստրուկներ: Ամբողջ Եւրոպայի մէջ պէտք է լուծուէր «հրէական խնդիր»ը: Նիւրնպէրկեան դատավարութեան ժամանակ մեղադրական փաստաթուղթերու մէջ հրապարակուեցաւ նաեւ ապահովութեան ոստիկանութեան պետին յղուած Կէօրինկի գաղտնի նամակը, ուր ըսուած էր. - «որպէս լրացում ձեզի հաղորդուած՝ 1939 Յունուար 24-ի առաջադրանքին, հրէական հարցը լուծել արտագաղթի կամ պարպումի ժամանակակից պայմաններուն համապատասխան ամենայարմար ձեւով: Այսու ձեզի կը յանձնարարեմ կազմակերպչական, գործնական եւ թէքնիք առումով նախապատրաստական ամբողջ գործը՝ հրէական ջարդը Գերմանիոյ ենթակայ Եւրոպայի ամբողջ տարածքին վրայ վերջնականապէս լուծելու համար»:

Ակամայ կը յիշես ֆաշիստ գործիչներու ուսուցիչներուն՝ երիտ թուրք պարագլուխներու կարգադրութիւնները Հայերու վերաբերեալ, եւ մասնաւորապէս, Թալէաթ, Էնվէր, Ճէմալ փաշաներու 1915-ի առաջին հրամաններէն մէկը, ուր կ'ըսուի. - «Օսմանեան հպատակ հինգ տարեկանէն վեր բոլոր Հայերը քշել բնակավայրերէն եւ ոչնչացնել»: Հիմնաւորելով հայահալած քաղաքականութիւնը, երիտթուրքերու պարագլուխ Թալէաթ փաշան Ամերիկայի Մ.-Նահանգներու դեսպան Մորկընթաուին յայտարարած է. «Անատոլուի մէջ այլեւս հայ տեսնել չենք ուզեր: Բացի անապատէն, անոնք ոչ մէկ տեղ պէտք է ապրին»: Նման «հիմնաւորում»ներ կատարուած են բազմիցս եւ այսօր ալ գրականութեան մէջ կարելի է հանդիպիլ անոնց կրկնութիւններուն: Կարելի չէ համաձայն չըլլալ անգլիացի պատմաբան Ք. Ճ. Ուօքերի հետ, որու կարծիքով փանթուրքիզմը եւ նացիզմը երկուքն ալ «կը պաշտպանեն բարձր ցեղի հասկացութիւնը եւ կը միտին ոչնչացնելու բոլոր անոնք, որոնք չունին այդ պատկանելիութիւնը»: Այս գնահատումը միանգամայն անաչառ է եւ անառարկելի՝ գիտական ու քաղաքական առումով:

Կարելի չէ, ի հարկէ, չարունակել բոլոր ցեղասպանութիւններու պատմութեան զուգահեռ կամ համեմատական շարադրանքը: Ուստի, քննենք յատկապէս Օսմանեան կայսրութեան տարածքին կատարուած հայկական ցեղասպանութիւնը՝ մեկնակէտ ունենալով գիտականօրէն հիմնաւորուած դրոյթները:

Նմանօրինակ քննութիւնը անհրաժեշտ է յատկապէս հակահայկական ու հակասովետական քարոզչութիւնը նկատի ունենալով, զոր այսօր կը ծաւալեն փանթուրքիզմի գաղափարաբանները, ժխտելով ընդհանրապէս կանխամտածուած ցեղասպանութեան փաստը:

Ճիշդ նոյնպիսի քաղաքականութիւն որդեգրած էին երիտթուրքերը: Դեռ 1916-ին անոնք հրատարակած էին յատուկ գրքոյկ մը, ուր ամէն բան շրջուած էր եւ հայկական կազմակերպութիւնները կը մեղադրուէին Թուրքերու կոտորելու յանցանքով: Եւ աւելի քան 70 տարի է, նոյն կեղծարարութիւնը կը շարունակուի պետական ու գիտական կազմակերպութիւններու լայն հնարաւորութիւններու, մամուլի, դիւանագիտական մարմիններու եւ այլ միջոցներու օգտագործումով: Հատորներ լոյս կը տեսնեն ուր փորձեր կը կատարուին զանազան «փաստաթուղթ»երու, «արխիւային նիւթ»երու, ինչպէս նաեւ հայկական ծագումով թուրք քաղաքացիներու «յայտարարութիւն»ներու հիման վրայ ցոյց տալ, թէ հայկական հարցը մտացածին է, անցեալի մէջ մեր ժողովուրդներու փոխ - յարաբերութիւնները եղած են բնականոն, իսկ Առաջին Աշխարհամարտի տարիներուն կազմակերպուած «տեղահանութեան մէջ ոչ սպանդի փափաք կար, ոչ ալ սպանդի արդիւնք, - կը գրէր թուրք պատմաբան Է. Զ. Քարալ: - Բայց հայկական կոմիտէներու աշխատանքով այն տպաւորութիւնը գործուեցաւ, որ սպանդ պատահած էր» («Մարմարա», 14 - 10 - 1981): Թուրքիոյ Արտաքին Գործերու նախկին նախարար Թիւրքմէն ոչ միայն կը բացառէ Եղեռնի փաստը, այլեւ, զայն կը նկատէ Հայերու «սեւեռուն գաղափար»: Ըստ «Հիւրրիյէթ» թերթի յայտարարութեան, վերջին զինուորական յեղաշրջումէն յետոյ Պետութեան ղեկավարները որոշած են, թէեւ յապաղումով, սակայն լրջօրէն ուսումնասիրել «հայկական թղթապանակ»ը: Երբեմն այդ աշխատանքներուն կը մասնակցին նաեւ Պետութեան ղեկավարը եւ ազգային ապահովութեան խորհուրդի անդամները:

Այսպիսով, թէեւ հակահայկական քարոզչութեան մասնակիցները կը փոխուին, սակայն «հայկական թղթապանակ»ը հետեւողականօրէն կը լրացուի նորանոր կեղծիքներով: Ժողովուրդներու մնայուն Ատեանը, որ ստեղծուած է 1979-ին, շարք մը միջազգային հարցեր քննարկելէ ետք 1984 Ապրիլին Փարիզի իր հերթական նիստին անդրադարձաւ նաեւ Հայկական հարցին: Թուրքիա մերժած էր Ատեանի հրաւէրը ու ներկայացուցիչ չէր ուղարկած: Քննարկուող հարցին վերաբերեալ տասը զեկուցումներ լսուած էին: Անոնցմէ մէկն ալ Անգլիայի արտաքին քաղաքականութեան հիմնարկին կողմէ մամուլին մէջ հրապարակուած «9 հարց, 9 պատասխան»ի մասին յատուկ հաղորդումն էր:

Ատեանի դատավճիռը կ'արձանագրէ տասնեակ տարիներու ընթացքին Հայկական հարցի քննարկման փաստը եւ այն կը բացատրէ անով, որ «Թրքական բոլոր կառավարութիւնները 1915-էն ի վեր կը մերժեն Հայկական ցեղասպանութեան մեղադրանքները»: Ատեանը կը վճռէ, որ «Հայ ժողովուրդի մեղադրանքը ցեղասպանութեան մասին հիմնաւորուած է եւ հաստատուած»: Աւելին. բազմաթիւ պետական, քաղաքական ու հասարակական գործիչներ չատ յաճախ զուգահեռներ կը գծեն հայկական ցեղասպանութենէն մինչեւ ֆաշիստ յանցագործութիւնները, յանգելով կարեւոր այն եզրակացութեան, թէ չպատժուած առաջին յանցագործութեամբ բացուած է երկրորդին ճանապարհը:

Թուրք ժողովուրդի պատմութեան հետ թեթեւակի ծանօթութիւն մը անգամ բաւական է համոզուելու, որ Օսմանեան կայսրութեան ստեղծումէն ի վեր անոր հպատակները բացայայտօրէն կը բաժնուէին երկու կարգի՝ լիիրաւ, կամ իրաւազուրկ:

Մարքսական ընկերային հոգեբանութեան հիմնական դրոյթներու համաձայն, երկրի տիրող շրջաններու քաղաքականութեամբ պայմանաւորուող խմբական եւ անհատական վարքագծի պատճառները ամէնէն առաջ պայմանաւորուած են տուեալ հասարակարգի արտադրաեղանակով, հասարակական փոխ - յարաբերութիւններու բնոյթով, հասարակական գիտութեան զարգացման աստիճանով: Պատմականօրէն փոփոխումի ենթակայ այս գործօններն իրենց հիմնական գիծերով անփոփոխ մնացին Օսմանեան կայսրութեան ամբողջ պատմութեան ընթացքին եւ ունեցան վճռական ազդեցութիւն հսկայական երկրի հասարակական կեանքի պահպանողականացման վրայ: Ընկերային պայմաններու եւ գործօններու շարքին մէջ որոշիչ դեր խաղացին ռազմա - աւատական օրինակարգը եւ անոր գլխաւոր հիմը հանդիսացող թուրք վերնախաւի տիրապետութիւնն ու քաղաքականութիւնը, ինչպէս նաեւ մահմետական կրօնքի անառարկելի ազդեցութիւնը ընկերային ու քաղաքական յարաբերութիւններու վրայ:

Իսկ ի՞նչ որոշակի գործօններ կամ պատմական պայմաններ ստեղծեց ու ձեւաւորեց յիշեալ իրավիճակը Օսմանեան կայսրութեան մէջ:

Ամէնէն առաջ՝ թուրք վաչկատուն ցեղերու յաղթարշաւները դէպի Արեւմուտք եւ անոնց հասարակական հետեւանքները 16-րդ դարու կէսերուն, երբ բազմաթիւ Պետութիւններու փլատակներուն վրայ բարձրացաւ օսմանեան բռնապետութիւնը:

Յաղթողի իրաւունքով թուրք նուաճողները իրենց ենթարկեցին տեղական ժողովուրդները, ներմուծեցին իրենց օրէնքները, զէնքի ուժով հաստատեցին գերիշխանութիւն:

Մինչեւ 17-րդ դարու կէսերը պատերազմն էր անոնց հարստութեան հիմնական աղբիւրը, ինչպէս նաեւ հպատակ ժողովուրդներու վրայ դրուած հարկերն ու տուրքերը, մշտական երեւոյթ դարձած բռնագրաւումներն ու թալանը: Դարեր շարունակ գոյութիւն ունեցող այդ փոխ - յարաբերութիւնները սովորական ու օրինական դարձուցին հպատակ ժողովուրդներու՝ ռայայի իրաւազուրկ վիճակը եւ տիրապետողի արտօնեալ, լիիրաւ ըլլալու հանգամանքը: Այդ ամէնը հիմ դարձան թէ՛ համապատասխան քաղաքականութեան եւ թէ՛ հասարակական մտայնութեան ձեւաւորման: Ինչպէս յայտարարած է երիտթուրքերու ղեկավարներէն Ճենապ Շահապէթթինը, երկիրը գրաւած էին Թուրքերը, անոնք ալ պէտք է պաշտպանէին ու կառավարէին զայն, «ոչ մահմետական հպատակներուն թողլով առեւտուրը եւ տնտեսութիւն վարելը»: Աշխատանքի նման «հասարակական բաժանում»ը (մէկը կը հրամայէ, միւսը կը կատարէ) պահպանուեցաւ կայսրութեան գոյութեան ամբողջ շրջանին եւ հանդիսացաւ անոր պատմութեան ընկերային հիմնական գործօններէն մէկը:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

ԿԱՄՊԷԹԹԱ ԵՒ ԻՐ ԳԱՂՏՆԻ ՍԷՐԸ

Ֆրանսայի ո՞ր քաղաքը, ո՞ր գիւղը չունի Կամպէթթայի անունով մկրտուած իր հրապարակը կամ պողոտան: Արմատական գաղափարականին հիմնադիր ու Նափոլէոն Գ.ի հակառակորդ այս անձը, որ պաշարման տակ գտնուող մայրաքաղաքէն կը հեռանայ օդապարիկով մը, դարձած է Հանրապետութեան աստուածը: Ժողովրդավարութեան մօրուաւոր այս առաքեալը սակայն այլ մըն է նաեւ. հետեւեալ տողերը կը պատմեն սիրոյ պատմութիւն մը, որ կը սկսի 1872-ի ապրիլեան երեկոյ մը, արուարձաններու չոգեկառքի մը մէջ...:

×

Սէվրի եւ Վիլ տ'Աւրէյի սահմանին վրայ համեստ արտաքինով պզտիկ տուն մը կայ: Ներկայի յարաչարժ ու աղմկոտ շրջանին, իսկ գիւղական է հոն շրջապատը. ո՛չ իսկ նշմարելի պիտի ըլլար այս տունը եթէ անոր առջեւ բարձրացած յուշակոթող մը չյիշեցնէր մեզի, թէ հոն ապրած ու մահացած է Լէոն Կամպէթթա: Ոչինչ փոխուած է հոն Դեկտեմբեր 31, 1882-էն ի վեր: Այդ եղերական գիշերէն, ուր լռեց յաւէտ ճարտասանին ձայնը: Հիւրասենեակին պատերուն վրայ քովէ քով երկու դիմանկարներ կը պատմեն սիրոյ մը մասին, զոր մահը կրցաւ միայն խորտակել: Կամպէթթայի նկարին քով կայ գեղեցիկ թուխ կնոջ մը նկարը, որուն նայուածքը ունի մելամաղձոտ երանգ մը: Ահա թէ ինչ մնացած է Լէոնի Լէոնէն. այն կնոջմէն, որ գրեթէ անծանօթ մնացած է ու իր կեանքի ընկերոջ մահէն ետք կամաւոր կերպով սուզուած մոռացութեան գիրկը:

Ի՞նչ տարօրինակ արկածախնդրութիւն, որ ծագում կ'առնէ քաղաքական հասարակաց գաղափարականէ մը: Որովհետեւ քաղաքականութիւնն է, որ քովէ քով կը բերէ այս երկու արարածները:

1870-ին երբ Նափոլէոն Գ. Սետանի մէջ պարտուած կը լքէ Ֆրանսան իր տխուր բախտին, եւ երբ կը թուի թէ վերջացած է ամէն բան, կը բարձրանայ ձայն մը, որ կը լարէ ուժերը, պահ մը յոյս կը ներշնչէ ամբողջ ազգին եւ յաղթանակի փոխարէն կը վերադարձնէ անոր արժանապատուութիւնը: Լէոն Կամպէթթայի ձայնն է այս: Եւ Հօթէլ տը Վիլի հրապարակին վրայ պաշարուած մայրաքաղաքէն օդապարիկով մը անոր մեկնումին ականատես բազմութեան մէջ կայ հիացիկ երիտասարդուհի մը, Լէոնի Լէոն: Այդ պահէն իսկ, ան ինքնիրեն կ'երդնու հանդիպիլ իր կուռքին. յեղակարծօրէն մեծ սէր մը ծնած է իր մէջ անոր հանդէպ:

32 տարեկան է Լէոնի. Կամպէթթայի տարիքը ունի: Թուխ է, կապոյտ, խորունկ աչքերով: Այդ տարիքին տակաւին վիպական խառնուածքի մը տէր է, եւ ի զուր չէ այս. ճակատագիրը միշտ զլացած է անոր իր ակնկալած զգացական ապրումը. բազմաթիւ փորձեր իր մէջ կուտակած են միմիայն յուսախաբութիւն: Կայսրութեան շրջանին միջոց մը կենակցած է ոստիկանապետի մը հետ: Յետոյ ապրած առանձնութեան մէջ: Եւ ահա քաղաքական հաւաքոյթի մը մէջ հիացումով կը դիտէ Կամպէթթան: Զկարենալով մօտենալ, կ'որոշէ գրել անոր: Եւ մօտ երկու տարուան մէջ այս վերջինս կը ստանայ դէզ մը նամակներ, լաւ շարադրուած, որոնց մէջ Լէոնի կատարեալ ջափում կ'արտայայտէ Կամպէթթայի ջատագոված գաղափարներուն: Միջոց մը ետք, երբ ան երեսփոխան կ'ընտրուի Ազգային Ժողովին, Լէոնի ամէն օր տեղ կը գրաւէ հանրութեան յատկացուած մասին առաջին շարքին վրայ:

Յետոյ կ'ունենայ այլ նախաձեռնութիւն մը: Ամէն օր նիստէն ետք, Կամպէթթա Վէրսայլէն Փարիզ կը դառնայ նոյն չոգեկառքով: Ու իրիկուն մը իր դէմը կուգայ նստիլ թուխ երիտասարդուհի մը, որ ժպիտ մը կ'ուղղէ իրեն:

Որքան ալ կլանուած ըլլայ Հանրապետութեան ծառայութեամբ, իտալացի իր խառնուածքը չուտով կը գրաւուի հմայիչ այս ուղեկիցին ներկայութեամբ: Օրերով նոյն կառախումբին մէջ նոյն

Fonds A.R.A.M

տեղը գտնել զայն, կասկած չի թողուր որ կուգայ յանկարծ իրեն համար: 1872 Ապրիլ 25, երբ շոգեկառքը Սէն Լազարի կայարանը կը հասնի, Կամպէթթա կ'առաջարկէ անոր բաժակ մը առնել միասին. Այս առաջին տեսակցութիւնը մտերմական գետնի վրայ կ'ըլլայ: Լէոնի բազմաթիւ մասեր կը յիշէ անոր ճառերէն. Կամպէթթա հրապուրուած է:

Յաջորդ օրը գիրքը կը վերադարձնէ շոգեկառքին մէջ: Կամպէթթա քայլ մը առաջ կ'երթայ ու կը բռնէ աղջկան ձեռքը: Յաջորդ օրը Լէոնի զայն կը հրաւիրէ իր տունը ընթրելու: Կամպէթթա կը հետեւի անոր. այլեւս երբեք պիտի չթողու զայն:

Սկիզբի շրջանին թէեւ Լէոնի կը պատմէր, թէ իրենց կապը աւելի մտաւորական բնոյթ ունէր, որոշ է, թէ Կամպէթթա աւելի մարմնական ցանկութեամբ մօտեցած է Լէոնիի: Սակայն հետզհետէ ան զգացական խոր ապրումներ կ'ունենայ, շնորհիւ երիտասարդուհիին սիրոյն: Ամէն օր կը գրեն իրարու: Ու գրեթէ ամէն օր Կամպէթթա կ'երթայ Լէոնիի Պոնափարթ փողոցի բնակարանը: Այս այցելութիւնները անշուշտ գաղտնի կը պահուին, նկատի առած Կամպէթթայի պաշտօնական դիրքը: Երբ պտոյտի կ'ելլեն միասին Պուլոնեի անտառին մէջ, միշտ ստուերոտ անցքերը կ'ընտրէ. նոյն նախազգուշութիւնները երբ թատրոն կ'երթան: Սակայն այս բոլորը չեն կրնար արգիլել, որ Փարիզ տեղեակ դառնայ այս յարաբերութեան:

Սակայն քանի մը ամիս ետք երբ Լէոնի երկչոտութեամբ կ'ուզէ հասկցնել թէ ժամանակն է թերեւս սիրոյ այսքան գեղեցիկ պատմութեան մը պաշտօնական հանգամանք տալու, Կամպէթթա կը խուսափի: Ի՞նչ պիտի ըսեն Հանրապետական իր բարեկամները, եւ միապետական հակառակորդները, եթէ ամուսնանայ կայսրութեան մէկ ոստիկանապետին նախկին սիրուհիին հետ:

Սակայն այս մերժումը չի նշանակեր թէ Կամպէթթայի սէրը կորսնցուցած է իր ջերմութիւնը: Արդէն միջոց մը ետք ինք է որ Լէոնիի ձեռքը կը խնդրէ: Ու ան կը մերժէ:

Լիովին ապրելու համար այս գեղեցիկ պատմութիւնը, որ կը գրաւէ ամբողջ իր մտածումը, Կամպէթթա հետաքրքիր աչքերէ կ'ուզէ հեռու պահել իր երջանկութիւնը: Փարիզի մօտ, Վիլ տ'Աւրէ, կը գնէ այդ փոքր տունը: Այլեւս պիտի կրնան ամէն մտահոգութենէ զերծ գլուխ - գլուխի միասին ըլլալ:

Հանրապետութիւնը, որուն համար շատ երկար կեանք մը չէին նախատեսեր, հետզհետէ կ'ընդունուի Ֆրանսացի ժողովուրդին կողմէ, ու Կամպէթթա այս յաղթանակին գլխաւոր դերակատարն է: Սակայն որքան կը ծաւալի իր ժողովրդականութիւնը, այնքան կ'աւելնան նաեւ իր թշնամիները: Անոնք մինչեւ իսկ զինք կ'ամբաստանեն բռնակալութեան միտումով: Անոնց առաջին շարքին վրայ կը գտնուի նախագահ Մաք - Մահոն:

1877, Մայիս 16-էն ետք երբ ան կը պարտադրէ իրեն հպատակիլ Մաք - Մահոնի, կը դառնայ հանրապետականներու պետը: Ճոխ ընդունելութիւններ կը սարքէ որոնց երբեք ներկայ չըլլար Լէոնի:

Միւս կողմէ Կամպէթթա կը կրկնէ ամուսնանալու առաջարկը: 1881, Նոյեմբեր 10-ին Հանրապետութեան նախագահը Ժ. Կրէվի կ'որոշէ Կամպէթթայի յանձնել Խորհրդարանի նախագահութիւնը: Թունաւոր նուէր մըն է սակայն այս: Այնքան կենդանի չէ Կամպէթթայի ժողովրդականութիւնը այլեւս ու դժուարութիւնները ոչ - արհամարհելի: 74 օր կը տեւէ այս պաշտօնը ու Կամպէթթա կը հրաժարի: Այս ձախողութիւնը չի վհատեցներ զայն. համոզուած է որ երկիրը շուտով պէտք պիտի ունենայ իրեն: 44 տարեկանին իր առջեւ կը բացուի յաղթանակի ճամբայ մը, մինչ այս Լէոնի հաւանած է ամուսնութեան: Ճշդուած է նոյնիսկ թուականը. յաջորդ տարուան սկիզբը տեղի պիտի ունենայ:

Վիլ տ'Աւրէյի պարտէզին մէջ աշունը ամառնային երանգներ ունի, կարծես երկինքը կ'ուզէ մասնակցիլ այս զոյգին երջանկութեան. ո՞վ կրնայ երեւակայել, թէ աղէտը վերահաս է: Նոյեմբեր 27-ին, Կամպէթթա որ յաջող նշանառու մըն է, պարտէզը կը մաքրէ իր ատրճանակը. յանկարծ բոց մը կը ժայթքի: Լէոնի կը հասնի ու իր բարեկամը կը գտնէ թեւը բռնած վիճակի մէջ. կը ժպտի ապահովեցնելու համար զինք: «Բան մը չէ, անհեթեթ արկած մը. գնդակը դաստակիս հանդիպեցաւ...»:

Անմիջապէս կանչուած բժիշկը կը հաստատէ թէ ծանրակշիռ բան չկայ, քանի մը օրէն պիտի անցնի: Կը պնդէ սակայն, որ վիրաւորը անկողինը մնայ: Ինչ որ կ'ըլլայ ճակատագրական սխալ մը. երկար ատեն պառկած մնալ պատճառ կ'ըլլայ աղիքային խցումի մը: Դեկտեմբեր 31-ի առաւօտուն յանկարծ կը վատթարանայ հիւանդին կացութիւնը: Պէտք կ'ըլլայ վիրահատել զայն, սակայն կանչուած մասնագէտները չեն համարձակիր որոշում մը տալու: Այդ շրջանին համար փափուկ միջամտութիւն է այդ ու յետոյ, հիւանդին անձը պատճառ կ'ըլլայ, որ վարանին պատասխանատուութիւն ստանձնելէ:

Նոյն գիշերը Կամպէթթան փրկելու բոլոր յոյսերը կը ցնդին: Լէոնի, որ 34 գիշերէ ի վեր կը հսկէ անոր քով, հեծկլտանքով կը փարի սնարին: Ձայնը, որ ամբողջ տարիներ պաշտպանած է արժանապատուութեան ու ազատութեան դատը, պիտի մարի յաւէտ: Վերջին խօսքը, զոր մահը պիտի սառեցնէ իր շրթունքներուն վրայ, սիրոյ վերջին կանչ մըն է, Լէոնիի անունը...:

Նոյն պահուն կէս գիշերը կը հնչէ. 1883-ի առաջին օրը կը սկսի:

Երկու ժամ ետք, աճապարանքով բաներ մը նետելէ ետք իր պայուսակին մէջ, գիշերով կը մեկնի Լէոնի Վիլ տ'Աւրէյէն, առանց վերադարձի յոյսն ունենալու: 12 տարիներու երջանկութենէ մը անհուն վիշտ մը մնացած է իրեն, որուն հաւատարիմ պիտի մնայ մինչեւ իր վերջին օրը:

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԱՆՏԻՊԻ

Յունիս 8 թուականին, Կիրակի, ժամը 14-ին չորս կառքերով շուրջ տասնեւհինգ Կարմիր Խաչուհիներ Պուա - Գոլոմպէն ճամբայ կ'ելլեն այցելելու համար Անտիպի Հանգստեան եւ մտաւորականներու տունը:

Ճամբորդութիւնը կ'ըլլայ ուրախ - զուարթ մթնոլորտի ստեղծումով եւ կը հասնինք Անտիպի, ուր՝ կը գտնենք ջերմ ընդունելութիւն թէ տնօրէն՝ Պ. Ֆէսճեանի, վարիչ՝ Տիկին Ովսաննա Գալէնտէրեանի եւ թէ պատսպարեալներուն կողմէ:

Անմիջապէս կը սկսին բարեկամական հաճելի խօսակցութիւններն եւ ծանօթացումները, իսկ՝ հիւրասիրութիւնը կ'ըլլայ երիտասարդ Կարմիր Խաչուհիներուն կողմէ, որոնց կուրծքերը զարդարուած էին Կարմիր Խաչի նշաններով:

Հիւրասիրութիւն, եւ ի՛նչ հիւրասիրութիւն, մեծամեծ. ոմանք թաց աչքերով, ուրիշներ՝ քմծիծաղով կը վայելեն Խաչուհիներուն բերած պէս - պէս ուտելիքներն ու խմորեղէնները: Ուտել - խմելները կը համեմուին Օրիորդ Անահիտ Սվաճեանի խանդավառ նուագով եւ ժողովրդական երգերով, որոնք մեծ հաճոյք կը պատճառեն պատսպարեալներուն, միեւնոյն ատեն մեր տարեց հայրենակիցներուն միօրինակ կեանքը քիչ մը, գոնէ քանի մը ժամ կը փոխուի:

Կը ցուցադրուի նաեւ լուսապատկերներ Եդուարդ Առաքելեանի կողմէ, պատրաստուած Երեւան այցելութեան մը առթիւ: Մայր Հայրենիք՝ Հայաստանի գեղեցիկ տեսարաններն ու զմայլելի կառոյցները շատ մեծ գոհունակութեամբ դիտուեցան ներկաներէն, որոնցմէ շատերը առաջին անգամ կը տեսնէին Հայրենի պատկերները:

Շատ լաւ օր մը անցուցինք պատսպարեալներով միասին եւ գոհունակութեամբ վերադարձանք, պարտականութիւն մը կատարածի թեթեւութեամբ:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.- («Յառաջ») .- Յունիս 7 եւ 8-ին, Սրբոց Թարգմանչաց Եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան Տիկնանց Յանձնախումբը կազմակերպած էր, Ա. Զըրպաշեան սրահին մէջ տօնավաճառ մը ի նպաստ եկեղեցւոյ պայծառութեան, կրթական եւ բարենպատակ ձեռնարկներուն:

Զանազան առարկաներ բիւրեղէ, յախճապակիէ, պղինձէ, նայլ նիւթերէ, ձեռագործներ, հայկական պուպրիկներ, գոհարներ, խաղալիկներ, զանազան յուշանուէրներ, հիւսուածքներ ... վաճառքի դրուած էին: Նոյնպէս հայկական խոհանոց, յատկապէս անուշեղէններով եւ խմորեղէններով: Իսկ սրահը առաջնորդող անցքը յատկացուած էր գիրքերու, ձայնապնակներու, երիզներու: Հետաքրքիր բազմութիւն մը երկու օրերուն ընթացքին այցելեց զանազան տաղաւարները եւ քաջալերեց տիկիններուն նախաձեռնութիւնը:

Շքեղ քօքթէյլով մը, Շաբաթ իրիկուն, տիկինները հիւրասիրեցին ներկաները: Տիկնանց Յանձնախումբի նախագահուհին՝ Տիկին Պաժան բարի գալուստ մաղթեց եւ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց որոնք իրենց նուէրներով, իրենց ներկայութեամբ քաջալերեցին եւ սատարեցին ձեռնարկի կիրարկման եւ յաջողութեան: Սրբոց Թարգմանչաց Եկեղեցւոյ փոխ - նախագահը՝ մէթր Ժաք Վարժապետեան շատ ջերմ խօսքերով գնահատեց Տիկնանց Յանձնախումբի տարած գործունէութիւնը եկեղեցւոյ ծիրին մէջ եւ վեր առաւ ընդհանրապէս հայ կնոջ, հայ մօր բերած նպաստը հանրային կեանքին յիշելով մանաւանդ այն մայրերը, որոնք տարագրութեան ճամբաները բռնած կիզիչ աւազին վրայ Ա. Բ. Գ. սորվեցուցին իրենց զաւակներուն: Պերճ Կարապետեան վարչութեան անդամ եկեղեցւոյ շնորհաւորեց տիկիններուն աշխատանքը, անձնուիրութիւնը եւ մանաւանդ շատ ջերմ խօսքերով գովքը հիւսեց Սրբոց Թարգմանչաց Եկեղեցւոյ նախագահին՝ Արշամ Պապայեանին որուն արժանիքները եւ վաստակը մեծ են եկեղեցիէն ներս եւ գաղութին մէջ: Յայտնապէս յուզուած, Արշամ Պապայեան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց որոնք համախմբուած են եկեղեցւոյ շուրջ, Տիկնանց Յանձնախումբ, վարչութիւն, անդամ եւ կը ջանին վառ պահելու մեր ազգային ինքնութեան ամրոցներէն մին՝ Եկեղեցին: Յետոյ, Արշամ Պապայեան վեր առաւ ներկայութիւնը մէթր Մարսէյ Փաոլիի քաղաքապետին կցորդը մշակութային հարցերուն, որ համակրութեամբ եւ հետաքրքրութեամբ կը հետեւի միշտ հայ գաղութի բոլոր մշակութային եւ գեղարուեստական ձեռնարկներուն, եւ յանձնեց անոր «Գանձեր Էջմիածնի» գեղատիպ հատորը: Այս ընդունելութեան ներկայ էր Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեան, եւ հոգեւոր հովիւը Եկեղեցւոյ՝ Գարեգին Վրդ. Պէքճեան:

Տարուան ընթացքին, Սրբոց Թարգմանչաց Եկեղեցւոյ Տիկնանց Յանձնախումբը Եկեղեցիէն ներս բերած կարգ մը ծառայութիւններէն անդին յատկապէս կը զբաղի Չորեքշաբթի օրուան դպրոցով: 1985 - 1986 տարեշրջանին արձանագրուածներուն թիւը եղած է շուրջ յիսուն: Գարեգին Վրդ. Պէքճեանի տնօրէնութեան ներքեւ պաշտօնավարած են Տիկիններ՝ Անի Յովսէփեան, Արաքսի Քէօսէեան, Ալիս Էսմէռ, Պօղոսեան: Իսկ՝ Խաչիկ Եըլմազեան ապահոված է երգի դասերը: Դասընթացքները տեղի կ'ունենան ժամը 10-էն 17 եւ Տիկնանց Յանձնախումբի անդամուհիներն են որ, ամէն Չորեքշաբթի կը հոգան ու կը պատրաստեն կէսօրուան ճաշը եւ կը կատարեն այլ հոգածութիւններ:

Սրբոց Թարգմանչաց Եկեղեցւոյ Տիկնանց Յանձնախումբին անդամուհիներն են՝ Տիկին Պաժան (նախագահուհի), եւ տիկիններ՝ Մարի Պապայեան, Էլիզ Յակոբեան, Տրնիզ Գաբրիէլեան, Ռոզ Գույումճեան, Կիւզէլ: Շնորհաւորելի է անոնց խանդավառութիւնը, պատրաստակամութիւնն ու նուիրումը գործի մը որ կը նպաստէ հայապահպանման եւ մեր գոյապայքարին:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՏԷՃԵԱՆ

Հիմա այդպէս կը զգամ: Ներաշխարհս յանկարծ լեցուեցաւ անբացատրելի զգայնութիւններով: Թէ՛ քաղցր յոգնութիւն մը - յոգնութեան այն տեսակը որ յառաջ կուգայ երջանիկ ու հաճելի զբաղումէ մը, - եւ թէ միաժամանակ հանգչած ըլլալու, ուժ եւ եռանդ հաւաքած ըլլալու տպաւորութիւն մը: Ա՛հ, այս բոլորը կը պարտիմ աղջկանս: Որքան վարպետօրէն խնամք կը տանի ինծի: Ինք առանձինն տասը հիւանդապահուհի կը նշանակէ: Ո՞ր հիւանդապահուհին այնքան խնամքով ու բծախնդրութեամբ, այնքան խանդաղատանքով ու նուիրումով պիտի կարենար զբաղիլ հետս, արագ ու քնքուշ շարժումներուն միացնելով խօսակցութիւն մը օդէն ջուրէն, բայց մանաւանդ տունէն ու մերիններէն...:

- Երէկ շուկայ իջած էի, շատ սիրուն շապիկ մը առի Ռուբիկին համար: Կարմիր եւ կապոյտ աղուոր էքօսէ մը: Դեռ չհագաւ, այս Կիրակի պիտի հագուեցնեմ, բայց վստահ եմ որ շատ պիտի վայլէ: Ահ, մոռցայ ըսելու քեզի, չէ՞, այս Կիրակի Սուրէններու պիտի երթանք: Երկար ատենէ ի վեր զանոնք տեսած չունէինք: Այս Կիրակի ճաշի հրաւիրեցին մեզ: Կարծեցի որ Յակոբ երթալ պիտի չուզէ, բայց ընդհակառակը, գոհ մնաց եւ ընդունեց հրաւէրը: Նուէր մը պէտք է տանիլ: Ես ըսի որ տուփ մը շօքօլա տանինք, կը վերջանայ: Յակոբ չհաւնեցաւ: Շօքօլայի տեղ տան նուէր մը առնենք, ըսաւ: Էհ, բան մը կ'առնենք: Ուրեմն, կարծեմ Կիրակի պիտի չկարենամ գալ: Բայց Երկուշաբթի, կանուխէն հոս եմ: Արդէն, աւելի առաջ ալ...

Սաթենիկ այնքան արագ կը խօսի եւ այնքան շատ մէկ ոստէն դէպի միւսը կ'ոստոստէ, որ դժուար է հետեւիլ իր այս մենախօսութեան: Ուրիշ անգամներ կարեւոր չէր այս կէտը, որովհետեւ կը խօսէր անկարեւոր բաներու մասին, եւ ես կրնայի զանց առնել նախադասութիւններէն մէկը կամ միւսը: Այսօր սակայն ուշի ուշով կը հետեւիմ իրեն, որովհետեւ նորութիւն մը կայ ըսածներուն մէջ եւ տարիկա գոհունակութիւն կը պատճառէ ինծի: Սուրէն Յակոբին եղբայրն է: Երբեք սիրալիր չէ եղած իրենց փոխ - յարաբերութիւնը: Զիրար կը տեսնեն այնքան քիչ, որքան կարելի է: Լուրջ տարակարծութիւն մը չեն ունեցած, միայն թէ Յակոբ առաջին մէկ օրէն չէ ախորժած Սոնայէ, Սուրէնին կնոջմէն: Իսկ հիմա ես մեծ գոհունակութիւն մը կը զգամ Սաթենիկին խօսքերէն: Ճաշի հրաւէրը ենթադրել կուտայ ինծի, թէ Յակոբ եւ Սուրէն կը ջանան մօտենալ իրարու, կը յիշեն թէ հարազատ եղբայրներ են: Այդ լաւ: Բայց ուրիշ կէտ մըն ալ կայ. Սաթենիկ, առանց անդրադառնալու, ուրիշ գոհունակութիւն մըն ալ պատճառեց ինծի: Ցրուեց Յակոբին մասին մտահոգութիւններս: Առնուազն հիւանդ չէ Յակոբ: Լաւ ալ տրամադրուած է, քանի որ, - ա՛, ես լաւ գիտեմ հոգեբանական այս նրբութիւնները - տուփ մը շօքօլայի տեղ սիրուն նուէր մը առնելու մասին կը մտածէ: Այս բոլորը շատ լաւ են եւ ...

- եւ այս, հիմա ալ պառկէ եւ հանգիստ ըրէ, հայրիկ, այս՞:

Սաթենիկ թղթադրամ մը կը սահեցնէ հիւանդապահուհիին գրպանէն ներս եւ այդ վայրկեանին արդէն կը տեսնեմ որ Սիրուկ ու Տիկին Ալիս սենեակ կը վերադառնան: Տիկին Ալիս կը նստի Արամիկին քով, բայց Սիրուկ իր պայուսակը կը վերցնէ, շուրջը բաներ մը կը փնտռէ, փոքրիկ ծրար մը կ'առնէ ու ոտքի կը մնայ, նայելով Սաթենիկին, որ նմանապէս իր վերջին պատրաստութիւնները կը տեսնէ մեկնելու համար: Սաթենիկին գործը աւելի ծանր ու մանրամասն է:

(Շար. 51)

Fonds A.R.A.M

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Հռիփսիմէ Գնեազեանի մահուան առթիւ Շիրինեան - Տակառեան ընտանիքը 1000 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ին :

×

ՎՈԼՈՆ. - Տէր եւ Տիկին Մարգըրու իրենց շատ սիրելի եւ անմոռանալի բարեկամին՝ Կարօ Փօլատեանի յիշատակին 500 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին :

×

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տամլամեան, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Սրբուհի Փափազեանի մահուան առթիւ կը նուիրեն. - Կապոյտ Խաչին 100 Ֆ., Կարմիր Խաչին 100 Ֆ. եւ «Յառաջ»ին 100 Ֆ. (ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Տէր եւ Տիկին Օթհոմ փոխան ծաղկեպըսակի, Տիկին Սրբուհի Փափազեանի մահուան առթիւ կը նուիրեն.- Աղքատախընամին 200 Ֆ. (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 100 Ֆ. «Յառաջ»ին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Տիկին Մարի Անտոնեան 200 Ֆ.:

ՄԻՐԻՊԷԼ. - Պ. Կարապետ Տէփոյեան 100 Ֆ.:

— ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ —

Ս. Մեսրոպ Կրթարանի մանկապարտէզի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Յունիս 21, ժամը 15-ին, վարժարանի սրահին մէջ:

Հայերէն լեզուի միօրեայ վարժարանի ամավերջի հանդէսը՝ Կիրակի, Յունիս 22, ժամը 15-ին, նոյն սրահին մէջ:

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS DE FRANCE
Section de GRENOBLE

Grande Fête Champêtre

Dimanche 29 Juin
au Centre aéré «BEL AIR» à EYBENS

avec la participation exceptionnelle du chanteur Georges TUTUNDJIAN accompagné par l'Orchestre «NAIRI» de la Maison de la Culture de Valence

Buffet (préparé par les Dames de la CBAF)
Buvette
et de nombreux jeux pour les enfants

VENEZ NOMBREUX
ET AMENEZ VOS AMIS

MARSEILLE
la Section Féminine de l'U. G. A. B.
organise

UN DÉJEUNER

AU PROFIT DE L'ECOLE

Dimanche 29 Juin à 12 heures
Salle A. TCHERPACHIAN
Eglise arménienne
339, av. du Prado, MARSEILLE 8e

Participation : 150 F

Réservation :
UGAB 33, cours Pierre Puget
tél : 91 37 75 97 de 14 à 17 h
Chelelekian Jacques: 91 37 58 58
Stepanian Kourken : 91 77 84 70

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL - MOORAT

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

GRANDE FETE CHAMPETRE

DIMANCHE 22 JUIN
à partir de 14 heures
26, rue Troyon — SEVRES

AVEC LA PARTICIPATION DE

MARTEN YORGANTZ
EVELYNE ALTOUNIAN
NARECK DOURIAN
ROSY ARMEN
et la Chorale du collège

HAROUT
LE DUO ZEPUR
BALLET NAVASSART
BETTY
accompagnée de Meguer

SOUREN ET SON ORCHESTRE

TOMBOLA 1er prix : UN VOYAGE EN ARMENIE
offert par Optimatours
et de nombreux lots

CONCOURS DE TAVLOU
JEUX POUR LES ENFANTS

— Մուտքը ազատ է —
— Entrée gratuite —

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՄԻՕՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՅՈՒՆԻՍ 22

Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ Սահակ - Մեսրոպ Միօրեայ Դպրոցի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 22-ին, եկեղեցւոյս Ս. Ջրբաշեան սրահին մէջ, ժամը 17-էն սկսեալ:

Հանդէսին ելոյթ կ'ունենան դպրոցի աշակերտները իրենց արտասանութիւննե-րով եւ երգերով, ապա անոնց պիտի բաժնուին վիճակացոյցներ մէկ տարուան աշխատանքին գնահատականներով:

Կը հրաւիրուին ծնողքներ, բարեկամներ եւ եկեղեցւոյ ծուխին անդամները ներկայ գտնուելու դպրոցական այս հանդէսին քաջալերելու համար դպրոցիս աշակերտութիւնը:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Յունիս 21, ժամը 16-ին սովորական հաւաքատեղին:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի օր, Յունիս 19, տօն է Սրբոց Թարգմանչացն Մերոց՝ Սահակայ եւ Մեսրոպայ:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

ՄԱՍՍԻ

Յունիս 22-ին Կիրակի օր, Իսիի Եկեղեցւոյ Օծումի 11-րդ տարեդարձն է:

Կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10-ին, քարոզ՝ ժամը 11.30-ին եւ ապա հոգեհանգստեան մասնաւոր արարողութիւն եւ Մատաղօրհնութիւն:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Tombola exceptionnelle

au profit de la
Congrégation Mekhitariste de Venise

Les peintres arméniens de la région parisienne :

ALECIAN
ASSADOUR
BARKEV
ARDAVAZT BERBERIAN
PAPKENE BODOSSIAN
CARZOU
DIKRAN (KHOUBESSERIAN)
JANSEM
JERANIAN
KAZANDJIAN
MARTIK
ARAXI MELOYAN
FRANÇOISE MULHER (AHARONIAN)
ZAREH MUTAFIAN
NORIKIAN
PAPAZ
RAFFI
SAMUELIAN
SHART
SIR L. (ARADIAN)
Don de la Galerie BASMADJIAN :
BOGHOSSIAN
H. HAGOPIAN
M. MANSOURIAN

ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur supérieure à FR 250. 000.

Le TIRAGE aura lieu le VENDREDI 27 JUIN à 21 h
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e
en présence des peintres donateurs

COCKTAIL — ENTRÉE LIBRE

Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).

Galerie MATIGNON 18, ave. Matignon - 75008 Paris - Tél. : 42.66.60.32
ORIENT-CONTEMPORAIN. 24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris - Tél.:42.96.54.29
Galerie BASMADJIAN 90, boulevard Raspail - 75006 Paris - Tél. : 42.22.00.97
CREDIT SUISSE 92, Champs-Elysées, 75008 Paris - Tél. : 45.62.29.56
Collège SAMUEL-MOORAT 26, rue Troyon - Sèvres - Tél. : 45.34.68.28
CCO 10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43.68.26.32
HARATCH 83, rue d'Hauteville - 75010 Paris - Tél. : 47.70.86.60

THEATRE ARMENIEN

"KISSANI"

présente sa dernière création
UN SPECTACLE BILINGUE
(français-arménien)

... ou le journal de Noraïr Garabédian

le samedi 21 juin à 20h45
et le dimanche 22 juin à 15h30
à l'Auditorium d'Issy-les-Moulineaux
13, rue Danton
92130 Issy-les-Moulineaux

«ՅԱՌԱՋ»ի Ընթացիկ Ազդերու Սակագինը

Մահազդ	300	(355,80)
Հոգեհանգիստ	200	(237,20)
Շնորհակալիք	200	(237,20)
Հարսնիք, նշանտուք	200	(237,20)
Ծնունդ	200	(237,20)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 18,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս փակագծի մէջ ընդհ. գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, մինչեւ մէկ քառորդ սիւնակ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԿՈՉ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Ինչպէս գիտէք անցեալ տարուան Օգոստոսին, մեծ հաճոյքով եւ անհուն խանդավառութեամբ 13 լիբանահայ չքաւոր երախաներ բերել տուինք Պէլֆոնթէնի մեր կայանը:

Մէկ ամիս յետոյ, հեռու լիբանանեան հուր ու սուրէն, հոգեպէս թէ մարմնապէս կազդուրուած եւ կայտառացած, անոնք վերադարձան իրենց բոյները:

Երախտապարտութեամբ յիշենք որ այս առթիւ մեր գաղութը իր դանդուածային մասնակցութիւնը բերաւ հոգալով այս 13 երախաներու օդանաւով երթեւեկի ծախ-քը:

Այս տարի եւս ծրագրած ենք 20 չքաւոր լիբանահայ երախաներ կրկին երջանկացնել, որպէսզի այս մատաղ հոգիները կարենան, գէթ մէկ ամիս, մոռնալ առօրեայ դարձած ռմբակոծումներն ու սպառնութիւնները:

Արդ, կրկին կոչ կ'ուղղենք մեր գաղութի անսակարկ առատաձեռնութեան, որպէսզի այս տղոց օդանաւային երթեւեկի ծախքերը ապահովենք: Կեցութեան եւ այլ յարակից ծախքերը կը ստանձնէ կազմակերպութիւնս:

Ձեր նուիրատուութիւնները հաճեցէք ուղղարկել. —

Conseil d'Administration
de la CBAF
17, rue Bleue — 75009 Paris

Կանխաւ շնորհակալութիւն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Fonds A.R.A.M

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
18

MERCREDI
18 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.249
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.249

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՎԷԹՕ - 10

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՆԴԱՐՏՈՒԹԻՒՆ...

Հռչակուած պաշարման վիճակին հետեւանքով, խիստ գրաքննութիւն մը կը տիրէ, բոլոր թղթակիցները պարտին իրենց լուրերը նախ ենթարկել իշխանութեանց, ինչ որ արտասահմանը վերապահ կը դարձնէ փրէթորիայէն հասած լուրերու նկատմամբ: Բայց եւ այնպէս կարելի է կարգ մը հաստատումներ ընել: Ամէնէն կարեւորը այն զանգուածային գործադուլն է որ անդամալոյծ ըրած է ամբողջ Հարաւ - Ափրիկէն: Ամբողջ երկիրը գործի եւ զինեալ այլ ուժերու հսկողութեան ներքեւ էր, մինչ մօտ հազար կասկածելիներ կանխաւ բանտ տարուած էին, ինչ որ զգալապէս կը սահմանափակէր խռովութեանց վտանգը: Սովէթօ դերեզմանատան տպաւորութիւն մը թողած է իր լռութեամբ եւ նոյնիսկ եթէ կարելի չէ, առայժմ, որեւէ նախատեսութիւն ընել անմիջական ապագային համար - քանի որ հարցերը չեն լուծուած այլ առժամապէս ճնշումի տակ թաղուած - Երկուշաբթի օր մեռեալներու - «զուչակած», «արեան լոգանքը» տեղի չունեցաւ: Ակատահեններու համաձայն 1976-էն ի վեր ամէնէն հանդարտ յունիս 16-ն էր:

X Փարիզի մէջ, համաշխարհային ժողովը, որ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ Հարաւ - Ափրիկէի դէմ, բացուած է Երկուշաբթի: Բացակայ էին Միացեալ - Նահանգներն ու Մեծն - Բրիտանիա: Պրիւքսէլի մէջ, տասներկու Եւրոպացիները չեն համաձայնած ձեռք առնուելիք միջոցնե- րուն շուրջ:

Ի վերջոյ, հոգեչահ խօսքերը, ընդվզում, վրդովում, եւլն. եւլն. շատ լաւ են ափրըթհէյտի նկատմամբ: Պուալօ՛, բոլորը մըրցումի ելած են, մէկը միւսէն բան մը աւելի ըսելու համար - ոչ ընելու: Վասնզի չմոռնանք որ Հարաւ - Ափրիկէն ոսկի եւ ադամանդ արտադրող (դէպի Եւրոպա ճամբու՛ն) մեծագոյն երկիրն է: Մնացեալը կարեւոր չէ...

MUNDIAL

×

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ԱՒԱՐՏԱԿԱՆ

Պրազիլ յաղթեց Լեհաստանի (4 - 0) եւ Արժանթին՝ Ուրուկուէյի (1 - 0):

Խորհ. Միութեան (անակնկալ) եւ Պուլկարիոյ ու Լեհաստանի (ոչ - անակնկալ) հեռացումներէն ետք, արեւելեան - Եւրոպայի խումբերուն հաշիւը մաքրուած է:

X Կիրակի գիշեր մէկուկէս միլիոն Մեքսիքացիներ փողոց իջած են տօնելու համար իրենց յաղթանակը Պուլկարիոյ դէմ: Հետեւանք՝ 2 մեռեալ, 100 վիրաւոր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ ԵՐԵՔ ՀԱԶԱՐ չարքայիններ կոչ մը ստորագրած էին, առջի

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՅ ԶՈՀ ՄԸ ԵՒՍ

ԻՐԱՆ - ԻՐԱՔ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ

Իրան - Իրաք պատերազմը խլած է հայ զոհ մը եւս, յանձին Նոր Ջուղա բնակող Ռայմոնտ Բաղրամեանի (Խաթուն Նեժատ), որ նահատակուած է Մայիս 19-ին, Փիրանշահրի ճակատը: Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Մայիս 29-ին, Նոր Ջուղայի Ս. Յովհաննէս Եկեղեցին, ուր խօսք առած են առաջնորդ Կորիւն Եպիսկ. Պապեան, երեսփոխան Արտաւազդ Բաղումեան եւ «Արարատ» Միութեան Փուլթպոլի խումբին ներկայացուցիչը:

որ, «Մոնտ»ի մէջ (հրատարակուած որպէս՝ ծանուցում) կուսակցութեան արտակարգ համագումար մը պահանջելով: Հաստատելէ ետք թէ կուսակցութիւնը ընտրական նոր ձախողութիւն մը արձանագրած է, որ զինքը կը տկարացնէ, ստորագրողները կ'ուզեն որ համայնավարները կարենան չարունակել դերակատարներ ըլլալ պատմութեան մէջ, դէմ դնելով հերթապահութեան մը՝ ամերիկեան ներշնչումէ ծնած նոր - ազատականութեան մը եւ սուխալ դեմոկրատ հոսանքի մը, պատրաստ բոլոր զիջումներու: «Իւմանիթէ» անընդունելի կը նկատէ այս հրապարակային ելոյթը: Պաշտօնական պատասխանը յստակ է՝ Նոր համագումարի պէտք չկայ: Ան տեղի ունեցաւ: Վե՛րջ: Կեդրոնական նիստը գումարած էր Երկուշաբթի օր, բայց ակնկալուած յարձակումը Ժիւքէնի դէմ տեղի չունեցաւ, հակառակ անոր որ արտաքսումն իսկ հաւանական է, թէեւ բան չի փոխեր:

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՆՈՐ - ԶԵԼԱՆՏԱ համաձայնեցան որ, ՄԱԿ-ի ընդհ. քարտուղարը՝ Տէ Քուէյյար միջնորդի դեր կատարէ Թիւրանժ կեղծ ամոլին հարցին լուծում մը գտնելու համար: Ծանօթ է որ Ռէնպօ Ուարեըրի խնդրէն ետք, Ֆրանսայի երկու գործակալները դատուեցան եւ դատապարտուեցան տասնական տարի բանտարկութեան: Եղած կարգադրութիւնը քաջալերական նկատուելով հանդերձ, մեծ յոյսեր չի ներշնչեր անմիջականին համար, քանի որ Նոր - Զելանտայի վարչապետը կ'ուզէ որ նախ օրակարգ մը ճշդուի:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը Հու Եաոպանկ Փարիզ ժամանեց Երկուշաբթի օր եւ ընդունուեցաւ Նախագահ Միթերանի կողմէ: Երեք օրուան պաշտօնական այս այցելութեան առթիւ Ֆրանսա եւ Չինաստան պիտի ամրապնդեն իրենց առեւտրական յարաբերութիւնները:

ԲԱՆՏԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ նոր ասպարէզ մըն է, զոր Արդարութեան նախարարը՝ Շալանտոն կ'առաջարկէ անհատական ձեռնարկութիւններու: Արդարեւ, բանտերը խճողուած են, նոր բանտեր պէտք է շինել, ուրեմն Շալանտոն կը խորհի որ շինարարական այդ նոր գործը կրնան զբլուխ հանել գործատէրեր, ապա՝ վարձել Պետութեան: Ներկայիս 48 հազար բանտարկեալ կայ մինչ միայն 32.500-ի համար տեղ կայ: Նախարարը յայտարարեց թէ զանազան առաջարկներ կը քննէ նախքան վերջնական ձեւի մը որոշումը տալը:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մահմետական գօտիին մէջ, «սահմանագլուխին» մօտ, Երկուշաբթի օր, եօթը քրիստոնեայ առեւանգուած են, որոնց մէջ՝ «Ալ Նահար» անկախ օրաթերթին չորս աշխատաւորները:

ՓԱՐԻԶԻ խորհրդային նոր դեսպան նըշանակուեցաւ Եակով Ռիաբով, ներկայիս փոխ - վարչապետ: Պիտի փոխարինէ ներկայ դեսպանը՝ Վորոնցով, որ Արտաքին փոխ - Նախարարի պաշտօնին կոչուեցաւ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՅՈՒՆԻՍ - 10 - 12)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ Է ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿՈՎ

Երաժիշտ Ալեքսանդր Յարութիւնեանի շնորհուած է Արամ Խաչատրեան մրցանակը, «Սայաթ Նովա» օփերայի համար (Բ. խմբագրութիւն): Յիշեալ մրցանակը կը տրուի լայն ժողովրդականութիւն գտած երաժշտական ստեղծագործութեան մը: 1984-ին պարգեւատրուած էր Էդգար Յովհաննիսեան՝ ժողովրդական թեմաներով գրած խմբերգներու շարքին եւ 4-րդ յարուոր քոնչերթոյին համար: Մասնաւոր հանդիսութեան մը ընթացքին մրցանակը յանձնուած է Ալ. Յարութիւնեանի: Շնորհաւորութեան խօսքեր արտասանած են Մշակոյթի նախարար Եուրի Մելիք - Օհանջանեան, եւ Երաժիշտներու Միութեան նախագահ Եդուարդ Միրզոյեան:

×

ՌՈՒՍ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒՀԻ ԷԼԵՆԱ ՆԻԿՈԼԱԵՒՍԿԱՅԱ ՀԱՅ ՔԵՐԹՈՂՈՒԹԵԱՆ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԹԱՐԳՄԱՆԻՉՆԵՐԷՆ ՄԻՆ

Մոսկուայի Գրողներու Տունը տեղի ունեցած է երեկոյթ մը, նուիրուած ռուս բանաստեղծուհի Էլենա Նիկոլաեւսկայայի: Արտասանուած են բանաստեղծութիւններ եւ խօսուած է Նիկոլաեւսկայայի քերթողական արուեստին մասին: Բանաստեղծուհին թարգմանած է հայ քերթողներէ բազմաթիւ գործեր եւ պարգեւատրըւած է «Յովհաննէս Թումանեան» մրցանակով: Երեկոյթէն քանի մը օր ետք, «Արմէնփրէս»ի թղթակիցը հանդիպում մը ունեցած է բանաստեղծուհիին հետ, որ խօսած է հայ գրականութեան հետ իր ծանօթութեան մասին: Առաջին հանդիպումս Հայաստանի եւ անոր գրականութեան հետ 4 տասնամեակի պատմութիւն ունի, ըսած է ան՝ աւելցնելով. - Բ. Աշխարհամարտէն անմիջապէս ետք ես Մոսկուայի մէջ ծանօթացայ տակաւին երիտասարդ Սիլվա Կապուտիկեանի, Գէորգ Էմինի, Հրաչեայ Յովհաննիսեանի, Վահագն Դաւթեանի հետ: Այդ ժամանակ ալ Մոսկուայի մէջ առաջին անգամ անոնց շրթներէն լսեցի հայերէն բանաստեղծութիւններու, հայկական երգերու հմայիչ մեղեդիները: Աւելի ուշ բազմիցս լսած եմ զանոնք թէ՛ Սեւանի ափին, թէ՛ Գեղարդի կամարներուն տակ, թէ՛ Զանգուի ձորին մէջ: Առաջին անգամ Հայաստան գացի 1954-ին, արդէն հմայուած անոր երգերով, անոր բանաստեղծութեամբ, առաջին հերթին Աւետիք Իսահակեանէն Պլոքի կատարած թարգմանութիւններով, Հայաստանի գոյներով, զորս տեսած էի Մարտիրոս Սարեանի կտաւներուն մէջ: Եւ կախարդական, խստաշունչ, անկրկնելիօրէն գեղեցիկ Հայոց աշխարհի իմ ճանաչումը շարունակուեցաւ:

Ես Հայաստանը սիրեցի մէկ անգամէն. սիրեցի թէ՛ անոր հողը, թէ՛ քարերը, թէ՛ խոտերը, թէ՛ հացը, թէ՛ ջուրը: Ունեցայ մնայուն բարեկամներ: Սկսայ թարգմանել գրչակից ընկերներուս բանաստեղծութիւնները, ուզեցի զանոնք վերստեղծել ռուսերէն, ըստ կարելիութեան ջանացի տալ բանաստեղծութեան ներքին մեղեդին, համաչափութիւնը, հնչերանգը, շունչը. հաղորդել բանաստեղծութեան տրամադրութիւնը, ապրումները, զգացումները, միտքը, եռանդը: Ես լաւ կը ճանչնայի բանաստեղծներէն իւրաքանչիւրը, անոնց բնաւորութեան յատկանիշները, խառնուածքը, ճաշակը, սովո-

րութիւնները»: Ի պատասխան թղթակցի այն հարցումին, թէ տարբեր սերունդներու եւ տարբեր դպրաշրջաններու հայ բանաստեղծներէ գործեր թարգմանած ըլլալով, ո՞րն է իր նախապատուութիւնը, բանաստեղծուհին նշած է. «Ես թարգմանած եմ Գեղամ Սարեան, Նայիրի Զարեան, Գուրգէն Մահարի, Գուրգէն Բորեան, Պարոյր Սեւակ, Յովհաննէս Շիրազ, որոնք արդէն հրաժեշտ տուած են կեանքին: Չեմ բաժնուիր Սիլվա Կապուտիկեանի, Մարօ Մարգարեանի, Գէորգ Էմինի, Վահագն Դաւթեանի, Հրաչեայ Յովհաննիսեանի, Սաղաթէլ Յարութիւնեանի քերթողութենէն: Ինծի վստահուած է թարգմանել Եղիշէ Չարենցի վաղ շրջանի գործերը. թարգմանած եմ անոր «Ծիածան» գիրքը եւ մեծ շարք մը անոր «Ողջակիզուող կրակ» գիրքէն: Յարաբերաբար վերջերս թարգմանեցի Վահան Տէրեանի, Սայաթ Նովայի այն բանաստեղծութիւնները, որոնք ռուսերէն չէին թարգմանուած: Թարգմանութիւնները իմ զաւակներս են, անոնցմէ իւրաքանչիւրը հաւասարապէս արժէքաւոր է ինծի համար»: Էլենա Նիկոլաեւսկայա գրած է նաեւ Հայաստանի մասին: 1969-ին Երեւանի մէջ լոյս տեսած է Հայաստանի նուիրուած իր բանաստեղծութիւններու եւ հայ քերթողութենէն կատարած թարգմանութիւններու հաւաքածոն՝ «Լոյսի Երկրում» խորագրով: Ան անդրադարձած է նաեւ արեւմտահայ բանաստեղծներու գործերուն: Խմբագրած է Խորհրդային Միութեան մէջ մեծ ժողովրդականութիւն վայելող «Բանաստեղծի գրադարան» մատենաշարի «Նոր ժամանակների հայ բանաստեղծները» հատորը, ուր տեղ գտած են Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի, Սիամանթոյի, Մեծարենցի, Դանիէլ Վարուժանի, Ռուբէն Սեւակի, Որբերեանի, Զարիֆեանի, Թէքէեանի գործերը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՄՊԻՈՆՆ Է ԿԱՐԵՒՈՐ...

Լեցուն սրահի մը մէջ, լեցուն բեմի մը վրայ, պետական անձնաւորութիւններու ալ մասնակցութեամբ, կարծիքներու փոխանակում մը տեղի կ'ունենար: Նիւթը՝ մէկ խօսքով, ֆրանսահայ մշակութային կեանքին ընթացքն էր:

Հաւաքոյթին դրդապատճառը ֆրանսերէն լեզուով հրատարակուած նոր պարբերաթերթ մըն էր: Նախարարութեան ներկայացուցիչները գոհ էին երեւութապէս. գոհ էին որ Հայերը փորձեր կ'ընէին իրենց կէթթոյէն դուրս ելլելու: Ետոյ անոնք հետաքրքրուեցան նաեւ հայկական մշակութային կեանքով. ի՞նչ կ'ընէին, ի՞նչ ունէին, ի՞նչ չունէին Հայերը. դպրոց, մամուլ...: Լաւատեղեակներ կը փութային հաստատական պատասխաններով ապահովցնել զանոնք: Դպրո՞ց. այո՛, այո անշուշտ ունէին: Մամուլ՝ նոյնպէս:

Պետական անձնաւորութիւններէն մէկը նոյնիսկ հարց տուաւ որոշ հետաքրքրութեամբ ու մտահոգութեամբ եւս, թէ համալսարանական մակարդակի վրայ եւս տեղ ունէի՞ն Հայերը: Հայագիտական ամպիոն մը, կամ ամպիոններ գոյութիւն ունէի՞ն Ֆրանսայի մէջ: Փառք Տիրոջ այդ ալ կար. համալսարանի ամպիոն ալ ունէինք, եւ թէ մէկէ աւելի: Ու տրուած դրական պատասխանով ապահովուած, ան շարունակեց արտայայտուիլ այլ նիւթերու մասին:

Բարեբախտաբար ոչ ինք, ոչ ալ ուրիշ մը մտածեց հարցնել, թէ քանի՛ հայ կը հետեւէր այդ ամպիոններու դասաւանդութիւններուն:

ԱՐՓԻ

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՃԱՐՈՒՆԱԿՈՒՈՂ ՅԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԻՆՃԻԿԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Միւս կարեւոր գործօնը մահմետական կրօնքն էր եւ անոր օրէնքներու, կարգ ու կանոնի, մարդկային փոխ - յարաբերութիւններու օրինագիրքը հանդիսացող շարիաթը: Իսլամն ու շարիաթը մարդկային հասարակութիւնը կը բաժնեն երկու դասի՝ մահմետական հաւատացեալներ ու անհաւատներ կամ «կեաւուր»ներ: Իսլամը հանդէս կու գայ որպէս իր հետեւորդներու տիրապետութիւնը ապահովող գործօն, եւ ինչպէս Մարքս կ'ըսէ «անհաւատները կը յայտարարէ օրէնքէ դուրս եւ կը ստեղծէ մահմետականներու եւ անհաւատներու միջեւ անընդհատ թշնամութեան վիճակ»: Մանուկ հասակէն Թուրքիոյ մէջ մահմետականը կը դաստիարակուի այլադաւաններու հանդէպ թշնամութեան կամ անհաշտութեան ոգիով: Ամբողջ կեանքին մէջ կը հաւատացնեն որ ինք բարձր է ամէն մէկ «կեաւուր»է, կրնայ անոր հրամայել, պահանջել անկէ, անոր ունեցածը առնել:

«Մահմետականը (եւ որքան բարձր է անոր իշխանութիւնը եւ դիրքը, նոյնքան բարձր է զգացումը), - կը գրէ անգլիացի Մ. Մաքըլ, ռայան չի ճանչնար որպէս իր սերած ցեղին պատկանող: Ռայայի սեփականութիւնը, կեանքը եւ կիները ան կը համարի իր օրինական աւանդը, եւ քրիստոնեայի կողմէ ամէն մէկ դիմադրութիւն, յանդգնութիւն, պէտք է տեղնուտեղը պատժուի»:

Կրօնական պատկանելիութեան զուգահեռ կը բացառուէր այլազգիներու ինքնուրոյն գոյութիւնը: Անոնք սկիզբի շրջանին կը համարուէին օսմանցիներ, իսկ աւելի ուշ՝ Թուրքեր: Օրինակ, դարեր շարունակ Քիւրտերը առանձին ժողովուրդ չէին ճանչցուած: Ու հիմա ալ զիրենք կը կոչեն «Լեռնային Թուրքեր»: Նոյնիսկ կը փորձեն Հայերը ներկայացնել որպէս քրիստոնեայ Թուրքեր: Քրիստոնեաներու բռնի կամ ակամայ իսլամացումը, ազգային մշակոյթի ու լեզուի զարգացման ճամբուն վրայ ստեղծուած դժուարութիւնները, ազգային հալածանքներն ու կոտորածները այնուամենայնիւ, չտուին սպասուած արդիւնքները:

Այդ միտքը կը հաստատեն 1911 Հոկտեմբերին տեղի ունեցած երիտթուրքական համագումարի որոշումները՝ Թուրքիան իրապէս ու ամբողջապէս մահմետական երկիր և Թրքերէն միակ տիրապետող լեզուն դարձնելու մասին: Օսմանեան Պետութեան կառավարիչները ստիպուած էին խոստովանիլ. «բոլոր Թրքական հպատակներու օսմանացումը պիտի գործադրուի ուշ կամ կանուխ, սակայն պարզ է, թէ ատիկա չի կրնար իրականացուիլ համոզումով, այլ պէտք է զինուած ուժերու դիմենք»: Այսուհանդերձ, վստահ չըլլալով թէ կը յաջողին լիովին հասնիլ իրենց նպատակներուն, երիտթուրքերը կը նշեն, որ «այլազգիներ»ը կրնան պահել իրենց կրօնքը, բայց ոչ լեզուն: Թուրք լեզուի տարածումը գերազանց միջոց է մահմետականութիւնը հաստատելու եւ միւս տարրերը ձուլելու: Եւ այս քաղաքականութիւնը սահմանադրական պահանջ ըլլալով, ամենայն հետեւողականութեամբ մինչեւ այսօր կը կիրարկուի Թուրքիա բնակող բոլոր այլազգի ժողովուրդներուն նկատմամբ: Նըշուած միջոցներէն զատ գոյութիւն ունի հիմնական ու կարեւոր ուժ մը եւս: Այս, ըստ ընկերային հոգեբանութեան դրոյթներու, Թուրք ժողովուրդի՝ դարեր շարունակուած արտօնեալ ու տիրապետող վիճակն էր, անոր անսասանելի իրաւունքներն էին միւս ազգերու եւ յատկապէս քրիստոնեաներու նկատմամբ: Այս բոլորը անդրադառնալով անոր գիտակցութեան մէջ, ամրապնդելով ու անցնելով մէկ սերունդէն միւսը, ձեւաւորուած էր որպէս ապագայ ազգի հոգեբանական կերտուածք, որպէս ազգային բնաւորութիւն: Ուրիշներէ վեր ու տեսակէտը բարձր ցեղի պատկանելու անզուսպ զգացումին հոգեբանական աղբիւրը կը հանդիսանար: Եւ այս որոշիչ գործօն մըն էր որոշ քաղաքականութիւն մը կիրարկելու մէջ: Իսկ ազգային հոգեբանութիւնն արտայայտող երեւոյթները չափազանց վարակիչ ու կենսունակ են: Ցեղային գերազանցութեան մարմաջը այսօր եւս կ'արտայայտուի Թուրք - Փաշիստ «Գորշ Գայլեր»ու կազմակերպութեան գործունէութեան մէջ: Մամուլի հաղորդումներու համաձայն, վերջինիս ահաբեկիչ Ալի Աղճան գոհունակութիւն յայտնած է Պապին դէմ մահափորձ կատարելուն առթիւ. «Ես հպարտ եմ, որ Թուրք եմ, գոհ եմ որ յանձնարարութիւնները կատարած եմ: Թող Աստուած փրկէ ու փառաւորէ Թուրքերը»:

Այսպիսով, պատմական, ու ընկերային - տնտեսական պայմանները, Թուրք բռնապետութեան քաղաքականութիւնը, ազգային ու կրօնական խտրականութիւնը յանգած էին իրավիճակի մը, երբ քրիստոնեայ եւ ոչ Թուրք միւս ժողովուրդները արժեզրկուած էին որպէս մարդ, անոնց գոյութիւնը չէր ապահովուեր ու կը բացակայէր օրինականութիւնը մարդոց փոխ - յարաբերութիւններուն մէջ: Այս բոլորէն դէպի ցեղասպանութիւն մնացեր էր քայլ մը, զոր իրագործելը արդէն միայն ժամանակի խնդիր էր:

Հպատակ ժողովուրդներու ազգային - ազատագրական պայքարը կ'ընդլայնէր Օսմանեան կայսրութեան ճգնաժամի խորացման զուգընթաց: Անցեալ դարու սկիզբին անկախութիւն նուաճեց յոյն ժողովուրդը: Դարավերջին ազատագրուեցան պալքանեան ժողովուրդները, աշխուժացաւ ազգային վերելք ապրող Հայերու պայքարը: Զէնքի ուժով հաստատուած Պետութեան կառավարիչները կը հասկնային, որ այլեւս անհնար է հին ձեւով պահպանել երկրի միասնութիւնը: Բարեփոխումներու փորձերուն զուգորդուեցաւ օսմանիզմի, ապա փանիսլամիզմի եւ փանթուրքիզմի կամ Թրքական մեծապետական շովինիզմի քաղաքականութիւնը: Սկսած 1860-ական թուականներէն պաշտօնական անձերու բազմաթիւ յայտարարութիւններ, գրագրութիւններ ուղղակի կը պահանջէին խեղդել ինքնավարութիւն ստանալու ամէն ձգտում: Երբեմնի մեծ վեզիր եւ Արտաքին Գործերու Նախարար Ֆուատ փաշան իր քաղաքական կտակով կը պահանջէր երկրի բոլոր «ցեղերու համաձուլում»:

1880-ական թուականներու Թուրքիոյ ղեկավարները համոզուելով, որ նախապատրաստական շրջանը յաջողութեամբ աւարտած է, խօսքէն գործի անցան: Գոյութիւն ունեցող չորս մը միջազգային փաստաթուղթեր, դեսպաններու նոթեր եւ ուսումնասիրութիւններ ուղղակի կը նշեն որ հայկական շրջաններու մէջ վիճակը վատթարացած է եւ կրնայ յանգիլ «քրիստոնեայ ամբողջ բնակչութեան ոչնչացման»: Լուսաւորութեան բնագաւառի ղեկավարներէն Մուրատ պէյ 1910ին Ժնեւ լոյս ընծայած «Թուրքիոյ ուժը եւ թուլութիւնը» գիրքին մէջ կը գրէ, որ տակաւին 1882-ին տրուած էին Հայերը հետապնդելու գաղտնի կարգադրութիւններ, կազմակերպած բռնութիւններ, ինչքի բռնագրաւում եւայլն: Իսկ 90-ական թուականներու սկիզբին «Համիտիէ» անկանոն հեծելազօրքին կազմակերպման հիմնական նպատակը հայկական ազատագրական շարժումը խեղդելն էր, որ իրականացուեցաւ Թուրք կանոնաւոր բանակի զօրամասերու օժանդակութեամբ Սասունի ապստամբութեան տարիներուն: Քանի մը տասնեակ քաղաքներու եւ այլ բնակավայրերու ղեկավար պաշտօնեաներէն կը պահանջուէր ջարդեր կազմակերպել: «Տեղական՝ աշխարհիկ, կրօնական եւ ռազմական իշխանութիւնները, - ըսուած է Ֆրանսերէն փաստաթուղթի մը մէջ - որոշ վայրեր բացէ ի բաց կը ղեկավարեն ջարդերը կամ ուղղակի կը մասնակցին անոնց ... Բալու քաղաքին մէջ կը մասնակցէին գայմագամը, միւֆթին, ոստիկանութեան քոմիսարը ... փողեր հնչեցնելով՝ զօրքը եւ ամբոխը կը հրաւիրէին մասնակցելու ջարդերուն»: Պոլսոյ մէջ 1896 Օգոստոսին կազմակերպուած սպանդի ընթացքը յար եւ նման էր ծայրամասերու մէջ տեղի ունեցած ջարդերուն: Երուանդ Օտեան «Տասներկու տարի Պոլսէն դուրս» երկին մէջ կը ներկայացնէ ականատեսի աչքեւ ծաւալած ողբերգութիւնը: Ֆանատիկ ամբոխը բիրերով, բահերով, մահակներով, դաշոյններով, քարերով կը ջարդէր մարդիկը, կը թալանէր անոնց ստացուածքը, կ'ոչնչացնէր ամէն ինչ: Ինքը՝ Օտեան հազիւ կը փրկուի, պատսպարուելով Ֆրանսական նաւու մը մէջ եւ երկու օր վկայ կ'ըլլայ արիւնալի սպանդին: Մայրաքաղաքի ներքին թաղերուն մէջ ջարդը կը շարունակուի խուժանին, ոստիկաններու եւ զինուորներու համագործակցութեամբ: «Պոլսոյ մայրաքաղաք ամբողջ բեռնակիրները, - կը գրէ Օտեան, - երեք հարիւր հոգի ջարդուած են գիշերը: Խասգիւղ՝ բոլոր Հայերու տուները կոխեր ու էրիկ մարդիկը սուրէ անցուցեր են: Ղալաթիոյ բոլոր Հայերու խանութներն ու վաճառատուները թալաներ ու պահապանները սպաններ են»:

Ուրիշ ականատես մը՝ Օ. Կայդանովա, իր նամակին մէջ կը գրէ. - «Ամբողջ այդ կոտորածը թերեւս չթողուր այդքան սահմռկեցուցիչ տպաւորութիւն, եթէ տեղի չունենար հոս, մայրաքաղաքին մէջ, եւրոպական եւ օտար իշխանութիւններու աչքին առջեւ: Այդ բախում կամ կռիւ չէր, ոչ ալ ապստամբութեան ճնշում, այլ պարզապէս զազրելի, համընդհանուր, զանգուածային սպանութիւն, մարդասպանութիւն...»: Իսկ ռուսական ռազմական գործակալ ընդհանուր Պաշկովի կարծիքով ջարդը իրականացուած է կառավարութեան կողմէ նախապէս կազմակերպուած հրոսախումբերու ձեռքով, ոստիկանական պաշտօնեաներու ղեկավարութեամբ,

1894 - 1896 թուականներուն մայրաքաղաքին, գաւառներու եւ յատկապէս Արեւմտեան - Հայաստանի մէջ կազմակերպուած զանգուածային կոտորածները 300 հազար զոհերէ եւ հսկայական հարստութիւններու կորուստէն զատ, երկրին մէջ ստեղծեցին լարուած վիճակ քրիստոնեաներու եւ յատկապէս Հայերու համար:

1908-ի երիտթուրքերու յեղաշրջումէն յետոյ «ազատութեան» կարճ շրջանին յաջորդեց 1909-ի Ատանայի ջարդը: «Երիտթուրքերը, - կը նշէ «Պրաւտա»ն 1912-ի ամրան, - առաջին իսկ քայլերէն, կարծէք գիտումնաւոր, իրենցմէ կը վանէին Օսմանեան կայսրութեան ժողովուրդները ... Սլաւները, Հայերը, Հրեաները, Յոյները եւ ուրիշները Թրքացնելու անոնց ձգտումը առած էր աւելի կոպիտ ու հետեւողական բնոյթ, քան ինչ որ էր Աբտիւլ Համիտի օրով»:

Հայերը ոչնչացնելու նախապատրաստական միջոցառումները կը կատարուէին գրեթէ բացարձակ: Մօտալուտ պատերազմը երիտթուրք կառավարիչները մտադիր էին օգտագործել իրենց ծրագիրները իրականացնելու համար: Էրզրումի ռուսական հիւպատոսին 1914, Հոկտեմբեր 9-ի հեռագիրը կը հաղորդէր, որ Արեւմտեան - Հայաստանի շրջաններուն մէջ կեդրոնացուած էին «300 հազար մարդ, որոնցմէ 100 հազարը՝ կանոնաւոր զօրք: Հայկական ջարդը յետաձգուած է հարուստ մահմետականներու պահանջով, որոնք նախապէս կը փափաքէին երաշխիք ունենալ, որ չեն պատժուիր Ռուսաստանի կողմէ»:

«Հայերը, - յայտարարած էր Պահաէտտին Շաքիր, - կանգնած են մեր համիսլամական եւ համաթրքական սրբազան իտէալներու իրականացման ճամբուն վրայ, ու մենք անխուսափելիօրէն կը բախինք անոնց հետ: Ատիկա վեր եւ դուրս է մեր անձնական զգացումներէն ու տրամադրութիւններէն»: Հայերու ցեղասպանութեան պատճառները ուսումնասիրող բոլոր անկողմնակալ հեղինակները կ'ընդգծեն վերը նշուած ու բացէ ի բաց արտայայտուած ցեղապաշտական փաստարկը: «Հայերը Թուրքերուն կը ներկայանային որպէս արգելք, - կը գրէ Սորպոնի հայկական բանասիրութեան ամպիոնի վարիչ Ժ. Փիէռ Մահէն, - Թուրքիոյ եւ Սիպերիոյ միջեւ ինկած բոլոր տարածութիւնները մեծ Թուրանի սահմաններուն մէջ միաւորելու ծրագիրը իրականացնելու ճամբուն վրայ: Անոնք օտար մարմին էին, որ պէտք է պոկուէր ընդհանուր փանթուրքական ամբողջէն»:

Այնուհետեւ հետեւեցան Հայերը տեղահանելու հրահանգները, որոնցմով Հայերը յայտարարուած էին օրէնքէ դուրս եւ ենթակայ էին բնաջնջման: Այս նպատակին հասնելու համար շարժման մէջ դրուած էին պետական բոլոր մարմինները, կանոնաւոր ու անկանոն զօրքեր, ոստիկանութիւնն ու ամբոխը: Բանտերէն արձակուած էին մօտ 30 հազար քրէական յանցագործներ եւ լրացուած խուժաններու շարքերը: Արիւնոտ յանցագործութիւնները կը կատարուէին անողոքաբար կառավարութեան մշտական հսկողութեան տակ, որ հետեւաբար իր վրայ առած էր 20-րդ դարու առաջին ցեղասպանութեան ամբողջ պատասխանատուութիւնները: Երիտթուրք կոմիտէն այդ իրողութիւնը ուղղակի խոստովանեցաւ իր 1915, Փետրուար 18-ի յայտարարութեան մէջ. «Ճէմիաթը որոշեց ազատել հայրենիքը այդ ազգի (Հայերու) փառամոլութենէն, հայրենասիրական թելադրանքներէ մղուած, իր վրայ առնելով պատմական խայտառակութիւնը անարգանքի համար, որ պիտի սեւցնէր օսմանեան պատմութիւնը»:

Կը մնար այն, որ յանցագործութիւնը կիրարկողներ կանգ չառնէին ոչ մէկ արգելքի առջեւ: Պատասխանատուութենէ զերծ ըլլալու զուգահեռ կարեւոր գործօնի դեր ունէր համատեղ, հաւաքաբար գործելու վիճակը: Այս պարագային ամբոխ համակած ընդհանուր հոգեբանութիւնը անհատը կ'ազատէր մտածելու, վճիռ կայացնելու եւ որեւէ բանի միայնակ ձեռնարկելու դժուարութենէն: Ան չի խորհիր ամէն մէկ քայլը: Ան կը կատարէ այն, ինչ որ կ'ընէ ընկերը, դրացին, տասնեակ ու հարիւրաւոր մարդիկ: Կը կատարէ առանց նկատի ունենալու իր գործողութեան հետեւանքը:

Այսպէսով, շովինիզմի հակահայկական մոլուցքով տարուած իրենց արիւնոտ գործերը կատարեցին հայ ժողովուրդի դահիճները: Առանց հանդիպելու գէթ բարոյական դիմադրութեան, երիտթուրքերու ղեկավարները իրենց յանցագործ ծրագիրները իրականացնելու նպատակով տակաւին 1914 թուականի վերջերուն կարգադրեցին աշխատանքը դադրեցնել պետական ծառայութեան մէջ գտնուող բոլոր հայ պաշտօնեաներուն: Այնուհետեւ 1915 Ապրիլ 24-ին անոնք Պոլսոյ մէջ ձերբակալեցին Մեճլիսի հայազգի անդամները, յայտնի հասարակական գործիչները, լրագրողները, գրողները, ուսուցիչները, հոգեւորականներն ու այլ հայ մտաւորականները, մօտ 250 հոգի: Քանի օր ետք այդ թիւը անցաւ 3000-ը: Պատերազմի սկիզբին աւելի քան յիսուն հազար հայ երիտասարդ բանակ տարին: Բոլոր ձերբակալուածները եւ զէնքի կոչուածները հետզհետէ ոչնչացուցին: Յետոյ սկսաւ բռնի արտագաղթը, թալանը, սպանութիւնները: Տղամարդիկը հեռացուցին առաջին հերթին: Անպաշտպան երախաներէ ու կիներէ շատերը մահմետականացուցին ջարդին մասնակցող Թուրք եւ քիւրտ մեծահարուստները: Իսկ արդէն տարեցներն ու պատանիները ոչնչացուցին երկար ու տանջալից աքսորի ճամբան: Աքսորեալներու չնչին մասը միայն հասաւ Սուրիոյ անապատները: Անոնք ալ դժուարութեամբ գաղթեցին երկրէն դուրս:

Ոճրագործութիւնը կատարուեցաւ բաւ ծրագրուած չափերու ու ձեւերու, օգտագործուեցան փաշիստ կարգերու յատուկ բոլոր միջոցները: Ցեղասպանութեան հետեւանքով Հայերը զրկուեցան իրենց հայրենիքէն՝ Արեւմտեան - Հայաստանէն, իսկ ողջ մնացածները ցրուեցան աշխարհով մէկ: Սակայն հայ ժողովուրդը վերածնաւ ու բարգաւաճեցաւ:

Ազգային ողբերգութիւնը խոր հետքեր թողուց հայ ժողովուրդի պատմութեան ու մշակոյթին վրայ, անոր հոգեբանութեան մէջ: Եւ աշխարհով մէկ ցրուած հայութիւնը միջազգային գործող օրէնքներու համաձայն պահանջած է ու կը պահանջէ պատասխանատուութեան կանչել ցեղասպանութեան յանցաւորները ու անոնց պաշտպանները, որպէսզի վերականգնուի արդարութիւնը, որպէսզի չգատապարտուած յանցագործութիւնը անպատժելիութեան պատրանքներ չծնի ժամանակակից ցեղապաշտութեան, ցեղասպանութեան ու ափարթայտի մոլեգարներու համար:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՄԱՅՐ
(Քերթուածներ)
Հեղինակ՝ ԱՍՈՂԻԿ
(Ասողիկ Աբեղայ Արիստակէսեան)
Փարիզ 1986

×

ՄԱՏԵԱՆ ՀՈԳԵԴԱՐՁԻ
Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԱՐԱՐԱՏ
ԴԱՄԱՍԿՈՍ (1965 - 85)

Fonds A.R.A.M

ԳԵՐՄԱՆԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ՇՈՒԿԱՆ

Ասկէ քանի մը ամիսներ առաջ, վարչապետ Էօզալի Թուրքիոյ Հասարակաց Շուկային անդամակցութեան կապակցութեամբ ունեցած ելոյթները Գերմանիոյ մէջ արձագանգներ ունեցան, որոնք շատ էին դրական ըլլալէ: «Ֆրանքֆուրթէր Ալկեմայնէ Ցայթունկ»ը, որ շատ մօտ է կառավարական շրջանակներու, այդ առթիւ կը հարցնէր թէ «Պոն կը ձգտի՞ այս զարմանալի առաջարկը, որ հեռու է իրապաշտ ըլլալէ»:

Նոյն նիւթը Գերմանիոյ Հանրապետութեան Նախագահ՝ Ր. Ֆոն Վայցզէքերի Թուրքիա այցելութեան (Մայիս 26 - 30) օրակարգին վրայ էր: Ֆոն Վայցզէքեր այդ առթիւ ըսած է թէ «Նիւթը մանրակրկիտօրէն պէտք է քննուի՝ յուսախաբութիւններու տեղի չտալու համար»: Իսկ «Ֆրանքֆուրթէր Ալկեմայնէ Ցայթունկ»ը վերջին օրերս խիստ հետաքրքրական խմբագրականով մը եկաւ փաստել թէ «աւանդական գերմանեւթուրք բարեկամութիւն»ն ալ ունի իր ուրոյն սահմանները: Խորագիրը արդէն ինքնին խօսուն է: Երկու Մշակոյթներ:

Ստորեւ հատուածներ կը ներկայացնենք սոյն խմբագրականէն. -

×

«Թուրք կառավարութիւնը պատրաստ է ամէն տեսակ զիջողութեան, պայմանաւ որ իր բուն պահանջը՝ Հասարակաց Շուկային անդամակցութիւնը ընդունուի: Բայց իր այս պահանջը անընդունելի է: Եւրոպա մը որ ոչ թէ միայն տնտեսական ուժ մը ըլլալ, այլ՝ նաեւ քաղաքական գետնի վրայ դեր մը խաղալ կ'ուզէ, պէտք է իր բազմապիսի ազգային շահերուն հաւասարակշռումը ապահովող եղանակներ որոնելու կարգին պահէ նաեւ իր մշակութային ինքնութիւնը: Բացայայտ է որ նման բան մը կարելի չէ իրագործել անդամի մը հետ, որ կ'ապրի տարբեր աւանդութիւններով - հոս կը բաւէ աչք մը նետել Գերմանիոյ մէջ աշխատող Թուրքերուն այնպէս կոչեալ համակերպումի մէջ ունեցած դժուարութիւններուն: Թէեւ Թուրքիոյ քաղաքական կեանքը՝ շնորհիւ Աթաթիւրքի բարեփոխութիւններուն աշխարհականացած (՞) է, այսուհանդերձ այդ երկիրը Եւրոպայի մէկ մասը չէ դարձած: Դիւանագիտական դարձուածքներով չարտայայտուած ձգձգումներ չեն կրնար վերցնել այս հաստատումը: Որքան շուտով պարզուի հարցը, այնքան կարճատեւ պիտի ըլլայ Թուրքիոյ յուսախաբութիւնը»:

Ց. Կ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՔԻՉ ՄԸՆ ԱԼ ԹԷՆԻՍ...

Համաշխարհայինին զուգընթաց, ոչ նըւազ հետաքրքրութիւն պիտի ստեղծէին թէնիսի Ֆրանսայի միջազգայիններու մրցումները, որոնք տեղի կ'ունենային Փարիզի Ռոլան Կարոս խաղադաշտին մէջ, երեք հարիւր հազարէ աւելի ներկայ հանդիսականներով եւ հեռատեսիլի միլիոնաւոր ականատեսներով: Տասնեւհինգ օրերու ընթացքին, հոն եւս պիտի արձանագրուէին յատկանշական անակընկալներ. նախ՝ առաջին խաղերուն իսկ, պարտութիւնը՝ անցեալ տարուան յաղթականին՝ Վիլանտերի - այրերու բաժնին մէջ - : Դարձեալ, ուրիշ տարուան մը յաղթողին՝ Ֆրանսացի Եանիք Նոայի, նոյնպէս սկզբնական շրջանին մրցմանց հարկադրական լքումը, ոտքի ցաւի հետեւանքով: Ցայտնութիւն մը պիտի ըլլար, զօրաւոր հակառակորդի մը վրայ իր տարած փայլուն յաղթանակով:

Խորհրդային Միութեան պատկանող՝ Չեսնոքով, որ սակայն շատ հեռու պիտի չտանէր զինք, իր կարգին պարտութեան մատնուելով, յաջորդ հանդիպումի ընթացքին:

Ամէնէն աւելի աչքառու նորեկը հանդիսացաւ շուէտացի Միքայէլ Փերնֆորս որ իր շարունակական յաջողութիւններով պիտի հասնէր վերջնականին, արժանանալով ընդհանուրին հիացման, բայց այս անգամ իր դէմը գտնելով հրակայ մը, չեխ ախոյեան՝ Իվան Լենտլ, որ երկու ժամ քառասունեւհինգ վայրկեան տեւող բուռն մաքառումէ մը վերջ, գրեթէ ջախջախիչ յաղթութեամբ, ի գերեւ պիտի հանէր իր ծափահարելի հակառակորդին անուցած յոյսերը՝ խլելու դափնին:

Իսկ կանանց բաժնին մէջ տրամաբանականը կրկին յաղթանակեց, նման անցեալ տարուան, նոյն ոսոխները, երկու Ամերիկուհիները՝ Մարթինա Նավրաթիլովա եւ Քրիսթ Էվերթ Լոյտ. կրկին հանելու դէմ - յանդիման վերջնականին մէջ: Ու ինչպէս՝ 1985-ին, այս տարի եւս, Քրիսթն էր որ կը տիրանար բաժակին, հմայիչ այլ յախուռն մարտնչումէ մը վերջ, Նավրաթիլովային թողելով մխիթարութիւնը, լուծելու իր փոխ - վրէժը յառաջիկայ Ուիմպլտոնի մէջ (Անգլիա):

Աւելցնենք որ Էվերթ Լոյտ եօթերորդ անգամն է որ կը յաղթանակէ Ռոլան Կարոսի մէջ, նման Պորկի եւ Սիւզան Լանկլենի:

Երկու շաբթուան եռուզեռէն վերջ, Ռոլան Կարոս կը վերագտնէր իր անդորրութիւնը. մինչ, հոն հեռաւոր հողամասի՝ Մեքսիքայի մէջ, դեռ կը շարունակուի ողբերգութիւնը եւ որ դեռ չհասած իր վերջալոյսին, ուրիշ պայքար մը պիտի վերսկսի՝ Ֆրանսայի շրջանը հեծանիւով: Խլրտում է մարզական աշխարհը, մրցումները յաջորդելով մրցումներուն, առանց սակայն մէկզմէկու նմանելով...: Ու կ'ըսեն թէ, աշխարհիս երեսին, շատ - շատ բաներ, մարզական կեանքին ասպետական բարոյութիւնը ունենային...:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ - ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՆԻՒ ՃԸՐԶԻ մէջ, Մայիս 23-ին, իր մահկանացուն կնքած է Հ.Օ.Մ.-ի վաստակաւոր ընկերուհիներէն Տիկին Արփի Փափազեան: Ծնած էր 1903-ին՝ Նուխ (Ղարաբաղ): Հայ - Թաթարական ընդհարումներու հետեւանքով իր ծնողքներուն հետ ապաստանած է Իրան, ուրկէ անցած է Պոլիս եւ իր ուսումը ստացած Նիկողոսեան Վարժարանէն: 1915-ի Եղեռնին, հայրը՝ Մկրտիչ Ստեփանեան, ձերբակալուած եւ աքսորուած է իբրեւ կուսակցական: Քեմալական շարժումի սկզբնաւորութեան ընտանեօք յաջողած են փոխադրուիլ Միացեալ - Նահանգներ: Կանուխէն մտած է Հ.Օ.Մ.-ի եւ Հ.Յ.Դ.-ի շարքերը, Տիկին Արփի Փափազեան վարած է պատասխանատու եւ կարեւոր պաշտօններ՝ աւելի քան կէս դար: 1947-ին, ԱՆՉԱ-ի կազմաւորման օրերէն իսկ, ան աջակցած է աւելի քան 25 հազար տարագիրներու օգնութեան եւ տեղաւորման աշխատանքին:

×

ՆԻՒ - ԵՈՐՔԻ Ս. Վարդան Եկեղեցւոյ մէջ, Մայիս 16-ին, նշուած է Նանսէնի ծննդեան 125-ամեակը: Ներկայ եղած են Նորվեկիոյ Ընդհ. Հիւպատոս Պեառն Կրինուէմ, Նանսէնի Թոռը եւ 500 հանդիսականներ: Բացումը կատարած է Մեսրոպ Գերմեան: Նորվեկիոյ ընդհ. հիւպատոսը խօսք առնելով շեշտած է այն մեծ դերը, զոր ունեցաւ Ֆր. Նանսէն Ազգերու Դաշնակցութեան ստեղծումին մէջ: Անոր ջանքերով 100 հազարաւոր Հայեր փրկուած են անխուսափելի վտանգէն: Իր խօսքի աւարտին հիւպատոսը նշած է.- «Ես կ'ուզեմ շնորհակալութիւնս յայտնել Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ, որ կը պատուէ Նորվեկիոյ մեծագոյն Մարդը: Նանսէն միայն Նորվեկիոյ չի պատկանիր, այլ ամբողջ մարդկութեան»: Ապա խօսք առնելով Նանսէնի Թոռը ողջունած է այն յաւիտենական կամուրջը, որ գոյութիւն ունէր հայ ժողովուրդին եւ իր մեծ հօրը միջեւ եւ յիշած, թէ ինչպէս իր մեծ հայրը գրեց, խօսեցաւ ու ջանաց իրականացնել երազը անպաշտպան ժողովուրդի մը: «Հայկական ողբերգութիւնը, - ըսած է ան, - բոցավառեց իր զայրոյթն ու սրտին անձկութիւնը: Ֆր. Նանսէն, իր ժամանակին եղաւ անոնցմէ, որ կըրնար յայտարարել, - «Ես Հայ եմ»: Գեղարուեստական յայտագրին մասնակցած են Պրուքլինի Կրէյս Բարալ ընկերութեան երգչախումբը եւ Առաջնորդարանի Կոմիտաս երգչախումբը: Փակման իր խօսքին մէջ Թորգոմ Արք. Մանուկեան ըսած է. - «Նանսէն պատռեց օսմանեան կայսրութեան լռութեան վարագոյրը եւ կրցաւ այդ ուղղութեամբ մեծ գործ մը կատարել: Կամքի ինչ մեծ ուժ եւ անսահման սէր անհրաժեշտ էր, որ կարենար աշխարհի 50 ազգերը համոզել, ընդունելու դատը անհայրենիք այս ժողովուրդին: Աստուած, հին ժամանակներուն մարգարէներ կը ղրկէր մարդկութեան, այսպէս, ան Նանսէնը ղրկեց մեր ծընողքներուն: Մենք կ'օրհնենք Ֆր. Նանսէնի անունը»:

×

ՊՈԼՈՆԻԱ (Իտալիա) Մայիս 16 - 18 տեղի ունեցած Խմփլանթասիոնի միջազգային 16-րդ համագումարին մասնակցած է նաեւ Պոլսէն Տոքթ. Զարեհ Մակար եւ խօսած իր փորձառութեան եզրակացութիւններուն մասին: Տոքթ. Մակարի դեկուցումը հրատարակուած է համագումարի գիրքին մէջ եւ իրեն տրուած մրցանակ մը եւ արժանեաց վկայագիր:

×

ԳԷՅՄՊՐԻՃԻ Ս. Երրորդութիւն Եկեղեցւոյ մէջ, Մայիս 31-ին, տեղի ունեցած է տոքթ. Գրիգոր Մաքսուտեանի քահանայական ձեռնադրութիւնը: Ամերիկայի արեւելեան թեմի (Էջմիածնի) առաջնորդ Թորգոմ Արք. Մանուկեան կատարելով ձեռնադրութիւնը, պահած է օծեալին աւազանի անունը՝ Գրիգոր, որ տրուած է մասնաւոր ուխտի մը առթիւ: Գրիգոր քահանայ Մաքսուտեան մասնագէտ է միջին դարու հայ պատմագիտութեան, լայն զարգացումի տէր մտաւորական մը, որ տարիներ դասախօսած է Գոլումպիա համալսարանին մէջ:

Յաւարտ արարողութեանց, ճաշ մը տրուած է Եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ուր խօսք առնողներ շեշտած են նորօծ քահանային ծառայութիւնները եւ համեստ նկարագիրը:

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Պիտի քնէ անկողնէս կախուած զանգակը, պիտի հաւաքէ աղտոտ ճերմակեղէնները, պիտի կոկէ հանդերձակալին բովանդակութիւնը, բամպակի եւ գոլանի ջուրի գոյութիւնը պիտի ստուգէ անոր մօտ: Այս բոլորէն վերջ պիտի համբուրէ զիս եւ պիտի արտասանէ իր անխուսափելի նախադասութիւնը.

- Ալ երթամ հայրիկ, դուն քիչ մը քնացիր այլեւս:

Սաթենիկ ու Սիրուն միասնաբար մեկնեցան, ակներեւ ուրախութեամբ մը, գրեթէ թեւ թեւի, կարծես երկու վաղեմի ընկերուհիներ ըլլային: Շատ կը սիրեմ Սաթենիկիս այս բնաւորութիւնը, դիւրահաղորդ է, շուտ կը մօտենայ մարդոց, շուտ կը տաքնայ եւ իր ջերմութիւնը շուտով կը բաժնէ ուրիշներուն:

Տիկին Ալիս նստաւ Արամիկին քով եւ գիրք մը բացաւ: Է՛հ, կ'երեւի թէ ան այս գիշեր ալ պիտի մնայ իր զաւկին քով: Ե՞րբ նորոգեց իր արտօնութիւնը, ե՞րբ կարգադրուեցան այս գործերը: Կարեւոր չէ: Կը զգամ միայն որ այս մտածումը հաճոյք կը պատճառէ ինծի: Ճիշդ է, ես գոյութիւն չունիմ այս կնոջ համար, բայց իր ներկայութիւնը զիս անհանգիստ չըներ, ընդհակառակը...

- Ա՛հ, հոս մժե՞ղ ալ կայ:

Տիկին Ալիսն է որ յանկարծ տեղէն ցատկած է օդին մէջ կէտ մը դիտելով եւ բացագանչելով:

- Մժե՞ղ:

Տիկին Ալիսին բացագանչութիւնը հարցում մըն էր թէեւ, բայց հարցումը ուղղուած չէր ինծի, ինչպէս նախ կարծեցի: Հարցումը ուղղուած էր ինքն իրեն եւ ան արդէն պատասխանի չսպասեց խուճապահար ցատկելու համար: Լրագիր մը առաւ եւ զայն ծալեց երկայնքին վրայ ու սկսաւ օդը հարուածել խենթի պէս: Երկար տեւեց այս հալածանքը, քանի որ դժուար է օդին մէջ հարուածել մժեղ մը եւ լաւագոյնն է սպասել՝ մինչեւ որ ան անշարժանայ պատին վրայ: Այդպէս ալ պատահեցաւ ի վերջոյ եւ երբ Տիկին Ալիս յաջողեցաւ պատին վրայ ճզմել անառակ միջատը, յաղթական նայուածք մը նետեց դէպի իմ կողմը, կարծես առաջին անգամ տեսնելով զիս:

- Գիտէ՞ք, ըսի մեղմ ձայնով, այստեղ ճանճ շատ կայ, բայց մժեղ չկայ: Ո՞ւրկէ եկաւ այդ մժեղը:

- Սատկեցուցի, պատասխանեց դըրացուհիս: Բայց կը վախնամ որ ուրիշ ալ կայ:

Չպատասխանեցի: Ինք շարունակեց.

- Եթէ ձեզի ալ դան, լուր տուէք...:

- Կուտամ, շնորհակալ եմ...:

Տիկին Ալիս երբեք չգիտցաւ թէ որքան հաճոյք պատճառեց ինծի իր այս նախադասութեամբ: Արդէն ան խելօքին նստաւ իր տեղը եւ վերցուց գիրքը, որ վար ինկած էր: Իսկ ես քանի մը անգամ միտքէս կրկնեցի. - եթէ ձեզի ալ դան լուր տուէք - եթէ ձեզի ալ դան լուր տուէք - եթէ ձեզի ալ դան ...

Օ՛, մարդիկ որքան ծիծաղաշարժ կողմեր ունին իրենց խորքին մէջ: Աստուած գիտէ թէ այդ վայրկեանին մէկ բան միայն ուզեցի. մժեղ մը: Մժեղ մը գար եւ վզվզար իմ վերեւ, թառելով ճակտիս վրայ կամ ականջիս քով, խայթելով զիս ու յետոյ խոյս տալով կրկին, սուզուելու համար անկողնիս շուրջ...: «Ա՛հ, իրաւունք ունիք եղեր, ինծի ալ մժեղ մը եկաւ, աճապարեցէք» պոռայի սարսափահար ու Տիկին Ալիս ցատկէր տեղէն, մօտենար ինծի, հակէր վրաս եւ սկսէր հալածել մժեղը, փրկելու համար զիս այդ անոպայ միջատէն...:

Տիկին Ալիս հիմա իր գիրքը կը կարդայ, առանց գոյզն իսկ գաղափար ունենալու այն երեւակայական տաքուկ պատկերէն, որ ուրուագծուեցաւ միտքիս մէջ իրմով: Գոհ կ'ըլլա՞ր արդեօք, եթէ գիտնար թէ սիրտս ինչպէս տաքցաւ իր մէկ նախադասութեամբ...: Ա՛հ, մարդոց անկարողութիւնը՝ կռահելու մէկզմէկու ներաշխարհը, կարդալու՝ մէկզմէկու միտքը: Բարեբախտութի՞ւն, թէ դժբախտութիւն: Կեանքիս մէջ քանի - քանի անգամներ ես ինծի ուղղած պէտք է ըլլամ այս հարցումը: Եւ շատ անգամ տարուած եմ այդ անկարողութեան մէջ աւելի դժբախտութիւն տեսնելու, քան թէ բարեբախտութիւն: Աշխարհի վրայ սէրն ու համակրանքը աւելի վարակիչ չէի՞ն դառնար, եթէ մարդիկ իրենց սիրտերը գիրքի մը նման բանալ կարողանային ուրիշներու դիմաց: Սէրն ու համակրանքը աւելի վարակիչ չէի՞ն դառնար արդեօք, եթէ մարդիկ իրենց սիրազեղ զգացումները խոժոռ դէմքերու ետեւ թաքուն չպահէին եւ կամ ընդհակառակը, մարդիկ կարողանային տեսնել սիրազեղ այն զգացումները, զոր մէկը կրնայ թաքցնել խոժոռ դէմքի մը ետեւ:

Բայց կանգ առ վայրկեան մը: Ես հիմա այսպէս կը խորհիմ, որովհետեւ սիրտս ու միտքս սիրով լեցուն են, համակրանքով: Իսկ ատելութի՞ւնը, թշնամութի՞ւնը, առ նուազն անտարբերութի՞ւնը մէկզմէկու նկատմամբ: Ի՞նչ կ'ըլլար եթէ մարդիկ իրենց սրտին ու մտքին ամբողջ տգեղութիւնը թափանցիկ ապակիի մը ետեւէն ցուցադրէին համայն մարդկութեան:

(Շար. 52)

Fonds A.R.A.M

ԿՐԸՆՈՊԼԸ - ՓԱՐԻԶ -
ՍԷՆ - ՄԱՐԹԷՆ Տ'ԷՌ - -

Սիրանոյշ եւ Մարի Տէր - Կոմսեան սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ
ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ - ԿՈՒՄՍԵԱՆԻ
(Ծնեալ՝ Նուարդ Յակոբեան)

մահը, որ պատահեցաւ Շաբաթ, Յունիս 14-ին, Կրընոպլը։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի հայկական ծէսով, Հինգշաբթի, Յունիս 19, ժամը 16·15-ին՝
Eglise Notre-Dame de la Salette, Grenoble
ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի՝
Les Alloves, St. Martin d'Heres

Արարողութեան ընթացքին կ'ոգեկոչուի իրենց հօր՝

ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ - ԿՈՒՄՍԵԱՆԻ

յիշատակը, անոր մահուան 10-րդ տարելիցին առթիւ։

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

«ՅԱՌԱՋ»· - Մեր ցաւակցութիւնները ողբացեալին պարագաներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէն ·· Պ· Պենոն Ճիհանշահեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, անձամբ թէ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԵՂՍԱ ՃԻՀԱՆՇԱՀԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, մասնաւորաբար Սուքիաս Սուքիասեանի, արարողութեան երգեցողութեան իր մասնակցութեան համար։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պոմոնի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Չորեքշաբթի, Յունիս 25, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30-ին տեղւոյն եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։

×

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Յունիս 21, ժամը 16-ին սովորական հաւաքատեղին։

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE
45, rue de la Défense
ISSY LES MOULINEAUX

CLAUDE MUTAFIAN
présente une projection
de

L'Arméno - Cilicie

Vendredi 20 Juin à 20h30

— ENTREE LIBRE —

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՄԻՕՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՅՈՒՆԻՍ 22

Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ Սահակ - Մեսրոպ Միօրեայ Դպրոցի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 22-ին, եկեղեցւոյս Ա· Ջրբաշեան սրահին մէջ, ժամը 17-էն սկսեալ։

Հանդէսին ելոյթ կ'ունենան դպրոցի աշակերտները իրենց արտասանութիւններով եւ երգերով, ապա անոնց պիտի բաժնուին վկայագիրներ մէկ տարուան աշխատանքին գնահատականներով։

Կը հրաւիրուին ծնողքներ, բարեկամներ եւ եկեղեցւոյ ծուխին անդամները ներկայ գտնուելու դպրոցական այս հանդէսին քաջալերելու համար դպրոցիս աշակերտութիւնը։

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Հռիփսիմէ Գնեազեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Պզտիկեան կը նուիրեն 100 Ֆ· «Յառաջ»ին եւ 100 Ֆ· Ռատիօ - Ազգ-ին, նոյն տխուր առթիւ, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Ալակէօզեան 100 ֆրանք Ռատիօ - Ազգ-ին եւ 100 Ֆրանք «Յառաջ»ին, (ստանալ «Յառաջ»էն)։

×

Նոյն տխուր առթիւ, Պ· Մարտիկ Տականեան 200 Ֆ· կը նուիրէ Ռատիօ-Ազգ-ին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 200 Ֆ· «Յառաջ»ին։

ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՕՐ

կազմակերպութեամբ՝

ՖԷՐԻՖԻՒՂԻ ՍԱՆՈՒՑ
ԵՒ
ԲԱՐԵԿԱՄԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Շաբաթ, Յունիս 28, ժամը 20·30-էն սկսեալ՝

SALLE DES FETES
22, rue Voltaire, ALFORTVILLE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
Լիոնի Անի նուագախումբի
ընկերակցութեամբ

Ճաշերը կը հայթայթէ՝ ՍԵՒԱՆ ճաշարանը։

Ելոյթ կ'ունենան՝

Միութեան ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ (ղեկ· Ստեփան Եորկանճեան) եւ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ (ղեկ· Կարպիս Բուլուր) եւ անակնկալներ։

Սեղանները ապահովելու համար դիմել՝
HAY DISC, 35 rue Lamartine
75009 Paris — tél. 48 78 22 79
Restaurant SEVAN, 1 bd. Carnot
94140 Alfortville — tél. 43 76 32 19

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ԱՆԿԷՆԻ

Անկէնի եւ շրջակայից «Նարեկ» միօրեայ վարժարանի երկսեռ աշակերտութիւնը կը հրաւիրէ բոլորը իր տարեվերջի հանդէսին, Կիրակի, Յունիս 22, ժամը 15·30-ին՝
9, rue du Marché, ENGHIEN
Մուտքը ազատ է։

– ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ –

Ս· Մեսրոպ Կրթարանի մանկապարտէզի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Յունիս 21, ժամը 15-ին, վարժարանի սրահին մէջ։

Հայերէն լեզուի միօրեայ վարժարանի ամավերջի հանդէսը՝ Կիրակի, Յունիս 22, ժամը 15-ին, նոյն սրահին մէջ։

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS DE FRANCE
Section de GRENOBLE
o—o—o—O—o—o—o

Grande
Fête Champêtre

Dimanche 29 Juin
au Centre aéré «BEL AIR» à EYBENS

o—o—o—O—o—o—o

avec la participation exceptionnelle
du chanteur Georges TUTUNDJIAN
accompagné par l'Orchestre «NAIRI»
de la Maison de la Culture de Valence

o—o—o—O—o—o—o

Buffet (préparé par les Dames de la CBAF)
Buvette
et de nombreux jeux pour les enfants

o—o—o—O—o—o—o

— VENEZ NOMBREUX —
— ET AMENEZ VOS AMIS —

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL - MOORAT

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

GRANDE FETE CHAMPETRE

DIMANCHE 22 JUIN
à partir de 14 heures
26, rue Troyon — SEVRES

AVEC LA PARTICIPATION DE

MARTEN YORGANTZ	HAROUT
EVELYNE ALTOUNIAN	LE DUO ZEPUR
NARECK DOURIAN	BALLET NAVASSART
ROSY ARMEN	BETTY
et la Chorale du collège	accompagnée de Meguer

SOUREN ET SON ORCHESTRE

TOMBOLA 1er prix : UN VOYAGE EN ARMENIE
offert par Optimatours
et de nombreux lots

CONCOURS DE TAVLOU — Մուտքը ազատ է —
JEUX POUR LES ENFANTS — Entrée gratuite —

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի օր, Յունիս 19, տօն է Սըրբոց Թարգմանչացն Մերոց՝ Սահակայ եւ Մեսրոպայ։

Այս առթիւ, Փարիզի Ս· Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի։

Ս· ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

ՄԱՏԱՂ

Յունիս 22-ին Կիրակի օր, Իսիի Եկեղեցւոյ Օծումի 11-րդ տարեդարձն է։

Կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10-ին, քարոզ՝ ժամը 11·30-ին եւ ապա հոգեհանգստեան մասնաւոր արարողութիւն եւ Մատաղօրհնութիւն։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անիէռ - Պուա - Քոլոմպի եւ Արժանթէօյի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի օր, ժամը 11·30-էն սկսեալ Ռալի բարքի մէջ։

Cormeilles - en - Parissis

հայկական ճոխ ուտելիքներով եւ աւանդական շամփուրով խորոված։

ՍՈՒՐԷՆ նուագախումբը, պարի մրրցումներ եւ բացօթեայ խաղեր խանդավառութիւն կը ստեղծեն։ Անձրեւի պարագային փակ հիւրասրահ մը կայ տրամադրելի։

ITINERAIRE : Au pont d'Argenteuil, prendre l'Ave. Gabriel Péri jusqu'au bout, puis le Bld. Léon Félix sur la gauche et tourner à droite au premier feu de signalisation. Continuer sur la droite jusqu'à la forêt de Cormeilles (Rallye - Parc).

Աւելի դիւրութեան համար հետեւիլ «Կապոյտ Խաչ» գրուած նշաններուն, որոնք ձեզ պիտի առաջնորդեն վերոյիշեալ վայրը։

MARSEILLE

la Section Féminine de l'U. G. A. B.
organise

UN DÉJEUNER
AU PROFIT DE L'ECOLE

Dimanche 29 Juin à 12 heures
Salle A. TCHERPACHIAN
Eglise arménienne
339, av. du Prado, MARSEILLE 8e

— Participation : 150 F —

Réservation :
UGAB 33, cours Pierre Puget
tél : 91 37 75 97 de 14 à 17 h
Chelelekian Jacques : 91 37 58 58
Stepanian Kourken : 91 77 84 70

Tous
les produits
du Stand
d'ARMENIE
de la Foire de Paris
sont en vente chez

HAY DISC

alcools, cristaux, artisanat,
céramiques, cigarettes,
disques, cassettes etc...

HAY DISC
35, RUE LAMARTINE, 75009 PARIS
TEL. : 48 - 78 - 22 - 79
M° CADET ou Notre-Dame-De LORETTE
Ouvert du Lundi au Samedi de 14 à 19h

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն - Լուի Ս· Գէորգ Եկեղեցին ստացած է շնորհակալութեամբ հետեւեալ նուէրները· - Տիրուհի Ամիրխանեանի հոգեհանգստեան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Փիրանեան 250 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Փիրանեան 150 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Կարօ Յովսէփեան 100 Ֆ·, Տիկին Աբրաքսի Փիրանեան 50 Ֆ·։ Ղուկաս Փիլիկեանի հոգեհանգստեան առթիւ՝ Արաքսի Փիլիկեան եւ զաւակները 250 Ֆ·, Վերժին Փիլիկեան եւ զաւակները 200 Ֆ·, Մարի Սաղըրեան 100 ֆրանք, Վերոն Քէքէվեան, Պօղոս Քէքէվեան 50-ական ֆրանք։ Արամ Սահակեանի հոգեհանգստեան առթիւ՝ Վեհանոյշ Սահակեան 500, Տիգրան Սահակեան, Հրանդ Ճանիկեան, Մօօօ 100-ական Ֆ·, Սեպուհ Ճանիկեան 50 Ֆ·, Ժանօ Յովհաննէսեան 100 Ֆ·։ Սրբուհի Գույումճեանի յիշատակին՝ Փիլիպոսեան ընտանիք 50 Ֆ·։ Տէրտէրեան գերդաստանի յիշատակին՝ Տիկին Տէրտէրեան 50 Ֆ·։

×

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Մարթիկէն՝ Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Արթինեանէ 300 Ֆ· ողբացեալ՝ Յովհաննէս Ջէրչեանի անմոռանալի յիշատակին։

×

Փարիզի Մշակոյթի Տունը շնորհակալութեամբ ստացած է 200 Ֆ· Անահիտ եւ Շաքէ Օհանեանէ Յովհաննէս Ջէրչեանի յիշատակին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ Յունիս 29, կէսօրէ ետք ժամը 15-էն սկսեալ դպրոցի շրջափակին մէջ։

Պար, - երգ, - մրցանակաբաշխութիւն, - անակնկալներ, - հայկական պիքէ, - խաղեր, եւայլն։

Մուտքը ազատ է։

Fonds A.R.A.M

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆԻՍ 19
JEUDI 19 JUIN 1986

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian
Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

LE NUMERO : 4,00 F

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.250
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.250

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

MUNDIAL

×

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ԱՒԱՐՏԱԿԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՓԱՌԱՒՈՐ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ ԻՏԱԼԻՈՅ ԴԷՄ

Երեքշաբթի իրիկուն, ոչինչ կը հետաքրքրէր Ֆրանսացին բացի ... ֆութպոլէն: Ութերորդ աւարտականներու կարգին, Ֆրանսա պիտի մրցէր Իտալիոյ հետ, որ նախկին ախոյեանն է: Նախատեսութիւնները ի նպաստ Իտալացիներուն էին: 14-րդ վայրկեանին խսկ, սակայն, Փլաթինի բացառիկ յաղթանակի ճամբան առաջին կէտով մը, 57-րդ վայրկեանին ալ Սթոփիրա երկրորդ կէտով մը կ'ամրապնդէր կացութիւնը եւ խաղը վերջ կը գտնէր (2 - 0): Պէտք է ըսել որ Ֆրանսացիք շատ փայլուն խաղ մը ցուցաբերեցին եւ Փլաթինի, որ առենէ մը ի վեր յուսախաբ կ'ընէր իրեն զօրավիգ կեցողները, վերագտաւ իր համբաւը: Եւ որովհետեւ ափի զգացումները բոլորովին կորսուած են, խաղը չսկսած իսկ, հեռատեսիլի Բ. կայանը լրատուութիւնը կը բանար ստանով՝ «վրէժը լուծել վերկինգետորիսի» Կալլիացիներու ղեկավարը որ կը պարտուէր Ալեզիա - 52 Ն. Ք. - եւ կը տարուէր Հռոմ կեսարի կողմէ եւ 6 տարուան բանտարկութենէ ետք՝ մահապատիժի կ'ենթարկուէր...):

Ֆրանսա, Շաբաթ օր, քառորդ աւարտականներուն կը հանդիպի Պրազիլի, իսկ Իտալիոյ համար հարցը փակուած է:

Նոյն օրը Գերմանիա յաղթեց Մարոքի (1 - 0) եւ կը մրցի Մեքսիքայի հետ քառորդ աւարտականներուն:

ՊԷՅՐՈՒԹ

ՀԱԿԱՀԱՅ ԱՐԱՐՔՆԵՐՈՒՆ ԱՌԻԹՈՎ

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐՈՒ

Արեւմտեան - Պէյրութի մէջ, Մայիսի վերջերուն տեղի ունեցած հակահայ ոճիրներուն եւ մահափորձերուն լոյսին տակ, հայկական երեք կուսակցութեանց ներկայացուցիչներէն կազմուած պատուիրակութիւնը անցեալ չորաթավերջին չարունակեց իր ձեռնարկած չփումներն ու տեսակցութիւնները՝ շրջանի ղեկավար եւ պատասխանատու անձնաւորութեանց հետ: Պատուիրակութիւնը այցելութիւններ տուաւ Լիբանանի Համայնավար կուսակցութեան պատասխանատուներէն Քարիմ Մրուէի, Պաաս կուսակցութեան լիբանանեան թեւի պատասխանատու Ասէմ Քանսոյի եւ Ղովմի կուսակցութեան պատասխանատուներու, ապա նաեւ՝ նախկին վարչապետներ Թաքիէտտին Սոլհի եւ Ռաշիտ Սոլհի, «Ամալ»ի պատասխանատուներէն Հիւսէյն Եթիմի ու «Հըզպըլլա»ի հոգեւոր առաջնորդներէն շէյխ Հիւսէյն Ֆատլալլայի:

Հայկական կուսակցութեանց ներկայացուցիչները շնորհակալութիւն յայտնեցին յիշեալ անձնաւորութեանց, հակահայ արարքները դատապարտող իրենց ու իրենց կուսակցութեանց արտայայտած կեցուածքներուն համար: Հայկական կուսակցութեանց ներկայացուցիչները նաեւ դատապարտեցին Ղովմի կուսակցութեան պատասխանատուներէն Ամին Տաուտ Պազի, ինչպէս նաեւ՝ Թաքիէտտին Սոլհի ու Ռաշիտ Սոլհի դէմ կատարուած խափանարարական արարքները:

«ԱԶԴԱԿ»

(Յունիս 10)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ քիչ մը եւս յառաջդիմութիւն արձանագրած է Մայիսին, մինչ արտաքին առեւտուրի բացն ալ աւելի զգալի յառաջդիմութիւն մը կը կրէ: Գործազուրկներու թիւը 18 հազարով աւելցած է: Արտաքին շուկայի վրայ, Ֆրանսա չի յաջողիր յաղթել մրցակցութեան: Պատճառները պարզ են, ֆրանսական ապրանքը գին - որակ համապատասխան չէ, իսկ յետ - գնում սպասարկութիւնը շատ դէշ: Մայիսի բացը 2,07 միլիառ էր:

ՄԻԱՑԵԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ մերժեցին առեւտրական սեղմումներու դիմել Հարաւ - Ափրիկէի դէմ, այն պատճառաբանութեամբ թէ զոհը՝ ժողովուրդը կ'ըլլայ, որու մեծամասնութիւնը սեւ է: Տեղւոյն վրայ գրաքննութիւնը քիչ մըն ալ խստացած է եւ ամերիկացի թղթակից մըն ալ՝ արտաքսուած: Կ'ըսուի որ Երկուշաբթի օր 11 հոգի մեռած է:

ՄԱՏՐԻՏԻ կեդրոնը մահափորձ մը կատարուած է, Երեքշաբթի օր, որու զոհ գացած են երեք զինուորականներ: Իշխանութիւնները Է.Թ.Ա.ի մասը կը տեսնեն: Յունիս 22-ին, Սպանիոյ մէջ երեսփոխանական ընտրութիւններ կը կատարուին:

ԺՈՐԺ ՍԱՄՓԷ քաթայէպներու նախագահ ընտրուեցաւ եւ կը յաջորդէ Էլի Քարամէի, որ նշանակուած յաջորդած էր Փիէր Ճեմայէլի, հիմնադրին մահուան վաղորդայնին:

ՃԷՆՈՎԱՅԻ մէջ, Չորեքշաբթի օր կը բացուէր ահաբեկչութեան պատմութեան ամէնէն զգայացունց «առեւանգումին», Աքիլլէ - Լաուրոյի ծովահէններու դատավարութիւնը: Ամբաստանեալներու թիւը 16-ի հասած է, որոնցմէ միայն հինգ հոգի կայ տեղւոյն վրայ: Գլխաւոր պատասխանատուն՝ Ապու Ապաս բացակայ է:

ՔՐԻՍԹԻԱՆ ՊԷՕԼԱՔ, Աշխատանքի եւ Լուսաւորութեան նախկին նախարար (1976 եւ 1981) յանկարծամահ եղած է 62 տարեկանին, զոհ սրտի տագնապի մը:

ԵՐԿՈՒ ԹՈՒՐՔ ընտանիքներ Շաթօ - Թիէրի հաստատուած, անծանօթ պատմութեան մը համար բուռն կռիւ մը ունեցած են եւ իրար ինկած բիրերով: Միջամտող Թուրք մը սպաննուած է, անցորդ փորթուկալցի մը՝ վիրաւորուած, մինչ Մէհմէթ Աքըն յայտարարած է ոստիկաններուն. - մարդ մը սպաննեցի, պատիւս փրկուած է:

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ
Ա. ԴԱՍԱԿԱՐԳ
«ԿՈՏԱՅՔ»Ի ՆՈՐ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Խորհրդային ախոյենութեան Ա. դասակարգի մրցաշարքի 14-րդ հանգրուանին Աբովեանի «Կոտայք»ը նոր յաղթանակ մը ձեռք ձգելով բարելաւած է իր դիրքը դասաւորման մէջ, երկու աստիճան բարձրանալով (19-րդէն 17-րդ տեղ): Աբովեանցիներու հանդիպումը տեղի ունեցած է Լիթուանիա, Կլայպեդա քաղաքի «Ատլանտաս» խումբին հետ: «Կոտայք»ի տղաք խաղի սկիզբէն իսկ անցած են գրոհի եւ ցուցաբերած համերաշխ ու կազմակերպուած խաղարկութիւն մը: 42-րդ վայրկեանին Ա. Յովհաննիսեան նշանակած է հանդիպումին միակ կոլը:

×

Բ. ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԽԱՂԵՐ

Այդ դասակարգէն հանդէս եկող հայրենի երեք խումբերէն երկուքը՝ Լենինականի «Շիրակ»ն ու Աշտարակի «Օլիմպիա»ն աննախանձելի դիրքի մը մէջ կը գտնուին, առաջինը՝ 14-րդ երկրորդը՝ 16-րդ (16 խումբերու միջեւ): Երրորդ խումբը՝ Հոկտեմբերեանի «Սպարտակ»ը կը գրաւէ 5-րդ տեղը: Ի դէպ, մրցաշարքի 11-րդ հանգրուանին տեղի ունեցած է հայկական երկու խումբերու՝ «Օլիմպիա»ի եւ «Սպարտակ»ի հանդիպումը, որ վերջ գտած է «Սպարտակ»ի յաղթանակով (3 - 0), իսկ «Շիրակ» (3 - 0) արդիւնքով պարտուած է Ռուսթավիի «Մետալուրգ»էն: 12-րդ հանգրուանին, «Սպարտակ» պարտուած է Թիֆլիսի «Լոկոմոտիւ»էն (2 - 0) արդիւնքով: Կոլերէն մին նշանակած է «Սպարտակ»ի յետսապահ Գ. Գրիգորեան՝ գլուխի անփոյթ հարուածով, ղնդակը զրկելով իր իսկ բերդը: Աշտարակի «Օլիմպիա»ն պարտուած է (2 - 1) «Դիլա»էն, իսկ Լենինականի «Շիրակ»ը՝ «Գեանջլիկ»էն (1 - 0):

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՅՈՒՆԻՍ - 10 - 12)

ԵՐԵՒԱՆԷՆ ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՈՒՂՂԱԿԻ ԳԻԾԵՐ ՊԵՌԼԻՆ ԵՒ ՓՐԱԿԱ

Օդանաւային ուղղակի նոր գիծեր հաստատուած են Երեւանի եւ արեւելեան - Պեռլինի, ինչպէս նաեւ Փրակայի միջեւ: Երեւան - Պեռլին անդրանիկ թռիչքը կատարած է «Տու - 154» օդանաւը, հրամանատարութեամբ օդաչու Վլադիմիր Պարսամեանի: Ճամբորդութիւնը կը տեւէ չորս ժամէն քիչ մը աւելի եւ տեղի կ'ունենայ ամէն Չորեքշաբթի՝ դէպի Պեռլին, ուրկէ յաջորդ առաւօտեան օդանաւը կը վերադառնայ Երեւան:

Յունիս 5-ին բացուած է նաեւ Երեւան - Փրակա ուղիղ գիծը: Թռիչքի տեւողութիւնն է 4 ժամ 15 վայրկեան: Ճամբորդութիւնը տեղի կ'ունենայ ամէն Հինգշաբթի:

×

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆԸ ՎԵՐՋ ԳՏԱԾ

Արամ Խաչատրեանի 2-րդ համանուագի մեկնաբանութեամբ վերջ գտած է Դիլիջանի Երաժիշտներու Տունը տեղի ունեցած փառատօնը, զոր կազմակերպած էին Հայաստանի Մշակոյթի նախարարութիւնն ու Երաժիշտներու Միութիւնը: Փառատօնի քանի մը օրերու ընթացքին Երեւանի սրահներուն մէջ խումբեր եւ անհատ մեկնաբաններ ներկայացուցած են շուրջ 40 հեղինակներու սէնֆոնիք եւ սենեկային գործեր: Ներկայացուած է Գ. Եղիազարեանի «Արա Գեղեցիկ եւ Շամիրամ» բեմապարը: Ջերմ ընդունելութեան արժանացած է Էդգար Յովհաննիսեանի թիւ 4 քառեակը, որ գրուած է չորս տարի առաջ եւ արժանացած Արամ Խաչատրեան մրցանակի: Երաժշտասէրներու կողմէ բարձր գնահատուած են Լեւոն Չաուշեանի «Անյայտ զինուորին» համանուագը, Ա. Աճէմեանի թիւ 6 համանուագը, «Եօթը երգ Հայաստանի մասին» գործը, զոր մեկնաբանած է Հայաստանի պետական սէնֆոնիք նուագախումբը, ղեկավարութեամբ Վ. Պապեանի: Փառատօնի յայտագրին մաս կազմած են նաեւ Ա. Բաբաջանեանի, Ալ. Յարութիւնեանի, Ղ. Սարեանի, Ջ. Տէր - Թադեւոսեանի, Մ. Վարդազարեանի ծանօթ գործերը:

×

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ ԱԲՈՎԵԱՆԻ ՄԷՋ

Աւելի քան մէկ ամիս է, որ Հայաստանի քաղաքներուն եւ շրջաններուն մէջ տեղի կ'ունենայ «Խաղաղութեան երթ - 86» փառատօնը: Ամէնուրեք կը հնչեն երգն ու երաժշտութիւնը, խումբերու եւ անհատ մեկնաբաններու մասնակցութեամբ: Յատկանշական եղած է Աբովեան քաղաքի փառատօնը: Տօնական զարդարանքով կառքերը մտած են քաղաք, ուր խումբ մը երախաներ ասֆալթի վրայ կաւիճով նկարած են խաղաղութեան ադաւնիներ: Աբովեանի յուշարձանին մօտ խումբ մը գրողներ՝ Սերօ Խանզադեան, Եդուարդ Աւագեան, Լիպարիտ Սարգսեան հանդիպում ունեցած են աշակերտներու հետ: «Կոտայք» մարզադաշտին վրայ տրուած է մեծ համերգ մը, որուն մասնակցած են Հայհամերգի համոյթներն ու մեներգիչները, «Ա. Մերանգուլեան» ժողովրդական գործիքներու համոյթը, մեներգիչներ՝ Օ. Համբարձումեան, Ց. Բադալեան, Ռ. Մաթեւոսեան, Վ. Սամուէլեան, Վ. Խաչատրեան, Ֆ. Խորէնեան եւ Ռ. Սարիբէկեան: Ցայտագիրը եզրափակած են Աբովեանի դպրոցականներու երգչախումբը, փողերախումբը եւ Հայհամերգի մեներգչուհի Ռուզաննա Վարդանեան:

×

«ԿՈՄԻՏԱՍ» ՔԱՌԵԱԿԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ՈՒՐԱԼԻ ՄԷՋ

Մագնիտագորսկի (Ուրալ) «Մագնիտկա» մետաղագործութեան գործատան մշակոյթի պալատին մէջ հանդէս եկած է Հայաստանի «Կոմիտաս» քառեակը: Ուրալի մետաղագործները հիացած են կոմիտասեան մեղեդիներով: Կրկնուած են «Հարբրան»ը, «Քէլէր, Ցոլէր»ը, «Կաքաւիկ»ը եւ այլ մեղեդիներ: Տեղական մամուլը բարձր գնահատած է քառեակին մեկնաբանական արուեստը: Ներկայիս «Կոմիտաս» քառեակը կը պատրաստուի մասնակցելու Ֆինլանտա Յուլիսին տեղի ունենալիք սենեկային երաժշտութեան փառատօնին, ուր «Մոսկուայի վիրթիւոզներ» սենեկային համոյթի հետ կը ներկայացնէ խորհրդային երաժշտական արուեստը:

×

ՉԱՅՔՈՎՍՔԻ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ ՍԿՍԱԾ ԵՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի մէջ սկսած են Չայքովսքիի անունը կրող միջազգային մրցումները, որոնց կը մասնակցին 46 երկիրներէ աւելի քան 400 արուեստագէտներ՝ երգիչներ, դաշնակահարներ, ջութակահարներ, թաւջութակահարներ: 8-րդ անգամն է, որ տեղի կ'ունենայ այս մրցումը:

Fonds A.R.A.M

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻ ՀԵՏՔԵՐՈՎ

Թեսաղոնիկէ - Թէսսալոնիքի: Հոս է որ սկիզբ առաւ համաշխարհային պատմութեան ամէնէն կարեւոր հանգրուաններէն մին: Հոս էր որ սկսաւ Հելլէնիստական մշակոյթի պատմութիւնը: Արիստոտէլ - բոլոր ժամանակներու մեծագոյն դաստիարակը - հոս էր որ ներշնչեց իր ամենամեծ աշակերտին՝ Մեծն Աղեքսանդրին, ու անոր մէջ արթնցուց հելլենական պատմութեան եւ մշակոյթի հանդէպ խորունկ սէր մը: Արիստոտէլի համար երկու տեսակ ժողովուրդներ գոյութիւն ունէին աշխարհի վրայ: Իր իսկ լեզուով (Ի էլինէս է Ի վարվարի) Հելլէններն ու Բարբարոսները: Չեմ կարծեր որ Արիստոտէլի այդ բացատրութիւնը օտար ազգերու նկատմամբ արհամարհանքի արտայայտութիւն մըն է: Իրեն համար հարցը պարզ էր՝ կային Հելլէններ և ոչ - Հելլէններ: Այդպէս չէր, զոր օրինակ, Թուրքերու պարագան: Անոնք միշտ ու այլ քրիստոնեայ ժողովուրդներուն պարզապէս կը կոչէին անհաւատ - Կեավուր - որ արհամարհանքի ու միաժամանակ ատելութենէ բխած արտայայտութիւն մըն է: Նոյնն է պարագան, դժբախտաբար, նաեւ Հրեաներու մօտ: Անոնց համար կան միայն Հրեաներ ու Հեթանոսներ: Օրինակ՝ եթէ պիտի խօսին Միացեալ - Նահանգներու բնակչութեան թիւին մասին, պարզապէս կ'ըսեն՝ այս երկրին մէջ կան 7 միլիոն Հրեաներ եւ 210 միլիոն Հեթանոսներ - Ճէնթայլզ: Հեթանոս բառին եբրայերէնը՝ Կոյիմ, շատ աւելի վիրաւորական եւ արհամարհական է: Կը յիշեմ, անգամ մը, ընկերոջ մը հետ Հայֆայէն Երուսաղէմ կը ճամբորդէինք օթօպիւսով: Անշուշտ, իրարու հետ հայերէն կը խօսէինք: Յանկարծ, մեր մօտ նըստող երկու հրեայ երիտասարդներ մեզի մատնանշելով արհամարհական արտայայտութեամբ մը մեզի Կոյիմ կոչեցին: Շատ գէշ զգացի: Վերադարձիս Պէյրութ, հրեայ դասընկերոջս որ շատ հայասէր մէկն էր և որուն հայրը Թէլ-Ավիվ հրատարակուող ընկերվարական «Տավար» թերթի խմբագիրն էր, հարցուցի իրեն Կոյիմ բառի իսկական նշանակութիւնը խնդրելով որ անկեղծ ըլլայ իր բացատրութեան մէջ: Բառ առ բառ ըսաւ, «Կոյիմ բառը հրեայ ցեղին կողմէ 2000 տարիներու ընթացքին ոչ - Հրեաներու նկատմամբ կուտակած ատելութեան խտացումն է...»:

Սելանիկ քաղաքը հիմնուած է Մակեդոնիայի Քասսանտրոս Թագաւորի կողմէ Ք. Ա. 316 թուականին: Քաղաքը կոչած է իր կնոջ անունով՝ Թէսալոնիքի որը նաեւ քոյրն էր Մեծն Աղեքսանդրի: Արիստոտէլի ներկայութեան պատճառով Թեսաղոնիկէն դարձաւ հելլեն մշակոյթի կեդրոն մը: Իր աշակերտը՝ Աղեքսանդր, պաշտամունքի հասնող սէր ունէր ամէն կարգի հելլենական արժէքներու նկատմամբ: Այդ ոգիով գրահուած ուրեմն, սկսաւ իր աշխարհակալական արշաւանքները ու 10 կարճ տարիներու ընթացքին հասաւ մինչեւ Հնդկաստանի խորերը: Երիտասարդ աշխարհակալը 10 տարիներու ընթացքին իրագործեց այն ինչ որ Անգլիացիք չկրցան ընել 300 տարիներու ընթացքին: Այսօր, եթէ երբեք ոեւէ մէկը այցելէ Հնդկաստանի մեկուսացած շըրջանները, հոն պիտի հանդիպի շատ մը արու երախաներու որոնք Իսկէնտէր անունը կը կրեն եւ որոնցմէ շատերը խարտեաշ մազեր եւ կապոյտ աչքեր ունին...: Անոնք շառաւիղներն են հազարաւոր տարիներ առաջ Աղեքսանդրի բանակներու մէջ ծառայած հելլեն զինուորներու: Աղեքսանդրի ծննդավայրն է Բէլլա գիւղաքաղաքը որ կը գտնուի Սելանիկէն մօտ 20 մղոն հիւսիս - արեւմուտք: Կը յիշեմ, երբ ուսանող էինք, դասարանով պտոյտի կ'երթայինք այդ շրջանները՝ Բէլլա եւ Վէրկինա ու մեր հելլեն պատմութեան ուսուցիչը, խանդավառութեամբ կը նկարագրէր թէ ինչպէս Աղեքսանդրի հայրը՝ Փիլիպպոս Թագաւորը, գրեթէ բանակալ մըն էր ու իր եւ կնոջ՝ Ողիմպիայի յարաբերութիւնները երբեք սիրալիր չէին, որովհետեւ Ողիմպիան միշտ կը յայտարարէր թէ իր զաւակը՝ Աղեքսանդր Փիլիպպոսէն չի սերիր այլ աստուածներու ծնունդ է...:

Այդ օրերուն որո՞ւն մտքէն կ'անցնէր թէ միեւնոյն այդ բլրակներուն տակ ուր մենք կը նստէինք ճաշի ու կը զուարճանայինք, տարիներ ետք, պեղումները երեւան պիտի բերեն աշխարհի հրաշալիքները՝ Փիլիպպոսի եւ Ողիմպիայի շիրիմները, ոսկէ թանկարժէք իրեր, ազնիւ մարմարէ շինուած Աղեքսանդրի կիսանդրին, Փիլիպպոսի ոսկորները պարունակող ոսկիէ հոյակապ սնտուկը եւ ոսկիէ դափնեպսակը ու շատ մը թանկարժէք առարկաներ: Աղեքսանդրէն առաջ, պատմութիւնը գրեթէ բան չէր գիտեր Մակեդոնիայի մասին: Դեմոսթենէսի ճառերէն ու գրութիւններէն միայն գիտէին թէ Փիլիպպոս անունով թագաւոր մը գոյութիւն ունի Մակեդոնիայի մէջ, թէ ան բարբարոս մըն է որ կը յանդգնի յարձակիլ ու գրաւել Աթէնքը: Դեմոսթենէսի ճառերը որոնք գրականութեան մէջ կը յիշուին որպէս Ֆիլիփիք, պարզապէս ամբաստանութիւններ ու արհամարհական արտայայտութիւններ են Մակեդոնիայի թագաւորին դէմ:

Աղեքսանդր իշխանութեան տիրացաւ Ք. Ա. 336 թուականին, երբ հազիւ քսան տարեկան էր: 334 թուականին, զօրաւոր բանակով մը կտրեց Հելլեսպոնտոսը-Տարտանէլը - եւ իրարու յաջորդող յաղթանակներէ ետք 32 տարեկան հասակին, մեռաւ Բաբելոնի մէջ 323-ին: Մահուան պատճառը յայտնի չէ: Ըստ ոմանց, արեւահար եղաւ: Ուրիշներու կարծիքով՝ թունաւորուեցաւ իր իսկ բանակայիններու կողմէ: Ոմանք ալ կը կարծեն թէ մահը հետեւանք էր ալքոլամոլութեան: Իր դամբանը ցարդ անյայտ կը մնայ:

Իր զինուորական արշաւանքներուն սկըսելէ առաջ, Աղեքսանդր կարգադրեց որ իրեն ընկերանան բժիշկներ, քարտէսագիրներ, բուսաբաններ, արուեստագէտներ, դերասաններ, երաժիշտներ, աստղագէտներ, փիլիսոփաներ ու պատմագէտներ: Այս համաճարեղ մարդոց շնորհիւ, իր նուաճած երկիրներուն մէջ հաստատեց մշակութային կեդրոններ, գրադարաններ, թատրոններ, մարզական համալիրներ ու այդ ձեւով հիմը դրաւ հելլենիստական քաղաքակրթութեան: Ամէնուրեք, յունարէնը դարձաւ պաշտօնական լեզու եւ բոլոր գրաւուած երկիրներու մէջ կառավարական ու ազնուական դասի խօսակցական լեզուն եղաւ յունարէնը: Մենք եւս շատ բան կը պարտինք Աղեքսանդրի ու անոր յաջորդներուն տարած աշխատանքին:

Աղեքսանդրի մահէն ետք, կայսրութիւնը բաժնուեցաւ իր զօրավարներու միջեւ: Մեծն Արտաշէս, Սելեւկիոս Անտիոքոս կայսեր զօրավարներէն մին էր: Անոր շրջանին իսկ հելլեն մշակոյթը արդէն մուտք գործած էր Հայաստանի որոշ շրջաններէն ներս: Ըստ Պլուտարքոսի վըկայութիւններուն, Արտաւազդ Բ.ը քաջ հելլենագէտ էր եւ յունարէն լեզուով գըրած էր թատերգութիւններ ու ճառեր ներկայացուցած էր Տիգրանակերտի եւ Արտաշատի մէջ: Հայ թատրոնի հիմնադիրին ծանօթ էին Եւրիպիդէսի եւ Սոփոկլէսի ստեղծագործութիւնները: Գէթ այդքանը գիտենք որ Արտաշատի մէջ ներկայացուցած է Բագոսուհիները եւ Իփիգէնէ թատերգութիւնը:

Ինչո՞ւ եկած եմ Սելանիկ, 54 տարիներու բացակայութենէ մը ետք: Հոս է որ ստացած եմ նախնական եւ երկրորդական կրթութիւնս: Հայ գաղթականներու յատուկ նախակրթարանը աւարտելէ ետք, մտայ ամերիկեան Անաթոլիա Գոլէճ զոր աւարտեցի 1932-ին: Նախակրթարանի հայերէն լեզուի ուսուցիչս էր Պ. Բիւզանդ Եղիայեան որուն շատ բան կը պարտիմ որովհետեւ իսկապէս նուիրեալ դաստիարակ մըն էր: Անաթոլիա Գոլէճի մէջ հայերէնի ուսուցիչս էր փրոֆ. Յակոբ Ալճեանը որ այդ թուականներուն կանոնաւոր կերպով կ'աշխատակցէր «Հայաստանի Կոչնակ» շաբաթաթերթին: Գոլէճի շրջանաւարտներուն մէջ կային անձնաւորութիւններ որոնք յետագային ունեցան հանրային գործունէութիւն: Անոնցմէ կը յիշեմ Ստեփան Կուրտիկեանը որ մեկնեցաւ Հայաստան ու հոն ունեցաւ գրական բեղուն գործունէութիւն: Այդ շրջանի ուսանող էր նաեւ Վահան Ղազարեանը որ տարիներ ետք դարձաւ խմբագիրը՝ «Լրաբեր» թերթին: Հիներէն կը յիշեմ Պարգեւ Սագաթէլեանը, Հայկարամ Պարոնեանը, Արա Տիլոփլեանը, Սուրէն Ճէնազեանը, Դանիէլ Դանիէլեանը, Լեւոն Պապուլազեանը, Լեւոն Այվազեանը եւ տասնեակներով ուրիշներ որոնք այսօր ցրուած են աշխարհի չորս ծագերուն: Անոնցմէ ոմանք ներգաղթեցին Հայաստան ու այլեւայլ մարզերու մէջ բերին իրենց մասնակցութիւնը Հայրենիքի վերելքին:

Եկած ենք Սելանիկ, տօնելու համար Անաթոլիա Գոլէճի հիմնադրութեան հարիւրամեակը: Գոլէճը հիմնուած է 1886ին Մարզուանի մէջ: Այդ շրջանին շատ մեծ դեր կատարած է մեր ազգային զարթօնքին մէջ: Ամերիկացիք հիմնած են վարժարանը, յուսալով որ Թուրքերը կրնան քրիստոնեայ դառնալ...: Երբ մի քանի տարիներ ետք անդրադարձած են որ անկարելի է Թուրքերը կրօնափոխ դարձնել ու մանաւանդ երբ թիրախ հանդիսացած են մոլեռանդ Թուրքերու յարձակումներուն, որոշած են վարժարան ընդունիլ միայն շրջանի Յոյներն ու Հայերը: Կարծեմ հոն էր որ հիմը դրուեցաւ Յոյն Աւետարանական համայնքին: Մարզուանի օրերէն կան շատ մը խմբանկարներ, որոնք սարսուռ կը պատճառեն:

Ահաւասիկ խմբանկար մը՝ յոյն աշակերտներու եւ յոյն դասախօսներու: Ուրիշ մը, մօտ երկու հարիւր ուսանողներով եւ իրենց դասախօսներով: Անոնց մէջ կարելի է նշմարել ծանօթ անձնաւորութիւններ որոնք մեծ վարկ ու գործունէութիւն ունեցած են շրջանի հայ համայնքներուն մէջ: Կ'արժէ յիշել ոմանց անունները՝ Սողիկեան, Յակոբեան, Տագըրեան, Պուճիքճեան, Մանիսալեան, Օզանեան, Խաթանասեան ու առնց կարգին պատանի մը ... Միսաք Մեծարենց: Գուցէ դեռ շատեր կան որոնք զոհ գացին թրքական բարբարոսութիւններու եւ որոնց մասին, դժբախտաբար չկան մանրամասնութիւններ: Մարզուանէն Սելանիկ փոխադրուած են շատ մը թանկարժէք հայերէն գրքեր: Ցաւկալէս շատ չահեկան էր ուսանողներու կողմէ հրատարակուած գրական «ԱՅԳ» հանդէսի լրիւ հաւաքածոն:

×

Հարիւրամեակի հանդիսութիւնները պիտի տեւեն ամիս մը: Կարեւորագոյն օրն էր Յունիս 15-ը, երբ աշխարհի զանազան երկիրներէ եկած շրջանաւարտները իրարու հանդիպեցան երկար տարիներու բաժանումէ մը ետք:

Սելանիկի պետական համալսարանը կը կրէ Արիստոտէլի անունը: Բիւզանդագիտութեան կարեւորագոյն կեդրոններէն մին է եւ որպէս այդ՝ կը վայելէ համաշխարհային հռչակ: Համալսարանը ունի գիտական կապեր Երեւանի Պետական Համալսարանի հետ: Վերջերս Հայկական Ակադեմիայի բիւզանդագէտներէն՝ փրոֆ. Հրաչ Բարթիկեանը հրաւիրուած էր Սելանիկ դասախօսութիւններու շարք մը տալու համար: Հելլէն գիտական շըրջանակներու մէջ մեծ վարկ ունի Բարթիկեանը, տրուած ըլլալով որ ան ընտրուած է որպէս միայն անդամ Աթէնքի Ակադեմիային ու բիւզանդագիտութեան մէջ մեծ աշխատանք տարած է թարգմանելով բիւզանդագիտութեան մասին Մատենադարանի հայերէն ձեռագիրները ինչպէս նաեւ թարգմանելով Հայերու մասին հելլենական աղբիւրները:

Երեսունական թուականներուն Սելանիկի մէջ կ'ապրէին մօտ 15 հազար Հայեր: Այսօր, դժբախտաբար, հազիւ հազար հոգի կը հաշուէ գաղութը: Շատեր ներգաղթած են Հայաստան. մաս մը գաղթած են Ֆրանսա, Հարաւային - Ամերիկա եւ Գանատա: Պատմականօրէն ճշդուած է որ նոյնիսկ քաղաքի հիմնարկութեան տարիներուն, այսինքն Քրիստոսէ առաջ ալ, հոն ապրած են Հայեր: 9-րդ եւ 10-րդ դարերու ընթացքին եկած են նորեր: 13-րդ դարուն ունեցած են նոյնիսկ փոքրիկ մատուռ մը: Անոնց հետքը անգամ գոյութիւն չունի այսօր եւ նորեկներն ալ պիտի ունենան միեւնոյն ճակատագիրը: Այժմ գոյութիւն ունի գեղեցիկ եկեղեցի մը որ շինուած է 1903 թուականին: Թէ ի՞նչ ճակատագիր վերապահուած է ներկայ գաղութին, պարզ է: Պատմութիւնը պիտի կրկնուի: Պիտի պատահի ա՛յն ինչ որ պատահած է Յունաստանի երբեմնի հայահոծ շրջաններու՝ ինչպիսին են՝ Քսանթի, Քոմոթինի, Ալեքսանտրուպոլիս, Քավալլա, Սէրէզ եւ Տրամա ... Անուններ՝ որոնց մասին այսօր ոչինչ կը լսենք կամ կը կարդանք...:

ՅՈՎԻԿ ԷԹԵԱՆ

ՏԵՐԵՒԱԹԱՓ

Հ. ՏԷՐ-ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

Գաղթաշխարհի հայութիւնը հետզհետէ կը նօսրանայ. կը կորսնցնէ կենսունակ տարրերը 1915-ի Մեծ Եղեռնի մնացորդացէն, որոնք էին ականատես վկաներ ու կան այսօր ալ արհաւիրքի ու մահուան շուքի ճամբաներուն վրայ կորսուող նահատակներու ու ամբողջական առումով ցեղասպանութեան որ քաղաքակիրթ աշխարհը միշտ կը տնտնայ ճանչնալու իրականութիւնը, ի հեճուկս հայ ժողովուրդի պահանջին:

Վերապրող սերունդի փոքրաթիւ ընտանիքէն որբանոցային կեանքը ապրող, հազար ու մէկ դառնութիւն ճաշակող, հեզահամբոյր ու բարեկիրթ՝ մեր սիրելի Հրաչեան ալ հոգին յանձնեց Յունիս 10-ին:

Այս ահաւոր ու չշմեցուցիչ մահագուժին առջեւ խոր լռութեան առաքելութիւնն է որ կը պարուրէ մեզ բոլորս ալ անխտիր:

Տխուր իրականութիւն ու գլխագիր մահահոտ պահեր որոնք զուգահեռաբար գիրար կը գգուեն մեզի գիտցնելու համար մահուան ահն ու սարսափը հեռու հայրենիքէն, հօրենական տուներէն:

Բարութեամբ օժտուած մեր Հրաչեան եղաւ աստուածատուր պարգեւ մը թէ իր շրջապատին, իր հարազատներուն, ինչպէս նաեւ հայ համայնքին: Անոր առաքինութեան հաւասարող տարրեր սակաւաթիւ են ներկայ մարդկային ընկերութեան մէջ:

Նախ, քահանայի զաւակ, որ զոհը եղած է մեր հարեւանին: Եւ այս եղակի պարագան չափէն աւելի ազդած էր իր հոգեկան ապրումներուն վրայ: Յաճախ իր ազնիւ արտայայտութեամբ կը սկսէր յանկարծ հեկեկալ մանուկի մը պէս, երբ կը վերյիշէր իր տխուր անցեալը, որբանոցային կեանքը, տեղահանութիւնը ի վերջոյ տխուր եզրակացութեան յանգիլը:

Բոլորիս քաջածանօթ եղբայր Հրաչեան, բառին բովանդակ առումով պատրաստուած եւ զարգացած որբ մըն էր՝ ինքնաշխատութեամբ: Իր հայրենասէր գրիչով լաւագոյնը տուած է որպէս բանիմաց մտաւորական, մարդկային, ընկերային նաեւ ազգային կեանքի բարւոքման:

Ան եղած է միշտ անաչառ այլազան ճակատներու վրայ, պահելով հանդերձ իր լաւագոյն զգացումները հայրենասիրութեան, հայրենիքի եւ գաղթաշխարհի հայութեան նկատմամբ:

Բնաւ եղած չէ քաղաքական նենգամիտ տարրերու որս, հակառակ գծած էր իր ուղին շարունակելու համար այն առաքելութիւնը որ առանց այլ եւ այլի, կարելի է ակնկալել պարզ եւ համեստական կեանք ապրող բարեմիտ հայէ մը:

Մեր սիրելի բարեկամ եւ առաւելապէս գրչեղբայր Հրաչեան շատերու նման ունեցած չէ գգուելի մանկութիւն, հակառակ որպէս որբ, բոլորիս նման անցած է արիւնի ճանապարհէն ու իր իմացական աշխարհը լի է աներեւակայելի տեսարաններով: Արդարեւ, յաճախ առիթը կ'ունենայի զայն տեսնելու Բարեգործականի գրասենեակին մէջ: Մեր խօսակցութիւնը կ'ըլլար քաղցած մարդոց խօսելակերպի համապատասխան բաներ, միշտ մշակոյթի մասին. գրելու, գրականութեան մասին ու վերջապէս կարգ մը բառերու ստուգաբանութեան նկատմամբ: Արդարեւ այս բոլորը կ'ըլլար խելօք աբեղայի մը աշխատանքի կեանքը նկատի առնելով...:

Հեզահամբոյր Հրաչեան, օժտուած կարգ մը առաքինի սկզբունքներով, միշտ կը ներկայացնէր անխտիր բոլորին հաճելի պարագաներ որ հաճոյքով կ'ունկնդրուէր շրջապատի այլազան տարրերէն:

Մշակոյթի ճակատի առնթեր ան եղած է աներկրայօրէն խիզախ լրագրող մը՝ մեղմացնելու մօտք ընդհանուր անցուդարձը մասնաւորապէս հայ հասարակական կեանքի նկատմամբ:

Մաքրակրօն ու տիպար հայ, իր հայեցողութեամբ՝ աջին ու ձախին, կը հաւատար այն տեսանելի իրականութեան, զոր կը սիրէր կոչել բառին բարոյական լայն առումով - Հայրենասիրութիւն: Այս նախապատիւ արտայայտութիւնը զայն դասաւորեց որպէս լաւագոյն մտածող եւ աշխատանք կատարող մարդկային

Fonds A.R.A.M

ընկերութեան բարօրութեան համար:
Տարիներու ընթացքին, յաճախակի հանդիպումներ կ'ունենայինք զանազան հարցերու շուրջ Բարեգործականի գրասենեակի մէջ ուր կ'արտայայտուէր սըրտացաւ զանազան հարցերու շուրջ որ միշտ հետաքրքրած է գաղութահայութիւնը. եւ այլ կարգ մը մշակութային հարցեր, որոնց վրայ կը ծանրանայինք. մաքի ուժանակը լուացոյնս լարելով հանդերձ: Մէկ խօսքով, եթէ ճեզմէ որեւէ մէկը լաւ կը ճանչնայ մեր սիրելի Հրաչեան, անտարակոյս զտած է անոր մէջ ազգային նուիրական հանգոյցները, որոնցմէ հետաքրքրուեցաւ հաշտարար լուծման համար իր ամբողջ կեանքի ընթացքին ու նուիրեց ինքզինքը լուացոյնը տալով տաքախոտ ժողովուրդի կեանքի բարօրութեան:

Կը թուեմ այս բոլորը, վասնզի ան չափերու նման հաւատացող մըն էր այս ժողովուրդի, մեր ժողովուրդի գաղափարական աշխարհին ու անոր հանապազօրեայ տենչանքներուն:

Արդարեւ այսքանը արդէն բաւական է որ զայն նկատենք ու համարենք որպէս ազնուամիտ հայ, նուիրական ու բազմալի տարր ամէն վայրկեան, մանաւանդ իր մտապատուզով հարուստ՝ մտաւորական, տուաւ իր կարելին, որբացած անխոն զգացումներով:

Այսպէս էր այո՛ մեր մեծահոգի եղբայր Հրաչեան, իր դաւանանքով աջ կամ ձախ, եղաւ հնազանդ մեզի պարտադրուած քաղաքական օրէնքներուն, սակայն միշտ նկատի առնելով նուիրականը, - Հայր Հայաստանի համար է, հայ ժողովուրդի ամբողջութիւնը Արարատի փէշերուն, պէտք է ապրի, որպէսզի ամէն օր սատանայ էջմիածնի առաքելական օրհնութիւնը կաթողիկոս Հայոց Հայրապետ Վազգէն Ա.ի սրբանուէր քարոզներու ընթացքին. կարողանալ պատշաճեցնել մեր հանապազօրեայ կեանքի ելեւէջներուն:

Մեր սիրելի Հրաչեան շատ լաւ ըմբռնած էր ու կը վերլուծէր խմաստունի մը հանգոյն իր սիրած ժողովուրդին եւ Հայաստանի համար:

Ան այցելեց մեր նախահայրերու հայրենիքը Հայաստան հինգ անգամ, եւ այս նուիրական այցելութիւնը իր մէջ զարգացուց հետզհետէ պաշտամունքը հայրենի հողին ու հոն ապրող հայութեան:

Այժմ անդրադառնանք սիրելի Հրաչեայի ի նպաստ մշակոյթի կատարած աշխատանքին: Ան եղաւ հարազատ ներկայացուցիչը իր յախուռն արտայայտութեանց ու տուաւ լուացոյնը մեր մշակոյթին որբացած գրիչով: Ուրեմն, անտեսել անոր ազնուաջան աշխատանքը ու ...ութեան մէջ փափսալ անոր հակառակ ...ուր եղբակցութիւն է:

Բարեհամբոյր եղբայր Հրաչեան եղած է գլխաւորաբար նպաստաւոր միջավայրի մէջ գեղերող ի նպաստ հայ ժողովուրդի զբաղան ուխտին մշակոյթի այլազան ոլորտներու փառաբանութեան մտօք. ի՛նչ ...պատի կը բերէ, որբի մը հեռատես ...ութիւնը իր շրջապատին ու սիրած ժողովուրդին:

Նորոգ հանգուցեալը Երկրորդ Աշխարհամարտէն առաջ աշխատակցած է «Յառաջ»ի, եւ յաճախ կը կրկնէր հետեւեալը. Շ. Միսաքեանի բոլորովին տարբեր ձեւով սերունդ պատրաստելը ճամբայ բացաւ գրասէր մնացորդացին, եւ հանդիսացաւ լուացոյն եւ բազմավաստակ ուսուցիչ, այլազան ճակատներու վրայ: Աշխատակցած է «Աշխարհ»ի երկար ժամանակ, նաեւ «Արարատ»ի, «Պայքար»ի, «Զարթօնք»ի եւ այլ հանդէսներու:

Ունեցած է միշտ կրթիչ արտայայտութիւն եւ ազգային անթերի մտածումներու դէպի լուացոյնս տարածումը ամէն տեղ ու ամէն շրջանակի մէջ: Սիրուած ու գնահատուած էր նաեւ Հայաստանի գրական շրջանակներէն եւ յաճախ հաճոյքով եւ հոգեկան ազնիւ տրամադրութեամբ կը պատմէր. Համարելով անոնց ունեցած գեղեցիկ արտայայտութիւնները ի նպաստ գաղթահայ մտաւորականութեան: Արդարեւ այս բազմապիսի հանդրուաններն ալ կուգան աւելցնել եղբայր Հրաչեայի կատարած լուռ ու խանդավառ գործունէութիւնը հայ մշակոյթի սեմէն ներս, անոր փառապանծ պատկանութեան, ըլլայ հայրենիքի, ինչպէս նաեւ գաղթահայ հաւաքականութեանց մէջ:

Սիրելի Հրաչեայ, այս քանի մը «լայնանիստ» տողերով կը գրեմ վերջին խօսքս.

- Տէրն ընդ քեզ մինչեւ որ դիրար տեսնենք: -

Հողակոյտդ ալ մի՛շտ կանանչ:

Մ. Խ. Թ.

ԿԻՊՐԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ՆԻԿՈՍԻՈՅ ՄԷՋ

Մեծ յաջողութիւն մըն էր այս տարուան Անկախութեան հռչակման տարեդարձին հանդիսութիւնը, Շաբաթ, Մայիս 31: Աւելի քան՝ 350 հոգի, այն ալ Մունտեալի ոտնագնդակի մրցաշարքի օրերուն, Նիկոսիոյ ոչ մեծ գաղթուած պարզող հայ գաղութին համար:

Հանդիսութիւնը, որ տեղի ունեցաւ Ամերիքըն Ակադեմիայի պերճ սրահին մէջ, բացօթեայ, վայելեց հովանաւորութիւնը եւ ներկայութիւնը Թեմիս Կաթ. - փոխանորդ Եղիշէ Ծ. Վրդ. Մանճիկեանի:

Բեմը զարդարուած էր Հայկական Եռագոյն դրօշակներով, մեծ պաստառ մը բեմի երկարութեամբ:

Նախ կենդանի պատկեր: Սերունդներու անմար ջահի փոխանցում, ցոյց տալու համար, թէ սփռկացած հայ ժողովուրդը դարեր շարունակ վառ պահած է միացեալ, ազատ եւ անկախ հայրենիքի կերտումին գաղափարը, իր հոգիին եւ մտքին մէջ: Դրօշակի պարզում՝ յոտնկայս երգուած՝ «Յառաջ Նահատակով»:

Օրուան նախագահը՝ Լեւոն Սարեան, սեղմ այլ կտրուկ խօսքերով եւ պատմական ճշգրիտ ակնարկով պարզեց թուականին կարեւորութիւնն ու նշանակութիւնը մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ: Շեշտը դրաւ այն բացայայտ իրողութեան վրայ, թէ Մայիս 28-ով հայ ժողովուրդը իր ազատ կերտեց, այժմու իր լուսաճաճանչ ներկայով՝ Հայաստանէն մինչեւ Սփիւռք:

Երիտասարդներուն խօսքը բերաւ Աւետիս Ջուլճեան: Ըստ, թէ հայ երիտասարդութիւնը ոչ միայն յարգանք ունի իր հերոսներուն յիշատակին հանդէպ, այլեւ, ինչպէս միշտ կ'ուխտէ հետեւիլ անոնց ազգանուէր քայլերուն, առանց ընկրկելու, տատամսելու, որովհետեւ ազգային նպատակակէտը կը մնայ նուիրական:

Ս. Աստուածածին Եկեղեցւոյ երգչախումբը, խմբավարութեամբ՝ Հայրիկ Թորոսեանի, երեք յաջորդական խմբերգներ ներկայացուց. Է. Յովհաննիսեանի Երեւան - Էրեբունին, Սարտարապատի քաջերը եւ Բ. Կանաչեանի Շուշօն, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օրիորդներ՝ Նորա Գրիգորեանի եւ Մարալ Թորոսեանի: Ներդաշնակ ամբողջութեանը մէջ, ինչ որ հաստատեց խմբավարին երաժշտական եւ խմբավարի յատկանիշները, գնահատելի, մանաւանդ, երբ նկատի կ'ունենանք գաղութին սահմանափակ միջոցները, երգչախումբ կազմելու ուղղութեամբ:

Տիկին Էֆի Մահտեսեանի արտասանութիւնը Սիամանթօ-ի «Զարկ Կովկասը» քերթուածին, յաւելեալ բացառիկ տպաւորութիւն ստեղծեց: Առոգանութիւն, շեշտերու եւ ելեւէջներու յստակ եւ բանաստեղծութեան ոգիին հարազատ արտաբերում: Ահա հիմնական յատկանիշեր, որոնք գնահատուեցան բոլորէն, անխտիր:

Օրուան բանախօսը՝ Ժիրայր Միրիճեան, հրաւիրուած Ֆրանսայէն, Հայ Երիտասարդաց Միութեան եւ Համազգայինի տեղւոյն մասնաճիւղին կողմէ, շուրջ կէս ժամ բանախօսեց: Դատապարտելէ ետք 1915-ին Թուրք իշխանութեանց եւ Թուրքերու ի գործ դրած կանխամտածուած ցեղասպանութիւնը՝ Հայ ազգին դէմ, յիշատակելէ ետք մեծ ոճիրին քաղաքական նպատակներն ու հեռանկարները, Մայիսեան գուպարը որակեց հայութեան ապրելու եւ գոյատեւելու կամքին վճռակամ որոշումը, հաստատակամ քայլը:

Աւելին, յայտարարեց ան, Մայիս 28-ով Հայ Պետականութեան հիմնաքարերը դրըուեցան: Այս ուղղութեամբ ան կէտ առ կէտ յիշատակեց Հայաստանի Հանրապետութեան ժամանակաշրջանին ի գործ դրուած ազգային, ընկերվարական եւ ժողովրդավարական օրէնքները, օրինակ հայերէնը պետական լեզու նկատելու կէտը, ութ ժամեայ աշխատանքը եւայլն:

Նախագահին փակման խօսքին յաջորդեց Եղիշէ Ծ. Վրդ.ին Պահպանիչը:

Կիրակի օր, տեղի ունեցաւ հոգեհանգստեան արարողութիւն, Եկեղեցին, Մայիսեան հերոսամարտին զոհուած հայ հերոսներուն յիշատակին: Ապա՝ ճաշ:

Կազմակերպիչներու առաջնորդութեամբ, Ժիրայր Միրիճեան այցելեց Առաջնորդարան, - շինութիւնը վերջ գտած 1984-ին, - եւ տեսակցեցաւ Թեմին Կաթ. - փոխանորդին հետ: Այնուհետեւ, յաջորդական օրերուն, Նարեկ ամէնօրեայ վարժարանը, հարիւր երկսեռ աշակերտներ: Տեսակցեցաւ տնօրէն՝ Վարդան Թաշճեանի հետ: Հուսկ՝ Հայ Երիտասարդաց Միութեան ակումբը, եւ այլուր:

Ծշդենք այս առթիւ, թէ Կիպրոսի հայութեան թիւը ներկայիս շուրջ երկու - հազարի մէջ է: Մեծ մասը Նիկոսիա, մնացեալը՝ Լառնաքա եւ Լիմասոլ, ուր եւս Նարեկ հայկական վարժարաններ գոյութիւն ունին, յիսունական աշակերտներով:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ԺԱՆ-ՓԻԷՌ ՌԱՄԲԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - («Յառաջ»). -

Յունիս 6-ը, հայ ազգի հռչակաւոր երգահան՝ Արամ Խաչատրեանի ծննդեան տարեդարձն էր, ութսուներեքերորդը:

Այս առթիւ Արամ Խաչատուրեան Հիմնարկութիւնը ծաղկազարդած է երաժիշտին կիսանդրին որ 1985 Սեպտեմբեր 28էն ի վեր կը գտնուի Մարսէյլի Շրջանային Ազգային Երաժշտանոցը:

Յարգանքի եւ յիշատակի իր իմաստէն անդին, այս մտածումը եւ արարքը ունի այլ կարեւորութիւն մը: Երաժշտանոցէն ներս Յունիսը քննութիւններու ամիսն է: Հարիւրաւոր երիտասարդ աշակերտներու, թեկնածուներու եւ անոնց ընկերացող ծնողքներու ուշադրութիւնը գըրաւելու յարմարագոյն առիթ մը: Նաեւ Յունիսը կը բանայ ամառնային եղանակի համերգները: Այսպէս, նշանաւոր սրընգահար՝ Ժան Փիէռ Ռամբալ, անդամ Արամ Խաչատուրեան Հիմնարկութեան դատակազմին, որ ճանչցած է հայ երգահանը եւ Փիէռ Պարպիզէ՝ տնօրէնը երաժշտանոցին եւ նախագահը՝ Արամ Խաչատուրեան Հիմնարկութեան դատակազմին, «այցելած» են Արամ Խաչատուրեանի կիսանդրին Յունիս 9-ին, իրենց տալիք համերգէն առաջ: Այս դէպքին, Մարսէյլի երկու օրաթերթերէն՝ «Լը Փրովանսալ» եւ «Լը Մերիտիոնալ», իրենց Յունիս 10-ի թիւին մէջ, լայն տեղ կուտան, նկարով մը՝ երկու Ֆրանսացի տաղանդաւոր երաժիշտները Արամ Խաչատուրեանի կիսանդրիին շուրջ, եւ յօդուածով մը՝ ուր կ'ըսուի թէ Ժան Փիէռ Ռամբալ ուզած է սրինգի համար գրուած քոնչերթօ մը Արամ Խաչատուրեանէն: Այս վերջինը թելադրած է ջութակի համար գրուած իր քոնչերթօն վերածել սրինգի: Ինչ որ ըրած է Ժան Փիէռ Ռամբալ, 1968-ին, աւելցնելով կշռոյթ մը իր յօրինումին վրայ: Այս գործը Ժան Փիէռ Ռամբալ մեկնաբանած է, Փարիզ, Արամ Խաչատուրեանի ղեկավարութեան տակ:

Այս անդրադարձները, արձագանգները պէտք է ըսել, այնքան ալ ինքնաբերաբար չեն ըլլար: Արդիւնք են հետեւողական հետաքրքրութեան եւ աշխատանքի մը զոր ցոյց կուտայ Արամ Խաչատուրեան Հիմնարկութիւնը, շնորհիւ իր հիմնադիր նախագահ՝ Արշամ Պապայեանին, անոր նախաձեռնութեան եւ կազմակերպչական ոգիին, նուիրուածութեան:

Արամ Խաչատուրեան Հիմնարկութիւնը չի բաւականանար տարին կամ երկու տարին անգամ մը բաշխել կրթաթոշակ մը կամ մրցանակ մը: Այլ կը ջանայ, եւ գործնականօրէն, ճանչցնել տալ հայ մեծ երգահանին գործերը, երաժշտասէր հասարակութիւններուն: Այսպէս, Արամ Խաչատուրեան Մեծ Մրցանակին առաջին մրցանակաւորը՝ ջութակահար՝ Օլիվիէ Շառլիէ իր յայտագրին մէջ դրած է Արամ Խաչատուրեանի ջութակի քոնչերթօն: Յայտագիր մը որ պիտի ներկայացընէ յառաջիկայ ամիսներուն՝ Փարիզ, Ֆրանսայի զանազան քաղաքները, եւրոպական երկիրներուն մէջ, մինչեւ Ամերիկա:

Արամ Խաչատուրեան Հիմնարկութիւնը կը շարունակէ մնալ հաւատարիմ իր կոչումին:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Գերմանական կեանք

ՊԱՏԷՆԻ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՑԻՒՐԻԽԻ «ԱՐԱՐԱՏ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ՄԱՏՈՒՑՈՒԵՑԱՒ

ՁԵՌԱՄԲ՝ ՄՈՎՍԷՍ Ա. ԽՋԿՐ. ՔՀՆՅ. ԳԱԼԷՆՏԷՐԵԱՆԻ

Յունիս 8, Կիրակի օր, ժամը 13.30-ին Զուիցերիոյ գերմանախօս Պատէն քաղաքի Գիրքտորֆ Կաթոլիկէ Եկեղեցւոյ մէջ, Փարիզի Հայոց Առաջնորդին բարեհաճ արտօնութեամբ, Մովսէս Ա. Քհնյ. Գալէնտէրեան, Պատարագ մատոյց ու այս առթիւ քարոզեց ի մասնաւորի ծանրանալով հաւատքի, յոյսի եւ սիրոյ մասին եւ թելադրեց հաւատացեալներուն, որպէսզի իրենց Ս. Հոգիի միջոցաւ ստացած այս երբորդութեան դրօշմը պահեն անաղարտ եւ հայկականութեամբ, արժեւորելու համար իրենց անհատական, ընտանեկան եւ ընկերային կեանքը:

Որոշեալ կանուխ ժամերէն իսկ, հոծ հայութիւն մը փութացած էր եկեղեցի, տեղւոյն եւ հեռաւոր արուարձաններէն: Պոլիսէն, Կեսարիայէն, Եօզկաթէն, Սեբաստիայէն, Տիգրանակերտէն, Լիբանանէն եւ այլուր վայրերէն գաղթած բախտագուրկ Հայերն էին անոնք, որոնք այսօր Պատէնի գերմանական եկեղեցիին մէջ, խոր երկիւղածութեամբ կը հետեւէին արարողութիւններուն:

Պատարագի երգեցողութիւնները կոմիտասեան բազմաձայն եղանակով մեկնարանուեցան Ցիւրիխի «Արարատ» երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ Գ. Յարութիւն Պալեանի (դաւակը՝ վախճանեալ Անանիա Ա. Քահանայի):

Պատարագին կը սպասարկէին երգչախումբէն՝ Պերճ եւ Շահան ուրարակիր սարկաւագները:

Այս առթիւ ընդհանուր հոգեհանգըստեան պաշտօն կատարուեցաւ տեղւոյն գաղութէն եւ հեռաւոր արուարձաններէն անդարձ մեկնող բարի հոգիներուն համար, որոնք դժբախտութիւնը ունեցած էին օտար, բայց հիւրասէր հորիզոններու տակ, զանազան գերեզմանատուներու մէջ հողին յանձնուելու, հեռու՝ իրենց սիրելիներու հողակոյտերէն:

Արարողութեանց աւարտին՝ եկեղեցւոյ հանդիպակաց սրահին մէջ հոգեճաշի ճոխ սեղան մը սարքուեցաւ Պատէնի եւ շրջակայից բարեջան Միութեան վարչութեան կողմէ, ուր ամէն կողմերէ եկած սիրելիներ գիրար գտան բոլորուելով սեղաններուն շուրջ:

Յոյժ գնահատելի է Պատէնի եւ Շրջակայից Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Պատ. Վարչութիւնը, որ օրեր առաջ, յատուկ հրաւիրագրերով մէկտեղեց այս ցրուած անմխիթար հայութիւնը, որ ապրեցաւ շատ հաճելի եւ յիշատակելի օր մը, եւ արձակուեցաւ Տէր Հօր աղօթքով խաղաղութեան մէջ երթալու հեռուները, վաղն իսկ լծուելու եւ նետուելու կեանքի սուր պայքարին մէջ շարունակելու համար իր գոյութիւնը:

Մ. Ք. Գ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Սէն Ժոզէֆ համալսարանի Ուսանողական Միութեան կողմէ կազմակերպուած սեմինար մը տեղի ունեցած է Մայիս 30-Յունիս 1, նուիրուած Հայ Դատին: Կարդացուած է Լիբանանի նախագահին նամակը, ուր համակրանք յայտնըւած է Հայ Դատին հանդէպ: Առաջին օրը դասախօսած են մէթր Մուսա Փրէնս, Հայկական դատի իրաւական երեսի մասին, տոքթ. Անթուան Պասիլ՝ տնտեսական կողմի, եւ մէթր Մարսէլ Ճաարա՝ քաղաքչական հարցի մասին: Երկրորդ օրը Ժան Սալէմի դասախօսութեան նիւթը եղած է ընկերա - մարդաբանական երեսը, իսկ տոքթ. Ժեռար Աղճեան անդրադարձած է տնտեսական երեսին, ներկայացնելով զանազան կարելիութիւններ եւ ծրագիրներ: Հ. Ժան Օքայն քննարկած է կրօնական երեսը: Երրորդ օրը՝ վերջին նիստին, Ժիւլ Մարտիրոսեան (Տէսինէն) խօսած է Հայ Դատի հետապնդման մասին՝ ՄԱԿ-ի, եւրոպական Խորհրդարանի եւ միջազգային այլ մարմիններու մէջ:

Fonds A.R.A.M

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այրի Տիկին Նշան Դարբինեան եւ զաւակները իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Նշան Դարբինեանի մահուան 15-րդ տարելիցին առթիւ 200 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին :

×

Հռիփսիմէ Գնեազեանի մահուան առթիւ, Պ. Մարտիկ Տակառեան փոխան ծաղիկի 500 Ֆ. (եւ ոչ՝ 200) կը նուիրէ Ռատիօ - Ազգ-ին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի խնամակալութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. - Պ. Պօղոս Կառավարեան 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Սիմոն Մահտեսեան իրենց թոռնիկին՝ Րաֆֆիի ծնունդին առթիւ 500 Ֆ., Տիկին Մակի Փաշտմալճեան Մաղէն Փաշտմալճեանի յիշատակին 200 Ֆ., Տիկին Հաճիարթինեան Պօղոս Հաճիարթինեանի մահուան Ա. տարելցին առթիւ 500 Ֆ., Տիկին Պահարեան - Ասլանկիլեան Մեսրոպ Պահարեանի յիշատակին 1000 Ֆ., Տիկին Լիսի Աչճեան 200 Ֆ., Փարիզահայ Տիկնանց Միութենէն որպէս յատկացում մրցանակաբաշխութեան գիրքերու 1000 Ֆ. :

×

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է. - Ժօրժ Փափազեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի.- Տէր եւ Տիկին Վրէժ Ելգովանեան 250 Ֆ. եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Հրայր Փիլիկեան 300 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Զիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Ելգովանեան, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ եւ զաւակները 200-ական Ֆ., Տիկին Սօնիա Փիլիկեան, Կարապետեան Ժաղլին եւ Պրիժիտ, Օր. Մարի Ասատուրեան, Պ. Գրիգոր Գալուստեան, Պ. Երեմեան, Պ. Հայկ Մարգարեան, Այրի Տիկին Հայկուհի Տուրնայեան, Տէր եւ Տիկին Գարաի, Պօմոնի Կ. Խաչի կոմէ, Ճինեան ընտանիք, Մարթինէ ընտանիք, Պեդժ ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Սարգիս-եան, Ղիվոյեան ընտանիք, Մաթիկեան ընտանիք 100-ական Ֆ., Այրի Տիկին Շահինեան, Տիկին Քէօնճեան, Պ. Պետրոս Մարգարեան, Օր. Մարի Երեմեան, Պ. Հայկ Մարգարեան, Թիրէգեան ընտանիք 50-ական Ֆ. :

×

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 1000 Ֆ. Տիկին Սեդա Պահարեանէ որուն կէսը պիտի յատկացուի ամէնօրեայ դպրոցին, իր ամուսնոյն Մեսրոպ Պահարեանի յիշատակին եւ 200 Ֆ. Տէր եւ Տիկին Անուշաւան Շահինեանէ :

— ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ —

Ս. Մեսրոպ Կրթարանի մանկապարտէզի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Յունիս 21, ժամը 15-ին, վարժարանի սրահին մէջ :

Հայերէն լեզուի միօրեայ վարժարանի ամավերջի հանդէսը՝ Կիրակի, Յունիս 22, ժամը 15-ին, նոյն սրահին մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՄԻՕՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՅՈՒՆԻՍ 22

Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ Սահակ - Մեսրոպ Միօրեայ Դպրոցի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 22-ին, եկեղեցւոյս Ա. Զրբաշեան սրահին մէջ, ժամը 17-էն սկսեալ :

Հանդէսին ելոյթ կ'ունենան դպրոցի աշակերտները իրենց արտասանութիւններով եւ երգերով, ապա անոնց պիտի բաժնուին վկայականներ մէկ տարուան աշխատանքին գնահատականներով :

Կը հրաւիրուին ծնողքներ, բարեկամներ եւ եկեղեցւոյ ծուխին անդամները ներկայ գտնուելու դպրոցական այս հանդէսին քաջալերելու համար դպրոցիս աշակերտութիւնը :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկսեռ դասարաններ, ... մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդականի բաժիններով :

Գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ : Ինքնաշարժի սպասարկութիւն :

Ամէն գիտակից հայ ծնող՝ պատասխանատու է իր զաւակին հայեցի կրթութեան եւ բարեկրթութեան :

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր ազգութային կեանքը եւ ապագան :

Մխիթարեան Վարժարանը, իր երկար տարիներու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան :

Դիմել. - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն. - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Չորեքշաբթի, Յունիս 25, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30-ին տեղւոյն եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ :

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Յունիս 21, ժամը 16-ին սովորական հաւաքատեղին :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL - MOORAT

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

GRANDE FETE CHAMPETRE

DIMANCHE 22 JUIN
à partir de 14 heures
26, rue Troyon — SEVRES

AVEC LA PARTICIPATION DE

MARTEN YORGANTZ	HAROUT
EVELYNE ALTOUNIAN	LE DUO ZEPUR
NARECK DOURIAN	BALLET NAVASSART
ROSY ARMEN	BETTY
et la Chorale du collège	accompagnée de Meguer

SOUREN ET SON ORCHESTRE

TOMBOLA 1er prix : UN VOYAGE EN ARMENIE
offert par Optimatours
et de nombreux lots

CONCOURS DE TAVLOU
JEUX POUR LES ENFANTS

— Մուտքը ազատ է —
— *Entrée gratuite* —

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

ՄԱՏԱՂ

Յունիս 22-ին Կիրակի օր, Իսիի Եկեղեցւոյ Օծումի 11-րդ տարեդարձն է :
Կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10-ին, քարոզ՝ ժամը 11.30-ին եւ ապա հոգեհանգստեան մասնաւոր արարողութիւն եւ Մատաղօրհնութիւն :
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անիէռ - Պուա - Քոլոմպի եւ Արժանթէօյի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի օր, ժամը 11.30-էն սկսեալ Ռալի պարքի մէջ :

Cormeilles - en - Parissis

հայկական ճոխ ուտելիքներով եւ աւանդական շամփուրով խորոված :

ՍՈՒՐԷՆ նուագախումբը, պարի մրցումներ եւ բազօթեայ խաղեր խանդավառութիւն կը ստեղծեն : Անձրեւի պարագային փակ հիւրասրահ մը կայ տրամադրելի :

ITINERAIRE : Au pont d'Argenteuil, prendre l'Ave. Gabriel Péri jusqu'au bout, puis le Bld. Léon Félix sur la gauche et tourner à droite au premier feu de signalisation. Continuer sur la droite jusqu'à la forêt de Cormeilles (Rallye - Parc).

Աւելի դիւրութեան համար հետեւիլ «Կապոյտ Խաչ» գրուած նշաններուն, որոնք ձեզ պիտի առաջնորդեն վերոյիշեալ վայրը :

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE
45, rue de la Défense
ISSY LES MOULINEAUX

CLAUDE MUTAFIAN

présente une projection
de

L'Arméno-Cilicie

Vendredi 20 Juin à 20h30

ENTREE LIBRE

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS DE FRANCE
Section de GRENOBLE

o—o—o—O—o—o—o

Grande Fête Champêtre

Dimanche 29 Juin
au Centre aéré «BEL AIR» à EYBENS

o—o—o—O—o—o—o

avec la participation exceptionnelle du chanteur Georges TUTUNDJIAN accompagné par l'Orchestre «NAIRI» de la Maison de la Culture de Valence

o—o—o—O—o—o—o

Buffet (préparé par les Dames de la CBAF)
Buvette
et de nombreux jeux pour les enfants

o—o—o—O—o—o—o

VENEZ NOMBREUX
ET AMENEZ VOS AMIS

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

Meubles
Ghazarian
Z.I. Vitrolles
à 20km de Marseille
tél. 42. 89.27.47

" Բացառիկ զեղչ «Յառաջ»ի բաժանորդներուն "

MARSEILLE

la Section Féminine de l'U. G. A. B.
organise

UN DÉJEUNER

AU PROFIT DE L'ECOLE

Dimanche 29 Juin à 12 heures
Salle A. TCHERPACHIAN
Eglise arménienne
339, av. du Prado, MARSEILLE 8e

Participation : 150 F

Réservation :
UGAB 33, cours Pierre Puget
tél : 91 37 75 97 de 14 à 17 h
Chelelekian Jacques: 91 37 58 58
Stepanian Kourken : 91 77 84 70

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ 1986-87 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Երկսեռ Վարժարանի 1986 – 87 տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը շարունակուին : Հաստատութիւնս ունի մանկապարտէզ, նախակրթարան եւ երկրորդականի 6-րդ, 5-րդ եւ 4-րդ դասարանները :

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու մէջ՝ Առնուվիլ, Վիլիէ լը Պէլ, Օլնէ սու Պուա, Սըվրան, Լիվրի Կարկան, Կանյի, Մօնֆեռմէյ, Վիլփէնթ, Տրանսի եւ Ռօմէնվիլ :

Վարժարանը ունի գիշերօթիկի բաժին :

Դիմել տնօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord — 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, առաւօտեան ժամը 10–էն կէսօրէ ետք ժամը 5:
Հեռաձայն՝ 43 – 81 – 01 – 72:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Fonds A.R.A.M

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
20

VENDREDI
20 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 16.251 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 61e ANNÉE — No 16.251

Ս. ՂԱԶԱՐԻ ՓՐԿՈՒԹԻՒՆ

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՒՈՐ ՕՐԻՆԱԿԸ

chapeau !

ԽՄԲ. - Ստորեւ ճոյնութեամբ կ'արտատպենք («Զարթօնք», Յունիս 5) Ս. Ղազարի փրկութեան նուիրուած մամուլի աւուլիսին թղթակցութիւնը: Երբ պահ մը միայն անդրադառնանք թէ ի՛նչ տագնապալի օրեր եւ ժամեր կ'ապրի լիբանանահայութիւնը եւ թէ իր այդ դժնդակ պայմաններուն մէջ չի վարանիր նման աշխատանքի մը ձեռնարկելու, կը մնայ միայն մէկ բառ ըսել՝ *շափօ*:

Յուսա՞լ որ այս փառաւոր օրինակը քիչ մը ամչցնէ, եւ բարի նախանձ մը զոնէ մղէ արեւմտեան աշխարհի հանգստաւէտ ու բարգաւաճ մեր գաղութները - Աւստրալիաէն մինչեւ Խաղաղականի խաղաղ ափերը - քիչ մը *շարժելու*...

×

Նաբաթ, Մայիս 30-ի առաւօտեան ժամը 11.30-ին Վենետիկի Ս. Ղազար Վանքի փրկութեան Լիբանանի Կեդրոնական Մարմինը, Պ. Կարպիս Հարպոյեանի գրասենեակին մէջ սարքած էր մամլոյ ասուլիս մը, որուն ներկայ եղան «Զարթօնք» օրաթերթի, «Վանայ ձայնը»ի, «Մելոտի»ի, «Փարատայզ»ի եւ «Լիպանօ հայկական ռատիօժամ»ի ներկայացուցիչները:

Մարմինի ատենապետ Պ. Կարպիս Հարպոյեան իր բացման խօսքին մէջ շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն, որոնք ընդառաջած էին հրաւէրին, ապա անդրադարձաւ Ս. Ղազարի աղէտին, որ արդէն իսկ սեփականութիւնը դարձած էր Լիբանանահայուն՝ մամուլի միջոցաւ:

Պ. Հարպոյեան, արժեւորելէ ետք Ս. Ղազարի ծաւալած մշակութային գործունէութիւնը, ըսաւ. - «...Սեբաստացի Մխիթարին հիմնած տունը, դար ու դարեր եղաւ ա՛յն փարոսը, ուրկէ դէպի մեր բնօրրանը՝ Օսմանեան կայսրութեան միջնադարեան խաւարին մէջ հեծող Հայաստան աշխարհը ճառագայթեցին ե՛ւ լոյս ե՛ւ հուր, ուր այսօր, երբեւ երախտագիտական արտայայտութիւն, հայ ժողովուրդը ի՛նչ է որ տէր ու տիրական պէտք է կանգնի - եւ արդէն կը կանգնի - Մխիթարի ժառանգին»:

Նշելով Լիբանանահայութեան ունեցած դժուարութիւնները, ան վստահեցուց թէ «Լիբանանահայութիւնը է՛ ու կը մնայ ողնասիւնը ամբողջ Սփիւռքին», եւ համոզում յայտնեց թէ լիբանանահայութիւնը ունի «եւ պիտի ունենայ իր խօսքը՝ Ս. Ղազարի փրկութեան համահայկական աշխատանքներուն մէջ»:

Ապա, ան խօսեցաւ նորակազմ Կեդրոնական Մարմինին, Տիկնանց Յանձնախումբին եւ Քարոզչական Օժանդակ Յանձնախումբի ծրագիրներուն մասին:

Համազգային բնոյթ առած Ս. Ղազարի փրկութեան գործին ձեռնարկած վերոյիշեալ Մարմինն ու Յանձնախումբերը արդէն իսկ լծուած են աշխատանքի:

Ըստ ներկայ գտնուող կազմակերպիչ պատասխանատուներուն, քարոզչական միջոցներով կարելի պիտի ըլլայ պատրաստել լիբանանահայութեան միտքը, զայն կանխապատրաստելով՝ նուիրաբերելու իր լուման՝ փրկութեան այս գործին:

Այս առթիւ, հրատարակուած ութէջեայ պրոշիւրները, որոնք ուղղուած են լիբանանահայ վարժարաններու աշակերտութեանց եւ լիբանանահայ ընտանիքին, կը միտին համառօտակի ծանօթացնել Ս. Ղազարի Մխիթարեաններու հայագիտական ոգեկան վաստակը եւ ժառանգը:

1717-ին Բոլոտներուն վերապահուած կղզին կը վերածուէր Մխիթարեան միաբանութեան կեդրոնի: Յաջորդող տասնամեակները ականատես կ'ըլլային միաբան հայրերուն ծաւալած բանասիրական մրջնամման աշխատանքներուն... լոյսին կուգային հայագիտական այնպիսի հատորներ, որոնք եղան կերտիչները Մխիթարեան միաբանութեան գլխաւոր միտքին ծանրակշիռ վաստակին: Կոթողական հատորները կազմեցին այս միաբանութեան հանդէպ հայ ժողովուրդի անուցած յաւիտենական երախտիքին գրաւականը:

Սակայն միաբանութիւնը թերացած ինքնաքարոզչական աշխատանքներու մէջ, որուն պտուղը չէ կրցած քաղել: Եւ կարծէք, հիմա կ'ընծայուի այդ առիթը թէեւ դժբախտ պայմաններու բերումով:

Լիբանանահայը, աւելի քան տասնամեակ մըն է որ կ'ապրի ծանր օրեր: Բայց դէպքերը բան չեն փոխած լիբանանահայութեան հայկական զգացումներէն: Պատասխանատուները վստահ են որ լիբանանահայը պատրաստակամ է իր լումայով եւ բարոյական նեցուկով բերելու իր մասնակցութիւնը՝ փրկութեան գործին:

Կատարուած աշխատանքները ցարդ ընդգրկած են լիբանանահայ վարժարանները, շուտով թափանցելու համար հայկական աղօթատեղիները, ուր Կիրակի մը հայ քարոզիչները պիտի խօսին Սուրբ Ղազարի Մխիթարեան միաբանութեան մասին, ներկայացնեն անոր գրական, մշակութային եւ հայրենասիրական նպաստը հայութեան:

Ներկայ պատասխանատուները պատրաստեցին նաեւ նուիրահաւաքի ծրագիրը, որոնցմէ առաջինը տեղի պիտի ունենայ «Քազինօ տիւ Լիպան»ի մէջ, Յուլիս 13ին, ուր ճաշի ընթացքին պիտի ձեռնարկուի մեծ նուիրահաւաքի:

Զմեռնամուտին ծրագրուած է մշակութային գեղեցիկ ձեռնարկներու շարք մը: տեղի պիտի ունենան գեղարուեստական երեկոներ՝ լիբանանահայ արուեստագէտներու մասնակցութեամբ: Պիտի հրաւիրուի Ֆրանսահայ ծանօթ երգիչ Շարլ Ազնաւուրը, որ արդէն իսկ յայտնած է իր պատրաստակամութիւնը: Թատերական ներկայացումներ պիտի մատուցուին ի նպաստ Ս. Ղազարի փրկութեան: Տեղի պիտի ունենան նկարչական ցուցահանդէսներ, որոնցմէ գոյացած հասոյթը պիտի յատկացուի Փրկութեան ֆոնտին եւայլն:

Այնուհետեւ տեղի ունեցաւ միտքերու փոխանակում. առաջարկուեցաւ պատրաստել փաստագրական ֆիլմ մը՝ նուիրուած Ս. Ղազարին, խօսուեցաւ նաեւ «Ս. Ղազարի Փրկութեան Օր» մը հռչակել Լիբանանի մէջ եւ այդ առթիւ յանձնախումբեր շրջագային Հայոց տուները այս ձեւով ամբողջ լիբանանահայութիւնը ներգրաւելով նուիրահաւաքի գործին:

Հանդիպման աւարտին Պ. Կ. Հարպոյեան շեշտը դրաւ մամուլին եւ ռատիոկայաններուն բերելիք քարոզչական աշխատանքին վրայ եւ յոյս յայտնեց թէ լիբանանահայութիւնը այս ձեւով պիտի բերէ իր պատուաւոր մասնակցութիւնը համահայկական այս նուիրահաւաքին:

Ա. Տ.

ՊԷՅՐՈՒԹ

ԱՌԵՒԱՆԴՈՒԱԾ ԱՆՁԵՐՈՒ ՆԿԱՐՆԵՐՈՒ ՑՐՈՒՄ

Յունիս 18ի մեր թիւով հաղորդած էինք թէ արեւմտեան - Պէյրութի մէջ, «սահմանագլուխ»ին մօտ, եօթը քրիստոնեաներ առեւանգուած էին Երկուշաբթի օր: Յունիս 17-ի «Օռիան - լը ժուռ»ը, որ մանրամասնութիւններ կուտայ առեւանգումին պայմաններուն մասին, կը հրատարակէ նաեւ պատանդներու նկարները, զորս առեւանգութիւնը ստանձնող շարժումը. - «Առեւանգուած անձերու ազատագրութեան անկախ շարժում» - ցրուած է: Բացի այն եօթը անձերէն, որոնք առեւանգուած էին Երկուշաբթի, նկարները կան նաեւ երկու ուրիշ անձերու՝ Մուրատ Յարութիւնեան եւ Կարօ Թոթոքեան: Առաջինը Մուրատ - Արմէն Յարութիւնեան սուրհանդակ ուսանող մըն է, ծնած՝ 1966-ին:

Առեւանգող շարժումը յայտնած է որ յաջորդ օրը ազատ կ'արձակէ 2 պատանդ, ցոյց տալու համար իր բարեկամեցողութիւնը: Այդպէս ալ ըրած է եւ Ալ Նահար թերթին չորս աշխատաւորներէն մէկը վերադարձած է, ինչպէս նաեւ ուրիշ պատանդ մը:

Առեւանգող շարժումը զեկոյցով մը ուղղուած ժողովուրդին, մարոնի պատրիարք Սֆէյրի եւ այլ կրօնապետներու, կը պահանջէ որ դէմ դրուի Ճեմայէլի, Շամունի, Ժաժայի եւ Բագրատունիի նրման ոճրագործներու գործունէութեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ խորհրդարանական ժողովին նստաշրջանը պիտի գումարուի Յունիս 30-էն Յուլիս 4, Պոլիս: Ընդունած ըլլալով խորհրդարանական Թուրք պատուիրակութիւն մը ժողովին, այս որոշումը «տրամաբանական հետեւանք» կը նկատուի...: Ընկերվարական խումբին մասնակցութիւնը այս նստաշրջանին կախում ունի սեմինարէ մը, որ նաեւ կը գումարուի Պոլիս, Յունիս 30-ին:

ՏԱՍՆՈՒԹ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՂՋԻԿ ՄԸ եւս մեռաւ, առջի օր, հեռոյինի *գեր - գործածութենէ* (օվըր - տոզ)*: Այս անգամ սակայն, մամուլ ու հեռատեսիլ երկու տողով չգոհացան, որովհետեւ զոհը Թոռն էր Քավանայի, այսինքն՝* Շաոլի-Էպտոյի *եւ* Հարաքիրիի *հիմնադրին, որու վրդովումը անսահման է, կ'ուզէ որ իր անունը ծառայէ իբր ազդարարութիւն ուրիշներու ու կը շեշտէ.- «Ցորչափ Թուրք, պիրման, Թայլանտցի կամ քոլոմպիացի գիւղացիներ մեկոն մշակեն ինչպէս ուրիշներ՝ գետնախնձոր կը մշակեն, սարսափելին պիտի շարունակուի: Բան մը պէտք է ընել, ի՞նչ չեմ գիտեր: Շարժեցէ՛ք, ձեր զաւակները վտանգուած են»:*

ԳԵՐՄԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ շուրջ 1500 երեսփոխանները հերթական նստաշրջան մը սկսած են եւ առաջին օրն իսկ մշակոյթի նախարարը՝ Պիոդր Դեմիչեւը կոչուած Գերագոյն Խորհուրդի փոխ - նախագահի պատուակալ պաշտօնին, ուր կը փոխարինէ Կուզնէցովը, որ հանգստեան կոչուած է:

MUNDIAL

—×—

Անգլիա յաղթեց Փարակուէյի (3 - 0) եւ քառորդ աւարտականներուն պիտի մրցի Արժանթինի հետ (քանի Ֆրանսացիք Ալճէրիայի վրէժը լուծած են, հոս ալ Մալուինները կան...):

Սպանիա ճզմեց Դանիան (5 - 1) եւ պիտի հանդիպի Պելժիոյ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԺՈՒԱՐ ՕՐԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

—×—

Անթիլիասի կաթողիկոսարանէն հասաւ նոր հատոր մը, Ռ. Սեւակի «Երկեր»ը: Անկէ կարճ ժամանակ առաջ ալ հասեր էին իրենց հրատարակութիւններէն Յ. Օշականի «Սահակ Պարգեւեան» եւ «Սիլէյման էֆէնտի» վէպերը: Ինչ որ կ'եթեւի, հրատարակչական բեղուն գործունէութիւն կը տարուի հոն: Եթէ պահ մը աչքի առջեւ ունենանք Պէյրութի այսօր պարզած կացութիւնը ու հայ չըլլանք, կը զարմանանք միայն:

Հոնկէ ամէն օր ռմբակոծումներու, առեւանգումներու, սպանութիւններու, բախումներու լուրեր կը հասնին ամենայն առատութեամբ. ու այս բոլորին հետ հաստափոր հատորներ՝ հայ գրականութեան անուններուն պատկանող: Ի՜նչ ուրախալի հակասութիւն:

Եթէ քիչ մը մեծցնենք մեր դիտանկիւնը, այլ զուգահեռներու եւս կը հանդիպինք. ռումբեր չկան այլուր, ոչ ալ ըսպանութիւն, առեւանգում, սակայն հայ կեանքը - մանաւանդ մշակութայինը - խանգարելու աւելի քիչն ալ կը բաւէ: Ու այսօր Սփիւռքի լաւագոյն արդիւնքը տըւող վարժարանները «դժուար» գաղութներու կը պատկանին, նպատակին հասնող, «գործ տեսնող» կազմակերպութիւններ - մարմին, յանձնախումբ - այդ գաղութներուն մէջ կը կազմուին:

Իսկ հո՛ս ... Արեւմուտքի ազատ, անկաշկանդ երկինքին տակ, ուր ... սակայն այս նախադասութեան վերջաւորութիւնը ծանօթ է արդէն բոլորին:

Յաջողիլ կ'ուզենք. դժուար օրեր տուէք մեզի:

ԱՐՓԻ

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄՆԻ
ԺԱ. ՑԱՆԿ

Տէր եւ Տիկին Ստեփան Ստեփանեան	10.000
Պ. Ա. Յակոբեան	3.000
Պ. Արամ Շէխիկեան	2.000
Տէր եւ Տիկին Կարօ Յովսէփեան	2.000
Տէր և Տիկին Վահրամ Ճառայեան	2.000

Տէր եւ Տիկին Կ. Գրիգորեան, Պ. Գ. Զիֆթչիպաշեան, Այրի Տիկին Ա. Ալթունեան, Պ. Ժաք Շէլէլէքեան, Պ. Արման Շէլէլէքեան, Տէր և Տիկին Մ. Գողոյեան, Պ. Ժ. Զինիճեան, Տիկին Իզապէլ Մելեան 1.000-ական Ֆ.:

Տէր եւ Տիկին Վ. Արպոյեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Արպոյեան, Պ. Ժ. Պիւլիօ, Սարգիս ընկերութիւն, Տէր եւ Տիկին Վ. Պարտիզպանեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Թորոսեան, Պ. Պ. Թորոսեան, Օր. Ռ. Թորոսեան 500-ական, Տէր եւ Տիկին Ա. Ասլանեան, Միշէլ Քուաֆիւռ 300-ական, Ատամնաբոյժերու սէնտիքա (Պուշ - տիւ - Ռօն), Ատամնաբոյժերու ընկ. (Փրովանս), Շ. Գրիգորեան, Ժ. Կարապետեան 200-ական, Շ. Արսլանեան, Մ. Թարտոս, Տէր եւ Տիկին Ժ. Գուլումեան, Տէր եւ Տիկին Փ. Իշլանեան, Արմենա ընկ. 100-ական Ֆ., Փ. Ժուֆրոն, Ա. Պոնտիլ, Տիկին Օ. Պուք, Պ. Ժ. Զատօ, Տալֆէն եւ ընկ., Արմիլանօ եւ ընկ., Ալոշի Առմիւռըրի, Ռ. Գարագաշեան, Ռ. Քոթերքիօ 50-ական Ֆ.:

Գումար՝ 33.350

Մարսէյլի ցանկերու ընդհանուր գումար՝ 252.310 Ֆ.:

Fonds A.R.A.M

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ՕՃԱԽԸ

ՍՈՒՐԷՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

··· Այս հմուտ, հանճարեղ լռեցին Հոմերի, Կէօթէի հետ մի օր՝ հաւասար նստել է քէֆի···

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ

Թումանեանի տուն - Թանգարանում անցեալ տարուայ վերջերին՝ բացուեց մի նոր սենեակ, որ ստեղծում է Թիֆլիսեան բնակարանի «Վերնատան» պատրանքը: Այցելուները ակնածանքով նայում են մասունքներին, որոնք դեռեւս իրենց մէջ պահում են «Վերնատան» անդամների՝ մեծ լռեցու, Աղայեանի, Իսահակեանի, Դէմիրճեանի, Լ. Շանթի, Ն. Աղբալեանի ու խմբակի թանկագին հիւրերու շունչն ու ոգին:

Նոր «Վերնատան» սենեակը ստեղծուել է թանգարանի տնօրէն, բանաստեղծի դուստր Թամար Թումանեանի նախաձեռնութեամբ:

Թումանեանը բնութեան սիրահար էր. այդ պաշտամունքը նա բերել էր հայրենի Դսեղից, ծառ ու ծաղկից, Քոշաքարի սարերից ու խոխոջուն աղբիւրներից: Դրա համար էլ Թիֆլիսում բնակարան վարձելիս միշտ նախընտրում էր ծառապատ, կանաչապատ խաղաղ անկիւն: Այդպիսին էր Բէյբուդեան փողոցի վրայ Կոջոր սարի ու բուսաբանական այգու հարեւանութեամբ թիւ 50 բնակարանը, որի հինգերորդ յարկում հանրայայտ «Վերնատուն»ն էր՝ լցուած հայ մեծերի խորհուրդներով, զրոյցներով: Որպէսզի որոշակի լինի «Վերնատուն» գրական խմբակի մեծ առաքելութիւնը հայ գրականութեան զարգացման գործում, խօսքը տանք «Վերնատան» մշտական անդամներից երկուսին: «Ինչ նիւթերի շուրջը ասես չէր դառնում մեր զրոյցը: Խօսում էինք հասարակական եւ քաղաքական երեւոյթների մասին: Խօսում էինք ազգերի պատմութիւններից, ժողովուրդների կեանքից, արուեստներից, գրականութիւնից, փիլիսոփայութիւնից եւ, մանաւանդ, գրականութիւնից: Կարդում էինք դասական հեղինակներից՝ արեւմուտքի եւ արեւելքի, նոյնպէս նոր հեղինակների գործերը ··· Անմոռանալի գեղեցիկ ժամեր ենք անցկացրել «Վերնատանը», իմաստաւորուած, բովանդակալից, ներշնչող պահեր», - վերյիշում է Աւետիք Իսահակեանը:

Իսկ Դերենիկ Դեմիրճեանը վկայում է. «Թումանեանը չարժիչ ուժն էր «Վերնատան»: Նախ եւ առաջ նա ունէր հարուստ գրադարան, առանձնակի սենեակ, հիւրասէր սեղան, ուժեղ դիրք: «Հաւաքոյթներն անցնում էին աշխոյժ, ուրախ եւ սրտալի···»: Ինչպէս «Վերնատան», այնպէս էլ թանգարանի իւրաքանչիւր մասունք վկայում է Թումանեանի ստեղծագործութեան ժողովրդականութիւնը, պարզութիւնը, հմայքը:

Ամէն մի այցելու մեր հին ու նոր մայրաքաղաքի տեսարժան վայրերի շարքում անպայման նկատի է ունենում նաեւ Թումանեանի տուն - Թանգարանը:

Ակնկալութիւններով բարձրանում է թանգարան տանող աստիճաններով, ակնածանքով ոտք դնում նրա շեմից ներս: Եւ որքան էլ այցելուն անգիր իմանայ մեծ բանաստեղծի տասնեակ գործեր ու ծանօթ լինի նրա կենսագրութեանը, դարձեալ նորովի կը նայի թանգարանի ցուցանմոյշներին, կը լցուի վեհութեամբ, լոյսով, գեղեցիկ զգացումներով:

Թանգարանի ծանօթութիւնն սկսում է «Նոթերը կիտած խորունկ ժայռերից», ուր «ամպի տակից ջուր է գալիս, դոշ է տալիս, փրփրում»: Տիգրանեանի անմահ երաժշտութեան հնչիւններն են, ասես, արտացոլւում արծաթ ջրերում: Ու միանգամից պատրանք է ստեղծւում, որ դու կանգնել ես Լոռուայ ձորում ու դիտում ես ժայռեղէն գագաթները, որոնց հարեւանութեամբ երկնագնայ արծիւների բներ են: Նախասրահի հսկայ պատը զարդարում են աշխարհի քառասուն լեզուներով տպագրուած Թումանեանի մանկական գրքերը, որոնք նուաճել են միլիոնաւոր փոքրիկների սրտերը: Առաջին սրահում Դսեղի տունն է. Սոնա մայրիկի ու հօր՝ Տէր Թադէոսի նկարներով: «Ինչ որ սարի բան կայ իմ մէջ՝ դա իմ մօրից է՝ Նանից, ամենաբարձր սարերում, ծաղկոտ տեղերում է պահել նա ինձ»: Ամենալաւ ու ամենամեծ բանը, որ ես ունեցել եմ իմ կեանքում, դա եղել է իմ հայրը», - այսպէս է յիշում Թումանեանը իր ծնողներին:

Ապա յաջորդում են Ջալալօղլիում (Ստեփանաւան) անցկացրած տարիները, Տիգրան վարժապետի դպրոցը, ուր ուսանելիս պատանի Յովհաննէսը գրեց իր անդրանիկ բանաստեղծութիւններից մէկը.

Հոգո՛ւս հատոր,
Սրտիս կտոր,
Դասիս համար
Դու մի՛ հոգար,
Թէ կա՛ն դասեր,
Կա՛յ նաեւ սէր ···

Ցուցասրահում վեհօրէն բազմած է անգուգական «Շունն ու կատուն» լեգենդը՝ Ռոտերի եւ Գ. Երիցեանի նկարազարդումներով: Տակաւին 17-ամեայ բանաստեղծի այս գործում զգացուեց հանճարի շողարձակումը: Եւ «Շունն ու կատուն» լեգենդը բախտաւոր ճակատագիր ունեցաւ: Այն իր ծննդեան օրից դարձաւ մեր մայրենի դասագրքերի զարդը եւ շուրջ հարիւր տարի հնչում է սերնդէ սերունդ: Որքան բնութագրական են զօրավար Անդրանիկի՝ մի հաւաքոյթում ասած խօսքերը. «Կ'անցնեն տարիներ, ո՛չ ես կը լինեմ, ո՛չ էլ Թումանեանը, բայց կը լինի մի նշանաւոր բան՝ «Շունն ու կատուն»:

Յատկանշական է իր՝ բանաստեղծի խոստովանանքը. «Էսպէս բան կը լինի՞. ինձ ժողովրդականացնողը էս «Շունն ու կատուն» է դարձել, որ մի տեղ էլ հիւր եմ գնում կամ փողոցով անց եմ կենում, երեխաները կանգնում են թէ՝ ա՛յ, «Շունն ու կատուն»: Եւ միանգամայն բնական է, որ 1976-ին տուն - թանգարանում մեծ շուքով նշուեց այս անմահ լեգենդի ծննդեան 90-ամեակը. դա իւրօրինակ գրական տօն էր:

Մենք, վաղ մանկութիւնից սկսած, մրտովի ուր էլ լինում ենք Թումանեանի հետ՝ Լոռուայ սարերում եղնիկների ետեւից վազելիս, բարձրագահ Աբուլի գագաթով կամ Փարուանա լճով սքանչանալիս, թէ Բորժոմի վայրի այծեամների մասին մտորելիս, միշտ էլ զգում ենք, որ բանաստեղծը «ամէնքի հետ ապրում է, ամէնքի չափ տառապում»: Թումանեանի հերոսներին հանդիպում ենք ամէն քայլափոխում բախտի բերմամբ յաջողութեան հասածին ու վախկոտին Նազար ենք անուանում, պարծենկոտին՝ սուտլիկ որսկան, անխելքին ու անշնորհքին՝ ձախորդ Փանոս, ծոյլին՝ անբան Հուռի: Երբ ընթերցողը տխրում է Գիքորի ու Մարոյի համար, ձեռքն է վերցնում «Տէրն ու ծառան» կամ «Կիկոսի մահը» երբ զայրանում ու զարմանում է մի կաթիլ մեղրի համար պատերազմող բանակների վրայ կամ ըմբոստանում Շահ Աբասի անմարդկային արարքների դէմ, օգնութեան է կանչում «Հազարան բլբուլ»ի քաջ Աբեգին ու «Ոսկէ քաղաք»ի Դիւանային եւ սաւառնում հեռու հեռաւոր աշխարհներում, ապաննում եօթգլխանի դեւին ու հաստատում երազանքների, ոսկէ երջանկութեան թագաւորութիւնը: Երբ դժուարանում ենք հրէշի մահարեր հարցերից, մեզ ծանր վիճակից իր սրամիտ պատասխաններով հանում է «խօսող ձուկը», երբ ձանձրանում ենք Պօղոս - Պետրոսի խորթ մօր անէծքներից, ապաւինում ենք աղքատ եւ ուրախ քէֆ անող Համբոյին: Երբ վշտացնում է «Գառնիկ ախպար» չար ու նախանձ պառաւը կամ «Ջարի վերջ»ի ագահ աղուէսը, ուզում ենք վերցնել «Կացին ախպեր»ը ու նետել չար ուժերի դէմ, որպէսզի «չարը թաղուի հողին տակ»: Ինքը՝ Թումանեանը, պատկերանում է որպէս իմաստուն ծերունի՝ կախարդական գաւազանը ձեռքին, որ առաջնորդում է մեզ, տանում՝ ուր որ ինքն է ուզում: Երբ խօսում է նա՝ մենք լռութիւն ենք դառնում, երբ վշտանում է՝ մենք էլ ենք տխրում, երբ ծիծաղում է՝ մենք էլ ենք ժպտում: Տանում է նա անծանօթ ու հրաշքներով լի ճամբաներով, մտանակից անում չարի եւ բարու պայքարին: Եւ Թումանեանով լցուած, հարստացած ու գեղեցկացած վերադառնում ենք կախարդական աշխարհներից: Այս մտորումներով համակուած բարձրանում ենք երկրորդ յարկ: «Թումանեանը եւ երաժշտութիւնը» բաժնում ուշագրաւ են 1913 Մայիսի 25-ին տեղի ունեցած Սայաթ Նովային նուիրուած երեկոյի նիւթերը: Այն վարել է Թումանեանը, ինքն էլ ոգեշնչուած արտասանել «Մի խօսք ունիմ իլթիմասով» տաղը: Երեկոն այնքան մեծ յաջողութիւն է ունեցել, որ ունկնդիրների խնդրանքով կրկնուել է»:

Թումանեանի հոգում անհուն վիշտ է ծնել մեր ժողովրդի կեանքի ամենատխուր թուականը՝ 1915-ը: Եղեռնի հետեւանքով էջմիածինը լցուել էր հայ որբ, սովալլուկ մանուկներով: Թանգարանում ցուցադրուած է Թումանեանը որբերի հետ լուսանկարը: Բանաստեղծը 46 տարեկան է, բայց կարծես հարիւրամեայ ծերունի լինի: Հենց այդ տարի էլ նա գրեց իր նշանաւոր «Հայրենիքիս հետ» եւ «Հոգեհանգիստ» գործերը: «Հայոց աշխարհի մեծ կերոնները վառելով մէկ - մէկ», բանաստեղծը ջարդուած հոգով ու արցունքոտուած խօսքերով «վերջին հանգիստը կատարեց իր ազգի անբախտ զոհերին». -

- Հանգէ՛ք, իմ որբե՛ր ··· ի զուր են
յուզմունք, ի զո՛ւր եւ անշահ···
Մարդակեր գազան՝ մարդը դեռ
երկար էսպէս կը մնայ:

Թումանեանի գրադարա՛նը. ութ հազար կտոր գիրք: Եւ բոլորի վրայ գրառումներ են, ընդգծումներ: Պահարաններում պատսպարուած են գեղարուեստական, բանահիւսութեանը, արուեստին, կովկասագիտութեանը, հայագիտութեանը վերաբերող գրքերը: Պահարաններից մէկի անունը դրել է «Իլյա Մուրոմեց», որը բանաստեղծը գնել է ռուսական համանուն Բիլինայի թարգմանութեան հոնորարով: Գրասեղանին Պուշկինի, Շեւչենկոյի հատորներն են: Ու աշխարհի իմաստուններով շրջապատուած, ինքն էլ նրանց հաւասար իմաստունի բարձր պատուանդանին հասած՝ իր սենեակի պատին համեստօրէն գրել է. «Հազար վերստի ճանապարհն էլ մի քայլով է սկսւում»: Թանգարանին առանց յուզմունքի չես կարող նայել Թումանեանի ընտանիքին, զաւակներին նուիրուած բաժինը: Թումանեանը անսահման սիրում էր իր տասը երեխաներին եւ մտահոգուած էր իւրաքանչիւրի բախտով ու ապագայով: Ինչպէս վերյիշում է աւագ դուստրը՝ Նուարդը, Թումանեանն ուզում էր, որ իր երեխաները առողջ ու զուարթ, զարգացած ու լուսաւոր լինեն, բարձր ճաշակ ունենան: Նա յանպատրաստի ուրախ բանաստեղծութիւններ էր գրում երեխաների ալբոմներում: Ահա այդ կատակ - բանաստեղծութիւններից մէկը, որով 1905 Յունուարի 1-ին նա իր երեխաներին կանչում էր տօնածառի մօտ. -

Մուշիկ, Նուշիկ, Անուշիկ,
Արտիկ, Համլիկ, Արփուշիկ,
Աշխէն, Արեգ շուտ արէք,
Տօնածառը զարդարէք···

Աղջիկներից Անուշը այնքան է ոգեւորւում, որ իր բանաստեղծ հայրիկին մի քառատող է նուիրում. -

Ափսոս, որ էս իմ ծաղիկ հասակում
Ես քեզ, հայրիկ ջան, դեռ չեմ
հասկանում,
Բայց ինչ ափսոսով Անուշը
պիտ՛ լայ,
Երբ քեզ, հայրիկ ջան, մի օր
հասկանայ:

Ամէն մի այցելու շրջելով Տուն - Թանգարանի իմաստուն խորհուրդներով լի սրահներով, խորին ակնածանքով է լցւում հանճարեղ բանաստեղծի ու Մարդու հանդէպ: Ու բոլորին ասես ուղեկցում են թանգարանի երկրորդ յարկի պատին շողացող Իսահակեանի դիպուկ, ընդհանրացնող խօսքերը. «Հեղեղի պէս իջաւ նա տառապելական Լոռու վայրենի լեռներից, բերելու իր հետ մի ամբողջ բնութիւն՝ յուռթի եւ բազմատարր, մի ամբողջ հինաւուրց ժողովուրդ, իր տոհմիկ երգով ու խօսքով, յոյզերով ու երեւակայութեամբ ··· Նրա կախարդական գրիչը ուր որ դիպաւ, կատարուեց իսկական արուեստի հրաշքը՝ լինի առակ թէ քառեակ, հէքեաթ թէ պատմուածք, հովուերգութիւն թէ վիպերգութիւն»: Կախարդական գրչով ստեղծուած անգուգական գործերն են հիմք տուել ուկրաինացի մեծ բանաստեղծ Փաւլօ Տիչինային խոստովանելու՝ «Թո՛ղ համաշխարհային պոէզիայի աստղերն իրենց հայեացքը դցեն հայկական հանճարի ստեղծագործական ջրերի մէջ»:

ՀՈՂԱՐՏԻՔ

ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԳՆԵԱՋԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հինգշաբթի, Յունիս 12-ին, հողին յանձնեցինք մեր սիրելի Հռիփսիմէն:

Քիչեր թերեւս յիշեն անոր անունը: Նախապատերազմեան մեր հանդէսներու գեղարուեստական բաժնի փայլը, մանաւորաբար «Սիփան» երգչախումբի մեներգողը: (Այն ժամանակ տակաւին երգչախումբերը միացեալ չէին, մին «Սիփան»ը Սաքօ Յակոբեանի ղեկավարութեամբ, իսկ միւսը «Կոմիտաս»ը Նշան Սերգոյեանի ղեկավարութեան տակ): Երկու երգչախումբերն ալ զանազան հանդէսներու իրենց մասնակցութիւնը կը բերէին, ճոխացնելով անոնց գեղարուեստական յայտագիրը:

Պատերազմէն առաջ, 1930-ական թուականներէն ետք, երբ Փարիզը ունէր թատերական խումբեր եւ երգչախումբեր համեստ պայմաններով կրնային ամուր կառչած մնալ հայկական կեանքին:

Թատերական խումբը, մանաւորաբար Սուրաբեան ամոլը կը ղեկավարէր եւ անուն հանած էր «Անոյշ»ի ներկայացումներով:

«Սիփան» երգչախումբը Սաքօ եւ Մարօ Յակոբեաններու ղեկավարութեամբ «Փըթի - ժուռնալ»ի սրահի մէջ, ձեռնարկած էր ներկայացնել «Անոյշ»ը: Ամիսներու չարունակական փորձերէ ետք, վերջապէս ներկայացումը տեղի ունեցաւ եւ բացառիկ յաջողութիւն մը ունեցաւ, որուն գլխաւոր մեներգող - դերասանուհին Հռիփսիմէն էր իր «Անոյշ»ի դերով, իսկ Սարոյի դերը ստանձնած էր Գրիգոր Մէհտէրեան (որ այդ շրջանին միակն էր Սարոյի դերը ստանձնող) եւ կարօ Կոճիկեան Մօսինի իր դերը կատարեց կատարեալ յաջողութեամբ:

Հռիփսիմէն «Անոյշ»ի դերով, իր խաղարկութեամբ զարմացուց բոլոր անոնք որոնք ներկայ էին այդ ներկայացումին: Մանաւորաբար խելայարման տեսարանը իր ձայնով եւ խաղով գերազանցեց բոլորը:

Տարիներ անցած են այդ օրերէն, այն խանդավառ օրերէն, երբ Սաքօ Յակոբեան իր շատ համեստ միջոցներով եւ ուրիշներով միայն կրցած էր յաջողցնել եւ արժեցնել «Անոյշ»ի ներկայացումը:

×

Շաբաթ օրերը «Յառաջ»ի խմբագրատունը պաշտօնապէս փակ է, սակայն Յունիս 7-ին բաց էր, փոշիներու տակ մնացած գիրքերը մաքրելու եւ տեղաւորելու համար անձնաջան աշխատանքի լծուած էին երբեակ «Ա»երը: Գիրքերը եւ հանդէսները սեղանին վրայ շարուած էին, մէկ կողմէ կը մաքրուէր միւս կողմէ կը շարուէր:

Պատահմամբ Սիմոն Վրացեանի «Վէմ»երու շարքը տեսայ եւ ուզեցի քիչ մը պըրպըտել. տեսայ որ մէկ թիւէն երկու օրինակ կար, մին որ աւելորդ էր սկսայ թղթատել: Առաջին էջը որ բացի, զարմանալի զուգադիպութեամբ մը, տեսայ որ էջ մը ամբողջ նուիրուած էր «Սիփան» երգչախումբին: Նկար մըն ալ կար երգչախումբին, հայկական տարազներով: Հոն էին Հռիփսիմէն, Գրիգոր Մէհտէրեանը, Կարօ Կոճիկեանը եւայլն.: Զարմանալի զուգադիպութիւնը այն էր որ ճիշդ այդ նոյն օրը, Շաբաթ, Յունիս 7-ին մեր Հռիփսիմէն կը մեկնէր այս աշխարհէն:

Տխուր են մահերը, բոլոր մահերը, սակայն աւելի տխուր կարծէք երբ կը կորսնցնէք մտերիմ մը, անգուգական քոյր մը:

Ն.

Fonds A.R.A.M

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՆՏՈՒԻՉԸ

×

Երբ նկարչական ցուցահանդէսի սրահէն ներս մտայ, ան արդէն տեղ գրաւած էր քօքթէյլի սեղանին քով: Մէկ կողմէ կուլ կուտար փոքրիկ սանտուիչները ու համեղ փոքրիկ կարկանդակները, միաժամանակ ըմպելով իր ճին-թոնիքը, միւս կողմէ ալ կը զրուցէր զինքը շրջապատող քանի մը բարեկամներու հետ:

Ցուցահանդէսը բացուած ըլլալու էր մօտ կէս ժամէ ի վեր: Մօտաւորապէս կէսին պաստառներ կախուած էին պատերէն, եւ ամբողջ սրահը արդէն խիտ լեցուած էր արուեստասէրներով: Բարեւելէ վերջ կազմակերպիչներէն ու քանի մը ծանօթներ, որոնց հանդիպեցայ ներս մտնելէ վերջ, սկսայ մի առ մի քննել ցուցադրուած պաստառները: Գեղեցիկ գործեր կային: Ուշադրութեամբ քննեցի, ջանացի զանոնք դրոշմել մտքիս մէջ, եւ ինծի վերլուծումներ ըրի անոնց նկարչական դիմագծութեան շուրջ, նոյնիսկ մտքէս պատրաստեցի այն նախադասութիւնները, որոնցմով պիտի արտայայտուէի յաջորդ օր այս ցուցահանդէսին մասին:

Մէկ անգամով չգոհացայ, 2-րդ պտոյտ մըն ալ ըրի պաստառներուն առջեւէն, յետոյ երբ վերջնապէս համոզուեցայ որ տեսած էի ինչ որ պէտք էի տեսնել, մօտեցայ սեղաններէն մէկուն եւ խմիչք մը վերցուցի: Այդ պահուն է որ կրկին տեսայ զինքը: Նոյն տեղը կանգնած, կը շարունակէր մէկ կողմէն կուլ տալ սանտուիչները, միւս կողմէ զրուցել իր բարեկամներուն հետ: Ան ալ զիս տեսաւ ու նշան մը ըրաւ:

- Ի՞նչպէս գտաք պաստառները, հարցուցի:

- Դեռ չնայեցանք, պատասխանեց շատ բնական ձայնով մը:

Չկրցայ զսպել խնդուքս: Ան ալ խընդաց:

- Եկուր սանտուիչ մը առ, բաւ շատ համեղ բաներ կան:

Իսկապէս ցուցահանդէսի մը բացման համար արտակարգօրէն ճոխ էր սեղանը: Ես ալ ձեռքս երկարեցի եւ վերցուցի մէկ երկու սանտուիչ:

- Հետաքրքիր չէ՞ս պաստառները տեսնելու, հարցուցի:

Նայեցաւ աչքերուս մէջ, ականջիս մօտեցաւ.

- Տես, բաւ, քիչ վերջ այս սեղանին վրայ մէկ հատ իսկ սանտուիչ պիտի չմընայ: Բայց պաստառները միշտ հոն կախուած պիտի ըլլան...:

Դարձեալ խնդացի, «իրաւունք ունիս» ըսի, յետոյ այլ նիւթի անցանք: Քանի մը խօսք ալ ուրիշներու հետ փոխանակեցի: Յետոյ պատրաստուեցայ մեկնելու:

Չեմ գիտեր թէ ան աւելի վերջ մօտեցա՞ւ ու նայեցա՞ւ պաստառներուն: Չեմ գիտեր, որովհետեւ երբ մեկնեցայ, ան տակաւին կ'ուտէր ու կը զրուցէր:

×

Երգահանդէսի մը երեկոն էր: Ընդհանրապէս միշտ վերջին վայրկեանին կը հասնիմ այսպիսի հաւաքոյթներու, բայց այդ իրիկուն բացառաբար կրցած էի կանուխէն մտնել թատրոնին սրահէն ներս: Հրաւիրեալները հաւաքուած էին լոպիին մէջ եւ կը զրուցէին մէկզմէկու հետ: Դեռ տասը վայրկեան կար երգահանդէսին սկսելուն, եւ հակառակ ատոր, գրեթէ ոչ ոք կ'աճապարէր ներս մտնելու եւ իր բազկաթոռը գրաւելու: Ես ալ միացայ բարեկամներու խումբի մը եւ մասնակցեցայ խօսակցութեան: Մէկ կողմէ ժամացոյցիս կը նայէի: Երբ առաջին զանգակը հնչեց, ցնցուեցայ: Բայց մեր խումբէն ոչ ոք ուշադրութիւն դարձուց: Երկրորդ զանգ մըն ալ հնչեց: Ալ ճար չկար, շարժելու էինք: Այն ատեն խօսակիցներէս մէկը ծամածռեց ու դժգոհութեան բացորոշ արտայայտութիւն մը ունեցաւ: Բան մը չըսաւ, բայց միշտ դժգոհ այդ արտայայտութիւնը ունէր դէմքին վրայ, երբ սկսաւ յառաջանալ դէպի սրահ: Ինծի այնպէս թուեցաւ որ ան կը նմանէր աշակերտի մը, որ դասարանէն ներս մտնել կը ստիպուէր դասաժամի զանգակը լսելով:

×

Մեր կարծածէն ալ աւելի շատ են այն մարդիկը, որոնք նկարչական ցուցասրահ մը երթալով հանդերձ պիտի նախընտրէին մէկ հատ իսկ պաստառ չտեսնել, երգահանդէսի մը երթալով հանդերձ մէկ հատ իսկ երգ մտիկ չընել, Սուրբ Պատարագի մը երթալով հանդերձ, մէկ վայրկեան իսկ չկենալ եկեղեցւոյ մէջ:

Նախասիրութեան հարց է. պիտի ուզէին որ միայն սանտուիչ հրամցուէր: Պաստառին ո՞վ պիտի նայի:

Ռ. Հ.

— FR 3 —

ՅԱՋՈՂ ԻՐԱԳՈՐԾՈՒՄ ՄԸ

ՆԱՐԵԿ ՏՈՒՐԵԱՆԻ «ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՐԻ ՄԸ ՄԱՀԸ»

Կիրակի իրիկուն, հեռատեսիլի 3-րդ կայանի կարճ ժապաւէններու շարքին առաջինն էր՝ Նարեկ Տուրեանի «Պաշտօնատարի մը մահը», քաղուած Չեխովի մէկ գործէն: Մօտ 15 վայրկեան տեւող այս ժապաւէնը իսկապէս յաջող իրագործում մըն էր, ամէն տեսակէտով: Ցայտնապէս փոքր միջոցներով, Տուրեան կըրցած էր լաւագոյն արդիւնքի մը հասնիլ: Գլխաւոր հերոսին - պաշտօնատարին - դերն ալ հարազատօրէն կը մարմնաւորէր Ռիշար Թաքսի: Քուրթըլինեան ոճով շարադրուած չեխովեան այս փոքրիկ պատմութիւնը հաճոյքով դիտեցինք: Եւ անկասկա՛ծ հայ դիտողները մեծ հաճոյք պէտք է զգացած ըլլան, երբ վերջաւորութեան, ֆիլմին պատրաստութեան գանազան ճիւղերուն մասնակցողներու անուանացանկին մէջ նկատելով «եան»երու ջախջախիչ տիրապետութիւն մը:

Ա.

ԾԱՂՈՒԹԷ ԾԱՂՈՒԹ

ԼՈՍ ԱՆՃԸԼԸՍԻ Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ «Այվազեան» սրահին մէջ, Մայիս 20-ին, նշուած է փրոֆ. Գէորգ Խրլոբեանի կրթական եւ գիտական գործունէութեան 35-ամեայ յոբելեանը, կազմակերպութեամբ Ամերիկահայ Միջազգային Քոլէժի եւ մասնակցութեամբ մշակութային միութիւններու: Հանդիսութիւնը վարած է փրոֆ. Աւետիս Սանճեան: Խօսք առնողներ շեշտած են յոբելեարի բերած նպաստը կրթական կեանքին: Բանախօսած է Երուանդ Ազատեան ներկայացնելով փրոֆ. Խրլոբեանի կեանքն ու գործը: Հեղինակ վեց մենագրութիւններու եւ շուրջ 150 գիտական յօդուածներու՝ Հայաստանի եւ Սփիւռքի մամուլին մէջ, փրոֆ. Խրլոբեան Երեւանի համալսարանի բանասիրական հիմնարկի դասախօս է, որ տարի մըն է կը դասաւանդէ Ամերիկահայ Միջազգային Քոլէժի մէջ, որպէս հիւր դասախօս:

×

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ Ուալտորֆ Աստորիա պանդոկին մէջ, Մայիս 24-ին եւ 25-ին, գումարուած է Թէքէեան Մշակ. Միութեան ԺԲ. Պատգամաւորական Ժողովը: Խօսուած է անցեալ տարուան իրագործումներու, նոր շրջանի ծրագիրներու եւ Միութեան Ամերիկայի Քանատայի շըրջանը նոր կանոնագրով օժտելու մասին: Խօսք առած են մէթր Հրաչեայ Սեդրակեան եւ Ռ.Ա.Կ.ի ղեկավարներէն Փանոս Թիթիզեան (Պէյրութէն): Մայիս 24-ի իրիկունը տրուած է ճաշ մը, որուն ներկայ եղած է նաեւ Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի նախագահ Կարլէն Դալլաքեան, որ շրջապտոյտի եկած է Միացեալ - Նահանգներ եւ Քանատա:

×

ՈՒԱԹԸՐԹԱՈՒՆԻ Հայ կեդրոնի «Յովնանեան» սրահին մէջ, Մայիս 24-ին, նըշուած է թեմին առաջնորդին Մեսրոպ Արք. Աշճեանի քահանայութեան 25-ամեակը, ճաշով մը, որուն ներկայ եղած են 500 հոգի: Հանդիսութիւնը վարած է «Հայրենիք»ի խմբագրապետ Գէորգ Տօնապետեան: Խաժակ Ծ. Վրդ. Յակոբեան կարդացած է Գարեգին Բ. Կաթողիկոսի կոնդակը՝ ուղղուած յոբելեարին: Ողջոյնի խօսքեր արտասանած են Թորգոմ Ս. Քհնյ. Յակոբեան, տոքթ. Վարանդ Յակոբեան եւ Սարգիս Թչոյեան: Գեղարուեստական յայտագրին մասնակցած է «Կոմիտաս» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Ռուբէն Գրիգորեանի: Բանախօսած են փրոֆ. Բիւզանդ Եղիայեան եւ Տաթեւ Արք. Սարգիսեան: Առաջինը ներկայացուցած է հոգեւորականը եւ ուսանողը, երկրորդը՝ անդրադառնալէ ետք Մեսրոպ Արք.ի ուսանողական կեանքին, շեշտը դրած է անոր 25 տարիներու վաստակին վրայ: Շնորհակալութեան իր խօսքին մէջ յոբելեարը անդրադարձած է Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ առաքելութեան, շեշտելով թէ մէկ է Հայց. Եկեղեցին ուր որ ալ գտնուի ան:

×

ՄԻՇԻԿԸՆԻ Հոլիտէյ Ինն պանդոկին մէջ, Մայիս 16-ին հիւսիսային Ամերիկայի արեւելեան թեմի (Կիլիկեան) Ազգ. Երեսփոխանական Ժողովի գումարման առթիւ տեղի ունեցած ճաշի ընթացքին, «Տարուան կինը» տիտղոսին արժանացած է Տիկին Շուշիկ Յակոբեան: Ծնած է Մարսէյլ: Փարիզի մէջ ամուսնացած է Յովսէփ Յակոբեանի հետ և ապա հաստատուած Նիւ - Եորք: Միշտ օգտակար եղած է միութենական աշխատանքներու: Անցեալ տարի կարեւոր նուէրներ ըրած է Պէյրութի Ս. Սարգիս Եկեղեցւոյ շինութեան, Ազգ. Առաջնորդարանին եւ «Հայրենիք»ի շէնքին: Երկրորդ անգամն է, որ Հայուհի մը կ'արժանանայ «Կին տարուայ» կոչումին: Նախկինը՝ 1979-ին, բանասէր եւ հայ մշակոյթի անխոնջ սպասարկու Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանն էր:

ՀԱՅ ԱԶԳԱՍԷՐ (?) ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութեան ընդհանուր անդամական ժողովը տեղի ունեցաւ Մայիս 29-ին, Հինգշաբթի գիշեր, ժամը 20-ին, ընկերակցութեան կեդրոնատեղին: Տասը ընտրելիներու ցանկի մը վրայէն ընկերակցութեան վարչութեան անդամ ընտրուեցան հետեւեալ ութ անդամները. -

Պ.Պ. - Աւետիսեան, Գազանճեան, Գալճըեան, Կարապետեան, Շամլեան, Պարսիկեան, Սէֆէրեան եւ Տոքթ. Սիմոնեան:

Նորակազմ վարչութիւնը իր անդրանիկ նիստը գումարեց Յունիս 6, Ուրբաթ գիշեր, եւ ընտրեց իր դիւանը հետեւեալ կազմով. -

Պ.Պ. - ԺԱԳ ԳԱԼՃԵԱՆ՝ ատենապետ,
ՍԵՐԺ ՍԻՄՈՆԵԱՆ եւ
ԱԼԷՆ ՊԱՐՍԻԿԵԱՆ՝
փոխ - ատենապետներ,
ԽԱՉԻԿ ԽԱՉԻԿԵԱՆ՝
ընդհանուր քարտուղար,
ԱՆՏՐԷ ԵԷՏԻԳԱՐՏԱՇԵԱՆ՝ գանձապահ,
ԱՐՄԱՆ ՇԱՄԼԵԱՆ՝
ընդհանուր քարտուղարի փոխանորդ,
ԵԴՈՒԱՐԴ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ՝
փոխ - գանձապահ:

Դիւանին կազմութենէն յետոյ վարչութիւնը ընտրեց իր զանազան յանձնախումբերը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
(Կնիք

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Տիկին Ալիս յանկարծ աչքերը վերցուց գիրքէն ու նայեցաւ ինծի: Ինչ բախտ, որ իմ ալ նայուածքս կանգ առած էր իր վրայ: Ժպտեցաւ ու յետոյ դարձեալ իր աչքերը վերադարձուց գիրքին: Այս պահուն է որ Արամիկ արթնցաւ եւ ճչաց:

- Ի՞նչ կ'ուզես, ձագուկս, ըսաւ Տիկին Ալիս տեղէն ցատկելով:

- Ջուր, պատասխանեց Արամիկ:

- Տամ, հոգիս:

Աշխարհի ամենահզօր իրականութիւնը մօր եւ զաւկի յարաբերութիւնն է: Նաեւ ամէնէն յուզիչը: Քովնտի բոլոր մտածումներն ու երեւակայութիւնները յանկարծ կը տապալին ու կ'ոչնչանան սա պատկերին դիմաց. կին մը կը վազէ, գաւաթ մը կը վերցնէ, սրբիչով մը կը սրբէ զայն եւ յետոյ մէջը ջուր կը լեցնէ, պզտիկին կ'երկարէ խանդաղատանքով.

- Խմէ, հոգիս:

Ո՞վ իր սեփական մայրը չի յիշեր այս պատկերին դիմաց: Բայց ես այսօր դարձեալ սիրտ չունիմ մօրս մասին մտածելու: Ներէ, մայր իմ: Այսօր ես զիս այնքան ուժով, այնքան կորովի չեմ գտներ, որպէսզի քու մասին մտածեմ: Պէտք է ջնջեմ նաեւ Տիկին Ալիսին ու Արամիկին պատկերը, որովհետեւ այս պատկերը անխուսափելիօրէն քեզի է որ պիտի տանի զիս:

Գլուխս միւս կողմ կը դարձնեմ եւ կը լքեմ հիւանդանոցի սենեակս, քանի մը վայրկեան այցելելու համար մեր տունը: Տեսնեմ թէ ինչ կ'ընեն հիմա սիրելիներս: Ճաշասեղանին շուրջ բոլորուած են, ահա կը տեսնեմ զանոնք: Յակոբ իր պնակը վարած է արդէն եւ Սաթենիկ կը ջանայ Ռուբիկին խնձոր մը կերցնել:

- Կեր, զաւակս, ամէնէն օգտակար պըտուղն է այս:

Ռուբիկ կշտացած է, բերանը անդին կը դարձնէ:

- Չեմ ուզեր մայրիկ, չեմ ուզեր ըսի. չէ՞:

Յակոբին խելքը ուրիշ տեղ է:

- Գիտե՞ս ինչ խորհեցայ, Սաթենիկ, կ'ըսէ: Երկվեցեակ մը սուրճի բաժակ առնենք: Ոսկեզօծ եզերքով:

- Ով գիտէ քանի հատ ունինք, կը պատասխանէ Սաթենիկ ուսերը ցնցելով:

- Թող ունենանք, ի՞նչ կ'ելլէ ատկէ: Նորէն ալ գոհ կը մնան:

Ուշադրութեամբ կը նայիմ Յակոբին դէմքին: Անոր աչքերուն մէջ փայլ մը կայ: Արտասովոր փայլ մը: Կը սխալի՞մ արդեօք, Յակոբ այնքա՞ն կարեւորութիւն կուտայ իր եղբօրը, կամ Սոնային, այնքա՞ն շատ կ'ուզէ անոնց գոհունակութիւն պատճառել ճաշի հրաւէրի մը առիթով: Ի՞նչ փոխուեցաւ իրենց միջեւ, ի՞նչ պատահեցաւ որ հիմա երկու եղբայրները այսպէս կը մերձենան իրարու:

Յանկարծ կասկած մը կը սպրդի մտածումներէս ներս: Սաթենիկ արդեօք բա՞ն մը զգացնել ուզած էր ինծի, քիչ առաջ, խօսելով այս ճաշի հրաւէրին մասին:

- Ահա, մոռցայ ըսելու քեզի, չէ՞ այս Կիրակի Սուրէնենց ճաշի պիտի երթանք: Երկար ատենէ ի վեր զանոնք տեսած չունէինք: Այս Կիրակի ճաշի հրաւիրեցին: Կարծեցի որ Յակոբ երթալ պիտի չուզէ, բայց ընդհակառակը գոհ մնաց եւ ընդունեց հրաւէրը:

Մի առ մի կը յիշեմ Սաթենիկին գործածած բառերը: Անկարեւոր բան մը պատմելու պէս արտասանուած բառերուն տակ նպատակ մը պահուած պէտք է ըլլայ: Բայց ի՞նչ: Ես Սաթենիկը գիտեմ: Ճատախօսութեան ընթացքին պատահմամբ յիշուած խօսքեր չեն անոնք: Կանխամտածուած են, չափի վրայ պատրաստուած: Ոչ աւելի, ոչ պակաս: Որովհետեւ, եթէ այդպէս չըլլար, Սաթենիկ տարբեր կերպով պէտք էր տար այս լուրը:

- Հայրիկ, պէտք էր ըսէր, գիտե՞ս, քեզի ազուոր լուր մը պիտի տամ: Յակոբ ու Սուրէն իրարու հանդէպ առաջուան պէս պաղ չեն այլեւս: Նոյնիսկ այս Կիրակի Սուրէնենց ճաշի պիտի երթանք: Չես գիտեր որքան ուրախ եմ...

Այո, Սաթենիկ այսպէս պէտք է արտայայտուէր, եթէ իսկապէս ուրախ էր երկու եղբայրներու մերձեցումէն: Մինչդեռ ի՞նչ ըրաւ. այս կարեւոր լուրը անկարեւոր ուրիշ բազմաթիւ լուրերու ու խօսքերու մէջ փաթթեց եւ զայն ինծի հրամցուց, առանց ժամանակ ձգելու որ վրան մտածեմ, առանց նաեւ իր կողմէ որեւէ անձնական մեկնաբանութիւն աւելցնելու անոր վրայ: Կրնա՞մ համարձակիլ մտածելու՝ թէ Սաթենիկ գոհ չէ այս մերձեցումէն, թէ մտահոգիչ բան մը կայ այդ մերձեցումին մէջ: Կրնա՞մ կասկածիլ թէ այդ է Սաթենիկին մտանանչել ուզածը, կամ, աւելի ճիշդ, չուզածը:

Ահ, ինչպէ՞ս քիչ առաջ չանդրադարձայ, աւելի բացատրութիւն չպահանջեցի Սաթենիկէն: Պաղ հով մը փչել սկսաւ սրտիս մէջ: Ջո՞ւր տեղն է որ կը մտահոգուիմ արդեօք: Կիրակի օրուան ճաշը միայն ու միայն երջանիկ հաշտութի՞ւն մըն է...:

(Շար. 53)

Fonds A.R.A.M

Այրի Տիկին Միհրան Քէհեայեան,
Տէր եւ Տիկին Կարապետ Քէհեայեան եւ զաւակները,
Պ. Ժօրժ Քէհեայեան եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Ժան Ճապուրեան,
Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Մուշմուլեան եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Հրանդ Ճապուրեան եւ զաւակը,
Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պօյաճեան,

եւ ընտանեկան համայն պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ - հօր, պապին եւ ազգականին՝

ՄԻՀՐԱՆ ՔԷՀԵԱՅԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 15-ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ, Յունիս 21, ժամը 10·30-ին Իսիի Ս. Մարիամ - Աստուածածին Եկեղեցին, 6 avenue Pourquet (?), ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Գառզու եւ Ժան - Մառի Գառզու կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Յունիս 22, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին իրենց քրոջ եւ հօրաքրոջ՝

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ ՋՈՒԼՈՒՄԵԱՆԻ

մահուան 4-րդ տարելիցին ի յիշատակ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԻՍԻ. - Տիկին Մարիձա Տէրտէրեան իր եղբօր՝ Լեւոն Գույումճեանի յիշատակին 300 Ֆ. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի Լիբանահայ տղոց ճամբու ծախսին համար (ստանալ «Յառաջ»էն):

– ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ –

Ս. Մեսրոպ Կրթարանի մանկապարտէզի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Յունիս 21, ժամը 15-ին, վարժարանի սրահին մէջ:

Հայերէն լեզուի միօրեայ վարժարանի ամավերջի հանդէսը՝ Կիրակի, Յունիս 22, ժամը 15-ին, նոյն սրահին մէջ:

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Սէն - Թ'Անթուանի Ս. Թադէոս Եկեղեցւոյ Նորընտիր Թաղական Խորհուրդը ներկայիս կը տեղեկացնէ իր Թաղի եւ Շրջակայից հաւատացեալ ժողովուրդին՝ թէ՝ Կիրակի, Յունիս 22, Գիւտ Տփոյ Սրբուհւոյ Աստուածածնի տօնին առթիւ՝ Ս. Թադէոս Եկեղեցւոյ մէջ եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Սկիզբ Ժամերգութեան ժամը 9-ին, Պատարագ՝ 10-ին, Քարոզ եւ պատգամ՝ 11·15-ին, Հոգեհանգիստ՝ 11·45-ին:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյս երգչախումբը:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Զօհրապ Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Մուրատեան 250-ական ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ին Հռիփսիմէ Գնեազեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Տիկին Սրբուհի Յովհաննէսեան, Շաքէ Փիլան 250 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ի Հռիփսիմէ Գնեազեանի յիշատակին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՄԻՕՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՅՈՒՆԻՍ 22

Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ Սահակ - Մեսրոպ Միօրեայ Դպրոցի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 22-ին, եկեղեցւոյս Ա. Զրբաչեան սրահին մէջ, ժամը 17-էն սկսեալ:

Հանդէսին ըլլայթ կ'ունենան դպրոցի աշակերտները իրենց արտասանութիւններով եւ երգերով, ապա անոնց պիտի բաժնուին վկայականներ մէկ տարուան աշխատանքին գնահատականներով:

Կը հրաւիրուին ծնողքներ, բարեկամներ եւ եկեղեցւոյ ծուխին անդամները ներկայ գտնուելու դպրոցական այս հանդէսին քաջալերելու համար դպրոցիս աշակերտութիւնը:

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

ՄԱՏԱՂ

Յունիս 22-ին Կիրակի օր, Իսիի Եկեղեցւոյ Օծումի 11-րդ տարեդարձն է:

Կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10-ին, քարոզ՝ ժամը 11·30-ին եւ ապա հոգեհանգստեան մասնաւոր արարողութիւն եւ Մատաղօրհնութիւն:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Յունիս 21, ժամը 16-ին սովորական հաւաքատեղին:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Չորեքշաբթի, Յունիս 25, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30-ին տեղւոյն եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

THEATRE ARMENIEN

"KISSANI"

présente sa dernière création
UN SPECTACLE BILINGUE
(français-arménien)
...ou le journal de Noraïr Garabédian
le samedi 21 juin à 20h45
et le dimanche 22 juin à 15h30
à l'Auditorium d'Issy-les-Moulineaux
13, rue Danton
92130 Issy-les-Moulineaux

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL - MOORAT

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

GRANDE FETE CHAMPETRE

DIMANCHE 22 JUIN

à partir de 14 heures

26, rue Troyon — SEVRES

AVEC LA PARTICIPATION DE

MARTEN YORGANTZ — HAROUT
EVELYNE ALTOUNIAN — LE DUO ZEPUR
NARECK DOURIAN — BALLET NAVASSART
ROSY ARMEN — BETTY
et la Chorale du collège — accompagnée de Meguer

SOUREN ET SON ORCHESTRE

TOMBOLA 1er prix : UN VOYAGE EN ARMENIE
offert par Optimatours
et de nombreux lots

CONCOURS DE TAVLOU
JEUX POUR LES ENFANTS

— Մուտքը ազատ է —
— Entrée gratuite —

TOMBOLA EXCEPTIONNELLE

au profit de la
CONGREGATION MEKHITARISTE DE VENISE
pour la sauvegarde
DU PATRIMOINE ARMENIEN
1er Prix : UNE VOITURE Peugeot 205
2me Prix : UN VOYAGE à VENISE pour 2 PERSONNES
PRIX DU BILLET . 20 F
organisée par
l'Association Culturelle des Arméniens de BOUC BEL AIR
Tirage public, VENDREDI 27 JUIN, en présence d'un huissier, lors de la Nuitée animée par l'orchestre *SARDARABAD*

MARSEILLE

la Section Féminine de l'U. G. A. B.
organise

UN DÉJEUNER

AU PROFIT DE L'ECOLE

Dimanche 29 Juin à 12 heures
Salle A. TCHERPACHIAN
Eglise arménienne
339, av. du Prado, MARSEILLE 8e

Participation : 150 F

Réservation :
UGAB 33, cours Pierre Puget
tél : 91 37 75 97 de 14 à 17 h
Chelelekian Jacques : 91 37 58 58
Stepanian Kourken : 91 77 84 70

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անիէռ - Պուա - Քոլոմպի եւ Արժանթէօյի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի օր, ժամը 11·30-էն սկսեալ Ռալլի պարկի մէջ:

Cormeilles - en - Parissis

Հայկական ճոխ ուտելիքներով եւ աւանդական չամփուրով խորոված:

ՍՈՒՐԷՆ նուագախումբը, պարի մրցումներ եւ բացօթեայ խաղեր խանդավառութիւն կը ստեղծեն: Անձրեւի պարագային փակ հիւրասրահ մը կայ տրամադրելի:

ITINERAIRE : Au pont d'Argenteuil, prendre l'Ave. Gabriel Péri jusqu'au bout, puis le Bld. Léon Félix sur la gauche et tourner à droite au premier feu de signalisation. Continuer sur la droite jusqu'à la forêt de Cormeilles (Rallye - Parc).

Աւելի դիւրութեան համար հետեւիլ «Կապոյտ Խաչ» գրուած նշաններուն, որոնք ձեզ պիտի առաջնորդեն վերոյիշեալ վայրը:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Իսիի Ս. Մարիամ - Աստուածածին Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պոլիս մահացած Տիկին Նարկիզ Սայրիմի մահուան քառասունքին առթիւ. - Իսիի Ս. Մարիամ - Աստուածածին Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան կողմէ 2·250 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Նշան Սայրիմ 1000 Ֆ., Պ. Մեսրոպ Մարթայեան 250 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Մարաշլըկլեան 600 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Այգ Մարաշլըկլեան 500 Ֆ.:

×

Մարսէյլի Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օստոյի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները. - Տիկին Սոֆի Էկօլեանի մահուան առթիւ Պ. Տէրոեան 100 Ֆ., Տիկին Մանուկեան Մարիամ 100 Ֆ.: Իսկ Տիկին Արաքսի Յուսիկեան կը նուիրէ 100 Ֆ. ամուսնոյն ապաքինման առթիւ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ - ԺԵՌՈՄ

Սէն - Ժեռոմի Ս. Սահակ - Ս. Մեսրոպ Եկեղեցւոյ Թաղականութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող հայկական երկօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 28, երեկոյեան ժամը 21-ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Ղեկավարութեամբ ուսուցիչներ՝ Տիկին Կարապետեանի եւ Խաչիկ Երմազեանի տեղի կ'ունենան արտասանութիւն, երգ եւ զաւեշտ աշակերտներուն կողմէ:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքները եւ թաղեցիները, վայելելու համար հայկական մթնոլորտ մը, ունկնդրելու եւ քաջալերելու մեր փոքրիկները:

Սէն - Ժեռոմի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ կը հրամցուին կարկանդակ եւ ծովացուցիչներ:

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS DE FRANCE
Section de GRENOBLE

Grande Fête Champêtre

Dimanche 29 Juin
au Centre aéré «BEL AIR» à EYBENS

avec la participation exceptionnelle
du chanteur Georges TUTUNDJIAN
accompagné par l'Orchestre «NAIRI»
de la Maison de la Culture de Valence

Buffet (préparé par les Dames de la CBAF)
Buvette
et de nombreux jeux pour les enfants

VENEZ NOMBREUX
ET AMENEZ VOS AMIS

voyages en arménie

vols directs
Paris - Erévan - Paris

DEPARTS : 25 JUIN — 09 et 24 JUILLET — 06 et 20 AOUT
03 et 18 SEPTEMBRE — 02 et 16 OCTOBRE

Lic. A. 1037

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS :

Levon BAGHDASSARIAN	Varoujan SARKISSIAN	Jacques CHELELEKIAN
SABERATOURS	SEVAN VOYAGES	VOCA TOURS
31, rue d'Argenteuil	48, Cours de la Liberté	10, ave. du Prado
75001 PARIS	69003 LYON	13006 MARSEILLE
Tél. 42 - 61 - 51 - 13	Tél. 78 - 60 - 13 - 66	Tél. 91 - 37 - 58 - 58

Fonds A.R.A.M

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ 21-22
SAMEDI-DIMANCHE 21-22 JUIN 1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian
Tél.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 16.252
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.252

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ

ԸՍՏ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ՄԸ

ՄԱՅԻՍ 27 ԵՒ 28-ԻՆ

ԻՆԸ ՀԱՅԵՐ ԱՌԵՒԱՆԳՈՒԱԾ ԵՆ

Մամուլի Ֆրանսական գործակալու-թեան մէկ հեռագիրը կ'արձագանգէ Կէօթինկէն (արեւմտեան - Գերմանիա) գործող միջազգային մարդասիրական կազմակերպութեան մէկ յայտարարութեան, ըստ որուն Մայիս 27 եւ 28-ին ինը Լիբանանահայեր առեւանգուած են «Պատանդներու ազատագրութեան անկախ շարժում»ին կողմէ:

Այս կազմակերպութիւնը՝ «Վտանգուած ժողովուրդներու ընկերութիւն» կ'ըսէ նաեւ թէ հինգ Հայեր ալ սպաննուած են, բազմաթիւ ուրիշներ վիրաւորուած եւ Հայերու պատկանող տուներ ու առեւտրական հաստատութիւններ եւ խանութներ քարուքանդ եղած: Աւելի առաջ տըրուած լուրերու համաձայն Մայիս 28-ին, երեք Հայեր սպաննուած էին եւ չորս ուրիշներ ալ վիրաւորուած:

X Ֆրանսացի երկու պատանդի ազատագրութեան համար յոյսեր կային Ուրբաթ առտու: Մէկը հեռաձայնած էր Նահարը օրը Ալ Նահար թերթին յայտնելով թէ 24 ժամուան ընթացքին հաւանական է որ Անթէն 2-ի չորս պատանդներէն երկուքը ազատ արձակուին: Ասիկա հետեւանք կը նկատուի Սուրիոյ, Իրանի միջամտումներուն եւ Ֆրանսական Միջին-Արեւելեան քաղաքականութեան բարեփոխման:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈԼԻՒՇ մեռաւ, Յունիս 19-ին, մոթոյի արկածէ: Բուն անունով՝ Ժողէֆ Քոլուչի, ծնած էր Փարիզ 1944-ին խոալացի հօրմէ: Անկասկած երգիծական հակումի տէր էր, բայց հռչակը գտաւ գլխաւորաբար դռեհկութեան հետեւանքով: Գայթակղեցնելը՝ ոչ այնքան վրանբաց այլ շատ լկտի ոճով հիմն էր իր «տաղանդ»ին եւ որքան հանդիպէր մարդոց (դեռ կան...) որոնք շատ չէին գնահատեր այդքան հասարակ կատակներ, այնքան կը չափազանցէր: Արտակարգ յաջողութիւնը չփացուցած էր զինքը, ինչպէս յաճախ կը պատահի եւ ամէն բան թոյլ կուտար ինքնիրեն, Հանրապետութեան Նախագահութեան թեկնածութենէ մինչեւ «սրտի ճաշարան»ներ բանալը...: Սիրահար էր մեծ սիլէնտրով մոթոներու եւ արագութեան, ինչ որ պատճառ եղաւ որ Կաստի ճամբուն վրայ բախի դիմացէն եկող բեռնակառքի մը եւ տեղն ու տեղը մեռնի: Ֆրանսայի յուզումը շատ մեծ է եւ ածական չի մնար Լառուսի կամ Լիթրէի մէջ: Հանրապետութեան Նախագահին համար՝ խոր կսկիծ մըն է, Շիրաքի, Շապան - Տէլմասի, Լէոթարի, Թուպոնի, Ժաք Լանկի եւն., եւն.ի համար կը թուի որ Ֆրանսան նման երգիծաբան չէ ունեցած: Սրճարանի ծառայ մը հազիւ կը համարձակի ըսել թէ Քոլիւշի մահը բնաւ

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

SCOOP

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՃԱՆՉՆԱՅ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ, ԶՈՐ ԳՈՐԾԵՐ ԵՆ... ՀԱՅԵՐԸ

Թրքական Պայրամ թերթն է որ կ'արձագանգէ լուրի մը, ըստ որուն հեռատեսիլին համար պատրաստուած ժապաւէն մը «Պատին վրայի արիւնը» անհերքելի փաստերը կը բերէ թէ ո՞վ գործեր է ցեղասպանութիւնը: Պատասխանը պարզ է ու մեկին՝ Հայերը: Հաւանաբար 6 մասէ բաղկացած այս փիլմը կը սկսի 1915 Ապրիլ 24-ին, երբ Պոլսոյ մէջ Հայերը տունէ տուն կը ձերբակալէին թուրք մտաւորականները, գրագէտները, բանաստեղծները: Բայց, առայժմ միայն լուրը տանք: Մնացեալը՝ երբ փրանսական հեռատեսիլն ալ ներկայացնէ, թէեւ շատ հաւանական չէ: Գնելը մէկ բան է, սփռելը՝ ուրիշ:

×

Հեռատեսիլի համար պատրաստուած «Պատին վրայի արիւնը» շարքը, որ կը նկարահանուի 9 ամիսներէ ի վեր, եւ որ վեց մասերէ կը բաղկանայ, մօտ օրէն ամբողջ աշխարհի պիտի ցուցադրուի, Թուրքիոյ հեռատեսիլին հետ միաժամանակ:

ԹՌԹ-ի Ընդհ. տնօրէն Թունճա Թոփքայ կը յայտարարէ թէ այս ժապաւէնը փաստացիօրէն կը ջրէ հայկական բոլոր պընդումները:

Ժապաւէնին նկարահանումը սկսաւ տարի մը առաջ Կարսի եւ Էրզրումի շրջաններուն մէջ: Դատավարութեան տեսարանի մը համար խումբը մեկնեցաւ Պերլին: Ժապաւէնին մէջ դեր ստանձնեցին 300 դերակատարներ եւ 5000 ֆիկիւրաններ: Գլխաւոր դերին մէջ պիտի տեսնուի Ֆիքրէթ Հաքանը:

«Պատին վրայի արիւնը» շարքը ծախուեցաւ Ամերիկայի, Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ եւ Անգլիոյ: Ժապաւէնին մէջ փաստերով ցոյց կը տրուին բոլոր այն զանգուածային սպանդները, որոնք գործուած են Հայերու կողմէ արեւելեան Անատոլուի մէջ: Ժապաւէնին արտադրիչը Րամազան Պաքքալ ըսաւ որ «այս կերպով յայտնի պիտի դառնայ թէ ո՞վ գործեր է ցեղասպանութիւնը, երեւան պիտի ելլէ Հայերու բարբարոսութիւնը եւ անոնց տգեղ նպատակները: Ամբողջ աշխարհի աչքերուն առջեւ պիտի փռուին այս մասին փաստաթուղթերը»:

հոգը չէ, շատ աւելի կարեւոր մարդիկ կը մեռնին, մանուկներ եւայլն: Գալով մեռելներուն որեւէ չափ չէ մնացած: «Լիպերասիոն» 11 էջ կը նուիրէր: Այս ամբողջը մէկ եզրակացութեան կը յանգի. - Քոլիւշ ճիշդ ու ճիշդ խորհրդանիշն է ընկերութեան մը եւ ժամանակաշրջանի: Սիրող կայ, չսիրող ալ կայ:

ՔԱՎԱՆԱՅԻ ԹՈՌԱՆ՝ Մարի Սուվորոֆի յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յունիս 19-ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցին, ձեռամբ Ներսէս Ծ. Վրդ. Բապուճեանի, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան: Թմրեցուցիչի զոհ, 18 տարեկան, պարմանուհիին մահը շատ վրդոված է իր մեծ հայրը, որ կը շարունակէ կոչեր ընել, որպէսզի երիտասարդութիւնը փրկուի այս աղէտէն: Արդարութեան նախարարը խոստացած է խիստ միջոցներ ձեռք առնել առուծախի ընդդէմ: Ծանօթ է, որ սաոնք առաջին «յաճախորդները» կ'որսան դպրոցներուն մէջ, ուր ակիզբը չաքարեղէններով կը վարժեցնեն երախաները:

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԸ եւ ձայնասփիւռը (հանրային սպասարկութիւն) գործադուլի դիմած էին Ուրբաթ օր եւ ազդարարութիւն մըն ալ տուած Յունիս 25-ի եւ 26-ի համար: Այս թուականները կը համապատասխանեն Մունտիալի կէս - աւար - տականներու: Պատճառը ծանօթ է, կառավարական նոր ծրագիրը Ա. կայանը հանրային սպասարկութենէն հանել եւ անհատական ձեռնարկներու ծախել:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՅՈՒՆԻՍ 13 - 16)

ԱՌՆՕ ԲԱԲԱՋԱՆԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՂՈՐԴՈՒՄ ՈՒԿՐԱՆԱԿԱՆ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Ուկրանական ձայնասփիւռը յատուկ հաղորդում մը սփռած է, նուիրուած Առնօ Բաբաջանեանի: Ողբացեալ երաժիշտին գործերը մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելեն Ուկրանիոյ մէջ, ուր յաճախ այցելած է Առնօ Բաբաջանեան, մասնակցելով փառատօներու եւ երաժիշտներու միութեան համագումարներու: Հաղորդման ընթացքին հնչած են Բաբաջանեանի սենեկային եւ սէնֆոնիք գործերը, որոնց համար երաժիշտը արժանացած էր Խորհրդային Միութեան եւ Հայաստանի պետական մրցանակներու:

×

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԴԵԼԼԱԼԵԱՆԻ ՆՈՐ ՔՈՆՉԵՐԹՈՅԻ Ա. ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊՈՍԹԸՆԻ ՄԷՋ

Պոսթընի Ճորտըն Հոլ սրահին մէջ տեղի ունեցած երաժշտական երեկոյթի մը ընթացքին մեկնաբանուած է երեւանցի երաժիշտ Յարութիւն Դելլալեանի լարաւոր նուագախումբի եւ դաշնակի համար գրած քոնչերթօն, որու առաջին ունկնդրութիւնը եղած է: Տեղւոյն երաժշտական քննադատներէն մին այս առթիւ գրած է. - «...Երաժիշտին ստեղծագործական հարուստ փանթէզին, ինչպէս նաեւ սոլիստներու եւ համոյթի երաժիշտներու եռանդն ու ճշգրտութիւնը այդ գործին բերին բացառիկ յաջողութիւն մը»: Քոնչերթօն Յարութիւն Դելլալեանի երրորդ գործն է, որ կը մեկնաբանուի Միացեալ - Նահանգներու մէջ: Աւելի առաջ ալ մեկնաբանուած են իր «Նուիրում Կոմիտաս - ին» դաշնակի սոնաթը եւ երգեհոնի համար գրուած «Ցաղթական ռեքուիեմ»ը: Յարութիւն Դելլալեան աւարտած է Երեւանի Կոմիտաս Երաժշտանոցը, աշակերտելով փրոֆ. Եդուարդ Բաղդասարեանի: Հեղինակն է երեք համանուագներու, «Փեփուշ» մանկական օփերայի (գրուած Վ. Բարայեանի նոյնանուն պոէմի մոթիֆներով) եւ սէնֆոնիք ու սենեկային գործերու, որոնք մեկնաբանուած են Հայաստան, Մոսկուա, Նովոսիբիրսկ, Ալմա-Աթա, Վիլնիւս եւ այլուր:

×

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆԻ ԿՏԱՒՆԵՐԸ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԱԾ ԵՆ ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ ՌՈՒՍԻՈՅ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Մարտիրոս Սարեանի նկարչական 65 կտաւները, զանազան ժամանակաշրջաններու պատկանող, երկամսեայ շրջապտոյտ մը կատարած են Դաշնակցային Ռուսիոյ հարաւային քաղաքները: Վարպետին գործերը ցուցադրուած են Ստաւրոպոլ եւ Դոնի Ռոստով, որու արուարձանին մէջ ծնած ու մեծցած է նկարիչը, ինչպէս նաեւ գիւղական շրջանները: Շրջիկ ցուցահանդէսներու ընթացքին ներկայացուած են խորհրդային մշակոյթի անուանի դէմքերու՝ գրող Իլիա Էրենբուրգի եւ բեմապարուհի Գալինա Ուլանովայի դիմանկարները, ինչպէս նաեւ «Բամպակի բերքահաւաքը Արարատեան դաշտում», «Դաշտային ծաղիկներ» եւ այլ կտաւներ, որոնք կը պատկերացնեն Հայաստանի գեղեցկութիւնն ու վեհութիւնը:

×

ԷԴԳԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԻ ԿՈՉՈՒՄԻՆ ԱՐԺԱՆԱՑԱԾ

Խորհ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի պրեզիտիումը Խորհ. Միութեան ժողովրդական արուեստի կոչում շնորհած է Էդգար Յովհաննիսեանի: 58-ամեայ երգահանը այդ կոչումին արժանացած է խորհրդային երաժշտական արուեստի զարգացման մատուցած իր ծառայութիւններուն ի գնահատութիւն: Էդգար Յովհաննիսեան մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ Խորհրդային Միութեան եւ արտասահմանի մէջ: Աւարտած է Երեւանի Կոմիտաս երաժշտանոցը, աշակերտելով փրոֆ. Գրիգոր Եղիազարեանի: Այնուհետեւ մտած է Մոսկուայի Երաժշտանոցը եւ Արամ Խաչատրեանի շունչին տակ կատարելագործած իր արուեստը: Հեղինակն է «Մարմար», «Երկնագոյն նոկտիւրն», «Յաւերժական կուռք», «Անտունի» բեմապարերու, «Սասունցի Դաւիթ» բեմապար - օփերայի, սէնֆոնիք եւ սենեկային բազմաթիւ գործերու: Մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելեն նաեւ իր գրած երգերը, Աւետիք Իսահակեանի, Պարոյր Սեւակի եւ այլ բանաստեղծներու բառերուն վրայ՝ «Երեւան - Էրեբունի», «Սարդարապատ» եւայլն:

×

ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱՅԻ ԵՐԳԵՐՈՒՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած է Սայաթ Նովայի երգերու փառատօն մը, որուն մասնակցած են Անդրկովկասի Հանրապետութիւններու զանազան շրջաններէ եկած արուեստագէտներ՝ քամանչահարներ, թմբրահարներ, քանոնահարներ, դուդուկահարներ, երգիչներ ու արտասանողներ: Փառատօնը երեւան հանած է նոր տաղանդներ, Սայաթ Նովայի արուեստի նոր նուիրեալներ: Դատակազմը յաղթական հռչակած եւ պարգեւատրած է քամանչահարներ Հենրիկ Առուստամեանը (Ստեփանակերտ), Վիգէն Յակոբեանը, Յակոբ Խալաթեանը, Երուանդ Յակոբեանը եւ Գագիկ Մուրադեանը (Երեւան): Համոյթներու համար սահմանուած պատուոյ վկայականներ ստացած են «Հորովել» ազգագրական, Երեւանի Ռոմանոս Մելիքեան երաժշտական ուսումնարանի քանոնահարներու, Կիրովականի Ղ. Ղուկասեան մշակոյթի պալատի ժողովրդական նուագարաններու համոյթները:

Fonds A.R.A.M

ԼՈՒՌԹԻ՛Ն, ԼՈՒՌԹԻ՛Ն...

Վարագոյրը իջաւ. տիրեց լռութիւն: Լոյսերը մարեցան. սրահը պարպուեցաւ. մնացին աթոռները եւ աթոռներէն անդին, վարագոյրի ետին, բեմին վրայ՝ բոլորովին առանձին դերակատարը՝ յանձնուած մութին ու խաւարին:

Անձկութեամբ, անհամբերութեամբ, գրեթէ ցասումով սպասեցի. սպասեցի անոյշ խօսքի մը. երախտագիտական բառի մը. արժանիք գնահատող, յարգանք մատուցող փոքր արտայայտութեան մը:

Ի՞նչ եղաւ. Թաղուեցա՞ւ Հրաչ Զարդարեան. ծաղիկ մը նետուեցա՞ւ վրան. չիթ մը արցունք թափող եղա՞ւ. տապանագիր մը արձանագրուեցա՞ւ:

Լռութի՛ւն, լռութի՛ւն...

Զանգակատան ո՛չ մէկ զօղանջ. դամբանական ո՛չ մէկ բառ:

Սահմռկեցուցիչ է. մահացու է այդ լռութիւնը, որ հայ մտաւորականին մահը կը վերածէ մահուընէ աւելի մահուան:

Աւելի ադմկարար է այդ լռութիւնը. աւելի ուժեղ կը հնչէ ան. աւելի բարձրագոչ բողոք կը պարունակէ այդ լռութիւնը, քան իմ սրտէ մեկնող «ապերա՛խտ ժողովուրդ» լուտանքանման աղաղակը:

Հրաչ Զարդարեան, լաւագոյներէն մին էր անոնցմէ, որ ոչինչ գլացան. տուին՝ ինչ որ ունէին, ինչ որ կրնային: Սկաուտի պէս միշտ պատրաստ, Հրաչ՝ խնդրանքներն անգամ ընդունեցաւ իբրեւ հրամայական: Միութիւն ղեկավարեց. աշակերտներ սարքեց. «ձախաւերութեան» իմաստը վերլուծեց իր ունկնդիրներուն. պատասխանեց բոլոր հրաւէրներու ու կոչերու: Բեմերուն արձագանգել տուաւ իր եւ ուրիշներու հայրերուն գաղանաբարոյ խողխողման ուղեկտուր կանչերը: Որակ եւ հեղինակութիւն տուաւ հաւաքոյթներու եւ հանդէսներու: Ոսկի սրտով վերադարձաւ հայրենիքէն եւ արեւային ցոլքերով ներկայացուց զայն:

Ահա քանի մը տող միայն իր նամակէն.

«Հայրենիք կատարած ճամբորդութիւնս որեւէ յատկանշումէ վեր է՝ իր յառաջացուցած բարոյական, զգացական, իմացական ցնցումներովը: Ցարդ չսահմանուած հիւանդութեան մը պէս եղաւ, որմէ չեմ ապաքինած դեռ:

«Հայկական հանճարին թեւերը կապկըպող զազիր շղթաները փշրուած են: Ան, թեւարախ ու խայտալիր, կը կատարէ անհաւատալի թռիչքներ, գլուխը ցցած դէպի հորիզոնները: Ան ելած է այժմ աշխարհը զարմացնելու եւ, շուտով, կանգնելու իբր ախոյեան, որեւէ ժողովուրդի դէմ, որեւէ մարզի մէջ...:

«Հազար ափսո՜ս, որ մենք պիտի մնանք անմասնակից անոր բիւրաւոր ձեռնարկներու իրագործման մէջ» (1967 Մարտ 2):

Զմնաց փարիզեան Թերթ, որ չպատէ իր գրութիւններուն եւ անոր սիմնակնեերը չպատկերազարդուին իր մտածումներով: Հայ գրականութիւնը զարգացաւ, հայ մատենագրութիւնը հարստացաւ իր հատորներով: Ան գեղեցկօրէն ներկայացուց «Մեր կեանքը»ին անդոհանքը. ինքզինքը գետեղելով «Որբացող Մարդիկ»ի շարքերուն, իր անձի ապրումով իսկ բացատրեց ահաւորութիւնը ընկերային եւ մարդկային անկումին եւ «ժամանակ եւ խորհուրդ իւր»ով պեղեց ժամանակի խորհուրդը ու տուաւ իր տեսութիւնը:

Եւ ահա՛ անձայն, անշշուկ, անխրախուսուած, լռութեան հեղձուցիչ մթնոլորտին յանձնուած, կը հեռանայ մեզմէ մեր սիրելի գրագէտը, որ կը թուի թէ՝ գիտէր, համոզուած էր գլխուն գալիքին, երբ կը գրէր.

«Հազուադէպօրէն ճամակ կը ստանամ փարիզէն: Ինչպէս կ'երեւի՝ անկարելի պիտի ըլլայ հաշտուիլ այստեղի հայկական, մտաւորական կեանքի բացակայութեան: Մէկ երկու ուսումնականներու «զարգացումին» տակ պահուըտած է այնպիսի սուտ մտաւորականութիւն մը եւ այլասերում մը, որ նախընտրել կուտայ անգրագէտ ոեւէ բանուորի մը ընկերակցութիւնը: Եւ բնազդօրէն կ'ընես՝ միւսէն խուսափելու համար»: (1965 Հոկտ. 10):

Չեմ գիտեր թէ ո՞վ փափաքած էր մտերիմ շրջանակի անշուք արարողութիւն մը, բայց գիտեմ, որ կարելի չէ առանց յարգանքի խօսքի, առանց սիրոյ արտայայտութեան, առանց ջերմութեան ու սրտի սարսուռի վախճան մը տալ Հրաչ Զարդարեանի: Որովհետեւ մե՛րն էր Հրաչ. մեր երէկը լեցնող, մեր սիրտն ու միտքը հաղորդակից պահող խորհողը. մեր հայրենակիցը, մեր ընկերը. մեր սիրելին:

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

ԱՌԱՍՊԵԼԱԿԱՆ ԱՐՔԱՆ՝ ԼՈՒԻ Բ.

Ճիշդ դար մը առաջ, երեկոյ մը, Շթարնպէրկի լիճին ափերուն վրայ Պէրկի դղեակէն եկած ծառաներու խումբ մը հակառակ անձրեւոտ հովուն, կը խուզարկէ, կը պրպտէ: Քիչ ետք սառուցեալ ջուրէն դուրս կը քաշեն նախ Պավարիոյ արքայ Լուի Բ.ի, եւ ապա հոգեբոյժ Ֆոն Կուտտէնի դիակները:

Քանի մը օր առաջ, իշխանաւորին վեց միլիոն մառքնոց վարկի պահանջը մերժուած է Խորհրդարանին կողմէ: Քանի մը ամիսէ ի վեր ան Եւրոպայի վերջին մենատէրերուն դուռը կը բախէ. ի զուր: Միւնիխի քաղաքական դէմքերու դատակարգը ձանձրացած է անոր ծայրայեղութիւններէն. պարոքեան երեք հոյակապ խենթութիւններ՝ Նոյշուայնշթայնի, Հոհէնշուանկաու, եւ Լինտէրհոֆի դղեակները քամած են պետական գանձը:

Այս «խենթութիւն»ներու հեղինակն է Լուի Բ. Պավարիոյ արքան. արդի ժամանակներու իշխանաւոր մը, որ առասպելական դէմք մը դարձած է: Այս առասպելը կերտած են իր վիպական գեղեցկութիւնը, եղական տաղանդը, Վակնէրի հանդէպ բուռն սէրը, եւ սէրը դղեակներու հանդէպ, ինչպէս նաեւ խորհրդաւոր վախճանը: Ամէնէն առաջ քերթողները տարուած են իր հմայքէն. Վէրլէն «դարուն միակ ճշմարիտ Թագաւոր»ը կը կոչէ զայն:

×

Լուի Բ. ծնած է Միւնիխ. 18-ամեայ տարեկանին Պավարիոյ գահը կը բարձրանայ ու առաջին գործը կ'ըլլայ Վակնէրը հրաւիրել իր մօտը, ու անոր տալ ստեղծագործելու համապատասխան բոլոր պայմանները, առանց նիւթական մտահոգութեան: 1865, Յունիս 10-ը, այսպիսով կը նկատուի «Թրիսթան»ի յօրինումին թուականը: Արեւմուտքի պատմութեան մէջ միակ պարագան է ուր իշխանաւոր մը իր գահակալութիւնը կը բանայ երաժշտական յաղթանակով մը:

Լուի Բ.ի համար նախ կայ երաժշտութիւնը, ապա ճարտարապետութիւնը: Ամէն պարագայի, ան մենատիրութիւնն ալ կը նկատէ գեղարուեստի ճիւղ մը: «Կեանքը տանելի է շնորհիւ միմիայն գեղագիտական ուրուականներու» գրած է ան: Վակնէրի ողբերգութիւնները այս Թագաւորին համար ձայնաւոր ուրուականներ են, իսկ իր դղեակները բնաստեղծական գաղափարներ. իրական ուրուականներ:

Ո՞րկէ այս ճաշակը, անկասկած մեծ հօրմէն՝ Լուի Ա.էն, որ Միւնիխը վերածած էր նոր Աթէնքի մը, եւ որ հրաժարած էր, արուեստագէտներու հետ ազատ կեանք մը վարելու համար: Ասոր փոխարէն իր հայրը՝ Մաքսիմիլիէն Բ., խըստակեաց մտաւորական մըն էր, մեծապէս գիտակից իր պարտականութիւններուն:

Լուի դաստիարակուած էր հօրը կողմէ, գրեթէ վանական ու չարքաշ դաստիարակութեամբ մը: Ինք ու եղբայրը՝ Օթոն հազիւ ուտելիք կ'ունենային, տարեկից ոչ մէկ ընկեր, ու դպրոցական պարտականութիւններու աւելի բեռ մը: Լուի Ա. կրցած էր, որպէս գահաժառանգ, ունենալ բանաստեղծներու եւ նկարիչներու շրջանակ մը: Թոռնիկը միայն կրնայ երազն ունենալ այս հրաշալի աշխարհին. կ'երազէ սակայն կատարեալ մենութեան մը մէջ: 1864-ին երբ գահ կը բարձրանայ վճռական է. պէտք է գոհէ իր նախասիրութիւններն ու Թագաւորի դերը կատարէ: Անկեղծ է իր փափաքը, եւ երկու-երեք տարի եռանդով կը փարի «գործ»ին:

Սակայն չի կրնար երկար ատեն ուրանալ իր խառնուածքը. Հայրը ուզած էր զաւակը պատրաստել ապագայ պաշտօնին եւ տալ հարկաւոր գիտելիքները: Սակայն դաստիարակները հետեւեալ կէտերը կը չեշտէին անոր խառնուածքին մէջ. ուսուցութեան, գրահաշիւի եւ գիտութիւններու հանդէպ հետաքրքրութեան տկար աստիճան մը, նիւթականի կատարեալ արհամարհանք, գեղեցկութեան պահանջք, արուեստի պաշտամունք, առանձնութեան, գիշերուան, դերեզմանատուներու, փոթորիկներու, բարձրաբերձ կատարներու սէրը եւայլն:

Զկարենալով ունենալ քերթողներու, արուեստագէտներու մօտիկութիւնը, Լուի ընթերցումներ կ'ընէ, գլխաւորաբար առաջին տըպաւորութեամբ կ'ըլլայ Շիլլէր, ապա Վակնէրի գրութիւնները: Անոր անձին մէջ Լուի կը սիրէ բանաստեղծը, մտածողը, տաղանդաւոր անձը եւ ապա միայն երաժիշտը:

Չի կրնար ներկայ ըլլալ Լոհէնկրինի 1858-ի ներկայացումներուն, սակայն շատ բան կը լսէ այդ մասին. յաջորդ երեք տարիներու ընթացքին, չարունակ կ'աղաչէ հօրը, որ արտօնէ վակներեան ներկայացումի մը ներկայ գտնուիլ: Այդ մեծ ուրախութիւնը կ'ունենայ վերջապէս 1861, Փետրուար 2-ին:

Լուի արուեստագէտի իր կեանքը կը սկսի երաժշտութեամբ, հակառակ անոր որ ինչպէս կ'ըսէ նաեւ Վակնէր, շատ օժտուած չէ այս մարզին մէջ:

Վակնէրի հարցին պատճառով երբ Միւնիխի քաղքենի դասակարգը կը պահանջէ որ աքսորուի ան - Լուի Բ. կ'անդրադառնայ այն անդունդին, որ կը բաժնէ զինք իր հպատակներէն. 1866-ի ամառը կը մտածէ պահ մը հեռանալ գահէն: Սակայն ինքզինք կը վերագտնէ ու նոյն տարուան վերջաւորութեան իսկ կ'որոշէ կատարեալ Թագաւոր մը ըլլալ ու նուիրուիլ ժողովուրդին: Եւ որովհետեւ Թագուհի մը եւ ժառանգորդներ ալ պէտք են գահին, կ'որոշէ նաեւ ամուսնանալ, թէեւ ոչ մէկ հմայք ունին կիները իրեն համար: Կը նշանուի զարմուհիին՝ իշխանուհի Սոֆիի հետ:

Յետոյ կը հասնի 1867. տարի մը, որ անկիւնադարձ մը կ'ըլլայ, քաղաքական եւ զգացական յուսախաբութիւններով լեցուն:

Քաղաքական կեանքին մէջ կը դիտէ անկասելի բարձրացումը Փրուսիոյ, Աւստրիոյ նահանջը ու Պավարիոյ անկումին սկիզբը: Լուի Թագաւորը կը սոսկայ իր ապրած շրջանէն:

Կը մտածէ քաշուելու մասին. այս մըտադրութիւնը կը յայտնէ Քոզիմա Ֆոն Պիւլօյի որ տակաւին Վակնէրի կինը չէ: Կը գրէ անոր. «Եղբայրս չափահաս է, կառավարութիւնը կը յանձնեմ անոր. ես կը մնամ Վակնէրի հետ ու մենք հոս վարը, արդէն երկնքի մէջ ապրելու զգացողութիւնը կ'ունենանք» 1866, (Յունիս 21):

Վակնէր իրեն կը պատասխանէ 15 էջնոց նամակով մը, ուր կ'ըսէ թէ պէտք չէ հրաժարիլ գահէն: Լուի ինք եւս կը գտնէ չհեռանալու պատճառներ. խորապէս համոզուած է, թէ միապետութիւնը հիմնուած է Տիրոջ կամքով ու հրաժարիլ իր իշխանութենէն, համազօր է դաւաճանութեան:

Այնուհետեւ սակայն չքաշուելով հանդերձ կը խզուի աշխարհէն, կը խորասուզուի մենութեան մէջ. տեղեակ է, թէ ինչեր կ'անցնին կը դառնան չուրջը. դըրամատիրութեան եւ ճարտարարուեստականացումի յաղթանակը, Պավառեան ընկերվարական կուսակցութեան հիմնումը ... սակայն կ'անդրադառնայ: Քանի կը լսէ, այնքան կը մխրճուի առանձնութեան մէջ: Առանձնութիւնը իրեն համար անհրաժեշտութիւն մըն է. քանի որ պատմութիւնը կը դաւէ իրեն, այս միակ ազնուական պատասխանն է, որ կրնայ ունենալ:

Ի՞նչով դառնալ Թագաւոր մը, որ կ'արհամարհէ զինուորական ու քաղաքական գործունէութիւնը: Անշուշտ անով, որ ձգած է իր ետին: Լուի Բ. քերթուածներ ու փորձագրութիւններ չունի, ոչ ալ Թատերգութիւններ. սակայն ինք է, որ Վակնէրի կ'արտօնէ վաստակին իրագործումը: Ու ապա, կը կառուցանէ դղեակներ:

1867 եւս կարեւոր տարի մը կ'ըլլայ Լուի Բ.ի համար:

Նախ, տեղեակ կը դառնայ իրողութեան մը, որ ծանօթ է մինչ այդ ամբողջ Միւնիխի: Քոզիմայի եւ Վակնէրի սիրային յարաբերութիւնն է այդ: Իրեն համար աւելի քան դաւաճանութիւն է, փլուզումը բոլոր երազներուն: Միայն Վակնէրն էր, որ կրնար իրեն օգնել Թագաւոր մնալու, եւ շրջակայ միջավայրութեան դէմ պայքարը շարունակելու. սակայն ազատ, սիրող Վակնէր մը պէտք էր. Վակնէր մը, որ հոգեպէս իրեն, մի միայն իրեն պատկանէր: Երբ կը հասկնայ, թէ սխալած է, շարունակելով հանդերձ իր հիացումը արուեստագէտին հանդէպ, վերջնականապէս կը գնէ սիրոյն: Այս արդէն ՀԸԼԼար սակայն, որ նիւթապէս հովանաւորէ Պայրէօթի փառատօնը:

22 տարեկանին կը ծանօթանայ Ռիխարտ Հորնիքին, որուն հետ 15 տարուան զգացական յարաբերութիւն մը պիտի մշակէ: 1867-ին այլ անունով մը պիտի ճամբորդէ անոր հետ, պիտի այցելէ Փարիզի համաշխարհային ցուցահանդէսը: Ու այս պարագային յայտնուիլը պատճառ պիտի ըլլայ զարմուհիէն խզուելուն:

Կարելի է ըսել թէ հոս կը սկսի իր անձնական կեանքը. արուեստագէտի իր կեանքը: Խզում իգական աշխարհէն, խզում (յարաբերաբար) Վակնէրի երաժշտութենէն, ու մշակումը իր ճարտարապետական ծրագիրներուն, իրագործումը՝ արուեստագէտի իր երազներուն:

Մեծ արկածախնդրութիւնը կը սկսի 1867-ի աշնան. կը դադրի կենդանի արքայ մը ըլլալէ ու կը սկսի դառնալ առասպելական արքայ մը:

Առասպելը կ'ամփոփուի երկու բառով. երազ եւ իշխանութիւն: Երազը՝ որուն կ'ուզէ հետեւիլ արթուն վիճակով, ինչպէս քունին մէջ, իսկ իշխանութիւնը՝ այն է, զոր չուզեր լքել եւ սակայն գիտէ թէ պատմութեան պարագաները իրեն պիտի չթոյլատրեն կիրարկել:

Իսկ գալով իր կառուցած դղեակներուն. երեքն ալ հասարակաց կէտ մը ունին. անոնց մենութիւնը ապահովուած է նոյնինքն բնութեան կողմէ: Անոնց Նոյշուայնշթայնի համար, որ կառուցուած է Ալպեաններու ամենաբարձր մէկ կէտին վրայ, Լուի Բ. կը գրէ Վակնէրի, Մայիս 13, 1868-ին. «Անմատոյց ու նուիրական այս շրջանը աշխարհի գեղեցկագոյն վայրերէն մէկն է: Արժանի է սիրուած աստուածութեան մը տաճարը ըլլալու. աստուածութիւն մը՝ որ աշխարհի փըրկութիւն կը բերէ...: Սրբապղծուած աստուածներ իրենց վրէժը պիտի լուծեն ու գան բնակին մեր մօտը. երկնային օդով օժտուած սէգ գագաթներու վրայ»:

Երեք դղեակները կը կառուցուին 1867ի եւ 1870-ի միջեւ: Անոնց ծախքը կը հոգայ իր ստացած յատկացումէն ու անձնական հարստութենէն:

Այս շէնքերը որոնց համար այնքան գիտողութիւն եղած է անցեալ դարուն. կործանիչ, անհեթեթ, անօգուտ, - բառ չէ խնայուած քննադատելու համար, այսօր Պավարիոյ եկամուտի գլխաւոր աղբիւրը կը կազմեն:

Կեանքին վերջին տասը տարուան ընթացքին կը վատթարանայ իր հոգեկան վիճակը: Պավարիոյ քաղքենի դասակարգը, գերմանական կայսրութեան ու Պիսմարքի յաջողութեան հմայքէն տարուած չէր կրնար հասկնալ Թագաւոր մը, որ կ'ապրէր Պավարիոյ անկումը եւ որ կը մաշեցնէր իր մարմինն ու հոգին, այն չափով, որ կը մեծնար Փրուսիան:

Լուի Բ. կը յուսար իր փրկութիւնը գտնել իր ստեղծագործութիւններով, շնորհիւ իր դղեակներուն: Սակայն գերմանական Բ. Ռայխի ճարտարարուեստական զարգացումը եւ Պիսմարքի տաղանդը զինքը աւելի ու աւելի կը մղեն առանձնութեան: Չետզհետէ կ'աւելնայ իր անձկութիւնը:

Ան կը մարմնացնէ մենատիրութեան իրականութենէն առասպելականին անցքը. ահա թէ ինչո՛ւ, նոր ժամանակներու այս արքան որպէս արուեստագէտ ապրելէ ետք մենատիրութեան գաղափարին անկումը, կը դառնայ առասպել Թագաւորը:

Իսկ գալով իր առեղծուածային վախճանին, անհրաժեշտ էր որ անհետանար ինք, որպէսզի Պավարիան կարենար մուտք գործել արդի աշխարհէն ներս:

Թ. Ա. Բ.

Fonds A.R.A.M

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ ՇԻՆՈՒԱԾ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ

ՆԻՍ. - («Յառաջ»). -

Աշխարհի վրայ տարածուած Հայերը որքա՞ն եկեղեցիներ շինած են այլեւայլ երկիրներու մէջ: Հետաքրքրական հարց մը, որուն ջանաց պատասխանել Նիսի եւ Շրջանի Հայոց հոգեւոր հովիւ Տարօն Ծ. Վրդ. Ճէրէճեան, Յունիս 7-ի իր բանախօսութեամբ, որ վերջինն էր Նիսի Հայ Մշակութային Միութեան 1986-ի առաջին վեցամսեայ դասախօսութիւններու շարքին:

Տարօն Ծ. Վրդ. նախ տուաւ պատմական ամփոփ տեղեկութիւններ, հայ ժողովուրդին հնօրեայ գաղթերուն, կամ բռնագաղթերուն մասին, որոնց համար ճրչեց գլխաւորաբար երեք ուղղութիւններ, դէպի Պարսկաստան, դէպի Կիլիկիա եւ դէպի Հիւսիս - Կովկասէն անցնելով Խրիմ, Լեհաստան, Թրանսիլվանիա, Պեսարապիա, եւայլն, եւայլն, հասնելով ի վերջոյ ափիւռքահայութեան կազմաւորման իբր հետեւանք՝ Ցեղասպանութեան: Այսուհանդերձ յիշեց նաեւ ներգաղթի հոգածէպ պարագաներ ալ, ինչպէս 1828-ի ռուս եւ պարսկական պատերազմէն վերջ հայկական հողեր վերադարձող 200.000 Հայերը, 1946-ի զանգուածային ներգաղթը դէպի հայրենիք, եւայլն, եւայլն:

Ապա անցնելով բուն նիւթին, որ էր ծանօթացնել աշխարհի վրայ տարածուած եկեղեցիները հայկական, լուսարձակով ցոյց տուաւ նկարները հարիւրաւոր հին ու նոր հայ եկեղեցիներու, որոնց մեծ մասը առաջին անգամ ըլլալով է որ կը տեսնէինք, եւ որոնցմէ շատերուն համար ալ բանախօսը տուաւ ականատեսի բացատրութիւններ, քանի որ ինք է որ լուսանկարած էր անձամբ:

Այսպէս, պատմական վանքերէ վերջ յաջորդաբար տեսանք հայկական եկեղեցիներ, շինուած՝ Պոմպէյի, Տէլհիի, Սինկափուրի եւ Ճագարթայի մէջ, եկեղեցիներ որոնք այլեւս ծուխ չունին եւ կը պահուին իբր պատմական յուշարձանմնացած՝ տեղական իշխանութեանց հոգածութեան տակ: Եկեղեցիներ Պարսկաստանի եւ մանաւանդ Ռումանիոյ մէջ ուր բազմաթիւ են, յետոյ Յունաստան Ֆրանսա, Իտալիա, Աւստրիա, Անգլիա, Արժանթին, Պրազիլ, Միացեալ - Նահանգներ, Գանատա, Եթովպիա, եւայլն, եւայլն: Հարիւրաւոր եկեղեցիներ, ցըրուած հայութեան հետ եւ հայութեան պէս, իբր ապացոյց ա՛յն անքակտելի կապին որ ժողովուրդը կը միացնէ իր պապերուն հաւատքին:

«Եւ կա՞յ ուրիշ ժողովուրդ մը, հարց տուաւ բանախօսը, որ Հայուն չափ հակամէտ եղած ըլլայ արտագաղթելու, այսինքն որեւէ դժուարութեան առջեւ իր հայրենիքէն հեռանալու, ժողովուրդ որ անընդհատ երկիր փոխէ, բայց յաջողի նաեւ գոյատեւել, իբր հիմնական կռուան ունենալով իր ազգային Եկեղեցին, զոր հայացուցած է առաջին օրէն ի վեր, իբր հոգեւոր ապաստան, իբր փրկութեան լաստ»:

Բայց, աւելցուց բանախօսը, Սփիւռքի մէջ այդ կռուանն ալ ժամանակաւոր է, ինչպէս կը վկայեն Հնդկաստանի, Սինկափուրի կամ Լեհաստանի հայ եկեղեցիները թափուր: Հիմնական փրկութիւնը պիտի գայ ա՛յն օրը միայն, երբ աշխարհացրիւ հայութիւնը բախտաւորութիւնը պիտի ունենայ վերհաւաքուելու իր բնօրրանին մէջ: Եւ այդ ուղղութեամբ յուսադրիչ պատկերով մը փակելու համար իր բանախօսութիւնը, Տարօն Ծ. Վրդ. ցոյց տուաւ տասնեակ մը յատկանշական նկարներ, բոլորն ալ առնուած գիշերը, լոյսերու մէջ շողացող Երեւանէն, իբր հայութեան լոյսի եւ յոյսի փարոս:

Ցանկալի պիտի ըլլար որ Տարօն վարդապետի լուսանկարներու շահեկան հաւաքածոն ամբողջանար, եւ օր մը կարելի ըլլար հատորի մը մէջ ամփոփուած տեսնել նկարները աշխարհի բոլոր երկիրներուն մէջ գոյութիւն ունեցող հայկական եկեղեցիներուն, անոնց մասին անհրաժեշտ ծանօթութիւններով միասին: Հարց է թէ սակայն, ո՞վ ունի ամբողջական ցանկը Սփիւռքի հայ եկեղեցիներուն եւ ո՞վքեր պիտի ուզէին գրադիլ այդ գործով. Եկեղեցական իշխանութիւննե՞րը, թէ հայկական վաւերագրական կեդրոնները:

×

Դիտելով լուսանկարները Սփիւռքահայ այդ եկեղեցիներուն, որոնք շինուած են ճարտարապետական այլեւայլ ձեւերով ու ոճերով, եւ շատ անգամ ալ՝ տարանց ոճի, շատերու մտքին մէջ հարց ծագեցաւ թէ ի՞նչ պայմաններու մէջ շինուած են անոնք եւ որո՞նց կողմէ:

Որովհետեւ երբ անընդհատ կը փառաբանենք միջնադարեան եկեղեցիներու մեր առհմիկ ոճին կատարելութիւնը վայելչագեղ, կ'արժէ պատասխաններ փնտռել վերոյիշեալ հարցումներուն ալ, հասկնալու համար թէ ի՛նչ պատճառաւ շատ բան չէ պահպանած անցեալի այդ վայելչութենէն, մերօրեայ շինութիւններուն մէջ:

ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՃԵԱՆ

ՃՌՃՌՈՒԹԻՒ ՃՌՃՌՈՒԹ

ՄՈՆՐԷԱԼԻ մէջ, Մայիս 24-ին, տեղի ունեցած է Պոլսահայ Միութեան նոր կեդրոնին բացումը: Հանդիսութիւնը վարած է Միութեան ատենապետ Արթօ Քէփէքճի: Խօսք առած են Բազմամշակոյթի նախարարին ներկայացուցիչը եւ Թեմին (էջմիածնական) առաջնորդ Վազգէն Եպիսկ. Քէշիշեան: Գեղարուեստական բաժնին մասնակցած են Միութեան «Շիրակ» երգչախումբն ու պարախումբը:

Մոնրէալի Պոլսահայ Միութիւնը հիմնուած է 1967-ին եւ մինչեւ վերջերս տէրն էր փոքր շէնքի մը, ուր կը տանէր իր աշխատանքները: Շէնքը ծախուած է 72 հազար տոլարի եւ անոր փոխարէն գնուած է Փոթրինգուր փողոցին անկիւնը գտնուող հրէական սինակոկի մը ընդարձակ շէնքը, որուն կէսը՝ սինակոկի բաժինը, կրկին վարձու տրուած է Հրեաներուն, իսկ միւս կէսը դարձած է Միութեան հաւաքատեղի: Շէնքը գնուած է 420 հազար տոլարի, որուն 100 հազար տոլարը կանխիկ վճարուած է, մնացեալը մասնավճարով: Միութիւնը ունի 465 անդամ:

Մայիս 25-ին, նոր շէնքին սրահին մէջ տեղի ունեցած է ճաշ - պարահանդէս մը, որու ընթացքին հանգանակուած է 100 հազար տոլար:

'Les Ballets Arméniens'

1977-ին հիմնուեցաւ «Լէ պալէ Արմէնիէն» մկրտուած պարի խումբը:

Ժիրայր Մատիլեանի գեղարուեստական ղեկավարութեամբ խումբը այսօր ունի աւելի քան երկու ժամուան պարի ու երաժշտութեան յայտագիր մը: Պարող, պարուհի եւ երաժիշտներ միջազգային շրջանակներու կը ներկայացնեն հայկական պարի աւանդութիւնը:

Ժ. Մատիլեան պարի բարձրագոյն ուսումը ստացած է Փարիզի քորէկրաֆիք հաստատութեան մէջ եւ ստացած «Հայկական եւ կովկասեան աւանդական պարեր»ու պաշտօնական վկայական (1976):

Ապա եօթը տարի դասեր տուած է հայկական մշակութային զանազան Միութիւններու մէջ. (Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տուն, Իսի լէ Մուլինոյի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղ, Առնուվիլի «Ֆրանքօ Արմէնիէն» Միութիւն) ինչպէս նաեւ Ֆրանսական Մշակոյթի Տան մը մէջ: Այս բոլորին շնորհիւ շուրջ երեք հարիւր աշակերտներ կրցան սորվիլ հայկական պարերու հիմնական սկզբունքները ու մասամբ շարունակել աշխատիլ այս ուղղութեամբ:

Հետաքրքրական է ծանօթանալ այն գաղափարներուն, որոնք կ'առաջնորդեն մասնագէտ մը այսօրուան հայկական պարարուեստին մէջ: Այդ մասին Ժիրայր Մատիլեան կ'ըսէ.

«Այսօր հայկական պարարուեստը կը ներկայացնենք բեմերու վրայ, մեր նախնիներուն պարածէն տարբեր ձեւով:

Հայկական պարը երկու տեսանկիւնէ կարելի է դիտել. Փոլքլորիք պարերը, եւ բեմական պարերը, որոնք մասնաւոր սկզբունքներէ կախում ունին:

Խնջոյքներու պարերը բուն Փոլքլորին կը պատկանին. երբ եղանակը կը սկսի, ներկաները ոտքի կ'ելլեն, շուրջպար կը կազմեն ու կը սկսին կրկնել նոյն քայլերը, մինչեւ որ յոգնին:

Բեմական պարը աւանդական պարէն կ'առնէ իր հիմնական տարրերը, բայց կը ներկայացուի բոլորովին տարբեր ձեւով: Բեմը արդէն արուեստական վայր մըն է եւ կը պարտադրէ որոշ սկզբունքներ:

Նախ, բեմին վրայ կրկնութիւնները պէտք է չափաւոր ըլլան, որպէսզի դիտողը չձանձրանայ: Յետոյ եղանակները կը տարբերին այնպէս մը, որ պարերու շարք մը կը յաջորդէ իրարու:

Ի՞նչու այդպէս կը փոխուի պարը. որովհետեւ նստած ժողովուրդը կը դիտէ, ոչ թէ մասնակցելու, այլ գնահատելու համար խումբը եւ արուեստագիտական արժէքները: Նոյնպէս տարբեր է ժամանակի զգացումը, խնջոյքի մը մէջ, կամ բեմի վրայ պարարուեստ դիտելու միջոցին:

Այսպէսով, հասկնալի է, որ բեմապարերը տարբեր ձեւով կը ներկայացնեն աւանդականը: Ու անպայման ղեկավար մը պէտք է գիտնայ հաւասարակշռել աւանդականն ու բեմի ներկայացման օրէնքը:

Հայաստանի մէջ բացի քանի մը գեղջկական խումբերէ, ընդհանրապէս բեմապարեր են ներկայացուածները:

Հետաքրքրական վայր է բեմը, որովհետեւ այսօր հոն կրնանք մարմին տալ գաղափարի մը, հէքեաթի մը, նորութիւն բերելով հայկական պարարուեստին:

Պէտք է պահպանել հինաւուրց աւանդութիւնները ու զարգացնել մշակոյթը, նոր ստեղծուած գործերով: Այս մարզին մասնագիտութիւնը տարիներու փորձառութիւն կը պահանջէ»:

Ժիրայր Մատիլեան իր մասնագիտութիւնը ի սպաս կը դնէ նորակազմ խումբերու եւս, անոնց օգնելով: Իր օժանդակութեան դիմած են Փարիզի ԺԱՖ-ի, Վիլէօրպանի եւ Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան պարի նորակազմ խումբերը, որոնք լուրջ աշխատանք կը տանին այս մարզին մէջ:

Ժիրայր Մատիլեան ներկայիս կը փնտռէ պարը սիրող լուրջ երիտասարդներ, որոնք յետագային մասնակցին խումբին ներկայացումներուն:

«Լէ պալէ Արմէնիէն» պարախումբը Յունիս 14 - 15-ին կը մասնակցէր Փոլքլորի միջազգային փառատօնին, Օռլէան քաղաքին մէջ:

Ք.

ՈՒՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Դարձեալ կը մտնեմ մեր տան ճաշասրահէն ներս: Տեսարանը չէ փոխուած: Յակոբ իր գլանիկը վառած է արդէն եւ Սաթենիկ կը ջանայ խնձոր մը կերցնել Ռուբիկին: Իսկ Ռուբիկ կշտացած է ու բերանը անդին կը դարձնէ:

- Չեմ ուզեր մայրիկ, չեմ ուզեր ըսի, չէ՞:

Յակոբին խելքը ուրիշ տեղ է դարձեալ:

- Գիտե՞ս ինչ խորհեցայ Սաթենիկ, կ'ըսէ: Երկվեցեակ մը սուրճի բաժակ առնենք: Ոսկեզօծ եզերքով: Սօնա շատ կը սիրէ:

Սաթենիկ կը ջղայնանայ:

- Ալ ձանձրացայ այս նուէրի պատմութենէն, կը պոռթկայ ձեռքի խնձորը պնակին մէջ նետելով: Ինչ որ կ'ուզես առ եւ վերջացուր: Եթէ ինծի հարցընես, տուփ մը շոքոլան կը բաւէ: Բայց քանի որ նուէր տանիլ կ'ուզես, կ'որոշես ու կ'առնես: Դեռ անցեալ տարի եղբօրդ տունէն ներս ոտք դնել չէիր ուզեր: Իսկ հիմա գիշեր ցերեկ նուէր կը փնտռես: Կը բաւէ:

- Ինչո՞ւ կը բարկանաս, Սաթենիկ, ձայնը կը բարձրացնէ Յակոբ:

Բայց յետոյ ինչ կ'ըսէ, չեմ գիտեր: Երեւակայութիւնս աւելի անդին իր ճամբան կը կորսնցնէ: Ճիշդ է, ինչո՞ւ կը բարկանայ Սաթենիկ: Այս կէտին վրայ անկարելի է որ սխալիմ. երկու եղբայրներու մերձեցումին մէջ կայ բան մը որ Սաթենիկին սիրտը կը նեղացնէ, հակառակ որ ան պէտք էր գոհ մնար: Ի՞նչ է ուրեմն այդ: Սօնա՞ն արդեօք: Սօնայի՞ շուրջ է որ բան մը կը դառնայ: Այսինքն Սօնային ու փեսային: Հեռու ինձմէ այսպիսի մտածում մը: Յակոբ այնքան լուրջ տղայ մըն է որ...: Ուրեմն...: Յակոբին եւ Սուրէնին միջեւ ի՞նչ բան կրնայ սրբտնեղութիւն պատճառել աղջկանս: Փեսաս եւ եղբայրը իրարմէ շատ տարբեր մարդիկ են: Ամէն տեսակէտով: Յակոբ ըմբռնելի տղայ է: Լաւ գործի մարդ, լաւ խառնուածքի: Սուրէնին համար ալ կարելի չէ գէշ խօսիլ, որքան որ գիտեմ: Ոսկերիչ է, լաւ ոսկերիչ: Սակայն այսքան: Երբ ամուսնացաւ, մէկ - երկու անգամ կնոջը հետ այցելութեան եկաւ մեզի:

- Այս կինը որքան ինքզինք կը հաւնի, ըսաւ օր մը Յակոբ Սօնային եւեւէն:

Իրաւունք ունէր. Սօնա ինքնահաւան կ'երեւէր: Կարծես կ'արհամարհէր իր տագրն ու իր ամուսնին ընտանիքը: Անդադար դրամի մասին կը խօսէր, կը յոխորտար իր գնածներով, իր տանը կահկարասիով, շատ վատ տպաւորութիւն կը թողուր ամէնուս վրայ:

- Խերով ըլլայ, այս կինը կրնայ եղբայրս փճացնել, ըսաւ Յակոբ ուրիշ օր մը եւ զգացուց որ չէր ուզեր տեսնուիլ անոնց հետ: Այս բաները շատ լաւ կը յիշեմ, որովհետեւ ես ալ Յակոբին իրաւունք կուտայի, առանց սակայն մաղթելու որ գժտուէին իրարու հետ: Հինէն ի վեր չեմ սիրած այս տեսակ կիները: Բայց հիմա ի՞նչ պատահած է, Աստուածիմ:

Ու կրկին կը մտնեմ ճաշասրահէն ներս, ուր Յակոբ, ով գիտէ ինչեր ըսելով, հանդարտեցուցած է Սաթենիկը: Սաթենիկ կը պատրաստուի սեղանին վրայէն սպասները հաւաքելու: Այդ միջոցին է որ փեսաս կը հարցնէ մեղմօրէն.

- Հայրիկին ըսի՞ր:

- Ըսի, այո, կը պատասխանէ Սաթենիկ դժկամակութեամբ:

- Ի՞նչ ըսիր:

- Ի՞նչ պիտի ըսեմ, ըսի որ այս Կիրակի Սուրէնենց ճաշի պիտի երթանք:

- Զարմացա՞ւ:

- Զարմանալու ժամանակ չձգեցի: Շուտ մը ըսի եւ ուրիշ նիւթերու անցայ: Խեղճ մարդը ուրախացաւ հարկաւ:

«Խեղճ մարդը ուրախացաւ հարկաւ»:

Ամբողջ բանալին այս նախադասութեան մէջ է, եթէ այս նախադասութիւնը արտասանուած է: Բայց հապա եթէ կը սըխալի՞մ: Հապա եթէ շափէն աւելի լայն թռիչք մը տուած եմ երեւակայութեա՞նս: Հապա եթէ բոլոր այս խօսակցութիւններն ու կասկածները անհի՞մն են:

Մէկ բան միայն յայտնի է. տան մէջ փոխուած բան մը կայ եւ այդ փոփոխութիւնը Յակոբին շուրջ կը դառնայ: Վաղը անպայման պէտք է հարցնեմ Սաթենիկին: Զգացումներս քիչ անգամ կը խաբեն զիս. յստակ կը տեսնեմ: Այնքան յստակ, որքան առաստաղին վրայ խաղացող փայփլուն ցոլքերը, որոնք կուգան նրբանցքին մէջ շարժող մարմիններէ: Այդ շարժուն մարմինները մարդկային մարմիններ են, այցելուներ թերեւս, որոնց շուքերը դեռին իյնալէ ետք արեւին վերջին ճառագայթներուն հետ կը ցոլանան առաստաղիս վրայ, հոն սարքելու համար լոյսերու անորոշ խաղ մը: Ուրիշի մը ոչինչ պիտի պատմէին այդ շուքերը, մինչդեռ ինծի համար կը նկարեն ամբողջ համայնապատկեր մը, որ կը յորդի սենեակէս դուրս:

(Շար. 54)

Fonds A.R.A.M

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Պայրամեան (Փարիզ) փոխան ծաղկեպսակի 500 Ֆ. կը նուիրեն Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանին (սանուհի «Յառաջ»էն) եւ 200 Ֆ. «Յառաջ»ին Աւետիս Յակոբեանի (օգաչու) արկածալի մահուան առթիւ, որ պատահեցաւ Յունիս 14-ին, Ժիզոր, 51 տարեկանին։

×

ՆԻՍ. - Տիկին Լիւսի Կարապետեան 150 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի՝ փոխան ծաղկեպսակի՝ Հռիփսիմէ Գնեազեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Նոյէմի Պօյաճեան իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ. Ասատուր Աճէմեանի եւ ընտանիքին, սիրելի Սիրարփի Աճէմեանի մահուան առթիւ, որու քաղցր յիշատակը վառ պիտի մնայ իր մտերիմներուն սրտին մէջ։ Անոր մահուան քառասունքին առթիւ, Տիկին Պօյաճեան 500 Ֆ. կը նուիրէ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին (սանուհի «Յառաջ»էն) եւ 100 Ֆ. «Յառաջ»ին։

TOMBOLA EXCEPTIONNELLE

au profit de la
CONGREGATION MEKHITARISTE
DE VENISE
pour la sauvegarde
DU PATRIMOINE ARMENIEN

1er Prix : UNE VOITURE Peugeot 205
2eme Prix : UN VOYAGE à VENISE
pour 2 PERSONNES

—— PRIX DU BILLET . 20 F ——

organisée par
l'Association Culturelle des Arméniens
de BOUC BEL AIR

Tirage public, VENDREDI 27 JUIN, en présence d'un huissier, lors de la Nuitée animée par l'orchestre *SARDARABAD*

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 29, ԺԱՄԸ 15–էՆ ՍԿՍԵԱԼ
ԴՊՐՈՑԻՆ ՇՐՋԱՓԱԿԻՆ ՄԷՋ
1, BOULEVARD DU NORD, 93340 LE RAINCY

Պար – երգ – մրցանակաբաշխութիւն – անակնկալներ – հայկական պիւֆէ, խաղեր։

Մուտքը ազատ է։

ԱՄԱՌՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի, ամբողջ օրը Ժէմանի դաշտը, մասնակցութեամբ «ԱՆԻ» նուագախումբին, հայկական համեղի մթնոլորտ։ Տեղւոյն վրայ հեռատեսիլ, Մունտիալին հետեւիլ փափաքողներուն համար։

×

ՏԷՍԻՆ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի դպրոցին ամավերջի հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 28, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ։

ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՕՐ

կազմակերպութեամբ՝
ՖԷՐԻԳԻՒՂԻ ՍԱՆՈՒՑ
ԵՒ
ԲԱՐԵԿԱՄԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Շաբաթ, Յունիս 28, ժամը 20·30-էն սկսեալ՝

SALLE DES FETES
22, rue Voltaire, ALFORTVILLE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
Լիոնի Անի նուագախումբի
ընկերակցութեամբ

Ճաշերը կը հայթայթէ՝ ՍԵՒԱՆ ճաշարանը։

Ելոյթ կ'ունենան՝
Միութեան ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ (ղեկ. Ստեփան Եորկանճեան) եւ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ (ղեկ. Կարպիս Բուլուր) եւ անակնկալներ։

Սեղանները ապահովելու համար դիմել՝
HAY DISC, 35 rue Lamartine
75009 Paris — tél. 48 78 22 79
Restaurant SEVAN, 1 bd. Carnot
94140 Alfortville — tél. 43 76 32 19

Ի ՆՊԱՍՏ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ
ԵՒ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻ ԿԵԴՐՈՆԻՆ

Ֆրանսահայ Մշակութային Միութիւնը եւ Ֆրանսահայ Երիտասարդաց Միութիւնը կը կազմակերպեն՝

Քերմէս - Վաճառք
- *KERMESSE* -

Շաբաթ, եւ Կիրակի, Յուլիս 5 եւ 6, ժամը 10·30-էն՝ 20·30։

Օգտուեցէք միաժամանակ օգտակար հանդիսանալով անմախրցած գիներով
- Հաղուստի նորաձեւութիւն։
- Գիրքեր, ձայնապնակներ, քանէթներ։
- Հայաստանեան յուշանուէրներ։

6, cité du Wauxhall, 75010 Paris
Métro République

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Չորեքշաբթի, Յունիս 25, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30-ին տեղւոյն եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Սէն - Թ'Անթուանի Ս. Թադէոս Եկեղեցւոյ նորընտիր Թաղական խորհուրդը ներկայիս կը տեղեկացնէ իր Թաղի եւ Շրջակայից հաւատացեալ ժողովուրդին՝ թէ՝ Կիրակի, Յունիս 22, Գիւտ Տփոյ Սրբուհւոյ Աստուածածնի տօնին առթիւ՝ Ս. Թադէոս Եկեղեցւոյ մէջ եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Սկիզբ Ժամերգութեան ժամը 9-ին, Պատարագ՝ 10-ին, Քարոզ եւ պատգամ՝ 11·15-ին, Հոգեհանգիստ՝ 11·45-ին։

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյս երգչախումբը։

ԱՄԱՌՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ՍԷՆ - ԺԵՌՈՄ

Սէն - Ժեռոմի Ս. Սահակ - Ս. Մեսրոպ Եկեղեցւոյ Թաղականութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող հայկական երկօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 28, երեկոյեան ժամը 21-ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ՝
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Ղեկավարութեամբ ուսուցիչներ՝ Տիկին Կարապետեանի եւ Խաչիկ Երմազեանի տեղի կ'ունենան արտասանութիւն, երգ եւ պարեր աշակերտներուն կողմէ։

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքները եւ թաղեցիները, վայելելու համար հայկական մթնոլորտ մը, ունկնդրելու եւ քաջալերելու մեր փոքրիկները։

Սէն - Ժեռոմի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ կը հրամցուին կարկանդակ եւ զովացուցիչներ։

EN EXCLUSIVITÉ
OPTIMA TOURS, spécialiste
des voyages en ARMÉNIE
depuis 17 ans

Vous propose

9 VOLS DIRECTS PARIS ➤ EREVAN / EREVAN ➤ PARIS

Caractéristiques techniques :
Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE
Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2

Durée du vol : 5 heures 15
Douane à Erevan
Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours

Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa et l'assurance :

Du 9 au 24 Juillet	7.380 F
Du 23 Juillet au 7 Août	7.380 F
Du 6 au 21 Août	7.380 F
Du 20 Août au 4 Septembre	7.380 F
Du 3 au 19 Septembre	7.580 F
Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F
Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De E R E V A N, extensions possibles soit :
○ Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
○ Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS
SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon
75009 — PARIS
Tél. : (1) 47 42 10 35

A MARSEILLE
M. ALEXANIAN
11, rue du Bassin
13012 MARSEILLE
Tél. : 91 93 04 90
ou 42 83 31 55

A LYON
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
3, place Roger Salengro
69190 SAINT FONS
Tél. : 78 67 10 79

A SAINT CHAMOND
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
55, rue de la République
42400 SAINT CHAMOND
Tél. : 77 22 18 22

MARSEILLE

la Section Féminine de l'U. G. A. B.
organise

UN DÉJEUNER

AU PROFIT DE L'ECOLE

Dimanche 29 Juin à 12 heures
Salle A. TCHERPACHIAN
Eglise arménienne
339, av. du Prado, MARSEILLE 8e

—— Participation : 150 F ——

Réservation :
UGAB 33, cours Pierre Puget
tél : 91 37 75 97 de 14 à 17 h
Chelelekian Jacques : 91 37 58 58
Stepanian Kourken : 91 77 84 70

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անիէռ - Պուա - Քոլոմպի եւ Արժանթէօյի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի օր, ժամը 11·30-էն սկսեալ Ռալլի պարքի մէջ։

Cormeilles - en - Parissis

հայկական ճոխ ուտելիքներով եւ աւանդական չամփուրով խորոված։

ՍՈՒՐԷՆ նուագախումբը, պարի մըրցումներ եւ բացօթեայ խաղեր խանդավառութիւն կը ստեղծեն։ Անձրեւի պարագային փակ հիւրասրահ մը կայ տրամադրելի։

ITINERAIRE : Au pont d'Argenteuil, prendre l'Ave. Gabriel Péri jusqu'au bout, puis le Bld. Léon Félix sur la gauche et tourner à droite au premier feu de signalisation. Continuer sur la droite jusqu'à la forêt de Cormeilles (Rallye - Parc).

Աւելի դիւրութեան համար հետեւիլ «Կապոյտ Խաչ» գրուած նշաններուն, որոնք ձեզ պիտի առաջնորդեն վերոյիշեալ վայրը։

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS DE FRANCE
Section de GRENOBLE

o—o—o—O—o—o—o

Grande
Fête Champêtre

Dimanche 29 Juin
au Centre aéré «BEL AIR» à EYBENS

o—o—o—O—o—o—o

avec la participation exceptionnelle
du chanteur Georges TUTUNDJIAN
accompagné par l'Orchestre «NAIRI»
de la Maison de la Culture de Valence

o—o—o—O—o—o—o

Buffet (préparé par les Dames de la CBAF)
Buvette
et de nombreux jeux pour les enfants

o—o—o—O—o—o—o

VENEZ NOMBREUX
ET AMENEZ VOS AMIS

Fonds A.R.A.M

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
24
MARDI
24 JUIN
1986

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tél.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

LE NUMERO : 4,00 F

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.253
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.253

ՈՒՐՖԱ ԹԵՔՍԱՍ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ԵՒ ԵՓՐԱՏ ԳՆԱՑՔԸ ԿԸ ՓՈԽԷ

Թուրքիոյ նախարարապետը շրջապտոյտի մը ձեռնարկած է Հարաւային - Անատոլու Յունիս 15-ին, գլխաւորաբար Եփրատի երկաթուղային կամուրջի բացման առթիւ: Ստորեւ մանրամասնութիւնները·-

×

Հարաւային - Անատոլուի ծրագիր (ՀԱՓ) կոչուած մեծ ծրագրին առընթեր Եփրատի վրայ կառուցուած կամուրջներու բացման առթիւ վարչապետ Էօզալ եւ քաղաքական դէմքերու բազմութիւն մը երեք օրուան համար շրջապտոյտի ելան Հարաւային - Անատոլուի մէջ եւ Յունիս 15-ին, հանդիսութիւններուն մէկ մասը կատարուեցաւ տպաւորիչ մթնոլորտի մը մէջ: Վարչապետը Ուրֆայի մասին խօսելով ըսաւ որ, ապագային, երբ ամբողջացած պիտի վերջանայ ՀԱՓ-ի ծրագիրը, Ուրֆան պիտի դառնայ Թուրքիոյ Թեքսասը: Ամերիկայի Թեքսաս նահանգին նման բարգաւաճ նահանգի մը պիտի վերածուի Ուրֆան, ամբողջովին պիտի փոխուի այս շրջաններուն ճակատագիրն ու դիմագծութիւնը, այլեւս գաղթը պիտի դադրի եւ նոր բնակութիւններ պիտի հաստատուին:

Վարչապետ Էօզալի կ'ընկերանային 9 նախարարներ, 30 պաշտօնատարներ, 91 երեսփոխաններ եւ 34 գործի մարդիկ, որոնց համար երկու սաւառնակներ վարձուած էին: Միջոց մը հանդիսութեան անակնկալօրէն մասնակցեցաւ նաեւ ՍՀՓ կուսակցութեան առաջնորդ Էրտալ Ինէօնիւ, որ Եփրատի երկաթուղային կամուրջի բացման հանդիսութեան ընթացքին առիթը ունեցաւ խօսակցութիւններ ունենալու վարչապետին հետ:

Վարչապետը եւ ընկերակիցները իրը առաջին հանգրուան Մալաթիա գացին եւ սաւառնակին մէջ վարչապետը լրագրողներուն լայն բացատրութիւններ տուաւ կիրարկուելիք ծրագրին մասին:

Եփրատի երկաթուղային կամուրջը աշխարհի ամէնէն երկար երկաթուղային կամուրջն է: Կամուրջին բացման առթիւ կրած իր ճառախօսութեան մէջ վարչապետ Էօզալ ըսաւ որ այս կամուրջին մէկ մետրի յատկացուած բիւջէը 200 միլիոնի վրայ մը կը նշանակէ: Իր ճառախօսութեան մէջ վարչապետը Մալաթիացիներուն անցեալ ըլլայ ըսաւ վերջին երկրաշարժին պատճառաւ եւ վերջը ժապաւէնը կտրելով կամուրջը բացաւ: Բացումէն վերջ վարչապետը եւ ընկերակիցները շոգեկառք նստան եւ առաջին անգամ ըլլալով անցան կամուրջին վրայէն: Շոգեկառք նստելու առեն հայրենակից մը վարչապետին պոռաց. «Իսլամութեան անհրաժեշտ կարեւորութիւնը չէք տար, յարգելի վարչապետ»: Վարչապետը ականջ չկախեց այս խօսքին:

Կամուրջին բացումէն վերջ վարչապետը եւ ընկերակիցները եօթը թռանքներով գացին այն վայրերը ուր Եփրատի վրայ միւս կամուրջներուն բացումները պիտի կատարուէին: Այս կերպով անոնք քննեցին նաեւ Եփրատի երկու ափերուն վրայ մնացող բազմաթիւ գիւղերն ու ծառաստանները, որոնք մօտ օրէն ջուրերու տակ պիտի մնան:

Աւելի վերջ վարչապետը ճառախօսեց Գարագայա ամբարտակի բացման առթիւ եւ ըսաւ որ երեք օր տօնակատարութիւն կայ Հարաւային - Անատոլուի մէջ: Գարագայայի ամբարտակին ջրային փապուղիներէն վերջ աշխատանք պիտի սկսի նաեւ Աթաթիւրք ամբարտակի ջրային ճամբաներուն համար: Վարչապետը թուեց այն դժուար աշխատանքը որ տարուած է այսպիսի ծանր ծրագրի մը պատրաստութեան համար: Նախապատրաստական աշխատանք տանողները լաւապէս շրջած են Եփրատին վրայ կարենալ ճշդելու համար ամբարտակներուն տեղերը: Այս ամբարտակը յապաղած ծրագիր է, շարունակեց վարչապետը եւ այդ յապաղումէն պատասխանատու նկատեց անիշխանական այն վիճակը որուն մատնըւած էր Թուրքիա 1976-էն վերջ: Վարչապետը յիշեցուց նաեւ որ Գէպանի ամբարտակն ու այլ ամբարտակներ առաջ կառուցուած էին օտար մասնագէտներու կողմէ, իսկ հիմա Գարագայան ու Աթաթիւրքի ամբարտակը պիտի կառուցուին ամբողջովին տեղական ուժերով: Այս բոլորէն վերջ վարչապետը կոխեց այն կոճակին վրայ որ պիտի աշխատցնէր ամբարտակին կափարիչները: Կափարիչները գոցուեցան եւ ջուրերը հաւաքուիլ սկսան:

Թուրքութ Էօզալ Յունիս 16-ին Հարաւային - Նահանգներու շրջապտոյտի երկրորդ օրը անցուց զանազան չփումներով ու բացումներով: Օրուան գլխաւոր հանդիսութիւնն էր Աթաթիւրք ամբարտակին ջրուղիներու փապուղին բացումը, որ կատարուեցաւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ: Վարչապետը ճառ մը արտասանեց այս առթիւ, յետոյ կոխեց կոճակի մը վրայ եւ փլցուց նոր ջրուղիներուն առջեւ կառուցուած պատնէշները: Գունաւոր հողեր եւ մուխեր օդը ելան, պատնէշները փուլ եկան եւ Եփրատի ջուրերը սկսան հոսիլ դէպի նոր ջրանցքները: Այս կերպով փոխուած եղաւ Եփրատի գետի հազարաւոր տարիներու հունը:

Աթաթիւրք ամբարտակը, որ ՀԱՓ կոչուած Հարաւային - Նահանգներու ծրագրին ամենագլխաւոր մասը կը կազմէ, շատ բան պիտի փոխէ Հարաւային Նահանգներու ճակատագրին մէջ, որ տխուր եղած է դարերէ ի վեր: «Հարաւ - Արեւմուտքին տխուր ճակատագիրը անպայման պիտի փոխենք» ըսաւ վարչապետը իր ճառախօսութեան մէջ, յիշելով նաեւ որ այս հսկայ ծրագիրը կ'իրագործուի ամբողջովին Թուրք թէքնիք տարրերով: «Ասիկա ինքնին ցոյց կուտայ թէ Թուրքիա ուրտեղերէն մինչեւ ուր հասած է» ըսաւ վարչապետը:

Աթաթիւրքի ամբարտակին ելեկտրական հոգը գլխաւորաբար ստանձնուած է Զուիցերիացիներու կողմէ: Իսկ դրամագլխուն թրքական մասը գոյացած է Գէպանի ամբարտակին վաճառքէն գոյացած դրամներէն:

Աթաթիւրք ամբարտակին մէջ 1988-ի վերջերը ջուր լեցուիլ պիտի սկսի եւ պիտի գոյանայ լիճ մը, որուն մէջ հաւաքուած պիտի ըլլայ 48,5 միլիառ խորանարդ լիթր ջուր: Մեծութեան տեսակէտէ աշխարհի հինգերորդ ամբարտակը պիտի հանդիսանայ ան, պիտի ունենայ 179 մեթր բարձրութիւն, եւ լիճին մակերեսը պիտի հասնի 817 քիլոմեթրի: Այս տեսակէտէն, Աթաթիւրքի ամբարտակի լիճը Թուրքիոյ երկրորդ լիճը պիտի հանդիսանայ Վանայ լիճէն ետք:

Ամբարտակը պիտի արդիւնաբերէ Թուրքիոյ ելեկտրականութեան մէկ - հինգերորդը: Ջրաելեկտրային կայանի առաջին բաժինը գործել պիտի սկսի 1991-ին, իսկ վերջին բաժինը գործի պիտի անցնի 1993-ին:

×

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ԹԼՓԱՏՈՒՄԸ ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ

Յունիս 18-ի «Միլլիյէթ»ը, ինչպէս ընդհանրապէս բոլոր թուրք թերթերը բուռն բողոք կը բարձրացնեն պուլկար իշխանութեանց դէմ, անոնց կատարած ճնշումներուն պատճառով: Ստորեւ Թլփատման վերաբերեալ լուրը·-

×

Պուլկար իշխանութիւնները արգիլած են Թուրք երախաներու թլփատումը, այս օրէնքին չանսացող ութ Թուրքեր դատարանի վճիռով 30 ամիսէն երեք տարուան բանտարկութեան դատապարտուած են: Պուլկարները կը պնդեն թէ իրենց երկրին մէջ գտնուող Թուրքերը ծագումով նախկին Պուլկարներ են, որոնք Օսմանեան կայսրութեան շրջանին չկարենալով տոկալ ճնշումներու կրօնափոխ դարձած են:

MUNDIAL

×

ԿԷՍ - ԱԽԱՐՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻՆ

ՖՐԱՆՍԱ, ԳԵՐՄԱՆԻԱ, ԱՐԺԱՆԹԻՆ ԵՒ ՊԵԼՃԻԱ

×

Շաբաթավերջին ամէնէն գեղեցիկ խաղն էր՝ Ֆրանսա - Պրազիլ եւ ամէնէն մեծ անակնկալը՝ Պելճիոյ յաղթանակը Սպանիոյ վրայ:

Շաբաթ օր, ֆութպոլի իսկական փառատօն մըն էր, արդարեւ, Ֆրանսայի եւ Պրազիլի հանդիպումը, որ օրինաւոր ժամանակամիջոցին վերջաւորութեան հաւասար արդիւնքի հասած էր (1 - 1): Երկարաձգումն ալ չկարենալով վճռական դեր մը խաղալ, ի վերջոյ բերդին քաշուած հարուածներն էին եւ մանաւա՛նդ Ֆերնանտէզի կէտը, որ ճշդեցին յաղթականը՝ Ֆրանսա (4 - 3): Պէտք է ըսել, թէ ֆրանսական խումբին բուն յայտնութիւնը բերդապահն էր՝ Ժօէլ Պաց:

Նոյն օրը, Արժանթին կը յաղթէր Անգլիոյ - Մալվիններու վրէժը լուծելով … (2 - 1), օրինաւոր ժամանակաշրջանին:

Կիրակի օր, կրկին երկարաձգումներէ եւ բերդին հարուածներէ ետք է, որ արեւմտեան - Գերմանիա կը յաղթէր Մեքսիքայի (4 - 1) եւ Պելճիա՝ Սպանիոյ (5 - 4):

Չորեքշաբթի օր, կէս - աւարտականներուն, դէմ առ դէմ կ'ելլեն Ֆրանսա - Գերմանիա եւ Արժանթին - Պելճիա:

ՄԱԼԱԹԻԱ
ԾԻՐԱՆ, ՔԻՒՐՏ, ԱՂՃԱ …

Ժ. Փ. Փէրոնաէլ - Հիւկօզ Թղթակցութիւն մը ստորագրած է Շաբաթ իրիկուան (Յունիս 22 / 23) «Մոնտ»ի մէջ, ուր կը խօսի Մալաթիոյ եւ իր բնակիչներուն մասին: Կը յիշէ թէ զօրանոցի մը ճակատին կայ նշանախօսք մը՝ «Մէկ Թուրք ամբողջ աշխարհը կ'արժէ», ապա կը ծանրանայ Ալի Աղճայի վրայ, որ աշակերտական շրջանին հայատեաց չարագրութիւն մը գրած կ'ըլլայ: Կը յիշէ թէ Մալաթիա, անցեալին Հայկական թաղամաս ունէր, բայց այսօր միայն Թուրք եւ քիւրտ բնակիչներ ունի…: Թերթին թղթակիցը դեռ կը խօսի քիւրտ «անջատողականներու» մասին եւ առատ չոր ծիրաններու, որոնք կը ղրկուին աշխարհի բոլոր կողմերը:

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 49-ՐԴ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ
«ԱՐԱՐԱՏ» ՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ
ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «ԴԻՆԱՄՕ»ԷՆ

Յունիս 22ի խաղերու արդիւնքներն են··

Տորպեդօ Ք· - Դնեպր	3 - 2
Դինամօ Թ· - Չերնոմորեց	0 - 2
Նեֆթչի - Սպարտակ	2 - 1
Արարատ - Դինամօ Մ·	0 - 1
Կայրաթ - Զենիթ	1 - 1
Տորպեդօ - Ժալգիրիս	0 - 0
Դինամօ Մինսկ - Շախտեօր	1 - 2

Այս խաղերէն ետք դասաւորումը կը գլխաւորէ Մոսկուայի Դինամօն 17 կէտով, որուն կը հետեւին Շախտեօր եւ Չերնոմորեց 16-ական, Զենիթ, Տորպեդօ Մ· եւ Նեֆթչի 15-ական, Դնեպր, Դինամօ Թ· և Ժալգիրիս 14-ական, Մետալիստ եւ Կայրաթ 11-ական, Դինամօ Կ·, Սպարտակ եւ Դինամօ Մինսկ 10-ական, Արարատ եւ Տորպեդօ Ք· 9-ական կէտերով:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ 9 ՊԱՏԱՆԴՆԵՐԷՆ երկուքը ազատ արձակուեցան, Ուրբաթ գիշեր եւ Փարիզ հասան Շաբաթ: Օդակայանը զիրենք ընդունեցաւ Շիրաք: Ֆիլիփ Ռոշօ եւ Ժորժ Հանսէն Անթէն 2 հեռատեսիլի կայանի չորս լրագրողներու մաս կը կազմէին: Յայտարարեցին թէ լաւ վերաբերումի արժանացած են, ուտելիք, ընթերցում եւայլն: Շիրաք շնորհակալութիւն յայտնեց Սուրիոյ նախագահին իր միջամտութեան համար: Այժմ ջանք կը թափուի, որպէսզի եօթը միւսներն ալ, որոնցմէ ոմանք 1985 Մարտէն ի վեր առեւանգուած են, ազատ արձակուին: Երկու կիպրացի ուսանողներ ալ, որոնք առեւանգուած էին Ապրիլ 28-ին, ազատ արձակուած են:

ՍՊԱՆԻՈՅ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ փառաւոր յաղթանակ մը տարին Կիրակի օր, թէեւ Մունտիալի իրենց պարտութիւնը սուգի մատնած էր ամբողջ երկիրը: 350 երեսփոխանական աթոռներուն 184-ը (44%) ձեռք ձգելով, Ֆելիփէ Կոնզալէս գրաւը շահեցաւ, քանի որ Սպանացիք ցոյց տուին թէ կ'ուզեն որ ան շարունակէ բռնած ճամբան: Իրեն կը յաջորդէ պահպանողական կուսակցութիւնը ձայներու 26%-ով եւ 105 աթոռ, ընկերային դեմոկրատները գլխաւորութեամբ Սուարէզի (որ յետ - Ֆրանքօ փոխանցման շրջանը ապահովեց) կը յառաջդիմէ, ձեռք ձգելով 19 աթոռ (9%), բայց գլխաւոր յաղթանակները կէտերն են համայնավարներու եւ պասքերու յառաջխաղացումը: Ի·Թ·Ա·ի հովանաւոր ազգայնական շարժումը 2-էն 5 երեսփոխանի կ'անցնի եւ ուրիշ 9 Պասքերու հետ, ազգայնապաշտները 21-ի վրայ 14 աթոռ կ'ապահովեն:

ՀԱՅ ԱԶԳ· ՇԱՐԺՈՒՄԸ հրապարակային զեկոյցով մը, որ Յունիս 21 Թուականը կը կրէ, իր զարմանքը կը յայտնէ «լռութեան այն անհաւատալի պատին ի տես, որ կը տիրէ ձերբակալութեան շուրջ Ահմետ Կիւնկէօրմէզի, մեղադրանքի տակ Յունիս 5-էն ի վեր՝ դատաւոր Պրիկիէռի կողմէ, 1983 Յուլիսի, Ալֆորվիլի եւ Փարիզի հակահայ ոճրափորձերուն համար» եւ կը պահանջէ որ հանրային կարծիքը տեղեակ պահուի:

ՊԷՅՐՈՒԹ

ԱՌԵՒԱՆԳԵԱԼ ՀԱՅՈՐԴԻՆԵՐ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ

Յունիս 13, Ուրբաթ, ուշ գիշերին, արեւմտեան - Պէյրութի մէջ ազատ արձակուեցան լուսանկարիչ Եղիկ Տեւէճեան եւ տոքթ· Ժիրայր Թեւեքէլեան, որոնք նոյն օրը, առաւօտուն առեւանգուած էին աւազակութեան դէպքի մը հետեւանքով:

Հայ լուսանկարիչն ու պատահմամբ անոր ընկերացող բժիշկը առեւանգուած են, յայտնապէս՝ առեւտրական Սարգիս Պչաքճեանի առեւանգման հարցին լուծման մէջ առաջինին ունեցած դերին համար: Արդարեւ, Հինգշաբթի օր, շուրջ 3 շաբաթ առաջ, փրկագինի համար առեւանգուած Սարգիս Պչաքճեան ազատ արձակուած էր, իսկ լուսանկարիչ Տեւէճեան անուղղակիօրէն մասնակից դարձած էր անոր ազատ արձակման աշխատանքներուն:

Տեւէճեան եւ տոքթ· Թեւեքէլեան անվնաս ազատ արձակուած են, շնորհիւ կատարուած արագ միջամտութիւններու:

«ԱԶԴԱԿ»

Յունիս 16

Fonds A.R.A.M

ԱՄՍՏԵՐԴԱՄԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՎԵՐԱԳՆՈՒՄԸ

Մայր Աթոռս ուրախութիւնն ունի յայտնելու, որ Փարիզի առաջնորդարանի եւ Ամստերդամի հայ համայնքի երկարամեայ բանակցութիւնները հոլանտական իշխանութիւնների հետ պսակուեցին յաջողութեամբ, եւ Ամստերդամի Հայոց պատմական եկեղեցին քաղաքապետարանի որոշումով պիտի վերադարձուի հոլանտահայ գաղութին:

Եկեղեցին ունի մեծ պատմական արժէք, եւ նրա վերադարձը իր բնիկ տէրերին՝ խորհրդանիշն է Հայ Եկեղեցու եւ սփիւռքահայ գաղութների կենսունակութեան:

Մեր ընթերցողներին որոշ տեղեկութիւններ ենք տալիս այդ պատմական եկեղեցու կառուցման եւ վիճակի մասին՝ ըստ Առաքել Սարուխանի «Ազգային Մատենադարան» մատենաշարով (Թիւ ՃԺԴ - 114) Վիեննայի Մխիթարեանների տպարանում 1926 թուականին լոյս ընծայած «Հոլլանտան եւ Հայերը» գրքոյկի, որտեղ հեղինակը փաստական եւ փաստաթղթային տուեալներով կառուցում է եկեղեցու պատմութիւնը՝ աւելացնելով ականատեսի իր վկայութիւնը:

Ըստ Առաքել Սարուխանի, առաջին հայ քահանան, որ երեւացել է Հոլանտիայում, եղել է Մարկոս Քհնյ. Արքահամեանը: Հոլանտացիները անտեղեակ էին Հայերին եւ նրանց պատմութեանը, նրանց ճանաչում էին որպէս «Կաթոլիկներ, որոնք Հռոմից կախում չունէին»: Հիմնականում հայ վաճառականներ էին գալիս Ամստերդամ եւ հետզհետէ հիմնաւորւում այնտեղ: Նրանց խորթ էր օտար եկեղեցին եւ արարողութիւնը, ուստի ԺԷ. դարի կէսերին ծագեց սեփական աղօթատուն ունենալու անհրաժեշտութիւնը: 1663 թուականին ժամանակաւորապէս մի տուն վարձեցին եւ այն մատուռ դարձրին, Ս. Կարապետ անունով: Առաջին քահանայագործ եկեղեցականը եղաւ Անդրիանեցի Կարապետ վարդապետը, որը մեծապէս օգտակար դարձաւ Ոսկան Երեւանցուն՝ նրա տպագրական գործունէութեան մէջ:

Յաջորդ քայլը եղաւ ունենալ սեփական բարեկարգ եկեղեցի: 1713-ին հայ առեւտրականների աւագանին, Պապաջանեան Սուլթանեանի եւ Նիկողայոս Թէոդորեանի գլխաւորութեամբ, խնդրագիր ներկայացրեց քաղաքապետին՝ իրենց սեփական միջոցներով հայկական եկեղեցի կառուցելու համար: Քաղաքապետարանի 1713 թուականի Հոկտեմբերի 26-ի որոշման մէջ ասուած է. «Այստեղի հայ վաճառականների խնդրանքի հիման վրայ, պատշաճաւոր խորհրդակցութիւններից յետոյ բարի համարուեց արտօնել, որ նրանք այս քաղաքում մի տուն գնեն եւ եկեղեցիի վերածեն՝ իրենց յատուկ աստուածային պաշտամունքը կատարելու համար»:

Ուստի Հայերը այդ ժամանակի քաղաքի կենտրոնական Պոմսլոթ փողոցի վրայ մի շէնք գնեցին, որ պահեստ էր, քանդեցին բոլորովին եւ եկեղեցի կառուցեցին՝ բարեկարգ զարդարանքով, եկեղեցական սպասքով եւ զգեստներով: Անհրաժեշտ էր օծել եկեղեցին, ուստի ժամանակի Աստուածատուր Ա. (1715 - 1725) Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին յղեցին հետեւեալ աղերսագիրը.

«Հայկազեան տոհմիս երիցս երանեալ վեհափառ եւ բարձրագահ Դիտապետիդ, Տէր Աստուածատուր՝ լուսարձակ Սուրբ Էջմիածնի արժանաժառանգ Աթոռակալիդ եւ մեր Գերարփիահրաշ Հօր՝ Լուսաւորչի պանծալի Յաջորդիդ՝ ծնրադիր երկիւղածութեամբ մատուցում ենք մեր որդիական ողջոյնը նաեւ խնդալից սրտով Ձերդ Սրբութեան երանելի իշխանութեանը շնորհաւորում ենք մենք այստեղ՝ Ամըստելոդամում եղող ներքոգրեալ հայազգի նուաստ որդիները Սուրբ Աթոռիդ:

Մի փոքր յայտարարութիւն ունենք մեր Հօրը: Շատ վաղուց մեր ազգի վտարանդի վաճառականներս՝ առեւտրի համար օրը օրին վրայ աւելանալով գալիս ենք այստեղ՝ այս ծովապարփակ, տիեզերահռչակ, բազմամարդ, աքանչելիօրէն ամենահարուստ, մեծագոր եւ իրաւագետ Ամստելոդամ քաղաքը, այդ պատճառով էլ հարկաւոր համարեցինք ունենալ մեր առանձին տեղը՝ Սուրբ Պատարագի համար, մեզ համար մի առանձին տեղ սահմանեցինք՝ քահանայով հանդերձ, որտեղ միշտ եւ անխափան կերպով լսում ենք Աստուածային պաշտամունքը ըստ մեր կարգի եւ օրէնքի:

Բայց քանի որ այդ տեղը վարձել էինք եւ յարմար չէր, մի տասնամեակ առաջ հայազգի վաճառականներս համաձայնուեցինք այստեղ մի հաստահիմն եկեղեցի կանգնել, սակայն այլեւ այլ պատճառներով մինչեւ այսօր չէր իրագործւում: Իսկ այժմ Սուրբ Հոգու բարեհաճութեամբ եւ համախոհ ու միաբան համաձայնութեամբ, մենք, այստեղ եղող հայազգի վաճառականներս, գնեցինք մի հաստահիմն եկեղեցու տեղ, քաղաքից մեծագոր եւ բարձրաբերձ իշխանների հրամանով ձեռնարկեցինք շինել անհրաժեշտ եւ փափաքելի եկեղեցին՝ հաստակառոյց հիմքով՝ ի փառս մեր Տիրոջ եւ ի պարծանս Արամեան ազգիս:

Հետեւաբար մեծ թախանձանքով հայցում ենք, որ Սրբազան Հայրդ ուկնդիր լինէք մեր համառօտաբանութեանը:

Ձեր Սուրբ Աթոռի հրամանով միշտ այստեղ մի քահանայ է եղել կատարելու համար աստուածային պաշտամունքը, մինչեւ Երեւանցի Տէր - Յովհաննէսի վախճանումը, որից քիչ ժամանակ անցնելուց յետոյ լուսահոգի Աղեքսանդր Կաթողիկոսի հրամանով այստեղ եկաւ Յովակիմ վարդապետը եւ աւելի քան մէկ տարի մնալուց յետոյ, գնաց այստեղից մեծն Հռոմ, որտեղ դեռեւս դեգերելով մնում է: Եւ մենք այսպիսի մի դրութեամբ մեզ համար մի քահանայ խնդրեցինք լուսահոգի կաթողիկոսից, բայց նա վախճանուեց, երբ մեր թուղթը դեռ չէր հասել նրան:

Թէեւ Յովակիմ վարդապետը այստեղ թողեց իր նորընծայ միաբանակեցին՝ Տէր - Եղիսէ անունով, Փիլիպպոսի որդին՝ Նորք գիւղից, բայց սա կամաւոր յօժարութեամբ չի ուզում մնալ այստեղ, քանի որ տարիքով փոքր է եւ կրօնակենցաղ, իսկ այս քաղաքը հոլանի եւ չպարզէմ:

Ուստի միաբերան համաձայնութեամբ խնդրում ենք Ձերդ Բարձրագահութիւնից հոգալ մեզ եւ արագ կերպով այստեղ մի քահանայ ուղարկել՝ տարիքով առոյգ եւ գիտութեամբ կատարեալ, ոչ կանամբի՝ կին ունեցող, այլ լինի ըստ Պօղոսի սահմանածի Ա. Տիմոթէոսի Գ. գլխի 2-րդ համարում. այդ լինի, որով անհամբը աղի դառնայ եւ լոյս լինի, որ լուսաւորի բոլոր մարդկանց: Կարող լինի նաեւ դիպուկ ժամին ողջամիտ վարդապետութեամբ քարոզել եւ պատասխանել հարցումներին, որ այստեղ տալիս են միշտ այլազգերի բանասէրները: Քահանան ընտանիքի հոգս չունենայ, այլ՝ այրի կամ կուսակրօն քահանայ, որ մինչեւ կեանքի վերջը այստեղ մնայ: Նա թող Ձերդ Վեհութիւնից հրաման ունենայ օծելու մեր այս նորակերտ եկեղեցին. շնորհեցէք նրան երկու թուղթեր, որոնցից մէկը յանձնարարական լինի քահանայի համար, միւսը՝ պատուիրան այստեղ եղող հայ ժողովրդին, որպէսզի եթէ քահանան իր խօսքով կամ գործով վրիպում թոյլ տայ կամ խոչընդոտ հանդիսանայ մեր եկեղեցական սահմանումների ու կարգերի դէմ, որանք կարող լինեն խրատել նրան ըստ յանցանքների, որովհետեւ անհնար է դժուար ժամանակներում անմիջապէս տեղեկացնել Սուրբ Աթոռիդ բոլոր լուրերը, քանի որ այս վայրը շատ հեռու է այնտեղից:

Եւ մենք, այստեղ եղողներս խոստանում ենք անձեռնմխելի դանձանակ հաստատել Սուրբ Աթոռիդ անունով, որտեղ յամայաչափ պտուղ կը մատուցուի Սուրբ Տեղիդ, որովհետեւ այստեղ մեր ազգից գրեթէ ոչ մէկը բնակութիւն չի հաստատել, իսկ երթեւեկող վաճառականներ աւելի քիչ են՝ այսինքն տասից երեսունի չուրջ, այն էլ երբեմն:

Այս է մեր խնդիրքը Ձերդ Բարձրագահ Վեհափառութեան, որին միշտ եւ ամէն ինչում կը մնանք հարազատ եւ հնազանդ որդիներ:

Գրուեց Ամստելոդամում 1715 Տիրոջ տարում եւ Հայոց 1164 թուականին, Սեպտեմբերի 20-ին:

Ներքոյիշեալ վաճառականների հաւանութեամբ այս թուղթը յօրինուեց չարագրութեամբ եւ տպագրութեամբ Ղուկաս դպիր Վանանդեցու»:

Նորակառոյց եկեղեցին օծւում է «յանուն Հոգւոյն Սրբոյ»: Սակայն եկեղեցին իր հաստատուն եկամուտը չունէր, ուստի գաղութը տարեկան տուրք է նըշանակում, «որպէսզի եկեղեցին, որ բովանդակ հայ գաղութի մխիթարութիւնն է, կարենայ իր գոյութիւնը պահպանել»:

1833-ին Ամստերդամ իբրեւ հոգեւոր հովիւ եկաւ ձեռնասուն եւ նուիրեալ Յովհաննէս վարդապետ Ամասիացին, որ ժրաջան աշխատանքով եւ իր անձնական ծախսերով 1849 թուականին վերանորոգեց եկեղեցին եւ բերեց այժմեան տեսքին: Ներքին յարդարանքի ծախսերը հոգաց մի հարուստ վաճառական՝ Առաքել Տէր - Առաքելեանց:

ԺԸ. դարի կէսերից գաղութի թիւը սկսեց նուազել. նոր վաճառականներ այլեւս չէին գալիս: 1774-ին եկաւ Դանիէլ քահանան, որ ծուխի նուազմանց եւ ապրուստի միջոցներից զուրկ լինելու պատճառով 1806 թուականին փակեց եկեղեցին եւ հեռացաւ, այդ թուականից ի վեր Հայոց լեզուն եւ հայ պաշտամունքը լռել են Ամստերդամի եկեղեցում:

Գաղութի վերջին անդամը՝ Ստեփան Գաբրիէլեանը, մահացել է 1835-ին: Երկար տարիներ եկեղեցին իր գոյքով վէճի նիւթ դարձաւ եւ հոլանտական դատարանը Ֆրանսուա Տէոդոր Լուբլինեքին խնամակալ կարգեց, որն իրաւունք ունէր եկեղեցին վարձու տալու այլ համայնքի: 1845 թուականին պահանջատէր կանգնեց Մայր Աթոռը, որպէս գլուխ բոլոր հայկական եկեղեցիների: Դատարանը նախ մերժեց, մինչեւ որ 1873-ին Հաագի ռուսական դեսպանը պաշտօնագիր ներկայացրեց հոլանտական կառավարութեանը, որով հաստատւում էր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի իրաւական պահանջը: Դատարանը ճանաչեց Մայր Աթոռի իրաւասութիւնը եւ ամէն ինչ յանձնեց Կաթողիկոսի հաւատարմատար Ճ. Վերթհայմի: Վերջինս գործելով ըստ հրահանգի, եկեղեցին աճուրդի հանեց 1874 թուականի Մարտի 9-ին: Հետաքրքրական է, որ վաճառքի ենթակայ չեն եղել հայերէն արձանագրութիւնները: Գնողը իրաւունք է ունեցել դրանք տեղափոխել, բայց «եթէ այս տեղափոխութեան ժամանակ որեւէ վնաս կամ կորուստ պատահի, գնողը պարտաւոր է հատուցանել վնասը կամ նորոգութեան ծախսը հոգալ: Գնողը պատասխանատու է այդ իրերի անվնաս պահպանման»: Շէնքը գնել է Ամենասուրբ Փրկչի Բարեգործական Միութիւնը, որ որոշել է եկեղեցին եւ յարակից շէնքը օգտագործել միայն կրօնական - բարեգործական նպատակով եւ ըստ այնմ էլ այն յանձնել է իր կրօնական կարգի մայրապետներին, որոնք հայ եկեղեցու շէնքը վերածելով աղջկանց դպրոցի, պահել են այն մինչեւ այսօր:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

«Էջմիածին» ամսագիր

«ՈԶՆԻ»

ՀԱՐՑ ԼՈՒԾՈՂԸ

Մեր տնային կառավարչութեան հետ գործ ունէի: Դէ, տուն է, ուր կան ջեռուցման մարտկոցներ, զուգարան, լոգասենեակ...: Քանի՛ անգամ ինձ յուզող հարցով դիմել էի պետին, բայց բան դուրս չէր եկել: Եւ երբ կատարած հերթական անյաջող արշաւից վերադարձել էի փճացած տրամադրութեամբ, կինս՝ Թագուհի Կունջուլեանն ասաց.

- Շմաւոն, ի զուր ջղերդ ես վճացնում: Գուցէ զանգ տաս Մարգարեանին: Դպրոցական ընկերդ է:

- Բա՛ն ասացիր: Մարգարեանը, ճիշդ է, պետ է, բայց՝ քաղաքի միւս ծայրում:

- Նրանք միմեանց ճանաչում են: Զանգ տուր, գնա: Մէկ էլ տեսար գործը գլուխ բերեց: Մանաւանդ, մեր ուզածը անօրինական բան չէ:

Հին ծոցատետրից գտայ նրա հեռախօսի համարը: Զանգահարեցի:

- Բարեւ, Մարգարեան, Շմաւոնն է:

- Բարեւ, ո՞ր Շմաւոնն է:

- Կունջուլեան:

- Վայ, կը ներես, ձայնդ չճանաչեցի: Քանի՛ տարի է չենք հանդիպել:

- Ուզում եմ քեզ մօտ գալ:

- Վաղը տասնըմէկից տեղում կը լինեմ:

Յաջորդ օրը գնացի: Տասնըմէկին տեղ հասայ: Մտայ Մարգարեանի առանձնասենեակը:

- Նստիր, Շմաւոն, - ձեռքս սեղմելուց յետոյ ասաց Մարգարեանը: - Լաւ արեցիր, որ եկար, թէ չէ անընդհատ՝ ադր, կոյուղի, խողովակ, հաւաքարարների կռիւ...: Կեանքս կերել են...: Դէ, պատմիր՝ ո՞նց ես:

Նոյն պահին ներս մտաւ մի բարձրահասակ տղամարդ եւ, առանց ինձ վրայ ուշադրութիւն դարձնելու, ասաց.

-Ընկեր Մարգարեան, իմ խնդրանքի կապակցութեամբ ձեզ հետ խօսել են...:

- Հա, ինչ որ պէտք է կ'անենք...:

Տղամարդը ուրախացած դուրս եկաւ: Մարգարեանը գգուանքով նայեց նրա ետեւից ու մոլտաց.

- Քո հերն էլ անիծած, քեզ համար խօսողի հերն էլ...: Ես էլ վերցրի ու հէնց այնպէս, խաթրի համար քո գործը գցեցի: Ինչքա՜ն ապուշ մարդիկ կան, Կունջուլեան: Դէ, պատմիր, ո՞նց ես:

Նոյն պահին նորից բացուեց դուռը, եւ ներս մտաւ միջին տարիքի մի կին: Նա առանց ինձ նայելու ասաց.

- Ընկեր Մարգարեան, ես անցեալ ամիս դիմում էի գրել...: Հա, չմոռնամ յիշեցնել, որ այդ կապակցութեամբ ձեզ հետ խօսել էր ձեր խնամու ընկերը...: Բայց խողովակները չեն փոխել:

- Հա, հա, յիշում եմ...: Երկուշաբթի մարդ կ'ուղարկեմ: Կ'անենք:

Կինը դուրս եկաւ, իսկ Մարգարեանը, չարութեամբ նայելով դրան կողմը, մըռլտաց.

- Քո հերն էլ անիծած, խնամուս ընկերոջ հերն էլ...: Բան ու գործ չունենք, էլի՛, վերցնենք ու հօր խերի սրան - նրան յաւութիւն անենք...: Հա, Կունջուլեան, ո՞նց ես:

Այս անգամ դուռը չբացուեց: Հեռախօսը զնգաց: Մարգարեանը վերցրեց խօսափողը:

- Լսում եմ ... հա, դուք իրաւացի էք, ձեր գանգատը հաշուի կ'առնենք, մանաւանդ չէ՞ք է ձեզ համար խնդրել ... համբերէք, եկող շաբաթ ձեր շիֆերները կը փոխենք...: Խնդրեմ:

Մարգարեանը գգուանքով դրեց հեռախօսը.

- Բարեգործական ընկերութի՜ւն ենք, Բարեկենդա՜ն...: Քո հերն էլ անիծած, չէֆի հերն էլ ... սովորել են ամէն ինչ ձրի ստանալ: Դէ, Կունջուլեան, ինչո՞վ կարող եմ օգտակար լինել:

- Ոչնչով, - ես վեր կացայ աթոռից: - Գնում եմ, բայց ետեւիցս չասես՝ «Քո հերն էլ անիծած»:

- Եղա՛ւ, - դասընկերս տարակուսանքով թօթուեց ուսերը:

Ես դուրս եկայ առանձնասենեակից: Երբ ծածկում էի դուռը, ականջիս հասաւ նրա մրթոցը.

- Քո հերն էլ անիծած...:

ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱԼՍՏԵԱՆ

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՏԱՐՕՆԻ

ԱՂԲԻՒՐ - ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ ԳԵՂԱՐԴԻ ՇՈՒՔԻՆ ՏԱԿ

Պատմական Հայաստանի գրեթէ բոլոր նահանգները, ներկայիս ունին իրենց անունով շրջաններ եւ յուշարձաններ, մեր մայր հայրենիքին մէջ, վերստեղծելով համայնական պատկերը աւելի քան երեք-հազարամեայ մեր բնաշխարհին:

Իսկ Տարօնի մեծ նահանգը որ այնքան բացառիկ դեր կատարած է մեր ազգային պատմութեան մէջ, դեռ չունէր իր անունը անմահացնող յիշատակարան մը: Տարօնն է որ երկար դարեր մեր հեթանոսական հաւատքի կեդրոնը ըլլալէ ետքը, քրիստոնէութեան շրջանին, կառուցած է, Ս. Էջմիածնէ վերջ մեր երկրորդ լուսակեդրոնը՝ Ս. Կարապետի տաճարը որ եղած է ուխտատեղի, վանատուն եւ դպրեվանք ու պարփակած է բազմաթիւ վեհօղի Մամիկոնեաններու դամբարանները:

Եւ այսօր, ի՞նչ կը մնայ Տարօնի հին փառքէն, չէն քաղաքներ եւ գիւղերէն, թերեւս իր լուսաղբիւրներէն մի քանի, ժամանակ ա՛յն որ կը ջրվէժէր Ս. Կարապետի վանքին այնքան մօտ:

Ահա այս վերյիշումն է որ կը մղէ, Տարօնի բնանիւթի մը չատուիղը, Մարտիկ Տակառեանը, մայր հայրենիքի հողի վրայ աղբիւր - յուշարձանով մը յաւերժացնելու, ոգեղէն յիշատակը լուսաւոր եւ ջրառատ հայադրոշմ Տարօնի, (տես՝ «Յառաջ», Մարտ 25, - Ապրիլ 22):

Աղբիւր - Յուշարձանի բացումը կատարուեցաւ Մայիս 17-ին, Շաբաթ միջօրէին, ձեռամբ՝ Ս. Էջմիածնի դիւանապետ՝ Ներսէս Եպիսկոպոս Պօզապալեանի, մասնակցութեամբ՝ Յուսիկ Արքեպիսկ. Սանթուրեանի, Փարիզի Առաջնորդ՝ Գիւտ Եպիսկ. Նագգաշեանի, Հայկազուն Վրդ. Նաճարեանի եւ Եղիշէ Ա. Քհնյ. Սարգսեանի՝ վանահայր Գեղարդի վանքին եւ ուսուցիչ հոգեւոր ճեմարանի: Արարողութեան մասնակցեցան նաեւ Ճեմարանի բոլոր սարկաւագները եւ սաները:

Եկեղեցական կարգը վանքին մէջ զգեստաւորուելով, Փարիզի ուխտաւորներու եւ ժողովուրդին հետ թափօր կազմելով, «ուրախ լեր» ... շարականի երգեցողութեամբ իջաւ եկեղեցի, ուր կարճ պաշտամունք մը տեղի ունեցաւ, յետոյ եկան յուշարձանի մօտ, ուր հաւաքուած էին Հայաստան ապրող մեծ թիւով Տարօնցիներ, տեղացի ժողովուրդը, եւ հայ թէ օտար զբօսաշրջիկներ:

Ջրօրհնէքի շարականներով Անդաստան կատարուեցաւ երկցս օրհնութեամբ: Յետոյ զգայուն ուղերձ մը արտասանեց Եղիշէ վանահայրը որմէ վերջ խօսք առաւ Պ. Մարտիկ Տակառեան ըսելով. - «Տարօնցին եղած է միշտ անխարդախ հայ, ջերմ հայրենասէր, միշտ պատրաստ զոհելու իր անձը, իր ազգին, իր հայրենիքին. Նկատելի է որ Հայաստանի չորս մեծ գաւառներէն միայն Տարօնն է որ «թագաւորութիւն» չէ դարձած, հակառակ որ ամէնէն աւելի ուժ ունէր եւ ինք տուած էր Հայոց ամէնէն մեծ սպարապետները, որովհետեւ Տարօն փառքի հետամուտ եղած չէ, այլ միշտ ուզած է միացնել ու զօրացնել իր տառապած եւ բաժանեալ ազգը»:

Պ. Մարտիկ Տակառեան ոչ միայն Տարօնի, այլեւ ամբողջ հայութեան նուիրուած այս յուշարձանին կառուցման համար իր բնտանիքին կողմէ ամենաջերմ շնորհակալութիւնները եւ երախտագիտութիւն յայտնեց Ամենայն Հայոց Վազգէն Հայրապետին իր ընծայած բարոյական բարձր աջակցութեան համար, նաեւ շնորհակալութիւն եւ գնահատանք բոլոր անոնց որոնք կերտած են այս գեղեցիկ յիշատակարանը:

Ամէնէն վերջ խոր զգացումով արտայայտուեցաւ Ներսէս Եպիսկոպոս Պօզապալեան, դրուատելով Հայուն հաւատքի զօրութիւնը եւ անկեղծ հայրենասիրութիւնը:

Հանդիսութիւնը փակուեցաւ Ճեմարանի երգչախումբին կողմէ երգուած՝ «Զարթիր Լաօ...» հայրենասիրական երգով որ յուզում եւ խանդավառութիւն պատճառեց բոլոր ներկաներուն:

Երգեցողութիւնները ղեկավարեց Հայկ սարկաւագ Ֆուրունճեան:

Նոյն օր Փարիզի ուխտաւորները բացառապէս ճաշեցին Գեղարդի վանքին ճաշասրահին մէջ մոմերու խորհրդաւոր լոյսով:

Յաջորդ օր Հոգեգալստեան տօնն էր, ուխտաւորները ներկայ գտնուեցան Ս. Էջմիածնի տաճարին մէջ Գիւտ Եպիսկ.ի կողմէ մատուցուած հանդիսաւոր պատարագին եւ հաղորդուեցան, յետոյ պատիւը ունեցան վանքի ճաշասրահին մէջ սեղանակից ըլլալու բարձրաստիճան կրօնաւորներու եւ Վազգէն Հայրապետին՝ որ ճաշի ընթացքին Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի պատուանշանը շնորհեց Պ. Մարտիկ Տակառեանի: Ուխտաւորները այցելեցին նաեւ Էջմիածնի Վեհարանի գանձարանը եւ Ալեք Մանուկեան Նորակառոյց թանգարանը եւ յետոյ Աջհամբոյրով բաժնուեցան Ս. Էջմիածնէն խոր յուզումով եւ մեծ գոհունակութեամբ:

ՈՒԽՏԱՒՈՐ

ՌՈՒԲԷՆ ՍԵՒԱԿ ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

Յունիս 13-ին, Ուրբաթ գիշեր Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան սրահին մէջ տեղի ունեցած երեկոյթով Ռ. Սեւակ գրական մրցանակը (1985) յանձնուեցաւ Գէորգ Գապասաճեանի: Այս մրցանակը՝ 10 հազար ֆրանք, 1986-ին ալ շնորհուած է Ալեքսանդր Թօփչեանի:

Երեկոյթին բացումը կատարեց Ա. Պէրպէրեան. ան նախ կարդաց մրցանակի հիմնադիրներուն կողմէ տանելին մամուլին տրուած զեկոյցը, ապա ներկայացուց մրցանակակիրը:

1916-ին Պոլիս ծնած է Գէորգ Գապասաճեան. աւարտած է քոնսերվաթուարի թատերական ճիւղը: Աշխատած է բեմադիր Աշոտ Մադաթեանի հետ: Ունեցած է թատերական բեղուն գործունէութիւն, թէ՛ որպէս դերակատար, թէ՛ բեմադիր: Գրած է նաեւ թատերգութիւններ, ինչպէս՝ «Գողերը դուռը բաց կը ձգեն», «Պարտըւած հերոսներ»: Ներկայիս կ՚ապրի Լիոն:

Ապա Ա. Պէրպէրեան խօսելու հրաւիրեց Գէորգ Գապասաճեանը. ան յիշեց Ռ. Սեւակի խօսքը, թէ «Ազգ մը իր հերոսներով կ՚ապրի, այն ազգերը, որոնք իրենց հերոսները կը մոռնան, իրենք ալ դատապարտուած են մեռնելու»: Ու ապա շեշտը դրաւ դարձեալ բանաստեղծին այն գաղափարին, թէ «մեզի նոր ոսկեդար մը պէտք է, այլասերում ո՛չ, միայն վերածնունդ»: Որպէս վերջաբան ան ներկայացուց էջ մը Յ. Ջիլինկիրեանի հրատարակած «Փրցուելիք ուղեղներ» գիրքէն:

Երեկոյթը փակուեցաւ Ռ. Սեւակի աղջըկան Շամիրամ Սեւակի խօսքերով, որ հայութեան ձօնուած ինքնագիր քերթըւած մը կարդաց, ապա ներողութիւն խնդրեց որ ծանօթ չէ հայերէն լեզուին: Ան մրցանակակիրին նուիրեց հօրը մեծադիր մէկ նկարը, իսկ մշակութային միութեան՝ շրջանակուած, գեղեցիկ հայկական այբուբեն մը:

Երեկոյթի աւարտին տեղի ունեցաւ պատշաճ հիւրասիրութիւն մը:

Տ. Պ.

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Յունիս 1-ին Պանեէօյի Վ. Հիւկօ թատերասրահին մէջ տեղի ունեցաւ Պանեէօ - Քաշանի հայկական միօրեայ վարժարանի ամավերջի հանդէսը, որուն ներկայ եղան մօտ 300 հրաւիրեալներ, նաեւ շրջանի քաղաքապետուհին:

Հանդէսը սկսաւ ժամը 15·30-ին Տիկին Մ. Թասումեանի բացման խօսքով. ան ներկայացուց դպրոցին նիւթական եւ ուսումնական վիճակը: Ան հրաւիրեց հայ ծնողքները որ ամէն տեղ սատար հանդիսանան հայ դպրոցին եւ հայ մշակոյթին: Ապա խօսեցաւ յաջորդ տարուան ծրագիրներուն մասին, ըսելով, որ գիշերային դասընթացքներ պիտի հաստատուին չափահասներու եւ երիտասարդներու համար:

Իրմէ ետք Ֆրանսերէնով արտայայտուեցաւ ծնողական խորհուրդի քարտուղարուհի Տիկին Ա. Դօսիկեան որ վերջաւորութեան բեմ հրաւիրեց քաղաքապետուհին. ան նպաստաւոր արտայայտութիւններով խօսեցաւ հայ դպրոցի եւ հայկական մշակոյթի մասին:

Ապա գործադրուեցաւ գեղարուեստական յայտագիր մը. դպրոցին աշակերտները հանդէս եկան երգերով ու բանաստեղծութիւններով. ուշագրաւ էր յատկապէս Մ. Թասումեանի արտասանած Ս. Կապուտիկեանի «Խօսք իմ Որդուն»ը:

Քաղաքապետարանի կողմէ նուէրներ բաշխուեցան ամբողջ աշակերտութեան:

Վերջաւորութեան հանդէս եկան «Ախթամար» պարախումբը, ու Մարթէն Եորկանց, Էվլին Ալթունեան:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐԿԵՐ
ՌՈՒԲԷՆ ՍԵՒԱԿ
Հրատարակութիւն՝ Խ. Գարիկեան
Հիմնադրամ թիւ 2
Անթիլիաս, 1986

ԳՈՂՈՒԹԷ ԳՈՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին մէջ, Յունիս 1-ին, հանդէս եկած է «Մարալ» երգի ու պարի համոյթը, մեծ գանգավառութիւն մը ստեղծելով պատսպարեալներուն մօտ:

×

ՊՈՒԷՆՈՍ - ԱՅՐԷՍԻ «Արմենիա» թատերասրահին մէջ, Մայիս 30-ին, նշուած է Հայաստանի անկախութեան հռչակման 68-ամեակը: Դասախօսած է Լեւոն Արսլանեան՝ «Մարդկային իրաւունքները եւ իրենց անդրադարձը Հայ Դատին վրայ» նիւթին շուրջ:

Յունիս 1-ին, նոյն սրահին մէջ տեղի ունեցած է քաղաքական հաւաքոյթ մը, որու ընթացքին խօսք առնելով Խուան Գարլոս Թուլումճեան, Սեսիլիա Տաղլըեան, Լուսարար Կոստանեան եւ Յովհաննէս Երկանեան շեշտած են «անհրաժեշտութիւնը հաւատարիմ մնալու Մայիս 28-ի պատմական հանգանակին եւ շարունակելու պայքարը ի խնդիր միասնականութեան եւ վերջնական խաղաղի նուաճումին»: Գեղարուեստական բաժնին մասնակցած է «Նայիրի» պարախումբը:

Ապա, «Թիւթիւնճեան» սրահին մէջ տեղի ունեցած է ճաշ մը, որուն ներկայ եղած են 600 հոգի: Խօսք առած են յանուն Հ.Օ.Մ.ի՝ Կեդր. Վարչութեան ատենապետուհի Տիկին Շաքէ Մինասեան եւ յանուն Հ.Յ.Դ. Կեդր. Կոմիտէի Ալեաիք Իզմիրլեան:

×

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Թէքէեան Կեդրոնին մէջ, Մայիս 27-ին տեղի ունեցած է Վահան Տէրեանի նուիրուած երեկոյթ մը: Դասախօսած է Տիկին Փիրուզա Գայայեան տալով Տէրեանի կեանքին, զգայնութիւններուն, երազկոտ երեւակայութեան ու բանաստեղծական թռիչքին ամբողջական պատկերը:

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Այսպէս՝ պառկած տեղէս, ես տեսնելու պէս կ՚ըլլամ պատին ետեւ մնացած աշխարհ մը, մեկնիլ պատրաստուող, կամ մեկնելէ առաջ հիւանդապահի մը հետ երկու խօսք փոխանակող, կամ վերջապէս սիկառ մը ծխելէ ետք, զայն գետնին վրայ ճզմող այցելուներով...: Ես չեմ սխալիր: Լոյս մը կը խաղայ առաստաղին վրայ ու ես կ՚ըսեմ. «Հիմա պէտք է որ մարդ մը անցնի դրան բացուածքէն»: Ճիշդ այդ պահուն մարդը կ՚անցնի: Ուրիշ լոյս մը կը խաղայ ու ես կ՚ըսեմ. «Հիւանդապահ մը պիտի անցնի դրան բացուածքէն»: Կամ մաքրութեան պաշտօնեայ մը, քշելով աշխատանքի կառամածներով բեռնաւոր իր սայլը: Ճիշդ է որ դրան բացուածքը երբեմն չափազանց նեղ չերտ մը տեսանելի կը դարձնէ դուրսի նրբանցքէն, եւ անցնող մարմիններն ալ կայծակի արագութեամբ մէկ կը տեսնուին, մէկ կ՚անհետանան: Սակայն այդքանը կը բաւէ ինծի: Զանոնք կը տեսնեմ այնքան յստակ, որքան պիտի տեսնէի եթէ դիմացս քանի մը վայրկեան դանդղէին: Հոս է, հիւանդանոցին մէջ է որ սորվեցայ այս տաքինութիւնը. չուտ տեսնել:

Դուրսը մենք յաճախ չենք աճապարեր տեսնելու: Չենք աճապարեր որովհետեւ նախ առատ ժամանակ ունինք: Յետոյ չենք աճապարեր, որովհետեւ ոչ մէկը մեզի սորվեցուցած է թէ մենք մեր տեսողութիւնը կրնանք լարել շարժուն առարկաներու արագութեան համաձայն, ինչպէս լուսանկարի գործիք մը: Ահ, հարկաւ չենք կրնար մրցիլ լուսանկարի հոյակապ գործիքին հետ, որ մէկ հազարերորդ վայրկեանի մէջ կրնայ տեսնել այնքան մանրամասնութիւն, որքան մենք պիտի չկարենայինք տեսնել հազար անգամ աւելի երկար ժամանակամիջոցի ընթացքին: Բայց եթէ լաւ մարզենք մեր աչքերը եւ եթէ սորվինք գործակցութիւն մը ստեղծել մեր աչքերուն եւ մեր յիշողութեան միջեւ, այն ատեն կրնանք առաւելագոյնը ձերբակալել մեզմէ արագօրէն խոյս տալ ուզող ինչ - ինչ պատկերներէ...:

Լոյսերը տակաւ կը տկարանան: Ցոլքերը անգամ մը եւս կ՚անհետանան առաստաղիս վրայ: Հիւանդանոցը կը պատրաստուի քնանալու: Վաղը անպայման պիտի խօսիմ Սաթենիկին հետ:

Աչքերս կը փակեմ ու յանկարծ կը բանամ դարձեալ: Որովհետեւ ճիշդ այն վայրկեանին, երբ կը փակէի զանոնք, Տիկին Ալիս երկար ու տարօրինակ հառաչանք մը արձակեց: Նախ կարծեցի որ Արամիկն էր այդ հառաչանքը արձակողը: Բայց ոչ: Արամիկ խոր քունի մէջ է, խոր եւ հանդարտ: Կը տեսնեմ աչքիս ծայրովը, առանց գլուխս անոնց կողմը դարձնելու: Տիկին Ալիս, որ կէս ժամէ ի վեր իր գիրքը կը կարդար աղօտ լոյսին տակ, հառաչանք մը արձակեց եւ գիրքը մէկդի դրաւ: Յօրանջեց:

Հիմա ինծի այնպէս կը թուի թէ ինծի կը նայի, կամ դէպի իմ կողմս: Հետս քանի մը խօ՞սք փոխանակել պիտի ուզէր արդեօք: Օ՜, ես որքան մեծ հաճոյք պիտի զգայի քանի մը վայրկեան հետը խօսակցելէ: Բայց վստահ չեմ: Թերեւս ալ գիս քնացած կը կարծէ, թէեւ աչքերս բացած եմ եւ կը նայիմ առաստաղին: Մէկ բան յայտնի է միայն. լաւ անգամ չունի, թէ ինչպէս աչքիս ծայրովը զինքը կը տեսնեմ, առաստաղին նայելով հանդերձ: Յայտնի ընե՞մ թէ արթուն եմ, թէ որքան հաճոյք պիտի առնեմ հետը խօսակցելէ:

Յանկարծ Տիկին Ալիս կը կանգնի ու կը հակի դալկին վրայ: Ուշադրութեամբ կը քննէ տղուն դէմքը, կը նայի վերմակին, անկողնին: Յետոյ բաներ մը կը փնտռէ օդին մէջ եւ չի գտներ: Եւ երբ վստահ կ՚ըլլայ թէ ոչ մէկ մժեղ կը պըտըտի անկողնին վերեւ, դանդաղ քայլերով կը մօտենայ ճամբորդական փոքրիկ պայուսակին, որ կեցած է քիչ անդին, աթոռի մը վրայ: Կը բանայ զայն ու մէջէն բաներ մը կը հանէ:

Նախ չեմ հասկնար թէ ի՞նչեր են հանածները: Ինծի այնպէս կը թուի թէ անձեռոց մը եւ ծածկոց մըն են անոնք: Բայց չեն: Աւելի նուրբ են քան անձեռոց մը, քան ծածկոց մը: Տիկին Ալիս զանոնք կ՚առնէ ու կը մօտենայ անկողնին վրայ, միւսը կը բռնէ ձեռքին մէջ:

Յանկարծ խուճապ մը կը զգամ հոգիիս խորը, սիրտս ուժգին կը բաբախէ. Տիկին Ալիսին ձեռքինը՝ գիշերանոց մըն է: Աստուած իմ, սխալ չե՞մ տեսներ արդեօք: Ի՞նչ է նպատակը: Պիտի հանուի ու գիշերանո՞ց պիտի հագուի: Հո՞ս, ա՞յս սենեակին մէջ: Զիս քնացա՞ծ կը կարծէ::

Այո, կասկած չկայ, ճիշդ կը տեսնեմ, հակառակ որ կը շարունակեմ նայուածքս իբրեւ թէ սեւեռուած պահել առաստաղին վրայ: Տիկին Ալիս արդէն կը սկսի քակել իր մետաքս պլուզին կոճակները: Ի՞նչ պէտք է ընեմ: Աչքերս փակե՞մ բոլորովին, գլուխս անդի՞ն դարձնեմ: Կը զգամ որ այդպէս պէտք է ընեմ, բայց չեմ ըներ: Եւ արդէն ինչո՞ւ: Տիկին Ալիս, գիշերանոցը դուրս հանելէ ետք դէպի իմ կողմ ակնարկ մը անգամ չնետեց: Բնաւ անհանգիստ ըլլալ չթուեցաւ ներկայութենէս...:

(Շար. 55)

Fonds A.R.A.M

Տիկին Աւետիս Յակոբեան (ծնեալ՝ Պործաքեան),
Սոֆի,
Այրի Տիկին Յակոբ Յակոբեան,
Տէր եւ Տիկին Սթեֆան Յակոբեան,
Տէր եւ Տիկին Պործաքեան եւ զաւակները,
Օր. Փաթրիսիա Յակոբեան,
Այրի Տիկին Յովհ. Տէր - Յովհաննէսեան,
Այրի Տիկին Սարողլանեան,
Այրի Տիկին Թոքաթլեան,
Պայրամեան ընտանիքները,
եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, զաւկին, եղբօր, տագրոջ, հօրեղբօր, զարմիկին եւ ազգականին՝

ԱՒԵՏԻՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

արկածալի մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 14-ին, 51 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յունիս 20-ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Վիթրիի գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանը:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Պ. Ասատուր Աճէմեան կը հաղորդէ որ Կիրակի, Յունիս 22-ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է իր սիրեցեալ քրոջ՝

ՍԻՐԱՐՓԻ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Իր քրոջ յիշատակին Պ. Ա. Աճէմեան հազար Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շավիլի Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է՝ Յարութիւն Փափազեանի մահուան առթիւ. - Քիւլջէեան եւ Դարբինեան ընտանիքներ 600 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Յակոբեան (Թուլոն) 200 Ֆ., Տէր և Տիկին Ժ. Տէրտէրեան եւ Տիկին Ս. Փանոսեան 100-ական Ֆ.:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շավիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ միօրեայ դպրոցի տարեկան հանդէսը Կիրակի, Յունիս 29, ժամը 14·30ին Շավիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:
47, rue de Stalingrad, 92370 CHAVILLE
Մուտքը ազատ է:

ԳՈՒՇԱԿՈՑ

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցիին մէջ, Յունիս 29, Կիրակի, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՔԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՅ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

Այս առթիւ կը հրաւիրուին Վալանսի եւ շրջակայքի հաւատացեալները:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Չորեքշաբթի, Յունիս 25, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30-ին տեղւոյն եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

-- derniers jours --

Tombola exceptionnelle

au profit de la

Congrégation Mekhitariste de Venise

Les peintres arméniens de la région parisienne :

ALECIAN
ASSADOUR
BARKEV
ARDAVAZT BERBERIAN
PAPKENE BODOSSIAN
CARZOU
DIKRAN (KHOUBESSERIAN)
JANSEM
JERANIAN
KAZANDJIAN
MARTIK
ARAXI MELOYAN
FRANÇOISE MULHER (AHARONIAN)
ZAREH MUTAFIAN
NORIKIAN
PAPAZ
RAFFI
SAMUELIAN
SHART
SIR L. (ARADIAN)
Don de la Galerie BASMADJIAN :
BOGHOSSIAN
H. HAGOPIAN
M. MANSOURIAN

ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur supérieure à FR 250. 000.

Le TIRAGE aura lieu le VENDREDI 27 JUIN à 21h
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e
en présence des peintres donateurs
COCKTAIL ENTRÉE LIBRE

Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).
Galerie MATIGNON 18, ave. Matignon - 75008 Paris - Tél. : 42.66.60.32
ORIENT-CONTEMPORAIN. 24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris - Tél:42.96.54.29
Galerie BASMADJIAN 90, boulevard Raspail - 75006 Paris - Tél. : 42.22.00.97
CREDIT SUISSE 92, Champs-Elysées, 75008 Paris - Tél. : 45.62.29.56
Collège SAMUEL-MOORAT 26, rue Troyon - Sèvres - Tél. : 45.34.68.28
CCO 10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43.68.26.32

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 29, ԺԱՄԸ 15– էն ՍԿՍԵԱԼ
ԴՊՐՈՑԻՆ ՇՐՋԱՓԱԿԻՆ ՄԷՋ
1, BOULEVARD DU NORD, 93340 LE RAINCY

Պար – երգ – մրցանակաբաշխութիւն – անակնկալներ – հայկական պիւֆէ, խաղեր:

Մուտքը ազատ է:

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի, ամբողջ օրը Ժէմանի դաշտը, մասնակցութեամբ «ԱՆԻ» նուագախումբին, հայկական հաճելի մթնոլորտ: Տեղւոյն վրայ հետատեսիլ, Մունտիալին հետեւիլ փափաքողներուն համար:

×

ՏԷՍԻՆ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի դպրոցին ամավերջի հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 28, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ:

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ - ԺԵՌՈՄ

Սէն - Ժեռոմի Ս. Սահակ - Ս. Մեսրոպ Եկեղեցւոյ Թաղականութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող հայկական երկօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 28, երեկոյեան ժամը 21-ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Ղեկավարութեամբ ուսուցիչներ՝ Տիկին Կարապետեանի եւ Խաչիկ Եըլմազեանի տեղի կ'ունենան արտասանութիւն, երգ եւ զաւեշտ աշակերտներուն կողմէ:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողները եւ թաղեցիները, վայելելու համար հայկական մթնոլորտ մը, ունկնդրելու եւ քաջալերելու մեր փոքրիկները:

Սէն - Ժեռոմի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ կը հրամցուին կարկանդակ եւ ծովացուցիչներ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անիէռ - Պուա - Քոլոմպի եւ Արժանթէօյի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի օր, ժամը 11·30-էն սկսեալ Ռալլի պարքի մէջ:

Cormeilles - en - Parissis

Հայկական ճոխ ուտելիքներով եւ աւանդական շամփուրով խորոված:

ՍՈՒՐԷՆ նուագախումբը, պարի մըրցումներ եւ բացօթեայ խաղեր խանդավառութիւն կը ստեղծեն: Անձրեւի պարագային փակ հիւրասրահ մը կայ տրամադրելի:

ITINERAIRE : Au pont d'Argenteuil, prendre l'Ave. Gabriel Péri jusqu'au bout, puis le Bld. Léon Félix sur la gauche et tourner à droite au premier feu de signalisation. Continuer sur la droite jusqu'à la forêt de Cormeilles (Rallye - Parc).

Աւելի դիւրութեան համար հետեւիլ «Կապոյտ Խաչ» գրուած նշաններուն, որոնք ձեզ պիտի առաջնորդեն վերոյիշեալ վայրը:

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS DE FRANCE
Section de GRENOBLE

o—o—o—O—o—o—o

Grande Fête Champêtre

Dimanche 29 Juin
au Centre aéré «BEL AIR» à EYBENS

o—o—o—O—o—o—o

avec la participation exceptionnelle du chanteur Georges TUTUNDJIAN accompagné par l'Orchestre «NAIRI» de la Maison de la Culture de Valence

o—o—o—O—o—o—o

Buffet (préparé par les Dames de la CBAF)
Buvette
et de nombreux jeux pour les enfants

o—o—o—O—o—o—o

VENEZ NOMBREUX
ET AMENEZ VOS AMIS

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է. -

Յակոբ Գէորգեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եղած են հետեւեալ նուէրները. - Տէր եւ Տիկին Մարթէն Ամանաթեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Արբահամեան, Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբի անդամները, 100-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Էօրէնճեան, Հալէպլեան ընտանիք, Կարապետեան Մարգէլ, Գրիգորեան Գրիգոր, Պետիկեան ընտանիք 50-ական Ֆ.:

Կարօ Փօլատեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի. - Տէր եւ Տիկին Հրաչեան 1000 Ֆ., Պ. Ֆիլիփ եւ Նուպար Փափազեան 250 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Յ. Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Արշամ Պապայեան 200-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Պանտիկեան եւ Պ. Վարդան Պանտիկեան 500 փրանք, Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Փիրանեան 150 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Օննիկ Տավուտեան, Տիկին Սիրվարդ Աթէշեան, Վասպուրական Միութիւն, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Կրասեան 100-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Համբարձում Ենոքեան 50 Ֆ.:

Յակոբիկ Համշէհիրեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի. - Սեմերճեան ընտանիք 500 Ֆ., Պ. Յարութիւն Սեմերճեան 200 Ֆ., Այրի Տիկին Յակոբեան, Այրի Տիկին Զուգուրեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Քէքէվեան, Տէր եւ Տիկին Ստեփան եւ Գառնիկ Նորիկեան 100-ական Ֆ.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ պայծառութեան համար հետեւեալները Ազգային Միութեան կը նուիրեն. - Տիկին Ժիզել Սարաֆեան 1600 Ֆ. Դպրոցին, Տիկին Ժիզել Սարաֆեան 1000 Ֆ. Եկեղեցւոյ, Պ. Իվ Ազէլեան, Տէր եւ Տիկին Ճէպրայէլ Պահատուրեան, Պ. Յարութիւն Զատիկեան 1000-ական Ֆ., Պ. Էտմոն Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Արման Պահատուրեան, Էտուար Յարութիւնեան, Տիկին Ա. Մարկոեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Աճէմեան, Քրիսթին Պէյլէրեան, Տիկին Տօլմաճեան, Պ. Մեսրոպեան 500-ական փրանք: Սինանեան ընտանիք 400 Ֆ., Բթրաքեան, Տէրվիշեան ընտանիքները 300-ական Ֆ., Տիկին Ակոեան, Խաչատուրեան (Վիլֆրանշ), Պ. Վահէ, Մամաս Գիթապճեան, Տիկին Մալվին Ալեքսանեան 200 -ական Ֆ., Տիկին Նուրիճանեան 150 Ֆ., Տիկին Շահինեան, Տիկին Մարի Գարադիւլահեան, Պ. Գարեգին Գելերճեան, Տիկին Օհաննէսեան, եւ Տարագճեան 100-ական Ֆ., Պ. Ժան - Գրյոտ Աճէմեան 1000 Ֆ. Դպրոցին,

Հայկազ Ապետիի մահուան առթիւ (Թեհրան), Պ. Սերոժ Գարամեան 200 Ֆ. Եկեղեցւոյ:

Fonds A.R.A.M

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
25
MERCREDI
25 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 16.254
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.254

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ Ֆրանսայի դեսպանը դատական հետապնդումի դիմած է եւ բողոք ներկայացուցած Ֆրանսայի : Պատճա՞ռը : Թիէրի Ռոլան, երբ կը նկարագրէր Անգլիա - Արժանթին ֆութպոլի հանդիպումը, արհամարհանքով ըսած է թէ ալ մարդ չէ՞ր մնացած որ Թունուզցի իրաւարար մը նշանակուած նման մակարդակի մրցումի մը համար : «Ցեղապաշտ» նկատուած այս (առնուազն անտեղի) որակումը չի մարսուիր, արդարօրէն, հակառակ Ռոլանի ներկայացուցած ջքմեղանքին, որ ի դէպ բաւական ձախաւեր էր :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ, պաղեստինեան դաղթակայաններու շուրջ կռիւները կը շարունակուին : Ամալի քաղաքազօրքը միշտ կը ջանայ մաքրել Պաղեստինցիները : Միւս կողմէ, բանուոր մը վիրաւորուած է կրթութեան նախարարութեան շէնքին մէջ գրուած ռումբի մը պայթումէն :

ՓԱՍՈՔԻ (համահելլենական ընկերվարական շարժում) գրասենեակին շէնքին երկու յարկերը հրոյ - ճարակ եղած են աջի օր : Այս ոճրափորձը գործած են անիշխանականները, որպէս փոխ - վրէժ ատելականական հետապնդումներու ծայրայեղ - ձախ շրջանակներու մէջ :

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՅՈՒՆԻՍ 18 - 19)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀ
ՀՐԱՆՏ ՈՍԿԱՆԵԱՆ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ
ՊՐԵԶԻՏԻՈՄԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՏԵՂԱԿԱԼ
ԸՆՏՐՈՒԱԾ

Կրեմլինի պալատին մէջ, Յունիս 18-ին, Խորհ. Միութեան գերագոյն խորհուրդի նստաշրջանի բացման օրը, կարգ մը պաշտօնազրկումներու եւ նոր պաշտօնի կոչումներու շարքին, Հայաստանի նախագահը՝ Հրանտ Ոսկանեան, ընտրուած է Խորհ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի պրեզիտիումի նախագահի տեղակալ :

×

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՒՄԲԸ ՅԱՂԹԱԿԱՆ
ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Վրաստանի կռփամարտիկներու ազգային խումբը Հնդկաստան գացած է եւ բարեկամական հանդիպումներ ունեցած տեղւոյն ազգային խումբին հետ : Մանրութեան զանազան դասակարգերէ հանդէս եկած են 9 կռփամարտիկներ : Վրացական խումբի հաշւոյն յաղթանակներ ապահոված են Ժաք Աբրահամեան (51 քիլօ), Խորհրդային Միութեան 1985-ի ախոյեան Ալբեր Ղազանչեան (57 քիլօ), Գիա Սադաղաշվիլի, Եուրի Սավոչկին (63,5 քիլօ), Կրոսի Մարգիանի (67 քիլօ) եւ Մամուկա Շալամբերիձէ (91 քիլօ) : Վրաստանի խումբէն հանդէս եկող ուրիշ Հայ մը՝ Տիգրան Ուզլեան (51 քիլօ) պարտուած է, իսկ Խվիչա Խզրեան (54 քիլօ) հիւանդանալով չէ կրցած մասնակցիլ մրցումի : Վրաստանի խումբը 6 - 3 արդիւնքով յաղթական հանդիսացած է :

1983-Ի
ՀԱԿԱՀԱՅ ՈՃՐԱՓՈՐՁԵՐԸ
ԵՒ

ԱՀՄԷՏ ԿԻՒՆԿԷՕՐՄԷԶԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ

×

Մեր նախորդ թիւով արձագանգած էինք ՀԱՇ-ի գեկոյցին Ահմէտ Կիւնկէօրմէզի ձերբակալութեան կապակցութեամբ :

«Լը Մոնտ» կարգ մը մանրամասնութիւններ կուտար Երկուշաբթի իրիկուն (Յունիս 24) այս մասին : 31 տարեկան Թուրքը Ֆրանսայի յանձնուեր է Հոլանտայի կողմէ եւ մեղադրանքի տակ առնուեր հարցաքննիչ դատաւոր՝ Ժան - Լուի Պրիւկիէռի կողմէ իր մասնակցութեան համար երկու ոճրափորձերու, գործըւած 1983-ին : Մեղադրանքն է . - Կամաւոր քանդում եւ փճացում ուրիշին պատկանող ինչքերու եւ առարկաներու, պայթուցիկ նիւթերու միջոցաւ» :

Քննութեան համաձայն, Կիւնկէօրմէզ մասնակցեր է երկու ոճրափորձերու գործուած 1983 Յուլիսին, Փարիզի եւ Ալֆորվիլի Մշակոյթի տուներուն դէմ :

Յիշենք թէ, 1983 Յուլիս 27-ին էր, Չորեքշաբթի վաղ առաւօտեան (4.15) որ զօրաւոր պայթում մը կը ցնցէր Ալֆորվիլի Մառրիտ փողոցը, ուր, թիւ 9, կը գտնուի Հայ Մշակոյթի Տունը : Ռումբը բաւական վնասներ պատճառած էր : Նոյն իրիկունն ալ փոքր տարողութեամբ ռումբ մը նետուած էր Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան բակը թեթեւ վնասներ պատճառելով : Երկու արարքներուն ալ ոչ ոք տէր եղած էր :

ՎԱԶԳԷՆ ՏԷՏԷԵԱՆԻ ՊԱՐԱԳԱՆ

×

Նոյն թուականը կրող «Մոնտ»ը լոյս ընծայած է գրագէտ Ժան - Պաթիստ Կոսէի մէկ վրդոված գրութիւնը Վազգէն Տէտէեանի արտաքսման առթիւ :

Գրութեան հեղինակը կ'անդրադառնայ 68-ի մայիսեան մթնոլորտին եւ այդ շրջանի արտաքսումներու (Քոհն - Պէնտիթ, Եւայլն) յանգելու համար Վազգէն Տէտէեանի որ տասը տարի է քաղաքական ոչ մէկ գործունէութիւն ունի, ամուսնացած է Ֆրանսուհիի մը հետ եւ հայր է աղջնակի մը :

Կը հաստատէ որ Վազգէն Տէտէեան երբեք ահաբեկիչ մը չէ եղած, իր երբեմնի պաղեստինցի բոլոր բարեկամներն ալ սպաննուած են : Գալով, կ'ըսէ Կոսէ, հայ ահաբեկիչներուն, զինքը թշնամի մը կը նկատեն, որովհետեւ, միշտ «մերժած է մահուան անոնց խաղին մասնակցիլ» :

× Երեքշաբթի առտու ալ Լիպերասիոն լայն տեղ կուտար այս հարցին, որ նոյն օրը կրկին կը քննուէր եւ կը վճռուէր Վ. Տէտէեանի ճակատագիրը : Բանտարկութի՞ւն մինչեւ որ զինքը ընդունող երկիր մը գտնէ (ինչ որ կը մերժէ) թէ ոչ երկարաձգում կեցութեան թուղթին :

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՇԷՍՈՆ.—

«ԽԵԼՔԸ ԳԼՈՒԽԸ ԱՄԷՆ ՄԱՐԴ
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ՈՐ ԹՈՒՐՔԸ
ԵՒՐՈՊԱՑԻ Է

Արտաքին մեր նախկին նախարարը Անգարա գացեր է, իբրեւ պատասխանատու Եւրոպայի Հասարակապետութեան միջերկրականեան հարցերու եւ այս առթիւ անոյշ - անոյշ խօսքեր ըսեր է Էօզալի : Ամէն օր կը հաստատուի որ - Ֆրանսացիներու եւ Թուրքերու - մեղրալուսինը կը շարունակուի : (Յունիս 21 եւ 22-ի թուրք թերթերէն) . -

×

Եւրոպայի Հասարակապետութեան Միջերկրականեան երկիրներու պատասխանատուն՝ Գլոտ Շէսոն, Թուրքիա հանդիպումներ ունեցած է վարչապետ Էօզալի, Արտաքին նախարար Հալէֆօղլուի հետ : Տեսակցութիւնները անցած են համակրական մթնոլորտի մը մէջ. նոյնիսկ Շէսոն ըսած է Հալէֆօղլուի. - «Դուք մեզմէ էք, անոր համար հետաքրքրուած ենք ձեզմով» : Իսկ իր կողմէ սարքուած մամլոյ ասուլիսին ընթացքին ալ շեշտելով, թէ «Խելքը գլուխը ամէն մարդ կ'ընդունի թէ Թուրքը եւրոպացի է» ըսած է, թէ «Հասարակաց Շուկայ»էն ներս տեղ գրաւել Թուրքիոյ արդար իրաւունքն է : Ան ջատագոված է նաեւ ժողովրդավարութեան ճամբուն վրայ վերջին ամիսներու ընթացքին Թուրքիոյ կտրած մեծ ճամբան :

Պատասխանելով այն հարցումին, թէ ինք վարչապետ Էօզալի թելադրա՞ծ է արդեօք յապաղեցնել Թուրքիոյ Հասարակաց Շուկային լիազօր անդամակցութեան դիմումը, Շէսոն ըսած է . - «Մենք կը փափաքինք որ Թուրքիա դիմում կատարէ, սակայն ժամանակը ճշդելու հարցը կը պատկանի Թուրք ժողովուրդին : Ես ինչպէս Թաչըրի կամ Քոհլի չեմ կրնար նման բան մը առաջարկել, չեմ կրնար առաջարկել նաեւ Թուրքիոյ վարչապետին : Թուրքիա շատ մեծ երկիր մըն է . անկախ, արժանապատուութեան տէր, նոյնիսկ գերազգած երկիր մը ... ինչպէս Ֆրանսան : Ու կը հաւատամ որ նման ժողովուրդ մը իր որոշումները ինք պէտք է տայ» :

×

ԵՓՐԱՏԻ ՋՈՒՐԵՐԸ

«Թէրճիւման»ն է (Յունիս 23), որ կ'արձագանգէ թուրք - սուրիական այս «ջուրի պատմութեան», զոր կուտանք նոյնութեամբ . -

×

Անգլիական «Ֆորէյն Ռիփորթ» թերթը կը գրէ, թէ Եփրատ գետին վրայ Թուրքիոյ կողմէ կառուցուած նոր ամբարտակները պիտի դժուարացնեն Սուրիոյ տնտեսական հարցերը : Թերթը կը շարունակէ .- «Սուրիա կը գանգատի, թէ Թուրքիա շատ ջուր կ'առնէ Եփրատէն, լեցնելով իր ընդունարանները : Իսկ Թուրքիա այս բողոքներուն պատասխանած է, թէ Սուրիոյ աւելի մեծ քանակութեամբ ջուր կուտայ, եթէ ան հրաժարի ԱՍԱԼԱ-ի օժանդակելէ, ու դադրեցնէ այդ մարտիկներուն Պէքայի հովիտին մէջ մարզուիլը» :

×

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ՆԱԽԱՐԱՐԸ
ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ
ԵՒ ԹՈՒՐՔԵՐԸ ...

Անգլիացի նախարարը Աթէնք կ'երթայ ու կը փառաբանէ Յոյները, զորս Եւրոպայի ճարտարապետը կը նկատէ : Եղա՞ւ : Չեղաւ : Ի՞նչպէս կ'անգիտանայ որ քաղաքակրթութիւնը Թուրքը տուած է աշխարհին ... («Թէրճիւման», Յունիս 23) :

×

Անգլիոյ Լորտերու ժողովին (Ծերակոյտ), նախագահ եւ Արդարութեան նախարար՝ Լորտ Հայլշըմ Աթէնքի անգլիական վարժարանին 100-ամեակի հանդիսութիւններուն հրաւիրուած է յոյն կառավարութեան կողմէ : Անոր հոն ըրած ճառախօսութիւնը զայրացուցած է Թուրք շրջանակները : Լորտը Եւրոպայի մշակոյթին ու արժէքներուն «ճարտարապետ»ը որակած է Յոյները, ու աւելցուցած . - «Այսօր եթէ Լոնտոնի մէջ էգանի փոխարէն Ս. Պօղոս մայր տաճարին կոչնակը կը լսուի, ատիկա կը պարտինք Բիւզանդիոնի զինուորներուն ռազմունակութեան ու քաջութեան. անոնք պաշտպանեցին Եւրոպայի դռները Թուրքերու եւ այլ մահմետականներու առջեւ» :

«Թայմզ» թերթը կը գրէ, թէ անգլիացի նախարարին ելոյթէն ետք Յունաստանի Մշակոյթի նախարարը Մ. Մէրքուրի խանդավառութեամբ շնորհաւորած է զինքը :

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 49-ՐԴ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ
ԴԱՐՁԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔ

«ԱՐԱՐԱՏ»Ի
ԽԱՂԵՐՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑԸ

ՅՈՒԼԻՍ
9 Ժալգիրիս - Արարատ
13 Զէնիթ - Արարատ
20 Արարատ - Մետալիստ
24 Արարատ - Շախտեօր
30 Արարատ - Նեֆթչի
ՕԳՈՍՏՈՍ
25 Արարատ - Դինամօ Թ.
30 Տորպեդօ Ք. - Արարատ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
7 Արարատ - Չերնոմորեց
11 Արարատ - Դինամօ Մինսկ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
6 Տորպեդօ Մ. - Արարատ
19 Կայրաթ - Արարատ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
1 Արարատ - Դինամօ Կ.
10 Արարատ - Դնեպր
14 Սպարտակ - Արարատ
22 Դինամօ Մ. - Արարատ

×

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՖՈՒՏՊՈԼԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ԲԱԺԱԿԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔ

Խորհ. Միութեան ախոյենութեան 50-ամեայ յոբելեանին առթիւ տեղի կ'ունենայ բաժակի մրցաշարք մը, որ կը սկսի Սեպտեմբեր 21-ին : Կը մասնակցին բարձրագոյն լիկայի 16 խումբերը, որոնք նախնական շրջանին կը բաժնուին չորս ենթախումբերու՝ ըստ հետեւեալի . -

Ա. ենթախումբ՝ «Արարատ, «Դինամօ» Թ., «Նեֆթչի» եւ «Տորպեդօ» Ք. :

Բ. ենթախումբ՝ «Դինամօ» Մ., «Կայրաթ», «Սպարտակ» եւ «Տորպեդօ» Մ. :

Գ. ենթախումբ՝ «Դինամօ» Կ., «Դնեպր», «Չերնոմորեց» եւ «Շախտեօր» :

Դ. ենթախումբ՝ «Դինամօ» Մինսկ, «Ժալգիրիս», «Զէնիթ» եւ «Մետալիստ» :

Խաղերը տեղի կ'ունենան մէկ շրջանով եւ իւրաքանչիւր ենթախումբի յաղթականը կը մասնակցի կէս - աւարտականի՝ Հոկտեմբեր 26-ին եւ 27-ին : Աւարտականի թուականը կ'որոշուի յետագային եւ հանդիպումը տեղի կ'ունենայ չէզոք դաշտի մը վրայ :

Ա. ենթախումբի խաղերու ժամանակացոյցը հետեւեալն է . -

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
21 Նեֆթչի - Արարատ
Տորպեդօ Ք. - Դինամօ Թ.
28 Արարատ - Տորպեդօ Ք.
Դինամօ Թ. - Նեֆթչի
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
12 Դինամօ Թ. - Արարատ
Նեֆթչի - Տորպեդօ Ք.

Fonds A.R.A.M

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐՈՒՀԻՆ՝ ՏԱՐԻԱ ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆ

ԽՄԲ. - Մեր սիրելի Տարիան մեկնեցաւ ինչպէս ապրած էր՝ անձայն: Ոչ ոք ազդեկոչեց զինքը, մահը գուժող այն սրտցաւ տողերէն հտք, զորս գրեցինք: Ուրախ ենք, այսօր, թարգմանաբար տալով յօդուածի մը գլխաւոր մասերը, զոր Անահիտ Մէրամէթճեան նուիրած է իրեն Եգիպտոսի ֆրանսագիր կարեւոր օրաթերթին՝ «Լը Փրոկրէ Էժիփսիէն»ի մէջ (Ապրիլ 6):

×

Աղեքսանդրիա, իր հարազատ գաւառով, մեծ արուեստագէտ մը կորսնցուց:

Քանդակներ, փորագրութիւններ, ջրաներկեր, գծագրութիւններ, մետալներ իրենց հզօրութեամբ, արտայայտութեան բանաստեղծականութեամբ տակաւին երկար ատեն պիտի վկայեն իրենց հեղինակին արուեստագէտի խառնուածքին մասին:

Քննադատ մը հետեւեալ տողերով կը սահմանէ անոր արուեստը: «Տարիա գիտցած է անկենդան նիւթին շունչ տալ, սարսռացնել միսին մարդկային իրականութիւնը եւ մորթին զգացումը տալ»:

Մարդկային հաղուադէպ ջերմութեամբ մը հետաքրքրական անձ մըն էր ան. նոր գաղափարներ, յառաջապահ մտքեր: Մարդիկ եւ իրերը կը դիտէր նոյն նոր ակնարկով: Միշտ պատրաստակամ, վեհանձն, իր երջանկութիւնը կը կայանար ուրախութիւն պատճառելուն մէջ: Պատրաստ էր պաշտպանելու ամէն արդար գաղափար: Ան մաս կազմած է դիմադրական շարքերուն. ոչ մէկ մտաւորական շարժում անտարբեր կը թողուր խղճմտանքը որ կար իր մէջ:

Այս բնածին ձիրքը, բազմարդիւն զգայնութիւնը, կը թուի թէ ծնունդ կ'առնէին Եգիպտոսի արեւուն տակ անցած իր երիտասարդութենէն, որուն կարօտը ունէր միշտ:

Ծնած է դարուն սկիզբը, շրջանի մը, երբ ապրելու քաղցրութիւնը շատերու համար միայն բան մըն էր. իր թափառումները պատմած է ինքնակենսագրական անտիպ վէպի մը մէջ:

Ան կը սիրէր ծովափը, ուր ժամեր կ'անցընէր հմայուած կանաչ - կապոյտ ջուրին թափանձկութենէն, փշրուող ալիքներէն ու փրփուրներէն: Ձմեռը կը շրջագայէր շրջակայ նեղ փողոցներու մէջ, ուր կը սիրէր հանդիպիլ ու խօսիլ մարդոց, տղոց, կենդանիներու եւ արհեստաւորներու:

Տ. Կամսարական Աղեքսանդրիոյ մէջ արձանագործութեան դասերը սկսած է 1923-ին. 1925-ին հաստատուած է Փարիզ: Պատմած է թէ որքան դժուար եղած են առաջին քայլերը, նոր, օտար միջավայրի մը մէջ, սակայն յոյսը եւ խանդավառութիւնը թեւեր տուած են աշխատած է գիշեր - ցերեկ, մեծ եռանդով:

1927 - 1939 իր գործերը ցուցադրած է Թիւիլըրիի սրահը, Աշնան ցուցահանդէսին, Վենետիկի Պիէնալին եւ Փարիզի համաշխարհային ցուցահանդէսին: Սակայն 1934-ի իր անձնական ցուցահանդէսով է որ հանրութեան ու քննադատներու ուշադրութիւնը կը գրաւէ:

Երբեք չէ մոռցած ան իր ծննդավայրը. բազմիցս վերադարձած ու ցուցահանդէսներ ունեցած է հոն:

Շահած է մետալներ, ծանօթ քննադատներ արտայայտուած են իր գործին մասին: Արեւելքի թէ Արեւմուտքի մէջ անձնական բազմաթիւ հաւաքածոներու մաս կը կազմեն իր ստեղծագործութիւնները:

Իր գործերը ցուցադրուած են Փարիզի Արդիական Արուեստներու, Սէն - Տրնիի, Երեւանի, եւ Գահիրէի, եւ Աղեքսանդրիոյ Արդիական Արուեստներու թանգարաններուն մէջ:

Փարիզեան դրամանիշերու համար քանի չափ մետալներ պատրաստած է ան, ծանօթ արուեստագէտներու նկարներով: Նախագահ Սադաթի իր այցելութեան առթիւ՝ Ժիսքար տ'Էսթէն անոր նուիրած է արուեստագիտուհիին կողմէ պատրաստուած մետալ մը, Նեֆերթիթիի նկարով:

Հայ մտաւորականներու յուշարձանը որ կը գտնուի Պանեէօյի գերեզմանատունը, իսկ Նուպար Փաշայի արձանը Գահիրէի Նուպարեան հիմնարկին մէջ, իր գործերն են:

Ան մասնագէտ էր նաեւ փոքր արձանիկներու, որոնցմէ ապսպրեցին Շանէլի եւ Գարթիէի նման ծանօթ հաստատութիւններ:

18 տարեկանին գրած է հայերէն վէպ մը՝ «Արեան Ճակատագրականը» որ հրատարակուած է թերթօնի ձեւով, յետոյ «Ճամբորդութիւն շուքի մը հետ» եւ «Կրակէ օղակը» վերջապէս, նաեւ արուեստի բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ պարբերաթերթերու մէջ: Տարիա, որ սահուն կերպով ութ լեզու կը խօսէր, կը կրկնէր թէ իր միակ ձիրքը դրութիւնն էր:

Իր նախավերջին ցուցահանդէսը Նիւ - Եորքի մէջ փայլուն յաջողութիւն արձանագրեց (1984). հրաւիրագրին եւեր Ս. Շէտիտ գրած է.

«Տ. Կամսարական մեզի կը ներկայանայ կերպարանափոխումով հարուստ գործով մը: Դարերու եւ աւանդութիւններու ծանրութեամբ բեռնաւոր, անոնք յաճախ կը բխին տառապանքին ու հեգնանքին խորքէն: Արտառոց, մոգական, ուրուային դէմքեր, յետոյ խաղաղ նկարներ որոնք կը շնչեն ամբողջ հողը»:

Վերջին շրջաններուն ան բազմաթիւ թեւաւոր հրէշներ կը քանդակէր: Անոնք գիշերային ուրուականներ էին, որոնց ձեւ ու շարժում կուտար:

Հաւատարիմ բարեկամ ու «սրտոտ» Տարիային համար, որ սիրեց կեանքը, տօնը, գեղեցկութիւնը, կը մաղթենք որ իր վերջին ննջին վեհանձն Պեգասոս մը եղած ըլլայ զայն տանողը:

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

ԻՆՉՈՒ ԵՐԱԽԱՆ ՀԻՒԱՆԴ ԿԸ ԾՆԻ

Ձմեռուան միօրինակ գորշացած ապիտակութենէն ճանձրացած բնութիւնը ընդվզած է ու ով գիտէ քանիերորդ անգամ զարթօնքը կ'ապրի. երկնագոյն, մանիշակագոյն աչքեր ձիւնին մէջէն կ'աւետեն գարնան գալուստը. արեւը ջերմ է ու կը ջերմացնէ, ճառագայթները կը թափանցեն ամէն տեղ, ուժ կուտան, կը պայթեցնեն քնացած բողբոջները, նոր կեանք կը սկսի:

Նման օր մը ծնաւ անոնց սէրը. ծիլ տուաւ նայուածքներու ջերմութեամբ. անոնք երջանիկ էին ու երիտասարդ. ամուսնացան: Օրերը կ'անցնէին ուրախ խնջոյքներով, երաժշտութեամբ, ծուխի ու ըմպելիի ընկերակցութեամբ: Իրենց սիրոյ պտղաւորումը ալ աւելի ուժեղ էր երբ կը սպասէին երախայի: Սակայն ... զաւակը ծնաւ հիւանդ: Մեծ էր ծնողներու զարմանքը, վիշտը: Ինչո՞ւ. չէ՞ որ իրենք առողջ էին:

Տակաւին հին ժամանակներէ մարդոց ծանօթ դարձած է ալքոլաւոր ըմպելիներու բացասական ազդեցութիւնը մարմնին վրայ: Նոյնիսկ աստուածները չեն կրցած խուսափիլ անոր հետեւանքներէն. բստ յունական դիցաբանութեան՝ Զեւսի եւ Հերայի որդին Հեփեստոսը ծնած է մարմնապէս տկար, կաղ եւ տգեղ, որովհետեւ Զեւս չափազանց շատ կը սիրէր ըմպելին ու կեանքին մեծ մասը անցուցած էր խմած վիճակի մէջ:

Սպարտացիները մինչեւ երեսուն տարեկան երիտասարդներու կ'արգիլէին ալքոլ գործածել: Ալքոլը զօրաւոր թոյն է մարմնին, անոր ամէն մէկ բջիջին համար: Ներթափանցելով, կ'աւերէ ամէն ինչ. անոր մոլեքիւլները բջիջներէն կը խլեն թթուածինն ու ջուրը, որով կը դժուարանայ անոնց բնականոն գործունէութիւնը: Անցնելով արեան մէջ, ալքոլը կը տարածուի ամբողջ մարմնին մէջ: Մէկ մասը կը հասնի սերմնարանները, ուր կը հասուննան սեռային բջիջները: Այս վերջիններու թաղանթի կազմին մէջ գտնուող ճարպերը կը դիւրացնեն ալքոլի մուտքը. բջիջներու կորիզին մէջ տեղաւորուած են քրոմոզոմները, որոնց վրայ կան հազարաւոր ժառանգական յատկանիշերու նախադրեալներ: Անոնք կը պարունակեն ժառանգական տուեալներ որոնք կ'անցնին սերունդէ սերունդ. կ'ապահովեն բնականոն աճն ու զարգացումը: Եւ երբ թունաւոր նիւթը ներթափանցած է կը վնասէ քրոմոզոմներուն: Հետեւաբար կազմուած պտուղի զարգացումը կ'ընթանայ աղճատուած ուղիով, եւ առողջ երախայի փոխարէն կը ծնի հիւանդ:

Ինչպէս յայտնի է, յղութեան ամբողջ ընթացքին սաղմը մօր մարմնին հետ սերտ կապի եւ փոխ - յարաբերութեան մէջ կը գտնուի: Այդ ամիսներուն երախան արտաքին աշխարհին կապուած է մօր միջոցով ու անոր մօտ կատարուող իւրաքանչիւր երեւոյթ կ'արտացոլայ պտուղին մօտ, որոշ հետք ձգելով անոր զարգացման ընթացքին վրայ: Եթէ ապագայ մայրը կանոնաւոր կերպով ալքոլաւոր ըմպելիներ կը գործածէ, որոնք թունաւոր կը նկատուին հասուն մարդու համար, պտուղը զանոնք կ'ընդունի իր կամքէն անկախ, չկարենալով դիմադրել, եւ ստիպուած կը կրէ ալքոլի բացասական ազդեցութիւնը:

Ալքոլաւոր ըմպելիներու հանդէպ անպատասխանատու վերաբերմունքի հետեւանքով վերջերս խիստ աւելցած է ֆիզիքապէս եւ մտաւորապէս տկար նորածիններու թիւը: Այսօր մանկաբուժութեան բնագաւառը մուտք գործած է նոր ախտաճանաչում մը. «պտուղի ալքոլային համախտանիշ»: Այս սահմանումը կը նշանակէ որ ծնած պահուն արդէն երախան հիւանդ է:

Անգլիացի հետազօտողներու համաձայն հազար նորածիններէ երկուքը ալքոլային ախտանիշ կ'ունենան:

Շատեր կ'ըսեն, թէ այդ իրենց չի վերաբերիր: Բայց ենթադրենք, որ կին մը որոշ քանակութեամբ ըմպելի առած է: Առաւօտուն թերեւս իր վրայ թեթեւ գլխացաւ մը մնացած ըլլայ, որը կը մոռցուի առօրեայ գործերու յորձանուտին մէջ. սակայն երախան դեռ քանի մը օր գինով կը մնայ: Մօր օրկանիզմի պաշտպանողական համակարգը կրնայ խմելէ որոշ ժամանակ մը ետք ջնջել դէչ ազդեցութիւնը. սակայն փոքրիկին անօգնական օրկանիզմը դեռ չունի այդ կարողութիւնը: Եթէ նոյնիսկ ան կը ծնի մարմնապէս ու բարոյապէս բնականոն, սակայն կեանքի ընթացքին յառաջացող դիւրագրգռութիւնը, բորբոքումներու դիւրին ծաւալումը, չափէ աւելի դանդաղկոտութիւնը, յոգնածութիւնը կը մտահոգեն ծնողները. անոնք կ'ենթադրեն, որ երեւոյթը դաստիարակութեան, ընկերային պայմաններու հետեւանք է, մոռնալով, որ շատ յաճախ ատիթը մայրիկին բաժակ մը գինին է, կամ հայրիկին կիրակնօրեայ հարբեցողութիւն կրամը:

Իւրաքանչիւր կրամ ալքոլով մենք կը սահմանափակենք մեր ապագայ երախային որպէս անձ կազմաւորման ընթացքը, կ'իջեցնենք անոր մտաւոր, ստեղծագործական կարելիութիւններու մակարդակը: Կարճ խօսքով՝ «մենք չափուած - ձեւուածներս, երբեմն - երբեմն կը խմենք մեր զաւակներու տաղանդը...», - կ'ըսէ փրոֆ. Ա. Թապոյին: Ու չափազանցութիւն չէ այս, այլ՝ տարիներու ընթացքին կուտակուած փորձի, փաստերու վրայ հիմնուած գիտական եզրակացութիւն:

Տպաւորութիւնը ցնցող է կոյր եւ տկար տեսողութիւն ունեցող, խուլ ու համր, մտաւոր թերութիւն ունեցող տղոց դպրոցներուն մէջ պզտիկ մը որ վարժ շարժումով մատները կը պտըտցնէ էջին վրայ, իսկ հայեացքը յառած է հեռու՝ իր մտքին, երեւակայութեան խորերը:

Խուլ ու համրերու դպրոցին մէջ ուսուցիչները կը գործածեն յատուկ սարքեր (ուժեղացուցիչներ), որոնց միջոցով կը պահանջեն աշակերտէն, որ արտաբերէ իր արտասանած բառերը: Տղան մեծ ճիգ կ'ընէ ու կ'արտաբերէ ճիչ մը: Ճիչ մը, որ փորձ է կապանքներէ ազատելու, ու փափաք մը՝ բնութեան օրինաչափութիւններուն հակադրուելու:

Կան տակաւին տղաք որ մեկուսացած կը մնան դասարանին մէկ անկիւնը. «անյոյս» է իրենց պարագան. այսինքն՝ անընդունակ են ընկալելու, յիշելու ամենատարրական հասկացողութիւնները:

Այս տղոց մեծ մասը, ծնողքներու՝ ըմպելիներու նկատմամբ ցուցաբերած անզուսպ վերաբերումին զոհերն են: Անոնց մանկութիւնը չէր խաթարուեր եթէ չըլլար ծնողքներու տգիտութիւնը, կամ, թերեւս, մեծամիտ կեցուածքը, գիտական փաստերուն հանդէպ. «մեր պապերը խմեր են, բայց մենք առողջ ենք. այլեւս ո՞ւր է հարցը»: Իսկ հարցը կանգնած է մեր դիմաց ու կը խեղդէ մեզ...:

Է. ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ - Ա. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Հ. ՏԷՐ - ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Մեծ է կորուստը եւ սակայն իր յիշատակը անմոռանալի:

Անմոռանալին իր թողուցած, իր ձգած կտակ գրութիւններն են ... որոնցմէ քաղելով կուտանք իր հօրը նուիրուածը նախ, եւ ապա՝ Հայաստան այցելած ատեն հանդիպումներուն զգացումները:

Սա ալ աւելցնեմ որ իր հօրը պաշտելու առիճան կը սիրէր: Ան կը կոչուէր Բարսեղ Տէր - Բարսեղեան, ծնած էր 1886-ին Կեսարիոյ մերձակայ Մունճուսուն - Փէնտուսա - հայախօս գիւղը: Որդին է, Թալասի ուսուցիչ - քահանայ նահատակ Տէր - Հմայեակի: Շրջանաւարտ Թալասի Ամերիկեան Գոլէճէն, եւ ապա Ս. Կարապետի բարձրագոյն վարժարանէն, կը նուիրուի կրթական ասպարէզին: Ժամանակ մը պաշտօնավարելով Թալասի վերի թաղի Վարդ - Պատրիկեան ազգային վարժարանին մէջ: Տնօրէն կը նշանակուի վարի թաղի Խուպէսէրեան ազգային վարժարանի, պաշտօն մը զոր մեծ նուիրումով կը վարէ, մինչեւ Մեծ Եղեռնի օրը: Ազգային զարթօնքի տեսլականով խանդավառ, գործակցութեամբ մտաւորական երկու Մունճուսունցի ընկերներու, կը հրատարակէ «Հաեկ» պարբերաթերթը: Գրական անունով Գանձակ Պենտուացի: Աշխատակցած է պոլսահայ մամուլի օրկաններուն. - Բիւզանդիոն, Բիւրակն, Մանզումէ, Ճերիտէի Շարքիէ եւայլն:

Ըստ Արշակ Ալպօյաճեանի Պատմութիւն Հայ Կեսարիոյ հատորի վկայութեան, Բարսեղ Տէր - Բարսեղեան եղած է այն հազուագիւտ ու բազմակողմանի դաստիարակներէն, որ պատուաբեր սերունդ մը կրթած ու դաստիարակած է: Առաջին աշակերտներէն՝ Պատրիկ Սելեան եւ Յակոբ Վէզիրեան, իրենց յուշերուն մէջ հետաքրքրական մանրամասնութիւններ կուտան իրենց նահատակ ուսուցիչին մասին:

Բարսեղ Տէր - Բարսեղեան կը նահատակուի Հայոց սպանդանոցը եղող Գոզլեանի մէջ, որուն քայմաքամն էր Քարա Քեմալ կոչուած հրէշը:

Թալասի ազգային Խուպէսէրեան վարժարանը կը գտնուէր դէմ յանդիման Ս. Թորոս Եկեղեցիին: Եթէ որդին կը ծառայէր Մեսրոպ Մաշտոցին, ապա հայրն ալ՝ Տէր Հմայեակ քահանան Աստծոյ: Աստուծոյ ծառան՝ ողջ - ողջ հորի մը մէջ կը նետեն երէցկնոջն հետ, տարագրութեան ճամբուն վրայ՝ Օսմանիէ:

×

«ՄԵՐ ՊԱՊԵՐԻՆ ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ ՁԵԶ ԼԻՆԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ» ...

ԿԱՄ՝

ՄԱՏԱՂԻ ԲԱԺԻՆՍ

Յաճախ կը մտաբերեմ հայրենաբնակ այն երիտասարդ գիւղացին, որուն հանդիպեցայ Սեւանայ լիճի ջինջ կապոյտին հակում կատարող Ս. Առաքելոց վանքի դրան առջեւ: Երբ, երիտասարդ հայ գիւղացիին ձայնը փշրուեցաւ ականջներուս մէջ:

Բարի լո՛յս հայրիկ ջան ... բա՛րի էք եկել Հայոց հայրենիք: Ո՞նց էք, գո՞հ մնացի՞ք Հայոց հայրենիքից: Ուսկի՞ց էք եկել, ի՞նչ էք անում կեանքի մէջ: Ի՞նչ են անում դուրսը ապրող մեր եղբայրները:

- Աստծոյ բարին, հայրենի զաւակ: Շատ երջանիկ եմ եւ գոհ, որ այսօր, երրորդ անգամ ըլլալով, Հայոց հայրենիքին մէջ կը գտնուիմ: Սքանչելի՛ է մեր հայրենիքը: Շնորհակալութիւններ ձեզի նմաններուն, որ այսպիսի հայրենիք մը կերտած էք: Երկու շաբթուան համար եկած եմ, Ֆրանսայի Մարսէյլ քաղաքէն: Այժմ, իջեւանած եմ Արմենիա հիւրանոցը:

- Ասում են թէ, շա՛տ Հայեր կան էդ քաղաքում: Ի՞նչպէս է գնում հայ կեանքը: Հայերէն դպրոցներ կա՞ն, հայերէն խօսո՞ւմ են երիտասարդները:

- Այո, կը պատասխանեմ ... Շա՛տ Հայեր կան: Եթէ մեր թոռներն ալ Հայե՛ր

Fonds A.R.A.M

կարենանք նկատել, յիսուն հազարի կը հասնի Հայերուն թիւը:

Երիտասարդ գիւղացին, աչքերը բացելով, կրկին, վրէթէ այլայլած, կարողացաւ կմկմալ. - Ինչո՞ւ էք կասկածում … միթէ ձեր Թոռները Հայեր չե՞ն:

- Ախ … որդի՛, հայրենաբնա՛կ որդի ինչպէ՞ս պատմեմ քեզի, որ հոգիդ չխորտակուի, ու երազներդ ալ փոշիի չվերածուին: Ճիշդ է թէ, մեր Թոռները Փիլիքապէս մեզի կը պատկանին, եւ տակաւին իրենց վրայ կը կրեն իրենց տոհմանունները: Սակայն մեզի չեն պատկանիր հայկաստով: Կը պատկանին այն երկրին, ուր ծնած են ու դաստիարակուած: Տարբեր են մեզմէ: Եւ օրէ օր, այդ տարբերութիւնը ձեւ ու մարմին կ'առնէ: Եւ հաւանական է, որ օրին մէկը, հայկական երկարապատում տոհմանուններէն ալ հրաժարելով, մանաւանդ սա անխուսափելի ...ճ-էն, ալաֆրանկա անուն մը փակցնեն իրենց ինքնութեան վրայ:

- Հայերէն դպրոցներ չկա՞ն ձեր մօտ: Հայերէն չե՞ն խօսում երեխայք … իրարու հետ, կամ տան մէջ, ձեզի հետ:

- Հայերէն դպրոց չունինք: Լաւագոյն պարագային, մենք կը յամառինք հայերէն խօսիլ անոնց հետ, ֆրանսերէնով ստանալու համար պատասխանը:

- Ի՞նչ էք ասում հայրիկ ջան … աշխարհի վերջն է եկել ուրեմն:

Քանի մը օր ետքը, երբ գիշերուան առաջացած մէկ պահուն Արմենիա հիւրանոցի ննջասենեակս մտայ, գրասեղանին վրայ ծրարիկ մը գտայ եւ թուղթի կտոր մը, հետեւեալ բառերով զարդարուած. - Հայրիկ ջան … ձեզ չկարողացայ գտնել հիւրանոցում … Ձեր բաժին նուէրն է»: Անուշ լինի ուտողաց: Բացի ծրարիկը: Լաւաշ հացի մէջ փաթթուած գառնուկի կտոր մը միս էր:

Այդ գիշեր, զգացած յուզումէս չկրցայ քնանալ: Աչքիս առջեւէն չէր հեռանար հայրենի հողին զաւակը: Ինչ հոյակապ մարդ էր հայ գիւղացին: Եւ մտածել թէ, այսպէս եղած են հայրենի հողին կապուած աշխատաւորն ու գիւղացին, որոնք կրցած են դարերուն եւ ոսոխներուն դէմ դնել, ամբողջն հաւատարիմ մնալով մեր ազգային աւանդութիւններուն, եւ սրբութիւններուն:

Հողի՛դ սիրեմ հայրենի հողին զաւա՛կ, հայրենի հողին պահա՛կ, պատուական հայ մարդ:

Աչքե՛րդ աչքերուս մէջ պահած եմ տակաւին … ձայնդ ջինջ՝ կ'արձագանգէ տակաւին ականջներուս մէջ. -

- Մեր պապերին իմաստութիւնը՝ ձեզ լինի առաջնորդ: (Բիւզանդ Վազինակ, 1985, Սեպտեմբեր 22, Մարսէյլ):

ՄԱԺԱԿ

Հ. Յ. Դ.-Ի ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ

«ԴՐՕՇԱԿ»Ի

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԸ

1970 - 1986 Պէյրութի մէջ հրատարակուող Հ. Յ. Դ. պաշտօնաթերթ «Ազդակ - Շաբաթօրեակ»ը, Ապրիլ 30 թուակիր համարով վերսկսած է լոյս տեսնել (հինգամսուան դադարէ մը ետք) Աթէնքի մէջ՝ «Դրօշակ» անունին տակ, վերածուելով երկշաբաթաթերթի:

Նոր շրջանի իր անդրանիկ թիւի խմբագրականով «Դրօշակ» կը յայտնէ, թէ ան «Դաշնակցական մամուլի վերջին տարիներու բարեփոխութեան հետ քայլ պահելով, իր կարգին կ'որդեգրէ հրատարակչական արհեստագիտութեան նորագոյն նուաճումները: Իր չարուածքով, էջադրութեամբ, կողքով եւ տպագրութեան որակով՝ «Դրօշակ» կ'օգտուի լուսաշար արդիական սարքերու ձոխ հնարաւորութիւններէն: Գաղափարական պաշտօնաթերթի եւ, յատկապէս, դաշնակցական օրգանի իր զուսպ ձեւաւորումը չարունակելով հանդերձ՝ յատուկ ճիգ կը թափէ, որպէսզի գեղարուեստական իր տարազով բաւարարէ ընթերցողը»: Ապա անդրադառնալով բովանդակութեան՝ խմբագրականը կը նշէ. - «Իր բովանդակութեան պատկերացումով եւ բաժիններու դասաւորումով՝ «Դրօշակ» բարեփոխումի կ'ենթարկէ խմբագրական իր քաղաքականութիւնը: Մէկ կողմէ հետամուտ է դաշնակցական բեմի եւ տեսարանական պաշտօնաթերթի իր դիմագիծին չեչտաւորումին, յաւելեալ խորացումի եւ ուսումնասիրական որակի ձգտելով: Իսկ միւս կողմէ նախանձախնդիր է, որպէսզի իւրաքանչիւր իր համարով ընթերցողին ներկայանայ նիւթերու այլազանութեամբ»:

Թերթը ունի յօդուածներու, ազգային կեանքի վերաբերեալ ակնարկներու, ուսումնասիրական նիւթերու եւ քաղաքական աշխարհի հոլովոյթին թէ հարցերուն հետ քայլ պահող ակնարկներու եւ վերլուծումներու բաժիններ: «Դրօշակ» լոյս կը տեսնէ նուազագոյնը 44 էջով:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ԻՍԻԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԻՕՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

– ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ –

Յունիս 8-ին, Կիրակի օր, Իսիի քաղաքապետարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ աշակերտութեան տարեվերջի հանդէսը ժամը 15-ին:

Աւելի քան 400 ծնողքներ ու հանդիսականներ, պատուոյ հիւրեր եւ Եկեղեցւոյ աւագ կնքահայր՝ Պ. Ն. Ֆրէնկեան ներկայ էին հանդիսութեան:

Բացման խօսքը կատարեց Միւռոն Վրդ., որ բարի գալուստ մաղթելէ ետք ներկաներուն. ըսաւ թէ. - «Որեւէ դրականութեան բանալին լեզուն է եւ իրեն ծնունդ տուած ազգի սրտի եւ հոգու մաքուր հայելին է: Դպրոցով եւ հայեցի դաստիարակութեամբ շատ աւելի պայծառ պիտի տեսնանք հայ նոր սերունդի ապագան»:

Վարագոյրը բացուելով աշակերտաց երգչախումբը կատարեց դպրոցական քայլերգը՝ «Շէնքն այս Սրբազան»: Անմիջապէս ետքը մանկապարտէզի «Ծաղիկները» ղեկավարութեամբ օրիորդներ Երիցեանի եւ Եուսուֆիի գեղեցկօրէն արտասանեցին ու երգեցին մանկական երգեր արժանանալով ներկաներու ծափերուն: Ապա հոգեւոր հովիւը խօսք առնելով յանուն աշակերտաց ծնողաց Մարմնի, ըսաւ թէ. - «Պէտք է ստեղծել պայմաններ հայերէնը հայ մանուկի ամէնօրեայ լեզուն դարձնելու»: Ապա շնորհակալութիւն յայտնեց Եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան որ տարեկան հարիւր հազար ֆրանք յատկացումով կարելի կ'ըլլայ պահել եւ զարգացնել ամէնօրեայ հայկական վարժարանը: Իր խօսքի վերջաւորութեան շնորհակալութիւն յայտնեց այն ծնողքներուն որոնք վեց տարիներէ ի վեր հաւատարմօրէն իրենց մանուկները կը ղրկեն Եկեղեցւոյ Դպրոցը: Անընդհատ յաջորդականութեամբ «Վարդան Մամիկոնեան», «Սասունցի Դաւիթ», «Ախթամար» եւ «Լուսաւորիչ» դասարաններու աշակերտները, ղեկավարութեամբ՝ օրիորդներ՝ Գէորգեանի, Աֆարի եւ Մալեանի արտասանեցին հայրենասիրական եւ ազգային գաղափարներով լի բանաստեղծութիւններ, երբ Իզաբէլ եւ Ֆլորանս Զիլեան քոյրերը սրինգի վրայ նուագեցին «Երեւանի Գիշերները» եւ Երեւան» երգերը: Իսկ Ռոտոլֆ Խաչատուրեան մեծ վարպետութեամբ նուագեց դաշնակի վրայ Մոցարթի Սոնաթներէն մին:

Կարճ ընդմիջումէ մը վերջ Միւռոն վարդապետ բեմ հրաւիրեց Իսիի քաղաքապետ եւ այժմ Հայրենադարձներու նախարար՝ Պ. Ա. Սանթինի որ անգամ մը եւս իր գոհունակութիւնը եւ գնահատանքը տալէ վերջ կատարուած աշխատանքին, հրաւիրեց բոլոր Հայերը որպէսզի հաւատարիմ մնան իրենց նախնեաց ձրգած ժառանգութեան: Ապա յանուն ծնողաց մարմնի Ֆրանսերէն լեզուով խօսք առաւ Տիկին Յովհաննէսեան եւ շեշտեց թէ տակաւին այդքան ալ ուշ չէ եւ ճիշդ ժամանակն է որ բոլորի ճիգերը համակարգուին եւ կատարենք դրական քայլեր մեր բոլոր կարիքներուն մարմին տալու համար: «Հայ մանուկը մեր ապագան է եւ մեր գոյութեան պատճառը»:

Կրկին անգամ հանդէս գալով երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Օր. Երիցեանի եւ դաշնակի ընկերակցութեամբ՝ Օր. Գէորգեանի, եռանդով ու խանդավառ երգեցին «Երիտասարդական», «Հայ Լեզուն», «Հանդէս է տօնական» եւ «Երեւան դարձած» ծանօթ երգերը: Յանուն աշակերտութեան խօսք առաւ փոքրիկն Արապեան եւ հոգաբարձութեան ու ծնողքներուն դիմելով ըսաւ թէ. - «Այլեւս երկար չենք սպասեր, անհամբեր կը սպասենք մեր ամէնօրեայ դպրոցի շինութեան»:

Յանուն Ուսուցչական Մարմնին խօսք առնելով Տիկին Գէորգեան ամփոփ ներկայացուց 1985 - 1986 թուականներու տարեկան աշխատանքը, բաժանումներն ու դասընթացքներու ձեւերը: Խօսքը ուղղելով ծնողքներուն խնդրեց որ տունէն ներս աւելի խօսուի հայերէնը որպէսզի միշտ կենդանի մնայ:

Կրկին անգամ մեծ խանդավառութիւն ստեղծուեցաւ ներկաներուն մէջ, երբ բեմ եկան դպրոցի աղջկանց պարախումբը՝ մեծեր ու փոքրեր, նոյն նազանքով ու վարպետութեամբ պարեցին վեց պարեր, ղեկավարութեամբ Օրիորդ Միշլին Ասլանեանի որ վեց տարիներէ ի վեր սիրայօժար կը ծառայէ եկեղեցւոյ վարժարանին:

Միւռոն Վրդ. քանի մը կարեւոր յայտարարութիւններ կատարելէ վերջ ներկաներէն խնդրեց որ իրենց բարոյական, հոգեկան ու մանաւանդ նիւթական օժանդակութիւնը բերեն Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի գոյատեւումին համար: Յանուն Հոգաբարձութեան ծաղկեփունջեր տրուելէ վերջ ուսուցչուհիներուն, Տիկին Ակոպյին եւ Եկեղեցւոյ քարտուղարուհիին, խմբովին արտասանուած «Հայր Մեր»ով ու «Պահպանիչ»ով վերջ գտաւ անգամ մը եւս յաջող, օրինակելի եւ շատ շինիչ դպրոցական հանդիսութիւնը:

ՌՈԶԷԹ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Հիմա ալ այսպէս հանդիստ կ'եռեւի աճուսպիկ(?): Շուտիկ մը կը քակէ պլուզին կոճակները, գայն վրայէն հանելով դէպի անկողին կը նետէ եւ նոյն արագութեամբ գլխէն կ'անցընէ շպարչէ երկար գիշերանոցը, որուն քղանցքը վերէն մինչեւ վար կը սահի նազանքով: Յետոյ ձեռքերը գիշերանոցին եռեւի մասէն ներս կը խոթէ, կը քակէ կոճակը իր էքօսէ փէշին, որ մնացած է գիշերանոցին տակ: Փէշը վար կը սահի, կ'իյնայ: Տիկին Ալիս կը ծռի, գետնէն կը վերցնէ փէշը եւ գայն կը ծալէ, անկողնին վրայ կը ձգէ:

Քանի՜ երկվայրկեան տեւեց այս տեսարանը: Կարճ, շատ կարճ: Բայց սիրտս կը շարունակէ ուժգին բաբախել: Թերեւս ալ ամբողջ արիւնս խուժած է գլուխս, հակառակ կ'այրի տաքութեամբ մը, որ քիչ առաջ չկար: Ա՛հ, հըլլայ որ Տիկին Ալիս անդրադառնայ այս փոթորիկին, որ ստեղծուեցաւ հոգիիս մէջ, չհասկնայ այն անքաղաքակիրթ նայուածքը, զոր աչքի ծայրով նետեցի իր վրայ, երբ ան կը կարծէր որ չէի հետաքրքրուիր իրմով…:

Աչքերս կը փակեմ: Ուժգին կը փակեմ: Ոչ թէ քնանալ ձեւացնելու համար, այլ պարզապէս մտքիս մէջ եա կանչելու համար այն տեսարանը որ պարզուեցաւ քիչ առաջ: Կը մանկանա՞մ, Աստուած իմ, քան տարու երիտասա՞րդ կը դառնամ: Բայց ուժերէս վեր է: Աչքերս կը փակեմ ու մտքիս մէջ Տիկին Ալիս կրկին կը սկսի քակել իր պլուզին կոճակները: Այս անգամ դանդաղ են իր շարժումները եւ ես ժամանակ ունիմ կուշտ ու կուռ դիտելու զինքը: Մի առ մի կը քակէ կոճակները, պլուզը կը հանէ վրայէն, դէպի անկողին կը նետէ ու կը մնայ իր ժանեակէ գեղեցիկ այն կրծկալով, որ կը զատէ իր լեցուն ծիծերը: Պահ մը կը կարծեմ որ իր կրծկալն ալ պիտի հանէ ու անդին նետէ: Բայց չի հաներ եւ ես կը նայիմ ողորկ ուսերուն, ինչպէս նաեւ մարմարապիտակ մերկ փորին, որ կրծկալին տակէն կ'երկարի մինչեւ էքօսէ փէշին մէջքը: Կը նայիմ տեւակ մը հեշտանքով, եւ ճիշդ այն պահուն երբ Տիկին Ալիս թեւերը բարձրացնելով պիտի սկսի վար սահեցնել իր գիշերանոցը, պատկերը կը սառեցնեմ: Արամիկին մայրը կը մնայ կրծկալով եւ առանց գիշերանոցի:

Այր մարդու մը համար թերեւս չկայ աւելի մեծ հաճոյք, քան դիտել կնոջ մը հանուիլը, մանաւանդ դիտել՝ գաղտնօրէն: Բայց ես երկար տարիներէ ի վեր գլխս հեռու պահած եմ սեռային ամէն տեսակ հաճոյքէ: Երբ Վերժին մեռաւ, ուխտեցի հաւատարիմ մնալ իր յիշատակին, իրեն չդաւաճանել մինչեւ իսկ Փիզիքական կոպիտ անցողակի աչքերով: Շատերու համար անըմբռնելի է, ծիծաղելի՝ հաւատարմութեան այսպիսի ուխտ մը: Երբեմն պատահեցաւ որ ես իսկ սկսիմ կասկածիլ այդ ուխտին անիմաստութեան: Կնամոլ մէկը չեմ, երբեք չեղայ: Բայց սեռը սիրեցի միշտ: Սեռային հաճոյքը չարհամարհեցի: Այս մէկը միակ կէտն էր, որուն վրայ ես եւ Վերժին իրարու չհամաձայնեցանք: Ան կուշտ էր, զուսպ, ժուժկալ, առհասարակ զգուշաւոր, երբեք՝ պահանջկոտ: Սեռային ախորժակ չունէր եւ կրնար երկար շաբաթներ երջանիկ քնանալ քովս, առանց սեռի մասին մտածելու: Իր այս պաղարիւն եւ հանդարտ բնաւորութիւնը շատ անգամ կը ջղայնացնէր զիս, որովհետեւ ես շատ զգայուն էի սեռային գրգիռներու նկատմամբ եւ յաճախ փափաքը կ'ունենայի զինքը թեւերուս մէջ առնելու: Քիչ անգամ խանդով ու հաճոյքով կը փոխադարձէր: Եթէ չմերժէր իսկ, տխուր համակերպում մը կը բեմադրէր, ինչ որ կը թունաւորէր հաճոյքս եւ պատճառ կը դառնար որ նահանջէի: Նահանջէս կ'օգտուէր, գղջում չէր արտայայտեր, սիրտ առնել եւ ինծի հաճոյք պատճառել չէր ուզեր: Ա՛լ աւելի կը ջղայնանայի ու կը խորհէի թէ սեռային հաճոյքը պէտք է փնտռել այլուր, ընտանեկան յարկէ դուրս: Յաջորդ օրը սակայն վիճելի կը դառնէի այդ վարկածը: Օ՛, երբեք երբեք, կ'ըսէի ես ինծի: Եթէ անգամ մը սկսիս, կը խորտակուի ընտանեկան հաւասարակշռութիւնդ. ատիկա հետզհետէ աւելի լայն տեղ գրաւել կը սկսի կեանքիդ մէջ: Ես կինս շատ կը սիրէի…:

Վերժին, իմ մէկ հատիկ կեանքի ընկերուհիս, դուն որ կանուխէն լքեցիր զիս ու գացիր, հիմա քու մասին է որ կը մտածեմ ահա հիւանդանոցի այս մութ անկիւնէս: Ամիսներէ ի վեր յատուկ ճիգ կը վատնեմ որպէսզի քու յիշատակդ չայցելէ ինծի: Այդ այցելութիւնը կրնայ տառապանք պատճառել: Եւ սակայն տառապանքէն չէ որ կը վախնամ: Այդ չէ: Ես միամտօրէն կը կարծեմ որ դուն միշտ քովս պիտի ըլլաս, եթէ երբեք քու մասին չխորհիմ: Կրնամ խորհիլ բացականերուն մասին, Սաթենիկին, Յակոբին, Ռուբիկին, նոյնիսկ հօրս եւ մօրս մասին, բայց դուն պէտք է դուրս մնաս մտածումներէս, որովհետեւ քովս ես, ինծի հետ ես արդէն մտքիս մէջ…:

Եւ ինչ պատրանք, Աստուած իմ: Հիմա քու մասին կը խորհիմ, փակ աչքերուս մէջ պահելով պատկերը կիսամերկ կնոջ մը, որ դուն չես: Այո, շատ ուշադրութեամբ կը նայիմ այն կնոջ որ կեցած է կրծկալով ու էքօսէ փէշով: Թեւերը բարձրացուցած է որպէսզի գլխէն վար սահեցնէ գիշերանոցը:

(Շար. 56)

Fonds A.R.A.M

Պ. Գալուստ Մանուկեան
եւ զաւակները՝
Պ. Ջաւէն Արագեղեցիկ Մանուկեան,
Պ. Ժորժ Օշին Մանուկեան,
Պ. Խոսրով Վարդան Մանուկեան,
Հարսերը՝
Տիկին Ալիս Մանուկեան,
Տիկին Մոնիք Մանուկեան,
Թոռը՝
Օր. Խոմիճ Մանուկեան,

Տէր եւ Տիկին Աւետիս Սրապեան,
Տէր եւ Տիկին Հանրի Դոնոյի
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Բոսքալ Կիւլ
եւ զաւակը,
Տիկին Ժաքլին Մենեան եւ զաւակը,
Օրիորդ Սոնա Ֆերմանճեան,
Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ֆերմանճեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Սուրէն Մուրատեան
եւ զաւակները,
Այրի Տիկին Ովսաննա Տօնապետեան
եւ զաւակները,

Սուրուզեան ընտանիք,
եւ ընտանեկան համայն պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ - մօր եւ ազգականին՝

ՄԱՐԹԱ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
(Ծնեալ՝ Մատթէոսեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 22-ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, Ուրբաթ, Յունիս 27, ժամը 10·30-ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան - Կուժոն:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Տէր եւ Տիկին Ղուկաս Ղուկասեան եւ զաւակները՝ Թագուհի և Լուսվարդ,
Օր. Անահիտ Ղուկասեան,
եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ - մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Երկուշաբթի, Յունիս 23-ին, 83 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, Հինգշաբթի, Յունիս 26, ժամը 10·30-ին Իսիի Ս. Մարիամ - Աստուածածին Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը:

Ըստ ողբացեալին փափաքին, փոխան ծաղկեպսակի նուէրները՝ Եկեղեցւոյ եւ Թատրօ - Ազգ-ին:

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցիին մէջ, Յունիս 29, Կիրակի, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՋԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՅ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

Այս առթիւ կը հրաւիրուին Վալանսի եւ շրջակայքի հաւատացեալները:

ՄԱՐՍԷՅԼ. -
Այրի Տիկին Արաքսի Պապանեան,
Տէր եւ Տիկին Ժիլպէր Պապանեան
եւ աղջիկը՝ Լօրանս,
Տէր եւ Տիկին Արման Ժայլի
եւ զաւակները (Փարիզ),
Տոքթ. Ալէն Պապանեան,
խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր եւ մեծ - հօր՝

ԹԱԳՒՈՐ ՊԱՊԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 22-ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, Չորեքշաբթի, Յունիս 24, ժամը 8-ին, Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ. -
Տիկին Արշալոյս Փօլատեան եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Յունիս 29, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մուշեղ Ստեփան Սարգիսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Մրխիթարեաններու Օժանդակ Ֆոնտին կը նուիրեն. -

Familles Paillet et Toupry 400 F
Mlle Yvonne Simon 300 F
Տէր եւ Տիկին Արմէն Վէլեան 200 Ֆ.,
Տիկին Աննիկ Թոմաս 200 Ֆ.:
(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Ի յարգանս Թագւոր Պապանեանի Հ. Բ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղին կազմակերպած ճաշը (Յունիս 29) յետաձգուած է:

ԾԱԽՈՒ Է ՆԻՍ

Պուլվար տը լա Մատըլէնի վկլզը, երկու սենեակնոց յարկաբաժին, ծովուն մօտ:
Հեռաձայն. - (Լիոն). -
78 - 25 - 73 - 96 կամ՝ այցելելու համար (Նիս)՝ 93 - 86 - 58 - 09:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շավիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ միօրեայ դպրոցի տարեկան հանդէսը Կիրակի, Յունիս 29, ժամը 14·30ին Շաւիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:
47, rue de Stalingrad, 92370 CHAVILLE
Մուտքը ազատ է:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 29, ԺԱՄԸ 13-ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ԴՊՐՈՑԻՆ ԾՐԶԱՓԱԿԻՆ ՄԷՋ
1, BOULEVARD DU NORD, 93340 LE RAINCY

= Կը մասնակցին վարժարանին աշակերտները՝ երգերով, պարերով, արտասանութիւններով:
= Մրցանակաբաշխութիւն՝ ժամը 15-ին:
= Պիտի կատարուի նարտի մրցաշարք:
= Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն՝

ՄԱՐԹԷՆ ԵՈՐԿԱՆՑ	ՏԻԽՕ ՋԵՓԻՒՌ
ԷՎԼԻՆ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ	ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲ
ՆԱՐԵԿ ՏՈՒՐԵԱՆ	ՊԷԹԻ
ՎԻԳԷՆ	ԼԵՒՈՆ ԳԼԱՐԵԱՆ

Ֆութպոլի սիրահարները պիտի կարենան տեղւոյն վրայ հետեւիլ Մեքսիքոյի Աշխարհի Բաժակի Փինալին:
Առիթը պիտի ունենաք ճաշակելու հայկական պնակներ:

Մուտքը ազատ է:

HERITAGE

Recherchons famille GULUZIAN
originaire de Marache, Turquie

Prendre contact
Etude COUTOT - ROEHRIG
B. P. 55
13254 Marseille Cedex 6
Tél. 91 33 13 40

Restaurant SEVAN

SOIREE EXCEPTIONNELLE

avec la participation de

L'orchestre ANI de Lyon

ambiance chaleureuse

MENU 250 F boisson comprise

VENDREDI 27 JUIN à partir de 20h

RESTAURANT SEVAN, 1, bd. Carnot
94140 Alfortville — tél. 43 76 32 19

Société PRET-A-PORTER
RECOMMANDE
SON REPRESENTANT
SERIEUX ET EFFICACE
QUI RECHERCHE
FABRICANT PULLS - SWEAT -
T-SHIRT et BONNETERIE

POUR TOUS RENSEIGNEMENTS
TELEPHONER au 34 12 63 25

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS DE FRANCE
Section de GRENOBLE

o—o—o—O—o—o—o

Grande Fête Champêtre

Dimanche 29 Juin
au Centre aéré «BEL AIR» à EYBENS

avec la participation exceptionnelle du chanteur Georges TUTUNDJIAN accompagné par l'Orchestre «NAIRI» de la Maison de la Culture de Valence

o—o—o—O—o—o—o

Buffet (préparé par les Dames de la CBAF)
Buvette
et de nombreux jeux pour les enfants

o—o—o—O—o—o—o

VENEZ NOMBREUX
ET AMENEZ VOS AMIS

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի, ամբողջ օրը Ժէմանի դաշտը, մասնակցութեամբ «ԱՆԻ» նուագախումբին, հայկական համեղ մթնոլորտ: Տեղւոյն վրայ հեռատեսիլ, Մունտիալին հետեւիլ փափաքողներուն համար:

×

ՏԷՍԻՆ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի դպրոցին ամավերջի հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 28, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անիէռ - Պուա - Քոլոմպի եւ Արժանթէօյի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի օր, ժամը 11·30-էն սկսեալ Ռալլի բարքի մէջ:

Cormeilles - en - Parissis

հայկական ճոխ ուտելիքներով եւ աւանդական չամփուրով խորոված:

ՍՈՒՐԷՆ նուագախումբը, պարի մրցումներ եւ բացօթեայ խաղեր խանդավառութիւն կը ստեղծեն: Անձրեւի պարագային փակ հիւրասրահ մը կայ տրամադրելի:

ITINERAIRE : Au pont d'Argenteuil, prendre l'Ave. Gabriel Péri jusqu'au bout, puis le Bld. Léon Félix sur la gauche et tourner à droite au premier feu de signalisation. Continuer sur la droite jusqu'à la forêt de Cormeilles (Rallye - Parc).

Աւելի դիւրութեան համար հետեւիլ «Կապոյտ Խաչ» գրուած նշաններուն, որոնք ձեզ պիտի առաջնորդեն վերոյիշեալ վայրը:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ - ԺԵՐՈՄ

Սէն - Ժեռոմի Ս. Սահակ - Ս. Մեսրոպ Եկեղեցւոյ Թաղականութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող հայկական երկօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 28, երեկոյեան ժամը 21-ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Ղեկավարութեամբ ուսուցիչներ՝ Տիկին Կարապետեանի եւ Խաչիկ Եըլմազեանի տեղի կ'ունենան արտասանութիւն, երգ եւ զաւեշտ աշակերտներուն կողմէ:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքները եւ թաղեցիները, վայելելու համար հայկական մթնոլորտ մը, ունկնդրելու եւ քաջալերելու մեր փոքրիկները:

Սէն - Ժեռոմի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ կը հրամցուին կարկանդակ եւ ծովացուցիչներ:

-- derniers jours --

Tombola exceptionnelle

au profit de la
Congrégation Mekhitariste de Venise

Les peintres arméniens de la région parisienne ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur supérieure à FR 250. 000.

Le TIRAGE aura lieu le VENDREDI 27 JUIN à 21h
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e
en présence des peintres donateurs
COCKTAIL — ENTRÉE LIBRE

Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).

Galerie MATIGNON 18, ave. Matignon - 75008 Paris - Tél. : 42.66.60.32
ORIENT-CONTEMPORAIN. 24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris - Tél.:42.96.54.29
Galerie BASMADJIAN 90, boulevard Raspail - 75006 Paris - Tél. : 42.22.00.97
CREDIT SUISSE 92, Champs-Elysées, 75008 Paris - Tél. : 45.62.29.56
Collège SAMUEL-MOORAT 26, rue Troyon - Sèvres - Tél. : 45.34.68.28
CCO 10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43.68.26.32

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No [illegible]935

Fonds A.R.A.M

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
26

JEUDI
26 JUIN
1986

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

LE NUMERO : 4,00 F

61րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 16.255 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 61e ANNÉE — No 16.255

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԱՆԳԱՐԱ - ԱԹԷՆՔ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ «ԱՆԿԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ» ԷՕԶԱԼԻ ՀԱՄԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՓԱՓԱՆՏՐԷՈՒԻ ԱՆԲԱՐԵԱՑԱԿԱՄՈՒԹԻՒՆԸ...

Թուրքիա ինչ ընելը չի գիտեր հաճոյք պատճառելու համար Յոյներուն : Լաւատեսները - կամ միամիտները - կրնան կարծել որ Կիպրոսի գրաւած հողերը պիտի պարպէ, յոյն Կիպրացիներուն տունները ետ տայ, տարագրածներուն մասին լուր տայ, տեղահանուած բնակչութեան վնասուց հատուցում տայ եւայլն, եւայլն : Ո՛չ : Էօզալ այդ չէ որ կ'առաջարկէ, այլ Յոյներէն ակնկալութիւններ ունի եւ կը ճակէ Փափանտրէուի անբարեացակամութիւնը : Այսպէս խօսքը կ'ուղղէ Յունաստանի վարչապետին· - «Կ'ըսեմ Անդրէաս Փափանտրէուի որ խօսակցութեան մերժումը ցոյց կուտայ անվստահութիւն մը իր իսկ քաղաքականութեան ուժին եւ պարկեշտութեան մէջ : Կ'ըսեմ իրեն որ փորձի ենթարկէ Թուրքիոյ կամքին անկեղծութիւնը աւելի բարեկամա - կան յարաբերութիւններ ստեղծելու Յունաստանի հետ, փոխանակ փորձի են - թարկելու մեր համբերութիւնը :

Ապա Էօզալ, ինքնագոհ, Թուրքիոյ տնտեսական բարգաւաճումը կը պարզէ (1980-ի ծանր տագնապէն ետք)· - «Այսօր, կ'ըսէ, այլեւս պոչ չկայ խանութներուն առջեւ, սեւ շուկայ չկայ : Երբ դէպի ապագայ կը նայիմ, կը տեսնեմ Թուրքիան 70 միլիոն բնակիչով 2000-ին, տարին 150 միլիառ ժամական - քիլովաթ արտադրութեամբ, ամբողջովին ճարտարարուեստականացած, ամէնէն արդիական հողագործութիւններէն մէկուն տէր եւ բնակչութիւն մը, որ գիտցաւ ներմուծուիլ եւրոպական հասարակապետական դրութեան մէջ : Թող Յունաստան ջնջէ Թուրքերու վիզան, թող ձգէ որ գործի իր մարդիկը գործակցին մեր գործի մարդոց հետ եւ լաւ լուծումներու կը յանգինք» :

Եւ այսքա՛ն ազնիւ, վեհանձն վերաբերումի դիմաց, Յունաստան չուզեր որ Թուրքիա Հասարակաց Շուկային մաս կազմէ··· :

Իսկ Կիպրո՞սը : Պէտք է որ Աթէնք ընդունի Անգարայի պայմանները, զորս իր բացում ՄԱԿ-ի քարտուղարը՝ Տէ Քուէյար :

Մինչ այս առընչութեամբ, կուտանք նաեւ «Թէրճիւման»ի Յունիս 24-ին տուած սա լուրը· -

×

«Աթէնք պատուար կանգնելու համար Թուրքիոյ Եւրոպայի Հասարակաց Շուկայի անդամակցութեան, օրակարգի նիւթ դարձուցած է 1964-ի կանոնագիր մը, որով Թուրք իշխանութիւնները կ'արգիլէին յունական հպատակութեան երկրէն ելքը : Հարցը արծարծուած է Հասարակաց Շուկայի շրջանակին մէջ : Իսկ Թուրքիա կը պահանջէ, որ իր կողմէ վերցուելու կանոնագիրը կիրարկութենէ դադրեցնելու որոշումէ մը առաջ Յունաստան ստորագրէ համաձայնութեան գիր մը, այս նախապայմանով է, որ միայն, Թուրքիա կրնայ վերանայումի ենթարկել 1964-ի կանոնագիրը :

«Այս հարցին մասին արտայայտուած է նաեւ Գ· Շէսոն Անգարայի իր մամլոյ ասուլիսին ընթացքին : Ան ըսած է, թէ պիտի ջանայ հարթել այս բախումը, այն չափով որ ան կ'իյնայ Եւրոպայի Հասարակաց Շուկայի իրաւասութեան սահմաններուն մէջ : Ան չեշտած է· - «Այլեւս ոչինչ պէտք է արգիլէ Թուրքիոյ Հասարակաց Շուկայի հետ յարաբերութիւններու բնականոնացումը» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈԼԻՒՇԻ յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Մոնրուժ քանի մը հազար հոգիի ներկայութեան եւ մանաւա՛նդ բազմաթիւ անձնաւորութեանց : Երգիծախօսը, հաւանաբար, իր ամէնէն յաջող սքէչը պիտի կարենար գրել ի տես այս դանդըւածային յարգանքին, ի մասնաւորի յայտնաբերուած կեղծաւորութեան, որու կ'անդրադառնայ «Քանառ Անշէնէ» Չորեքշաբթի օր : Անոնք, որոնք իր ողջութեան չէին քաշուեր իր գոհէկութիւնը, վրան - բաց կատակները, անտանելի անկրթութիւնը (Փոլաքի մէկ յայտագրին, օրինակ, բոլոր սահմանները գլեց - անցաւ եւ, Տոմինիք Ժամէն ալ գոյնէ գոյն անցաւ) ճաղկելէ եւ դատապարտելէ, բոլորն ալ միաձայն ողեկոչեցին Միթերանի բառերով՝ «անփոխարինելին» : Ոչ ոք ետ մնալ ուզեց, ոչ իսկ Տոմինիք Ժամէ որ երկու սխնակ կը նուիրէ··· : Արբա Փիէռէն զատ, դամբանականներ խօսեցան Հանրապետութեան նախագահին անձնական խորհրդատուն՝ Ժաք Աթալի (ի՛ր անունով, անշուշտ, ո՛չ Էլիզէի, թէեւ այս մթնոլորտին մէջ, այդ ալ անկարելի չէր) եւ Իվ Մոնթան :

ԼԻՈՆԻ Արքեպիսկոպոսը՝ կարդինալ Տըքուրթրէ տրամադիր է մանիֆեստ մը պատրաստելու եկեղեցիներուն կողմէ Փասքուայի օրէնքին այն տրամադրութեան դէմ, որ կը վերաբերի օտարներու Ֆրանսա գալթին : Չորեքշաբթի օր, «Լիպերասիոն» հարցազրոյց մը կը հրատարակէր ծիրանաւոր Արքեպիսկոպոսին հետ, ուր ան աւելի լայն ձեւով կը բացատրէր իր դիրքորոշումը : Ծանօթ է որ երիտասարդ Արաբներ կամաւոր ծոմի դիմած են օրէնագիծին ի լուր եւ Լիոնի Արքեպիսկոպոսին համար, հասկնալի աբարք մըն է, հետեւանք՝ այդ տղոց արդար մտահոգութիւններուն : Կարդինալը միաժամանակ դէմ է նոր գաղթողներու, երբ աշխատանք չկայ անոնց համար : Երբ իր ուշադրութեան կը յանձնուի, որ Փարիզի մզկիթին մահմետական հիմնարկին տեսուչը իր կողքին էր, Լիոն, բայց ո՛չ ուրիշ յարանուանութեանց ներկայացուցիչներ, ծիրանաւոր Տըքուրթրէ կը պատասխանէ որ ժամանակի հարց էր եւ թէ ծանօթ է բողոքականներու, Հայերու, օրթոտոքսներու դիրքին : Իր առաջարկը կը կայանայ բարեփոխումներ բերելու մէջ, օրէնագիծին կարգ մը յօդուածներուն : Յիշենք որ խնդրոյ առարկայ են երկու տրամադրութիւններ, մէկը կը վերաբերի բնակութեան տասը տարուան քարթին, որ կրնայ ինքնաբերաբար չնորոգուիլ եւ միւսը՝ վարչական արտաքսումին, այսինքն առանց արդարադատութեան հակակշռին :

ՄԻՏԱ-ի վախն ու վարակումը մեծ համեմատութիւններ կ'առնեն եւ այդ առընչութեամբ «անգլիական նախարդելիչ»ներու գործածութեան զարկ տալու անհրաժեշտութիւնը կը տեսնուի : Հաստատուած է թէ այս ծածկոցիչը եւ ընդհանրապէս մահացու հիւանդութիւնը կը փոխանցուի սեռային յարաբերութիւններով, ոչ միայն միասեռական եւ այլ շփումներէ ալ (բերնէ համբոյր եւայլն) : Հիւանդութիւնը սկսած է տարածուիլ Ֆրանսա, ուր բժշկական բազմաթիւ հաւաքոյթներ ալ նուիրուած են անոր ուսումնասիրութեան :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԿԱՐԻՉ

ԱՐԱ ԲԵՔԱՐԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթի Յունիս 20-ի թիւէն կ'իմանանք, թէ իր մահկանացուն կնքած է նկարիչ փրոֆ· Արա Վաղինակի Բեքարեան :

Ծնած էր 1913-ին՝ Աֆիոն - Գարահիսար : 1925-ին ընտանեօք ներգաղթած է Հայաստան : 1932-ին աւարտած է Երեւանի գեղարուեստա - արդիւնաբերական ուսումնարանը, իսկ 1939-ին շրջանաւարտ եղած է Լենինգրադի նկարչական, քանդակագործութեան եւ ճարտարապետութեան հիմնարկէն : Բ· Աշխարհամարտէն ետք՝ 1945-էն մինչեւ իր կեանքին վերջը կը դասաւանդէր Երեւանի գեղարուեստա - թատերական հիմնարկին մէջ, հասցնելով նկարիչ սերունդներ : Զորս տասնամեակներու ընթացքին ան ստեղծած է հայրենի բնաշխարհը, աշխատաւոր մարդը, իր ժամանակակիցը, նոր գիւղի ու քաղաքի առօրեան ցոլացնող հարուստ պատկերասրահ մը : «Իր «Աշտարակ», «Օշական», «Վահան Տէրեան», «Յակոբ Կոջոյեան» կտաւները կ'առանձնանան ոչ միայն մասնագիտական բարձր վարպետութեամբ, այլեւ կենսական մեծ ուժով, մարդու, բարիի եւ գեղեցիկի հանդէպ ունեցած խորունկ հաւատքով :

Արա Բեքարեան նաեւ նկարազարդած է Յովհաննէս Թումանեանի, Յակոբ Պարոնեանի, Երուանդ Օտեանի, Եղիշէ Չարենցի, Մաքսիմ Կորքիի եւ այլ հեղինակներու գրական գործերը : Յատուկ ուշադրութեան արժանի են «Քաջ Նազար»ի նկարազարդումները : Իր գործերը ցուցադրուած են Հայաստանի եւ Խորհրդային Միութեան զանազան քաղաքներու մէջ, ինչպէս նաեւ արտասահման՝ Ֆրանսա, Արեւմտեան - Գերմանիա, Աւստրիա, Պելժիա, Միացեալ - Նահանգներ եւ այլուր : Բազմիցս ընտրուած է Հայաստանի նկարիչներու միութեան վարչութեան անդամ :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՊԱՐՏ - ՊԱՀԱՆՋ»

«Բաղցկեղի հետազօտութեան ընկերակցութիւն»ը (ARC) պարբերաբար պահանջներ կը ղրկէ իր անուանացանկերուն վրայ գտնուած անձերու, օժանդակութեան փափկանկատ խնդրանքով մը : Այդպէս կ'ընեն նաեւ յաճախ մեր գաղութային հաստատութիւնները : Պատշաճ տողերով կը ներկայացնեն իրենց կատարած ազգապահպանման յոյժ կարեւոր դերը, որ կը կարօտի սակայն գիտակից անձերու նիւթական եւ բարոյական (թէեւ ոչ ոք իրապէս կը հաւատայ այս երկրորդին կարեւորութեան) աջակցութեան :

Նման պահարաններու մեծ մասը որոշ է, զամբիւղ կ'երթայ, առանց առաքելութիւնը կատարելու : Սակայն եւ այնպէս մնացած քիչին բերածն ալ ծակ մը կը գոցէ բարենպատակ մեր հաստատութիւններու պիւտճէին մէջ :

«Բաղցկեղի հետազօտութիւններու ընկերակցութեան» չնչին նուէր մը ղրկած էր բարեկամ մը· ու ամիսներ ետք, անգեալ օր նոր պահարան մը ստացաւ : Այս անգամ օժանդակութիւն չէր խնդրուածը, այլ կը ներկայացուէր ընկերութեան տարեկան հաշուեկշիռը : Մօտ 300 միլիոնի հաշուեկշիռին կցուած էր նաեւ տարեկան ընդհանուր ժողովին ներկայ ըլլալու հրաւէր մը : Զարմացական ժպիտով մը այս անգամ զամբիւղ գնաց պահարանը :

«Մեր» նակատին համար որքա՛ն անօրինակ բան էր այս երկրորդ երեւոյթը : Որքա՛ն մեծ անկիւն մը կը բաժնէր երկու գործելակերպերը : Մերինները շատ - շատ շնորհակալութիւն մը կը յայտնէին նուիրատուին, ան ալ արդէն «կանխաւ»· նըւէրը զանձելէ ետք, ո՞վ որու :

Ու անոնք կ'առնեն, կը ծախեն, կը շինեն, կը փլցնեն, կը վարձեն, առանց երբեք մտածելու հաշուետուութեան մը մասին :

Կ'երեւի անոնց հաշուետետրին մէջ «պարտ ու պահանջ»ի էջերէն միայն մէկ հատին տեղ կայ··· :

ԱՐՓԻ

ՖՈՒԹՊՈԼ

«ԱՐԱՐԱՏ» ԵՒ «ԿՈՏԱՅՔ» ԴՈՒՐՍ ՄՆԱՑԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱԺԱԿԻ ԸՆԹԱՑԻԿ ՄՐՑԱՇԱՐՔԷՆ

Ինչպէս ծանօթ է, խորհրդային բաժակի 1 / 16 աւարտականներուն, բացի բարձրագոյն լիկայէն հանդէս եկող «Արարատ»էն, կը մասնակցէր նաեւ Աբովեանի «Կոտայք»ը : Դժբախտաբար, հայրենի երկու խումբերն ալ դուրս մնացած են մրցաշարքէն, իւրաքանչիւրը պարտուելով իր մրցակիցէն :

Այսպէս, Լվովի մէջ «Արարատ» հանդիպած է տեղւոյն ԲՄԱ «Կարպատներ»ու որ Ա· դասակարգի խումբ մըն է : Խաղը տեղի ունեցած է բուռն պայքարի մթնոլորտի մը մէջ, սակայն գրոհներէն ոչ մէկը կարելի եղած է արդիւնաւորել : Դաշտին տէրերը յաջողած են ի վերջոյ նշանակել յաղթական միակ կոլը :

Աբովեանի «Կոտայք»ը, որ Ա· դասակարգի խումբ մըն է, հանդիպած է բարձրագոյն լիկայէն հանդէս եկող Մինսկի «Դինամօ»ի եւ 4 - 1 արդիւնքով պարտութիւն կրած :

Fonds A.R.A.M

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

Marian KENT (éditeur)

The Great Powers and the End of the Ottoman Empire *

Գրեց՝ Ա. ՊԷՅԼԷՐԵԱՆ
(Պատմ. Գիտ. Տոքթէօր)

Խորագիրը ցոյց կուտայ արդէն թէ այս գիրքը որքան շահեկան եւ այժմէական նիւթ մը կը ներկայացնէ մեր ժողովուրդի ժամանակակից պատմութեան համար:

Երբ Արեւմտեան տէրութիւնները ԺԹ. դարուն գիտական, ճարտարարուեստական եւ տնտեսական նուաճումներով իրարու հետ կը մրցէին, Օսմանեան կայսրութիւնը իր միջնադարեան կարգուսարքով եւ սովորութիւններով, (օտար հողի վրայ բուսած սունկի մը նման), Եւրոպայի արեւելեան դրան առջեւ զօրաւոր փոթորիկի մը կը սպասէր հիմնայատակ արմատախիլ ըլլալու համար: Իսկ այս փոթորիկը միշտ բախելով, մերթ արեւմուտքէն եւ մերթ ալ հիւսիսէն փչող քամիներու, իր ուժգնութիւնը կորսնցուց, որմէ գլխաւոր օգտուողն ալ եղաւ միշտ Օսմանեան կայսրութիւնը: Մեծ տէրութիւնները, հակառակ իրենց գաղթատիրական եւ տնտեսական հակամարտութիւններուն, համաձայն էին Օսմանեան տէրութիւնը բաժնելու: Բայց այս որոշումին գործադրութիւնը միշտ յապաղեցաւ. ո՞վ պիտի տիրանար Վոսփորի եւ Տարտանելի նեղուցներուն: Արդարեւ, առանց հետեւանքները կշռելու, այս ընդարձակ Պետութեան փլուզումը այնպիսի բարդ խնդիրներ կրնար յարուցանել որ ոչ մէկ մեծ տէրութիւն համարձակեցաւ այդ պատմական պատասխանատուութեան քայլը առնելու: Թէպէտեւ Ռուսաստան, ԺԹ. դարուն երեք անգամ փորձեց, բայց երեք անգամին ալ ամբողջ Եւրոպան իր դէմ ցցուած գտաւ ու ձախողեցաւ:

Բայց դարուս սկիզբները 1908-ի Յունիսին, Օսմանեան կայսրութեան ապագայով մասնաւորաբար հետաքրքրուող երկու գլխաւոր մեծ Պետութիւնները՝ Անգլիա եւ Ռուսաստան, Ռէվալի (Էսթոնիա) մէջ բարեկամական ուխտ մը կրնքեցին, ուր Օսմանեան Պետութեան ապագան ալ խնդրոյ առարկայ եղաւ:

Դարուս առաջին երկու տասնամեակներուն, Պերլինի դաշնագիրը ստորագրող վեց մեծ Պետութիւնները - բարեկամ թէ թշնամի - այլազան նկատումներ ունէին Օսմանեան կայսրութեան ամբողջականութեան մասին: Աւստրալիոյ Վիքթորիա նահանգի Տէքին համալսարանի պատմագիտական փաքիւլթէի դասախօս՝ Մարիան Քէնթ ամէն մէկ մեծ Պետութեան Միջին - Արեւելքի պատմութեան մասնագէտներէն մէկուն մասնակցութիւնը ապահովելով յաջողած է վերոյիշեալ խորագրով հատորը հրատարակել: Հրատարակչատունը Անգլիոյ ամէնէն ծանօթներէն մէկն է. ծանօթ՝ մանաւանդ պատմագիտական լուրջ գիրքերու հրատարակութեամբ: Հոն Եւրոպայի վեց մեծ տէրութիւններու իւրաքանչիւրին դիրքն ու դերը կը ճշդուի Օսմանեան կայսրութեան անկումին մէջ:

×

Հատորը կը սկսի այժմ Պոսթընի համալսարանի մէջ պաշտօնավարող Ֆիրուզ Ահմատի, (որ ծագումով փաքիստանցի է եթէ չենք սխալիր) մէկ յառաջաբանով: Երիտթուրքերու շրջանի պատմութեան մասնագէտ, Ֆիրուզ Ահմատ այս հատորին մէջ Փարիզի դաշնագրէն (1856) մինչեւ Ա. Համաշխարհային պատերազմի սկիզբը մօտ 25 էջերու մէջ կ'ամփոփէ: Այսինքն այս կը նշանակէ Օսմանեան կայսրութեան մէջ տեղի ունեցող ընկերային յեղաշրջումներու փորձերը, Սուլթան Ապտիւլ - Ազիզի ժամանակէն մինչեւ Սուլթան Մէհմէտ Ռէշատի թագաւորութիւնը, անցնելով անշուշտ, համիտեան բռնակալութեան տարիներէն: Ըստ իր եզրակացութեան, ղեկավար տարրին յառաջդիմական քայլերը, եւրոպականացման ջանքերը, խալամ զանգուածին խորթ մնացած են: Շատ բնական է այս, միայն Ֆիրուզ Ահմատ առոր բուն պատճառները չի փնտռեր: Ժողովուրդը կամ զանգուածը ազգի մը աւանդապահ տարրն է եւ իր ընկերային յեղաշրջումը միշտ աւելի դանդաղ կ'ընթանայ, մինչ ղեկավար կամ հարուստ դասակարգի պատկանող անհատներ իրենց գտնուած ընկերային դիրքին կամ յարաբերութիւններուն պատճառաւ շատ աւելի արագ փոփոխութեան ատակ են, ուր օտարներու հետ շփումներու դերը նուազ կարեւոր չէ: Իսլամ եւ ոչ - իսլամ յարաբերութիւնները հետաքրքրական կերպով կը ներկայացուին այս բաժնին մէջ:

Լից (Անգլիա)ի համալսարանէն պատմաբան Պրիճ կ'ուսումնասիրէ Աւստրօ - Հունգար կայսրութեան յարաբերութիւնները Օսմանեան կայսրութեան հետ, 1900-էն 1918-ի միջեւ: Այս տարիներու միջեւ երկու Պետութիւնները հետաքրքրող գլխաւոր հարցը Պոսնա - Հէրցէկովինայի կացութիւնն է, որ ի վերջոյ Աւստրիոյ կցուեցաւ: Պրիճ այս յօդուածին մէջ Աւստրօ - Հունգար կայսրութեան հայկական հարցի հանդէպ որդեգրական քաղաքականութիւնը հետաքրքրական տողերով կը ներկայացնէ: Շահեկան է իրօք իմանալ թէ Աւստրիա որ այնքան մտահոգ կ'երեւէր եւրոպական Թուրքիոյ բարենորոգումներու խնդրով, կարդը երբ 1914 Փետրուարի Ռուս եւ - Թուրք համաձայնութիւնով Արեւմտահայաստանի կուգար, հակառակ այս համաձայնութեան բացառիկ եւ նպաստաւոր հանգամանքին, Աւստրիոյ Պոլսոյ դեսպան կոմս Փալլավիչինի կը գուշակէր արդէն թէ ... «անօգուտ էր Թուրքիայէն բարեկարգումներ սպասել»: Իսկ պատերազմէն քիչ յետոյ, երբ իսկական վկայ Հայոց եւ Յոյներուն հանդէպ Թուրքիոյ մէջ ի գործ դրուած բնաջնջումի քաղաքականութեան, ան ահազանգ կը հնչեցնէր եւ անվարան կը յայտնէր թէ «...Հայոց եւ Յոյներուն ապագան վտանգուած» կը տեսնէր:

Պատմաբան Պոսվըրթ իր «Իտալիա եւ Օսմանեան կայսրութեան վախճանը» խորագրով իր յօդուածին մէջ խնդրոյ առարկայ կ'ընէ այս երկու տէրութիւններու դարուս առաջին երկու տասնեակ տարիներու ընթացքին ունեցած փոխ - յարաբերութիւնները: Հոս ալ, գլխաւոր խնդիրը, որ կը ծեծուի, Թրիփոլիի պատերազմն է որ տեղի ունեցաւ Ա. Համաշխարհային պատերազմի նախօրեակին եւ վերջացաւ երիտթուրք կառավարութեան պարտութիւնով:

Հայկական հարցը աւելի ընդարձակօրէն շօշափող յօդուածներուն գլխաւորներն են պատմաբան Ալէն Պոճըրի «Ռուսաստան եւ Օսմանեան կայսրութիւնը», Ֆուլթընի «Ֆրանսա եւ Օսմանեան կայսրութեան անկումը», Թրամփընըրի «Գերմանիա եւ Օսմանեան կայսրութիւնը» եւ նոյնինքն պատմաբան Մարիան Քէնթի «Անգլիա եւ Օսմանեան կայսրութեան անկումը (1900 - 1923)» խորագիրները կրող բաժինները:

Պատմաբան Թրամփընըր՝ այժմ Գանատայի հեռաւոր մէկ համալսարանին մէջ դասախօս, մեզ Հայերուս արդէն ծանօթ է իր «Գերմանիա եւ Օսմանեան կայսրութիւնը (1914 - 1918)» խորագիրը կրող իր կարեւոր ուսումնասիրութիւնով:

Մինչ, Քէնթ կը յաջողի փաստել Միջագետքի քարիւղի հանքերուն տիրանալու համար Անգլիոյ ցոյց տուած փութկոտութիւնը, Թրամփընըրի գրութեան մէջ, գլխաւոր նիւթն է Պաղտատի երկաթուղիի շինութեան մենաշնորհը ունենալու համար Գերմանիոյ վարած մերթ ճկուն եւ մերթ ալ ճնշող եւ յանդուգն քաղաքականութիւնը:

Պատմաբան Պոճըր Ռուսաստանի Միջին - Արեւելեան քաղաքականութեան նուիրուած իր բաժնին մէջ, յատկապէս կ'անդրադառնայ ռուս - թուրք համաձայնութեան, որ ինչպէս ծանօթ է, եթէ տարացիօրէն գործադրուէր, Արեւմտահայաստանի վերածնունդին խարիսխը ըլլալու սահմանուած էր: Պոճըր առարկայօրէն կը վերլուծէ Ա. Համաշխարհային պատերազմի սկիզբին տեղի ունեցած Ֆրանքեւ-անգլիացու պաղտնի բանակցութիւնները որ պսակուեցաւ Սայքս - Փիկոյի համաձայնութեամբ (Մայիս 1916): Պոճըր որ կը թուի թէ «անտեղեակ» է հայկական ցեղասպանութեան, չի վարանիր եզրակացնելու որ հայ եւ քիւրտ ժողովուրդներու ցանկութիւնները Ֆրանք եւ ռուսական շահերու սիրոյն զոհուեցան Սայքս - Փիկոյի համաձայնութեամբ (տե՛ս էջ՝ 99):

Բացի Ուլրիխ Թրամփընըրէ որ կ'արտայայտուի (տե՛ս էջ՝ 128) հայկական ցեղասպանութեան մասին, ան ալ քօղարկուած բառով մը, զայն «տեղահանութիւն» կոչելով, միւս հեղինակները կը խուսափին իսկ ժամանակակից պատմութեան այս սեւ էջը յիշելէ, թէպէտ 1895-էն 1918 տարիներու միջեւ հայկական հարցին զարգացումին քաջածանօթ կը թուին, յաճախ ալ զայն յիշելով:

Այսօր երբ առաւել եւս մեր դատը համաշխարհային հանրային կարծիքին լաւագոյն կերպով ծանօթացնելու համար օտար եւ չէզոք պատմաբաններու համոզումին կարիքը ունինք, անտարակոյս թէ այս հատորը որոշ տեղ մը կը գրաւէ: Նկատի առնելով թէ վերոյիշեալ հեղինակները ամաթէօրներ չեն, ուրեմն կը նշանակէ թէ իրենց այս «մոռացկոտութիւնը» աւելի դիտումնաւոր է քան տգիտութեան արդիւնք:

Ահաւասիկ պարտականութիւն մը եւս ազգային դատ հետապնդող մեր կազմակերպութիւններուն համար: Արդարեւ մեր կարծիքով, անհրաժեշտ է որ անոնք յարաբերութիւններ հաստատեն պատմութեան ամպիոններ գրաւող մասնագէտներու հետ, ու անոնց միջոցով ջանան մեր դատին նեցուկ ունենալ իրենց կառավարութիւնները:

* London, George Allen et Unwin (Publishers) Ltd., 1984
£ 18 (207 Francs).

«ՈՁՆԻ»

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Ոզնու անունից բաց - նամակներ շատ եմ գրել «Ոզնի»ում: Ընթերցողների ուշադրութեանն եմ ներկայացնում մի քանի հատուած՝ մի քանի նամակներից, այս անգամ առանց անուն - ազգանունի եւ պաշտօնի: Ահա դրանք, նուիրուած առեւտրի, շինարարութեան, ավտոտրանսպորտի եւ կապի նախարարութիւններին: Այս նամակները խրատեսակ ոզնիական գրոյցներ են:

×

Յարգելի ընկեր առեւտրականներ:

Այս նամակը գրում եմ ժպիտով: Այսինքն՝ նրանով, ինչը համարեա չկայ առեւտրի ցանցում: Ցաւօք՝ հիմա այնտեղ ամենամեծ տեֆիցիթը ոչ թէ արտասահմանեան ապրանքն է, այլ ... տեղական ժպիտը: Խօսքս՝ գնորդների նկատմամբ յարգալից վերաբերմունքի մասին է, որ չկայ:

Գնորդից մէկ կոպէկ աւելի վերցնելու համար երբեմն պատժում են, իսկ գնորդին կոպտելու համար՝ համարեա ոչ: Բաւական չէ՝ թերակշռում են, բաւական չէ թանկ են հաշւում, յետոյ էլ կոպտում են: Բա՛ սա փարատոքս չէ՞: Փարատոքս է:

Դուք գիտէք որ մի շարք երկրներում ընդունուած խօսք է՝ «Գնորդը միշտ իրաւացի է»: Վաճառողն ուրախանում է, երբ գնորդն իրեն անհանգստացնում է: Ժպիտով ընդունում նրան, հրաւիրում նստել, երբեմն հիւրասիրում է սուրճով, շնորհակալութիւն է յայտնում այցի համար, ժպտալով ճանապարհ դնում: Խանութներն իրենց աշխատանքները եւ ժամանակը դասաւորում են ըստ գնորդի յարմարութեան:

Իսկ մերո՞նք:

Մի անգամ մտայ խանութ եւ բարեւեցի վաճառողին: Իբր՝ չլսեց: Երկրորդ եւ երրորդ անգամ բարեւեցի: «Դո՛ւ ինչ ես ուզում», - կարճ եւ մռայլ կարեց նա: Ասացի՝ բարեւում եմ: «Ա՛յ մարդ, սրբտո՛վս գնա, է՛, զահլա՛ մի տար...», - վիրաւորեց նա, եւ ես խանութից ելայ ոչ թէ գնումներով ծանրաբեռնուած, այլ ... վիրաւորանքով: Իսկ որքա՜ն ենք լսել այսպիսի պատասխան. «Դուրըդ չի գալի, մի՛ առ, ջհանդա՛մը առնես, գլուխս ուեցրիր, էլի՛...», կամ՝ «Շատ մի խօսի, հավէս չունեմ», էլ չեմ խօսում այնպիսի «հաճոյախօսութիւնների» եւ բառերի մասին, ինչպիսիք են՝ «ապուշ», «ժլատ» եւ այլն, որոնցից իւրաքանչիւրը նախերգանքն է ինֆարկտի: Ախր, մեզ ասած՝ ժողովրդի «հաշուին» ապրում էք, ժողովրդին վիրաւորում: Լաւ չէ:

Ոմանք կարծում են, թէ ուրիշներին կոպտելը ուժի նշան է: Ինչպիսի՛ թուլութիւն: Մարդիկ ուզում են սնունդ առնել եւ ամրանալ, այնինչ վատ վերաբերմունք են առնում եւ հիւանդանում: Բայց չէ՞ որ մէկը կարող է մրջիւնի պաշտօն ունենալ, բայց՝ փղից աւելի մեծ արժանապատուութիւն...

Ի հարկէ, թող այն տպաւորութիւնը չստեղծուի, թէ առեւտրի բնագաւառում բոլորը մռայլ են: Քաւ լիցի: Գոհ եւ ուրախ մարդիկ շատ են...

Այդ յարգանքով եւ այդ ժպիտով էլ աւարտում եմ նամակս:

×

Շինարարութեան յարգելի ընկերներ, թէեւ շատ խիստ զբաղուած էք, բայց մի հանելուկ սսեմ՝ լուծէք. «Այն ի՞նչն է, ի՞նչ. ուրախութիւն, որ բերում է տխրութիւն»: Խնդրում եմ այս հարցը քննել ձեր նիստերից մէկում: Բայց քանի որ ժամանակ չունէք հանելուկներով զբաղուելու (կարծես շինարարական հանելուկները քիչ են...), ուստի միտքս բացատրեմ. ուրախութիւնը նոր բնակարան ստանալն է, տխրութիւնը՝ վատ բնակարան ստանալը:

Ես ընդամէնը Ոզնի եմ, եւ ինձ մի տեղն էլ հերիք է: Պարզապէս մտածում եմ մարդկանց մասին: Այսինքն՝ այն ինչ դո՛ւք պիտի անէք: Բայց երբեմն չէք անում: Պատկերացրէք որ մարդ տարիներ շարունակ սպասել է լաւ բնակարանի: Հերիք չէն որ նրան խոստացել են, բայց ուշ են տուել, հերիք չէ որ բիւրոկրատական դասական քաշքշուկ է սկսւում, այսքանից յետոյ էլ յաճախ ոչ թէ բնակարան են տալիս, այլ, ինչպէս ասում են՝ «հոգամաս բնակելի չէնքում» կամ՝ միայն պատեր:

Գիտէ՞ք, չէ, որ յաճախ յանձնւում է չէնք, որի առաստաղներից ջուր է կաթում (վերջերս՝ որպէսզի անընդհատ չկաթի, ջուրը ժամերով են տալիս...), յատակը երկրաշարժի տպաւորութիւն է թողնում, պատուհանները չեն բացւում եւ չեն փակւում, դռները տեղահան են եղած (եթէ դուռ մասներով ծեծեն՝ կ'ընկնի), բռնակները հնարաւոր չէ բռնել, փչես՝ պատերը կը փլուեն, ջրի խողովակների որոշ տեղերից ջուր է գալիս (եթէ կայ), էլ չեմ խօսում որ շատ քաղաքացիներ կարող են վճարել տաք ջրի կամ ջեռուցման համար, բայց տաք ջուր ու ջեռուցում չլինի: Ուստի մի տաքացէք, երբ տաքացած եմ խօսում...

Սրանից յետոյ, ինչպէս ասում են, բակրւում է մի հետաքրքիր բան. մասնաւոր վարպետները գալիս են վերանորոգելու բնակարանները, բայց՝ այն միջոցներով, ինչ նախատեսուած է եղել, սակայն չի տրուել: Իսկ վերանորոգող պետական հիմնարկն ուր է: Դիմելն ի զուր է: Չեմ խօսում շէնքի շրջապատի մասին, ուղղակի ամաչում եմ: Չեմ խօսում վերելակների եւ աղբատարների մասին: Ամօթ է: Հետաքրքիր է, իսկ ինչո՞ւ են անորակ շէնքերն ընդունւում: Ընդունող յանձնաժողովները յաճախ շէնքերն ընդունում են տարուայ վերջին օրը, նոյնիսկ Դեկտեմբերի 31-ի վերջին վայրկեանին...

Մի օրում 50 շէնք են ընդունում: Հարցնում ես պատճառը, երբեմն պատասխանում են՝ այդպէս է հրամայուած: Շէնք էլ կայ՝ ծռւում եւ փլւում է կառուցման ընթացքում: Այսքանից յետոյ ոգեւորուած ճառեր սսենք, թէ «կառուցում ենք դարերի համար»:

Ե՞րբ են, վերջապէս, անորակութեան համար դատելու:

Ճարտարապետութեան ազգային ոճի մասին էլ պէտք է մտածել: Որովհետեւ ոչ միայն քաղաքների թաղամասերը չեն տարբերւում իրարից, այլեւ ... քաղաքները: Քիչ է մնում՝ որեւէ քաղաք գնալով հարցնես, - «Ներեցէք, սա որ քաղաքն է...»:

Ուրեմն՝ ի՞նչ. այն որ յաճախ կառուցում ենք յայտնի «Արագ, էժան եւ որակով» նշանաբանի հակառակը՝ դանդաղ, թանկ եւ անորակ...:

Բաւակա՛ն է:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Fonds A.R.A.M

ՕՀԱՆ ԹՈՒՐԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՄԵՐԳԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - («Յառաջ»). -

Մարսէյլ քաղաքի երաժշտական կեանքը կը հարստանայ նոր եւ իր տեսակին մէջ եզակի նուագախումբով մը: Նուագախումբ մը կազմուած միայն չնչաւոր գործիքներէ, որ իր առաջին համերգը տուաւ, Յունիս 12-ին, վերանորոգուած Ժիմնազ Թատրոնին մէջ: Բոլոր նուագածուները միջազգային մրցանակներու արժանացած, համբաւի տիրացած վարպետներ են: Անոնք, մեծ հաճոյքով, Օհան Թուրեանի ղեկավարութեան տակ, գրեթէ տարի մը աշխատեցան, հասնելու համար հաւասարակշռութեան մը, ներդաշնակ մեկնաբանութեան մը:

Օհան Թուրեան, օտարներէն ճանչցըւած՝ Օկան Տ'Նարք անունին տակ, իր յայտագրին մէջ դրած էր Շարլ Կունօ եւ Անթոնէն Տվորժաք:

Շարլ Կունոյի (1818 - 1893) «Փըթիթ Սէնֆոնի փուր էնսթրիւմաՆ ա վաՆ»ը գլըխաւոր գործ մըն է, զով եւ աշխոյժ, ոչ շատ նոր բայց հաճելի: Քիչ ծանօթ գործ մը, քանի հեղինակը՝ Շարլ Կունօ առաւելապէս ճանչցուած է իր օփերաներով՝ Ֆաուսթ, Միրէյ, Ռոմէօ և Ժիւլիէթ որոնք, իրենց ժամանակին նորութիւն մը բերին օփերայի սեռին մէջ: Կանոնաւոր մտաքաղաքականութեան տագնապէն ընդունուած, Կունօ յօրինած է մեծ թիւով կրօնական գործեր, իր այլ գործերու կարգին:

Անթոնէն Տվորժաքի (1841 - 1904) «Սերենատ Օփիւս 4»ը սլաւական ազգային երաժշտութեան քնքուշ եւ ինքնուրոյն երանգաւորում մը ունի: Գեղեցիկ գործ մը ուր հեղինակը ցոյց կուտայ գործածած ազգային տարրերու իր գիտութիւնը, ներշնչումը: Ջեխ երաժիշտը, որ նախ մասնագործութեամբ սկսած է իր արհեստագիտական կեանքը, 1857-էն սկսեալ է որ նուիրուած է երաժշտութեան: Եղած է թաւ մեկնաբան դաշնակի, երգէհոնի եւ ջութակի: Արտադրած է վիթխարի գործ՝ հոգեւոր երաժշտութիւն, համանուագներ, սենեկային երաժշտութիւն, քոնչերթոներ, մեներգներ: Դաշնաւորած է նաեւ ժողովրդական պարեր տալով անոնց ազգային երաժշտական գոյն եւ ոգի:

Կունոյի եւ Տվորժաքի այս գործերը անթերի եւ կատարեալ գործադրութեամբ մեկնաբանեց նուագախումբը: Ակներեւ էր որ Օհան Թուրեան մեծ աշխատանք տարած էր այս արդիւնքին հասնելու համար: Իր ներկայութիւնը նոյնիսկ երբեմն աւելորդ կ'երեւէր: Այս է մեծ ղեկավարէ մը պահանջուած յատկութիւնը:

Յայտագրին կեդրոնական բաժինը յատկացուած էր ֆրանսական մեղեդիներու, մեներգներու եւ ֆրանսական հին երգերու: Ալիս Շահմիրեան մեկնաբանեց՝ «O faՆ ժըռտը» (Լիսթ), «Լէ Պերսօ» (Ֆօրէ), «Լիւն տ'Ավրիլ» (Փուլէնք), «Լա Փէ» (Հան), «ՇաՆսօն բուր լը փըթի չըվալ» (Սեվըրաք), «Ժը թը վէօ» (Սաթի), նոյնպէս՝ «Լ'ամուր տը մուա» (ԺԵ. դարու երգ), «Միւզէթ» (ԺԸ. դարու երգ) եւ «Թամպուրէն» (ԺԸ. դարու երգ).: Դաշնակով ընկերացաւ Օհան Թուրեան: Առաջին շարքի երգերուն առանձինն, իսկ երկրորդ շարքի երգերուն յաւելեալ տափղով մը եւ արինգով մը: Աջալուրջ, ճիշդ ընկերակցութիւն մը որ մեծապէս օգնեց երգչուհիին որ այս առթիւ դժուարին մեներգներ ընտրած էր: Այս մեներգները Ալիս Շահմիրեանի ոճին եւ պատրաստութեան համապատասխան չէին: Անոնք ժամ կը կազմեն միջազգային դասական երաժշտութեան, նոյն չափով որքան անոնի սէնֆոնիներ: Ալիս Շահմիրեանի ձայնը կը պահէ իր բովանդակ գեղեցկութիւնն ու տարողութիւնը: Երգեց խոր զգացումով սակայն չկրցաւ տալ մեներգներուն հարազատ նկարագիրը: Ինքզինքը փորձեց վստահգաւոր գետինի մը վրայ: Այսուհանդերձ իր քաջութիւնն ու յանդգնութիւնը ընդգծելի են:

Օհան Թուրեանի նախաձեռնութիւնը ինքնատիպ է: Այս առաջին երեւումը գընահատանքներով ողջունուեցաւ տեղական երաժշտական քննադատներուն կողմէ: Սակայն ապագա՞ն: Նկատի առնելով նման նուագախումբի մը համար գոյութիւն ունեցող սահմանափակ երգացանկը, վերապահութիւններ կարելի է ունենալ յառաջիկայ համերգներու զանուելիք ընդունելութենէն: Նոյնպէս այս կարգի համերգներ կրնան հետաքրքրել միայն, բառ բաւականի հմուտ երաժըշտասէրներ: Արդէն, ներկաներուն համեմատաբար ոչ բաւարարութիւնը, կը փաստէ:

Օհան Թուրեանի համբաւը միջազգային է: Մարսէյլի օփերայի բեմին վրայ ղեկավարելով Պրիւքնէրի Թիւ 5 Սէնֆոնին իր մեծ տաղանդը յայտնաբերեց ամբողջ քաղաքի մը, ուր այժմ կը վայելէ մեծ յարգանք, համարում, վարկ եւ գնահատում:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ —ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ—

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի միօրեայ դպրոցի տարեվերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 15-ին Լէօփոլտ Պէլլան նորակառոյց շէնքի սըրահին մէջ: Հայապահպանման այս ձեռնարկը որ իր սկզբնական շրջանէն ի վեր կը շարունակուի, արժանի էր աւելի մեծ թիւով հանդիսականներու: Սակայն այս պարագան չվհատեցուց մեր ժրաջան խաչուհիները եւ աշակերտները, որոնք ներկայացուցին խանդավառութեամբ օրուան յայտագիրը:

Հանդէսը բացուեցաւ աշակերտութեան կողմէ խմբերգով մը, «Հայ Որդիք» ու հետզհետէ արտասանութիւն՝ «Տէր Զօր», դաւեշտ մը «Շողգամ», փոքրիկներով 3 տարեկան եւ աւելի մեծերով: Խմբական պար՝ «Տօն»: Արտասանութիւն՝ «Հայրենիքի Սէր», եւ «Իմ Դպրոց»ով առաջին մասը փակուեցաւ:

Քառորդ ժամ դադարէ մը վերջ մասնաճիւղի նախագահուհին Նազելի Յուրթիւն բեմ հրաւիրեց վեթերան ընկերուհի՝ Արշալոյս Թադէոսեան: «Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը բաւ ան, հազիւ կազմըւած իր գործունէութեան առաջնահերթ մտահոգութիւնը եղած է հայերէնի դասընթացքներ հիմնել: Այն ժամանակ երբ դեռ չունէինք ոչ մշակոյթի տուներ եւ ոչ ալ գրասենեակ, նախնական քայլը առած է բացօթեայ դաշտերու մէջ հաւաքելով մանուկները, այսպէս կոչուած շարժական դասընթացք - կարճ ժամանակամիջոցէ մը յետոյ ընդարձակուած է այս գործը մասնաճիւղերու միջոցաւ: Դժուարին պայմաններու մէջ վարձու սըրահներու, կամ լաւագոյն պարագայի ընկերուհիի մը տան սենեակին մէջ շարունակուած է ազգապահպանման այս գործը: Հայաշատ շրջաններու մէջ 145 - 150 աշակերտներ հետեւած են այս միօրեայ դասարաններուն կէս օրէ առաջ ու յետոյ ամբողջ օրը երկու ուսուցիչ - ուսուցչուհիներով, ինչպէս նաեւ գիշերային աւելի մեծերու համար: Դժուարութիւններու կարգին յիշենք նաեւ որ այն ժամանակ տեղական իշխանութիւնները չունէին այսօրուան բարեացակամութիւնը, որով ստիպուած էինք յայտարարել՝ «փաթրօնաժ»ի անուան տակ:

Ցաւալի է խոստովանիլ որ սկզբնական թափը կորսնցուց հետզհետէ այս կարեւոր գործը: Ծնողքներուն անփութութեան պատճառաւ երախան «չծանրաբեռնելու» համար հայերէնի տառերով:

Բազմիցս ըսուած է բեմերէն թէ մամուլի միջոցաւ ու պէտք է միշտ կրկնենք որ այս ուղղութեամբ ծնողքները ի մասնաւորի մայրերը մեծ դեր ունին կատարելիք: Հայ լեզուն սորվեցնելու, երախային մաքին մէջ ներմուծելու մեր գեղեցիկ լեզուն սորվելու անհրաժեշտութիւնը թէ՛ որպէս անհատ, թէ՛ որպէս Հայ մեր աւանդութիւններով, մշակոյթի ծանօթացումով եւ այս բոլորը հայ լեզուի եւ հայ գիրի միջոցաւ: Բոլորիս պարտականութիւնն է հայ մատղաշ սերունդին մայրենի լեզուն ուսուցանել, հայ պատմութեան ուսուցմամբ Հայու հերոսական ոգի ներշնչել, այդպիսով ընդունակ դարձնել սիրելու իրենց մայրենի լեզուն, ազգն ու հայրենիքը, ազատութեան եւ անկախութեան գաղափարը: Այսպիսի մայրեր միայն կրնան բարձր գաղափարներով հայ ընտանիք կազմել:

«Պէտք չէ մոռնալ տարրական յօդուածի զգացումի որ արդիւնք է մեր ազնւութեան հանդէպ՝ մեր արժէքներուն, մեր լեզուին, մեր մշակոյթին, զոր օտարներն իսկ կը գնահատեն սակայն մենք անգիտակ կը մնանք, որովհետեւ կը դժուարանանք հայերէն խօսելու:

Ու այս առթիւ յիշեց մի քանի օտար երեւելի գիտնականներ: Հայերէնով այնքան հետաքրքրուած էր Լորտ Պայրըն, մեր հին մագաղաթներով, Հայոց պատմութեամբ, որ Սուրբ Ղազարի վանքին մէջ ի Վենետիկ սորվեցաւ հայերէն գրաբար լեզուն ու անգլերէնի սկսաւ թարգմանել մեր պատմիչներէն Խորենացին ու Լամբրոնացին:

«Վալերի Բրիւսով ռուս մեծ բանաստեղծը այնքան հմայուեցաւ հայերէնով որ նոյնպէս սորվեցաւ եւ բազմաթիւ թարգմանութիւններ կատարեց:

Աւելի հին ժամանակները Լուտովիկոս ԺԴ.ի ժամանակակից հայերէն սորվողներէն յիշենք միայն Ֆրանսացի երկու ականաւոր արեւելագէտներ՝ «Լակռոզ» եւ «Կիյոմ տը Վիլըֆրուա», դեռ կարելի է շատ երկարել շարքը օտար ականաւոր գիտնականներու, որոնք հիացած են մեր լեզուով թարգմանութիւններ կատարած:

«Հայերէն լեզուն, իր նրբութեամբ, ճկունութեամբ, հնչականութեամբ իր բազմաթիւ տառերով եւ հնութեամբ Հայոց մշակոյթի անցեալին փառքերէն մին հանդիսացած է: Այլ խօսքով գիտական եւ այլ երեւններու տեղեկատուութեանց արդի յեղաշրջումին՝ մենք մեր լեզուով կը յաջողինք հետեւիլ այդ յառաջընթացին:

«Մեր լեզուն ոչ միայն գիտական՝ այլեւ գրական - բանաստեղծական ամենանուրբ զգացումները կ'արտայայտէ, դիւրութեամբ նոր գաղափարներ եւ տեսութիւններ կ'իւրացնէ ու կը մեկնաբանէ գիտական նոր նուաճումները բացատրելու տառացի կերպով:

Ելեկտրոնիք հաշուիչ մեքենաներու գործածութեան մէջ նոյնպէս հայերէնի պարզած պատկերը գոհացուցիչ եղած է մեր հայրենիքին մէջ: Նոյնիսկ ամենաբարդ հաշուիչ մեքենայի լեզուն: Ու վերջացուց իր խօսքը՝ ըսելով թէ. -

«Մեր ժողովուրդը միշտ բարձր գնահատուած է օտարներէն իր դարաւոր մըշակոյթին համար, որ այդ թանկագին մշակոյթն ու աւանդութիւնները, հաւա՛տքը հիմը կազմած են մեր երկար տարիներու գոյատեւման»:

Բեմ հրաւիրուեցաւ Շրջ. Վարչութեան նախագահուհի՝ Հէլլէն Միրճանեան որ իր արդար ցասումը յայտնելով հանդերձ այդ օրուան բացականերուն համար եզրակացուց թէ իրենք է որ տուժեցին, քանի որ զրկուեցան այդ օրուան հոգեկան մեծ հաճոյքէ մը:

«Երկու ուրախ լուրեր ունիմ ձեզ յայտնելու, առաջինը՝ այն է որ երկար դիմումներէ յետոյ մեր կազմակերպութիւնը պաշտօնապէս ճանչցուած է՝ որպէս «Հանրօգուտ Միութիւն»:

Իսկ երկրորդ լուրը՝ այս տարի եւս արձակուրդի շրջանին Շրջանային Վարչութիւնը որոշած է 20 չքաւոր երախաներ բերել տալ Լիբանանէն: Անցեալ տարի 13 երախաներ մէկ ամիս մնացին առողջարար օդափոխութիւնները եւ հոգեպէս կազդուրուած վերադարձան իրենց բոյները: Այս տարի եւս այս 20 երախաներուն երթեւեկի ծախքերը գաղութի առատաձեռնութեան կը կարօտի, իսկ կեցութեան եւ այլ յարակից ծախքերը դարձեալ պիտի ստանձնէ կազմակերպութիւնը»:

Հանդէսին գեղարուեստական երկրորդ բաժինը անցաւ նոյն խանդավառութեամբ նախ՝ «Հօյ Նազան» պարով, - յետոյ դաւեշտ մը «Ծարպիկ տղան»: Արտասանութիւն՝ «Մահերգ Նահատակաց», - դաւեշտ մը՝ «Ստախօսը», երեք պարեր՝ «Ոսկեհատ», «Արարատ» եւ «Քոչարի»: Վերջին երգով՝ «Զարթիր Լաօ»ով փակուեցաւ գեղարուեստական մասը: Հանդէսի վերջաւորութեան աշակերտներուն բաժնուեցաւ գրքոյկներ հայերէն եւ ֆրանսերէն: Պէտք է յիշել որ լաւ պատրաստուած յայտագիր մը հրամցուց վարչութիւնը: Շնորհաւորելի է ուսուցչութիւնը թէ պարի, երգի եւ արտասանութիւններուն համար, նկատելի էր աշակերտներուն հայերէնի առոգանութեան ճշգրտութիւնը:

Մեծ աշխատանք տարուած այս հանդէսին բոլոր դերակատարներուն շնորհակալութիւն: Նոյնպէս խաչուհիներուն, որոնց պատրաստած կարկանդակներով ճոխ պիւֆէ մը սարքուած էր: Աւելցընենք նաեւ որ 30 աշակերտներով փակուած է տարեշրջանը:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ քաղաքապետարանի դաշտին վրայ, Յունիս 1-ին, տեղի ունեցած է Հ.Մ.Ը.Մ.ի մարզական փառատօնը, Մայիս 28-ի տօնին առթիւ: Ներկայ եղած է Գարեգին Բ. Կաթողիկոս: Մարզական խաղերէ եւ յաղթականներու մրցանակաբաշխութենէ ետք խօսք առած են յանուն Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շրջ. Վարչութեան Յարութ Չէքիճեան (հայերէն) եւ մէթր Շահէ Պարսումեան (արաբերէն) շեշտելով Հ.Մ.Ը.Մ.ի դերը լիբանանեան միջավայրին մէջ: Ապա, Լիբանանահայ Երկրորդական Վարժարաններու Աշակերտական Միութեան (ԼԵՎԱՄ) 20-ամեակին առթիւ խօսք առնելով Լուսի Գրիգորեան անդրադարձած է Միութեան գործունէութեան: Հ.Մ.Ը.Մ.ի փողերախումբի առաջնորդութեամբ կատարըւած տողանցքը, մասնակցութեամբ բակուտներու, արենոյշներու, գայլիկներու, մարզական խումբերու եւ աշակերտներու, մեծ խանդավառութիւն ըստեղծած է բազմահազար հանդիսականներու մէջ: Տողանցքի աւարտին խօսք առնելով Թեմին առաջնորդը՝ Արամ Եպիսկոպոս Քէշիշեան, շեշտած է Հ.Մ.Ը.Մ.ի առաքելութեան բնորոշիչ գիծերը: Հուսկ՝ Գարեգին Բ. Կաթողիկոս ըսած է. - «Պահեր կան, որոնց դիմաց խօսքը աւելի տկար կը կշռէ, քան տեսարանը ինքը, շարժումները իրենք, քալուածքն ու տողանցքը, որոնք կենդանի խօսք են առանց բառբառի: ... Հ.Մ.Ը.Մ.ը ինծի համար կարգի ու կանոնի, ներդաշնակ գործելու, գործակցելու ու միասնաբար քալելու դպրոցն է: Այս դպրոցը թող բաց մնայ մեր բոլորին առջեւ»:

×

ՀԱԼԷՊԻ «Զուարթնոց» երգչախումբը, Սփիւռքի մէջ առաջին անգամ ըլլալով, համերգի մը ընթացքին մեկնաբանած է «Խորէնեան պատարագ»ը, ղեկավարութեամբ Պօղոս Ապաճեանի: Քառաձայն երգչախումբի համար յատուկ վերամշակումի ենթարկուած «Խորէնեան պատարագ»ի երաժիշտը՝ Խորէն Մէյխանաճեան ծնած է Հալէպ, ուրկէ 1946-ին ներգաղթած է Հայաստան: 1956 - 60 թուականներուն յաճախած է Էջմիածնի ճեմարանը, ուր երեւան եկած են իր երաժշտական ձիրքերը: 1960-ին ընդունուած է Երեւանի Երաժշտանոցը, զոր աւարտած է 1965-ին, աշակերտելով Թաթուլ Ալթունեանի: Ուսանողութեան շրջանէն իսկ եւ մինչեւ այսօր կը ղեկավարէ Էջմիածնի մայր տաճարի երգչախումբը: Տարիներ ղեկավարած է նաեւ պետական երգչախումբը:

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ժան - Ժիլ Վրթանէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Վրթանէսեան եւ աղջիկը, Այրի Տիկին Շաքէ Թոնկուրեան զաւակներն ու թոռները, Այրի Տիկին Մերսէտէս Թէրզեան զաւակներն ու թոռները, Պ. Սօնապետ Սօնապետեան զաւակներն ու թոռները, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Յունիս 29, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին իրենց մօր, մեծ - մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ
ՎԱՍԻԼՈՒՀԻ ՎՐԹԱՆԷՍԵԱՆԻ
(Ծնեալ՝ Թէրզեան)

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Ժան - Փիէռ Գալայճեան եւ զաւակները՝ Աչոտ եւ Վաչէ, Տիկին Էլզա Մելիքովա, Էքմէքճեան ընտանիքը, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գալայճեան, Տէր եւ Տիկին Ֆրէտէրիք Գալայճեան, Այրի Տիկին Բարսեղեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղիկի նուէրներով, անձամբ թէ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ, մօր, զաւկին, քրոջ զաւկին եւ հարսին՝

ՍՈՒՍԱՆՆԱ ԳԱԼԱՅՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ՝ Մելիքովա)

զառնակսկիծ եւ վաղահաս մահուան առթիւ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Վասիլուհի Վրթանէսեանի մահուան քառասունքին ի յիշատակ, Մարսէյլէն Տիկին Շ. Թոնկուրեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ քրոջ եւ եղբօր զաւակները 300-ական ֆրանք կը նուիրեն Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցիին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 300 Ֆ. «Յառաջ»ին:

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS DE FRANCE
Section de GRENOBLE

o—o—o—O—o—o—o

Grande Fête Champêtre

Dimanche 29 Juin
au Centre aéré «BEL AIR» à EYBENS

o—o—o—O—o—o—o

avec la participation exceptionnelle du chanteur Georges TUTUNDJIAN accompagné par l'Orchestre «NAIRI» de la Maison de la Culture de Valence

o—o—o—O—o—o—o

Buffet (préparé par les Dames de la CBAF)
Buvette
et de nombreux jeux pour les enfants

o—o—o—O—o—o—o

VENEZ NOMBREUX
ET AMENEZ VOS AMIS

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շավիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ միօրեայ դպրոցի տարեկան հանդէսը Կիրակի, Յունիս 29, ժամը 14·30ին Շավիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:
47, rue de Stalingrad, 92370 CHAVILLE

Մուտքը ազատ է:

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցիին մէջ, Յունիս 29, Կիրակի, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՀԱՅՐ ԱԲԵՂԱՅ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

Այս առթիւ կը հրաւիրուին Վալանսի եւ շրջակայքի հաւատացեալները:

CABINET MEDICAL
ET
PARAMEDICAL

Madame Annie SARIAN
PODOLOGUE - PEDICURE

147,av. Malakoff, 75116 Paris
sur rendez-vous — tél. 45 00 23 22

Restaurant SEVAN

SOIREE EXCEPTIONNELLE

avec la participation de

L'orchestre ANI de Lyon

ambiance chaleureuse

MENU 250 F boisson comprise

VENDREDI 27 JUIN à partir de 20h

RESTAURANT SEVAN, 1, bd. Carnot
94140 Alfortville — tél. 43 76 32 19

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի, ամբողջ օրը Ժէմանի դաշտը, մասնակցութեամբ «ԱՆԻ» նուագախումբին, հայկական հաճելի մթնոլորտ: Տեղւոյն վրայ հեռատեսիլ, Մունտիալին հետեւիլ փափաքողներուն համար:

×

ՏԷՍԻՆ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի դպրոցին ամավերջի հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 28, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 29, ԺԱՄԸ 13–ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ԴՊՐՈՑԻՆ ՇՐՋԱՓԱԿԻՆ ՄԷՋ
1, BOULEVARD DU NORD, 93340 LE RAINCY

= Կը մասնակցին վարժարանին աշակերտները՝ երգերով, պարերով, արտասանու թիւններով:
= Մրցանակաբաշխութիւն՝ ժամը 15–ին:
= Պիտի կատարուի նարտի մրցաշարք:
= Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն՝

ՄԱՐԹԷՆ ԵՈՐԿԱՆՑ	ՏԻՒՕ ՋԵՓԻՒՌ
ԷՎԼԻՆ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ	ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲ
ՆԱՐԵԿ ՏՈՒՐԵԱՆ	ՊԷԹԻ
ՎԻԳԷՆ	ԼԵՒՈՆ ԳԼԱՐԵԱՆ

Ֆութպոլի սիրահարները պիտի կարենան տեղւոյն վրայ հետեւիլ Մեքսիքոյի Աշխարհի Բաժակի փինալին:
Առիթը պիտի ունենաք ճաշակելու հայկական պնակներ:

Մուտքը ազատ է:

Société PRET-A-PORTER
RECOMMANDE
SON REPRESENTANT
SERIEUX ET EFFICACE
QUI RECHERCHE
FABRICANT PULLS - SWEAT -
T-SHIRT et BONNETERIE

POUR TOUS RENSEIGNEMENTS
TELEPHONER au 34 12 63 25

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անիէռ - Պուա - Քոլոմպի եւ Արժանթէօյի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի օր, ժամը 11·30-էն սկսեալ Ռալի պարքի մէջ:

Cormeilles - en - Parissis

հայկական ճոխ ուտելիքներով եւ աւանդական շամփուրով խորոված:

ՍՈՒՐԷՆ նուագախումբը, պարի մրցումներ եւ բացօթեայ խաղեր խանդավառութիւն կը ստեղծեն: Անձրեւի պարագային փակ հիւրասրահ մը կայ տրամադրելի:

ITINERAIRE : Au pont d'Argenteuil, prendre l'Ave. Gabriel Péri jusqu'au bout, puis le Bld. Léon Félix sur la gauche et tourner à droite au premier feu de signalisation. Continuer sur la droite jusqu'à la forêt de Cormeilles (Rallye - Parc).

Աւելի դիւրութեան համար հետեւիլ «Կապոյտ Խաչ» գրուած նշաններուն, որոնք ճեղ պիտի առաջնորդեն վերոյիշեալ վայրը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հռիփսիմէ Գնեազեանի մահուան առթիւ՝ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղէն հետեւեալ անդամուհիները նուիրած են. - Արսինէ Պառաւեան 500 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Պահչէճեան 300 Ֆ., Մելինէ Չամանճեան 150 Ֆ., Արմենուհի Յակոբեան 100 Ֆ., եւ Ռմն՝ 50 Ֆ., ի նպաստ Լիբանանէն օգափոխութեան կայան եկող 20 երախաներուն ճամբու ծախքին:

×

Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը շնորհակալութեամբ ստացած է 200-ական Ֆ. Տիկիններ՝ Գորգիկեանէ եւ Տէր - Մինասեանէ Պարոն Կարպիս Յակոբեանի ի պատիւ տրուած ընդունելութեան առթիւ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ - ԺԵՌՈՄ

Սէն - Ժեռոմի Ս. Սահակ - Ս. Մեսրոպ Եկեղեցւոյ Թաղականութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող հայկական երկօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 28, երեկոյեան ժամը 21-ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Ղեկավարութեամբ ուսուցիչներ՝ Տիկին Կարապետեանի եւ Խաչիկ Ելմազեանի տեղի կ'ունենան արտասանութիւն, երգ եւ զաւեշտ աշակերտներուն կողմէ:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքները եւ թաղեցիները, վայելելու համար հայկական մթնոլորտ մը, ունկնդրելու եւ քաջալերելու մեր փոքրիկները:

Սէն - Ժեռոմի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ կը հրամցուին կարկանդակ եւ ծովացուցիչներ:

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Meubles Ghazarian

Z.I. Vitrolles **tél. 42. 89.27.47**
à 20km de Marseille

"Բացառիկ զեղչ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն"

voyages en arménie

vols directs
Paris - Erévan - Paris

DEPARTS : 09 et 24 JUILLET — 06 et 20 AOUT
03 et 18 SEPTEMBRE — 02 et 16 OCTOBRE

Lic. A. 1037

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS :

Levon BAGHDASSARIAN	Varoujan SARKISSIAN	Jacques CHELELEKIAN
SABERATOURS	SEVAN VOYAGES	VOCA TOURS
31, rue d'Argenteuil	48, Cours de la Liberté	10, ave. du Prado
75001 PARIS	69003 LYON	13006 MARSEILLE
Tél. 42 - 61 - 51 - 13	Tél. 78 - 60 - 13 - 66	Tél. 91 - 37 - 58 - 58

Fonds A.R.A.M

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
27

VENDREDI
27 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.256 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 61e ANNEE — No 16.256

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

MUNDIAL

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՊԱՐՏՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔ՝
ԱԽԱՐՏԱԿԱՆԻՆ
ԴԷՄ ԱՌ ԴԷՄ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ԱՐԺԱՆԹԻՆ

Ֆրանսացիք շատ ինքնավստահ էին եւ Գերմանիոյ վրայ իրենց յաղթանակը կասկած իսկ չէր վերցներ Զորեքշաբթի առտու: Ճամբորդութիւններ ալ պատրաստած էին, Քոնճորտը Մեքսիքօ պիտի տանէր աւարտականին հանդիսատեսներ, Շիրաք յայտարարած էր իր մեկնումը: Բայց, խաղին սկիզբէն իսկ (9-րդ վայրկեան) ֆրանսական յոյսերը ի դերեւ ելան: Գերմանական առաջին կէտը ճակատագրական բնոյթ ունէր եւ հարկ է խոստովանիլ թէ Գերմանացիք իրենց իրատես եւ առոյգ խաղով արժանի էին իրենց յաղթանակին, զոր ամրապնդեցին վերջին (90-րդ) վայրկեանին 2-րդ կէտով մը: Նման յաղթանակ մըն ալ կը տանէր Արժանթին Պելժիոյ դէմ՝ 2-0: Շաբաթ օր, ուրեմն Ֆրանսա եւ Պելժիա կը մրցին 3-րդ տեղին համար:

Ֆրանսացիք չկրցան ուրեմն վրէժը լուծել Սեվիլլայի, ուր 4 տարի առաջ, կրկին պարտուէին Գերմանացիներէն: Մաղթելի է սակայն, որ այս պարտութիւնը պրագիլլի պարտութեան հետեւանքները չունենայ: Արդարեւ, Ռիօ տէ Ժանեյրոյի մէջ, Հիքէրիի աներեւակայելի տեսարաններու ականատես եղած է պրազիլցի լրագրող մը: Անձնասպանութիւններ, սրտի տագնապներ, ծանրակշիռ միջադէպեր իրարու յաջորդած են: Իտալիոյ մէջ, պարտեալները բոլոր հայհոյանքներուն եւ նախատինքներուն արժանացած են, Մեքսիքոյի մէջ Անգլիացի եւ Արժանթինցի ծանր բախումներ ունեցած են: Ֆրանսացիք այդպէս ջղագրգիռ չեն եւ ինչպէս ... մենք, կը գոհանան բարոյական յաղթանակներով, որոնք միշտ պահուըսած են պարտութիւններու ետին: Այսպէս Միթերան եւ Շիրաք շնորհաւորական հեռագրեր ղրկած են Ֆրանսական խումբին իրենց խաղին որակին համար...:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՇՈՒԵՔՆՆԻՉ ԱՏԵԱՆԸ ամէն տարուան պէս հրապարակած է տարեկան իր տեղեկագիրը պետական ծախքերու մասին: Ինչպէս ամէն տարի, մսխումները չեն պակսիր եւ աջ մամուլը մասնաւոր պատճառ մը չունի ձաղկելու կատարուածը («ընկերվարական տոլչէ վիթա»ն կը խորագրէ «Քոթիտիէն») եթէ քիչ մը յիշողութիւն ունի, քանի որ նոր բան չէ պատահածը եւ ոչ մէկ հոսանքի մենաշնորհ: Հարցը հոն է, որ ոչ մէկ բանի կը ծառայէ այս րծախնդիր տեղեկագիրը, բացի երբեմն վրդովեցուցիչ, երբեմն ալ զուարճալի ընթերցումի:

ՏԱՐԵՑ ԿԻՆԵՐԸ կը շարունակեն սպանուիլ Փարիզի մէջ եւ օր չանցնիր որ չարչարուած եւ սպաննուած ութսունամ-

LA DELEGATION DE L'UNIVERSITE D'EREVAN EN FRANCE

DEUX CITOYENS D'HONNEUR DE LA VILLE DE MONTPELLIER

Rappelons que le vendredi 30 mai, l'Académicien Sergueï Hambardzoumian, Recteur de l'Université d'Etat d'Erevan et le Professeur Pierre Vitoux, Président de l'Université Paul-Valéry (Montpellier III) ont signé un accord de coopération inter-universitaire, le premier de l'Université d'Erevan avec une Université du monde occidental.

Le vendredi soir un diner officiel était offert en l'honneur de la Délégation arménienne par le Président Vitoux et les vice-Présidents Mignot et Lauriol, en présence du Recteur de l'Académie de Montpellier monsieur Jacques Vaudiaux et de madame Gourdin, représentant le député-maire Georges Frêche.

Samedi 31 mai

Le samedi 31 mai, une rencontre avait lieu avec le Professeur Solassol (doyen de la Faculté de Médecine) et le Professeur Bernard Serrou (conseiller général) du Centre anti-cancereux Paul-Lamarque. Le soir,un dîner était offert en l'honneur des savants d'Erevan par l'Amicale arménienne de Montpellier et sa région qui fêtait en même temps son dixième anniversaire.

Lundi 2 juin

Le lundi 2 juin, le député-maire, accompagné de son épouse, offrait à l'hôtel Frantel un déjeuner en l'honneur des hôtes arméniens de Montpellier. Y étaient présents, entre autres personnalités, le Professeur Lévy, Maire-adjoint, monsieur Maurice Reboah, Conseiller Municipal, nommé récemment «Délégué aux Relations avec la communauté arménienne», monsieur Delacroix, directeur du Cabinet du Maire, monsieur Foubert, chef de Cabinet, le Professeur Jacques Mirouze, Président de l'Université de Montpellier I (Médecine-Pharmacie Droit) le Professeur René Cano, Président de l'Université de Montpellier II (Université des Sciences et Techniques du Languedoc), le Professeur Xavier Mignot, vice-Président de l'Université de Montpellier III (Paul-Valéry), le Professeur Galzy, de l'Ecole d'Agriculture, ainsi que le docteur Eliane Dabbagh-Markarian, et messieurs Dédéyan, Der Hagopian, Kojayan, Tahmazian, de la communauté arménienne de Montpellier, (monsieur Archam Babayan, Président de la Fondation Aram Khatchadourian, empêché, était excusé).

Le député-maire, dans son allocution, rappela les liens historiques entre l'Arménie et Montpellier, particulièrement à l'époque des Croisades, la présence d'étudiants arméniens à Montpellier à la fin du XIX siècle, l'attention portée par la presse régionale, pendant la Première Guerre mondiale, au génocide de 1915 et la similitude des civilisations chrétiennes et méditerranéennes du Languedoc et de l'Arménie.

Le Recteur Hambardzoumian exprima au nom de l'Union soviétique et de la **République d'Arménie sa joie d'avoir allumé «un lumignon** qui éclairera l'avenir de nous deux pays» en signant l'accord interuniversitaire Montpellier - Erevan.

Puis, fait sans précédent dans l'histoire de la capitale languedocienne le député-maire fit citoyens d'honneur de la Ville de **Montpellier** les deux savants arméniens, le Recteur Hambardzoumian et le Professeur Haroutiounian. Il leur remit à cet effet de splendides médailles gravées à leur nom et indiquant leur qualité. «Vous n'avez ici que **des amis», ajoutait** le député-maire, qui évoquait son séjour en URSS vingt ans auparavant et sa visite en Arménie. Lors des échanges de cadeaux, le député-maire formulait le souhait d'un élargissement des **contacts.**

Les deux universitaires arméniens achevaient leur séjour en France par quelques jours à Paris. Le Président Nourhan Fringhian au nom de la Fondation Nourhan Fringhian, organisait à leur intention un diner où étaient conviés des personnalités du monde culturel et universitaire. Cette rencontre franco-arménienne, particulièrement conviviale se situait ainsi dans le droit fil des activités du **Département** Culturel de la Fondation Nourhan Fringhian. Les deux savants étaient également reçus à la Direction Générale des Relations Culturelles du Ministère des Affaires **Etrangères dont les** responsables ont apporté dès l'origine, leur soutien le plus actif et le plus efficace au projet de **convention entre les** Universités d'Erevan et de Montpellier, à la Bibliotèque Nationale **par le Directeur, monsieur André** Miquel, Professeur au Collège de France, qui leur **donnait** accès au fonds de manuscrits arméniens.

Ils avaient également des entrevues avec diverses personnalités de la communauté arménienne de France, entre autres monsieur Patrick Devedjian, député des Hauts-de-Seine, et le peintre Carzou.

Ils reprenaient l'avion le 6 juin avec l'un des vices-présidents de l'Université d'Etat d'Erevan, le Professeur Missak Tavtian, qui achevait en même temps qu'eux un séjour à Paris.

Avec les diverses personnalités culturelles et universitaires rencontrées, rendez-vous était à nouveau pris, mais cette fois-ci, en Arménie, et, avec l'espoir d'un développement harmonieux de la coopération culturelle entre la France et la RSS d'Arménie.

NDLR.- Nous avions publié un premier compte-rendu dans notre n° du 14/15 juin.

եայ կնոջ մը դիակը չգտնուի իր բնակարանին մէջ, քանի մը Ֆրանք գողնալու համար: Ըստ երեւոյթին մարդասպանները նկատի չեն առներ որ վարչակարգը փոխուած է եւ Փասքուայի օրով, ոճիրներու վերջ պէտք է տրուէր:

ՓԵՐՈՒԻ մէջ ահաբեկչական արարքի մը հետեւանքով ութ հոգի մեռած է եւ 35 հոգի վիրաւորուած: Ռումբը պայթած է կառախումբի մը մէջ, որ զբօսաշրջիկներ կը փոխադրէր: Զոհերուն մէջ Ֆրանսացիներ կան:

ՍՄԻՔԸ (Նուազագոյն աշխատավարձք) ժամը 26,59-էն 26,92-ի կ'անցնի, Յուլիս 1-էն սկսեալ:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ գաղտնի սպասարկութեանց պետը հրաժարած է:

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՔԻՒՐՏԻՍՏԱՆԻ մարքսիստ հոսանքի դիմադրական կազմակերպութեան Կ. Կոմիտէի նախագահը, Փարիզի մէջ, յայտարարած է թէ իսլամական Հանրապետութեան զինեալ ուժերը ամբողջութեամբ կը գրաւեն Քիւրտիստանը եւ անխնայ հալածանք ձեռնարկած են քիւրտ բնակչութեան դէմ, մինչ ռազմիկները Իրաք կ'ապաստանին:

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

ՓԱԿՈՒՄ ԱՐԱՐԱՏ ՄԱՐԶԱՒԱՆԻՆ ԵՒ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

Թեհրանէն հասած լուրերու համաձայն, իշխանութիւնները փակած են Արարատ մարզաւանն ու ակումբը, Յունիս 22-ին, առանց պատճառաբանութեան:

ԹԵՀՐԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

ԱՐՏԱԿ ԱՐՔ.Ի ՆԱՄԱԿԸ

ԻՐԱՆԻ ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ
ՄԱՅԻՍ 28-Ի ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ
ԱՐԳԵԼՔԻՆ ԱՌԹԻՒ

«Յառաջ»ի Յունիս 5-ի թիւով յայտնած էինք թէ, այս տարի Թեհրանի ոստիկանութիւնը արգելք հանդիսացած է Մայիս 28-ի առթիւ Ս. Սարգիս Եկեղեցւոյ մէջ կատարուելիք հանրապետական դոհաբանական մաղթանքի արարողութեան: Ծանօթ է, թէ Յունիս 1-ի երեկոյեան բազմահազար Հայեր բողոքի ցոյց մը կատարեցին եկեղեցւոյ շրջափակը եւ թեմակալ առաջնորդէն պահանջեցին հետապնդել հարցը պետական շրջանակներու մօտ:

Արդ, ի հետեւումն յիշեալ հարցի, Արտակ Արք. Մանուկեան նամակ մը ղրկած է Իրանի Ներքին նախարար Ալի Աքպար Մոհթաշամիի, անոր ուշադրութեան յանձնելով հայ եկեղեցւոյ կրօնական արարողութեան մը արգելք հանդիսանալու պարագան, որ աննախընթաց երեւոյթ մըն է երկրին մէջ:

Նամակը կը նշէ, թէ անցեալ տարիներու նման որոշուած էր Մայիս 28-ի օրը, Սուրբ Սարգիս Եկեղեցւոյ մէջ կրօնական արարողութիւն եւ գոհաբանական յատուկ մաղթանք կատարել Մայիս 28-ի առիթով, որ ոչ միայն նահատակներու յիշատակի մեծարումն է, այլեւ մասնաւորաբար անիրաւուած ժողովուրդի մը վեց հարիւր տարուան ստրկութենէն ետք 1918 թուականին անկախ Պետութիւն հաստատելու օրուան մեծարումը: «Հակառակ անոր, որ, կը գրէ Արտակ Արք., այդ օրը ոստիկանութեան պաշտօնատարները բազմիցս հեռաձայնային կապերով կազմակերպիչ անհատի մասին հարցումներ ուղղած էին եւ անոնց տեղեկացուած էր, որ արարողութիւնը միայն եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի եւ իմ միջոցով, դժբախտաբար, որոշեալ ժամանակէն մէկ ժամ առաջ, ոստիկանները գալով եկեղեցւոյ մուտքին մօտ յայտարարեցին թէ արարողութիւնը պիտի չկատարուի եւ արգելք հանդիսացան ժողովուրդին, որ եկեղեցւոյ շրջափակը մտնէ: Այս դէպքը խոր ցաւ պատճառեց փոքրը մնացած մեծ բազմութեան: Թէեւ ներկայ պաշտօնատարներուն արարողութեան արգիլման պատճառի մասին բազմիցս հարցումներ եղան, սակայն դժբախտաբար, ոչ այդ օրը եւ ոչ ալ մինչեւ այսօր չպարզուեցաւ, թէ ի՞նչ պատճառով վերջին պահուն, առանց որեւէ բացատրութիւն տալու, արգելք դրուեցաւ տարիներ շարունակ կատարուող արարողութեան մը, հայ համայնքին խոր անհանգստութիւն պատճառելով»:

Իր նամակի վերջաւորութեան Առաջնորդը խնդրած է Ներքին Նախարարէն դէպքին պատճառը յայտնել եւ կարգադրել որ առաջքն առնուի նման դէպքերու կրկնութեան, դէպքեր՝ որոնք կը հակասեն Իրանի հայ փոքրամասնութեան կրօնական ազատութեանց:

Fonds A.R.A.M

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՒ ՔՐՈՆԻԿ

Գրեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹՕԼՕԼԵԱՆ

Մայիս 17, 1986

Գրադարանս կը փորձեմ կանոնաւորել: Անկարելի փորձ: Կ'ուզեմ որ հայերէն գիրքերս ընդունին կարգապահութեան մեզմ ձանձրոյթը, հնազանդին ինծի ու այբուբէնին, շարքով շարուին: Կանոնաւորութեան կարօտ ունենալով՝ ատաղձագործէ մը բաւական չէնք – շնորհք գրադարաններ ապսպրեցի մի քանի տարի առաջ, – այն տեսակէն՝ որ կ'արտօնէ փոխել հորիզոնական տախտակներուն գիրքին ու բարձրութիւնը, եւ այդպէս յաւելեալ կարելիութիւններ կ'ընծայէ, անսովոր մեծ ու բարձր հատորները շարելու համար: Այս գրադարանները լուծեցին անգլերէն գիրքերու կանոնաւորման հարցերը, սակայն դրադարանին հայերէն մասը կը մնայ անկանոն: Աւելի ճիշդ, ամէն կանոնաւորման փորձ որոշ դժուարութիւններ կը լուծէ, սակայն միաժամանակ նորեր կը յարուցանէ:

Հայերէն գիրքերը, մանաւանդ Սփիւռքի մէջ հրատարակուած հայերէն գիրքերը, կարծես արդի աշխարհին չեն պատկանիր, թէեւ յաճախ շարուած են ամենա – արդիական համակարգիչներով ու տպուած՝ արդիական տպարաններու մէջ: Սակայն օգուտ ի՞նչ, երբ ոչ հեղինակները, ոչ տպարաններու տէրերը տարրական խղճմտանքն իսկ չունին՝ գիրք – առարկայի մասին լրջօրէն մտածելու, անոր տալու կարգ ու կանոն, չափ ու ձաշակ, տնտեսական միջոցներու արտօնածին չափ:

Կը բանամ հատոր մը, եւ առաջին էջին վրայ կը փնտռեմ այն տեղեկութիւնները՝ զորս վարժուած եմ ակնկալելու եւ գտնելու, թէ՛ արեւմտեան աշխարհի, թէ՛ ալ Սովետական Հայաստանի մէջ հրատարակուող հատորներու առաջին էջին կամ էջերուն վրայ: Այսի՞նքն: Այսինքն հեղինակին ու գործին անունը, հրատարակչականին կամ հովանաւորող կազմակերպութեան անունը, տպարանին գտնուած վայրը, հրատարակութեան թուականը, եւ եթէ վեր–հրատարակութիւն է, առաջին հրատարակութեան թուականն ալ: Շատ մեծ բան կ'ակնկալե՞մ արդեօք: Տնտեսական մեծ արգելքները խոչընդո՞տ են, հո՞ս ալ, այս պարագայի՞ն ալ: Չեմ կարծեր: Կը վերցնեմ ուրիշ գիրքեր, ընդամէնը վեց հատ, մէկը լաթակազմ, հինգը՝ թղթակազմ: Ասոնք վերջին վեց գիրքերն են՝ որոնք եկած են ինծի, կը սպասեն որ թղթատեմ, թերեւս կարդամ, նոյնիսկ՝ գրախօսեմ: Իսկ ես անոնց առաջին էջերն է միայն որ կը կարդամ այսօր:

Առաջինը, Լոս Անճըլըսէն, կու տայ հեղինակի անուն, գրքի անուն, հրատարակութիւնը հովանաւորող մեկենաս – կազմակերպութեան անուն եւ թուական, – կը պակսի տպարանին անունը, որ սակայն ետեւի կողքին վրայ կ'երեւի: Երկրորդը, Նիւ Եորքէն, խմբագրուած գիրք մը, նո՛յնն է, – տպարանը արժանի չի նկատուիր առաջին էջին վրայ իր տեղը գրաւելու: Երրորդը՝ Փարիզէ՞ն թէ Պէյրութէն, յստակ չէ, վերհրատարակութիւն մըն է, որուն առաջին էջին վրայ կը պակսի ոչ միայն տպարանին անունը, այլ նաեւ գիրքի առաջին տպագրութեան թուականը: Անիկա թերեւս լա՛ւ թէքնիք մըն է, քանի որ միայն գիրքը թերթատողը կրնայ յայտնաբերել նման մանրամասնութիւններ, յառաջաբանէն ետք: Գոնէ ապահովուած է որ գիրքով հետաքրքրուող անձեր պիտի ենթարկեն զայն որոշ քննութեան մը, ու թերեւս հրապուրուին, կարդան: Չորրորդ գիրքը, Պէյրութէն, տպագրական ու էջադրական բարդ գործ ունի, անկասկած տառապեցուցած է տպարանի աշխատաւորները, սակայն օգուտ ի՞նչ. – ո՛չ մէկ տեղ կրցայ նշո՛յն իսկ գտնել տպարանի ինքնութեան մասին: Հինգերորդը, նորէն, կարծես անուրաստ յղութեամբ ծնած է, – մայր–հեղինակ ունի, հայր–տպարան՝ ոչ: Միայն վեցերորդն է, Յակոբ Կարապենցի «Ամերիկեան Շուրջպար»ը, որ գիտակից մօտեցումով պատրաստուած է: Առաջին էջը կու տայ «Ոսկեաստ» հրատարակչականի անունը (ուր Տէր եւ Տիկին Ոսկերիչեան կը շարեն Սփիւռքի լաւ գրողներէն շատերուն գործը, ի միջի այլոց Օշականի ու Կարապենցի): Յաւելեալ, խղճմտանքով պատրաստուած այս գիրքը նոյնիսկ կու տայ գիրքին կողքը նկարագրողին անունը: Իսկ գիրքին վերջին էջը, հրա՜շք, կու տայ հեղինակին նախկին գործերուն ցանկը՝ թուականներով:

Յստակ չէ թէ Սփիւռքի մէջ իբր գրականութիւն հրատարակուածին հսկայ մեծամասնութիւնը ինչի՞ կը ծառայէ: Սակայն անոր... ծառաներուն փափաքներուն եւ պէտքերուն չի ծառայեր, յաճախ՝ ամէնէն տարրական ու առակայական մարզերուն մէջ: Առնենք իբր օրինակ... Թէօլէօլեան ընտանիքը: Հայրս Սփիւռքի գրականութեան համառօտ պատկերը տալ փորձած վեթերան մըն է: Մայրս՝ գրականութեան սիրահար, ուսուցչուհի, թարգմանող յօդուածագիր ըլլալէ անդին, նաեւ կ'աշխատի Հարվըրտ համալսարանի գրադարանի հայերէն գիրքերու բաժնին մէջ, ուր կայ 15.000էն աւելի հայերէն գիրք: Ե՛ս ալ կը զբաղիմ հայ մշակոյթով: Միասին կրնանք ամբողջ ընթրիք մը տրտունջով անցնել: Մէկը կ'ըսէ – «Ի՞նչպէս կրնանք մշակոյթի մը անցեալին ու ներկային մասին համութեամբ մտածել, երբ տարրական տեղեկութիւններ կը պակսին, յաճախ չենք գիտնար թէ գիրք մը, ո՞ւր, ե՞րբ, որո՞ւ կողմէ, որո՞ւ հովանաւորութեամբ, ի՞նչ տպաքանակով հրատարակուած է»: Միւսը կ'ըսէ. - «Գոնէ Սովետական Հայաստանի գիրքերը բիրաժր կու տան, սակայն անշուշտ անոնք գոնէ հրատարակուող գիրքերու թիւէն ամչնալու պէտք չունին: Սփիւռքի մէջ շատեր չեն փափաքիր յայտնել թէ 200 – 300 օրինակով լոյս կը տեսնէ գիրք մը: Թերեւս գրամատիրութեան ազդեցութիւնն է, – ի վերջոյ Ամերիկեան հրատարկչական ընկերութիւնն ալ իր մրցակիցներուն չի յայտարարեր իր գիրքին տպաքանակը»: Իսկ ե՞ս: Ես ուրիշ գանգատ մըն ալ ունիմ, – հակառակ անոր որ «ճկուն» գրադարան մը ապսպրած եմ ատաղձագործէս, պարզապէս անկարելի կը գտնեմ իմ ուզած կարգովս շարել հայերէն գիրքերս, որովհետեւ անոնց... չափերը անհաւասարօրէն, աներեւակայելիօրէն անհաւասար են: Այսինքն՝ նոյն բարձրութիւնը չունին:

Կարելի է խնդալ: Կարելի է լալ: Եւ կարելի է հարց տալ, – արդեօք ինչո՞ւ նոյն սթանտար չափերով չենք հրատարակեր մեր գիրքերը, նոյնիսկ նոյն երկրի՛ն, նո՛յն Նիւ Եորքին կամ Լոս Անճըլըսին մէջ: Աղէկ, հասկցանք, Պէյրութ ամէն ինչի մէջ աննշխանական եղած է, Ֆրանսա եւ Ամերիկա տարբեր չափաքանակներ են, թուղթերը կտրելու – պատրաստելու սթանտար, բնականոն չափերը տարբեր են: Սակայն ինչո՞ւ մէկ իսկ քաղաքի մէջ հրատարակուող ամէն գիրք տարբեր չափ ու բարձրութիւն ունի, երբ համեմատաբար այնքա՜ն համաչափ են ամերիկեան գիրքերը: Երկուքէն երեք հազար անգլերէն գիրք ունիմ, ընդամէնը 4 – 5 չափով, հասակով: Այն վեց հայերէն գիրքերը՝ որոնց ակնարկեցի քիչ առաջ, վեց տարբեր բարձրութիւն ունին, կը շարուին անկանոն, պաշրպզուքներու բանակի պէս: Չեմ չափազանցեր, սուտ չեմ խօսիր, եւ այս վեց գիրքերը դիտումնաւոր կերպով չեմ ընտրած: Պարզապէս՝ ձեռքս անցած վեց վերջին հայերէն գրքերն են: Ամերիկա հրատարակուած չորս գիրքերն իսկ կը տարբերին իրարմէ, չորս բարձրութիւն են, Փառք Տիրոջ, երեք լայնութիւն, այսինքն՝ գոնէ երկու հատոր կայ որոնց էջերը նո՛յն լայնութիւնը ունին:

Կարելի է ծիծաղիլ, կամ անհամբեր մէկ կողմ նետել սա գանգատագրութիւն – քրոնիկը: Բայց ես, որքան ալ քմծիծաղով մը կը նշեմ իմ իսկ մզմզութիւններս եւ անկարելի կանոնաւորութեան մը կարօտս, չեմ կարծեր որ այդքան ալ անիմաստ է նման նշմար մը: Մէկէ աւելի հարցեր կը մարմնաւորուին հոս, հայ գիրքի ամէնէն առարկայական իրականութեանց մէջ:

Մայիս 18, 1986

Սփիւռքը տեղ մըն է, ուր «միութիւն» քարոզելն ու միութիւն պահանջելը ամէն ինչ են, – ժամանց, ինքնամխիթարման ձեւ, ուրիշները մեղադրելու ձեւ, ինքնարդարացում, եւլն...: Ժողովո՞ւրդ մըն ենք, ա՞զգ ենք, Սփի՞ւռք ենք, յստակ չէ շատերուն, սակայն մանաւանդ մեր ղեկավար կոչեցեալներուն՝ շատ յստակ է որ աւելի միութեան պէտք ունինք: Ինծի՛ ալ յստակ է: Սակայն համեստօրէն մօտենալով հարցին, սորվուած եմ հարց տալ որ արդեօք ինչպէ՞ս կարելի է միութիւն ակնկալել հանրութենէ մը՝ որ չի գիտեր նոյնիսկ գործակցիլ, նոյնի՛սկ երբ Եղեռնի ածթիւ միասին տօղանցելու հարց մը կայ: Ի՞նչ խօսք միութեան մասին, երբ տարրական կարգ–կանոն մը պահել անկարելի կը թուի, երբ վեց գիրք՝ վեց տարբեր հասակ ու ծաւալ ունին, եւ չեն հաճիր համեստ ամերիկեան գրադարանապետի մը փնտռած տեղեկութիւններն իսկ հայթայթել՝ մէկ էջի վրայ զետեղուած:

Ակէ անդի՛ն: Ազգ մը, մանաւանդ բազմիւռքազգ մը, հողազուրկ ազգ մը, բաղկացած է ամէն բանէ առաջ ըլլալ հաղորդակից, եթէ կ'ուզէ հաղորդ – ակից, իրարու հաղորդող, իրարմով հաղորդըւող: Իսկ մշակոյթը բարձր ձեւն է հաղորդութեան, որուն միջոցաւ ինքնութիւններ ոչ միայն կ'արտայայտուին, այլեւ կը կերտուին: Գիրքը մէկ մասնիկն է մշակութային հաղորդակցութեան եւ հաղորդութեան, համեստ՝ այլ կենսական: Գիրքը, անոր պարունակած իմաստներն ու տեղեկութիւնները գոնէ՝ պէտք է կարելի ըլլայ հաւասարօրէն մատուցել բոլորի՛ն անխտիր: Սակայն այդ մատուցումն եւ ընկալումն իսկ դրեթէ անկարելի կը թուի այսօրուան Սփիւռքին մէջ:

Այս քրոնիկին առաջին բաժինը գրքի ամէնէն տարրական եւ առարկայական ինքնութիւն ու էութեան յատկացուած է: Այդ գիրք – առարկայ իրականութիւնը խորհրդանիշ մըն է, ինծի համար գոնէ, մեր սփիւռքեան իրականութեան, գիրքի մարզէն ներս ու դուրս: Խորհրդանիշն է մեր ամաթէօրիզմին, անկանոնութեան, անկարգապահութեան, նախնական, տարրական՝ այլ հիմնակա՛ն պարզ հարցերու հանդէպ իսկ անտարբերութեան: Երբ նման տողեր գրի կ'առնեմ, իմ ընդվզումս ի վերջոյ սոսկ տպարանի մը անունի բացակայութենէն չէ որ կը բխի, այլ նման բացակայութեան մը խորհրդանշած շա՜տ աւելի մեծ խրճամբռնութեան ու փրոֆէսիոնալիզմի բացակայութենէն:

Մշակոյթ մը հաղորդակցութիւն է: Զայն բաժնել՝ կը նշանակէ «հաղորդ»ուելով «կից» ըլլալ, իրարու հետ բաժնել զգացումներ, մտքեր, կարծիքներ ու արժէքներ, ի միջի այլոց, գեղագիտական արժէքներ: Ամէն հաղորդակցութիւն կը պահանջէ միջոց ու տարածք, եւ որոշ օրէնքներ, որպէսզի ամէն մասնակցող անձ գիտնայ կամ կարենայ սորվիլ թէ բանն ինչո՞ւմն է, ով ի՞նչ կ'ըսէ ինչի՞ մասին, ինչպէ՞ս եւ ի՞նչ միջոցաւ: Այլ խօսքով, ազգ ըլլալ՝ հասարակաց մշակոյթ ունենալ կը նշանակէ, իսկ այդ կ'ենթադրէ որ մշակոյթի, ի միջի այլոց գիրքերու եւ հրատարակչութեանց տարածքը ենթարկուի որոշ կարգ – կանոնի: Մեզի կը պակսին անոնցմէ շատեր եւ ուրեմն կը պակսի կենսական հաղորդակցութիւն:

Միայն գիրք – առարկաները չեն անկանոն, միայն անոնց բարձրութիւնն ու ծաւալը չէ աննշխանական, զուտ անձնական օրէնքներու ենթարկուող:

Գիրք մը մի քանի ձեւով կ'իրագործէ իր գոյութիւնը լիօրէն: Հրատարակուելէն ետք, պէտք է ծախուի: Լա՛ւ, իրատես ըլլանք. ծախուիլը մէկդի դնենք. պէտք է գոնէ կանոնաւոր ձեւով յայտնաբերուի եւ ցրուի, որպէսզի ամէն մարդ գիտնայ թէ ի՞նչ հրատարկուած է, եւ ինչպէ՞ս կարելի է ստանալ հատորը: Մեր մամուլը «Ստացանք» խորագրին տակ անուղղակիօրէն իր ընթերցողներուն կը ծանուցանէ որոշ նոր գիրքերու յայտնութիւնը, սակայն ամէն գրող չուզեր կամ չի կրնար ամէն թերթի իր գիրքէն հատոր մը ղրկել – «Ստացանք»ի մը նշմարին արժանանալու յոյսով: Եթէ տեղ մը, կեդրոն մը ըլլար, – ըսենք Վենետիկի կամ Վիէննայի Մխիթարեաններու գրադարանը կամ Լոս Անճըլըս՝ Իւ. Սի. Էլ. Էյ համալսարանի հայագիտական ամպիոնը – ուր կարելի ըլլար ձրի ուղղարկել մէկ հատոր, Սփիւռքի մէջ հրատարակուող իւրաքանչիւր գիրքէ, եւ եթէ այդ հաստատութիւնը Սփիւռքահայ մամուլին ղրկէր ամսական ցանկ մը ստացուած բոլոր գիրքերուն, ծառայութիւն մը կը մատուցէր թէ՛ հայ գրողին, թէ՛ ալ հայ ընթերցողին ու մշակոյթին: Գիտեմ, հրատարակուող տասը գիրքէն ինը՝ ինքնա–մեծարում է, ուրիշ ոչինչ, սակայն նոյնի՛սկ անոնց գոյութիւնը հետաքրքրական երեւոյթ կրնայ ըլլալ Սփիւռքը ուսումնասիրողին համար: Ես պիտի ուզէի տեսնել ցանկ մը, ամէն ամիս, սփիւռքեան մամուլի մէջ ամէն տեղ, որ գիս տեղեակ պիտի պահէր թէ ինչ ու՞ր հրատարակուած է, ո՞ւրկէ կարելի է ստանալ, ի՞նչ գինով եւլն.:

Սակայն այսքանով չիրագործուիր գիրքի մը գոյութեան նպատակը: Ի վերջոյ, միայն հասկցող անձերու ընթերցումն է որ լիօրէն կ'երաշխաւորէ այդ, սակայն ոչ մէկ կազմակերպական բարենորոգում այդ մէկը կրնայ իրականացնել: Եւ ուրեմն՝ գիս հետաքրքրողը քիչ մը աւելի համեստ բան է:

Հարց կու տամ թէ գիրքը ինչպէ՞ս ըՍփիւռքի մը խօսքի ու մտքի հոսանքին մէջ կրնայ մտնել ու արակուիլ, երբ ընթերցողները քիչ են, ու անոնք ալ, գրեթէ միշտ, գիրք չեն կարդար, թե՛րթ կը կարդան: Պատասխանը այնքան ալ բարդ չի թուիր ինծի: Ամէն լուրջ գիրք գոնէ մէկ լուրջ ընթերցողի արժանի է, այսինքն՝ գոնէ մէկ լուրջ գրախօսականի: Իսկ այդ գրախօսականը մէկ թերթի մէջ հրատարակուելու դատապարտուած պէտք չէ մնայ: Սակայն, փաստօրէն է՛, այսօր, սփիւռքեան իրականութեան մէջ: Կամ գոնէ մամուլի մէկ, կուսակցական հատուածին մէջ մնալու դատապարտուած է:

Որքա՜ն համեստ են իմ երազներն ու ակնկալութիւնները, եւ սակայն որքա՜ն անկարելի: Իրօք, մեր այսօրուան իրականութեան մէջ չենք իսկ կրնար ակնկալել որ գիրքի մը մասին գրուած գրախօսական մը լայնօրէն արտատպուի Սփիւռքի մէջ: Չենք կրնար՝ որովհետեւ հազիւ ընդունած ենք որ Սիամանթօն Դաշնակցութեան բանաստեղծը չէ՛ր միայն, կամ Թէքէեանը՝ Ռամկավարութեան: Հազի՛ւ: Մինչեւ այսօր՝ Ռամկավար գրողներու գործերուն գրախօսականները Ռամկավար ընկերներ ռամկավարօրէն կը գրեն, Դաշնակցական ընկերներու գործերուն մասին՝ Դաշնակցականներ: Եւ մէկ հատուածին մամուլը՝ միւս հատուածէն գրողի մը գործին յատկացուած գրախօսական մը չարտատպեր: Բացառութիւնները յարգելի են, սակայն քի՜չ, շա՜տ քիչ: Պոլսեցիները որոնք համբաւ ունին եւ կուսակցութիւն չունին (Խրախուսի, Զահրատ) կը մասնանշուին քիչ մը ամէն տեղ: Որոշ արժէքներ, որոնք կը մօտենան «անվիճելի» արժէքի մակարդակին (Վահէ Օշական, Յակոբ Կարապենց, Գրիգոր Պըլտեան) երբեմն կը մասնանշուին քիչ մը ամէն կողմ, թէեւ իրենց անո՛ւնն է որ կը տեսնուի, ոչ իրենց գրութիւններն ու անոնց նուիրուած գրախօսականները: Իսկ միւսնե՞րը, – Հրազդան – Միհր – Սեւակէն մինչեւ Ծառուկեան եւ Ակիլեան, անոնք բոլորը կը բնակին արգիլեալ գօտիներու մէջ, արգիլեալ՝ հայութեան այս կամ այն հատուածին:

Չեմ չափազանցեր: Երանի՛ թէ չափազանցութիւն ըլլար բոլորս: Նոյնիսկ չէ գոք որակելի մարդոց գործը արձագանգ չի գտներ: Երբ Տաճատ վրդ. Եարտըմեանի (Մխիթարեան – Վիեննայի) քերթուածներու մէկ հատորը գրախօսականի մը արժանանայ կուսակցական մամուլի մէկ հատուածին մէջ (այս պարագային՝ Դաշնակցական) եւ երբ այդ գրախօսականը քաղաքական ո՛չ մէկ պարունակութիւնն իսկ չունի, ինչո՞ւ անկարելի ըլլայ այդ գրախօսականը արտատպել, քաղաքական ուրիշ հակումներ ունեցող մամուլին մէջ: Ինչո՞ւ: Միամիտ հարցում է, չէ՞: Սակայն Սփիւռքը առողջ մշակոյթ չի կրնար ունենալ, երբ նման միտ հարցումներ պատասխան չունին՝ կուսակցական հաշիւներէ անդին:

Fonds A.R.A.M

ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԵՍ

Ուսանող ժամանակս նշանաւոր Արսէն Տէրտէրեանը գրականութիւն էր դասաւանդում մեզ:

Բարձրահասակ, ձիգ արտաքինով, փոքրիկ մօրուքով, հաճելի դէմքով մարդ էր, կարգ ու կանոնի խիստ սիրահար: Դասախօսի գանգին խկոյն յայտնւում էր լսարանում, դասաւերջի զանգին՝ անմիջապէս հեռանում, նոյնիսկ այն դէպքում, երբ ասելիքը դեռ կիսատ է մնացել, ուրիշ, յաջորդ ժամին կ'աւարտեմ միտքս:

Չափած - ձեւած կեանքով էր ապրում: Ցերեկը՝ համալսարան, ճաշից յետոյ՝ մի անգամ Աբովեանով վերեւ - ներքեւ գնալ - գալ: Նախ մի մայթով, յետոյ միւս: Քայլում էր մի քանի րոպէ կանգ առնում այս - այն խանութի ցուցափեղկի առաջ: Բիչ երկար մնում էր այսօրուայ «Մանկական աշխարհ»ի հարեւանութեամբ, բարեբախտաբար հիմա էլ իր գրավաճառ Տիգրանով յայտնի՝ քաղաքի միակ գրախանութի մօտ: Նայում էր, նայում, յետոյ շարունակում իր ճանապարհը:

Եւ այդ ամէնը, ճիշդ ու ճիշդ, ամէն օր: Այնքան ճիշդ ու ճիշդ, որ, ինչպէս գերմանացի փիլիսոփայ Քանթի համաքաղաքացիներն էին զբօսնելու նպատակով փողոցում նրա յայտնուելուն պէս ուղղում իրենց ժամացոյցները, այնտեղ էլ Երեւանի խանութպաններն էին նոյնն անում, փողոց էր դուրս եկել Արսէն Տէրտէրեանը, ասել է, թէ՝ ժամը հինգն է. ուղղենք մեր ժամացոյցները:

Մի անգամ ինչպէս պատահեց, Տէրտէրեանը մէկ ժամ ուշացումով դուրս եկաւ Աբովեան:

Խանութպանները զարմանքով մէկ ժամացոյցներին էին նայում, մէկ՝ Տէրտէրեանին: Այս ի՞նչ է, եղբայր մի՞թէ իրենց ժամացոյցները մէկ ժամով առաջ էին ընկել: Մի քանի րոպէով կարող էին, բայց մի ամբողջ ժամով՝ երբեք: Ինչպէ՞ս թէ՝ երբեք, երբ Տէրտէրեանը քաղաքում յայտնւում էր ուղիղ հինգին: Ո՞ւմ հաւատալ, ժամացոյցների՞ն, թէ Տէրտէրեանին: Ցաղթեց Տէրտէրեանը. չէ, նա իր զբօսանքի ժամը խախտողը չէր:

Եւ խանութպանների այդ սովորութեանը ծանօթ Արսէն Տէրտէրեանը քթի տակ ծիծաղ ժպտալով տեսաւ, թէ ինչպէս էին արագ - արագ մէկ ժամով ետ տալիս ժամացոյցները:

Այդ պահին ես էլ փողոցում էի:

Կողքովս անցնող Տէրտէրեանը ժպիտը դէմքին դարձաւ ինձ.

- Ցանկարծ դու էլ ժամացոյցդ չուղղես. Գարեգին, հիմա ժամը վեցն է: -

- Նա դա հենց այնպէս ասաց, այն օրերի ուսանողին ժամացոյց որտե՞ղ ց:

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ Կաթողիկոսարանի Մայր տաճարին մէջ, Մայիս 25-ին, նշուած է Գարեգին Բ. Կաթողիկոսի օծման 9-րդ տարեդարձը: Պատարագած եւ քարոզած է Բարգէն Արքեպս. Զարեան: Յաւարտ պատարագի, Վեհարանի դահլիճին մէջ հաւաքուած են Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան ներկայացուցիչները, միաբանութիւնը, սաներ եւ հաւատացեալներ: Ցանուն Դպրեվանքի սաներուն ուղերձ մը կարդացած է Սարգիս Սարկաւագ Աբէլեան: Գարեգին Բ. շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք իրեն փոխանցուած մաղթանքներուն համար, թելադրած է ներկաներուն «Ջանալ ժամանակն ու կեանքը՝ որոնք տրուած են մեզի Աստուծմէ, աշխատանքով, ծրագրուած, իմաստաւոր, նպատակաւոր, ստեղծագործական աշխատանքով արժեւորել»: Ապա անդրադարձած է Մայիս 28-ի խորհուրդին՝ նշելով. «Առանց Մայիս 28-ին եւ գայն ծնող Սարդարապատին, Ղարաքիլիսէին, Բաշ Ապարանին, առանց մեր հայրերուն իրենց արիւնը թափելու կամքին, ո՛չ Հայաստան եւ ո՛չ ալ հաւանաբար այսպէս չէն Հայութիւն կ'ունենայինք, թէ՛ հայրենի հողին վրայ եւ թէ՛ Սփիւռքի մէջ: Զոհողութիւնն է, որ մարդս կը յաւերժացնէ: Ի վերջոյ այն նահատակները, որոնք Սարդարապատի դաշտին վրայ ինկան, օր մը պիտի երթային այս աշխարհէն, այսպէս կամ այնպէս: Բայց դացին այս աշխարհէն ընտրելո՛վ իրենց երթալու եղանակը. կամովի՛ն. եւ աճո՛վ մեծցան: Եթէ մեռնիլ գիտնաս, կ'անմահանաս, այլապէս՝ մահը քեզ մեռցնել գիտէ առանց քու ուզելուդ: Ընտրուած, գիտակցուած մահն է, որ մարդս կ'անմահացնէ»:

×

ԹԵՀՐԱՆԻ Հայ Համալսարանականներու Միութեան կեդրոնատեղին, Յունիս 6-ին, կազմակերպուած է կլոր սեղան մը, «Ընտանիքի եւ դպրոցի դերը երախաներու դաստիարակութեան հարցին մէջ» նիւթին շուրջ: Խօսք առած են Նադիա Մելքոնեան, Միշա Հայրապետեան, Սեդա Գրիգորեան եւ Եդուարդ Յարութիւնեան: Բացումը կատարած է Միութեան Նախագահ Տոքթ. Օննիկ Սահակեան: Զրոյցը վարած է Արմինէ Սուքիասեան:

×

ԱՅՆՃԱՐԻ (Լիբանան) մէջ, այս տարի, Հայաստանի Հանրապետութեան Անկախութեան հռչակման 68-րդ տարեդարձը նշուած է զանազան ձեռնարկներով: Մայիս 22-էն 28 տեղի ունեցած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի տեղւոյն մասնաճիւղին կազմակերպութեամբ միջ - միութենական եւ միջ - դպրոցական մարզական մրցումներ՝ ֆութպոլի, պասքէթպոլի, փինկ - փոնկի եւ մարմնամարզութեան ճիւղերու մէջ, որոնց յաղթականները ստացած են բաժակներ եւ մեդալներ: Մայիս 27-ին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆութպոլի դաշտէն, Հ. Յ. Դ. Լիբանահայ Երիտասարդաց Միութեան «Շ. Միսաքեան» մասնաճիւղին կազմակերպութեամբ եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի փողերախումբին առաջնորդութեամբ տողանցք մը տեղի ունեցած է դէպի «Հետվիկ» սրահը, ուր կատարուած է տօնախմբութիւնը, հոծ բազմութեան ներկայութեամբ: Բացումը կատարած է Արսէն Այնթապեան: Բանախօսած է Յովիկ Թասլաքեան: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը: Փակման խօսքը արտասանած է Ճորճ Աբէլեան:

×

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Յունիս 8-ին, տեղի ունեցած է վաստակաւոր կրթական մշակներու նուիրուած մեծարանքի հանդիսութիւն մը: Լիբանանի հայ աւետարանական ութ վարժարաններու մէջ աւելի քան 25 տարի իբրեւ ուսուցիչ ծառայած քսան կրթական մշակներու մեծարանքի հանդիսութեան ներկայ եղած են տնօրէններ, ուսուցիչներ, համայնական մարմիններու ներկայացուցիչներ: Բացումը կատարած է Յովսէփ Ինճէճիքեան: Բանախօսած է վեր. Յովհաննէս Գարճըլեան, ներկայացնելով հայ աւետարանական վարժարաններու մէջ տարուած կրթական - դաստիարակչական աշխատանքը եւ անոր իրագործման մէջ ուսուցչին դերը: Մեծարեալ ուսուցիչներու կողմէ շնորհակալութեան խօսք արտասանած է Արամ Սարգիսեան: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

×

ԿԵՍԱՐԻԱ գացած են խումբ մը ուխտաւորներ, մասնակցելու համար տեղւոյն եկեղեցւոյ տօնախմբութեան եւ մատաղօրհնութեան: Պոլսոյ Հայերու խումբը ճամբայ ելած է Յունիս 12-ի գիշերը եւ յաջորդ առաւօտ հասած Կեսարիա: Այցելութիւն տրուած է Արգէոս լերան: Յունիս 14-ին, ուխտաւորները ներկայ եղած են Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին կատարուած ժամերգութեան: Ապա, գացած են Եոզկատի Թէրզիլի գիւղը, ուր այցելած են հին հայկական եկեղեցիի մը փլատակներու որպէս վերջին մնացորդ՝ Մատուռը, որ այսօր իբրեւ ախտատեղի կը գործածուի Թուրքերու կողմէ ալ: Մատուռը վերջերս նորոգուած էր Պոլիս հաստատուած եօզկատցի Հայերու կողմէ:

Կիրակի, Յունիս 15-ի առաւօտեան, պատարագած է Միտռն Քհնյ. Այվազեան: Ներկայ եղած են Սեբաստիայէն, Մալաթիայէն, Կիւմիւշհաճրգիւղէն եւ Պոզղալըեանէն Հայեր: Պատարագին աւարտին եկեղեցւոյ բակին մէջ կատարուած է Կեսարիոյ Եկեղեցւոյ Թաղական խորհուրդի ընտրութիւնը: Հակառակ որ Պատրիարքարանը կը պաշտպանէ այն տեսակէտը, թէ ուրիշ նահանգներու Հայերն ալ պէտք է մասնակցին քուէարկութեան, Կեսարիոյ Եկեղեցին ըլլալով նաեւ իրենց Եկեղեցին, այլ շրջաններէ եկած Հայերուն չէ արտօնուած մասնակցիլ քուէարկութեան: Հետեւաբար քուէարկած են միայն Կեսարիա բնակող ինը Հայեր: Նոյն օրը, կէսօրէ ետք, ուխտաւորները այցելած են Թալաս, ապա վերադարձած Պոլիս:

×

ՈՒԱԹԸՐԹԱՈՒՆԻ Հայ Կեդրոնին մէջ, Յունիս 6-ին, նշուած է Րաֆֆիի ծննդեան 150-ամեակը, կազմակերպութեամբ Պոսթընի Համազգայինի եւ Թէքէեան Մշակ. Միութեանց: Բացումը կատարած է Թէքէեան Մշակութային Միութեան ատենապետ Նորայր Խըլոբեան, ծանրանալով օրուան միասնականութեան ոգիի իմաստին վրայ: Ապա, Համազգայինի Գրական Յանձնախումբի ատենապետ Ժիրայր Ղարիպեան ներկայացուցած է օրուան բանախօսը՝ հայրենի մտաւորական փրոֆ. Գէորգ Խըլոբեանը: Դասախօսը ներկայացուցած է Րաֆֆիի վէպերու հերոսներուն ընդմէջէն ազգայնութեան գաղափարը, հայ ազատագրական շարժումի ոգին եւ Րաֆֆիի նպաստը գալոց սերունդներու մղած ազատագրական պայքարին մէջ: Գեղարուեստական յայտագրին մասնակցած են զոյգ միութեանց անդամները: Փակման իր խօսքին մէջ Ժիրայր Ղարիպեան անդրադարձած է պարզուած խրախուսիչ երեւոյթին, մաղթելով որ նման միացեալ ձեռնարկներ յաճախակի ըլլան, աւելի եւս սերտացնելու համար մշակութային զոյգ միութեանց կապերը:

×

ՓԵՆՍԻԼՎԱՆԻՈՅ Քէմփ Քոլանժի մէջ, Մայիս 23 - 26, տեղի ունեցած է Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութեան կրտսերներու 16-րդ սեմինարը, մասնակցութեամբ 70 երէցներու եւ 230 կրտսերներու, եկած Միացեալ - Նահանգներու արեւելեան զանազան շրջաններէ: Ըստ յայտագրի, տեղի ունեցած են մարզական խաղեր, տրուած են դասախօսութիւններ, ուսուցուած են յեղափոխական երգեր եւ սեմինարի աւարտին տօնուած է Մայիս 28-ը:

×

ՄԻԱՑԵԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Քոնկրէսի միակ Հայը՝ Չարլզ Փաշայեան, Մայիս 31-ին, այցելած է «Հայրենիք»ի նոր շէնքը, ուր հանդիպումներ ունեցած է Հայ Դատի Յանձնախումբի անդամներուն հետ, որոնք լայն տեղեկութիւններ փոխանցած են իրեն: Փաշայեան գնահատանքով արտայայտուած է Հայ Դատի եւ Հայկական Համախմբումի Ուաշինկթընի գրասենեակներուն մասին, որոնք սատարած են Քոնկրէսի մէջ տարուած հայանպաստ աշխատանքներուն:

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Եւ դէպ վեր բարձրացած թեւերուն տակէն կը տեսնուէին իր լաւ մաքրուած ու գրգռիչ անութները: Եւ սակայն, որքան ալ ուշադրութեամբ նայիմ, կը տեսնեմ որ այդ կնոջ դէմքը քուկդ չէ: Կը մերժեմ դէմքդ տեղաւորել այս մարմնին վրայ: Որովհետեւ գիտեմ, որ եթէ պատկերը շատ հաճելի է, պատճառը այն է որ դէմքն ու մարմինը ուրիշ կնոջ մը կը պատկանին...:

Ուրեմն ամէն ինչ վերջացած չէ՞:

Ուրեմն դեռ կարելի՞ է խօսիլ հաճոյքի մասին:

Արկածէս վերջ մարմինս կը նայէի որպէս այլեւս անօգուտ ու անիմաստ մասկոյտ մը, մեծ մասամբ զգայազիրկ: Քիչ մը մարսողութիւն, քիչ մը աղիքի աշխատանք, քիչ մը սրտի բաբախում կամ արեան առաքում, եւ առատ մտածում: Այս բոլորը, այո, կը շարունակուէին մարմնիս մէջ: Բայց մարմինս բոլորովին անտարբեր դարձեր էր սեռային գրգիռի նկատմամբ, մոռցած էր սեռային հաճոյքը: Ամիսներէ ի վեր հիւանդանոցի այս սենեակէս մուտք գործողներուն մէջ կին չէի տեսներ այլեւս. դիմացս կամ հիւանդապահուհի մը կար, կամ մայր մը կամ դուստր մը, կամ հարս մը, բայց երբեք կին մը: Երբ հիւանդապահուհի մը ինծի կը քսուէր գիս խնամելու ատեն, երբ կը շփէր մարմինս, ոչինչ կը զգայի: Մըտածումներուս մէջ ալ սեռը տեղ չունէր այլեւս: Բոլորովին մոռցուած հարց էր: Այնքան մոռցուած՝ որ մոռցուած ըլլալն իսկ չէր յիշուեր:

Ի՞նչպէս եղաւ ուրեմն, որ քիչ առաջուան պատկերը այնքան բաբախում ու հաճոյք պատճառեց ինծի: Պէ՞տք է հետեւցնել ատկէ, որ հաճոյքը, սեռայինը մանաւանդ, մարմինէն առաջ, ծնունդ կ'առնէ, կ'արձանագրուի ուղեղին մէջ: Ուրիշ խօսքով, սեռային կեանքը կրնայ շարունակուիլ ուղեղին մէջ ալ միայն, նոյնիսկ եթէ մարմնին միւս մասերը մերժեն քայլ յարմարցնել այդ կեանքին: Եթէ այդպէս է, ամէն ինչ վերջացած չէ ուրեմն...:

Աչքերս կը բանամ, վանելու համար Տիկին Ալիսին կիսամերկ պատկերը:

... Եւ Տիկին Ալիս կը ծռի, գեռնէն կը վերցնէ փէշը եւ զայն կը ծալէ, անկողնին վրայ կը թողու: Յետոյ հոնկէ կ'առնէ այն միւս կտորը, զոր քիչ առաջ հանեց պայուսակէն եւ որ սեննկազգեստ մըն է: Կը հագուի սեննկազգեստը եւ կը նստի Արամիկին քով: Երկար կը դիտէ տղուն դէմքը: Ո՛վ դիտէ ինչեր կը մտածէ այդպէս դիտելով իր հիւանդ զաւակը:

Անօրինակ լռութիւն մը կը տիրէ այս գիշեր հիւանդանոցին մէջ: Վախազդու լռութիւն մը: Ես իսկ կը սարսափիմ ամենափոքր շարժում մը ընելէ, աղմուկ հանելէ: Բայց չէ՞ որ երբեմն լռութիւնն ալ աղմուկին դերը կը կատարէ: Արամիկ շարժում մը կ'ընէ:

- Ի՞նչ կ'ուզես, հոգիս:

Տղեկը չի պատասխաներ:

- Ես հոս եմ, հոգիս, ըսէ, բա՞ն մը կ'ուզես:

- Ջուր:

- Ջուր:

- Ջուր կ'ուզեմ, մամա: Ծարաւ եմ:

Տիկին Ալիս պահ մը կը վարանի:

- Տամ, ձագուկս:

Քովի սրուակէն գաւաթ մը ջուր կը լեցնէ եւ կ'երկարէ դէպի Արամիկին բերանը: Տղեկը հագիւ կէսը կը խմէ ու շրթները անդին կը տանի:

- Անուշ ըլլայ, հոգիս:

Տիկին Ալիս գաւաթը դնելէ վերջ կը մօտենայ տղուն, շրթները կը դնէ անոր ճակտին եւ պահ մը այդպէս կը սպասէ:

- Տաքութիւն չունիս, վաղը աւելի լաւ պիտի ըլլաս, երկու օրէն ալ ոտքի պիտի ելլես, դպրոց պիտի երթաս...

Արամիկին մայրը մէկ կողմէ այսպէս կը խօսի, միւս կողմէ կը շոյէ տղուն մազերը:

Քիչ մը կը շարժիմ անկողնիս մէջ, գըլուխս դէպի անոնց կողմը դարձնելով, այն տպաւորութիւնը ձգելու համար որ կը քնանայի ու հիմա արթնցայ իրենց խօսակցութենէն: Բայց զուր մտահոգութիւն: Տիկին Ալիս գոյութիւնս չի նշմարեր անգամ: Կարծես թէ սենեակը ամբողջութեամբ իրենց տրամադրուած է: Կը շոյէ տղուն մազերը ու կը ժպտի աչքերով: Ազնուոր է դէմքը, բայց ալ աւելի կ'ազնուորնայ երբ կը ժպտի իր զաւկին:

Արամիկ գլուխը անդին կը քաշէ ու կը փսփսայ.

- Քովս պառկէ...:

- Քովդ եմ, արդէն, հոգիս:

- Պառկէ, հոս, քովս:

(Շար. 57)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ. -

Տիկին Արշալոյս Փօլատեան եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Յունիս 29, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. - Պ. Նշան Քիւրաճեան իր կնոջ Իսկուհի Քիւրաճեանի եւ զարմիկին՝ Յակոբ Քիւրաճեանի յիշատակին 200 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՀԱՄԵՐԳ

Կազմակերպութեամբ՝
Մարսէյլի Քաղաքապետարանի
Յուլիս 1, Երեքշաբթի, ժամը 21-ին՝
Թէաթրը Օգ'ԷԹուալի - Բալէ տիւ Ֆարօ մէջ:

Մասնակցութեամբ՝
ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ
Ղեկավար՝ ԽԱՉԻԿ ԵԼՄԱՃԵԱՆ
եւ Ժաֆ-ի ԱՐԱՔՍ պարախումբի,
ՍԱՍՈՒՆ նուագախումբի

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի, ամբողջ օրը Ժէմանի դաշտը, մասնակցութեամբ «ԱՆԻ» նուագախումբին, հայկական համեղ մթնոլորտ: Տեղւոյն վրայ հեռատեսիլ, Մունտիալին հետեւիլ փափաքողներուն համար:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Restaurant SEVAN

SOIREE EXCEPTIONNELLE

avec la participation de

L'orchestre ANI de Lyon

ambiance chaleureuse

MENU 250 F boisson comprise

VENDREDI 27 JUIN à partir de 20h

RESTAURANT SEVAN, 1, bd. Carnot
94140 Alfortville — tél. 43 76 32 19

Ի ՆՊԱՍՏ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻ ԿԵԴՐՈՆԻՆ

Ֆրանսահայ Մշակութային Միութիւնը եւ Ֆրանսահայ Երիտասարդաց Միութիւնը կը կազմակերպեն՝

Քերմէս - Վաճառք

- KERMESSE -

Շաբաթ, եւ Կիրակի, Յուլիս 5 եւ 6, ժամը 10·30-էն՝ 20·30:

Օգտուեցէք միաժամանակ օգտակար հանդիսանալով անմախրցաց գիներով

- Հագուստի նորաձեւութիւն:
- Գիրքեր, ձայնապնակներ, քանէթներ:
- Հայաստանեան յուշանուէրներ:

6, cité du Wauxhall, 75010 Paris
Métro République

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Յուլիս 6, ժամը 11-էն մինչեւ 22, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան պարտէզին մէջ:

Նոյն օրը տեղի պիտի ունենայ նաեւ ժամը 11·30-ին Հանգստեան Տան նոր կառուցուած շէնքին բացման արարողութիւնը բարձր հովանաւորութեամբ Ընկերային Գործերու նախարար՝

Պ. ՖԻԼԻՓ ՍԷԿԷՆ-ի

Ծոխ յայտագիր՝ մասնակցութեամբ,
ՆԱՅԻՐԻ պարախումբ
ՄԱՐԹԷՆ ԵՈՐԿԱՆՑ
ՋԵՓԻՒՌ ԽՈՒՄԲԸ ԻՐԵՆՑ ԿԻԹԱՌՆԵՐՈՎ

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել՝
39 – 83 – 20 – 67 կամ 48 – 78 – 02 – 99

Մոնմորանսի երթալու համար. –
Gare du Nord - descendre à Enghien-les-Bains
Prendre l'autobus 612 ou 13 et descendre à Groslay

L'ÉTAPE ARMÉNIENNE
au cœur de la Franche - Comté

AUBERGE D'ARMENIE

63, Faubourg de Besançon - 25200 MONTBELIARD
Tél. : 81 - 94 - 93 - 74

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 29, ԺԱՄԸ 13-ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ԴՊՐՈՑԻՆ ՇՐՋԱՓԱԿԻՆ ՄԷՋ
1, BOULEVARD DU NORD, 93340 LE RAINCY

= Կը մասնակցին վարժարանին աշակերտները՝ երգերով, պարերով, արտասանութիւններով:
= Մրցանակաբաշխութիւն՝ ժամը 15-ին:
= Պիտի կատարուի նարտի մրցաշարք:
= Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն՝

ՄԱՐԹԷՆ ԵՈՐԿԱՆՑ	ՏԻՒՕ ՋԵՓԻՒՌ
ԷՎԼԻՆ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ	ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲ
ՆԱՐԵԿ ՏՈՒՐԵԱՆ	ՊԷԹԻ
ՎԻԳԷՆ	ԼԵՒՈՆ ԳԼԱՐԵԱՆ

Ֆութպոլի սիրահարները պիտի կարենան տեղւոյն վրայ հետեւիլ Մեքսիքոյի Աշխարհի Բաժակի Փինալին:
Առիթը պիտի ունենաք ճաշակելու հայկական պնակներ:

Մուտքը ազատ է:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անիէռ - Պուա - Քոլոմպի եւ Արժանթէօյի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի օր, ժամը 11·30-էն սկսեալ Ռալլի պարքի մէջ:

Cormeilles - en - Parissis

հայկական ճոխ ուտելիքներով եւ աւանդական շամփուրով խորոված:

ՍՈՒՐԷՆ նուագախումբը, պարի մրցումներ եւ բացօթեայ խաղեր խանդավառութիւն կը ստեղծեն: Անձրեւի պարագային փակ հիւրասրահ մը կայ տրամադրելի:

ITINERAIRE : Au pont d'Argenteuil, prendre l'Ave. Gabriel Péri jusqu'au bout, puis le Bld. Léon Félix sur la gauche et tourner à droite au premier feu de signalisation. Continuer sur la droite jusqu'à la forêt de Cormeilles (Rallye - Parc).

Աւելի դիւրութեան համար հետեւիլ «Կապոյտ Խաչ» գրուած նշաններուն, որոնք ձեզ պիտի առաջնորդեն վերոյիշեալ վայրը:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ - ԺԵՌՈՄ

Սէն - Ժեռոմի Ս. Սահակ - Ս. Մեսրոպ Եկեղեցւոյ Թաղականութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող հայկական երկօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 28, երեկոյեան ժամը 21-ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ՝
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Ղեկավարութեամբ ուսուցիչներ՝ Տիկին Կարապետեանի եւ Խաչիկ Ելմազեանի տեղի կ'ունենան արտասանութիւն, երգ եւ զաւեշտ աշակերտներուն կողմէ:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքները եւ Թաղեցիները, վայելելու համար հայկական մթնոլորտ մը, ունկնդրելու եւ քաջալերելու մեր փոքրիկները:

Սէն - Ժեռոմի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ կը հրամցուին կարկանդակ եւ ծովացուցիչներ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաւիլլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ միօրեայ դպրոցի տարեկան հանդէսը Կիրակի, Յունիս 29, ժամը 14·30ին Շաւիլլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:
47, rue de Stalingrad, 92370 CHAVILLE
Մուտքը ազատ է:

Կ Ռ Չ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Ինչպէս գիտէք անցեալ տարուան Օգոստոսին, մեծ հաճոյքով եւ անհուն խանդավառանքով 13 լիբանահայ չքաւոր երախաներ բերել տուինք Պէլֆոնթէնի մեր կայանը:

Մէկ ամիս յետոյ, հեռու լիբանանեան հուր ու սուրէն, հոգեպէս Թէ մարմնապէս կազդուրուած եւ կայտառացած, անոնք վերադարձան իրենց բոյները:

Երախտագիտութեամբ յիշենք որ այս առթիւ մեր գաղութը իր զանգուածային մասնակցութիւնը բերաւ հոգալով այս 13 երախաներու օդանաւով երթեւեկի ծախքը:

Այս տարի եւս ծրագրած ենք 20 չքաւոր լիբանահայ երախաներ կրկին երջանկացնել, որպէսզի այս մատաղ հոգիները կարենան, գէթ մէկ ամիս, մոռնալ առօրեայ դարձած ռմբակոծումներն ու ապանութիւնները:

Արդ, կրկին կոչ կ'ուղղենք մեր գաղութի անսակարկ առատաձեռնութեան, որպէսզի այս տղոց օդանաւային երթեւեկի ծախքերը ապահովենք: Կեցութեան եւ այլ յարակից ծախքերը կըստանձնէ կազմակերպութիւնս:

Ձեր նուիրատուութիւնները հաճեցէք ուղղարկել. –
Conseil d'Administration
de la CBAF
17, rue Bleue — 75009 Paris

Կանխաւ շնորհակալութիւն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Bellefontaine

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի կայանի դաշտահանդէսին առիթով՝

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԺԻՒՐԱ

Կազմակերպուած Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ
Երթ, Շաբաթ, Յուլիս 12, առաւօտուն
Վերադարձ, Երկուշաբթի, Յուլիս 14, երեկոյեան
Ճամբորդութիւն եւ 2 գիշեր պանդոկ՝ 450 Ֆ.:
Արձանագրութիւն՝ 47 – 83 – 70 – 89 իրիկունը, Յուլիս 5-էն առաջ:

Fonds A.R.A.M

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ
28-29
SAMEDI-DIMANCHE
28-29 JUIN
1986
LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.257
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.257

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿՐԱԿԷ ՇԱՊԻԿՈՎ ՃԱՄԲՈՐԴԸ

Իր մէկ վէպին մէջ, ուր կը պատմուին օտար հողի վրայ ինկած գաղթականի տագնապներով չարչրկուող հայ երիտասարդի մը ապրումները, հայութիւնը «կրակէ շապիկ» կ'որակէ Կարապետ Փօլատեան։

Հայր մըն է հոն, որ այդ սահմանումը կ'ընէ գաւկին, որուն ուղեղին մէջ անհամար «ինչո՞ւ»ներ, «ի՞նչպէս»ներ, «ո՞վ»եր, «ե՞րբ»եր գիրար կը հալածեն ու ինք լմբոստացած - սակայն անզօր - այդ բոլորին դէմ, ելքի ճամբայ մը գտնելու յոյսով դարձած է հօրը։

Այս սահմանումը, փրկութիւն փնտռող տղին դէմ բացուող անելն է մէկ կողմէն, սակայն նաեւ հերթափոխում մը, դիրքերու փոխանցում մը. երէկ հայրերը հագուած էին այդ շապիկը, յետոյ - կամայ, ակամայ - զայն տեսան իրենց զաւակներուն վրայ։ Այդ խումբին մէջ չափերու կարգին գտնուեցաւ նաեւ մէկը, որ կոչուեցաւ Կ. Փօլատեան։

×

Բացարձակ բացակայութիւն, կամ ալ մէկէ լաւատես, - միամիտ թերեւս - մօտեցումով մը, ժամանակաւոր բաժանում՝ ժանը ցաւի, կսկիծի աղբիւր է գրեթէ միշտ։ Սակայն յաճախ կը քակէ նաեւ խորհրդածութիւններու երկար կծիկ մը։ Կը դրդէ որ կարեւոր - անկարեւոր հազար մանրամասնութիւններու իրարանցումով մը կազմուած մեր առօրեայ միօրինակութեան մէջ փակագիծեր բանանք երբեմն, աւելի լայն ակնարկ մը պտըտցնենք մեր չուրջը, ու պահ մը գոնէ «ի՞նչ մըլազ», «ո՞ւր կ'երթանք»ի նման հարցումներ խանգարեն ամէնօրեայ այդ միակերպ թաւալումը։ Ու այս, յատկապէս այն պահերուններուն, երբ կրակէ շապիկով ճամբորդներու կարաւանէն մէկը եւս հասած է իր վերջնական կայքին։

Երէկ Փօլատեանն էր, վաղը ո՞վ գիտէ ով։

×

Սփիւռքը անվերջանալի ճամբաներու ցանց մըն է. կ'երթանք անդադար։ Ու այս երթին մէջ մեզի հետ կը քաշկռտենք ինչ որ ունինք, ինչ որ կրցած էինք թըխմել մեր պայուսակներուն մէջ մեկնումի պահուն. քիչ մը հաւատք - միշտ աւելի լաւ հեռանկարներու, - պուտ մը լեզու, կաթիլ մը պատմութիւն, ու տակաւին, ո՞վ էինք, ո՞ւրկէ ճամբայ ելանք։

Կ. Փօլատեանի նմաններ ապահով կը դարձնեն այս երթը։ Անո՛նք չալկած են ամէնէն ծանր պայուսակները. անոնց պայուսակներուն մէջ միշտ «բան մը» կայ «ծարաւ»ներու, «սոված»ներու կամ «յոգնած - դադրած»ներու համար։

Ահա թէ ինչո՛ւ, ամէն անգամ որ Սփիւռքցիի մեր մեծ կարաւանէն կը բաժնուի անոնցմէ մէկը, մենք մտահոգ աչքերով կը դառնանք մնացածին. մեզի՛։ «Պայուսակ»ները տանող բաւարար թիւ մը ունի՞նք միշտ. վերցնող եղա՞ւ ձգուածը։ Կրակէ շապիկը նետուած մնա՞ց անկիւն մը, թէ արդէն ունեցաւ նոր «տէր» մը։

×

Յոռետես ենք ընդհանրապէս. ամէն մեկնումով կը սիրենք կարծես անտեսել մնացածը. այն մնացածը, որ սակայն ամէն անգամուն տուաւ նորեր։ Միայն ծաղկութ առուերներով եզերուած չեն ճամբաները. ծաղիկ ու ծառեր ալ կան մեր երթին վրայ։

Հոն ուր այսօր Փօլատեան մը կանգ կ'առնէ, կը բաժնուի կարաւանէն, անպայման մէկը պիտի գայ տէր ըլլալու անոր ձգած շապիկին։

Ենթանասունամեայ մեր անխոնջ երթը ասոր վկայ։

Ա. Թ.

ՀԱՅԿ. ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

ՆՈՐ ԳԻԻՏ ՄԸ՝ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ ՁԵՌՆՀԱՍ ՉԻ ՆԿԱՏՈՒԻՐ

ՎԱՆՏԸՄԷՕԼՊՐՈՒՔ ԲՈՂՈՔԱԳԻՐ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ԿԱՆՈՆԱԳՐԱՅԻՆ ՄԱՐՄՆԻՆ

ԴԱՒԸ ԲԱՑԱՅԱՅՏ Է

Յունիս 26-ին է, Հինգշաբթի, որ Եւրոպայի Խորհրդարանի քաղաքական յանձնախումբը նիստ կը գումարէր եւ օրակարգի վրայ էր Հայկ. ցեղասպանութեան բանաձեւին համար առաջարկուած փոփոխութեանց քննութիւնը։ Ծանօթ է որ («Յառաջ», Մայիս 28) Մայիս 26-ին, յանձնախումբը չէր կրցած հարցը քննել Վանտըմէօլպրուքի բացակայութեան պատճառով։ Գերման ընկերային դեմոկրատները կ'առաջարկէին, սակայն որ ցեղասպանութիւնը վերածուի՝ ողբերգութեան, հոլանտացի դեմոկրատ քրիստոնեաներն ալ՝ ջարդ կը նախընտրէին։ Բայց, Յունիս 26-ին, ուրիշ անակնկալ մը, որ բացայայտ դաւի մը բնոյթ ունի, բոլորովին նոր ընթացք պիտի տար խնդրին։

Ազատական խմբակը կ'առարկէր որ յանձնախումբը ձեռնհաս չէ նման բանաձեւ մը պատրաստելու, ինչ որ առնուազն «հետաքրքրական» նորութիւն մըն է, երբ պահ մը անդրադառնանք թէ այս յանձնախումբը աւելի քան տարի մըն է, որ այս բանաձեւին հարցը ունի իր օրակարգին վրայ եւ վերջնական որոշումէ մը խուսափելու համար, ցարդ կիրարկուած է ձգձգումի քաղաքականութիւնը, ամէն անգամ փոփոխութիւններ առաջարկելով, ու յանկարծ գիւտ մը։ Իրենց միտքը նո՞ր եկաւ այս կանոնագրային հրաշա՛լի յայտնութիւնը։ Ինչ որ է, հարցը հոն է, որ ազատական խմբակին այս առարկութիւնը իտալացի նախագահին (Ֆորմիկոնի) առաջարկով քուէարկութեան դրուած է եւ արդիւնքը սա է. - Յանձնախումբը ձեռնհաս է 19 ձայն, ձեռնհաս չէ 20 ձայն։ Նիստը տեւած է ժամը 15-էն 16։

Վանտըմէօլպրուք եւ ֆրանսացի անդամը՝ Սապի որոշած են դիմել կանոնագրային յանձնախումբին, հաստատել տալու համար թէ քաղաքական յանձնախումբը ձեռնհաս է։

Նոր խորհրդածութիւններ բոլորովին աւելորդ են։ Ինչպէս նաեւ մեր դառնութեան արտայայտութիւնը։ Կը բաւէ մի անգամ ընդ միշտ համոզուիլ թէ քաղաքականութիւն բառածը ա՛յս պոռնիկն է։

ՓՐՈՎԱՆՍ – 1974
Կ. Փօլատեան, Յարութ Կոստանդեան, Բաբգէն Պօտոսեան

ՁՐՈՅՑ

ՅԵՏ ՄԱՀՈՒ

Մայիսեան օր մըն էր, եօթը տարի առաջ։ Մարսէյլի կեդրոնական թաղամասի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, կը մեծարուէր հայ գրող մը՝ Կարապետ Փօլատեան։

Մայիսեան օր մըն էր կրկին։ Եօթը տարի ետք։ Մարսէյլի հայաշատ արուարձանի մը փոքրիկ հայկ. մատուռը լեցուն էր։ Դագաղի մը չուրջ է, որ համախմբուած էինք, այս անգամ։ Սփիւռքի հայ գրող մը, հեռուէն, շատ հեռուէն եկած, «Արեւելքի տղայ», հրաժեշտ կուտար կեանքին։ «Ի Վերինն Երուսաղէմ». աղօթք։ Քիչ ետք ալ, հողւոյ մը. փոսը։ Ու վերջ։

Վերջալոյսն է ապրիլեան սերունդին։ Կ. Փօլատեան մէկն էր անոնցմէ, վերջիններէն։

«Կրակէ շապիկ»ը կռնակին, կիրքով ապրեցաւ Հայու տագնապը։ Գաղութէ գաղութ գնաց վկայելու թէ չի հրաժարիր Հայութենէ՝ խօսքով, գրիչով, դասաւանդութեամբ։ Ֆրանսացիներուն ծանօթացուց հայ դպրութիւնը։ Երեսնամեակ մը առաջ էր, երբ լոյս կը տեսնէին հայ բանաստեղծներէ ֆրանսերէն թարգմանութիւններ, իր սեւ աշխատանքով ու Լիւք Անտրէ - Մարսէյլի ընտիր ու ներդաշնակ ֆրանսերէնով։ Այն ատեն, ֆրանսական հրատարակչատիր կանները չէին հետաքրքրուեր մեր այգիով ու նման ձեռնարկներ արհեստի բնոյթ չառած, չունէին անոնց առաւելութիւնները։ Երբեք չպարծեցաւ ատոր համար։ Իր որակումով իսկ, մնաց հայ գրականութեան «ժամկոչը»։

Մայիսեան տաք օր մըն ալ գնաց, մինչ տակաւին ծրագիրներ կը մշակէր։ Գիրքեր ունէր հրատարակելիք։ Սիմոնեանին կը սպասէր։ Զրուեցաւ իրեն, թէ ան հրաժեշտ տուած էր արդէն, Սասունի լեռներուն կարօտը սրտին մէջ։

Սիրելի Փօլատեան, տխուր էինք, մայիսեան այդ օրը, երբ քեզ գերեզմանատուն առաջնորդեցինք։ Ճիշդ է, ֆիզիքական տառապանքդ վերջ գտած էր ու ողջերը նման խարկանքներու կարիքն ունին, մխիթարուելու համար։ Բայց, կարելի չէր տխուր չըլլալ, երբ կ'զգէինք արեւուն տակ, ամբողջ բնութիւնը կեանք կ'երգէր։ Այնքան կը սիրէիր կեանքը, նման այն երկու ընկերներուն, որոնց հետ նստած ես, սա սեղանին չուրջ։ Անոնք մեկնեցան, քեզմէ առաջ, ու թերեւս կրկին միասին էք, այսօր, Յարութը, Բաբգէնը, դո՛ւն, բաժակ ի ձեռին։

Ձեր յիշատակի՛ն։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՏՐԻՏԻ օդակայանը ռճրափորձի մը հետեւանքով, 13 վիրաւոր կայ, որոնց մէջ երկու հոգի ծանր վիճակի մէջ են։ Ռումբը պայուսակի մը մէջ էր եւ խորայէլեան Էլ - Ալ ընկերութեան Թել - Ավիվ գացող օդանաւին մէջ պիտի պայթէր։ Պաշտօնեայ մը կասկածելով, ուզած է քննել եւ այդ պահուն է որ պայթած է։

ՆԱԽԱԳԱՀ ՌԵԿԸՆ յաղթեց Ներկայացուցչական Ժողովին, որ 12 ձայներու մեծամասնութեամբ վաւերացուց 70 միլիոն տոլարի զինուորական օժանդակութիւնը Նիքարակուայի հակասանտինիսթ ըմբոստներուն, ծանօթ Քօնթրաս անունով։

ԺԱՔ ԼՕՐԱՆ, նաեւ ծանօթ այլ գրչանունով մը՝ Սեսիլ Սէն - Լօրան (հեղինակ թեթեւ հատորներու, ինչպէս՝ Քարոլին Շէռիի շարքը) Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ ընտրուեցաւ պատմաբան Ֆերնան Պրօտէլի աթոռին։ Այս ընտրութեամբ միաժամանակ կը գնահատուէր բուն վաւերական գրագէտը եւ միւսը, պոհեմական հով մը մտցնելով այդ ակադեմիան։ Ծնած է Փարիզ, 1919-ին։ Երբ 1949-ին կը հրատարակէ «Լէ fou թրանֆի» վէպը, ոչ ոք կրնայ հաւատալ որ նոյն գրիչն է (Քարոլին Շէռիի հեղինակին գրիչը)։

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ իրաւունք տուաւ Շիրաքի հրամանագրով կառավարելու տնտեսական եւ ընկերային հարցերը, կարգ մը նախապայմաններով։

ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ առաջարկը Նորմէր նաւաշինարանի գործազրկուածներուն համար մեծ ընդունելութիւն չգտաւ, սենտիքաներու մօտ։ Մատըլէն 200 հազար ֆրանք կը շնորհէ, որպէսզի աշխատանքը կորսնցնողը «ինքզինքը գտնէ»։

«ԼԻՊԵՐԱՍԻՈՆ» լոյս չտեսաւ Ուրբաթ, պատրաստող բանուորները գործադուլ հռչակած ըլլալով, անորոշ ժամանակի համար։

Fonds A.R.A.M

«ԿԱՐՕ»Ն

ԿԱՐՕ ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԵՐՈՒԱՆԴ ՊԱՐՍՈՒՄԵԱՆ

Փոքրիկ, 12 տարեկան մանչուկ մը, բռնած չնորհալի տիկնոջ մը ձեռքը, մուտք կը գործէ «տնօրէնութեան» սենեակը որ մեր երկրորդ յարկի դասարանէն կը տեսնուէր: Մի քանի վայրկեան ետք, դպրոցի տնտեսին ընկերակցութեամբ այդ մանչուկը դպրոցին ընդարձակ բակը ճեղքելով, մեր յարկը տանող սանդուխներէն կը բարձրանայ: Եւ ահա, երկուքով կը մտնեն նախակրթարանի 4-րդ դասարանը ... մեր դասարանը: Տնտեսը, օրուան հերթապահ ուսուցչին՝ Պ. Յակոբ Խաչիկեանի (յետագային Տէր - Խաչիկ) յանձնելով մանչուկը աւելցուց. - «Պարոն Տնօրէնը ղրկեց: Անունը Կարապետ Փօլատեան է» եւ ապա դուրս ելաւ:

Եւ ահա այդ օրէն ի վեր - 1922, Սեպտեմբեր - «Կարօ»ն որ Զէյթունէն անցնելով Գերմանիկ, հասած էր Հալէպ, (ընտանեօք) եղաւ իմ դասընկերս, Հալէպի Ազգային Հայկազեան Վարժարանին մէջ:

Կարօն մեզի, տեղացի Նախկին աշակերտներուս, շատ աւելի չուտ մեր սովորական խնդրանքը ընելու «երկրէն» եկուորներու հանդէպ - տղայական չարաճճիութեամբ:

Ան, մաքուր հագուած, կարճ տափատով եւ ճերմակ շապիկով, վայելչադէմ ու նրբակազմ տղայ մըն էր իր արտաքինովը. իսկ իր հայերէ՞նը, - առանց դաւաճանի չէր: Իր սահուն խօսակցութեամբը եւ իր համարձակութեամբը, մեզ անմիջապէս գրաւեց: Երբ յաջորդ օրերուն լսեցինք որ Կարոյին մայրը, Տիկին Սիրանոյշ Փօլատեանը հայերէն լեզուի որակաւոր ուսուցչուհի մըն էր որ արդէն պաշտօնի էր կանչուած Հայկազեան վարժարանի աղջկանց բաժնի մէջ, հասկցանք թէ ինչո՞ւ Կարօն՝ գաւառի չեշտը չունէր:

Կարօ Փօլատեան, Գէորգ Սարաֆեան եւ ես, դասարանին կրտսերներն էինք: Եւ երեքս միասին սերտ շրջանակ կազմեցինք ... այնքա՜ն սերտ՝ որ այդ բարեկամութիւնը տեւեց մինչեւ 1986 Մայիս 21 ... ամբողջ 64 տարի:

Կարօն եղաւ փայլուն աշակերտ գրեթէ ամէն մարզերու մէջ: Բացառիկ արագավազող «ֆութպոլիստ» մը որ իբր ձախ կողմի յառաջապահ, վտանգաւոր ուժ մըն էր: Լաւ արտասանող մը՝ որ հասկցողութեամբ եւ յուզումով, կը պանծացնէր մեր մեծ բանաստեղծներուն տողերը:

1925-ին, աւարտելով Հայկազեան վարժարանը, երեքս իրարմէ բաժնուեցանք տարբեր դպրոցներ երթալով ... բայց ոչ երբեք բաժնուած բարեկամութեամբ...:

Երկու տարի ետք Կարօն պաշտօնի կը հրաւիրուի Եթովպիա Հայ Ազգային Վարժարանի մէջ, ուր իր մայրը զինք կանխած էր:

1931-ին Կարօն Մարսէյլ է, ուսանող Մարսէյլի Երկրաչափութեան Բարձր. Վրժ.ի մէջ: 1932-ին դարձեալ նո՛յն դասարանն ենք միասին, այս անգամ համալսարանի գրասեղաններու առջեւ, քով - քովի ... 1922-ի Հալէպի Հայկազեան նախակրթարանին օրերուն պէս...:

×

Անկարելի է հաստատել որ այս ուսանողական շրջանը (մինչեւ 1935-ի Յուլիսին), ճակատագրական դեր ունեցաւ Կարօ Փօլատեանի հոգեկանին վրայ զինք առաջնորդելով հանրային եւ ազգային գործունէութիւններու եւ նաեւ, ու մանաւանդ գրականութեան:

Այս եռուն շրջանն է որ զինք թրծեց իր ժողովուրդին մօտիկութեամբը եւ անբաժանելիութեամբը:

Ուստի որպէս Ուսանողական Միութեան վերապրող երեքէն մին - եւ Կարոյին հետ ամէնէն մտերիմը - անհրաժեշտ կը նկատեմ հակիրճ ձեւով հոս վկայելու այդ շրջանի (1931 - 1935) դէպքերէն մի քանին, հասկնալի դարձնելու համար թէ ինչո՞ւ Կարօ Փօլատեանը, որ ուսումնական պատրաստութեամբ սահմանուած էր թանձրացեալ նիւթերով շէնքեր, կամուրջներ եւայլ կառոյցներ բարձրացընել, ահա կը թողու այդ մարզը եւ կը փարի հոգեկան եւ մշակութային աննիւթական կառուցումներու:

... 1931-էն ի վեր «Մարսէյլի Հայ Ուսանողական Միութիւնը» կազմուած էր եւ Կարօն այդ Միութեան ատենադպիրն էր ... իրական ղեկավարը: Իր անհատական նախաձեռնութեամբ, մեզ, Արեւելքէն եկած տղաք, իր եռանդին լծած, կ՚ընդլայնէ Միութեան գործունէութեան դաշտը:

Գիշերային դասընթացք, հայերէնի եւ Հայոց պատմութեան, շաբաթը երկու գիշեր ... Շափիթրի վարձու սրահներէն մէկուն մէջ, - ձրի՝ հայ ուսանողներուն...: Կարօն կամաւոր մնայուն դասատուն է եւ ունի օժանդակ միայն այն օրերը երբ երկու նիւթերը դասաւանդուին նոյն օրը:

Սրահին ծախքե՞րը, - տարեկան պարահանդէսներէն կը հոգացուին...: Եւ Փարիզէն հրաւիրուած երգչուհիներ (...ի. Պիւրպիւլեան, Հ. Թորոսեան, եւայլն), յաջողութիւնը կ՚ապահովէին այդ ձեռնարկներուն: Բանախօսութիւններ, հրապարակային վիճաբանական ելոյթներ, գեղարուեստական բացառիկ երեկոյթներ, եւայլն:

Կարօն միշտ մղիչ ուժն էր ամէն ձեռնարկի եւ համադրողը: Իր անհատական կարողութիւնները ի գործ դրած, կը յաջողէր Միքայէլ Վարանդեանը, Հրաչ Երուանդը, Պ. Զարոյեանը եւ այլ անձնաւորութիւններ, մասնակից ընել տալ գրապէս Ուսանողական Միութեան ձեռնարկներուն: Եւ այսպէսով ձեռնարկները մեծ յաջողութեամբ կը պսակուէին հրմայք ունեցող այդ անձերու մասնակցութեամբը:

Ցանձին Կարոյին, Ուսանողական Միութիւնը միշտ մասնակից կ՚ըլլար այլ կազմակերպութիւններու ձեռնարկներուն ալ:

Վահան Թէքէեանի Նուիրուած յար - գանքի երեկո՞յ ... Ուսանողներ - կը մասնակցին արտասանութեամբ, Աստուածաշունչի Թարգմանութեան 1500-ամեակի տօնակատարութի՞ւն ... Գարեգին Արք. Յովսէփեանցին (... ապա Գարեգին Ա. Կաթողիկոս Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին) կից՝ «Գիւտին փառքը» կ՚արտասանէ, եւայլն, - եւ «Արարատեան Դաշտը» Կարօն:

Մշակոյթի փառատօ՞ն, Մայիսին...պիտի խօսի Ա. Ահարոնեան...: Կարօն կ՚արտասանէ «Արարատեան Դաշտը», իսկ Ե. Ն. «Գիւտին Փառքը»: Եւ ահա Ահարոնեան կը խօսի ... կը հեղեղէ ամբողջ բանաստեղծութի՛ւն ...եւ երբ «Ժողովուրդ Հայոց» բառը չուրթին, կ՚իյնայ կաղնիի տապալումով, Կարօն է դարձեալ անմիջապէս վազողը բժշկական ուսանող բարեկամին, որուն միջնորդութեամբ Ա. Ահարոնեանը կ՚ընդունուի բժիշկ - ուսանողին «փրոֆէսէօր»ին անձնական հիւանդանոցին մէջ: Իսկ Միքայէլ Վարանդեանի դագաղին առջեւ, ուսանողներու (հայ) անունով, դարձեալ Կարօն է խօսողը գայն, Մ. Վարանդեանը «Ուսանողներու հայր» անուանելով:

Ուր Մշակութային ձեռնարկ ըլլար հոն էր Կարօն իր երկու հաւատաւոր ընկերներով: «Գրասէրներու խմբակ»ի (երէցներէ կազմուած: Տիգրան Փիրանեան, Մ. Կիւմիւշեան. «Հայ Սիրտ»ի խմբագիր՝ Թորոսեան, Ենովք Արմէն եւ ուրիշներ), ամէն Երկուշաբթի հաւաքոյթին ներկայ էր Կարօն, մասնակցելով վէճերուն (գրական):

Եւ այս «ամէն տեղ» ըլլալու վիճակը տեւեց մինչեւ 1935 Յուլիս:

1935 Յուլիսին, երկուքս միասին, իւրաքանչիւրս «կարկիններով» զինուած, ճարտարագէտի տիտղոսներով, աւարտեցինք համալսարանի ընթացքը: Ես «կարկինս» ափիս առած, անցայ Պէյրութ ... ճինարարական աշխատանքի լծուելու: Իսկ Կարօ՞ն ... որ արդէն սրտի կապեր ալ ունէր Արշոյին հետ (յետագային Տիկին Փօլատեան), առաջին օրէն իսկ լքեց «կարկինը»: Եւ իր ներքին ձայնին հպատակեցաւ: Կարծես առաքելութիւն մը զինք կը կանչէր «ըլլալ մշակը հայ մտքի եւ սրտի անդաստաններուն»: Եւ «Կարկինի» տեղ, «գրիչ»ով զինուեցաւ: Եւ այդ օրէն ան մնաց հաւատարիմ իր «գրչին» կեանքին իրեն մնացած տարիներու ընթացքին ... թիւով յիսուն»:

×

Կարօն՝ թրծուած Ֆրանսական լայնախոհ մտայնութեամբ, արեան մէջ առած հերոսական Զէյթունի անկախ նկարագիրը, Ֆրանսա, գրիչով ու խօսքով մասնակցելով հայ առօրեային: Ապա վերադարձաւ ուսուցչական ասպարէզին, ուրկից՝ դեւ պատանի՝ սկսած էր իր կեանքը: Եղաւ Եթովպիոյ Ազգային Վարժարանին տնօրէնը (Ատիս - Ապապա) ... բազում ընդմիջումներով ու յանուն հասարակական եւ մշակութային պահանջներուն:

Շրջուն պատգամաւորը գրչի եւ խօսքի, զինք կը գտնենք ամէն տեղ:

Շատ յաճախ Պէյրութ է ան, ըլլայ ամառնային շրջանին, ըլլայ գիրքերու տպագրութեան առիթներով: Այդ դեռ մինչեւ տասը տարի առաջ լոյսի քաղաք Պէյրութի մէջ կը ստանձնէ «Համազգային»ի համադրողի պաշտօնը ... որոշ ժամանակամիջոցի համար:

Զինք կը գտնենք երկու անգամ Հայաստանի մէջ. այդ զոյգ այցելութիւններուն երկրորդ անգամը (իր կնոջը հետ) գրական տպաւորութիւններու հրճուանքովը զինք լեցուցած էր:

Կարօն դարձեալ Մարսէյլ է, - մասնակցելով Թաղմանը Շաւարշ Նարդունիին (1968), որ կը հանգչի այժմ Միքայէլ Վարանդեանի դամբարանին մէջ:

Ցանձին իր անհատական սերտ բարեկամութեան Ֆրանսացի այլ եւ այլ փայլուն մտաւորական գրողներու, անոնցմէ, ծնած բանաստեղծ Լիւք Անտրէ Մարսէլը կը լծուի թարգմանչական բարերար գործին, եւ ահա Կարոյին գործակցութեամբը Լիւք Անտրէ Մարսէլի, Նարեկացին եւ Դանիէլ Վարուժանը Ֆրանսերէնով կը գիւթեն ընթերցողները:

Պելժիոյ Կանտ քաղաքի համալսարանի մէջ Դանիէլ Վարուժանի կիսանդրիին բացման հանդիսութիւնը տեղի կ՚ունենայ ... Կարօն հո՛ն է, հայ գրողին փառքը փողահարելու:

«Ցուներու երգ»ին հեղինակ բանաստեղծ Մուշեղ Իշխանին համազգային բնոյթով յոբելեանը Պէյրութի մէջ կատարուելէ ետք ահա հանդիսութիւնները կը տարածուին Թեհրան, Սուրիա, Եգիպտոս, Եւրոպա եւ զոյգ Ամերիկաներ ... Կարօն յոբելեարին ուղեկիցն է ամէնուրեք:

Հոգիով բանաստեղծ մըն ալ ինքը՝ Կարօն՝ արժանաւոր յոբելեարին գրականութիւնը հայութեան կը ներկայացնէ համօրէն ամէն հանդիսութիւններու ընթացքին:

Եւ դեռ որքա՜ն «երթեւեկ»եր յանուն հայ մշակոյթին...:

Այս սրտին ձայնին հպատակող հայորդին, պատանութենէն մինչեւ աչքերը փակելը եղաւ երկրպագուն հայ գիրին:

Եթէ օր մը իր ուսուցչական ասպարէզով պատրաստուած սերունդը զինք մոռնայ (-ինչ որ աւա՜ղ մարդկային է.), եթէ իր բոցավառ խօսքերուն արձագանգը օր մը ջնջուի ժողովուրդին յիշողութենէն, պիտի սակայն Կարօ Փօլատեանին անունը մեր մշակոյթի երկաթագիր մատեանին մէջ արձանագրուի նախ որպէս «ՄԵՆՔ»եան պանծալի փաղանգին վերջին ներկայացուցիչը եւ ապա որպէս 1920-էն ասդին մեր գրականութեան բազմաճիւղ ծառին վրայ, նոր ճիւղ մը պատւաստող «Զրոյց»ներու սեռը» մշակող:

1983-ին, Լոս - Անճըլըսի մէջ, «Հայ Արձակը 1920-էն մինչեւ 1980» նիւթին նուիրուած «սիմբոզիոմի»ն (որուն մասին «Յառաջ»ի մէջ Խաչիկ Թէօլէօլեան արձագանգեց) «Ֆրանսայի եւ Միջին Արեւելքի» բաժնին մէջ հետեւեալը լսուած է Կարօ Փօլատեանի մասին:

- «Աշխարհաշրջիկ մը եղաւ նաեւ Կարօ Փօլատեանը, հակառակ որ Ֆրանսայի գրողներու մէջ կը դասուի: Սուրիա, Լիբանան, Ֆրանսա, Հայաստան, Եթովպիա, Եգիպտոս, Իտալիա եւ զոյգ Ամերիկաները կ՚ըլլան իր «Զրոյց»ներուն նիւթ հայթայթողները: Կարօ Փօլատեան «Զրոյց»ներու հինգ հատորներով մեր արձակը կ՚օժտէ նոր (գրեթէ) սեռով մը որ նաեւ լիրմով կատարելութեան կ՚ընթանայ: Անոնք տեսակցութիւններու շարաններ են հեղինակին եւ հեղինակաւոր անձնաւորութիւններու միջեւ: Իր վէպերը «Արեւելքի Տղաք» (1946), «Կը Հրաժարիմ Հայութենէ» (1949), «Արծիները անապատի մէջ», «Կրակէ Շապիկը», «Որոտման Որդիք» եւայլն, եւայլն, «ՄԵՆՔ»եան փաղանգին առաջադրած գրականութեան գծով գործեր են: Կարօ Փօլատեան առաւելաբար «Զրոյց»ներով հայ գեղարուեստական արձակին մէջ, տիպական աշխուժութիւնը բերաւ ... ֆրանսական աշխուժութեամբ»:

. .

Սիրելի Կարօ՛,

Հիմա որ աշխարհաշրջիկ ըլլալէ դադրած ես ... եւ տանդ մէջէն աչքերդ ալ գոցած յաւերժին, անդենականին անվերադարձ ուղեւորութիւնդ ես սկսած, գիտե՞ս որ քու երթովդ Պէյրութի մեր «հինգերուն» (Նշան Խօշաֆեան, - «Ես Հայաստանը տեսայ»ին հեղինակը, - Վահրամ Մավեան, Սիմոն Սիմոնեան, Կարօ Փօլատեան եւ Երուանդ Պարսումեան) բարեկամութեան շղթային չորրորդ օղակն ալ քակուեցաւ ... գիս, վերջին օղակը, ահռելիօրէն առանձինն ձգելի...:

Բնութեան ի՜նչ մեծ ծաղրանք ... 1986ի գարնան երկրորդ օրը երրորդ օղակը կը քակուի եւ ճիշդ 60 օրեր ետք, միշտ գարնան մէջ, ահա դուն ալ շղթայէն դուրս ելար, գիս, հինգերորդ օղակը մինակ թողլով ձմռան մէջ ... Ձմե՛ռ, կեանք հնձող, ձմեռ կը հոտի այս տաք գարնան մէջ...:

Սիրելի Կարօ՛, իմ հոլի մը պէս դարձող կեանքով ձեր չորսերուն դագաղներուն վրայ «ափ մը հող» սրսկելու յետին մը մխիթարանքն ալ չունեցայ:

Թող այս անպաճոյճ գիրը ուր մանաւոր ճիգ թափած եմ յուզական զեղումներէ խուսափելու, մեր մօտ 65-ամեայ բարեկամութեան մէկ մանրիկին թարգմանը ըլլայ, եւ մանաւանդ ըլլայ այն «ափ մը հողը» զոր չկրցի դագաղիդ սրսկել ըսելով, «սիրելի Կարօ՛, հողը թեթեւ գայ վրադ»:

5 - 6 - 1986

Fonds A.R.A.M

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մ. ԻՇԽԱՆ

Կարօ Փօլատեան ֆրանսահայ գրող - ներու կրտսեր խումբին մաս կը կազմէր : Չեղինակ վէպերու, յօդուածներու եւ բանաստեղծական երկերու, ան ուշադրու - թիւն գրաւեց մասնաւորաբար իր «Զը-րոյցներ»ով, որոնք լոյս տեսան բազմա-թիւ համարներու մէջ : Սփիւռքի մեր գը-րականութեան ածուն ծաղկեցնող հաւա-տաւոր մշակ մը, որ նոյն ատեն երկար տարիներ վաստակ դիզած է կրթական եւ մշակութային այլազան մարզերու մէջ : Երախտաշատ մտաւորական - գործիչ մը մէկ խօսքով, որուն գործը արժանի է ջերմ ուշադրութեան եւ բազմակողմանի քըն-նութեան :

Կարօ Փօլատեանի մասին մեր կեանքէն ճանճեալ նոյն ատեն գաղափարապաշտ եւ ազնիւ մարդ մը, քաղցր հոգի մը, ո-րուն յիշատակը վառ պիտի մնայ միշտ, իր բոլոր բարեկամներուն մէջ : Ես եղայ անոնցմէ մէկը, որոնք առիթը ունեցան զինք մօտէն ճանչնալու եւ սիրելու : Կա-րելի չէր չսիրել Կարօն իբրեւ խօսակից, իբրեւ գործակից եւ իբրեւ ընկեր : Պար-զութիւնը եւ համեստութիւնը կազմեցին անոր նկարագրին հիմնական գիծերը :

Տասնեակ մը տարիներ առաջ միասին համբորդեցինք, ինծի նուիրուած յոբելե-նական հանդիսութեանց առթիւ : Կը յի-շեմ իր եղբայրական գուրգուրոտ վերա-բերումը ամէն տեղ եւ ամէն ժամ. «Զյոզ-ֆիս, չնեղուիս, չյուզուիս, չհիւանդա-նաս» : Իր այս խօսքերը մինչեւ հիմա կը հնչեն ականջներուս մէջ, իբրեւ թէ ինք աւելի առոյգ էր եւ առողջ եւ պարտա - կանութիւն ունէր հսկելու վրաս : Ու երբ գիտել կուտայի իրեն, թէ ճարպոտած ո-րովայնով եւ հեւասպառ Թոքերով ինք ա-ւելի պէտք ունէր հոգածութեան, մանուկական բարեմոյն ժպիտը դէմքին՝ կ'ը-սէր. .

. Հիմա իմ սասնկ ըլլալուս մի՛ նայիր, ես ժամանակին Հալէպի մէջ նշանաւոր ֆութպոլիստ եղած եմ եւ ֆորնըրէն գըն-դակ քաշելով կոլ ըրած :

Դժուար էր հաւատալ, որ գունտ ու կը-լոր եւ դանդաղաշարժ այդ մարդը ատեն մը կրնար սուրալ խաղադաշտին վրայ եւ հակառակորդի բերդը խորտակել իր հարուածով : Ծանօթները կը վկայէին սակայն, թէ պատմածը ճշմարտութիւն էր :

Կը սիրէր կատակը եւ գիտէր համբե-րութեամբ տանիլ ընկերներուն բոլոր քաշ-քշուքները : Լայնախոհ էր եւ համբերող : Նոյն ատեն գիտէր մնալ վայելչութեան սահմաններուն մէջ, ամէն անգամ որ սրամիտ պատմութիւն մը պատմէր :

Իր մոլութի՞ւնը ... բայց ո՞վ չի գի - տեր Կարոյին անբուժելի ծխամոլութիւ-նը : Կատարեալ բուխերիկ մը, որ միշտ կը ծխէր, մինչեւ իսկ հազալով՝ խեղ - դուելով՝ խեղդուելու ճգնաժամին : Ո՛ւր որ ըլլար, ո՛ր ցամաքին վրայ ու ո՛ր եր-կինքին տակ, առաջին փնտռածը Ֆրան-սական նշանաւոր Ժիթան սիկարէթներն էին : Դժբախտ էր ուզղակի, երբ ձեռք բերած ծրարները կը լրանային. կը մատ-նուէր կատարեալ անդոհանքի :

Պատահեցաւ, որ Միացեալ - Նահանգ-ներու հեռաւոր մէկ անկիւնը սրտի տագ-նապ ունենամ. բարեկամները խոկոյն մասնագէտ հայ բժիշկի մը տարին զիս, ի հարկէ Կարոյին ընկերակցութեամբ : Բժիշկը առաջին վայրկեանէն իսկ հարց տուաւ.

. Ո՞րն է հիւանդը, ա՞ս, թէ ան :
Քննութեան համար գացողը ես էի, բայց Կարոն աւելի հիւանդ կ'երեւէր բը-ժիշկին աչքին : Շրթունքները եւ մատ-ները կապուտցեր էին ծխախոտի թոյ-նէն : Խե՜ղճ Կարօ, կը խորհիմ, թէ ծու-խի այդ մոլութեան ալ զոհ գնաց ի վեր-ջոյ :

Գնաց առյաւէտ եւ իրեն հետ տարաւ նոր ստեղծագործութիւններու մեծամեծ ծրագիրներ : Մեր համբորդութեան ամ-բողջ ընթացքին Կարօ Փօլատեան կը սի-րէր խօսիլ այն երկերու մասին, որոնց յատակագիծը պատրաստ ունէր մտքին մէջ եւ որոնք օր մը պիտի իրագործուէին : Հանդարտ եւ հաւասարակշիռ բնաւորու-թեան տէր այս մարդուն երբեք չպակսե-ցաւ խանդավառութիւնը, գեղեցիկ դըր-րութեան սէրը, նոր ստեղծագործութիւն-ներու երազը :

Այսուհանդերձ, բնաւ հետամուտ չէր փառքի կամ դրամի :

Իր մեծագոյն փառասիրութիւնը, որքան ալ տարօրինակ թուի, խոհարարա-կան արուեստն էր : Տեսակ մը բնածին hobby եւ շնորհք, զոր ցուցաբերեց ամէ-նուրեք մեծ հաճոյքով եւ զուարթախո - հութեամբ : Պայուսակին մէջ հետը կը պտըտցնէր հալէպական զանազան հա-մեմներ եւ ամէն անգամ, որ առիթը ներ-կայանար՝ անհուն եռանդով կը լծուէր գործի, պատրաստելով իր այնքա՜ն կծու եւ այնքան համով ճաշերը : Ընկերական զուարթ մթնոլորտ ստեղծելու լաւագոյն միջոցն էր ասիկա իրեն համար : Ի՜նչ մեծ գոհունակութեամբ գիտէր սպասարկել իր խոհանոցին բարիքները շրջապատին եւ նոյն ատեն ընդունիլ ճաշակողներուն կա-տակարան գովասանքները : Մտերիմ հո-գեկցութիւն եւ ընկերական ջերմ մթնո-լորտ փնտռող մարդ էր Կարոն :

Անգամ մը, դարձեալ Ամերիկայի մէջ, հանդէսէ մը ետք, երբ նստած գրոյց կ'ընէինք Թեմի քահանային հետ, այս վերջինը փորձեց հասկցնել, թէ ինք կարդացեր էր Կարօ Փօլատեանի գործե-րէն ոմանք ու թէ շատ կը հաւնէր զինք իբրեւ փայլուն գրագէտ :

- Բայց Տէր Հայր, - ըսաւ Կարօն. - Ես գրագէտ ըլլալէ առաջ խոհարար եմ :

Պէտք էր տեսնել այդ վայրկեանին քա-հանայի դէմքին արտայայտութիւնը : Կատարելապէս ապշած էր ան :

- Օրհնա՛ծ, ինչո՞ւ ատանկ կ'ըսէք, ին-չո՞ւ կը պզտիկցնէք դուք ձեզ, բացական-չեց ան, ընդվզած :

- Ձեմ պզտիկցներ, ճշմարտութիւնը կ'ըսեմ, ես նախ խոհարար եմ, ապա՝ գրագէտ :

Տէր Հայրը չհամոզուեցաւ ի հարկէ, ոչ ալ Թափանցեց կատակին խորքը :

Մասնագիտական իր ուսումով վկայ - եալ երկրաչափ, Կարօ Փօլատեան համա-լսարանը աւարտելէ ետք մէկ հատ գիծ չէր քաշած կարծեմ շինարարական նպա-տակի համար : Ան ինքզինք նուիրած էր հայ մշակոյթի ծառայութեան, գրչի եւ կրթական գործի ճամբով :

Երջանիկ էր այն ամիսներուն, երբ Ֆը-րանսայէն Պէյրութ կուգար, ուր կը գըտ-նէր, Ճեմարանի մէջ եւ չուրջ, հայեցի մտաւորական շրջանակ, գիր եւ գրակա-նութիւն, դպրոց եւ տպարան, ինչպէս նաեւ՝ զինք սիրող եւ փնտռող մտերիմ ընկերներ :

Սիրելի Կարօ, այդ ընկերներէն անոնք, որ ողջ են տակաւին, քեզ պիտի փնտռեն միշտ նախկին սիրով ու կարօտով :

ԷՋ ՄԸ՝

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԷ

փոքրիկ թերթավաճառը

Նստած եմ մինակ սրճարանին անկիւնը, դժգոհ, ջղայնացած :

Ներս կը մտնէ 15 տարեկանի մօտ տղեկ մը եւ արագ շրջանը կ'ընէ սրահին : Ա-նութին տակ ունի թերթերու ծրար մը : Գլուխը բաց է ու մազերը դռւզ, ճակա-տը բարձր ու հագուստները պատռտած : Կօշիկներէն, ուրկէ բոպիկ մատերը դուրս կ'ելլեն, կը կաթկթի փողոցներու ցեխը : Համակրելի ու ճկուն ձեւեր ունի : Կը խօ-սի, կը մօտենայ, կը ժպտի ու կը ծախէ իր թերթերը : Ունի խոշոր, սեւ աչ-քեր :

Տարօրինակ կերպով ան ինծի կը յիշե-ցընէ ուրիշ տղայ մը, գրեթէ միեւնոյն հասակի, զոր տեսած եմ քսան տարի առաջ, Արեւելք :

Այո՛, շատ լաւ կը յիշեմ, ուղիղ քսան տարի առաջ եւ ա՛յս օրերուն,, նոր տա-րիի շաբաթը :

Կը յիշեմ նաեւ այն ցուրտ միջօրէն երբ ես, տա՛ք սենեակին մէջ նստած, գիրք մը կը կարդայի : Փողոցէն, պատուհանին տակէն լսեցի գիլ ձայն մը : Փողոց ծռե-ցայ ու նշմարեցի տղան, որ ձեռքը գոյ-նըզգոյն անուշահոտ օճառներ բռնած, կը պոռար : Երբ պատուհանը բացի, եր-կու սեւ, աննման աչքեր ինծի դարձան ու անոյշ ձայնով - «Հատ մը գնեցէք, պա-րոն, աժան կը ծախեմ» :

Կը յիշեմ նաեւ, թէ ի՜նչպէս աճապա-րանքով եւ զուգէ յուզումով մըն ալ, վար իջայ, ո՛չ թէ օճառ գնելու, ո՛չ, օճառի պէտք չունէի, այլ մօտէն, շա՛տ մօտէն տեսնելու այդ անպացատրելի աչքերով տղան : Մօտեցայ, քաղաքավարութեամբ երկնցուց օճառ մը եւ սպասեց վճարու-միս :

Կարծեմ հարցուցի, թէ ո՞ր տեղացի էր եւ թէ ինչո՞ւ դպրոց չէր երթար : Աչ-քերը միշտ դետինը ու շատ մաքուր հա-յերէնով մը (կը լսեմ դեռ իր ձայնը) պա-տասխանեց. - «Հաճընցի եմ, հայրս մե-ծահարուստ վաճառական մըն էր, զայն սպաննեցին երկու պզտիկ եղբայրներուս եւ մօրս աչքերուն առջեւ : Հիմա՛ ... (ձայնը կը խեղդուէր ու իր սեւ աչքերուն մէջ կը նշմարէի արցունքի կաթիլները), հիմա՛ ... հո՛ս ենք չորսս մէկ, մայրս ու-րիշներու լուացքները կ'ընէ, իսկ ես պա-րապ օրերս օճառ կը ծախեմ, դպրոցա-կան պիտոյքներուս համար» ... Կանգ ա-ռաւ ու մեղմ, գլուխը վեր բարձրացուց : Արցունքի կաթիլները աւելի գեղեցկա-ցուցած էին իր աչքերը :

Վեր բարձրացայ եւ բոլոր Կաղանդի նուէրներս ու խնայողութիւններս տուի անոր ու ձեռքս ուսին դրած, յուզուած ըսի.

- «Գնա՛ ազնիւ ու քաջ տղայ, շարու-նակէ ճամբադ : Ես վստահ եմ որ օր մը անպայման պիտի իրականանայ ունեցող երազը զոր կը կրես կուրծքիդ տակ, երկրէ երկիր ու փողոցներէ փողոց : Գնա՛, բայց անունդ ձգէ ինծի իբր յիշատակ, գուցէ օր մը նորէն տեսնուինք, տարիներ ետք...» :

Գրած եմ այդ անունը գրքիս բաց ձգած էջին վրայ ու կը պահեմ մինչեւ հիմա :

Ա՛լ չտեսայ պզտիկ Վահանը : Ո՞ւր է արդեօք, ի՞նչ եղաւ : Հիմա, այս սրճա-րանին մէջ, այդ թերթավաճառին ի տես յիշեցի նորէն զայն :

Պզտիկ թերթավաճառը մօտեցած է ինծի ու կ'երկարէ անոնցմէ հատ մը : Կը գնեմ ու ուսին զարնելով.

- Ի՞նչ է անունդ, պզտի՛կ :

- Ժան :

- Դուն հայ չե՞ս, կը շարունակեմ աչ-քերուն նայելով, եւ միշտ Ֆրանսերէն :

- Ո՛չ :

- Ինչո՞ւ սուտ կը խօսիս, դուն հայ ես, աչքերէդ կ'երեւայ :

- Ոչ, ես հայ չեմ, կը բողոքէ ան ա-ռանց այլայլելու :

Հայ է, վստահ եմ թէ հայ է, չի կըր-նար այդ տղան հայ չըլլալ : Ինչո՞ւ կը ստէ արդեօք...

Հայերէն կը խօսիմ.

- Չեմ հասկնար, կ'ըսէ եւ գրեթէ բար-կութեամբ «Ես հայ չեմ, կ'ըսեմ» :

Ես ալ կը բարկանամ : Կը դիմեմ վեր-ջին միջոցի մը :

- Եթէ հարցումներուս ճիշդ պատաս-խանես, քեզի հինգ ֆրանք կայ, նայէ՛ ահա սեղանին վրայ կը դնեմ, քան թեր-թի գին է : Ըսէ՛ հիմա, դուն հա՞յ ես :

- Այո՛, հայ եմ :

- Ո՛չ, հայերէն խօսէ, ըսէ հայերէն թէ դուն հայ ես :

- Հայերէն չեմ գիտեր :

- Ինչպէ՞ս :

- Չեմ գիտեր :

- Անո՞ւնդ :

- Ժան :

- Հայերէ՛ն անունդ :

- Չեմ գիտեր, կարծեմ Ցովհաննէս մեծ մայրս այդպէս կը կանչէ զիս, բայց ես չեմ ուզեր, անունս Ժան է :

- Ուրիշ ո՞վ ունիս, հա՞յր, մա՞յր :

- Ոչ ոք :

- Ինչո՞ւ դպրոց չես երթար :

- Ի՞նչ պիտի ընեմ : Մեծ մայրս քանի մը անգամ դրաւ, փախայ : Դպրոցին մէջ կարելի չէ դրամ շահիլ :

- Ի՞նչ պիտի ընես դրամը :

- Դրա՛մը ... Դրամով կը զուարճանամ, առանց դրամի կարելի՞ է զուարճանալ : Սինեմա՛, ֆո՛ւրս ... մեծ մայրս ինծի դրա՞մ կուտայ այդպէս բաներու. Է փիփ էլ մ'անգլէթ :

Բերանս բաց՝ կը դիտեմ այդ տղան : Հինգ ֆրանքը կ'առնէ կը դնէ գրպանը ու սուլելով դուրս կ'ելլէ սրճարանէն, ա-ռանց ետին դառնալու :

Չեմ ուզեր հաւատալ տակաւին լսած-ներուս :

Վահանէն մինչեւ Ժան այս ի՞նչ փո-փոխութիւն, ի՞նչ գահավիժում :

Կը նայիմ չուրջս, կը նայիմ դուրսը, Քանըպիէրն ի վար : Հող, դուրսը, ամ-բոխ մը կայ ժաներու, որոնք ցեխերու մէջ ու հովերուն դիմաց կը վազեն, կը մտնեն սրճարանէ սրճարան : Հարիւր-ւորներ են անոնք, այլասերած ու անճա-նաչելի, դժբախտ ու զզուելի :

Ինչպէ՛ս եղաւ, եւ ի՜նչ շուտ...

... Ահա՛, Հալէպի փողոցին մէջ, պա-տուհանիս տակը, Դեկտեմբերի այսպիս-տժգոյն միջօրէ մը, Վահանը : Ու քսան տարի ետք, հո՛ս, Մարսէյլի մէջ, Ժա-նը...

Այդ աննման աչքերով տղան, այդ պղ-պատեայ հոգիով հայ տղան, ու սա՛ նի-թականացած, այլասերած էակը :

Չեմ ուզեր չափել նաեւ այն միւս փի-հր, որ կը սկսի արդէն եւ որ պիտի գայ այս օրը գալիք քան տարիներէն :

Կ'ուզեմ պահել Վահանի պատկերը աչ-քերուս առջեւ, ու իր ազուոր աչքերուն շողը՝ հոգիիս ամենախոր էջին վրայ, ինչպէս իր քաղցր անունը կը մնայ ան-կորնչելի՝ գիրքիս դեղնած մէկ էջին վը-րայ...

Hommage à
Garabed POLADIAN

...Le temps passant, il me semble que rien ne s'est trop usé de nos efforts. Ce qu'apportent les diasporas, et vous devez tous vous le dire, reste considérable et, peut-être, ce qui demeure de plus vivace et de plus libre, quant à l'esprit, de l'Arménie contemporaine. A cause même de la diversité des horizons et du jeu des énergies.

Nous nous sommes gardés, forts de cela, de nous laisser engloutir dans un désastre. Nous savions que les sombres fureurs ou les dénis systématiques ne réaniment rien.

Tu restes pour moi ce vivant admirable avec qui j'ai couru les années, avec la belle escorte des compagnons: Missakian, Nartouni, Topalian, et tant d'autres... Tu sais combien j'aime laisser flotter un tendre silence sur les chers disparus et combien j'en aime la présence à travers le soleil et l'air. Nous nous sommes mystérieusement accompagnés les uns les autres, n'oubliant ni le rire, ni, quelquefois les soupirs.

Cher Sultan Garabed ! je te revois au bord des pyramides de Gyzeh avec un turban noir sur la tête, subissant tout le poids de la théologie solaire, tout au bord de mourir de chaleur ; et je t'évoque en Syrie, jeune — tant tu me parlais si bien de ce que tu fus — péchant des poissons dans les ruisseaux entourant Damas pour essayer de nourrir ta mère, laquelle ne manquerait pas de te bourrer d'un énorme morceau de gâteau au miel, riant du souvenir de ce que tu fis...

Que vivants et morts bien-aimés participent à cet hommage que te rend Marseille ; et que l'amitié poursuive longtemps encore sa belle vie. Que ton épouse et tes proches soient conjoints à cet éloge et à cette fête, et qu'il te soit donné, comme à eux, beaucoup de grands jours : afin que tu prolonges ton œuvre littéraire : tes romans, tes essais, tes entretiens et tes pamphlets.

LUC ANDRE MARCEL

Mai 1979

Fonds A.R.A.M

ՍԷՆ - ՍԱԹԻՒՐՆԷՆ. -
Այրի Տիկին Վրթանէս Մինասեան,
Տէր եւ Տիկին Նշան Երեւանեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Պօղոս Կիրակոսեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մինասեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Մարիօ Քազանովա
եւ զաւակները,
եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ - հօր՝

ՎՐԹԱՆԷՍ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 26-ին, 84 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, Շաբաթ, Յունիս 28, ժամը 9.30-ին:
Eglise de St. Saturnin lès Avignon
(Vaucluse)
հայկական ծէսով:

«ՅԱՌԱՋ». - Մեր ցաւակցութիւնները ողբացեալին ընտանիքին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Պարգեւ եւ Նշան Սայրինի, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէրտէրեանի իրենց մօր, քրոջ եւ մօրաքրոջ մահուան առթիւ (Պոլիս): Նոյնպէս ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տիկին Մարի Քէհեաեանի, եւ Տէր եւ Տիկին Կարօ Քէհեայեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Միհրան Քէհեայեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները ի նպաստ իր դըպրոցին, Պետրոսեան 100 Ֆ., Ա. Քըշլեան 100 Ֆ.:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Աւետիս Յակոբեանի եղերական մահուան առթիւ, Կիւրիւնլեան ընտանիքը փոխան ծաղիկի 200 Ֆ. կը նուիրէ Ռատիօ - Ազգ-ին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 100 Ֆ. «Յառաջ»ին:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Սէն - Ժ'Անթուանի Ս. Թադէոս Եկեղեցւոյ միօրեայ դասաւանդութեան տարեվերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 2, Չորեքշաբթի, ժամը 20.30-ին Եկեղեցւոյ մէջ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկսեռ դասարաններ, ... մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդականի բաժիններով:

Գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ: Ինքնաշարժի սպասարկութիւն:

Ամէն գիտակից հայ ծնող՝ պատասխանատու է իր զաւակին հայեցի կրթութեան եւ բարեկրթութեան:

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր գաղութային կեանքը եւ ապագան:

Մխիթարեան Վարժարանը, իր երկար տարիներու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան:

Դիմել. - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն. - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

EN EXCLUSIVITÉ
OPTIMA TOURS, spécialiste des voyages en ARMÉNIE depuis 17 ans

Vous propose

9 VOLS DIRECTS PARIS ➤ EREVAN EREVAN ➤ PARIS

Caractéristiques techniques :
Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE
Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2

Durée du vol : 5 heures 15

Douane à Erevan

Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours

Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa et l'assurance :

Du 9 au 24 Juillet	7.380 F
Du 23 Juillet au 7 Août	7.380 F
Du 6 au 21 Août	7.380 F
Du 20 Août au 4 Septembre	7.380 F
Du 3 au 19 Septembre	7.580 F
Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F
Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De E R E V A N, extensions possibles soit :
- Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
- Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS
SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon
75009 — PARIS
Tél. : (1) 47 42 10 35

A MARSEILLE
M. ALEXANIAN
11, rue du Bassin
13012 MARSEILLE
Tél. : 91 93 04 90
ou 42 83 31 55

A LYON
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
3, place Roger Salengro
69190 SAINT FONS
Tél. : 78 67 10 79

A SAINT CHAMOND
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
55, rue de la République
42400 SAINT CHAMOND
Tél. : 77 22 18 22

A PARIS, PERMANENCE TOUS LES SAMEDIS DE 10 H A MIDI

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 29, ԺԱՄԸ 13-ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ԴՊՐՈՑԻՆ ՇՐՋԱՓԱԿԻՆ ՄԷՋ
1, BOULEVARD DU NORD, 93340 LE RAINCY

= Կը մասնակցին վարժարանին աշակերտները՝ երգերով, պարերով, արտասանութիւններով:
= Մրցանակաբաշխութիւն՝ ժամը 15-ին:
= Պիտի կատարուի նարտի մրցաշարք:
= Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն՝

ՄԱՐԹԷՆ ԵՈՐԿԱՆՑ	ՏԻԽՕ ՋԵՓԻՒՌ
ԷՎԼԻՆ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ	ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲ
ՆԱՐԵԿ ՏՈՒՐԵԱՆ	ՊԷԹԻ
ՎԻԳԷՆ	ԼԵՒՈՆ ԳԼԱՐԵԱՆ

Ֆութպոլի սիրահարները պիտի կարենան տեղւոյն վրայ հետեւիլ Մեքսիքոյի Աշխարհի Բաժակի Ֆինալին:
Առիթը պիտի ունենաք ճաշակելու հայկական պնակներ:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՄԵՐԳ

Կազմակերպութեամբ՝
Մարսէյլի Քաղաքապետարանի
Յուլիս 1, Երեքշաբթի, ժամը 21-ին՝ Թէաթրը Օզ'էթուալի - Բալէ տիւ Ֆարօ մէջ:
Մասնակցութեամբ՝
ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ
Ղեկավար՝ ԽԱԶԻԿ ԵԸԼՄԱԶԵԱՆ
եւ Ժաֆ-ի ԱՐԱՔՍ պարախումբի,
ՍԱՍՈՒՆ նուագախումբի

ԾԱԽՈՒ Է ՆԻՍ

Պուլըվար տը լա Մատըլէնի սկիզբը, երկու սենեակնոց յարկաբաժին, ծովուն մօտ:
Հեռաձայն. - (Լիոն). -
78 - 25 - 73 - 96 կամ՝ այցելելու համար (Նիս)՝ 93 - 86 - 58 - 09:

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Յուլիս 6, ժամը 11-էն մինչեւ 22, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ:

Նոյն օրը տեղի պիտի ունենայ նաեւ ժամը 11.30-ին Հանգստեան Տան նոր կառուցուած շէնքին բացումի արարողութիւնը բարձր հովանաւորութեամբ Ընկերային Գործերու Նախարար՝

Պ. ՖԻԼԻՓ ՍԷԿԷՆ-ի

Ծոխ յայտագիր՝ մասնակցութեամբ,
ՆԱՅԻՐԻ պարախումբ
ՄԱՐԹԷՆ ԵՈՐԿԱՆՑ
ՋԵՓԻՒՌ ԽՈՒՄԲԸ ԻՐԵՆՑ ԿԻԹԱՌՆԵՐՈՎ.

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել՝
39 - 83 - 20 - 67 կամ 48 - 78 - 02 - 99

Մոնմորանսի երթալու համար. -
Gare du Nord - descendre à Enghien-les-Bains
Prendre l'autobus 612 ou 13 et descendre à Groslay

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ
Bellefontaine

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի կայանի դաշտահանդէսին առիթով՝

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԺԻՒՐԱ

Կազմակերպուած Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ
Երթ, Շաբաթ, Յուլիս 12, առաւօտուն
Վերադարձ, Երկուշաբթի, Յուլիս 14, երեկոյեան
Ճամբորդութիւն եւ 2 գիշեր պանդոկ՝ 450 Ֆ.:
Արձանագրութիւն՝ 47 - 83 - 70 - 89 իրիկունը, Յուլիս 5-էն առաջ:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Fonds A.R.A.M